

The Project Gutenberg eBook of Peukaloisen retket villihanhiiden seurassa, by Selma Lagerlöf

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Peukaloisen retket villihanhiiden seurassa

Author: Selma Lagerlöf

Release date: March 2, 2014 [EBook #45052]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PEUKALOISEN RETKET VILLIHANHIIDEN SEURASSA ***

SEURASSA***

E-text prepared by Tapio Riikonen

PEUKALOISEN RETKET VILLIHANHIIDEN SEURASSA

Kirj.

SELMA LAGERLÖF

Suomentanut Juhani Aho

WSOY, Porvoo, 1907.

SISÄLLYS:

EDELLINEN OSA

- I. Poika
 - Kotihaltija
 - Villihanhet
 - Ruudukas vaatepalanen
- II. Akka Kebnekaiselainen
 - Ilta
 - Yö
 - Hanhileikki
- III. Villilintujen elämää
 - Övedsklosterin luona
 - Vitskövle
 - Talonpoikaistalossa
- IV. Glimmingehus
 - Mustia rottia ja harmaita rottia

- Haikara
- Rotanpyytäjä
- V. Suuri kurkitanssi Kullabergin vuorella
- VI. Sadesäässä
- VII. Portaat ja kolme askelmaa
- VIII. Ronnebyn joella
- IX. Karlskrona
- X. Matka Öölantiin
- XI. Öölannin eteläisin niemi
- XII. Suuri perhonen
- XIII. Lilla Karlson saari
 - Myrsky
 - Lampaat
 - Helvetinkuilu
- XIV. Kaksi kaupunkia
 - Meren pohjalla oleva kaupunki
 - Elävä kaupunki
- XV. Satu Smoolannista
- XVI. Varikset
 - Saviastia
 - Varisten viemä
 - Tupa
- XVII. Vanha talonpoikaisvaimo
- XVIII. Tabergilta Huskvarnaan
- XIX. Suuri lintujärvi
 - Jarro, heinäsorsa
 - Houkutuslintu
 - Järven laskeminen
- XX. Ennustus
- XXI. Sarkapiedin
- XXII. Tarina Karrista ja Harmaaturkista
 - Kolmården
 - Karri
 - Harmaaturkin pako
 - Avuton
 - Nunnat
 - Suuri nunnasota
 - Kosto
- XXIII. Kaunis puutarha
- XXIV. Närkeissä
 - Ysäterin Kaisa
 - Markkinoiden aatto
- XXV. Jäidenlähtö
- XXVI. Perinnönjako

JÄLKIMMÄINEN OSA

- XXVII. Bergslagenissa
- XXVIII. Rautatehdas
- XXIX. Taalainjoki
- XXX. Parempi osa
 - Vanha kaivoskaupunki
 - Tarina Falunin kaivoksesta
- XXXI. Valpurinmessu-ilta
 - Vanhan Kirstin kertomus
- XXXII. Kirkot
- XXXIII. Vedenpaisumus
 - Pikkulinnut
 - Hjälstavikin joutsenet
 - Uusi kahlekoira
- XXXIV. Taru Uplannista
- XXXV. Upsalassa
 - Ylioppilas
 - Kevätjuhla
 - Koetus

- XXXVI. Hienohöyhen
Veden päällä kelluva kaupunki
Sisarukset
- XXXVII. Tukholma
- XXXVIII. Gorgo, kotka
Tunturilaaksossa
Vankeudessa
- XXXIX. Matka Gästriklandin yli
Kallisarvoinen vyö
Metsän päivä
- XL. Päivä Helsinglannissa
Suuri vihreä lehti
Eläinten uudenvuoden yö
- XLI. Medelbadissa
- XLII. Aamu Ongermandlannissa
Leipä
Metsävalkea
- XLIII. Vesterbotten ja Lapinmaa
Viisi tiedustelijaa
Vaeltava maa
Uni
Perille tulo
- XLIV. Oosa hanhipaimen ja Pikku Matti
Tauti
Pikku Matin hautajaiset
- XLV. Lappalaisten luona
- XLVI. Etelää kohti! Etelää kohti!
Ensimmäinen matkapäivä
Östbergin vuorella
Satu Jemtlandista
- XLVII. Härjedalissa
- XLVIII. Vermlandin ja Dal
- XLIX. Pieni herraskartano
L. Merenkarin aarre
Matkalla merelle
Villihanhi lahja
- LI. Meren hopeaa
- LII. Suuri herraskartano
Vanha herra ja nuori herra
Taru Länsi-Göötanmaasta
Laulu
- LIII. Matka Vemmenhögiin
- LIV. Holger Niilonpojan luona
- LV. Jäähyväiset villihanhille

EDELLINEN OSA

I

Sunnuntaina maaliskuun 20. p:nä.

Oli kerran poika. Hän oli noin neljätoistavuotias, pitkä, liinatukka huiskelo. Ei hänestä ollut juuri mihinkään: eniten häntä halutti maata ja syödä, ja sitten häntä halutti tehdä pahoja.

Olipa nyt sunnuntaiaamu ja pojan vanhemmat valmistautuivat lähtemään kirkkoon. Poika itse istui paitahihasillaan pöydän kulmalla ja ajatteli, kuinka hauskaa oli, että isä ja äiti menivät tiehensä ja että hän sai olla omin valtoineen pari tuntia. "Nytpä voinkin ottaa naulasta isän haulikon ja ampua pamauttaa, eikä kukaan saa vihiä siitä", hän ajatteli.

Mutta olipa melkein kuin isä olisi arvannut pojan ajatukset, sillä juuri ollessaan kynnyksellä lähtövalmiina hän pysähtyi ja sanoi pojalle: "Koska et tahdo tulla äidin ja minun kanssa kirkkoon, niin saatat sinä ainakin lukea saarnan kotona. Lupaatko tehdä sen?"

"Saatanhan tuon tehdä", sanoi poika. Ja hän ajatteli, ettei tietenkään lukisi enempää kuin häntä halutti.

Pojasta näytti, ettei hän koskaan ollut nähnyt äitiä niin lähtötouhuissaan kuin nyt. Tuossa tuokiossa tämä oli seinähyllyn luona, otti sieltä alas Lutherin postillan, asetti sen pöydälle ikkunan eteen ja avasi päivän saarnan kohdalta. Hän avasi myöskin evankeliumikirjan ja pani sen postillan viereen. Lopuksi hän veti pöydän eteen suuren nojatuolin, joka viime vuonna oli ostettu Vemmenhögin pappilan huutokaupasta ja jossa muuten ei saanut istua kukaan muu kuin isä.

Poika istui ja ajatteli, että turhaa vaivaa siinä äiti näki hänelle pöytää kattaessaan, sillä ei hän aikonut lukea kuin sivun tai pari. Mutta oli taas niinkuin isä olisi toisen kerran nähnyt hänen lävitseen, sillä hän tuli luo ja sanoi ankaralla äänellä: "Muistakin lukea oikein ja järjestään! Sillä kun me tulemme takaisin, kuulustelen sinulta jok'ikisen sivun, ja jos olet hypännyt yli yhdenkin, niin ei sinun hyvin käy."

"Saarnassa on neljätoista ja puoli sivua", sanoi äiti ikään kuin täyttääkseen mitan. "Saat istua heti paikalla lukemaan, jos mieli ehtiäksesi kaikki."

Näin sanottuaan he viimeinkin lähtivät, ja seisoessaan ovelta ja katsellessaan heidän jälkeensä poika tunsu melkein kuin joutuneensa satimeen. "Nyt ne menevät ja ovat mielissään siitä, että keksivät pistää minut istumaan saarnan ääreen koko siksi ajaksi kun ovat poissa", hän ajatteli.

Mutta isä ja äiti eivät suinkaan olleet hyvillä mielin, vaan sen sijaan hyvinkin huolissaan. He olivat vaatimattomia pienviljelijöitä, joiden maapalsta ei ollut paljoa suurempi kuin puutarhamaa. Muutettuaan tänne eivät he ensi alkuun olleet voineet elättää kuin porsaan ja pari kanaa, mutta he olivat tavattoman ahkeria ja kunnan ihmisiä, ja nyt heillä oli sekä lehmä että hanhia. He olivat tavattomasti vaurastuneet, ja tyytyväisinä ja iloisina he olisivat kulkeneet kirkkoon tänä kauniina sunnuntaiaamuna, ellei heidän olisi tarvinnut ajatella poikaa. Isä valitti, että tämä oli velto ja laiska: ei mitään hän ollut tahtonut koulussa oppia, ja hän oli niin kelvoton, että hänet juuri ja juuri voi panna hanhia paimentamaan. Eikä äitikään kieltänyt, että tämä oli totta, mutta enin oli äiti murheissaan siitä, että poika oli raju ja pahankurinen, kovasydäminen eläimiä kohtaan ja ilkeä ihmisille. "Poistakoon Jumala hänen pahuutensa ja antakoon hänelle toisen mielen!" sanoi äiti. "Muutoin hän tuottaa onnettomuutta sekä itselleen että meille."

Poika seiso pitkä aikaa ja mietti, lukisiko hän saarnan vai jättäisikö lukematta. Mutta sitten hän lopulta kuitenkin tuumi, että taitaisi sentään olla parasta totella tällä kertaa. Hän istuutui pappilan nojatuoliin ja alkoi lukea. Mutta kun hän vähän aikaa oli puoliääneen lukea mumissut, niin oli kuin olisi tuo mumina alkanut unettaa; ja hän huomasi päänsä nyökähtelevän.

Ulkona oli mitä ihanin kevätilma. Vuosi ei ollut vielä kuin maaliskuun kahdennessakymmenennessä, mutta poika asui Västra Vemmenhögin pitäjässä, eteläisimmässä Skoonessa, ja siellä oli kevät jo täysimmillään. Ei vielä vihertänyt, mutta ilma oli raikas ja kaikki pyrki puhkeamaan. Vesi lirisi puroissa ja varsanjalkakukat kukkivat jo ojanvarsilla. Pyökkimetsä tuolla taempana ikään kuin paisui ja tuuhistui hetki hetkeltä. Taivas oli korkea ja puhtaan sininen. Tuvan ovi oli avoinna, niin että ulkoa kuului sisään leivojen livertely. Kanat ja hanhet käyskelivät pihamaalla, ja lehmät, tuntiessaan kevätilmaa karsinaansa, ammahtivat silloin tällöin.

Poika luki ja pää nyökähteli ja hän taisteli unta vastaan. "Ei, minä en saa nukkua", hän ajatteli, "sillä silloin en pääse tämän päähän koko rupeamana."

Mutta ei aikaakaan, kun hän nukkui.

Hän ei tiennyt, oliko nukkunut vähän vai kauan, mutta hän heräsi siihen, että kuuli pientä kolinaa

takaansa.

Ikkunalaudalla ihan pojan edessä oli pieni kuvastin, johon näkyi melkein koko huone. Samassa kun poika nyt kohotti päätään, sattuivat hänen silmänsä kuvastimeen, ja silloin hän näki, että äidin arkun kansi oli avattu.

Äidillä oli näet suuri, raskas tamminen, raudoitettu arkku, jota ei saanut avata kukaan muu kuin hän itse. Siinä äiti talletti kaiken, minkä oli perinyt äidiltään ja josta hän oli erityisen tarkka. Siinä oli pari vanhaa talonpoikaisnaisen punaverkaista, lyhytliivistä pukua, joissa oli palttetut helmat ja helmillä koristettu rintaläpsä. Siinä oli kiilloitettuja ja silitettyjä valkeita päähineitä ja raskaita hopeasolkia ja käätyjä. Eivät nykyiset ihmiset halunneet kulkea semmoisiin pukeutuneina, ja äiti oli usein aikonut muuttaa rahaksi nuo vanhat tavarat, mutta ei sitten kuitenkaan ollut hennonut.

Nyt näki poika kuvastimesta ihan selvään, että arkun kansi oli avoinna. Hän ei voinut ymmärtää, kuinka se oli mahdollista, sillä äiti oli sulkenut arkun ennen lähtöään. Ei ollut äiti milloinkaan jättänyt arkkua avoimeksi, kun poika oli kotona.

Poikaa oikein kammotti. Häntä alkoi pelottaa, että varas oli hiipinyt tupaan. Hän ei uskaltanut liikahtakaan, istui vain hiljaa ja tuijotti kuvastimeen.

Siinä istuessaan ja odottaessaan, että varas tulisi näkyviin, hän alkoi arvella ja ihmetellä, mikä musta varjo oikein sattui arkun kanteen. Hän katsoi ja katsoi eikä ollut uskoa silmiään. Mutta tuo, mikä alussa näytti varjolta, selveni selvenemistään, ja pian hän huomasi, että se oli jotakin todellista. Totta tosiaan, haltijahan se siinä istui ja ratsasti kahdareisin arkun reunalla.

Poika oli kyllä kuullut haltijoista puhuttavan, mutta ei ollut koskaan osannut kuvitella, että ne voisivat olla niin pieniä. Se ei ollut kuin kämmenen korkuinen, tuo, joka istui arkun reunalla. Hänellä oli vanhat, kurtuiset, parrattomat kasvot, ja hän oli sonnustautunut mustaan pitkään takkiin ja polvihousuihin; ja päässä hänellä oli leveälierinen, musta lakki. Hyvin siro ja hieno hän oli, kaulassa ja ranteissa oli valkoiset pitsit ja kengissä soljet ja sukkanauhat oli solmittu ruseteille. Hän oli ottanut arkusta kirjailun läpsän ja istui ja katseli tuota vanhanaikaista kapinetta niin hartaasti, ettei huomannut pojan heränneen.

Poika hämmästyi aika tavalla nähdessään haltijan, mutta ei pelästynyt kovinkaan. Oli mahdotonta pelätä ketään noin pientä. Ja koska haltija istui siinä niin omissa ajatuksissaan, ettei kuullut eikä nähnyt, tuumi poika, että olisi hauskaa tehdä hänelle pieni kepponen, sysätä hänet arkkuun ja paiskata kansi kiinni hänen päälleen tai muuta semmoista.

Mutta niin rohkea ei poika kuitenkaan ollut, että olisi uskaltanut koskettaa häntä käsillään, vaan alkoi katsella, eikö tuvassa olisi mitään, jolla voisi pudottaa hänet salaa. Hänen katseensa kulki makuusohvasta laskupöytänsä ja pöydästä uuniin. Hän katseli patoja ja kahvipannuja, jotka olivat hyllyllä uunin vieressä, katsoi oven suussa olevaa vesisäiliötä ja kapustoita ja veitsiä ja haarukoita ja vateja ja lautasia, joita näkyi raollaan olevasta kaapin ovesta. Hän katseli isän haulikkoja, joka riippui seinällä Tanskan kuningasperheen kuvien vieressä, ja pelargonioita ja verenpisaroita, jotka kukkivat ikkunalla. Kaikkein viimeksi hänen silmänsä sattuivat vanhaan karpäshaaviin, joka riippui ikkunanpielessä.

Tuskin hän oli huomannut karpäshaavin, kun jo tempaisi sen käteensä, hyppäsi ylös ja pyyhkäisi sillä pitkin arkun reunaan. Häntä ihmetytti itseäänkin hyvä onnensa. Hän tuskin ymmärsi, miten oli käynyt, mutta hän oli kuin olikin saanut haltijan haaviinsa. Se raukka makasi pitkän haavin pohjalla pää alas päin eikä päässyt pystyyn.

Ensin poika ei laisinkaan tiennyt, mitä tekisi saaliilleen. Sen varan hän kuitenkin piti, että heilutti haaviaan edestakaisin estääkseen haltijaa kiipeämästä siitä pois.

Haltija alkoi puhua ja pyysi hyvin kauniisti, että pääsisi vapaaksi. Sanoi tehneensä heille hyvää monen vuoden kuluessa; ei häntä pitäisi noin pahoin pidellä. Jos nyt poika päästäisi hänet pois, niin poika saisi lahjaksi vanhan taalarin rahan, hopealusikan ja kultarahan, joka oli yhtä suuri kuin hänen isänsä hopeakello.

Pojan mielestä tämä ei ollut paljon tarjottu, mutta hänen oli käynyt niin, että kun hän oli saanut haltijan valtaansa, hän oli alkanut sitä pelätä. Hän huomasi joutuneensa tekemisiin semmoisen kanssa, joka oli hänestä vierasta ja kamalaa ja joka ei kuulunut hänen maailmaansa, ja hän oli hyvillään, kun pääsi siitä.

Hän suostui sentähden heti kauppaan ja pysähdytti haavin, että haltija voisi ryömiä siitä ulos. Mutta kun haltija oli melkein pääsemäisillään haavista, tuli poika ajatelleeksi, että hänen olisi pitänyt vaatia siltä isoja rikkauksia ja kaikenlaista muuta hyvää. Ainakin olisi hänen ollut pantava se ehto, että haltijan olisi pitänyt iskeä saarna hänen päähänsä. "Kylläpä olin tyhmä, kun päästin hänet vapaaksi!" hän

ajatteli ja alkoi puistaa haavia saadakseen haltijan siihen uudestaan putoamaan.

Mutta samassa kun poika sen teki, sai hän niin kauhean korvapuustin, että luuli päänsä palasiksi menevän. Hän lensi ensin yhteen seinään ja sitten toiseen, lopuksi hän vaipui maahan ja jäi siihen tajuttomana makaamaan.

Kun hän heräsi, hän oli yksin tuvassa. Hän ei nähnyt jälkeäkään haltijasta. Arkun kansi oli kiinni ja kärpashaavi riippui tavallisella paikallaan ikkunan pielessä. Ellei hän olisi tuntenut, kuinka oikeaa poskea kirveli korvapuustin jäljiltä, hän olisi ollut taipuvainen uskomaan, että kaikki oli ollut unta. "Olkoonpahan kuinka tahansa, niin ainakin isä ja äiti väittävät, ettei se ollut muuta kuin unta", hän ajatteli. "Eivät ne ainakaan anna saarnasta mitään anteeksi haltijan tähden. Parasta, että istuudun taas lukemaan."

Mutta lähtiessään kävelemään pöydän luo hän pani merkille ihmeellisen seikan. Eihän voinut mitenkään olla niin, että tupa olisi kasvanut. Mutta mistä johtui, että hänen piti kulkea niin monta askelta enemmän kuin tavallisesti, tullakseen pöydän luo? Ja mitä oli tapahtunut tuolille? Se ei näyttänyt suuremmalta kuin äsken, mutta hänen piti ensin nousta jalkain välissä olevalle poikkipuulle ja vasta sitten kiivetä päästäkseen istuimelle. Ja samalla tavalla oli käynyt pöydän. Hän ei voinut nähdä pöydän yli kiipeämättä käsinojalle.

"Mitä ihmettä tämä on?" sanoi poika. "Onko haltija lumonnut sekä nojatuolin että pöydän ja tuvan?"

Postilla oli pöydällä ja entisensä näköinen, mutta jotenkin hullusti oli senkin laita, koska hän ei voinut ylettyä siitä sanaakaan lukemaan nousematta ihan kirjan itsensä päälle.

Hän luki pari riviä, mutta silloin hän sattui katsahtamaan ylös. Hänen silmänsä sattuivat peiliin, ja silloin häneltä pääsi huudahdus: "Kas, siinä on vielä toinen!"

Sillä peilistä hän näki ihan selvään pienen pikkaraisen pojan naskalin, jolla oli suippolakki ja nahkahousut.

"Tuohan on puettu aivan kuin minäkin!" hän sanoi ja löi kämmeniään yhteen hämmästyksestä. Mutta silloin hän näki, että pojan naskali peilissä teki samoin.

Hän alkoi kiskoa tukkaansa ja nyppiä käsivarsiaan ja pyörähdellä, ja samassa teki sitä perässä se, joka näkyi peilissä.

Poika juoksi peilin ympäri pari kertaa nähdäkseen, seisoiko sen takana piilossa jokin pikku mies. Mutta ei hän sen takaa ketään löytänyt, ja silloin hän alkoi vapista kauhusta. Sillä nyt hän ymmärsi, että haltija oli hänet loihtinut ja että tuo pieni naskali, jonka kuvan hän näki peilistä, oli hän itse.

Villihanhet

Poika ei ollut mitenkään uskoa, että oli muuttunut haltijaksi. "Se on kai vain unta ja kuvittelua", hän ajatteli. "Jos odotan pari hetkeä, niin muutun kyllä takaisin ihmiseksi."

Hän asettui peilin eteen ja sulki silmänsä. Hän avasi ne vasta parin minuutin kuluttua ja toivoi silloin kaiken jo palautuneen ennalleen. Mutta eipä ollutkaan; hän oli ja pysyi yhtä pienenä. Muuten hän oli entisensä kaltainen, aivan semmoinen kuin oli ollut ennenkin. Valkoinen liinatukka ja kesakot nenän päällä ja paikat nahkahousuissa ja reiät sukissa, kaikki oli niinkuin ennenkin, se vain eroa, että kaikki oli pienentyntä.

Ei, ei tässä ollut mitään apua seisomisesta ja odottamisesta, sen hän huomasi. Täytyi koettaa jotakin muuta. Ja viisainta, mitä hän mielestään voisi tehdä, oli etsiä käsiinsä haltija ja sopia sen kanssa.

Hän hyppäsi lattialle ja alkoi etsiä. Hän etsi tuolien ja kaappien takaa ja sohvan alta ja uunin takaa. Vieläpä hän ryömi pariin rotanreikäänkin, mutta ei vain löytänyt haltijaa.

Etsiessään hän itki ja pyysi ja lupasi jos jotakin. Ei koskaan hän söisi enää sanaansa kenellekään, ei koskaan hän enää olisi ilkeä, ei koskaan hän nukkuisi saarnaa lukiessaan. Jos hän vain pääsisi takaisin ihmiseksi, niin hänestä tulisi ihmeen hyvä, siivo ja tottelevainen poika. Mutta vaikka hän olisi luvannut mitä hyvänsä, niin se ei auttanut yhtään mitään.

Yht'äkkiä hänen mieleensä johtui, että äiti oli sanonut pikku väen asuvan navetassa, ja hän päätti heti mennä sinne katsomaan, eikö sieltä löytäisi haltijaa. Oli onni, että tuvan ovi oli raollaan, sillä hän ei olisi ulottunut lukkoon sitä avatakseen; mutta nyt hän pääsi ulos esteettömästi.

Tultuaan porstuaan hän rupesi etsimään puukenkiään, sillä huoneessa hän oli tietysti kulkenut sukkasillaan. Hän ihmetteli, kuinka voisi panna jalkaansa suuret, kömpelöt puukengät, kun jo samassa näki pienet kengät kynnyksen vieressä. Kun hän huomasi, että haltija oli pitänyt huolta hänen kenkiensäkin muuttamisesta, kävi hänen mielensä vieläkin murheellisemmaksi. Näkyi olevan tarkoitus, että tätä surkeutta tulisi kestäämään kauan.

Vanhalla tammilaudalla, joka oli porstuan oven edessä, hyppeli varpunen. Tuskin se oli huomannut pojan, kun se alkoi huutaa: "Katsos Niilo hanhipoikaa! Katsos Peukaloista! Katsos Niilo Holgerinpoika Peukaloista!"

Heti käänsivät sekä hanhet että kanat katseensa poikaan, ja siitä syntyi kauhea kaakatus. "Kukkelikuu", kiekui kukko, "se on parahiksi hänelle, kukkelikuu, hän on repinyt minua heltasta!" — "Ka, ka, ka, se oli parahiksi hänelle!" huusivat kanat, eikä huutamisesta tullut loppua. Hanhet juoksivat tiheään ryhmään ja pistivät päänsä yhteen ja kysyivät: "Kuka on mahtanut tuon tehdä? Kuka on mahtanut tuon tehdä?"

Mutta merkillisintä oli tässä se, että poika ymmärsi, mitä ne sanoivat. Hän hämmästyi niin, että jäi portaille seisomaan ja kuuntelemaan. "Se mahtaa johtua siitä, että minut on loihdittu haltijaksi", hän sanoi. "Sentähden minä ymmärrän lintujen kieltä."

Hänestä oli sietämätöntä, kun kanat eivät lakanneet hokemasta, että se oli parahiksi hänelle. Hän heitti kiven niitä kohti ja huusi: "Suunne kiinni, senkin ilkiöt!"

Mutta hän oli unohtanut, ettei hän enää ollut semmoinen, jota kanojen olisi tarvinnut pelätä. Kanat karkasivat häntä vastaan ja asettuivat hänen ympärilleen ja huusivat yhä: "Ka, ka, ka, se oli parahiksi sinulle! Ka, ka, ka, se oli parahiksi sinulle!"

Poika koetti päästä pakoon, mutta kanat juoksivat perässä ja huusivat, niin että häneltä oli korvat haljeta. Tuskinpa hän olisi niistä koskaan päässyt, ellei kissa olisi ilmaantunut pihalle. Niin pian kuin kanat näkivät kissan, ne vaikenivat eivätkä näyttäneet ajattelevan muuta kuin matojen penkomista.

Poika juoksi heti kissan luo. "Rakas Mirri", hän sanoi, "sinähän tiedät kaikki loukot ja piilopaikat tässä talossa. Ole nyt hyvä ja sano minulle, mistä minä löytäisin haltijan."

Kissa ei vastannut heti. Hän istahti, kiversi häntänsä kauniisti jalkojen eteen ja tuijotti poikaan. Se oli suuri, musta kissa, jolla oli valkoinen pilkku rinnassa. Sileä karva kiilteli auringon paisteessa. Kynnet olivat piilossa, silmät olivat tasaisen harmaat, keskellä vain pieni, kaitainen rako. Kissa näytti oikein siivolta ja hyvänsuovalta.

"Kyllä minä tiedän, missä haltija asuu", hän sanoi pehmeällä äänellä. "Mutta ei ole sanottu, että minä tahdon sen sinulle ilmaista."

"Rakas Mirri, kuule, sinun pitää auttaa minua", sanoi poika. "Etkö näe, kuinka hän on loihdinut minut!"

Kissa aukaisi vähän silmiään, niin että vihreä ilkeys alkoi vähän näkyä. Hän kehräsi ja hyrräsi hyvästä mielestä ennen kuin vastasi. "Pitäisikö minun ehkä auttaa sinua sentähden, että vähän väliä olet minua hännästä kiskonut?" hän sanoi viimein.

Silloin poika suuttui ja unohti ihan, kuinka pieni ja voimaton hän nyt oli. "Voin minä sinua vieläkin hännästä kiskoa", hän sanoi ja juoksi kissaa päin.

Samassa oli kissa niin muuttunut, että poika tuskin osasi uskoa sitä samaksi eläväksi. Jok'ikinen karva sen ruumiissa seiso pystyssä. Selkä oli köyryssä, jalat olivat pidenneet, kynnet repivät maata, häntä oli käynyt lyhyeksi ja paksuksi, korvat kääntyneet taaksepäin, suu sähisi, silmät seisoivat suurina päässä ja leiskuivat punaista tulta.

Poika ei tahtonut antaa mokoman kissan pelottaa itseään, vaan astui vielä askelen eteenpäin. Mutta silloin kissa teki hyppäyksen, osui suoraan pojan päälle, kaatoi hänet kumoon ja asettui hänen päälleen, etukäpäälät rinnan päällä ja kita avoinna kurkun kohdalla.

Poika tunsu, kuinka kynnet tunkivat liivien ja paidan läpi ihoon ja kuinka terävät etuhampaat kutittivat hänen kurkkuaan. Hän huusi apua, minkä kurkustaan kykeni.

Mutta kukaan ei tullut hätään ja hän luuli totisesti jo viimeisen hetkensä tulleen. Silloin hän tunsu, että kissa veti kyntensä sisään ja päästi kurkun puristuksesta.

"No niin", hän sanoi, "olkoon täksi kerraksi, annan sinun nyt mennä äitisi tähden, joka minua ruokkii. Tahdoin vain, että tietäisit kummallako meistä on valta."

Sen sanottuaan kissa meni tiehensä ja näytti yhtä sileältä ja laupiaalta kuin äsken tullessaan. Poika oli niin häpeissään, ettei sanonut sanaakaan, vaan riensi navettaan etsimään haltijaa.

Siellä oli vain kolme lehmää. Mutta kun poika tuli sisään, syntyi siinä semmoinen mylvintä ja melu, että niitä hyvin olisi voinut luulla olevan kolmekymmentäkin. "Muu, muu, muu!" ammui Ruusu. "Onpa toki hyvä, että on oikeutta maailmassa."

"Muu, muu, muu!" säestivät kaksi muuta. Hän ei voinut kuulla, mitä ne sanoivat, niin ne huusivat toistensa kilvalla.

Poika olisi tahtonut kysyä, missä haltija oli, mutta ei voinut saada ääntänsä kuuluville siksi, että lehmät olivat aivan suunniltaan. He käyttäytyivät niin kuin heidän oli tapana aina silloin, kun hän päästi vieraan koiran navettaan. He potkivat takajaloillaan, pudistelivat kytkyitään, käänsivät päänsä ulospäin ja tapailivat häntä sarvillaan.

"Tule tänne vain sinä", sanoi Ruusu, "niin saat potkun, jota et ikänäsi unohda!"

"Tulehan tänne", sanoi Kulta-Lilja, "niin saat tanssia sarvieni päällä!"

"Tule tänne, niin saat tuntea, miltä maistui, kun nakkasit minua puukengällä, niinkuin tapasi oli tehdä kesällä", karjui Tähdikki.

"Tule tänne, niin saat maksun ampieisesta, jonka päästit korvaani!" mölisi Kulta-Lilja.

Ruusu oli heistä vanhin ja viisain ja hän oli kaikista äkäisin. "Tule tänne", hän sanoi, "että saan antaa sinulle maksun kaikista niistä kerroista, kun olet riuhtaissut lypsinjakkaran äitisi alta, ja kaikista niistä jalkakammeista, joita olet pannut hänen eteensä, kun hän on kantanut maitokiuluja, ja kaikista niistä kyynelistä, joita hän on täällä sinun tähtesi vuodattanut!"

Poika tahtoi sanoa heille katuvansa sitä, että oli ollut heille paha ja tästä lähtien tahtovansa aina olla hyvä, jos he vain sanoisivat hänelle, missä haltija oli. Mutta lehmät eivät kuulleet häntä. Ne telmivät yhä, ja häntä alkoi pelottaa, että niistä joku saisi riuhtaistuksi itsensä irti, niin että hänestä oli viisainta hiipiä navetasta pois.

Kun hän pääsi ulos, oli hänen mielensä melko lailla masentunut. Hän ymmärsi nyt, ettei kukaan talossa tahtoisi auttaa häntä löytämään haltijaa. Ja vähän kai tuo taitaisi auttaa, jos hänet löytäisikin.

Hän kiipesi leveälle kiviaidalle, joka kulki tarhan ympäri ja jonka päällä kasvoi orjantappuroita ja karhunmarjapensaita. Siihen hän istuutui miettimään, kuinka hänen kävisi, jos ei hänestä enää ihmistä tulisikaan. Kyllä kai siinä alettaisiin ihmetellä, kun isä ja äiti tulisivat kirkosta kotiin, ja kyllä tätä päiviteltäisiin koko maassa, ja kansaa tulisi sekä Östra Vemmenhögistä että Torpista ja Skurupista; koko Vemmenhögin kihlakunnasta tultaisiin häntä katsomaan. Ja kuka tietää, ehkä isä ja äiti ottaisivat hänet mukaansa ja näyttelisivät häntä markkinoilla.

Oli kauheata sitä ajatella. Hän olisi kernaimmin suonut, ettei kukaan ihminen enää koskaan saisi häntä nähdä. Kauheata, kuinka onneton hän oli! Ei kukaan tässä maailmassa ollut niin onneton kuin hän. Eihän hän ollut enää ihminen, vaan epäluoma.

Hän alkoi vähitellen käsittää, mitä merkitsi, ettei hän enää ollut ihminen. Hänet oli nyt erotettu kaikesta. Ei hän voinut leikkiä muiden poikien kanssa, ei voinut ottaa torppaa haltuunsa vanhempiensa jälkeen, eikä hän milloinkaan voisi saada ainoakaan tyttöä menemään kanssaan naimisiin.

Hän istui ja katseli kotiaan. Se oli pieni, valkoiseksi maalattu, ristikkopuusta tehty talo, ja se oli kuin painunut maahan korkean, jyrkän olkikaton painosta. Ulkokuoneetkin olivat pienet, ja peltotilkut olivat niin kaitaiset, että hevonen tuskin voi kääntyä niillä. Mutta vaikka paikka olikin pieni ja köyhä, se oli kuitenkin aivan liian hyvä hänelle. Ei hän nyt voinut vaatia itselleen parempaa asuntoa kuin jonkin kolon navetan lattian alta.

Oli ihmeen kaunis ilma. Kaikkialla hänen ympärillään porisi ja puhkeili ja viserteli. Mutta hän oli vaipunut syvään suruun. Ei hän enää koskaan voisi mistään iloita.

Ei koskaan hän ollut nähnyt taivasta niin sinisenä kuin tänään. Ja muuttolintuja lensi lentämistään. Ne tulivat ulkomailta ja ne olivat matkustaneet Itämeren yli, ohjaten kulkuaan suoraan Smyge Hukia kohti, ja nyt ne olivat matkalla pohjolaan. Niitä oli kai monta eri lajia, mutta hän ei tuntenut muita kuin villihanhet, jotka tulivat lentäen kahdessa pitkässä, kiilamaisesti yhtyvässä rivissä.

Useita hanhiparvia oli jo kulkenut ohi. Ne lensivät korkealla, mutta hän kuuli kuitenkin, kuinka ne huusivat: "Nyt mennään tuntureille! Nyt mennään tuntureille!"

Kun villihanhet näkivät kesyt hanhet pihamaalla tepastelemassa, he laskeutuivat maata kohti ja huusivat: "Tulkaa mukaan! Tulkaa mukaan! Nyt mennään tuntureille!"

Kesyt hanhet eivät voineet olla kurottelematta päätään ja kuuntelematta. Mutta he vastasivat varsin järkevästi: "Meidän on hyvä niinkuin on, meidän on hyvä niinkuin on!"

Oli, kuten sanottu, ihmeen ihana päivä, ja ilma oli niin raitis ja kevyt, että mahtoi olla ilo siinä lentää. Ja kuta useampi parvi villihanhia lensi ohi, sitä levottomammaksi kesyt hanhet kävivät. Pari kertaa he räpyttivät siipiään niinkuin heitä olisi haluttanut lähteä mukaan. Mutta silloin sanoi aina vanha hanhimuori: "Älkää nyt olko hulluja! Nuo saavat nähdä nälkää ja vilua."

Joukossa oli nuori hanhikukko, jossa tuo huutaminen oli herättänyt oikean matkahalun. "Jos vielä tulee parvi, niin minä lähden mukaan", hän sanoi.

Tuli uusi parvi ja huusi niinkuin muut. Silloin kirkaisi nuori hanhikukko:

"Odottakaa! Odottakaa! Minä tulen!"

Hän levitti siipensä ja kohosi ilmaan, mutta oli niin tottumaton lentämään, että putosi takaisin maahan.

Villihanhet lienevät kuitenkin kuulleet hänen huutonsa. He kääntyivät ja lensivät hiljaa takaisin nähdäkseen tulisiko hän.

"Odottakaa! Odottakaa!" hän huusi ja yritti uudelleen.

Kaiken tämän poika kuuli kiviaidalla loikoessaan. "Olisi suuri vahinko", hän ajatteli, "jos tuo suuri hanhikukko menisi tiehensä. Olisi suuri suru isälle ja äidille, jos hän olisi poissa, kun he tulevat kirkosta."

Tätä ajatellessaan hän taaskin ihan unohti, että oli pieni ja voimaton. Hän hyppäsi aidaltaan suoraan hanhiparveen ja kietaisi kätensä hanhikukon kaulaan. "Sinä olet lentämättä tiehesi siinä", hän huusi.

Mutta juuri samassa oli hanhikukko huomannut, kuinka hänen olisi meneteltävä päästäkseen kohoamaan maasta. Hän ei voinut pysäyttää itseään pudistaaksensa poikaa pois, vaan tämä sai seurata mukana ilmaan.

Siinä kohottiin niin nopeasti, että poika kauhistui. Ennen kuin hän ehti yrittää irroittaa käsiään hanhikukon kaulasta, oli tämä jo niin korkealla, että hän olisi murskautunut kuoliaaksi, jos olisi pudottautunut maahan.

Ainoa, mitä hän voi tehdä päästäkseen parempaan asentoon, oli se, että koetti keinotella itseään ylös hanhen selkään. Ja sinne hän kimpuroikin, vaikkei suinkaan vaivattomasti. Eikä ollut helppoa pysytellä sileällä selälläkään, räpyttävien siipien välissä. Hänen piti molemmin käsin tarrautua syvälle höyheniin ja untuviin, ettei putoaisi alas.

Ruudukas vaatepalanen

Pojan pää meni niin pyörälle, ettei hän pitkään aikaan tiennyt tuon taivaallista. Ilma vinkui ja vihelsi häntä vastaan, siivet suhisivat ja höyhenissä kohisi kuin myrsky ikään. Kolmetoista hanhea lenteli hänen ympärillään, kaikki räpyttivät ja kaakattivat. Maailma pyöri hänen silmissään, ja hänen korvissaan humisi. Hän ei tiennyt, lensivätkö he korkealla vaiko alhaalla, eikä sitä minne he menivät.

Viimein hän tuli sen verran tajuihinsa, että ymmärsi välttämättömäksi ottaa selkoa siitä, mihin hanhet veivät häntä. Mutta sepä ei ollutkaan niin helppoa, sillä hän ei tiennyt, kuinka saisi rohkeutta katsoa alas. Hän oli aivan varma siitä, että hänen päätään alkaisi huimata, jos hän koettaisi. Viimein hän kuitenkin pakottautui katsahtamaan maahan.

Villihanhet eivät lentäneet aivan korkealla sentähden, että vastatullut vieras ei voinut hengittää kaikkein ohuimmassa ilmassa. Hänen tähtensä he myöskin lensivät hiukan hitaammin kuin tavallisesti.

Katsahtaessaan alas näytti pojasta, että hänen allensa oli levitettyä suuri huivi, joka oli jaettu lukemattomiin pieniin ja suuriin ruutuihin.

"Mihin ihmeeseen minä nyt olen joutunut?" kummaili hän.

Hän ei nähnyt muuta kuin ruutua ruudun vieressä. Muutamat olivat vinoja, muutamat suunnikkaanmuotoisia, mutta kaikkialla oli kulmia ja suoria reunoja. Ei mikään ollut pyöreätä, ei mikään väärää.

"Mikä se on tuo suuri ruudukas vaatepalanen, jota minä katselen?" sanoi poika itseksensä, odottamatta, että kukaan vastaisi.

Mutta hanhet, jotka lensivät hänen ympärillään, huusivat heti: "Peltoja ja niittyjä! Peltoja ja niittyjä!"

Silloin hän ymmärsi, että tuo suuri ruudukas vaatepalanen oli laakea Skoonen maa, jonka yli hän kulki. Ja hän alkoi ymmärtää, kuinka se voi näyttää niin moniväriseltä ja ruudukkaalta. Nuo heleänvihreät ruudut hän ensiksi tunsi: ne olivat ruispeltoja, jotka oli kylvetty viime syksynä ja jotka olivat pysyneet vihreinä lumen alla. Keltaisen harmaat ruudut olivat sänkipeltoja, joissa viime kesänä oli kasvanut viljaa, ruskeahkot olivat vanhoja apilasvainioita, ja mustat olivat tyhjiä juurikasmaita tai kynnettyjä kesantoja. Ruskeat keltareunaiset olivat varmaan pyökkimetsiä, sillä keskellä metsää kasvavat suuret puut olivat niissä talvella paljaat, mutta pienet pyökit, jotka kasvavat metsän reunassa, pysyttävät kuivat, kellastuneet lehtensä kevääseen saakka. Oli myös mustia ruutuja, joiden keskellä oli harmaata: ne olivat suuria, yhteen rakennettuja taloja, joiden katot olivat mustat ja pihamaat kivetyt. Ja sitten oli ruutuja, jotka olivat keskeltä vihreitä ja joiden reunat olivat ruskeita: ne olivat puutarhoja, joissa nurmi alkoi vihertää, vaikka pensaat ja puut ympärillä vielä olivat ruskealla kaarnalla.

Poika ei voinut olla nauramatta nähdessään, kuinka ruudukasta kaikki oli.

Mutta kun hanhet kuulivat hänen nauravan, he huusivat kuin toruen: "Hedelmällistä ja hyvää maata. Hedelmällistä ja hyvää maata."

Poika oli jo käynyt totiseksi. "Että vielä voit nauraa sinä", hän ajatteli, "sinä, joka olet joutunut kauheimpaan, mihin ihminen voi joutua."

Hän pysyttelihe totisena vähän aikaa, mutta sitten hän taas tuli naurahtaneeksi.

Mitä enemmän hän oli tottunut ratsastukseen ja menon vauhtiin, niin että jo kykeni ajattelemaan muutakin kuin miten pysyisi hanhen selässä, sitä enemmän hän alkoi huomata, kuinka täynnä ilma oli lintuparvia, jotka lensivät pohjoista kohti. Se oli yhtä huutamista ja hoilaamista parvesta toiseen. "Vai niin, että olette tekin tänään tulleet yli", huusivat muutamat. "Niinpä olemme", vastasivat hanhet. "Kuinka luulette olevan kevään laita?" — "Ei lehteäkään puissa ja vesi kylmää järvissä", tuli vastaukseksi.

Kun hanhet lensivät erään paikan yli, jossa oli kesyvä siipikarjaa ulkona, he huusivat: "Mikä on talon nimi? Mikä on talon nimi?" Silloin kukko ojensi kaulansa ja vastasi:

"Talon nimi on Pikku-Pelto nyt niinkuin ennenkin, nyt niinkuin ennenkin."

Useampia tupia sanottiin kyllä omistajainsa nimen mukaan niinkuin on tapana Skoonessa, mutta sen sijaan, että olisivat vastanneet, että tämä oli Pietari Matinpojan tai Ola Bonpojan tupa, keksivät kukot nimiä, jotka heidän mielestään sopivat paremmin. Ne, jotka asuivat köyhissä torpissa ja pikkupaikoissa, huusivat: "Tämän talon nimi on Puutekylä." Ja ne, jotka asuivat kaikkein köyhimmissä, huusivat: "Tämän talon nimi on Tyhjälä, Tyhjälä, Tyhjälä."

Suuret, vauraat talonpoikaistalot saivat kauniita nimiä kukoilta, niinkuin Onnenpelto, Munämäki, Rahala.

Mutta herraskartanojen kukot olivat liian ylpeitä keksiäkseen jotakin leikillistä, he vain huusivat ja kiekuiivat semmoisella voimalla kuin olisivat tahtoneet äänensä kuulumaan aina aurinkoon asti. "Tämä on Dybekin herraskartano. Nyt niinkuin ennenkin, nyt niinkuin ennenkin."

Ja vähän kauempana seisoi muuan ja huusi: "Tämä on Svaneholm. Koko maailma sen tietää."

Poika huomasi, että hanhet eivät lentäneet suoraan eteenpäin. Ne leijailivat sinne tänne yli koko Söderslättnin tasangon ikään kuin olisivat olleet illoissaan siitä, että olivat taas Skoonessa ja olisivat tahtoneet tervehtiä joka taloa.

Ne tulivat paikkaan, jossa oli suuria jykeviä rakennuksia ja korkeita savutorvia ja niiden ympärillä joukko pienempiä huoneita. "Tämä on Jordebergan sokeritehdas", huusivat kukot. "Jordebergan sokeritehdas."

Poika säpsähti istuessaan hanhen selässä. Hänenhän olisi pitänyt tuntea tämä paikka. Se ei ollut kaukana hänen kodistaan, ja täällä hän jo viime vuonna oli ollut hanhipaimenena. Mutta oli kyllä niin, ettei mikään ollut oikein näköistään, kun sitä katseli näin ylhäältäpäin.

Ja ajatteles, ja ajatteles! Oosa hanhityttö ja Pikku Matti, jotka olivat hänen tovereitaan viime vuonna! Poika olisi tahtonut tietää, kulkivatko he täällä vielä. Ja mitä he olisivat sanoneet, jos olisivat aavistaneet, että hän lensi korkealla heidän pänsä päällä?

Jordeberga häipyi sitten näkyvistä ja he kulkivat Svedalaan ja Skabersjöhön ja takaisin yli Börringenin luostarin ja Hækkebergan. Poika sai nähdä tänä yhtenä päivänä enemmän kuin oli nähnyt ennen koko elinaikanaan.

Kun villihanhet tapasivat kesyjä hanhia, oli heillä kaikkein hauskinda. He lensivät silloin hyvin hitaasti ja huusivat: "Nyt mennään tuntureille! Tuletteko mukaan? Tuletteko mukaan?"

Mutta kesyt hanhet vastasivat: "Talvi on vielä maassa. Olette liian aikaisin liikkeellä. Palatkaa takaisin! Palatkaa takaisin!"

Villihanhet laskeutuivat alas, jotta ääni kuuluisi paremmin, ja huusivat: "Tulkaa mukaan, niin opetamme teitä lentämään ja uimaan."

Siitä kesyt hanhet suuttuivat eivätkä vastanneet.

Mutta villihanhet laskeutuivat vielä alemma, niin että melkein hipoivat maata, ja sitten he kohosivat niin nuolen nopeasti, kuin olisivat kauheasti säikähtäneet. "Oi joi joi!" huusivat he. "Eiväthän ne olleetkaan hanhia. Nehän olivat vain lampaista."

Maassa olijat raivostuivat ja huusivat: "Kuula teihin sattukoon, jok'ainoan, jok'ainoan!"

Kun poika kuuli kaiken tämän leikinlaskun, hän nauroi. Silloin hän muisti, kuinka vaikea hänen asemansa oli, ja nyt hän itki. Mutta hetken päästä hän taas nauroi.

Ei koskaan hän ollut mennyt niin hyvää vauhtia, vaikka hän aina oli mielellään ratsastanut nopeasti ja hurjasti. Eikä hän tietysti koskaan ollut ajatellut, että ylhäällä ilmassa voisi tuntua niin raittiilta kuin siellä tuntui ja että sinne kohoaisi maasta niin hyvä mullan ja pihkan tuoksu. Eikä hän ollut ajatellut sitäkään, miltä tuntuisi kulkea näin korkealla maasta. Mutta oli niinkuin olisi lentänyt pois suruista ja murheista kaikenmoisista, mitä vain ajatella voi.

II

AKKA KEBNEKAISELAINEN

Ilta

Suuri kesy hanhikukko, joka oli seurannut villihanhia ilmaan, oli hyvin ylpeä siitä, että sai lentää edestakaisin Söderslättn yli villihanhiiden seurassa ja tehdä kesyistä pilaa. Mutta kuinka onnellinen hän olikin, ei hän kuitenkaan voinut sille mitään, että häntä iltapäivällä alkoi uuvuttaa. Hän koetti hengittää syvempään ja liikuttaa siipiään nopeammin, mutta sittenkin hän jäi useita hanhenpituuksia muita jäljemmäksi.

Kun ne hanhet, jotka lensivät viimeisinä, huomasivat, että kesy hanhi ei voinut seurata mukana, he alkoivat huutaa sille hanhelle, joka kulki kiilan kärjessä ja johti kulkuetta: "Akka Kebnekaiselainen!" — "Mikä hätänä?" kysyi johtajahanhi. "Valkoinen jää perään. Valkoinen jää perään." — "Sanokaa, että on helpompi lentää nopeasti kuin hitaasti", huusi johtajahanhi ja painalsi eteenpäin niinkuin ennenkin.

Hanhikukko koetti kyllä seurata neuvoa ja lisätä vauhtia, mutta siitä hän uupui niin, että vaipui leikattujen piilipuiden latvojen tasalle, jotka reunustivat peltoja ja niittyjä.

"Akka! Akka! Akka Kebnekaiselainen!" huusivat silloin ne, jotka lensivät viimeisinä ja huomasivat, kuinka tukalassa tilanteessa toinen oli. "Mitä te nyt taas tahdotte?" kysyi silloin johtajahanhi ja hänen äänensä kuulosti kauhean kättyiseltä. "Valkoinen vaipuu maahan. Valkoinen vaipuu maahan." — "Sanokaa hänelle, että on helpompi lentää ylhäällä kuin alhaalla", huusi johtajahanhi. Eikä hän hiljentänyt vähääkään vauhtiaan, vaan painalsi eteenpäin niinkuin ennenkin.

Hanhikukko koetti seurata tätäkin neuvoa, mutta kun hän yritti kohota korkeuteen, hän hengästyi

niin, että rinta oli haljeta.

"Akka! Akka!" huusivat silloin ne, jotka lensivät viimeisinä. "Ettekö voi antaa minun lentää rauhassa?" kysyi johtajahanhi, ja se vaikutti vielä kärsimättömämmältä kuin ennen. "Valkoinen kohta putoaa. Valkoinen kohta putoaa." — "Sanokaa hänelle, että se, joka ei jaksaa seurata mukana, saa palata kotiinsa!" huusi johtajahanhi. Eikä hänelle suinkaan juolahtanut mieleenkään hiljentää vauhtia, vaan hän painalsi eteenpäin niinkuin ennenkin.

"Vai niin, vai niinkö on laita", sanoi hanhikukko. Hän ymmärsi samassa, että villihanhilla ei ollut ajatustakaan ottaa häntä mukaansa Lappiin. Ne olivat vain leikillä houkutelleet hänet mukaansa.

Häntä harmitti aika tavalla, että voimat nyt pettivät eikä hän saanut näyttää noille maankulkijoille, että kesykin hanhi saattaa johonkin kelvata. Ja kaikista harmillisinta oli, että hän oli joutunut yhteen Akka Kebnekaiselaisen kanssa. Sillä vaikka hän olikin kesy hanhi, hän oli kuitenkin kuullut puhuttavan johtajahanhesta, jonka nimi oli Akka ja joka oli lähes sadan vuoden vanha. Häntä pidettiin niin suurella arvolla, että kaikkein parhaiden villihanhiensa oli tapana liittyä hänen seuraansa. Mutta kukaan ei halveksinut kesyjä hanhia niinkuin Akka ja hänen parvensa, ja mielellään hän olisi tahtonut näyttää heille, että hän oli heidän vertaisensa.

Hän lensi hiljaa muiden perässä ja mietti itsekseen, kääntyisikö vai jatkaisi. Silloin sanoi yht'äkkiä tuo peukalopää, jota hän kantoi selässään: "Kuuleshan, Martti hanhikukko, sinä kai ymmärrät, että sinun, joka et koskaan ennen ole lentänyt, on mahdotonta seurata villihanhia aina Lappiin saakka. Etkö käänny kotiin, ennen kuin itsesi turmelet?"

Mutta tuo peukaloinen oli pahinta, mitä hanhikukko tiesi, ja tuskin hän oli käsittänyt, ettei se raukka uskonut hänen voivan tehdä tuota matkaa, kun hän jo päätti kestää. "Jos sinä vielä sanot sanankaan, niin minä heitän sinut ensimmäiseen savikuoppaan, jonka yli kuljemme", hän sanoi ja sai samassa suuttumuksestaan semmoiset voimat, että alkoi lentää melkein yhtä hyvin kuin kuka tahansa noista muista.

Kauan hän ei kuitenkaan olisi voinut jatkaa tällä tavalla, mutta sitä ei tarvittukaan, sillä nyt laskeutuneet aurinko nopeasti ja juuri auringon laskeutumisessa hanhet painautuivat suoraan maahan. Ja ennen kuin poika ja hanhikukko tiesivätkään, he olivat tulleet Vombsjön rannalle.

"On kai tarkoitus yöpyä tähän", ajatteli poika ja hyppäsi hanhen selästä.

Hän seisoikin kaitaisella hiekkarannalla, ja hänen edessään oli sangen suuri järvi. Järvi oli ruman näköinen, sillä se oli melkein kokonaan jääkuoren peitossa, joka oli mustunut ja epätasainen ja täynnä halkeamia ja reikiä, niinkuin kevätjää tavallisesti on. Jää veteli kyllä viimeisiä virsiänsä. Se oli jo irti maasta ja sen ympärillä oli leveä vyö mustaa, kirkasta vettä. Mutta siinä se kuitenkin vielä oli ja uhosi ympärilleen kylmyyttä ja talven kaameutta.

Toisella puolen järveä näkyi olevan aukeata ja valoisaa seutua, mutta siinä, mihin hanhet olivat laskeutuneet, oli synkkää kuusimetsää. Ja näytti siltä kuin olisi kuusimetsällä ollut voimaa sitoa talvi itseensä kiinni. Muualla kaikkialla oli maa paljaana, mutta havuisten kuusenoksien alla oli lunta, joka oli sulanut ja jäänyt, niin että se oli kovaa kuin lasi.

Pojasta tuntui kuin hän olisi tullut erä- ja talvimaahan, ja häntä alkoi pelottaa niin, että hänen olisi tehnyt mieli huutaa täyttä kurkkua.

Hänen oli nälkä. Hän ei ollut syönyt mitään koko päivänä. Mutta mistä hän saisi ruokaa? Maaliskuussa ei kasva mitään syötävää maassa eikä puissa.

Niin, mistä hän saisi ruokaa ja kuka antaisi hänelle yösijaa, ja kuka valmistaisi hänelle vuoteen, ja kuka lämmittäisi häntä takkansa ääressä, ja kuka suojelisi häntä pedoilta? Sillä nyt oli aurinko laskenut, ja järvi alkoi huokua kylmää ja taivaalta laskeutui pimeyttä ja hämärän kintereillä tuli kaameutta ja metsästä alkoi kuulua ritinää ja ratinaa.

Poissa oli nyt pojan ylhäällä ilmassa tuntuma iloinen mieli, ja hädissään hän alkoi katsella matkatovereitaan. Eihän hänellä ollut ketään, johon turvautuisi.

Silloin hän näki, että hanhikukon laita oli vielä kehnommin kuin hänen. Se makasi samalla paikalla mihin oli laskeutunut ja näytti siltä kuin olisi tehnyt kuolemaa. Kaula oli retkallaan maata pitkin, silmät olivat kiinni ja hengitys oli vain hiljaista sihinää.

"Rakas Martti hanhikukko", sanoi poika, "koeta saada jotakin juotavaa. Eihän veteen ole kuin pari askelta."

Mutta hanhikukko ei hievahtanutkaan.

Poika oli kyllä ollut ennen maailmassa ilkeä hanhikukolle ja kaikille muille eläimille, mutta hänestä tuntui kuin hanhikukko olisi ollut hänen ainoa turvansa, ja hän alkoi hirveästi pelätä kadottavansa hänet. Hän alkoi heti survia ja työntää häntä saadakseen hänet alas veteen. Hanhikukko oli suuri ja raskas, niin että siinä oli pojalla aikamoinen työ, mutta viimein hän onnistui.

Hanhikukko tuli veteen pää edellä. Hetken aikaa hän makasi hiljaa liejussa, mutta pian hän pisti päänsä ylös, pudisti veden silmistään ja päristi. Sitten hän ui ylpeästi ruohikkoon.

Villihanhet olivat jo vedessä ennen häntä. Niin pian kuin he olivat laskeutuneet alas ilmasta, he olivat rientäneet veteen. Eivät olleet välittäneet hanhikukosta eivätkä hänen kannettavastaan. He olivat kylpeneet ja puhdistautuneet, ja nyt he särpivät itseensä puolimädännyttä vesiheinää ja vesiapilasta.

Valkoinen hanhikukko sattui huomaamaan pienen ahvenen. Hän otti sen nopeasti kiinni, ui rantaan kantaen sitä ja asetti sen pojan eteen. "Siinä saat palkkasi siitä, että autoit minut veteen", hän sanoi.

Ensimmäisen kerran koko päivänä poika sai kuulla ystävällisen sanan. Hän tuli niin iloiseksi, että olisi tahtonut kietoa kätensä hanhikukon kaulaan, mutta ei tullut sitä tehneeksi. Ja lahjastakin hän tuli iloiseksi. Ensin hänestä tuntui kuin hänen olisi ollut mahdotonta syödä raakaa kalaa, mutta sitten hänen kuitenkin teki mielensä koettaa.

Hän tunnusteli, oliko tuppiveitsi tullut mukaan, ja aivan oikein, se riippui takana housun napissa, vaikka oli niin pienentynyt, ettei ollut tulitikkua suurempi. No, saattoihan sillä suomustaa ja perata kalan, eikä kestänyt kauan, ennen kuin ahven oli syöty.

Kun poika oli ravittu, hän häpesi sitä, että oli voinut syödä raakaa kalaa. "Näky, etten ole enää ihminen, vaan oikea haltija", hän ajatteli.

Pojan syödessä hanhikukko seisoi hänen vieressään koko ajan, ja kun hän oli nielaissut viimeisen palan, hanhi sanoi hiljaa: "Niin nyt kävi, että jouduimme ylpeiden hanhien seuraan, jotka halveksivat kaikkia kesyjä lintuja." — "Niin, olen kyllä huomannut sen", poika sanoi. — "Olisi ollut suuri kunnia minulle, jos olisin voinut seurata heitä aina Lappiin saakka ja näyttää heille, että kesy hanhikin voi kelvata johonkin." — "Ni-iin", sanoi poika ja venytteli sanaa, sillä ei hänkään uskonut, että hanhikukko siinä onnistuisi, mutta hän ei tahtonut kuitenkaan sanoa vastaanakaan. — "Mutta minä en usko voivani tulla toimeen itsekseni sellaisella matkalla", sanoi hanhikukko, "ja minä olisin kysynyt, etkö sinä tahtoisit seurata mukana ja auttaa minua."

Poika ei tietysti ollut muuta ajatellut kuin palata kotiin niin pian kuin suinkin, ja hän hämmästyi niin, ettei tiennyt mitä vastaisi. "Minä luulin, että olimme vihamiehiä, sinä ja minä", hän sanoi. Mutta sen näkyi hanhikukko kokonaan unohtaneen. Hän muisti vain, että poika juuri oli pelastanut hänen henkensä.

"Minun kai pitäisi palata kotiin isän ja äidin luo", poika tuumi. — "Minä kyllä vien sinut aikanaan heidän luokseen takaisin", sanoi hanhikukko. "En jätä sinua, ennen kuin voin laskea sinut kotikynnyksesi eteen."

Poika ajatteli, että olisi parasta olla näyttämättä vanhemmille vielä jonkin aikaa. Hän ei ollut taipumaton ehdotukseen, ja hän aikoi juuri sanoa suostuvansa siihen, kun kuuli kovan kohauksen takaansa. Villihanhet olivat nousseet järvestä kaikki yht'aikaa ja pudistivat vettä päältänsä. Sitten he järjestyivät pitkään riviin ja tulivat, johtajahanhi etunenässä, heidän luokseen.

Kun valkoinen hanhikukko katseli villihanhia, ei hänen ollut oikein hyvä olla. Hän oli odottanut, että he olisivat enemmän kesyjen hanhien näköisiä ja että he tuntuisivat hänestä enemmän sukulaisilta. He olivat paljoa pienempiä kuin hän, eikä kukaan heistä ollut valkoinen, vaan he olivat kaikki harmaita ja vähän ruskealle vivahtavia. Ja heidän silmänsä melkein pelottivat häntä. Ne olivat keltaiset ja loistivat niinkuin niiden takana olisi tuli palanut. Hanhikukkoa oli aina opetettu, että oli sopivinta kulkea hiljaa ja hyllytellen, mutta nämä eivät näkyneet voivan kävellä, vaan kulkivat puolijuoksua. Mutta enin häntä pelotti nähdessään heidän jalkansa. Ne olivat suuret ja jalkapohjat olivat kuluneet ja repaleiset. Näki selvään, ettei villihanhilla ollut koskaan aikaa katsoa mihin astuivat. He eivät koskaan kiertäneet. He olivat hyvin siroja ja hyvässä kunnossa, mutta jaloista näki, että he olivat köyhiä erämaan lapsia.

Hanhikukko tuskin ennätti kuiskata pojalle: "Vastaa nyt pian puolestasi, mutta älä sano kuka olet", kun ne jo olivat luona.

Villihanhet seisoivat heidän edessään ja niia ilivat kauloillaan monta kertaa, ja hanhikukko teki samalla tavalla vielä useamman kerran kuin he. Kun oli tarpeeksi tervehditty, sanoi johtajahanhi: "Nyt tahtoisimme kuulla, keitä te olette."

"Eihän minusta ole paljoa puhuttavaa", sanoi hanhikukko. "Olen syntynyt Skanörissä viime keväänä."

Syksyllä minut myytiin Holger Niilonpojalle Västra Vemmenhögiin, ja siellä olen ollut siitä pitäen." — "Et näy olevan sukua suurta", sanoi johtajahanhi. "Mikä sitten tekee sinut niin ylpeäksi, että tahdot päästä villihanhiin seuraan?" — "Voihan olla, että tahdon näyttää teille villihanhille, että me kesytän johonkin kelpaamme", sanoi hanhikukko. — "Niin, hyväpä olisi, jos voisit sen meille näyttää", sanoi johtajahanhi. "Olemme jo nähneet, kuinka taitava olet lentämään, mutta sinä olet ehkä taitavampi muussa urheilussa. Voihan olla, että olet etevä uimari." — "Ei ole siitäkään kehumista", sanoi hanhikukko. Hän luuli huomanneensa, että johtajahanhi jo oli päättänyt lähettää hänet kotiin, eikä välittänyt siitä kuinka vastaisi. "En ole koskaan uinut pitemmältä kuin savihaudan yli", hän jatkoi. — "Sitten mahdat olla mainio juoksija", sanoi johtajahanhi. — "En ole koskaan nähnyt kesyn hanhen juoksevan, enkä ole sitä itsekään yrittänyt", sanoi hanhikukko ja teki asian pahemmaksi kuin se olikaan.

Suuri valkoinen odotti nyt saavansa kuulla johtajan sanovan, ettei hän mitenkään voisi ottaa häntä mukaansa. Hän hämmästytti kovin kun kuuli: "Sinä vastaat rohkeasti kysymyksiin, ja siitä jolla on rohkeutta voi tulla hyvä matkatoveri, vaikka olisikin alussa kokematon. Mitäs sanoisit siitä, jos jäisit joukkoomme pariksi päiväksi, että saamme nähdä mihin kelpaat?" — "Siihen olen hyvin tyytyväinen", sanoi hanhikukko ja oli oikein hyvillään.

Sitten johtajahanhi osoitti nokallaan ja sanoi: "Mutta kuka on tuo, joka on mukanasasi? Tuommoista en ole koskaan ennen nähnyt." — "Hän on minun toverini", sanoi hanhikukko. "Hän on ollut hanhipaimen kaiken elinaikansa. Hänestä on kyllä oleva apua matkalla." — "Niin, saattaahan tuo olla hyvä kesylle hanhelle", vastasi villi. "Miksi häntä kutsut?" — "Hänellä on useita nimiä", sanoi hanhikukko epäröiden eikä tiennyt, mitä vastaisi, sillä hän ei tahtonut ilmaista, että pojalla oli ihmisen nimi. "Niin, hänen nimensä on Peukaloinen", hän sanoi viimein. — "Onko hän haltijain sukua?" kysyi johtajahanhi. — "Mihin aikaan teillä villihanhilla on tapana asettua levolle?" sanoi hanhikukko nopeasti ja koetti päästä vastaamasta viimeiseen kysymykseen. "Minun silmäni menevät itsestään kiinni tähän aikaan päivästä."

Oli helppo huomata, että se hanhi, joka puhui hanhikukon kanssa, oli hyvin vanha. Koko höyhenpuku oli jäänharmaa ilman mustia juovia. Pää oli suurempi, säätimet olivat paksummat ja jalat kuluneemmat kuin kenenkään muun. Höyhenet olivat kankeat, hartiat ryhmyiset ja kaula hieno. Kaikki se oli iän työtä. Silmiin vain ei ollut ikä mitään vaikuttanut. Ne loistivat kirkkaammin, ikään kuin nuorekkaammin kuin kenenkään muun.

Hän kääntyi nyt ylpeästi hanhikukon puoleen. "Tiedä nyt, hanhikukko, että minä olen Akka Kebnekaiselainen ja että se, joka lentää lähinnä minua, oikealla puolellani, on Yksi Vassijaurelainen, ja se joka lentää vasemmalla puolellani, on Kaksi Nuoljalainen. Tiedä myöskin, että toinen oikean puolen hanhi on Kolme Sarjektjakkolainen ja toinen vasemmanpuolen hanhi Neljä Suappavaaralainen, ja heidän takanaan lentävät Viisi, joka on kotoisin Oviksfjällenistä, ja Kuusi, Sjangelista. Ja tiedä, että nämä, samoin kuin ne kuusi hanhea, jotka lentävät viimeisinä, kolme oikealla ja kolme vasemmalla puolella, ovat tunturihanhiin parasta sukua. Älä sinä pidä meitä maankulkijoina, jotka liittyvät kenen seuraan tahansa, äläkä sinä luule, että annamme kenenkään semmoisen nukkua kanssamme, joka ei tahdo sanoa, mistä suvusta hän on lähtöisin."

Kun Akka, johtajahanhi, näin puhui, astui poika äkkiä esiin. Häntä oli surettanut, että hanhikukko, joka vastasi niin reippaasti omasta puolestaan, antoi niin vältteleviä vastauksia, kun oli hänestä kysymys. "En tahdo pitää salassa kuka olen", hän sanoi. "Nimeni on Niilo Holgerinpoika ja minä olen mäkitupalaisen poika, ja aina tähän päivään asti olen minä ollut ihminen, mutta tänään aamupäivällä —."

Edemmäksi poika ei päässyt, sillä ei kukaan häntä enää kuullut. Tuskin hän oli sanonut olevansa ihminen, kun johtajahanhi peräytyi kolme askelta taaksepäin ja muut vielä enemmän. Ja he ojensivat kaulansa häntä kohti ja sähisivät äkäisesti...

"Tuota olen epäillyt aina siitä alkaen, kun näin sinut ensin tässä rannalla", sanoi Akka. "Ja nyt mene pian tiehesi! Me emme kärsi ihmisiä seurassamme."

"Eihän toki liene mahdollista, että te villihanhet voisitte pelätä tuommoista, joka on noin pieni", sanoi hanhikukko. "Huomenna hän varmaan lähtee kotiinsa, mutta yötä antanette hänen tulla kanssanne. Ei kukaan meistä voi vastata siitä, että annamme tuommoisen raukan viettää yönsä yksin kärppien ja kettujen uhkaamana."

Villihanhi tuli nyt lähemmäksi, mutta näkyi selvään, että hänen oli vaikea voittaa pelkoaan. "Minua on opetettu pelkäämään kaikkea, mikä ihmisen nimeä kantaa, olkoon sitten suurta tai pientä", hän sanoi. "Mutta jos sinä, hanhikukko, vastaat tämän puolesta, ettei hän tee meille mitään pahaa, niin jääköön hän sitten yöksi luoksemme. Mutta minä pelkään, että yösjamme ei miellytä sinua eikä häntä, sillä me aiomme asettua nukkumaan tuolle irtonaiselle jälle." Akka kyllä ajatteli, että tuo alkaisi arveluttaa hanhikukkoa. Mutta tämä ei ollut millänsäkään. "Te olette viisaita, kun ymmärrätte valita niin turvallisen nukkupaikan", hän sanoi.

"Mutta sinä vastaat siitä, että hän huomenna lähtee kotiinsa." — "Silloin täytyy minunkin jättää teidät", sanoi hanhikukko. "Olen luvannut olla häntä jättämättä." — "On omassa vallassasi lentää minne tahdot", sanoi johtajahanhi.

Sen sanottuaan hän levitti siipensä ja lensi jään yli, ja villihanhet seurasivat häntä toinen toisensa perästä.

Poikaa suretti, että hänen Lapin-matkastaan ei voisi tulla mitään, ja sitten häntä pelotti kylmä yösiija. "Tämä käy yhä pahemmaksi, hanhikukko", hän sanoi. "Ensiksikin me palellumme kuoliaiksi jäällä."

Mutta hanhikukko oli hyvällä tuulella. "Ei hätää mitään", hän sanoi. "Keräähän nyt pian kokoon pehkuja ja ruohoa niin paljon kuin jaksat kantaa."

Kun pojan syli oli täynnä kuivaa ruohoa, tarttui hanhikukko häntä kaulukseen, nosti hänet ylös ja lensi jäälle, jossa villihanhet jo nukkuivat nokka siiven alla.

"Levitä ruoho jäälle, että minulla on jotakin, jonka päällä voin seisoa enkä jäädy kiinni. Auta sinä minua, niin minä autan sinua", sanoi hanhikukko.

Poika teki niin, ja niin pian kuin hän oli valmis, tarttui hanhi häntä vielä kerran kaulukseen ja pisti hänet siipensä alle. "Siinä sinulla pitäisi olla hyvä ja lämmin nukkua", hän sanoi ja painoi siivellään, ettei poika liukuisi alas.

Poika oli niin untuvain peitossa, ettei voinut vastata, mutta lämmin ja hyvä hänen oli maata, ja väsynyt hän oli ja tuossa tuokiossa hän nukkui.

Yö

On vanha totuus, että jää on aina petollista ja ettei siihen ole vähääkään luottamista. Keskellä yötä muuttautui Vombsjön irtain jää niin, että se eräästä paikasta joutui koskettamaan rantaa. Tapahtui nyt niin, että Smirre, kettu, joka siihen aikaan asui järven itäpuolella Övedsklosterin puistossa, huomasi tuon paikan ollessaan yöllisellä metsästysretkellään. Smirre oli nähnyt villihanhet jo illalla, mutta ei ollut odottanut voivansa päästä heihin käsiksi. Hän lähti nyt heti jäälle.

Kun Smirre oli hanhia aivan lähellä, livetti hänen jalkansa niin, että kynnet vähän rapsahtivat jäähän. Hanhet heräsivät ja räpäyttivät siivillään heittäytyäkseen ilmaan. Mutta Smirre oli heitä nopeampi. Hän heittihe eteenpäin niinkuin nakattuna, tarttui muuatta hanhea siipipankkoon ja hyökkäsi takaisin rantaan päin.

Mutta tänä yönä eivät villihanhet olleet yksin jäällä, vaan heidän mukanaan oli ihminen, vaikkakin pieni. Poika oli herännyt siitä, että hanhikukko oli levittänyt siipensä. Hän oli pudonnut jäälle ja jäänyt siihen istumaan unenpöpperössä. Hän ei ollut ymmärtänyt mitään kaikesta levottomuudesta, ennen kuin oli nähnyt matalajalkaisen pienen koiran juoksevan pois jään yli hanhi suussa.

Poika juoksi heti jäljestä ottaakseen hanhen tuolta koiralta. Hän kuuli kyllä hanhikukon huutavan jälkeensä: "Varo itseäsi, Peukaloinen! Varo itseäsi!" — "Mutta noin pientä koiraa ei minun toki tarvinne pelätä", ajatteli poika ja syöksyi eteenpäin.

Villihanhi, jota Smirre kettu laahasi perässään, kuuli pojan puukenkien läiskeen jäätä vasten, ja hän uskoi tuskin korviaan. "Aikooko tuo naskali ottaa minut ketulta?" hän ihmetteli. Vaikka hänen tilansa olikin niin surkea, alkoi syvällä hänen kurkussaan kaakattaa niin hausvasti, että oli melkein niinkuin hän olisi nauranut.

"Kyllä se heti paikalla kaatuu johonkin jään halkeamaan", ajatteli hanhi.

Mutta vaikka yö olikin pimeä, poika näki selvästi kaikki halkeamat ja reiät jäässä, ja hän teki rohkeita hyppäyksiä niiden yli. Se johtui siitä, että hänellä nyt oli haltijain hyvät yösilmit ja että hän voi nähdä pimeässä. Hän näki sekä järven että rannat niin selvästi kuin jos olisi ollut päivä.

Smirre kettu hyppäsi jäältä maihin, mutta juuri silloin kun hän pyrki ylös rantatörmää, huusi poika: "Pane alas hanhi, sen rakkari!" Smirre ei tiennyt, kuka huusi; se ei joutanut katsahtamaan taakseen, vaan kiihdytti yhä kulkuaan.

Kettu meni nyt suuria komeita pyökkejä kasvavaan metsään, ja poika seurasi mukana ollenkaan ajattelematta, että häntä voisi uhata mikään vaara. Sitä vastoin hän koko ajan ajatteli, kuinka ylenkatseellisesti villihanhet olivat ottaneet hänet eilen illalla vastaan, ja hän halusi kernaasti osoittaa heille, että ihminen kuitenkin on hiukan enemmän arvoinen kuin mikään muu jumalan luoma.

Kerta toisensa perästä hän huusi tuolle koiralle, saadakseen hänet päästämään irti saaliinsa. "Mikä koira sinä olet, joka et häpeä varastaa kokonaista hanhea?" hän sanoi. "Pane se hetikohta maahan, muuten saat nähdä, millaisen selkäsauunan saat. Pane se maahan, muuten minä puhun isännällesi, miten sinä käyttäydyt!"

Kun Smirre kettu huomasi, että häntä luultiin selkäsauunaa pelkääväksi koiraksi, se oli hänestä niin hassua, että hän oli vähällä päästää hanhen. Smirre oli suurryöväri, joka ei tyytynyt pyydystelemään vain rottia ja hiiriä pelloilta, vaan uskalsi tulla aina taloihin saakka varastamaan kanoja ja hanhia. Hän tiesi olevansa pelätty koko seudulla. Noin hullua ei hän ollut kuullut sitten kuin penikkana ollessaan.

Mutta poika juoksi niin, että hänestä näytti siltä kuin paksut pyökit olisivat liukuneet takaperin hänen ohitse, ja hän läheni Smirreä. Viimein hän oli häntä niin lähellä, että sai hännästä kiinni. "Nyt minä otan sinulta sittenkin hanhen", hän huusi ja piti vastaan minkä voi. Mutta hän oli liiaksi voimaton pysäyttääkseen Smirren. Kettu tempoi häntä mukanaan niin, että kuivat pyökinlehdet tuiskusivat ympärillä.

Mutta nyt näkyi Smirre päässeen selville siitä, kuinka vaaraton se oli, joka seurasi häntä. Hän pysähtyi, pani hanhen maahan ja asettui sen päälle etujalkoineen, ettei se voisi lentää tiehensä. Hänen piti juuri puraista hanhelta kurkku poikki, mutta sitä ennen hän ei malttanut olla vähän hännäämättä poikaa. "Juokse pian kantelemaan isännälle, sillä nyt minä puraisen hanhen kuoliaaksi", hän sanoi.

Kovin poika hämmästyi nähdessään, miten terävä kuono ja kuinka käheä ja äkäinen ääni sillä koiralla oli, jota hän oli seurannut. Mutta samalla häntä myös niin suututti se, että kettu teki hänestä pilaa, ettei hän ajatellutkaan pelästyä. Hän tarttui lujemmin kiinni häntään, ponnisti jaloillaan puunjuuresta, ja juuri kun kettu aukaisi kitansa hanhen kurkun päällä, hän tempaisi minkä suinkin voi. Smirre hämmästyi siitä niin, että antoi vetää itseään pari askelta, ja villihanhi pääsi vapaaksi. Hän lensi raskaasti ylöspäin. Hänen toinen siipensä oli haavoittunut niin, että hän tuskin voi sitä käyttää, ja sitten hän ei nähnyt mitään pimeässä metsässä, vaan oli niin avuton kuin sokea. Hän ei siksi voinut antaa pojalle mitään apua, vaan pyrki ulos oksakaton aukosta ja lensi takaisin järvelle.

Mutta Smirre heittäytyi poikaa vastaan. "Jos en saa toista, niin saan kai toisen", hän sanoi, ja äänestä kuului, kuinka vihainen hän oli.

"Älä luulekaan saavasi", sanoi poika ja hän oli oikein hyvällä tuulella, kun oli pelastanut hanhen. Hän pysytteli yhä kiinni ketun hännässä ja pyörähti sen kanssa toiselle puolelle, kun kettu koetti saada häntä kiinni toiselta.

Siitä tuli metsässä tanssi semmoinen, että lehdet tuiskusivat. Smirre pyöri pyörimistään, mutta häntä pyöri myös ja poika piteli siitä kiinni, eikä kettu voinut päästä häneen käsiksi.

Poika oli niin iloissaan menestyksestä, että alussa vain hyppi ja teki pilkkaa ketusta, mutta Smirre oli uupumaton, niinkuin vanhat metsästäjät tavallisesti ovat, ja poika alkoi pelätä lopulta sittenkin joutuvansa kiinni.

Silloin hän keksi nuoren pyökin, joka oli kasvanut kaitaisena kuin tikku ehtiäkseen pian vapaaseen ilmaan vanhain pyökkien muodostaman oksakaton yläpuolelle. Hän päästi yht'äkkiä ketun hännän ja kiipesi pyökkiin. Smirre kettu oli niin innoissaan, että yhä jatkoi tanssiaan ja tanssi vielä hyvän aikaa häntänsä perässä. "Älä viitsi enää tanssia", sanoi poika.

Mutta Smirre ei voinut kärsiä sellaista häpeää, ettei saisi voitetuksi niin pientä naskalia, ja hän paneutui puun juurelle vartioidakseen hänet uuvuksiin.

Pojan ei ollut lainkaan hyvä istua siinä ratsain heikolla oksalla. Nuori pyökki ei vielä ulottunut korkeaan oksaholviin. Ei hän voinut päästä toiseen puuhun, eikä hän uskaltanut laskeutua maahan.

Häntä paleli niin, että hän oli vähällä kontistua ja päästää kätensä oksan ympäriltä, ja häntä nukutti kauheasti, mutta hän ei uskaltanut nukkua, koska pelkäsi putoavansa maahan.

Uskomatonta, kuinka kamalaa oli istua noin yön aikana metsässä. Hän ei ollut koskaan ennen tiennyt, mitä yö on. Oli niinkuin kaikki olisi kivettynyt eikä koskaan enää heräisi henkiin.

Niin alkoi aamu sarastaa ja poika tuli iloiseksi siitä, että kaikki muuttui taas entisensä näköiseksi, vaikka kylmyys tuntui vieläkin pistävämmältä kuin yöllä.

Kun aurinko viimein nousi, ei se ollut keltainen, vaan punainen. Pojasta näytti siltä kuin se olisi ollut vihainen, ja hän ihmetteli, minkä tähden se oli vihainen. Ehkä sen tähden, että yö oli tehnyt maailman niin kylmäksi ja kamalaksi sillä aikaa kun aurinko oli ollut poissa.

Auringon säteet ajoivat esiin suurissa kimpuissa nähdäkseen, mitä yö oli saanut aikaan, ja näkyi,

kuinka kaikki esineet punastuivat, niinkuin niillä olisi ollut paha omatunto. Pilvet taivaalla, silkinsileät puiden rungot, metsäkaton pienet yhteen palmikoidut oksat, kuura, joka peitti maassa pyökkien lehdet, kaikki leimahti punaiseksi.

Mutta yhä useammat ja useammat säteet ajoivat esiin avaruuden halki, ja kohta oli kaikki yön kamaluus poissa. Lamaannus oli poissa, ja esiin tuli ihmeen paljon elämää. Musta, punaniskainen palokärki alkoi takoa nokallaan puun runkoon. Orava suikahti pesästään pähkinä hampaissa, asettui oksalle ja alkoi kuoria sitä. Kottarainen tuli lentäen, suussa juurikuitu, ja peippo visersi puun latvassa.

Silloin poika ymmärsi, että aurinko oli sanonut kaikille näille pienoisille: "Herätkää nyt ja tulkaa ulos pesistänne! Nyt minä olen täällä! Nyt ei teidän enää tarvitse mitään pelätä!"

Järveltä kuului villihanhien huuto, kun he järjestyivät lentämään. Kohta sen jälkeen tulivat kaikki neljätoista hanhea lentäen metsän yli. Poika koetti huutaa heille, mutta he lensivät niin ylhäällä, ettei hänen äänensä voinut saavuttaa heitä. He kai luulivat, että kettu oli jo aikoja sitten syönyt hänet suuhunsa. Eivät viitsineet edes tulla häntä etsimään.

Poika oli vähällä ruveta itkemään pelosta, mutta aurinko oli nyt taivaalla kullankeltaisena ja iloisena ja antoi rohkeutta koko maailmalle. "Ei maksa vaivaa, Niilo Holgerinpoika, olla mistään hädissään ja levoton niin kauan kuin minä olen olemassa", sanoi aurinko.

Hanhileikki

Maanantaina maaliskuun 21. p:nä.

Kaikki pysyi metsässä muuttumattomana melkein niin kauan kuin hanhi tarvitsi syödäkseen aamiaista, mutta juuri silloin kun aamu oli muuttumassa puolipäiväksi, tuli yksinäinen villihanhi lentäen tiheään oksakaton alla. Hän kulki haparoiden runkojen ja oksien välissä ja lensi hyvin hiljaa. Niin pian kuin huomasi hänet Smirre kettu jätti paikkansa pikkupyökin alla ja hiipi häntä vastaan. Hanhi ei paennut kettua, vaan lensi sangen lähelle häntä. Smirre teki korkean hyppäyksen hänen jälkeensä, mutta ei osunut, ja hanhi lensi edelleen järvelle päin.

Ei kestänyt kauan, ennen kuin uusi hanhi läheni lentäen. Hän tuli samaa tietä kuin ensimmäinen ja lensi vielä matalammalla ja vielä hitaammin. Hänkin hipaisi Smirre kettua, ja kettu hyppäsi niin korkealle hänen jälkeensä, että korvat koskivat hänen jalkoihinsa, mutta lintu pääsi menemään vahingotta ja livahti kuin varjo järvelle päin.

Kului hetkinen ja taas tuli hanhi. Hän lensi vielä alempana ja vieläkin hitaammin, ja hänen näytti olevan vielä vaikeampi päästä puiden runkojen lomitse. Smirre teki mahtavan hyppäyksen, ja puuttui vain hiuskarvan verta, ettei lentäjä joutunut kiinni, mutta tämäkin hanhi pelastui.

Heti tämän kadottua tuli neljäs hanhi. Vaikka hän lensi niin hitaasti ja huonosti, että Smirre katsoi voivansa saada hänet ilman mitään erityistä vaivaa, hän pelkäsi nyt epäonnistuvansa ja aikoi antaa hänen lentää ohi ahdistamatta. Mutta tulija lensi samaa tietä kuin muut, ja juuri kun hän oli tullut Smirren kohdalle, laskeusi hän niin alas, että kettu viehättyi hyppäämään hänenkin jälkeensä. Hän ylettyi niin korkealle, että kosketti lintua kápälällään, mutta tämä heittihe syrjään ja pelasti henkensä.

Ennen kuin Smirre oli läähättänyt tarpeekseen, näkyi kolme hanhea rivissä. Ne lensivät niinkuin muutkin, ja Smirre teki hyppäyksen heidän kaikkien jälkeen, mutta hänen ei onnistunut saada kiinni heistä ainoatakaan.

Sitten tuli viisi hanhea, mutta ne lensivät paremmin kuin edelliset, ja vaikka nekin näyttivät koettavan houkutellessa Smirreä hyppäämään, hän voitti kuitenkin tällä kertaa kiusauksen.

Jokseenkin pitkän ajan kuluttua tuli muuan yksinään. Se oli kolmastoista. Se oli yksin, ja se oli niin vanha, että oli aivan harmaa, eikä hänellä ollut ainoatakaan mustaa juovaa ruumiissaan. Hän ei näyttänyt oikein voivan käyttää toista siipeään ja lensi surkean huonosti ja vinosti, niin että melkein hipoi maata. Smirre ei ainoastaan tehnyt korkeaa hyppäystä hänen jälkeensä, vaan seurasi häntä juosten ja hyppien järvelle saakka, mutta ei hän tälläkään kerralla saanut mitään palkkaa vaivoistaan.

Kun neljästoista hanhi tuli, hän näytti hyvin kauniilta, sentähden että hän oli valkoinen, ja tumma metsä välkkyi valkealle, kun hän heilutti suuria siipiään. Kun Smirre näki hänet, hän ponnisti kaikki voimansa ja hyppäsi puoliväliin oksakattoa, mutta valkoinen meni ohi yhtä vahingoittumattomana kuin muutkin.

Nyt oli vähän aikaa hiljaista pyökkien alla. Näytti siltä kuin koko hanhiparvi olisi mennyt ohi.

Yht'äkkiä Smirre muisti vankinsa ja katsahti nuoreen pyökkipuuhun. Hän ei ollut joutanut häntä ajattelemaan sen jälkeen kun oli keksinyt ensimmäisen hanhen. Niinkuin oli odotettavissa, oli poika mennyt tiposen tiehensä.

Mutta Smirrellä ei ollut aikaa ajatella peukaloista, sillä nyt tuli ensimmäinen hanhi takaisin järveltä ja lensi niinkuin ennenkin hiljaa eteenpäin oksakaton alla. Huonosta onnestaan huolimatta Smirre oli iloinen, että hanhi tuli takaisin, ja hyökkäsi hänen jälkeensä pitkään hypähtäen. Mutta hänellä oli ollut liian kiire, eikä hän ollut ehtinyt laskea laukkaansa, vaan sattui syrjään hanhesta.

Tämän hanhen jälkeen tuli vielä yksi ja sitten kolmas, neljäs, viides, kunnes kierros päättyi vanhaan jäänharmaaseen ja suureen valkoiseen. Ne lensivät kaikki hiljaa ja matalalla. Juuri liidellössään Smirre ketun yli ne laskeutuivat aivan kuin olisivat kutsuneet häntä heitä ottamaan. Ja Smirre ajoi heitä ja teki hyppyjä, jotka olivat monta metriä korkeita, mutta ei kyennyt saamaan heistä ainoatakaan kynsiinsä.

Tämä oli kauhein päivä Smirren elämässä. Hanhet lensivät lentämistään hänen päänsä päällitse, tulivat ja menivät, tulivat ja menivät. Suuria ihania hanhia, jotka olivat syöneet itsensä lihaviksi Saksan pelloilla ja aroilla, leijaili koko päivän metsän läpi niin lähitse häntä, että hän monta kertaa kosketti heitä, mutta ei saanut tyydyttää nälkäänsä ainoallakaan heistä.

Talvi oli tuskin mennyt, ja Smirre muisti päiviä ja öitä, jolloin hänen oli täytynyt harhailta toimeettomana, sillä ei ollut mitään riistaa pyydettävänä, kun muuttolinnot olivat poissa ja rotat piileksivät jäätyneen maanpinnan alla ja kanat oli salvattu huoneisiin. Mutta talven pitkä nälkä oli ollut helpompi kestää kuin tämän päivän pettymys.

Smirre ei ollut enää nuori kettu. Hänellä oli monta kertaa ollut koirat kintereillään ja hän oli kuullut kuulain vinkuvan korvissaan. Hän oli maannut piilossa syvällä pesässään, kun mäyräkoirat olivat olleet käytävissä hänet löytämäsillään. Mutta kaikki häätä, minkä Smirre oli tuntenut ajon aikana, ei ollut mitään siihen verrattuna, mitä hän tunsu joka kerta kun hänen ei onnistunut saada kiinni villihanhea.

Aamulla leikin alkaessa oli Smirre ollut niin korea, että hanhet hämmästyivät hänet nähdessään. Smirre rakasti komeutta ja hänen turkkinsa oli kiiltävän punainen, rinta valkoinen, nenä musta ja häntä tuuhea kuin töyhtö. Kauneinta oli Smirressä kuitenkin hänen liikkeittensä joustavuus ja hänen silmiensä loisto. Mutta kun tuli tämän päivän ilta, riippui Smirren turkki takkuisena, hän oli hiestä likomärkä, silmät olivat sameat, kieli roikkui pitkällä hänen läähättävästä kurkustaan ja suusta valui vaahtoa.

Koko iltapäivän oli Smirre niin uupunut, että houraili. Hän näki vain lentäviä hanhia silmissään. Hän teki hyppäyksiä auringon kuvajaisia vastaan, joita näki maassa, ja muuatta nokkosperhosta kohti, joka liian varhain oli päässyt kotelostaan.

Villihanhet lensivät lentämistään uupumatta. He kiusasivat Smirreä koko päivän. Ei heidän sydämensä heltynyt siitä, että Smirre oli aivan menehtynyt, mielipuoli. He jatkoivat säälimättä, vaikka ymmärsivät, että hän tuskin näkikään heitä, että hän vain hyppeli heidän varjojensa jälkeen.

Vasta sitten kun Smirre kettu vaipui lehtikasan päälle aivan voimattomana ja väsyneenä, melkein henkensä heittämisillään, he lakkasivat häntä pilkkaamasta.

"Nyt sinä tiedät, kettu, kuinka käy sen, joka uskaltaa käydä Akka Kebnekaiselaiseen kiinni", he huusivat silloin hänen korvaansa, ja sen sanottuaan he jättivät hänet rauhaan.

VILLILINTUJEN ELÄMÄÄ

Övedsklosterin luona

Tiistaina maaliskuun 28., keskiviikkona maaliskuun 29. p:nä.

Ensimmäisinä päivinä, jotka poika vietti villihanhien seurassa, hän oli aivan kuin huumautunut. Oli niinkuin hän nyt vasta olisi käsittänyt, kuinka kauheaa oli se, mitä hänelle oli tapahtunut. Hän tunsu semmoista surua siitä, että hänet oli loihdittu, ja semmoista koti-ikävää ja semmoista kiukkua siitä, että hänen täytyi elää yhtä köyhästi ja kurjasti kuin kesyttömän eläimen, että hän melkein oli mennä järjiltään. Onnettomuus oli kokonaan vallannut hänet, hän ei huomannut juuri mitään siitä, mitä hänen ympärillään tapahtui, hän kulki kuin horroksissa.

Myöhemmin, tätä aikaa ajatellessaan, hänen oli vaikea muistaa, kuinka päivät olivat kuluneet ja mitä hän oli toimittanut. Osan hän muisti, mutta osa oli kuin joutunut kadoksiin. Hän muisti, että hanhet eivät olleet jatkaneet matkaansa heti, vaan pysähtyneet Vombsjön luo koko viikoksi saatuaan tietää, että maassa oli ollut pitkä ja kova talvi tänä vuonna; he pelkäsivät, että järvet ja virrat olisivat jäässä pohjoisempana.

Mikäli hän voi muistaa, ei koskaan enää ollut puhetta siitä, että hänen ja hanhikukon olisi pitänyt jättää villihanhet, vaan kettuseikkailun jälkeen pidettiin itsestään selvänä, että he seuraisivat mukana Lappiin. Hän luuli myöskin muistavansa, että villihanhet ikäänkuin arkailivat ja ujestelivat häntä eivätkä tahtoneet puhua hänen kanssaan. Suuri kesy hanhi sitä vastoin liittyi häneen hyvin läheisesti. Hän auttoi poikaa kaikessa ja muuttui hänelle välttämättömäksi ystäväksi.

Poika muisteli myöskin, että villihanhet joka aamu lensivät yli Övedsklosterin herraskartanon, joka oli ihanassa puistossa järven itäpuolella ja näytti hyvin komealta suurine linnoineen ja kauneine, kivellä laskettuine linnanpihoineen, joita matalat muurit ja paviljongit ympäröivät, ja siellä oli hieno vanhanaikainen puutarha leikattuine pensasaitoineen ja katettuine lehtikujineen, lampia, vesisuihkuja, ihania puita ja suoriksi leikattuja ruohomattoja, joiden reunat olivat kirjavinaan kevätkukkia.

Kun villihanhet lensivät herraskartanon yli aamulla ani varhain, ei siellä vielä ollut ketään liikkeellä. Otettuaan siitä tarkan selon he laskeutuivat koirankoppia kohti ja huusivat: "Mikä koppipahanen se tuo on? Mikä koppipahanen se tuo on?"

Heti tuli kahlekoira ulos kopista, ja vihoissaan ja raivoissaan se haukkui ilmaan.

"Sanotteko tätä kopiksi, te maankulkijat? Ettekö näe, että tämä on korkea kivilinna? Ettekö näe, kuinka kauniit seinät tässä on, ettekö näe, kuinka monta ikkunaa ja kuinka monta suurta porttia ja kuinka komea pengermä, vou, vou, vou? Sanotteko tätä kopiksi, te? Ettekö näe taloa, ettekö näe puutarhaa, ettekö kasvihuoneita, ettekö marmorikuvia? Sanotteko tätä kopiksi, te? Ettekö näe puistoa, jossa on sekä pyökkimetsää että pähkinäpensaita ja lehtoniittyjä ja tammilehtoja ja kuusimetsää ja eläintarha, joka on täynnä kauriita, vou, vou, vou? Sanotteko tätä kopiksi, te? Oletteko nähneet koppeja, joilla on ympärillään niin monta ulkokuonetta, että ne muodostaisivat kokonaisen kylän? Kai te tiedätte montakin koppia, joilla on oma kirkko ja oma pappila ja jotka hallitsevat sekä herraskartanoita että talonpoikaistaloja ja arentitaloja ja torppia, vou, vou, vou? Sanotteko tätä kopiksi, te? Tähän koppiin kuuluu suurin maatila Skoonessa, te sen kerjäläiset. Ette voi sieltä pilven palteelta nähdä kaistalettakaan maata, joka ei kuuluisi tähän koppiin, vou, vou, vou!"

Kaiken tämän koira sai huudetuksi yhdessä hengenvedossa, ja hanhet lensivät edestakaisin kartanon yllä ja kuuntelivat häntä, kunnes hänen täytyi vetää henkeä, mutta silloin he huusivat: "Mistä sinä noin suutut? Emmehän me kysyneet linnaa, kysyimme vain sinun koirankoppiasi."

Tämän kaiken poika muisti, sillä se uudistui samalla tavalla joka aamu, niin kauan kuin hanhet viipyivät Vombsjön tienoilla.

Hän muisti myös villihanhien näinä päivinä eläneen sillä tavalla, että he ensin söivät pari tuntia heinän juurta suurilla vainioilla herraskartanon takana. Sitten he leikkivät jonkin aikaa, ja puolen päivän aikaan he lensivät joelle lepäämään. Iltapäivän he viettivät melkein samalla tavalla. Ensin parin tunnin syönti, sitten leikki ja kylpyjä vedessä jään reunalla auringon laskuun saakka, jolloin he heti asettuivat levolle.

Mutta mitä hän itse teki sillä aikaa kun hanhet söivät ja leikkivät, sitä hänen oli vaikeampi muistaa. Hän muisti hämärästi harhailleensa Övedsklosterin puistossa ja etsineensä pähkinöitä, joita hänen oli ollut hyvin vaikea löytää. Hän muisti myös, että häntä pelotti olla yksin, ja sentähden hän istui pitkät hetket valkean hanhikukon selässä.

Oli hän muistavinaan sitäkin, että villihanhet koettivat opettaa hanhikukkoa lentämään, uimaan ja juoksemaan ja tekemään paljon muuta, kuten löytämään tietä, tuntemaan kasveja ja eläimiä, antamaan houkuttelu- ja varoitusääniä.

Sitten oli hanhikukko koettanut antaa pojalle ainakin niin paljon opistaan, että poika saisi selkoa kaikista vihamiehistä, joita hänen tulisi varoa. Sillä sen hän muistakoon, että hänellä, joka oli niin pieni, oli vihollisia kaikkialla. Kun hän meni metsään, piti hänen varoa kettua ja näättää, kun tuli järven rantaan, tuli hänen muistaa saukkoja; jos hän istui kiviaidalla, älköön unohtako kärppää, joka voi pujahtaa esiin pienimmästäkin kolosta, ja jos hän aikoi panna maata lehtikekoon, tuli hänen ensin tarkastaa, ettei kyykäärme nukkunut talviuntaan samassa keossa. Niin pian kuin tuli aukealle vainiolle, hänen oli pidettävä silmällä haukkaa, joka liiteli pilvissä. Pähkinäpensastossa hän voi joutua kanahaukan saaliiksi, harakoita ja variksia oli kaikkialla, ja heihin ei hänen pitänyt liiaksi luottaa, ja niin pian kuin alkoi hämärtää, hänen oli parasta pitää korvat avoinna ja kuulostaa suuria huuhkaimia, jotka

lentävät niin äänettömästi, että voivat päästä ihan lähelle, ennen kuin hän heidät huomaisi.

Kun poika kuuli, että oli niin paljon niitä, jotka väijyivät hänen henkeään, hän arveli, ettei saisi henkeään pitää. Ei hän juuri niin erittäin pelännyt kuolemaa, mutta ei hän olisi tahtonut tulla syödyksi, ja sentähden hän kysyi hanhikukolta, mitä hän voisi tehdä säilyäkseen petoeläimiltä. Ja hanhikukko oli kysynyt villihanhilta ja nämä olivat vastanneet, että pojan pitäisi koettaa asettua hyvälle kannalle metsien ja vainioiden pikkuväen kanssa, orava- ja jäniskansan, Sirkkujen ja tiaisten ja tikkojen ja kiurujen kanssa. Jos hän pääsisi heidän ystäväkseen, niin he voisivat varottaa häntä vaaroista, hankkia hänelle piilopaikkoja, ja suurimmassa hädässä he voisivat liittyä yhteen häntä puolustamaan.

Poika ymmärsi nyt, ettei häntä voisi mikään pelastaa, koska pikkueläimet eivät olleet hänelle suosiollisia. Ne näkyivät kaikki karttavan häntä, ja eräänä päivänä, kun hän pyysi Sirleltä, oravalta, pähkinää, sanoi tämä hänelle suoraan vasten silmiä: "Älä sinä ollenkaan odota apua meikäläisiltä. Etkö luule meidän hyvin tietävän, että sinä olet Niilo hanhipoika, joka viime vuonna revit pääskyjen pesiä, särjät kottaraisten pönttöjä, heittelit variksen poikia savikuoppaan, pyydystelit rastaita rihmoilla ja panit oravat häkkiin? Auta vain itseäsi niin hyvin kuin voit ja ole iloinen, ettemme me liity sinua vastaan ja aja sinua takaisin kotiin."

Tämä oli semmoinen vastaus, jota poika ennen maailmassa ollessaan Niilo hanhipoika ei olisi jättänyt rankaisematta, mutta nyt hän oli surusta niin tylsistynyt, ettei voinut edes suuttua. Saivat kai olla auttamatta häntä, jos eivät tahtoneet auttaa. Sama se, kuinka hänen kävisi. Eihän hän voinut joutua pahempaan kuin se, mikä hänelle jo oli tapahtunut.

Tästä epätoivon horrostilasta herätti pojan seikkailu, johon hän joutui Vitskövlessä.

Vitskövle

Torstaina maaliskuun 24. p:nä.

Kaksi vuorokautta olivat hanhet saaneet olla rauhassa Smirre ketulta. Mutta kun he torstaiamuna tulivat vainioille, hän oli heitä väijymässä ja ahdisteli heitä pelloilta toiselle, niin etteivät he saaneet lainkaan ruokarauhaa. Kun Akka huomasi, ettei hän aikonut jättää heitä rauhaan, hän teki reippaan päätöksen ja kohosi ilmaan ja lensi parvensa seuraamana useita peninkulmia pois, yli Färin kihlakunnan tasankojen ja Linderödsoosin katajamäkien. He eivät laskeutuneet maahan ennen kuin Vitskövlen seudulla.

He eivät olleet kaukana Itämerestä, ja pellolla, johon hanhet olivat laskeutuneet, oli maa hiedan sekaista, niinkuin se tavallisesti on meren rannalla. Näytti siltä kuin näillä seuduilla olisi ennen ollut liikkuvaa lentohiekkaa, jota oli pitänyt sitoa, sillä useilla tahoilla näkyi istutettuja petäjämetsiä.

Kun hanhet olivat syöneet vähän aikaa, tuli muutamia lapsia käyden pellon pientarella. Se hanhi, joka seisoi vartioimassa, heittihe heti lentoon läiskyvin siivin, jotta koko parvi kuulisi vaaran uhkaavan. Kaikki muut hanhet lähtivät lentoon, mutta valkoinen käveli rauhallisesti maassa. Nähdessään toisten pakenevan hän nosti päätään ja huusi heidän jälkeensä: "Eihän teidän tarvitse lentää noita pakoon. Nehän ovat vain lapsia."

Poika istui juuri mättäällä metsän reunassa ja murenteli rikki männyn kerkkää saadakseen käsiinsä siemeniä. Lapset olivat häntä niin lähellä, ettei hän uskaltanut juosta pellon yli valkoisen luo. Hän piilottaui nopeasti suuren kuivan ohdakelehden alle ja päästi samassa varoitushuudon.

Mutta onnettomuudeksi oli nyt hanhikukko saanut päähänsä, että hänen täytyi joka tilaisuudessa villihanhille näyttää olevansa heitä rohkeampi, eikä hän nyt tahtonut ottaa varoitusta varteen. Pojan sanomattomaksi kauhuksi hän yhä vain käveli pellolla eikä edes katsonut, minne lapset menivät.

Lapset kääntyivät kuitenkin tieltä, oikaisivat pellon yli ja lähestyivät hanhikukkoa. Kun tämä vihdoin nosti päänsä, he olivat häntä ihan lähellä, ja nyt hän hämmästytti ja sekaantui niin, että unohti osaavansa lentää ja lähti pakenemaan juosten. Lapset seurasivat perässä, ajoivat hänet ojaan ja ottivat hänet siinä kiinni. Muuan suuri poika pisti hänet kainaloonsa ja kantoi hänet pois.

Kaiken tämän Peukaloinen näki piilotellessaan ohdakkeen lehden alla, ja ensi innossaan hän aikoi juosta lasten perään ja ottaa heiltä hanhen. Mutta sitten hän muisti, kuinka pieni ja voimaton hän oli, ja hän heittihe sen sijaan mättäälle pitkäkseen ja itki.

Hän kuuli, kuinka hanhikukko huusi häntä: "Peukaloinen, tule ja auta minua! Peukaloinen, tule ja auta minua!" Mutta tämän kuullessaan poika alkoi nauraa epätoivoissaan. Hänepä vasta oli mies ketään

auttamaan, hän. Ei, nyt hän ymmärsi heti, että hanhikukko oli mennyttä kalua.

Hän ei ollut tiennyt ennen kuin nyt vasta, kuinka paljon hän rakasti hanhikukkoa. Suru siitä, että hän nyt oli kadottanut ystävänsä, oli niin suuri, että se sai hänet voittamaan suuren velttoutensa ja välinpitämättömyytensä, ja hän hyppäsi yht'äkkiä ylös ja alkoi juosta lasten jälkeen. "Enhän minä voi auttaa hanhikukkoa", hän ajatteli, "mutta minä tahdon ainakin nähdä, mitä ne sille tekevät."

Lapset olivat hyvän matkaa edellä, mutta pojan oli helppo pitää heitä silmällä, kunnes tuli notkopaikkaan, jossa kevätpuronen kohisi. Se ei ollut suuren suuri eikä mahtava, mutta kuitenkin hänen täytyi kotvan aikaa juosta sen reunaa pitkin, ennen kuin hän löysi paikan, josta pääsi hyppäämään yli.

Kun hän tuli ylös notkosta, olivat lapset kadonneet. Hän voi kuitenkin nähdä heidän askelensa kaitaisella polulla, joka vei metsään, ja hän alkoi kulkea sitä.

Mutta pian hän tuli tienristeykseen, ja tässä lienevät lapset eronneet, sillä siitä lähti jälkiä kahdelle taholle. Nyt poika taas joutui surusta epätoivoon.

Mutta samassa hän näki kanervamättäällä pienen valkoisen höyhenen. Hän ymmärsi heti, että hanhi oli heittänyt sen tiepuoleen näyttääkseen hänelle, mihin suuntaan häntä oli kannettu, ja poika jatkoi kulkuaan. Hän seurasi sitten lapsia halki koko metsän. Martti hanhikukkoa hän ei nähnyt, mutta missä hän vain olisi voinut erehtyä tiestä, siinä oli valkoinen höyhen johtamassa häntä oikeaan.

Poika kulki urhoollisesti, vaikka nuo höyhenet veivät häntä yhä vaarallisemmille teille. Ne veivät hänet pois metsästä, jossa hänellä kuitenkin oli ollut hiukan suojaa, yli muutamain peltojen ja viimein läpi herraskartanon puistokujan. Käytävän päässä näkyi punaisesta tiilestä tehtyjä päätyjä ja torneja; ne oli koristettu valkoisilla reunoilla ja koristeilla, ja poika ymmärsi, että se oli herraskartano. "Varmaankin ovat lapset kantaneet hanhen herraskartanoon", hän ajatteli, "ja myyneet sen sinne. Ja jos niin on, niin minä kai saatan kääntyä takaisin, sillä silloin on Martti hanhikukko jo teurastettu. Voi minua raukkaa, millaisia ystäviä minulla on: milloin tahansa ne saattavat joutua teurastettaviksi ja syötäviksi!" Mutta hän ei voinut tyytyä saamatta täyttä selkoa, ja hän juoksi eteenpäin yhä innokkaammin. Oli toki onni, ettei häntä vastaan tullut ainoatakaan ihmistä. Hän sai juosta suoraan eteenpäin tarvitsematta piiloutua.

Herraskartano, johon hän tuli, oli komea vanhanaikainen rakennus, ja siinä oli neljä huoneriviä, jotka ympäröivät linnanpihaa. Voi kyllä ymmärtää, että poika rakasti hanhikukkoa, sillä hän juoksi aina suurelle pihalle saakka, vaikkei hän mitään pelännyt niin kuin ihmisten käsiin joutumista. Mutta kun hän tuli syvän porttihilvin luo, joka vei linnanpihalle, hän pysähtyi. Edemmäksi hän ei sittenkään uskaltanut, ja hän koetti kiireimmiten miettiä, mitä hänen nyt olisi tehtävä saadakseen selkoa siitä, kuinka hanhikukon oli käynyt.

Mutta ennen kuin poika oli ehtinyt tehdä mitään päätöstä, hän kuuli askelia takanaan, ja kun hän kääntyi, hän näki ison joukon ihmisiä tulevan käytävää pitkin. Hän pujahti nopeasti vesitynnyrin taakse, joka sattui olemaan porttihilvin luona, ja piiloutui.

Tulijoita oli parisenkymmentä kansanopiston oppilasta, jotka olivat retkeilemässä. Heillä oli opettaja mukanaan, ja kun he olivat tulleet porttihilvin alle, pyysi opettaja heitä odottamaan sillä aikaa kun hän menisi kysymään, saisivatko he katsella vanhaa Vitskövlen linnaa.

Oppilailla oli kuuma ja jano, niinkuin he olisivat tehneet pitkän matkan. Yhtä heistä janotti niin, että hän meni vesitynnyrin luo ja kumartui juomaan. Hänen kaulassaan riippui peltinen kasvisäiliö, ja se oli kai tiellä, koska hän nakkasi sen maahan. Silloin sen kansi aukeni, niin että voi nähdä, että siinä oli muutamia kevään kukkia.

Kasvisäiliö putosi ihan pojan eteen, ja hän älysi heti, että tässä oli mainio tilaisuus päästä linnaan ja saada tietää, minne hanhikukko oli joutunut. Hänestä tuntui, ettei hän koskaan ennen ollut tehnyt mitään niin uhkarohkeaa, mutta ei ollut aikaa epäilyihin ja neuvotteluihin. Hän pujahti pian kasvisäiliöön ja piiloutui niin hyvin kuin taisi vuokkojen ja leskenlehtien alle.

Tuskin hän oli piilossa, kun oppilas otti maasta kasvisäiliönsä, ripusti sen olalleen ja paiskasi kannen kiinni.

Opettaja palasi nyt takaisin ja sanoi oppilaille, että he olivat saaneet luvan mennä linnaan. Aluksi hän ei kuitenkaan vienyt heitä linnan pihaa edemmäksi. Hän pysähtyi siihen ja alkoi puhua heille tästä vanhasta rakennuksesta.

Hän muistutti oppilaitaan siitä, että ensimmäiset ihmiset, joita oli asunut tässä maassa, olivat saaneet asua kallioluolissa ja maakuopissa, nahkateltoissa ja risumajoissa ja että oli kulunut pitkä aika ennen

kuin he olivat oppineet rakentamaan huoneita puiden rungosta. Ja sitten, kuinka kauan he olivatkaan saaneet tehdä työtä ja ahertaa, ennen kuin he yksihuoneisesta puupirtistä olivat kehittyneet rakentamaan linnaa, jossa oli sata huonetta, niinkuin Vitskövlessä.

Kolmesataa viisikymmentä vuotta sitten rakensivat rikkaat ja mahtavat itselleen tämmöisiä linnoja, jatkoi hän sitten. Näkyi kyllä, että Vitskövle oli rakennettu aikana, jolloin sota ja ryövärit tekivät elämän turvattomaksi Skoonessa. Sen ympärillä oli vedellä täytetty vallihauta, jonka yli ennen vanhaan johti nostosilta. Porttiholvin päällä oli vielä tänäkin päivänä vahtitorni, linnan sivuja pitkin kulki vartiokäytäviä ja kulmissa oli lujia torneja, joiden seinät olivat metrin paksuisia. Ei tämä linna kuitenkaan ollut rakennettu kaikkein hurjimpana sota-aikana, vaan oli Jens Bracke, joka sen rakensi, pitänyt huolta siitä, että siitä tuli komea ja siro talo. Jos he saisivat nähdä suuren ja lujatekoisen Glimmingenin kivilinnan, joka oli rakennettu vain miespolvea aikaisemmin, he pian huomaisivat, että Jens Holgerinpoika Ufstrand, joka oli sen rakentaja, ei ollut välittänyt muusta kuin sen suureksi ja lujaksi rakentamisesta, vähääkään välittämättä kauneudesta tai mukavuudesta. Mutta jos he taas näkisivät semmoisia linnoja kuin Marsvinsholm ja Snogeholm ja Övedskloster, jotka olivat syntyneet joitakin vuosisatoja myöhemmin kuin Vitskövle, niin he huomaisivat, että ajat silloin olivat käyneet rauhallisemmiksi, sillä ne herrat, jotka olivat rakentaneet nämä paikat, eivät olleet varustaneet niitä linnoituksilla, vaan olivat yksinomaan koettaneet saada itselleen suuria ja komeita asuntoja.

Opettaja puhui pitkään ja perusteellisesti, ja alussa oli poika sangen kärsimätön piilossaan. Mutta sitten hän tuli ajatelleeksi jotakin, jota hän ei ollut ennen ymmärtänyt: että näet ensimmäisillä ihmisillä, jotka olivat tässä maassa asuneet, ei ollut paljon parempi olla kuin hänelläkään. Ei ollut heillä asuinsijoja eikä ollut heillä muuta ruokaa kuin mitä voivat löytää metsästä ja järvistä, eikä heidän ollut paljoa helpompi suoriutua karhuista ja villihäristä ja suurista nälkäisistä susilaumoista kuin hänen pelastua kettujen ja kärppien kynsistä. Mutta he olivat siitä kuitenkin suoriutuneet, koska ihmiset ovat semmoisia, että he voivat tulla toimeen kaikenlaisissa oloissa. Eikä hänen siis pitänyt unohtaa, että hänkin oli ihminen, hänkin, vaikka olikin pieni.

Lopuksi opettaja ja oppilaat menivät linnaan ja nyt poika taas tuli ajatelleeksi hanhea ja toivoi saavansa tilaisuuden hiipiä kasvisäiliöstä. Mutta oppilas kantoi sitä olallaan ja pojan täytyi seurata kaikkien huoneiden läpi.

Siitä tuli pitkä kävely. Opettaja pysähtyi vähän väliä selittämään ja opettamaan.

Eräässä huoneessa oli vanha takka, ja opettaja pysähtyi sen eteen puhuakseen erilaisista tulisijoista, joita ihmiset olivat käyttäneet. Ensimmäinen tulisija oli ollut keskellä tuvan lattiaa sijaitseva kivipaasi ja katossa oleva savureikä, joka päästi sisään sekä sadetta että tuulta, toinen oli ollut suuri muurattu savutorveton uuni, ja se oli kyllä tehnyt tuvan lämpimäksi, mutta päästänyt savua ja häkää. Siihen aikaan kun Vitskövle rakennettiin olivat ihmiset juuri alkaneet käyttää avotakkoja, joissa oli avara savutorvi, mutta jotka myöskin antoivat enimmänsä lämpimän mennä savun mukana ilmaan.

Opettajan tätä kertoessa alkoi poika ajatella, ettei hänen tilansa aina tarvitsisi olla niin huono kuin se nyt oli. Kyllä hän voisi valmistaa itselleen tuvan johonkin yksinäiseen paikkaan, eikä hänen olisi mahdotonta saada käsiinsä muutamia tulitikkuja tulentekoa varten, ja työkaluja ja aseita hän tekisi itse itselleen. Olisi oikein hauskaa panna toimeen kaikkea omin päin ja itse ajatella kaikkea.

Seuraavassa huoneessa opettaja pysähtyi vanhan sängyn eteen, jonka yllä oli korkea katos ja ympärillä komeat uutimet. Ja hän alkoi heti puhua entisaikain sängyistä ja makuupaikoista, mutta nyt poika taas muisti hanhen, jonka siiven alla hän oli nukkunut joka yö, ja hänelle tuli niin paha mieli, että hän oli valmis aukaisemaan kasvisäiliön kannen ja juoksemaan tiehensä.

Opettaja ei pitänyt kiirettä. Tullessaan huoneeseen, jossa oli kullatusta nahasta tehdyt seinäverhot, hän puhui siitä, kuinka ihmiset alkuajoista lähtien olivat peittäneet seinänsä, ja tullessaan vanhan perhemuotokuvan luo hän kertoi vaatteiden monista vaiheista, ja juhlasaleissa hän kertoi entisaikain elintavoista. Pojan mielestä oli elämä ollut hirveän epämukavaa ja vaikeaa ja tukalaa ennen vanhaan. Oli oikein lohdullista sitä kuunnella. Hän kyllä osaisi järjestää olonsa paremmin kuin vanhat olivat osanneet. Ensin kai hän menisi Lappiin, niin että saisi nähdä maan ja tuumia, mihin olisi paras asettua. Sitten hän voisi ruveta tekemään työtä ja hankkimaan semmoista, jota ihminen tarvitsee elääkseen.

Lopuksi opettaja puhui myös hiukan niistä monista kunnan miehistä ja naisista, jotka olivat asuneet linnassa, vanhojen Brahe- ja Barnekov-sukujen jäsenistä, Kristian Barnekovista, joka oli antanut kuninkaalle hevosensa keskellä pakoa, Margareta Aschebergista, joka oli ollut naimisissa Kjell Barnekovin kanssa ja leskenä hallinnut kartanoa ja koko seutua 53 vuotta, pankinomistaja Hagermannista, joka oli ollut torpanpoika Vitskövlestä ja tullut niin rikkaaksi, että oli ostanut koko kartanon, ja Stjärnsvärdeistä, jotka olivat hankkineet Skoonen kansalle paremmat aurat, niin että voitiin luopua vanhoista puu-aurain kummituksista, joita kuusi härkää tuskin oli saanut hievahtamaan.

Kaikkea tätä poika kuunteli maaten pitkällään kasvisäiliössä, ja hän teki lupauksia. Jos hän vain löytäisi hanhikukon, niin ei hän enää viitsisi surra onnettomuuttaan, vaan koettaisi elää sitä elämää, joka oli tullut hänen osakseen. Ihmisten oli ollut vaikea elää kaikkina aikoina, hän kuuli opettajan kertovan. Hänellä, peukaloisella, oli tuskin sen pahempi kuin monella muullakaan.

Lopuksi opettaja meni takaisin linnanpihalle, ja siellä hän puhui oppilailleen, kuinka pitkällinen työ ihmiskunnalla oli ollut hankkiessaan itselleen työkaluja ja aseita, huonekaluja ja koristeita. Hän sanoi, että semmoinen vanha linna kuin Vitskövle oli kuin peninkulmapatsas tiellä. Siitä voi nähdä, kuinka pitkälle ihmiset olivat ehtineet kolmesataa viisikymmentä vuotta sitten, ja sitten sopi itse päätellä, oliko sen jälkeen menty eteen- vai taaksepäin.

Mutta tästä puheesta ei poika paljoakaan kuullut, sillä oppilasta, joka häntä kantoi, oli taas alkanut janottaa ja hän pujahti keittiöön pyytääkseen vettä juodakseen. Poika koetti tietysti etsiä silmillään hanhikukkoa. Kannessa oli rako, jonka läpi voi katsoa. Innoissaan hän silloin painoi kantta niin kovasti, että se rämähti auki. Kasvisäiliöiden kannethan aina aukeilevat, eikä oppilas ajatellut asiaa sen enempää, painoi vain kannen takaisin kiinni, mutta silloin keittäjätär kysyi, oliko hänellä käärmesäiliössään.

"Ei, minulla on vain muutamia kasveja", vastasi oppilas. — "Kyllä siinä oli jotakin, joka liikahti", sanoi keittäjätär. Oppilas avasi silloin kannen näyttääkseen keittäjättärelle, että hän oli erehtynyt. "Katsokaa nyt itse —."

Mutta edemmäksi hän ei ehtinyt, sillä nyt poika ei enää uskaltanut viipyä kauemmin paikallaan, vaan oli yhdellä hyppäyksellä lattialla ja syöksyi ulos. Piit ja oppilaat ehtivät tuskin nähdä, mikä oikein juoksi, mutta he riensivät kuitenkin perässä.

Opettaja seisoj vielä puhumassa, kun kova huuto keskeytti hänet. "Ottakaa se kiinni, ottakaa se kiinni!" huusivat ne, jotka tulivat keittiöstä, ja kaikki nuoret miehet hyökkäsivät Peukaloisen jälkeen, joka livisti tiehensä nopeammin kuin rotta. He koettivat ehtiä ennen häntä portille, mutta ei ollut helppo saada kiinni semmoista, joka oli niin pieni, ja hän pääsi onnellisesti ulos.

Nyt ei poika uskaltanut juosta suoraan avonaista käytävää myöten, vaan kääntyi toiselle taholle. Ei hän juuri tiennyt minnepäin juoksi. Hän oli puutarhassa ja hän tuli takapihalle ja hän juoksi ohi monen suuren rakennuksen. Koko ajan ihmiset ajoivat häntä takaa huutaen ja nauraen. Hänestä näytti, että ne tulivat häntä lähemmäksi, ja hän alkoi katsella paikkaa, johon voisi piiloutua. Hän juoksi juuri pienen työmiehen tuvan ohi, kun kuuli hanhen kaakatusta ja näki valkoisen höyhenen rappusilla. Siellä, siellä se nyt oli hanhikukko! Hän oli ollut väärillä jäljillä. Eikä poika enää ajatellut piikoja eikä oppilaita, jotka häntä ajoivat, vaan kiipesi rappusia myöten eteiseen. Edemmäksi hän ei voinut päästä, sillä tuvan ovi oli kiinni. Hän kuuli, kuinka hanhikukko huusi ja valitti siellä sisällä, mutta hän ei ymmärtänyt, kuinka saisi oven auki. Hänen takaa-ajajansa tulivat yhä lähemmäksi ja sisällä tuvassa huusi hanhi yhä surkeammin. Tässä äärimmäisessä hädässään poika viimein rohkaisi mielensä ja kolkutti oveen minkä suinkin jaksoi.

Lapsi tuli ja avasi oven, ja poika näki huoneeseen. Keskellä lattiaa istui nainen ja piteli kiinni hanhikukkoa leikatakseen hänen kynähöyhenensä. Ne olivat hänen lapsiaan, jotka olivat löytäneet hanhikukon, eikä hän tahtonut tehdä sille mitään pahaa. Hän aikoi päästää linnun omien hanhiensa joukkoon, kunhan vain oli saanut leikatuksi sen siivet, niin ettei se pääsisi lentämään tiehensä. Mutta suurempaa onnettomuutta tuskin voisi tapahtua hanhikukolle, ja hän huusi ja vaikeroi minkä jaksoi.

Ja onni oli, ettei nainen ollut alkanut leikkuutaan aikaisemmin. Nyt oli vain kaksi kynää katkaistu, kun ovi aukeni ja pieni peukaloinen seisoj kynnyksellä. Mutta semmoista miestä ei vaimo ollut koskaan nähnyt. Hän ei voinut muuta luulla kuin että se oli itse Hyvä-Haltija, ja hän pudotti sakset, löi kämmeniään yhteen ja unohti pitää kiinni hanhikukkoa.

Niin pian kuin hanhikukko tunsj olevansa vapaa, hän juoksi ovelle. Hän ei joutanut pysähtymään, mutta ohi mennessään hän tarttui poikaa kaulukseen ja otti hänet mukaansa. Ja portailla hän levitti siipensä ja lensi ilmaan. Hän teki samalla kauniin kaaren kaulallaan ja asetti pojan sileäuntuvaiseen selkäänsä.

Ja niin noustiin ilmaan, ja koko Vitskövle seisoj ja töllisteli heidän jälkeensä.

Talonpoikaistalossa

Lauantaina maaliskuun 26. p:nä.

Juuri niinä päivinä sattui Skoonessa tapaus, josta puhuttiin paljon ja joka tuli sanomalehtiinkin, mutta jota monet ovat luulleet saduksi sentähden, etteivät ole osanneet sitä selittää.

Sattui nimittäin niin, että naarasorava oli saatu kiinni Övedsklosterin puistosta pähkinäpensaasta ja viety talonpoikaistaloon, joka oli siinä lähellä. Koko talonväki, sekä vanhat että nuoret, ihastuivat tuohon pieneen kauniiseen eläimeen, jolla oli niin suuri häntä, niin älykkäät, uteliaat silmät ja niin pienet somat jalat. He aikoivat huvitteleida katselemalla sen vikkeliä liikkeitä, sen sievää tapaa kuoria pähkinöitä ja sen hauskoja leikkejä. He laittoivat sille heti kuntoon vanhan oravahäkin, jossa oli pieni vihreäksi maalattu huone ja rautalankapyörä. Pientä huonetta, jossa oli ovi ja ikkuna, orava saisi käyttää sekä ruoka- että makuuhuoneenaan, ja sentähden he panivat siihen lehtivuoteen ja kupin maitoa ja muutamia pähkinöitä. Rautalankapyörää hän saisi käyttää leikkitupanaan, jossa voisi juosta ja kiivetä ja pyörähdellä. Ihmiset luulivat asettaneensa kaikki hyvin orava-emon olla ja eellä ja kummastelivat, kun hän ei näyttänyt viihtyvän. Hän vain istui murheellisena ja ärtyisenä kammionsa nurkassa, ja tuon tuostakin pääsi häneltä vihlaiseva valitushuuto. Hän ei maistanut ruokaa eikä pyörähdellyt pyörän sisässä yhtä ainoata kertaa. "Se johtuu vain siitä, että se pelkää", sanoi talonpoikaistalon väki. "Kunhan perehtyy, niin kyllä se huomenna sekä syö että leikkii."

Tapahtui sitten niin, että talon naiset juuri valmistivat pitoja, ja juuri sinä päivänä, jona orava oli otettu kiinni, oli heillä leivontapäivä. Ja oliko nyt tapahtunut jokin onnettomuus, niin että taikinat eivät tahtoneet nousta, vai olivatko he muuten olleet hitaita, joka tapauksessa heidän täytyi tehdä työtä vielä kauan pimeän tulon jälkeen.

Oli tietysti hirveätä touhua ja kiirettä keittiössä, eikä siellä suinkaan ollut ketään, joka olisi joutanut katsomaan, miten oravan laita oli. Mutta talossa oli vanha emäntä, joka oli liian vanha ollakseen leipomassa. Sen hän kyllä itsekin ymmärsi, mutta hän ei kuitenkaan olisi malttanut olla poissakaan. Hän tunsikin olevansa suruinen, ja sentähden hän ei mennyt maata, vaan istui ikkunassa ja katseli ulos. Keittiössä olivat he lämpimän tähden avanneet ikkunan ja siitä tulvi kirkasta valoa pihalle. Se oli umpipiha ja se valkeni niin, että mummo voi rähdä raot ja reiät vastapäätä olevan seinän rappauksessa. Hän näki myös oravan häkin, joka riippui juuri siinä, mihin valo sattui kirkkaimmin, ja hän huomasi, kuinka orava koko yön juoksi kammiostaan pyörään ja pyörästä kammioon levähtämättä hetkeäkään. Eläin oli hänen mielestään merkillisen rauhaton, mutta hän ajatteli tietysti, että tuo räikeä valo piti sitä hereillä.

Tallin ja navetan välissä oli tässä talossa leveä, katettu portti, ja se oli siinä niin, että valo sattui siihenkin. Ja kun oli kulunut yötä vähän, niin vanha mummo näki, että porttiholvista tuli hiljaa ja varovasti hiipien pihamaalle pieni peukaloinen, joka ei ollut kämmentä korkeampi, mutta kulki puukengissä ja nahkahousuissa niinkuin muukin työmies. Vanha mummo ymmärsi heti, että se oli haltija eikä pelästynyt vähääkään. Hän oli aina kuullut, että semmoinen oleskeli tässä talossa, vaikkei hän koskaan ennen ollut sitä nähnyt, ja haltijahan tuo aina onnea tullessaan missä näyttäytyykin.

Niin pian kuin oli tullut kivellä lasketulle pihalle haltija juoksi suoraan oravan häkin luo, ja kun se riippui niin korkealla, ettei hän voinut siihen ulottua, hän meni liiteriin ja toi sieltä kepin, asetti sen häkkiä vasten ja kiipesi sitten ylös samalla tavalla kuin merimies kipeää köysistössä. Päästyään häkille hän pudisti pienen vihreän huoneen ovea, niinkuin olisi tahtonut avata sen, mutta vanha mummo istui rauhallisena, sillä hän tiesi, että lapset olivat panneet munalukon ovelle peläten, että naapurin pojat koettaisivat varastaa oravan. Mummo näki, että kun haltija ei voinut saada ovea auki, tuli orava rautalankapyörään. Siinä se ja haltija keskustelivat pitkään. Ja kun haltija oli kuullut kaiken, mitä vangitulla eläimellä oli hänelle sanottavaa, hän luisui keppiä myöten alas ja juoksi portista ulos.

Eukko luuli, ettei hän näkisi haltijaa enää tänä iltana, mutta jäi kuitenkin istumaan ikkunaan. Hetken kuluttua haltija tuli takaisin. Hänen oli niin kiire, että näytti kuin eivät jalat olisi koskettaneetkaan maata, ja oravan häkille hän riensi. Eukko näki hänet selvästi pitkänäköisillä silmillään, ja hän näki senkin, että miekkosella oli jotakin käsissään, mutta mitä se oli, sitä hän ei voinut ymmärtää. Sen, mitä hän kantoi vasemmassa kädessään, hän asetti maahan, mutta sen, mikä oli oikeassa kädessä, hän otti mukaansa häkkiin. Sinne päästyään hän potkaisi puukengällään pienen ikkunan rikki ja säretyn ruudun läpi hän antoi oravalle sen, mikä hänellä oli kädessään. Sitten hän luisui taas alas, otti ylös sen, minkä oli jättänyt maahan, ja kiipesi senkin kanssa häkkiin. Sen tehtyään hän livisti vielä kerran tiehensä semmoista vauhtia, että mummo tuskin voi seurata häntä silmillään.

Mutta nyt ei muori enää malttanut istua tuvassa, vaan meni hyvin hiljaa pihalle ja asettui varjoon odottamaan haltijaa. Ja oli siinä vielä toinenkin, joka oli huomannut haltijan ja tullut uteliaaksi. Se oli kissa. Hän tuli hiljaa hiipien ja pysähtyi seinän viereen juuri pari askelta kirkkaimman valokuovan ulkopuolelle.

He seisoivat ja odottivat hyvän aikaa kylmässä maaliskuun yössä, ja mummo alkoi jo miettiä sisäänmenoa, kun pieni peukaloinen tulla laahusti vielä kerran. Nyt niinkuin aikaisemminkin hänellä oli kantamus kummassakin kädessä ja se, mitä hän kantoi, piipitti ja potki. Ja nyt selvisi mummolle jotakin. Hän ymmärsi, että haltija oli juossut lehmihakaan ja tuonut orava-emon pojat ja että hän nyt kantoi niitä sen luokse, etteivät ne kuolisi nälkään.

Vanha muori seiso hiljaa ettei häiritsisi, eikä haltijakaan näyttänyt häntä huomanneen. Se aikoi juuri laskea toisen pojan maahan voidakseen kantaa toisen häkkiin, kun se näki kissan viheriäisten silmien säkenöivän ihan vieressään. Hän jäi seisomaan ihan neuvottomana oravanpoikanen kummassakin kädessä.

Hän pyörähti ympäri, katsoi kaikille tahoille ja huomasi nyt vanhan mummon. Silloin hän ei enempää arvellut, vaan meni ja ojensi toisen oravanpojan hänelle.

Eikä vanha muori tahtonut pettää hänen luottamustaan, vaan kumartui alas ja otti poikasen ja seiso ja piti sitä, kunnes haltija oli vienyt toisen häkkiin ja tuli ja haki sen, jonka oli mummolle uskonut.

Kun talonväki seuraavana aamuna kokoontui aamiaiselle, oli mummon mahdotonta olla kertomatta, mitä hän oli nähnyt edellisenä yönä. Ja kaikki tietysti nauroivat hänelle ja sanoivat, että hän oli vain nähnyt unta. Ei oravilla näin varhain keväällä ole poikia. Mutta hän oli varma asiastaan ja pyysi, että he menisivät katsomaan oravan häkkiä, ja he menivätkin. Ja siinä makasi lehtivuoteella neljä pientä puolialastonta ja puolisokeaa oravanpoikaa, jotka olivat ainakin parin päivän vanhat.

Kun talon isäntä sen näki, hän sanoi: "Olkoon nyt sen asian miten tahansa, mutta se on varma, että me tässä talossa olemme käyttäytyneet niin, että saamme hävetä sekä eläimiä että ihmisiä." Ja sen sanottuaan hän poimi oravan ja kaikki sen pojat häkistä ja pani ne vanhan mummon esiliinaan. "Vie nyt lehmihakaan", hän sanoi, "ja anna niiden saada takaisin vapautensa."

Tämä tapaus se oli, josta puhuttiin niin paljon ja joka tuli sanomalehtiinkin, mutta jota useimmat eivät tahtoneet uskoa siksi, etteivät he voineet sitä selittää. Mutta jos yksi ainoakin niistä ihmisistä, jotka näinä päivinä vaelsivat Övedsklosterin puiston läpi, olisi ymmärtänyt lintujen kieltä, hänen olisi ollut helppo ratkaista arvoitus, sillä ei ollut koko puistossa sitä pensasta, jossa peipot eivät olisi visertäneet siitä, kuinka julmat ryövärit olivat vieneet Sirle oravan vaimon pois hänen pienten poikainsa luota ja kuinka Niilo hanhipoika oli uskaltanut mennä ihmisten ilmoille ja kantaa pienet oravalapset äitinsä luo.

"Kukapa on nyt niin juhlistu Övedsklosterin puistossa", he lauloivat, "kuin Peukaloinen, hän, jota kaikki pelkäsivät siihen aikaan, kun hän oli Niilo hanhipoika? Sirle orava antaa hänelle pähkinöitä, köyhät jänikset leikkivät hänen edessään, kauriit ottavat hänet selkäänsä ja pakenevat hänen kanssaan, kun Smirre kettu lähestyy, tiaiset varottavat häntä varpushaukalta, ja sirkut ja leivot laulavat hänen urotyöstään."

IV

GLIMMINGEHUS

Mustia rottia ja harmaita rottia

Lounaisessa Skoonessa, lähellä meren rantaa, on vanha linna, jonka nimi on Glimmingehus. Se on korkea, suuri ja luja kivirakennus, joka näkyy peninkulmamääriä tasangon yli. Se ei ole kuin nelikerroksinen, mutta kuitenkin niin valtava, että tavallinen, samalla pihalla seisova asuinhuone on niinkuin pieni lasten leikkimökki sen rinnalla.

Suuressa kivilinnassa on niin paksut ulkoseinät ja väliseinät ja kattoholvit, että sen sisässä tuskin on tilaa millekään muulle kuin noille paksuille muureille. Porraskäytävät ovat ahtaat, eteiset pienet ja huoneita vähän. Jotta seinät pysyisivät lujina, on vain pieni määrä ikkunoita tehty yläkertoihin ja alakerroissa ei ole ollenkaan ikkunoita, ainoastaan aukkoja. Entisinä sota-aikoina olivat ihmiset yhtä iloissaan saadessaan sulkeutua tuommoiseen vahvaan ja mahtavaan rakennukseen kuin me nyt olemme kömpiessämme turkin sisään paukkuvassa pakkasessa, mutta kun hyvä rauhan aika taas tuli, he eivät enää tahtoneet asua vanhan linnan pimeissä ja kylmissä kivilaleissa. He olivat jo aikoja sitten hylänneet suuren Glimmingehusin ja muuttaneet asuntoihin, jotka ovat semmoisia, että valo ja ilma voi päästä niihin.

Siihen aikaan kun Niilo Holgerinpoika kierteli maailmaa villihanhien seurassa, ei siis ollut ihmisiä Glimmingehusissa, mutta silti ei sieltä puuttunut asukkaita. Katolla asui haikarapari suuressa pesässä, ullaolla eleli pari kissapöllöä, salakäytävissä riippui yökköjä, keittiön uunissa asui vanha kissa, ja alhaalla kellarissa oli parisataa vanhaa mustaa rottaa.

Muut eläimet eivät juuri anna suurta arvoa rotille, mutta Glimmingehusin mustat rotat olivat poikkeuksena. Heistä puhuttiin aina kunnioittavasti, sentähden että he olivat osoittaneet suurta urhoollisuutta taistellessaan vihollisiaan vastaan ja suurta kestävyyttä niissä onnettomuuksissa, jotka olivat heidän kansaansa kohdanneet. He kuuluivat näet rottakansa, joka kerran oli ollut hyvin lukuisa ja mahtava, mutta joka nyt oli kuolemassa sukupuuttoon. Monet monituiset vuodet olivat mustat rotat omistaneet Skoonen ja koko maan. Niitä oli ollut jok'ainoassa kellarissa, jok'ainoalla ullakolla, kaikissa ladoissa ja riihissä, aitoissa ja leipomoissa, navetoissa ja talleissa, kirkoissa ja linnoissa, polttimeissa ja myllyissä, jokaisessa ihmisten rakentamassa huoneessa, mutta nyt ne oli karkotettu ja melkein hävitetty sukupuuttoon. Ainoastaan muutamassa vanhassa ja yksinäisessä paikassa voi niitä vielä tavata joitakin harvoja, eikä niitä ollut missään niin paljon kuin Glimmingehusissa.

Kun jokin eläinkansa kuolee, niin on siihen useimmiten syynä jokin ihmisten toimenpide, mutta niin ei tällä kertaa ollut laita. Ihmiset olivat kyllä taistelleet mustia rottia vastaan, mutta eivät olleet voineet tehdä heille mitään huomattavampaa vahinkoa. Heidän voittajansa oli heidän omaa sukuaan oleva eläinkansa, jota sanotaan harmaiksi rotiksi.

Nämä rotat eivät olleet asuneet maassa ikimuistoisista ajoista saakka, niinkuin mustat rotat. He polveutuivat parista köyhästä siirtolaisesta, jotka sata vuotta sitten olivat nousseet maihin Malmössä erästä lyypekkiläisestä laivasta. He olivat kodittomia, nälkiintyneitä raukkoja, jotka pysyttelivät satamassa, uiskennellen siltapaalujen välissä ja syöden veteen viskattuja jätteitä. He eivät kertaakaan uskaltaneet mennä kaupunkiin, jonka mustat rotat omistivat.

Mutta vähitellen, kun olivat lisääntyneet, harmaat rotat rohkaisivat mielensä ja lähtivät kaupunkiin. Ensi aluksi he muuttivat muutamiin autioihin ja purettavaksi tuomittuihin rakennuksiin, jotka mustat rotat olivat hylänneet. He hakivat ruokansa katuojista ja rikkaläjistä ja tyytyivät kaikkeen siihen roskaan, josta mustat rotat eivät välittäneet. He olivat sitkeitä, tyytyväisiä ja pelottomia ja muutamien vuosien kuluessa he olivat tulleet niin mahtaviksi, että ryhtyivät karkottamaan mustia rottia Malmöstä. He ottivat heiltä ullakot, kellarit ja tavara-aitat, tappoivat heitä nälällä ja purivat heitä kuoliaiksi, sillä he eivät ollenkaan pelänneet taistelua.

Ja kun Malmö oli valloitettu, he lähtivät pienissä ja suurissa laumoissa valloittamaan koko maata. On aivan mahdotonta ymmärtää, miksi mustat rotat eivät kokoontuneet suureen yhteiseen sotalaumaan ja tuhonneet harmaita rottia silloin kun näitä oli vielä vähän. Mutta mustat olivat kai niin varmat vallastaan, etteivät he uskoneet voivansa joutua häviölle. He elivät rauhassa tiluksillaan, ja sillä aikaa harmaat rotat ottivat heiltä talon talon, kylän kylän ja kaupungin kaupungin perästä. Heitä tapettiin nälällä, heitä tungettiin pois, heitä hävitettiin. Skoonessa he eivät olleet voineet pysytellä missään muualla kuin Glimmingehusissa.

Tuossa vanhassa kivitalossa oli niin vahvat muurit, ja niiden läpi kulki vain niin harvoja rotankäytäviä, että mustat rotat olivat onnistuneet säilyttämään ne ja estämään harmaita rottia tunkeutumasta sisään. Vuosi vuoden, yö yön jälkeen oli taistelua kestänyt hyökkääjien ja puolustajain välillä, mutta mustat rotat olivat pitäneet uskollisesti vartiota ja osoittaneet taistelussaan mitä suurinta kuoleman halveksumista, ja vanhan linnan avulla he olivat aina päässeet voitolle.

On myönnettävä, että niin kauan kuin mustat rotat olivat olleet vallassa, olivat kaikki muut elävät olennot halveksineet heitä yhtä paljon kuin harmaita rottia nyt halveksittiin, ja syystä kyllä. He olivat hyökänneet vankiraukkojen kimppuun ja kiduttaneet heitä, he olivat syöneet ruumiita parhaina herkkuihin, varastaneet viimeisen nauriin köyhän kellarista, pureet jalkoja poikki nukkuvilta hanhilta, ryöstäneet munia ja poikia kanoilta ja tehneet tuhannen tuhatta ilkityötä. Mutta kun he olivat joutuneet onnettomuuteen, näytti kaikki olevan unohdettua eikä kukaan voinut olla ihailematta suvun viimeisiä jäseniä, jotka olivat jaksaneet niin kauan vastustaa harmaita rottia.

Harmaat rotat, jotka asuivat Glimmingehusissa, jatkoivat taistelua ja koettivat käyttää jokaista sopivaa tilaisuutta saadakseen linnan haltuunsa. Olisi luullut heidän antavan mustain rottain pienen lauman rauhassa omistaa Glimmingehusin, koska he itse olivat saaneet haltuunsa koko muun maan, mutta se ei suinkaan pistänyt heidän päähänsä. Heidän oli tapana sanoa, että heidän kunnia-asianaan oli kerran kukistaa mustat rotat, mutta ne, jotka tunsivat mustat rotat, tiesivät kyllä oikean syyn, nimittäin sen, että ihmiset käyttivät Glimmingehusia jyvämakasiinina, ja sentähden harmaat eivät voineet rauhoittua, ennen kuin olisivat sen valloittaneet.

Haikara

Maanantaina maaliskuun 28. pnä.

Varhain eräänä aamuna heräsivät villihanhet, jotka nukkuivat Vombsjön jäällä, siihen että kuulivat

ilmasta kovia huutoja: "Kurkluu! Kurkluu!" huudettiin siellä. "Kurki tervehtii Akkaa, villihanhea ja hänen laumaansa. Huomenna on suuret kurkitanssit Kullabergin vuorella."

Akka ojensi heti kaulansa ja vastasi: "Terveisiä ja kiitoksia!
Terveisiä ja kiitoksia!"

Sitten kurjet lensivät edelleen, mutta villihanhet kuuluivat vielä kauan, miten he huusivat joka pellon, joka metsäkummun kohdalla: "Kurki tervehtää! Huomenna on suuret kurkitanssit Kullabergin vuorella." Villihanhet ilostuivat kovin tämän sanoman kuultuaan. "Sinulla on onni matkassasi", he sanoivat valkoiselle hanhikukolle, "kun saat olla mukana suurissa kurkitansseissa." — "Onko sitten niin ihmeellistä nähdä kurkien tanssivan?" kysyi hanhikukko. "Se on jotakin, jota et ole edes unissasi nähnyt", vastasivat villihanhet.

"Täytyy nyt miettiä, mihin me huomenna panemme Peukaloisen, niin ettei hänelle tapahdu mitään onnettomuutta, sillä aikaa kun me matkustamme Kullabergiin", sanoi Akka. "Ei Peukaloisen tarvitse olla yksin", sanoi hanhikukko. "Jos eivät kurjet salli hänenkin nähdä tanssiaan, niin jään minä hänen luokseen." — "Ei kukaan ihminen ole vielä saanut olla läsnä eläinten kokouksessa Kullabergissa", sanoi Akka, "enkä minä uskalla ottaa Peukaloista mukaani sinne. Mutta me voimme puhua asiasta päivemmällä. Nyt meidän ensin täytyy ajatella aamiaistamme."

Samassa Akka antoi lähtömerkin. Tänäkin päivänä hän Smirre ketun tähden haki ruokapaikkansa kaukaa eikä laskeutunut maahan ennen kuin vetelille niityille vähän matkaa eteläänpäin Glimmingehusista.

Koko sen päivän poika istui pienen lammikon reunalla ja puhalteli ruohopilleihin. Hän ei puhunut sanaakaan hanhikukolle eikä muillekaan. Hän ei ollut oikein mielissään siitä, ettei saisi nähdä kurkitanssia, ja hän mietti, miten saisi Akan taivutetuksi ottamaan hänet mukaan.

Hän kyllä ymmärsi, että vaikka Akka antoikin hänen seurata mukana, ei hän eivätkä muutkaan villihanhet häntä voineet oikein sietää. He eivät tunteneet luottamusta häneen. He olivat kai hekin kuulleet puhuttavan Niilo hanhipojan ilkeydestä, ja he kai ajattelivat, että hän ehkä ilmaisisi ihmisille, missä eläimillä oli kokouspaikkansa.

"Minun täytyy sanoa Akalle ja muille, etten minä heitä koskaan petä", hän ajatteli, mutta tunti tunnin perästä kului, eikä hän saanut päätetyksi, kuinka asettaisi sanansa.

Toisella puolella sitä vetelää niittyä, missä hanhet söivät aamiaistaan, oli leveä kiviaita. Ja tapahtui nyt, että kun poika illemmällä kohotti päätään puhuaksensa Akan kanssa, sattuivat hänen silmänsä aitaan. Häneltä pääsi pieni huudahdus ja kaikki hanhet kohottivat päänsä ja alkoivat tuijottaa samaan suuntaan kuin hänkin. Ensi katsauksella näytti heistä samoin kuin pojastakin siltä kuin kaikki harmaat mukulakivet, joista aita oli rakennettu, olisivat saaneet jalat alleen ja alkaneet juosta, mutta pian he näkivät, että siinä olikin rottalauma, joka juoksi sitä pitkin. Ne liikkuivat hyvin nopeasti ja juoksisivat kyljikkäin, rivi rivissä kiinni, ja niitä oli niin paljon, että ne pitkän aikaa peittivät koko aidan.

Poika oli pelännyt rottia jo silloin kun oli ollut suuri, voimakas ihminen. Miten hän sitten pelkäsikään nyt, kun oli niin pieni, että kaksi tai kolme niistä olisi kyennyt hänet voittamaan! Hänen selkäpiitään karmi hänen seisoessaan ja katsellessaan niitä.

Mutta oli ihmeellistä, että hanhilla näkyi olevan sama inho rottia kohtaan kuin hänelläkin. He eivät puhutelleet niitä, ja kun ne olivat menneet ohi, he pudistivat itseään niinkuin olisivat saaneet liejua höyheniensä väliin.

"Noin paljon harmaita rottia liikkeellä", sanoi Yksi Vassejaurilainen, "se ei tiedä hyvää."

Nyt poika aikoi käyttää tilaisuutta sanoakseen Akalle, kuinka suuresti hänen teki mieli seurata mukana Kullabergiin, mutta siitä hänet esti suuri lintu, joka yht'äkkiä laskeutui hanhien keskelle.

Kun näki tämän linnun, olisi voinut luulla, että hän oli lainannut ruumiin, kaulan ja pään pieneltä valkealta hanhelta, mutta kaiken sen lisäksi hän oli hankkinut itselleen suuret mustat siivet, pitkät, punaiset jalat ja pitkän, paksun nokan, joka oli liian suuri pienelle päälle ja painoi sitä alas, niin että hänen ulkonäkönsä oli tullut jotakin surullista.

Akka pani kohta siivenpeittäjän paikoilleen ja niiasi monet monituiset kerrat kaulallaan mennessään haikaraa vastaan. Hän ei ollut erittäin kummastellut sitä, että näki hänet Skoonessa näin varhain keväällä, sillä hän tiesi, että haikarakukkojen on tapana lentää sinne hyvissä ajoin katsomaan, onko pesä talvella vahingoittunut; ja vasta sitten tulevat naarashaikarat lentäen Itämeren yli. Mutta se Akkaa kummastutti, että haikara tuli hänen puheilleen, koskapa haikarat mieluummin seurustelevat vain omien heimolaistensa kanssa.

"Ei kai liene pesälle mitään vahinkoa tapahtunut, herra Ermenrich?" sanoi Akka.

Osoittautui todeksi nytkin, että haikara harvoin voi avata nokkaansa valittamatta. Sen, mitä haikara sanoi, teki vielä surkeammaksi se, ettei hän tahtonut saada sanoja suustaan. Hän seiso i pitkän aikaa ja loksutti nokallaan ja puhui sitten käheällä ja heikolla äänellä. Hän valitteli kaikenmoista: pesän, joka oli Glimmingehusin harjalla, olivat talvimyrskyt aivan hävittäneet, eikä hän löytänyt ruokaa mistään. Ihmiset olivat anastamaisillaan kaiken hänen omaisuutensa. Ne ojittivat hänen nevensa ja viljelivät hänen suonsa. Hän aikoi muuttaa pois koko Skoonesta eikä milloinkaan tulla takaisin.

Haikaran valitellessa vaivojaan ei Akka, villihanhi, jolla ei missään ollut turvaa eikä suojaa, voinut olla itsekseen ajattelematta: "Jos minun tilani olisi niin hyvä kuin teidän, herra Ermenrich, niin enpä viitsisi noin valitella. Te olette pysynyt vapaana ja villinä lintuna, ja kuitenkin olette niin hyvissä väleissä ihmisten kanssa, ettei kukaan teitä ammu eikä varasta munia pesästänne." Mutta kaikesta tästä ei hän mitään virkkanut haikaralle, sanoihan vain, ettei hän uskonut haikaran tahtovan muuttaa pois talosta, jossa haikaroita oli asunut aina siitä pitäen kun se oli rakennettu.

Silloin haikara nopeasti kysyi, olivatko hanhet nähneet harmaita rottia, jotka olivat matkalla Glimmingehusiin, ja kun Akka sanoi nähneensä ne ilkiöt, alkoi haikara kertoa hänelle urhoollisista mustista rotista, jotka niin monen vuoden aikana olivat puolustaneet linnaa. "Mutta ensi yönä tulee Glimmingehus joutumaan harmaiden rottien valtaan", sanoi haikara huoaen.

"Miksi juuri ensi yönä, herra Ermenrich?" kysyi Akka.

"Sentähden", sanoi haikara, "että melkein kaikki mustat rotat eilen illalla lähtivät Kullabergiin, luottaen siihen, että kaikki muutkin eläimet rientäisivät sinne. Mutta te näette, että harmaat rotat ovat jääneetkin kotiin ja kokoontuvat nyt tunkeutuakseen ensi yönä linnaan, nyt, kun sen vartiona on vain pieni joukko vanhoja raukkoja, jotka eivät ole jaksaneet seurata Kullabergiin muiden mukana. Ne saavuttavat kyllä tarkoituksensa, mutta nyt olen minä elänyt niin monta vuotta naapurisovussa mustien rottien kanssa, ettei minua miellytä ruveta seurustelemaan heidän vihamiestensä kanssa."

Akka ymmärsi nyt, mikä haikaralla oli mielessä; se oli niin suuttunut harmaiden rottien menettelystä, että oli hakenut hänet käsiinsä saadakseen kannella heistä hänelle. Mutta haikarain tavan mukaan ei hän varmaankaan ollut tehnyt mitään estääkseen onnettomuutta tapahtumasta. "Oletteko lähettänyt sanan mustille rotille, herra Ermenrich?" kysyi Akka. "En ole", vastasi haikara, "sillä ei se mitään hyödyttäisi. Ennen kuin he ehtivät takaisin, on linna valloitettu." — "Älkää olko siitä niin varma, herra Ermenrich", sanoi Akka. "Minä luulen tuntevani erään vanhan villihanhen, joka mielellään tahtois i estää semmoisia ilkitöitä tapahtumasta."

Kun Akka tämän sanoi, nosti haikara päätään ja katsahti ylpeästi häneen. Eikähän sitä sovi kummastella, sillä vanhalla Akalla ei ollut kynsiä eikä nokkaa, jotka olisivat taisteluun kelvanneet. Ja päälle päätteeksi hän oli päivälintu, joka pimeän tultua vaipui auttamattomasti uneen, kun taas rotat taistelivat juuri yön aikana.

Mutta Akka oli nähtävästi päättänyt auttaa mustia rottia. Hän kutsui esille Yksi Vassijaurelaisen ja käski hänen viedä hanhet Vombsjön rannalle, ja kun hanhet narisivat vastaan, hän sanoi käskävästi: "Luulen olevan parasta meille kaikille, että tottelette minua. Minun täytyy lentää tuohon suureen kivitaloon, ja jos te seuraatte minua, niin näkee talonväki meidät aivan varmaan ja ampuu meidät. Ainoastaan Peukaloisen minä otan mukaani. Hän voi olla minulle suureksi hyödyksi, sillä hänellä on hyvät silmät ja hän voi pysyä valveilla yölläkin."

Kun poika kuuli tämän, hän ilostui kyllä siitä, että Akka suvaitsi ottaa hänet avukseen, mutta toiselta puolen hänestä oli kauheaa taistella rottia vastaan, ja hän astui esiin sanoakseen Akalle, ettei hän uskaltanut seurata häntä.

Mutta samassa kun poika tuli näkyviin, alkoi haikara liikkua. Tähän asti hän oli, niinkuin haikarain on tapana, seisonut pää alapäin, nokka painettuna kaulaa vasten. Mutta nyt alkoi hänen kurkussaan kurista, niinkuin hän olisi nauranut. Hän laski nuolennopeasti nokkansa alas, tarttui poikaan ja heitti pari metriä ilmaan. Tämän taitotempun hän teki seitsemän kertaa peräkkäin, vaikka poika kirkui ja parkui ja hanhet huusivat: "Mitä teette, herra Ermenrich? Eihän se ole mikään sammakko! Eihän se ole mikään sammakko! Sehän on ihminen, herra Ermenrich."

Viimein haikara asetti pojan maahan ihan vahingoittumattomana. Sen tehtyään hän sanoi Akalle: "Minä lennän nyt takaisin Glimmingehusiin, Akka muori. Kaikki, jotka siellä asuvat, olivat hyvin huolissaan, kun minä lähdin. Te voitte olla varmat siitä, että he ilostuvat suuresti, kun minä kerron heille, että Akka, villihanhi, ja Peukaloisen, ihmisenaskali, tulevat heitä pelastamaan."

Sen sanottuaan haikara oikaisi kaulansa ja levitti siipensä ja tuikaisi menemään kuin nuoli, kun se lähtee tiukasti jännitetystä jousesta. Akka ymmärsi toisen pilkkaavan häntä, mutta ei ollut milläänkään.

Hän odotti, kunnes poika oli löytänyt puukenkensä, jotka haikara oli pudistanut hänen jaloistaan, sitten hän asetti hänet selkäänsä ja seurasi haikaraa. Eikä poika puolestaan vastustellut eikä sanonut sanaakaan siitä, että häntä pelotti. Hän oli vihainen haikaralle ja tahtoi näyttää tälle, ettei ansainnut hänen halveksimistaan.

Pari minuuttia sen jälkeen oli Akka haikaran pesässä Glimmingehusin katolla. Se oli suuri ja komea pesä. Sen alustana oli pyörä, jonka päällä oli useita kerroksia cksia ja turpeita. Pesä oli niin vanha, että monet pensaat ja heinät olivat siihen juurtuneet, ja kun haikaramuori hautoi muniaan keskellä pesää olevassa kuopassa, oli hänellä silmäinsä iloksi ihana näköala yli suuren osan Skoonen maata, sekä myöskin ruusunkukkia ja kattolaukkoja katseltavanaan.

Sekä poika että Akka saattoivat heti nähdä, että täällä tapahtui jotakin, joka käänsi ylösalaisin kaiken vanhan järjestyksen. Haikaran pesän reunalla istui nimittäin kaksi kissapöllöä, vanha harmaajuovainen kissa ja tusina iänikuisia rottia, joilla oli liian pitkiksi kasvaneet hampaat ja vettä tihkuvat silmät. Tuommoisia eläimiä ei juuri muuten saada nähdä rauhallisessa seurustelussa.

Ei kukaan heistä kääntynyt katsomaan Akkaa tai lausumaan häntä tervetulleeksi. He eivät muuta kuin tuijottivat pitkiä harmaita viivoja kohti, joita vilahteli siellä täällä talvenpaljailla pelloilla.

Kaikki mustat rotat olivat vaiti. Heistä voi nähdä, että he olivat suuresti epätoivoissaan ja että he hyvin tiesivät, etteivät voisi puolustaa omaa henkeään eikä linnaa. Molemmat pöllöt istuivat ja mulkoilivat suurilla silmillään, vääntelivät silmärenkaitaan ja puhuivat terävällä äänellä harmaiden rottien suuresta julmuudesta ja että heidän noiden ilkitöiden tähden pitänee muuttaa pois pesästään, sillä he olivat kuulleet, etteivät ne säästäneet munia eivätkä untuvapoikasiasia. Vanha juovikas kissa oli varma siitä, että rotat purisivat hänet kuoliaaksi, kun ne niin suurella joukolla tunkeutuisivat linnaan, ja hän riiteli lakkaamatta mustille rotille: "Kuinka saatoitte olla niin typeriä, että annoitte parhaiden sotilaittenne lähteä pois?" hän sanoi. "Kuinka voitte luottaa harmaihin rottiiin? Se on aivan anteeksiantamatonta."

Ei ainoakaan noista kahdestatoista mustasta rotasta vastannut sanaakaan, mutta surustaan huolimatta ei haikara voinut olla tekemättä kiusaa kissalle. "Älähän hätäile, Maunu kotikissa", sanoi hän. "Etkö näe, että Akka muori ja Peukaloinen ovat tulleet pelastamaan linnaa? Saat olla varma siitä, että he onnistuvat. Nyt minun täytyy nukkua ja minä voin tehdä sen huoletta. Huomenna kun herään ei varmaankaan ole ainoatakaan harmaata rottaa Glimmingehusissa."

Pojan olisi tehnyt kovasti mieli tyrkätä haikara maahan siitä, mihin se nyt asettui nukkumaan pesän äärimmäiselle reunalle, toinen jalka ylös vedettynä, mutta Akka ei näyttänyt ollenkaan vihaiselta. Sen sijaan hän sanoi tyytyväisellä äänellä: "Olisivat huonosti asiat, jos ei semmoinen, joka on niin vanha kuin minä, voisi selviytyä pahemmastakin pulasta kuin tämä. Jos vain Pöllöukko ja pöllöakka, jotka voivat pysyä valveilla koko yön, tahtovat lähteä viemään minulta viestiä, niin iuulen, että kaikki käy hyvin."

Kissapöllöt suostuivat ja Akka pyysi nyt, että pöllöukko menisi etsimään pois lähteneitä mustia rottia ja kehoittaisi heitä heti kiiruhtamaan kotiin. Pöllöakan hän lähetti tornipöllö Flammean luo, joka asui Lundin tuomiokirkossa, ja antoi hänelle niin salaisen tehtävän, että Akka vain kuiskaten uskalsi sen hänelle ilmaista.

Rotanpyytjä

Oli puoliyön aika, kun harmaat rotat pitkän etsimisen jälkeen onnistuivat löytämään kellarin luukun, joka oli avoinna. Se oli sangen ylhäällä seinässä, mutta rotat asettuivat toistensa olkapäille, eikä kestänyt kauan ennen kuin rohkein heistä oli luukussa, valmiina tunkeutumaan Glimmingehusiin, jonka muurien ulkopuolella niin moni hänen esi-isistään oli kaatunut.

Harmaa rotta istui hetken aikaa hiljaa luukussa ja odotti hyökkäystä. Puolustajain pääjoukko oli tosin poissa, mutta hän otaksui, että ne mustat rotat, jotka olivat jääneet linnaan, eivät antautuisi ilman taistelua. Pamppailevin sydämin hän kuunteli pienintäkin ääntä, mutta kaikki oli hiljaista. Silloin rottien johtaja rohkaisi mielensä ja hyppäsi pilkkopimeään kellariin.

Toinen rotta toisensa perästä seurasi johtajaa. Kaikki he pysyttelivät hyvin hiljaa ja kaikki odottivat väijytystä mustien rottain puolelta. Vasta sitten kun heitä oli tunkeutunut kellariin niin paljon, ettei lattialle enää enempää mahtunut, he uskalsivat mennä edemmäksi.

Vaikkeivät he koskaan ennen olleet käyneet rakennuksessa, ei heidän ollut vaikea löytää tietä. He saivat hyvin pian selville ne muurien käytävät, joita myöten mustat rotat olivat kulkeneet yläkertoihin.

Ennen kuin alkoivat kiivetä näitä ahtaita ja jyrkkiä polkuja he kuuntelivat hyvin tarkasti. He olivat paljoo enemmän peloissaan siitä, että mustat rotat tällä tavoin pysyivät poissa kuin jos he olisivat kohdanneet heidät avoimessa taistelussa. He voivat tuskin uskoa onneaan, kun pääsivät ensimmäiseen kerrokseen aivan vahingotta.

Heti sisään tultuaan harmaat rotat tunsivat viljan hajun tuoksahtavan vastaansa. Viljaa säilytettiin siellä suurissa hinkaloissa. Mutta ei ollut heidän vielä aika ruveta nauttimaan voittonsa hedelmiä. He tarkastelivat ensin mitä huolellisimmin noita synkkiä, alastomia huoneita. He juoksivat uuniin, joka oli keskellä lattiaa vanhassa linnan keittiössä, ja he olivat vähällä syöksyä kaivon sisemmässä huoneessa. Jok'ainoan kaitaisimmankin valoaukon he tarkastivat, mutta eivät vielääkään löytäneet yhtään mustaa rottaa. Kun tämä kerros oli kokonaan heidän vallassaan, he ryhtyivät yhtä varovaisesti tarkastamaan seuraavaa. Taas täytyi heidän uskaltautua vaivalloiseen ja vaaralliseen muurien läpi suoritettavaan kiipeämiseen, samalla kun he tuskallisesti ja henkeään pidätellen odottivat, että vihollinen karkaisi heidän kimppuunsa. Ja vaikka heitä houkutteli mitä ihanin jyvähinkaloiden haju, he pakottautuivat mitä parhaimmassa järjestyksessä tarkastamaan muinaisten sotilaiden pilarien tukemaa asuintupaa, heidän kivipöytänsä ja uuniaan, syviä ikkunakomeroita ja lattiassa olevaa reikää, joka entisinä aikoina oli tehty siihen sitä varten, että siitä voitaisiin kaataa kiehuvaa pikeä sisään tunkeutuvan vihollisen päälle.

Yhä vain pysyivät mustat rotat näkymättömissä. Harmaat hiipivät kolmanteen kerrokseen, jossa oli linnan herran suuri juhlasali, yhtä autio ja alaston kuin kaikki muutkin vanhan talon huoneet, ja he kiipesivät lopulta aina ylimpäänkin kerrokseen, joka oli vain yksi ainoa suuri kolkko huone. Ainoa paikka, jota he eivät tulleet tarkastaneeksi, oli katolla oleva suuri haikaran pesä, jossa juuri samaan aikaan pöllöakka herätti Akan ja ilmoitti hänelle, että Flammea tornipöllö oli suostunut hänen pyyntönsä ja lähettänyt hänelle sen, mitä hän oli pyytänyt.

Vasta kun harmaat rotat näin tunnollisesti olivat tarkastaneet koko linnan, he rauhoittuivat. He ymmärsivät, että mustat rotat olivat paenneet eivätkä aikoneet tehdä vastarintaa, ja he juoksivat kevein sydämin jyvähinkaloihin.

Mutta tuskin harmaat rotat olivat nielleet ensimmäiset vehnänjyvät, kun alhaalta pihalta linnan edustalta kuului pienen kimeän pillin terävä vihellys. Harmaat rotat kohottivat päätään jyvähinkaloista, kuulostivat levottomasti, juoksivat pari askelta kuin olisivat aikoneet jättää hinkalon, mutta kääntyivät takaisin ja alkoivat syödä uudelleen.

Taas kuului pillin kimakka läpituokeva ääni, ja nyt tapahtui jotakin ihmeellistä. Yksi rotta, kaksi rottaa, niin, kokonainen lauma rottia lakkasi syömästä, hyppäsi pois hinkalosta ja riensi suorinta tietä kellariin päästäkseen pois talosta. Vielä oli kuitenkin monta rottaa jäljellä. He ajattelivat sitä vaivaa, mikä heillä oli valloittaessaan Glimmingehusia, eivätkä tahtoneet sitä jättää. Mutta pillin sävelet kuuluivat vielä kerran heidän korviinsa ja heidän täytyi seurata niitä. He hyppäsivät kuin hulluina hinkaloista, laskivat mäkeä läpi muurin reikien ja myllertelivät toistensa yli kiirehtiessään ulos.

Keskellä pihamaata seisoj pienen Peukaloinen pilliä puhaltaen. Hänen ympärillään oli kokonainen piiri rottia, jotka hämmästyneinä ja hurmautuneina kuuntelivat häntä, ja uusia tuli joka hetki. Kerran hän otti pillin huuliltaan ainoastaan sekunniksi voidakseen näyttää pitkää nenää rotille, ja silloin näytti siltä kuin olisi rotilla ollut halu heittäytyä hänen päälleen ja purra hänet kuoliaaksi, mutta niin pian kuin hän puhalsi, he olivat taas hänen vallassaan.

Kun Peukaloinen oli soittanut kaikki rotat ulos Glimmingehusista, hän alkoi hiljaa astella pihalta maantielle, ja kaikki harmaat rotat seurasivat häntä siksi, että tuon pillin sävelet soivat niin suloisesti heidän korvissaan, että heidän oli mahdotonta niitä vastustaa.

Peukaloinen kulki heidän edellään ja houkutteli heitä kanssaan Vallbyn tielle. Hän kuljetti heitä kaikenmoisia kiertoteitä läpi pensaiden ja alas ojiin, ja minne hän meni, sinne täytyi heidän seurata häntä. Hän soitteli lakkaamatta pilliään, joka näytti olevan tehty eläimen sarvesta, vaikka sarvi oli niin pieni, ettei ole meidän päivinämme mitään elävää, jonka otsasta se olisi voitu lohkaista. Ei kukaan tiennyt sitäkään, kuka sen oli valmistanut. Mutta Flammea, tornipöllö, oli löytänyt sen eräästä komerosta Lundin tuomiokirkon tornista, ja hän oli näyttänyt sitä Batakille, korpille, ja he olivat molemmat tuumineet, että se oli juuri semmoinen sarvi, joita ennen maailmassa valmistivat ne, jotka tahtoivat saada valtaansa hiiret ja rotat. Mutta korppi oli Akan ystävä ja häneltä Akka oli saanut tietää, että Flammealla oli semmoinen aarre.

Ja totta oli, etteivät rotat voineet vastustaa pilliä, poika kulki heidän edellään ja soitti niin kauan kuin tähdet näkyivät taivaalla, ja koko ajan rotat seurasivat häntä. Hän soitti aamun koitteessa, hän soitteli päivän noustessa ja yhä seurasi häntä harmaiden rottien ääretön lauma, ja hän houkutteli heitä yhä kauemmas Glimmingehusin suurista jauhohinkaloista.

SUURI KURKITANSSI KULLABERGIN VUORELLA

Tiistaina maaliskuun 29. p:nä.

On myönnettävä, että vaikka Skoonessa on monta komeata rakennusta, ei ole ainoatakaan, jolla olisi niin kauniit seinät kuin vanhalla Kullabergilla.

Kullabergin vuori on pitkä ja loiva. Se ei suinkaan ole mikään suuri ja mahtava vuori. Leveällä vuorikatolla on metsiä ja peltoja ja jokin kanervakangas. Siellä täällä kohoaa pyöreitä kanervakukkuloita ja alastomia vuoren nystyröitä. Siellä ylhäällä ei ole kaunista eikä muutenkaan merkillistä, siellä on samannäköistä kuin millä muulla ylängöllä tahansa Skoonessa.

Se joka kulkee vuoren keskitse vievää maantietä ei voi olla tuntematta pientä pettymystä. Mutta jos hän sattuu poikkeamaan tieltä ja menemään vuoren kupeelle ja katsomaan alas jyrkänteiltä, silloin hän yht'äkkiä huomaa niin paljon katsottavaa, että tuskin tietää, kuinka ennättäisi sitä kaikkea katsella.

Sillä seikka on se, että Kullaberg ei seiso maalla tasankojen ja laaksojen keskessä, niinkuin muut vuoret, vaan on karannut mereen niin pitkälle kuin on suinkin vain voinut päästä. Ei ole pienintäkään kaistaletta maata vuoren alla suojelemassa sitä meren aalloilta, vaan ne ulottuvat aina vuoren seiniin saakka ja ne voivat kuluttaa ja muodostaa niitä mielensä mukaan.

Senpä tähden vuoren seinät kohoavat siinä niin runsaasti koristeltuina kuin meri ja sen apulainen tuuli suinkin voivat taiteilla. Siellä on jyrkkiä rotkoja, syvälle vuoren kylkiin uurretuita, ja mustia kallioniemiä, jotka ovat kuluneet kiiltäviksi tuulen niitä alinomaan piestessä. Siellä on yksinäisiä kalliopilareita, jotka nousevat suorina vedestä, ja pimeitä luolia ahtaine sisäänkäytävineen. Siellä on kohtisuoria alastomia jyrkänteitä ja pehmoisia lehtoisia rinteitä. Siellä on pieniä niemiä ja pieniä lahtia ja pieniä mukulakiviä, joita jokainen aalto kalistelee rantaa vasten. Siellä on komeita kallioportteja, veden yli kaareutuvia, siellä on teräviä kiviä, joita valkoinen vaahto alinomaan huuhtelee, ja toisia, jotka kuvastuvat mustan vihreään, liikkumattomaan tyyneen veteen. Siellä on hiidenkirnuja, vuoreen koverrettuja, ja valtavia halkeamia, jotka houkuttelevat matkamiestä tunkeutumaan vuoren syvyyteen aina Kullamiehen luolaan saakka.

Ja ylös ja alas kaikkia näitä rotkoja ja kallioita luikertelee pensaita ja köynnöksiä. Puita kasvaa siellä myös, mutta tuulen voima on niin suuri, että puiden täytyy muuttua köynnöksiksi voidakseen pysyä kiinni jyrkänteissä. Tammet matavat maata pitkin, ja niiden lehdet ovat niiden päällä kuin ahdas holvi, ja pitkärunkoiset pyökkipuut seisovat rotkoissa kuin suuret lehtimajat.

Nämä merkilliset vuorensinät sekä aava, sininen meri ja kimmeltävä, voimakas ilma tekevät Kullabergin niin rakkaaksi ihmisille, että he suurissa parvissa menevät sinne niin kauan kuin kesää kestää. Vaikeampi on sanoa, mikä sen tekee niin houkuttelevaksi eläimille, että he joka vuosi kerääntyvät sinne suureen leikkikokoukseen. Mutta se on tapa, jota on noudatettu aina ammoisista ajoista, ja jos tahtois selittää, miksi juuri tämä paikka ennen muita kaikkia valittiin kokouspaikaksi, niin olisi pitänyt olla mukana jo silloin, kun ensimmäinen meren aalto murtui vaahdoksi Kullabergia vasten.

Kun kokousta aiotaan pitää, silloin hirvet, kauriit, jänikset, ketut ja muut nelijalkaiset tulevat Kullabergiin jo edellisenä yönä, etteivät ihmiset heitä huomaisi. Kohta ennen auringon nousua he kaikki kokoontuvat kisakentälle, jona on kanervakangas vasemmalla puolen tietä, melko lähellä vuoren äärimmäistä niemeä.

Leikkipaikan ympärillä on joka puolella pyöreitä kivimäkiä, jotka peittävät sen jokaisen silmältä, ken ei satu tulemaan aivan lähelle. Eikähän ole luultavaa, että sinne maaliskuussa kukaan eksyisikään. Jo monta kuukautta sitten ovat syysmyrskyt ajaneet sieltä pois kaikki ne muukalaiset, jotka muuten kuljeksivat siellä kukkuloilla ja kiipeilevät vuoren rinteitä pitkin. Majakanvartija niemen nenässä, Kullan kartanon vanha rouva ja Kullan isäntä ja hänen talonväkensä kulkevat tavallisia teitään eivätkä juoksentele ympäri autioilla kanervakankailla.

Kun nelijalkaiset ovat tulleet leikkipaikalle, he asettuvat noille pyöreille vuoren kukkuloille. Kukin eläinlaji on omassa ryhmässään, vaikka luonnollisesti tammöisenä päivänä yleinen rauha vallitsee, eikä kenenkään tarvitse pelätä, että hänen päällensä hyökättäisiin. Tänä päivänä saisi pieni jäniksenpoikakin kulkea kyykkiä kettujen kukkulain yli menettämättä edes toista pitkistä korvistaan. Mutta eläimet asettuvat kuitenkin eri ryhmiin. On vanha tapa semmoinen.

Kun kaikki ovat asettuneet paikoilleen, he alkavat katsella, eikö lintuja alkaisi näkyä. On tavallisesti aina kaunis ilma tänä päivänä. Kurjet ovat hyviä ilman ennustajia eivätkä he kutsuisi kokoon eläimiä,

jos odottaisivat sadetta. Mutta vaikka ilma on kirkas eikä mikään häiritse näköalaa, eivät nelijalkaiset kuitenkaan näe mitään lintuja. Se on merkillistä. Aurinko on jo korkealla taivaalla, ja johan lintujen pitäisi olla matkalla.

Eläimet Kullabergin vuorella huomaavat kuitenkin muutamia pieniä mustia pilviä, jotka hiljalleen liikkuvat tasangon yli. Ja katso! Yksi näistä pilvistä alkaa nyt yht'äkkiä tulla Öresundin rannikkoa pitkin Kullabergia kohti. Tultuaan kisakentän kohdalle se pysähtyy ja samassa alkaa koko pilvi helistä ja visertää, niinkuin se olisi kokoonpantu vain sävelistä. Se nousee ja laskee, nousee ja laskee, mutta yhä se vain helisee ja visertää. Viimein putoaa koko pilvi jonkin kukkulan päälle, koko pilvi yht'aikaa, ja samassa on kukkula täydellisesti harmaiden leivojen, koreiden punaharmaa-valkoisten peippojen, kirjavien kottaraisten ja vihreän-harmaiden tiaisten peitossa.

Kohta tämän jälkeen kulkee vielä toinen hattara tasangon yli. Se pysähtyy joka talon kohdalle, käy joka työmiehen tuvalla, joka linnassa, joka kauppalassa ja joka kaupungissa, joka rautatieasemalla, käy kalastajakylissä ja sokeritehtaissa. Joka kerta kun se pysähtyy, se imee itseensä alhaalta maasta pienen pyörteen pieniä harmaita tomuhiukkasia. Sillä tavalla se kasvamistaan kasvaa, ja kun se vihdoin on koossa ja ohjaa kulkuaan Kullabergia kohti, ei se enää ole hattara, vaan pilvi, niin suuri, että se varjostaa maan Höganäsistä aina Mölleen. Kun se pysähtyy leikkipaikalle, niin se jo pimittää auringon ja pitkän aikaa täytyy sataa alas eräälle kukkulalle harmaita varpusia, ennen kuin ne jotka olivat lentäneet pilven sisimmässä taas saavat nähdä vilahduksen päivänvaloa.

Mutta suurin näistä lintupilvistä on kuitenkin se, joka nyt näyttäytyy. Se on muodostunut parvista, jotka ovat tulleet lentäen kaikilta tahoilta ja liityneet siihen. Se on harmaansininen ja raskas, eikä ainoakaan auringon säde pääse tunkeutumaan sen läpi. Se tulee synkkänä ja uhkaavana kuin ukkospilvi. Se on täynnä mitä kauheinta melua, hirveintä huutoa, halveksivinta naurua ja mitä paha ennustavinta räähkytystä. Leikkipaikalla ilostuvat kaikki, kun se vihdoinkin hajoaa ja maahan sataa räpyttäviä ja räkättäviä variksia, naakkoja, korppeja ja peltovariksia.

Sen jälkeen ei taivaalla näy pilviä, vaan joukko viivoja ja merkkejä. Niinpä näkyy suoria pilkutettuja viivoja koillisessa. Ne ovat Göingen kihlakuntien metsälintuja; ja metsoja, jotka tulevat lentäen pitkissä riveissä, pari metriä kunkin linnun väliä. Ja vesilinnut, jotka asustavat Måkläppenillä Falsterbon ulkopuolella, tulevat nyt leijailleen yli Juutinrauman monenlaisessa lentojärjestyksessä: kolmioissa ja pitkissä mutkissa, vinokulmissa ja puoliympyröissä.

Siihen suureen kokoukseen, joka pidettiin sinä vuonna, jolloin Niilo Holgerinpoika lenteli ympäri villihanhien kanssa, tulivat Akka ja hänen parvensa myöhemmin kuin muut kaikki, eikähän sitä sopinut ihmetellä, sillä Akan oli täytynyt lentää yli koko Skoonen tullakseen Kullabergille. Sitä paitsi hänen oli herättyään heti täytynyt lähteä lentämään ja etsimään Peukaloista, joka oli monta tuntia kulkenut ja soitellut harmaille rotille ja houkutelut heidät kauas Glimmingehusista. Pöllöukko oli palannut ja tuonut mukanaan tiedon, että mustat rotat olisivat kotona kohta auringon nousun jälkeen, eikä ollut siis mitään vaaraa siitä, että annettiin tornipöllön pillin vaieta ja harmaiden rottien mennä minne tahtoivat.

Mutta ei Akka keksinyt poikaa, kun tämä kulki pitkän seurueen kanssa, vaan haikarapa, herra Ermenrich, se nopeasti laskeutui hänen luokseen ja kohosi hänen kanssaan ilmaan. Sillä herra Ermenrichkin oli lähtenyt häntä etsimään ja vietyään pojan haikaran pesään hän pyysi häneltä anteeksi, että oli edellisenä iltana kohdellut häntä halveksivasti.

Siitä poika ilostui kovin, ja haikarasta ja hänestä tuli hyvät ystävät. Akkakin oli hänelle hyvin ystävällinen ja silitteli useita kertoja vanhaa päätään hänen käsivarteensa ja ylisteli häntä siitä, että hän oli auttanut niitä, jotka olivat hädässä.

Mutta se on sanottava pojan kunniaksi, ettei hän tahtonut ottaa vastaan kunniaa, jota hän ei ollut ansainnut. "Ei, Akka muori", hän sanoi, "älkää luulko, että minä houkuttelin harmaita auttaakseni mustia. Minä tahdoin vain näyttää herra Ermenrichille, että minäkin kelpaan johonkin." Tuskin hän oli sen sanonut, kun Akka kääntyi ja kysyi haikaralta, luuliko tämä, että olisi viisasta viedä Peukaloista muiden mukana Kullabergille. "Minä tarkoitan, että me voimme luottaa häneen niinkuin itseemme", hän sanoi. "Varmaankaan ei hän ole antava meitä ilmi ihmisille." Haikara kehoitti heti hyvin innokkaasti ottamaan mukaan Peukaloisen. "Totta kai teidän pitää ottaa Peukaloisen mukanaan Kullabergiin, Akka-muori", hän sanoi. "Onhan onni, että voimme palkita häntä kaikesta siitä vaivasta, mitä hän viime yönä näki meidän tähtemme. Ja koska minua vielä harmittaa, että minä eilisiltana en kohdellut häntä sopivalla tavalla, niin minä itse kannan hänet selässäni kokouspaikalle."

Ei ole juuri mitään, joka maistuisi makeammalle kuin saada kiitosta semmoisilta, jotka itse ovat viisaita ja eteviä, eikä poika varmaankaan koskaan ollut tuntenut itseään iloisemmaksi kuin nyt, kun villihanhi ja haikara puhuivat hänestä tällä tavalla.

Poika matkusti siis Kullabergiin ratsastaen haikaran selässä. Vaikka hän pitikin sitä suurena

kunniana, se tuotti kuitenkin hänelle suurta pelkoa sentähden, että herra Ermenrich oli ylen mainio lentäjä ja antoi mennä aivan toista vauhtia kuin villihanhet. Kun Akka lensi tietään suoraan ja tasaisesti, teki haikara huvikseen kaikenlaisia lentotemppeja. Hän milloin lepäsi liikkumattomana äärettömässä korkeudessa siivet levällään, milloin heittihe alaspäin semmoista vauhtia, että tuntui siltä kuin hän syöksyisi maahan avuttomasti kuin kivi, milloin hän huvittelihe lentämällä Akan ympäri suurissa ja pienissä ympyröissä niinkuin tuulispää. Poika ei ollut koskaan ennen ollut mukana semmoisessa, ja vaikka hän istui jatkuvan kauhun vallassa, täytyi hänen kuitenkin myöntää, ettei hän ollut ennen tiennyt, mitä hyvä lento on.

Ainoastaan yhden kerran pysähdyttiin matkan kestäessä, ja se tapahtui silloin, kun Akka Vombsjön luona yhtyi matkatovereihinsa ja huusi heille, että harmaat rotat oli voitettu. Sitten he lensivät suorinta tietä Kullabergiin.

Siellä he asettuivat sen kukkulan laelle, joka oli varattu villihanhille, ja kun poika nyt antoi katseensa vaeltaa kukkulalta kukkulalle, hän näki, että yhdeltä kohosivat hirvien monihaaraiset sarvet ja toiselta harmaiden haikarain niskatupsut. Yksi kukkula oli punaisenaan kettuja, toinen mustanaan ja valkoisenaan merilintuja, kolmas harmaanaan rottia. Mikä oli täynnä mustia korppeja, jotka huusivat yhtä mittaa, mikä leivosia, jotka eivät mitenkään malttaneet pysyä yhdessä kohti, vaan alinomaa heittäytyivät ilmaan ja lauloivat ilosta.

Niinkuin aina oli ollut Kullabergilla, niin nytkin korpit aloittivat päivän leikit ja kujeet lentotanssillaan. He jakautuivat kahteen parveen, jotka lensivät toisiaan vastaan, kohtasivat toisensa, kääntyivät ja alkoivat uudestaan. Tässä tanssissa oli monta vaihetta, ja se tuntui katsojista liian yksitoikkoiselta, kun he eivät tunteneet tanssin sääntöjä. Varikset olivat tanssistaan hyvin ylpeitä, mutta kaikki muut olivat hyvillään, kun se loppui. Se oli eläimistä yhtä synkkää ja mieletöntä kuin talvimyrskyn leikki lumihiihtäleiden kanssa. He tulivat alakuloisiksi sitä katsoessaan ja odottivat maltittomina jotakin, joka antaisi heille hiukan iloa.

Ei heidän tarvinnutkaan turhaan odottaa, sillä niin pian kuin varikset olivat lopettaneet, tulivat jänikset juosten. He tulivat esiin pitkässä rivissä ilman erityistä järjestystä. Muutamissa riveissä tuli vain yksi ainoa, toisissa juoksi niitä kolme tai neljä rinnakkain. Kaikki olivat nousseet kahdelle jalalle, ja he ryntäsivät esiin semmoisella vauhdilla, että pitkät korvat heilahtelivat joka taholle. Juostessaan he pyörähtelivät ympäri, tekivät pitkiä hyppyjä ja mätkäyttelivät etukäpäpäillään kylkiluihinsa, niin että kumisi. Muutamat tekivät pitkän sarjan kuperkeikkoja, toiset kääriytyivät kokoon ja pyörivät eteenpäin kuin väkkärät, muuan seiso i yhdellä jalalla ja pyörähteli ympäri, muuan käveli etujaloillaan. Siinä ei ollut mitään järjestystä, mutta hyvin hullunkurista ja hauskaa oli tämä jäniksien leikki, ja monet eläimet, jotka seisoivat ja katselivat heitä, alkoivat hengittää nopeammin. Nyt oli kevät, ja ilo ja riemu oli tulossa. Talvi oli lopussa. Kesä lähestyi. Kohta olisi eläminen vain leikintekoa.

Kun jänikset olivat aikansa riehuneet, oli suurten metsälintujen vuoro esiintyä. Satakunta metsokukkoa kiiltävän mustassa puvussa ja silmäkulmat kirkkaan punaisina lentää pamahti suureen tammeen, joka oli keskellä karkelokenttää. Se, joka istui ylimmällä oksalla, pörrötti höyhenensä, laski alas siipensä ja levitti pyrstönsä, niin että valkoiset höyhenet tulivat näkyviin. Sitten hän ojensi kaulansa ja päästi pari syvää ääntä paksunneesta kurkustaan. "Tjäk, tjäk, tjäk", hän pani. Enempää hän ei voinut saada esille. Kurkussa vain kulahteli useita kertoja. Sitten hän sulki silmänsä ja kuiskasi: "Sis, sis, sis! Kuulkaa, kuinka kaunista! Sis, sis, sis!" Ja samalla kertaa hän vaipui semmoisen ihastuksen valtaan, ettei enää tiennyt, mitä hänen ympärillään tapahtui.

Kun ensimmäinen metsokukko vielä sissitteli, alkoivat ne kolme, jotka istuivat häntä lähinnä alemmalla oksalla, samalla tavalla laulaa, ja ennen kuin he olivat ehtineet laulun loppuun, alkoivat ne kymmenen, jotka istuivat alempana, ja niin jatkui oksalta oksalle, kunnes kaikki sata metsokukkoa lauloi, kulahutteli ja sissitteli. He joutuivat kaikki saman innostuksen valtaan laulaessaan, ja juuri se vaikutti muihin eläimiin kuin tarttuva humala. Veri oli äsken virrannut hauskesti ja keveästi, nyt se alkoi pulputa raskaasti ja kuumasti. "Niin, nyt on toden totta kevät", ajattelivat kaikki nuo eläinkansat. "Talven kylmyys on mennyt. Kevään tuli palaa maailman päällä."

Kun teeret huomasivat, että metsoilla oli semmoinen menestys, eivät hekään enää voineet pysyä vaii. Kun ei ollut puuta, johon he olisivat voineet lentää, he hyökkäsivät alas kisakentälle, missä kanerva kasvoi niin korkeana, että vain heidän kauniisti kaareutuvat pyrstöhöyhenensä ja heidän paksut nokkansa näkyivät, ja alkoivat laulaa: "Kurr-rurr-rurr."

Juuri silloin kun teeret alkoivat kilpailla metsojen kanssa, tapahtui jotakin arvaamatonta. Kettu hiipi nyt, kun eläimet eivät ajatelleet muuta kuin teerten leikkiä, aivan hiljaa villihanhien kukkulalle. Hän kulki hyvin varovasti ja pääsi melkein kukkulan laelle, ennen kuin kukaan huomasi häntä. Yht'äkkiä keksi hänet kuitenkin muuan villihanhi, ja kun hän ei voinut uskoa, että kettu oli hiipinyt hanhien joukkoon missään hyvässä tarkoituksessa, hän alkoi laulaa: "Varokaa itseänne, villihanhet! Varokaa itseänne!" Kettu iski häntä kurkkuun, ehkä enimmäkseen sentähden, että tuo pitäisi suunsa kiinni,

mutta villihanhet olivat kuulleet huudon ja kohosivat kaikki ilmaan. Ja kun he olivat lentäneet ylös, näkivät kaikki eläimet Smirre ketun seisovan villihanhien kukkulalla, suussa kuollut hanhi.

Mutta sentähden, että näin oli rikkonut leikkipäivän rauhaa, sai Smirre kettu niin kovan rangaistuksen, että hänen kaiken elinaikansa täytyi katua sitä, ettei ollut voinut hillitä kostonhaluaan, vaan oli tällä tavalla koettanut vihdoinkin päästä Akan ja hänen parvensa kimppuun. Joukko kettuja piiritti hänet heti ja hänet tuomittiin vanhan tavan mukaan, joka käskää, että kuka tahansa häiritsee suuren leikkipäivän rauhaa, hänen on mentävä maanpakoon. Ei kukaan kettu tahtonut lieventää tuomiota, koska kaikki tiesivät, että sinä hetkenä kun he jotakin semmoista yrittäisivät, karkotettaisiin heidät leikkipaikalta eikä heidän sallittaisi enää koskaan sinne jalallaan astua. Smirren maanpakotuomio siis julistettiin vastalauseita. Häntä kiellettiin oleskelemasta Skoonessa. Hänet karkotettiin vaimon ja sukulaisten luota, karkotettiin metsästysmailtaan, asunnostaan, lepopaikoistaan ja piiloistaan, joita hän tähän saakka oli omistanut, ja hänen täytyi lähteä koettamaan onneaan vierailuilla mailla. Ja jotta kaikki ketut Skoonessa tietäisivät, että Smirre oli siinä maakunnassa henkipatto, puraisi vanhin ketuista häneltä pois oikean korvan huipun. Niin pian kuin tämä oli tehty, alkoivat kaikki nuoret ketut ulvoa verenheimosta ja karkasivat Smirren kimppuun. Hänellä ei ollut muuta neuvoa kuin lähteä pakoon, ja hän riensi pois Kullabergista kaikki nuoret ketut kintereillään.

Kaikki tämä tapahtui sillä aikaa kun teeret ja metsot kilpailivat keskenään. Mutta nämä linnut syventyvät siinä määrin lauluunsa, etteivät kuule eivätkä näe mitään muuta. Eivätkä he olleetkaan antaneet häiritä itseään.

Tuskin oli metsälintujen kilpailu päättynyt, kun Häckabergan hirvet astuivat esiin näyttämään sotaleikkiään. Siinä oli monta hirviparia, jotka taistelivat samalla kertaa. He karkasivat toisiaan vastaan suurella voimalla, iskivät kalisten sarvensa yhteen, niin että piikit takertuivat toisiinsa, ja koettivat pakottaa toisiaan taaksepäin. Kanervamättäät repesivät heidän sorkkiensa alla, heidän henkensä savusi, kurkuista tunkeutui kauheata mörinää ja vaahto valui kylkiä pitkin.

Kaikilla kukkuloilla vallitsi hiiskumaton hiljaisuus, kun taistelutaitoiset hirvet näin ottelivat. Ja kaikissa eläimissä heräsi uusia tunteita. Jok'ikinen tunsivat olevansa rohkeita ja voimakkaita, täynnä palaavia voimia, jotka kevät oli uudelleen synnyttänyt; reipas ja valmis kaikenlaisiin seikkailuihin. He eivät tunteneet mitään vihaa toisiaan kohtaan, mutta kuitenkin kaikkien kohosi kaikkialla siipiä, niskahöyheniä nousi, kynsiä hiottiin. Jos hirvet olisivat jatkaneet vielä hetkenkään aikaa, olisi kaikilla tahoilla syntynyt hurja taistelu, sentähden että kaikissa oli syttynyt palava halu näyttää, että hekin olivat eloa täynnä, että talven taintumus oli ohi, että voima kiehui ruumiissa.

Mutta hirvet herkesivät taistelemasta juuri oikealla hetkellä, ja heti kulki kuiskaus kukkulalta kukkulalle: "Nyt tulevat kurjet."

Ja niin tulivat nyt nuo harmaat, hämrypukuiset linnut töyhtöisin siivin ja punatupsuisin niskoin. Nuo korkeajalkaiset, solakkakaulaiset ja pikkupäiset suuret linnut tulivat liukuen kukkulan rinnettä salaperäisessä huumeessa. Liukuessaan eteenpäin he pyörähtelivät ympäri puoleksi lentäen, puoleksi tanssien. Siivet somasti koholla he liikkuvat käsittämättömän nopeasti. Oli jotakin ihmeellistä ja outoa heidän tanssissaan. Oli niinkuin olisi harmaita varjoja kiitänyt karkelossa, jota silmä tuskin taisi seurata. Oli niinkuin he olisivat oppineet sen usvapilviltä, jotka leijailevat yli autioiden soiden. Se oli kuin loihdittua tuo tanssi, ja kaikki jotka olivat ensi kertaa Kullabergilla ymmärsivät, miksi koko kokous oli saanut nimensä kurkien tanssista. Siinä oli hurjuutta tuossa tanssissa, mutta se tunne, jonka se herätti, oli suloista kaipuuta. Ei kukaan nyt enää ajatellut taistelua. Sen sijaan tahtoivat kaikki, sekä siivekkäät että ne, joilla ei siipiä ollut, kohota äärettömään korkeuteen, yletä yläpuolelle pilvien, etsiä mitä oli siellä kaukana, jättää raskaan ruumiin, joka veti heitä maata kohti, ja leijailla pois taivasten taa.

Sellaista ikävää siihen, joka on saavuttamatonta, siihen, joka on peitossa tämän elämän takana, tunsivat eläimet ainoastaan kerran vuodessa, ja sen he tunsivat sinä päivänä, jona he katselivat kurkien suurta karkeloa.

VI

SADESÄÄSSÄ

Keskiviikkona maaliskuun 30. p:nä.

Oli ensimmäinen sadepäivä tämän matkan aikana. Niin kauan kuin villihanhet olivat oleskelleet Vombsjön seuduilla, oli ollut kaunis ilma, mutta samana päivänä, kun he alkoivat matkansa pohjoista kohti, rupesi satamaan ja useita tunteja sai poika istua hanhen selässä läpimärkänä ja vilusta väristen.

Kun he aamulla lähtivät liikkeelle oli ollut kirkas ja tyyni. Villihanhet olivat lentäneet korkealla ilmassa tasaisesti ja kiirehtimättä, ankarassa järjestyksessä, Akka etunenässä ja muut kahdessa vinossa rivissä hänen takanaan. Heillä ei nyt ollut aikaa huutaa pilkkasanoja maassa oleville eläimille, mutta kun he eivät kuitenkaan voineet pysyä aivan vaiti, he lauloivat alinomaa siipiensä tahdissa tuota tavallista houkutteluhuutoaan: "Miss' olet sa? Tääll' olen ma. Miss' olet sa? Tääll' olen ma."

Käikki ottivat osaa tähän loputtomaan joikuun, ja he keskeyttivät sen vain silloin tällöin, näyttääkseen valkoiselle hanhelle tien viittoja, joiden mukaan he kulkivat. Merkkinä olivat tällä matkalla Linderödsåsin karut kukkulat, Ovesholmin herraskartano, Kristiansstadin kirkontorni, Bäckaskogin kuninkaan kartano kapealla kannaksella Oppmannasjön ja Ivösjön välillä, ja Ryssbergin jyrkkä rinne.

Matka oli ollut yksitoikkoinen, ja kun sadepilviä alkoi ilmaantua, se oli pojasta ollut oikein hauskaa vaihtelua. Ennen maailmassa, kun poika oli nähnyt sadepilviä vain alhaalta päin, ei hän ollut niistä muuta ajatellut kuin että ne olivat harmaita ja ikäviä, mutta aivan toista oli olla niiden keskellä ylhäällä. Poika näki selvästi, että pilvet olivat äärettömän isoja kuormavaunuja, jotka kuljettivat taivaalla suunnattoman suuria kuormia: muutamiin niistä oli lastattu valtavia harmaita säkkejä, toisiin tynnyreitä, jotka olivat niin suuria, että niihin saattoi mahtua kokonainen järvi, muutamiin taas ammeita ja pulloja, jotka oli pinottu kauhean korkealle päällekkäin. Ja kun niitä oli ajanut esille niin paljon, että ne täyttivät koko avaruuden, oli niinkuin joku olisi antanut niille merkin, sillä ne alkoivat kaikki yht'aikaa ammeista, tynnöreistä, pulloista ja säkeistä kaataa vettä maahan.

Samalla kun ensimmäiset kevään sadekuurot ropisivat maahan, pääsi kaikkien pikkulintujen suusta lehdoista ja hakamaista ilohuutoja, niin että koko ilma niitä kaikui, ja poika säpsähti istuessaan hanhikukon selässä. "Nyt saamme sadetta, sade antaa meille kevään, kevät antaa meille kukkia ja vihreitä lehtiä, vihreät lehdet ja kukat antavat meille matoja ja hyönteisiä, madot ja hyönteiset antavat meille ruokaa; hyvä ruoka ja paljon ruokaa on parasta mitä maailmassa on", lauloivat linnut.

Villihanhetkin tulivat iloisiksi sateesta, joka saapui herättämään kasveja niiden unesta ja lyömään reikiä järvien jääkattoon. He eivät jaksaneet pysyä niin totisina kuin tähän saakka, vaan alkoivat päästellä hauskoja huutoja yli seudun.

Lentäessään yli suurten perunamaiden, joita oli paljon Kristianstadin tienoilla ja jotka vielä olivat mustalla mullalla, he huusivat:
"Herätkää ja olkaa hyödyksi! Täällä tulee se, joka teidät herättää.
Olette jo tarpeeksi laiskotelleet."

Nähdessään ihmisiä, jotka riensivät kattojen alle sadetta pakoon, he toruivat heitä ja sanoivat: "Minne teillä on semmoinen kiire? Ettekö näe, että teille sataa hapanlimppuja ja reikäleipiä, hapanlimppuja ja reikäleipiä?"

Suuri, paksu pilvi kulki nopeasti pohjoista kohti ja näytti seuraavan hanhien mukana. He näkyivät kuvittelevan, että he vetivät pilveä perässään, ja kun he juuri nyt huomasivat allansa puutarhoja, he huusivat oikein ylpeinä: "Tässä me tuomme teille vuokkoja, tässä tuomme teille ruusuja, tässä tuomme teille omenankukkia ja kirsimarjan nappuja, tässä tuomme teille herneitä ja papuja ja nauriita ja kaalia. Ken tahtoo se ottakoon, ken tahtoo se ottakoon."

Näin oli kuulunut laulu, kun ensimmäiset kuurot putosivat, kun kaikki vielä iloitsivat sateesta. Mutta kun satoi koko iltapäivän, kävivät hanhet kärsimättömiksi ja huusivat janoisille metsille Ivösjön ympärillä: "Ettekö jo ole saaneet tarpeeksenne? Ettekö jo ole saaneet tarpeeksenne?"

Taivas kävi yhä enemmän tasaisen harmaaksi ja aurinko piilottautui niin hyvin, ettei kukaan voinut aavistaakaan missä se oli. Sade ropisi yhä rankemmin, takoi raskaasti siipiin ja tunkihe öljyttyjen ulkohöyhenien välitse ruumiiseen saakka. Maa peittyi sateen savuun, järvet, vuoret, metsät juoksivat kokoon yhdeksi ainoaksi sekasotkuksi ja tien viitat katosivat näkymättömiin. Matkanteko kävi yhä hitaammin, iloiset huudot vaikenivat, ja pojasta tuntui kylmyys yhä karvaammalta.

Niin kauan kuin kuljettiin ilmassa, hän oli kuitenkin pysynyt reippaana. Eikä hän vielä iltapäivälläkään ollut antanut mielensä masentua. Oli asetettu pienen vaivaisen petäjän alle keskelle suurta nevaa, jossa kaikki oli kylmää, jossa muutamat mättäät vielä olivat lumen peitossa ja toiset pistivät esiin vesirapakosta, jossa vielä uiskenteli jääpalasia. Hän oli juoksennellut ympäri hyvällä tuulella ja poiminut karpaloita ja jäätäneitä puolukoita. Mutta sitten tuli ilta ja pimeys putosi alas niin paksuna, etteivät semmoiset silmät kuin pojan voineet nähdä sen läpi, ja erämaa muuttui kamalaksi ja hirmuiseksi. Poika makasi hanhen siiven alla, mutta ei voinut nukkua siksi, että hänen oli vilu ja että

hän oli märkä. Ja hän kuuli taukoamatonta ritinää ja ratinaa ja hiipiviä askelia ja uhkaavia ääniä, hän tunsu semmoista kauhua, ettei tiennyt minne menisi. Hänen täytyi päästä sinne, missä oli tulta ja valoa, muuten hän pelästyi kuoliaaksi.

"Kunpa vain uskaltaisn mennä ihmisten luo edes täksi yöksi", ajatteli poika. "Vain sen verran, että saisin kuivata itseäni tulen ääressä ja saisin vähän ruokaa. Voisinhan sitten palata villihanhien luo auringon noustessa."

Hän kömpi siiven alta pois ja solahti maahan. Herättämättä hanhikukkoa ja muitakaan hanhia hän hiipi hiljaa ja huomaamatta pois suon yli.

Hän ei oikein tiennyt, missä maanpaikassa hän oli, Skoonessako vai Smoolannissa vai Blekingissä. Mutta juuri vähää ennen kuin hän oli laskeutunut suolle, hän oli nähnyt vilahduksen suuresta kylästä, ja sinnepäin hän nyt lähti tallustelemaan. Ei kestänyt kauan ennen kuin hän löysi tien, ja pian hän oli kylän kadulla, joka oli pitkä ja jonka kahden puolen oli puita ja taloja toinen toisessaan kiinni.

Poika oli tullut tuollaiseen suureen kirkonkylään, jommoisia tapaa niin usein sisempänä maassa, mutta joita ei ollenkaan näe tasangoilla.

Asuinhuoneet olivat puusta ja hyvin sirostit rakennetut. Useimpien päädyt ja otsikot oli koristettu leikellyillä listoilla ja niissä oli lasikuisteja, joissa näkyi siellä täällä jokin värillinen lasi. Seinät oli maalattu vaalealla öljyvärillä, ovet ja ikkunanpielet loistivat sinisinä ja vihreinä, jopa joskus punaisinakin. Käydessään ja katsellessaan taloja poika kuuli tielle asti, kuinka ihmiset, jotka istuivat siellä lämpimissä tuvissaan, puhelivat ja nauroivat. Sanoja hän ei voinut erottaa, mutta hänestä oli viehättävää kuulla ihmisääniä. "Olisipa soma tietää mitä he sanoisivat, jos minä kolkuttaisin ovelle ja pyytäisin päästä sisään", hän ajatteli.

Senhän hän oli aikonutkin tehdä, mutta nyt oli pimeän pelko mennyt ohi, kun hän oli nähnyt valaistut ikkunat. Sen sijaan valtasi hänet taas uudelleen tuo pelko, joka aina ahdisti häntä ihmisten läheisyydessä. "Katselenpahan vielä kylää vähän aikaa", hän ajatteli, "ennen kuin pyydän päästä sisään jonnekin."

Eräässä talossa oli ulkoparveke. Ja juuri kun poika kulki ohi, lensivät parvekkeen ovet auki ja keltaista valoa tunkeutui hienojen, keveiden uutimien läpi. Sitten tuli kaunis, nuori rouva parvekkeelle ja nojautui kaiteen yli. "Sataa, nyt tulee pian kevät", hän sanoi. Kun poika näki hänet, hän tunsu omituista ahdistusta. Oli kuin hän olisi tahtonut itkeä. Ensimmäisen kerran hän tuli hiukan levottomaksi siitä, että oli joutunut pois ihmisten seurasta.

Kohta sen jälkeen hän kulki kauppapuodin ohi. Puodin edessä oli kylvökone. Hän pysähtyi ja katseli sitä ja kiipesi viimein ajajan istuimelle ja istahti siihen. Sitten hän maiskautti huuliaan ja oli ajavanaan hevosta. Hän ajatteli, mikä onni olisi olla oikea ihminen ja saada ajaa tuommoista koreata konetta pitkin peltoa. Hetkeksi hän oli unohtanut, mimmoinen hän nyt oli, mutta sitten hän muisti sen, ja silloin hän hyppäsi nopeasti koneen päältä maahan. Yhä suurempi levottomuus ahdisti häntä. Paljon menetti se, jonka täytyi elää eläinten lailla. Ihmiset olivat kyllä hyvin ihmeellisiä ja kykeneviä.

Hän kulki postikonttorin ohi ja ajatteli kaikkia niitä sanomalehtiä, jotka joka päivä tuovat uutisia eri puolilta maailmaa. Hän näki apteekin ja lääkärin asunnon, ja hän ajatteli, että ihmisten mahti oli niin suuri, että he kykenivät taistelemaan tauteja ja kuolemaa vastaan. Hän tuli kirkolle ja ajatteli, että ihmiset olivat rakentaneet sen saadakseen kuulla siellä puhuttavan maailman ulkopuolella olevasta maailmasta ja Jumalasta ja ylösnousemuksesta ja iankaikkisesta elämästä. Ja mitä kauemmin hän siinä käveli, sitä enemmän hän rakasti ihmisiä.

Lapset ovat semmoisia, etteivät he ajattele pitemmälle kuin nenä ulottuu. Sen, mikä on lähinnä heidän tiellään, sen he tahtovat heti saada, välittämättä siitä, mitä se voi heille maksaa. Niilo Holgerinpoika ei ollut ymmärtänyt, mitä hän menetti valitessaan haltijan osan, mutta nyt hän pelkäsi kauheasti sitä, ettei ehkä koskaan tulisi entisensä kaltaiseksi. Mitä ihmettä hänen pitäisi tehdä tullakseen ihmiseksi? Sen hän olisi kovin kernaasti tahtonut tietää.

Hän kiipesi erälle portaille ja istahti rankkasateeseen ja mietti. Hän istui siinä tunnin, kaksi tuntia, ja ajatteli niin, että otsa meni ryppyyn. Mutta hän ei tullut hullua hurskaammaksi. Oli niinkuin olisivat ajatukset vain pyörineet hänen päässään. Mitä kauemmin hän siinä istui, sitä mahdottomammalta hänestä tuntui löytää mitään ratkaisua.

"Tämä on varmaan aivan liian vaikeata semmoiselle, joka on oppinut niin vähän kuin minä", hän ajatteli lopuksi. "Käy niin, että minun täytyy mennä takaisin ihmisten luo joka tapauksessa. Minun täytyy kysyä papilta ja tohtorilta ja koulunopettajalta ja kaikilta, jotka ovat oppineita ja tietävät, kuinka tämmöisestä paranee."

Niin, hän päätti tehdä sen heti, ja hän nousi ja pudisteli itseään, sillä hän oli märkä kuin koira, joka oli rypenyt vesirapakossa.

Juuri samassa hän näki, että suuri pöllö tuli lentäen ja istahti erääseen kylän kadun varrella olevaan puuhun. Samassa alkoi kissapöllö, joka istui räystäään alla, liikkua ja huusi: "Kivitt, kivitt. Oletko kotona taas, suopöllö? Millaista on ollut olla ulkomailla?"

"Kiitos kysymästä, kissapöllö! Hyvä on ollut olla", sanoi suopöllö. "Onko tapahtunut mitään merkittävämpää täällä kotona sillä aikaa kun olen ollut poissa?"

"Ei täällä Blekingissä, mutta Skoonessa on tapahtunut, että kotihaltija on noitunut pojan ja tehnyt hänet niin pieneksi kuin orava, ja sitten on poika mennyt Lappiin erään kesyn hanhen kanssa."

"Sepä oli ihmeellinen uutinen, ihmeellinen uutinen. Eikö hän enää koskaan voi tulla ihmiseksi? Eikö hän enää koskaan voi tulla ihmiseksi?"

"Se on salaisuus, suopöllö, mutta sinä saat kuitenkin sen tietää. Kotihaltija on sanonut, että jos poika pitää huolta kesystä hanhesta, niin että se tulee vahingoittumattomana kotiin ja..."

"Ja mitä vielä, kissapöllö? Mitä vielä? Mitä vielä?"

"Lennä kanssani kirkontorniin, suopöllö, niin saat tietää kaikki. Minä pelkään, että täällä kylän kadulla voi olla joku joka kuuntelee."

Pöllöt lensivät tiehensä, mutta poika heitti hattunsa korkealle ilmaan. "Jos minä vain pidän huolta kesystä hanhesta, niin että hän tulee vahingoittumattomana kotiinsa, niin minä saan tulla ihmiseksi. Eläköön! Eläköön! Niin saan tulla ihmiseksi!"

Hän huusi eläköötä niin, että oli ihme ja kumma, etteivät ne tuolla huoneissa häntä kuulleet. Mutta ne eivät kuulleet, ja hän riensi villihanhien luo märeile suolle niin nopeasti kuin jalat kantoivat.

VII

PORTAAT JA KOLME ASKELMAA

Torstaina maaliskuun 31. p:nä.

Seuraavana päivänä villihanhet tahtoivat matkustaa pohjoiseen päin Smoolannissa olevan Allbon kihlakunnan kautta. He lähettivät sinne Yhden ja Kahden tiedustelulle, mutta tultuaan takaisin nämä kertoivat, että kaikki vesi oli jäässä ja kaikki maa lumen peitossa. "Jäädään sitten siihen missä ollaan!" sanoivat villihanhet. "Emme voi matkustaa maan yli, jossa ei ole vettä eikä ruokaa." — "Jos jäämme tähän, missä nyt olemme, joudumme ehkä odottamaan kokonaisen kuun kierroksen", sanoi silloin Akka. "On parempi mennä itäänpäin Blekingen kautta ja koettaa, emmekö sitten voisi kulkea Smoolannin yli Mören kihlakunnan kautta, joka on lähellä meren rannikkoa ja jossa on aikainen kevät."

Sillä tavalla poika tuli seuraavana päivänä kulkeneeksi koko Blekingen yli. Oli sangen huono ilma, mutta oli valoisaa. Hän oli taas oikealla tuulellaan eikä voinut ymmärtää, mikä hänen oli ollut eilen illalla. Nyt hän ei suinkaan tahtonut luopua matkastaan ja erämaan elämästä.

Levisi paksu sadesumu Blekingen ylle. Poika ei voinut nähdä, miltä täällä näytti. "Mahtaneeko tämä olla hyvä vai huono maa, jonka yli minä ratsastan?" hän ajatteli ja koetti kaivaa esille muistostaan, mitä oli lukenut koulussa tästä maasta. Mutta samalla hän ajatteli, ettei tuo taitaisi maksaa vaivaa, koska hän ei koskaan ollut viitsinyt lukea läksyjään.

Samassa poika näki koko koulun edessään. Lapset istuivat pienten pulpettiensa ääressä ja viittasivat käsillään, opettaja istui katederissa ja näytti tyytymättömältä, ja itse Niilo seiso i kartan ääressä ja hänen piti vastata jotakin Blekingestä, mutta hänellä ei ollut sanaakaan sanottavana. Opettajan kasvat synkkenivät synkkenemistään joka hetki, ja poika tiesi, että opettaja ei ollut mistään niin tarkka kuin siitä, että he taitaisivat maantieteensä. Nyt hän tulikin alas katederista ja tempaisi karttakepin pojan kädestä ja lähetti hänet takaisin paikalleen. "Tämä ei tule päättymään hyvin", oli poika ajatellut. Mutta opettaja oli mennyt ikkunan luo, seisonut siinä hetken aikaa ja katsellut ulos, ja sitten hän oli viheltänyt vähän aikaa. Sitten hän oli noussut katederiin ja sanonut kertovansa heille jotakin Blekingestä. Ja se

mitä hän silloin oli kertonut oli ollut niin hauskaa, että poika oli kuunnellut. Kun hän nyt oikein ajatteli, niin hän muistikin joka sanan.

"Smoolanti on korkea talo, jonka katolla kasvaa kuusia", sanoi opettaja, "ja sen edessä on leveät kolmiaskelmaiset portaat, joita sanotaan Blekingeksi.

"Ne portaat ovat aikamoiset. Ne ulottuvat kahdeksan peninkulmaa pitkin Smoolantitalon etusivua, ja se joka tahtoo kulkea näitä rappuja alas aina Itämeren rantaan, hän saa vaelttaa neljä peninkulmaa.

"On siitä aika paljon aikaa kulunut, kun nämä raput rakennettiin. On kulunut päiviä ja vuosia siitä, kun ensimmäiset portaat hakattiin harmaasta kivistä ja asetettiin maahan tasaisina ja sileinä mukavaksi kulkutieksi Smoolannin ja Itämeren välille.

"Kun portaat ovat noin vanhat, voi hyvin ymmärtää, etteivät ne enää ole sen näköiset kuin silloin, kun ne olivat uudet. En tiedä, miten paljon ne semmoisesta siihen aikaan välittivät, mutta sen kokoisia portaita tuskin voitiin millään luudalla pitää puhtaina. Parin vuoden kuluttua alkoi niiden päälle kasvaa sammalta ja jäkälää, syksyllä ajoi tuuli niiden päälle kuivia lehtiä ja rupaa, ja keväällä rapisi niiden päälle irtautuneita kiviä ja soraa. Ja kun kaikki tämä sai jäädä paikoilleen, niin kokoontui lopuksi niin paljon multaa portaille, ettei niihin juurtunut ainoastaan kasveja ja heiniä, vaan myös pensaita ja suuria puita.

"Mutta samalla oli syntynyt suuri eroavaisuus kolmen askelman välillä. Ylin, joka on lähinnä Smoolantia, on suurimmaksi osaksi laiha maan ja kivien peittämää, eikä siellä tahdo juuri muita puita kasvaa kuin koivuja, tuomia ja kuusia, jotka kestävät kylmää tuolla ylhäällä ja ovat vähään tyytyväisiä. Kaikista parhaiten ymmärtää, kuinka karua ja köyhää tuolla ylhäällä on, kun näkee, kuinka pienet ne peltotilkut ovat, jotka on raivattu metsämaasta, ja kuinka pieniä tupia rahvas rakentaa itselleen ja kuinka pitkälti on kirkkojen väliä.

"Keskimmäisellä askelmalla on taas parempaa maata, eikä se ole niin kovan kylmän kahleissa; sen näkee heti siitä, että puut ovat pitemmät ja kuuluvat jalompien laatuihin. Siellä kasvaa vaahteroita ja tammia ja lehmuksia ja riippakoivuja ja pähkinäpuita, mutta ei juuri ollenkaan havupuita. Ja vielä paremmin huomaa sen siitä, että siellä on hyvin paljon viljeltyä maata, kuin myös siitä, että ihmiset ovat rakentaneet itselleen kauniita suuria taloja. Keskimmäisellä askelmalla on monta kirkkoa, ja niiden ympärillä on suuria kyliä, ja tämä askelma näyttää kaikin puolin paremmalta ja komeammalta kuin ylempi.

"Mutta alin askelma on kuitenkin paras. Se on hyvän ja runsaan mullan peitossa, ja kun se on meren hengessä, ei siihen tunnu vähääkään Smoolannin kylmä. Täällä alhaalla viihtyvät pyökit ja kastanjat ja saksanpähkinät, ja ne kasvavat niin suuriksi, että ulottuvat yli kirkon kattojen. Täällä ovat myös suurimmat vainiot, mutta täällä ei kansa elä ainoastaan metsänviljelyksestä ja maanviljelyksestä, vaan harjoittaa myös kalastusta ja kauppaa ja merenkulkua. Sentähden on täällä myös vauraimmat asunnot ja kauneimmat kirkot, ja kirkonkylät ovat kasvaneet kauppaloiksi ja kaupungeiksi.

"Mutta ei ole vielä sanottu kaikkea, mitä voidaan sanoa näistä kolmesta askelmasta. Sillä on muistettava, että kun suuren Smoolannin talon katolla sataa tai kun siellä ylhäällä lumi sulaa, täytyy veden tietysti päästä jonnekin, ja silloin siitä tietysti osa syöksyy noita suuria portaita myöten alas. Alussa se kyllä juoksi niiden koko leveydellä, mutta sitten syntyi halkeamia, ja niin on vesi nyt vähitellen tottunut juoksemaan sen yli itse uurtamissaan uomissa. Ja vesi on vettä minne sen paneekin. Se ei koskaan lepää. Yhdessä paikassa se kaivaa ja hioo ja vie pois ja toista paikkaa se täyttää. Nuo uomat se on kaivanut laaksoiksi, laakson seinät se on täyttänyt maalla, ja sitten ovat pensaat ja köynnökset ja puut takertuneet niihin kiinni niin taajasti ja runsaasti, että ne melkein peittävät vesivirran, joka kulkee syvyydessä. Mutta kun virrat tulevat askelmien välisille laskeumille, niiden täytyy päistikkää heittäytyä alas, ja siitä joutuu vesi sellaiseen kuohuvaan vauhtiin, että se saa voimaa pyörittää myllynrattaita ja koneita, ja niin on kasvanut semmoisiakin joka kosken ympärille.

"Mutta ei ole vielääkään sanottu kaikkea tästä kolmen askelman maasta. On sanottava sekin, että tuolla ylhäällä Smoolannissa, siinä suuressa talossa, asui kerran jättiläinen, joka oli elänyt vanhaksi. Ja häntä suututti, että hänen vanhoilla päivillään oli pakko kulkea noita pitkiä portaita voidakseen onkia merestä lohia. Hänestä näytti paljoa sopivammalta, että lohi tulisi hänen luokseen sinne missä hän asui.

"Sentähden hän meni suuren talonsa katolle heittääkseen suuria kiviä Itämereen. Hän heitti niin voimakkaasti, että kivet lensivät yli koko Blekingen ja putosivat mereen. Ja kun kivet polskahtivat mereen, pelästyi lohi niin, että nousi merestä ja pakeni Blekingen virtoihin, karkasi koskista, heittäytyi pitkin potkauksin ylös putouksista eikä pysähtynyt ennen kuin oli kaukana Smoolannissa jätti-äijän luona.

"Ja kuinka totta tämä on, näkyy niistä monista saarista ja kareista, joita näkee pitkin Blekingen

rannikkoja ja jotka eivät ole mitään muuta kuin niitä monia ja suuria kiviä, joita jättiläinen heitteli.

"Sen huomaa siitakin, että lohi yhä vieläkin nousee Blekingen virtoihin ja koskien ja suvannoiden kautta kiipeää aina Smoolantiin saakka.

"Mutta tuo jättiläinen ansaitsee paljon kiitosta ja kunniaa blekingeläisiltä siksi, että lohenpyynti virroissa ja kivenhakkaus saaristossa antaa työtä monelle heistä vielä tänäkin päivänä."

VIII

RONNEBYN JOELLA

Perjantaina huhtikuun 1. p:nä.

Eivät villihanhet eikä Smirre kettu olleet uskoneet, että he enää koskaan tulisivat tapaamaan toisiaan lähdettyään Skoonesta. Mutta nyt oli niin, että villihanhet tulivat tehneeksi matkan Blekingen yli, ja sinne oli myös Smirre kettu mennyt. Hän oli tähän saakka oleskellut maakunnan pohjoisessa osassa eikä ollut siellä vielä nähnyt ainoatakaan herraskartanon puistoa, ei kesyjä hanhia, ei eläintarhoja, joissa olisi ollut kauniita ja makeita kauriiden vasikoita. Hän oli hyvin tyytymätön elämäänsä.

Eräänä iltapäivänä, kun Smirre kuljeskeli autiossa metsäseudussa Mellanbygdenissä lähellä Ronnebyn jokea, joka on ylimmän ja alimman Skoonen välillä, hän näki lauman villihanhia lentävän ilmassa. Hän huomasi heti, että yksi hanhista oli valkoinen, ja tiesi oitis keiden kanssa oli joutunut tekemisiin.

Smirre alkoi heti ajaa takaa hanhia yhtä paljon hyvän aterian halusta kuin kostaakseen heille kaikesta siitä kiusasta, jota he olivat hänelle tehneet. Hän näki, että he menivät itäänpäin, kunnes tulivat Ronnebyn joelle. Sitten he muuttivat suuntaa ja seurasivat jokea etelään päin. Hän ymmärsi, että he aikoivat hakea itselleen nukkumapaikan joen rannalla, ja hän tajusi, että hän voisi saada jonkin tai pari heistä käsiinsä ilman suurta vaivaa.

Mutta kun Smirre viimein löysi sen paikan, johon hanhet olivat laskeutuneet, hän huomasi, että he olivat valinneet niin suojaisan paikan, ettei hän voinut päästä heihin käsiksi.

Ronnebyn joki ei tosin ole mikään suuri ja mahtava virta, mutta se on kuitenkin kuuluisa kauniista rannoistaan. Tuon tuostakin se tunkeutuu jyrkkien vuorensiinäin vähin, jotka kohoavat kohtisuorina vedestä ja ovat aivan kokonaan tuomien ja orapihlajien ja leppien ja pihlajien ja pajujen peitossa, eikä voi olla juuri hauskeempaa kuin kauniina kesäpäivänä soutaa pitkin tuota mustaa jokea ja katsella kaikkea tuota pehmoista ja vihreää, joka on takertunut kiinni vuoren seiniin.

Mutta nyt, kun hanhet ja Smirre tulivat joelle, oli kylmä ja räppeinen kevättalvi, puut olivat paljaat, eikä siellä ollut ketään, joka vähänkin olisi ajatellut, oliko rantaäyräs ruma vai kaunis. Mutta villihanhet olivat hyvin iloissaan siitä, että he tuommoisen jyrkän vuorenrinteen alta olivat löytäneet kaitaisen rantakaistaleen, juuri niin leveän, että he siihen mahtuivat. Heidän edessään kuohui joki, joka näin lumen sulamisen aikana oli virtava ja voimakas, ja heidän takanaan oli alaspäsemätön kallioseinä, ja alasriippuvat oksat suojasivat heitä. Parempaa paikkaa he eivät olisi voineet löytää. Hanhet nukkuivat heti, mutta poika ei saanut unta silmiinsä. Niin pian kuin aurinko oli kadonnut, alkoi häntä pimeä pelottaa ja erämaa kauhistuttaa, ja hän ikävöi ihmisten luo. Kyyröittäessään siinä hanhen siiven alla hän ei voinut mitään nähdä ja kuuli huonosti, ja jos silloin tapahtuisi jotakin hanhikukolle, ei hän voisi häntä auttaa. Ritinä ja ratinaa kuului taaskin joka taholta, ja hän tuli niin levottomaksi, että hänen täytyi kömpiä pois hanhensiiven alta ja istuutua maahan hanhien viereen.

Smirre seiso i vuoren kukkulalla naama pitkänä ja katseli villihanhia. Hän sydämistyi siinä maatessaan niin, että toivoi kuolemaa villihanhille, vaikkei saisikaan itse syödä heitä. "Tämän takaa-ajon saat sinä heti jättää sikseen", hän sanoi itselleen. "Sinä et voi laskeutua alas tuommoista jyrkännettä, sinä et voi uida noin hurjassa virrassa, eikä vuoren alla ole kaitaisintakaan maakaistaletta, joka veisi heidän nukkumapaikalleen. Nämä hanhet ovat sinua viisaammat. Älä viitsi enää koskaan ajaa heitä takaa."

Mutta Smirren niinkuin muidenkin kettujen oli vaikea jättää sikseen aloitettua yritystä, ja sentähden hän paneutui pitkäkseen vuoren äärimmäiselle reunalle ja katseli lakkaamatta villihanhia. Heitä katsellessaan hän ajatteli kaikkea sitä pahaa, mitä he olivat hänelle tehneet. Niin, se oli heidän syynsä, että hänet oli karkotettu Skoonesta ja että hänen oli täytyntä muuttaa köyhään Blekingeen. Hän yllytti

siinä maatessaan itseään vihaan niin, että toivoi kuolemaa ja kadotusta hanhille, vaikkei itse saisikaan syödä heitä.

Kun Smirren harmi oli kohonnut näin korkealle, hän kuuli risahduksen suuresta petäjästä, joka kasvoi häntä lähellä, ja hän näki oravan puittavan alas puusta, nädän ahdistamana. He eivät kumpainenkaan huomanneet Smirreä, ja hän istui hiljaa ja katseli ajoa, joka kulki puusta puuhun. Hän katseli oravaa, joka liikkui puissa niin keveästi kuin lentotaitoinen. Hän katseli näätä, joka ei ollut niin taitava kiipeämään kuin orava, mutta kuitenkin juoksi puiden runkoja myöten ylös ja alas niin keveästi kuin jos ne olisivat olleet tasaisia metsän polkuja. "Jos minä osaisin kiivetä puoleksikaan niin hyvin kuin nuo", kettu ajatteli, "niin eivät nuo tuolla alhaalla saisi kauankaan maata rauhassa."

Niin pian kuin orava oli saatu kiinni ja ajo päättynyt, meni Smirre nädän luo, mutta pysähtyi parin askelen päähän merkiksi siitä, ettei hän tahtonut riistää häneltä saalista. Hän tervehti näätä hyvin ystävällisesti ja toivotti hänelle onnea saaliin johdosta. Smirre asetti sanansa kauniisti, niinkuin ketut aina tekevät. Näätä sitä vastoin, jonka solakka ruumis, hieno pää, pehmoinen nahka ja vaalean ruskea kaulapilkku saavat sen näyttämään oikealta kauneuden ihmeeltä, on oikeastaan vain raaka metsäläinen, ja hän tuskin vastasi Smirren tervehdykseen. "Se minua vain ihmetyttää", sanoi Smirre, "että semmoinen metsästäjä kuin sinä tyydyt ajamaan oravia, kun on niin paljon parempaa riistaa saatavana." Tässä hän pysähtyi ja odotti vastausta, mutta kun näätä vain irvisti hänelle ihan häpeämättä ja mitään vastaamatta, hän jatkoi: "Onko mahdollista, ettet näe villihanhia, jotka ovat tuolla vuoren seinän alla? Vai etkö ole niin hyvä kiipeämään, että voisit päästä heidän luokseen?"

Tällä kertaa Smirren ei enää tarvinnut odottaa vastausta. Näätä karkasi häntä vastaan selkä koukussa ja jokainen karva pystyssä. "Oletko nähnyt villihanhia?" sähisi hän. "Missä ne ovat? Sano heti, tai minä puraisen kurkkusi poikki." — "So, so, muistahan toki, että minä olen puolta suurempi kuin sinä, ja ole hiukan kohteliaampi. Enhän minä muuta toivo kuin saadakseni näyttää sinulle villihanhet."

Samassa näätä oli matkalla jyrkännettä alas, ja kun Smirre istui ja katseli, kuinka hän keikautteli käärmemäistä ruumistaan oksalta oksalle, hän ajatteli: "Tuolla kauniilla puissa pyydystäjällä on julmin sydän koko luomakunnassa. Minä luulen, että villihanhet saavat kiittää minua verisestä heräämisestä."

Mutta juuri kun Smirre odotti saavansa kuulla hanhien kuolonkirkunan, hän näki nädän polskahtavan jokeen, niin että vesi räiskähti korkealle. Heti kuului kova siipien pamaus ja kaikki hanhet lähtivät kiireesti lentoon.

Smirre aikoi heti rientää hanhien jälkeen, mutta hän oli niin utelias tietämään, kuinka he olivat pelastuneet, että hän istui paikoillaan, kunnes näätä kiipesi takaisin. Se raukka oli märkä ja liejuinen ja pysähtyi silloin tällöin hieromaan päätään etukäpäliään vastaan. "Sitähän minä jo ajattelin, että sinä olet köntys mieheksesi ja putoat varmasti jokeen", sanoi Smirre ylenkatseellisesti.

"En minä köntystellyt. Älä sinä yhtään hauku", sanoi näätä. "Istuin jo miltei alimmalla oksalla ja mietin, kuinka saisin revityksi heitä oikein monta, kun muuan pieni naskali, joka ei ollut oravaa suurempi, hyppäsi ylös ja heitti päähäni kiven niin voimakkaasti, että hoiperruin jokeen."

Nädän ei tarvinnut kertoa enempää. Hänellä ei ollut enää kuulijaa. Smirre oli jo kaukana, matkalla hanhien jälkeen.

Etsiessään uutta makuupaikkaa Akka oli lentänyt etelään päin. Oli vielä hiukan hämärä ja puolikuu oli korkealla taivaalla, niin että hän voi nähdä jotakuinkin. Onneksi oli, että hän tunsu hyvin nämä seudut, kun oli sattunut usein, että tuuli oli ajanut hänet Blekingeen, kun hän oli matkustanut Itämeren yli.

Hän seurasi jokea niin kauan kuin näki sen mustankiiltävänä käärmeenä mutkittelevan kuun valaisemassa maisemassa. Sillä tavalla hän tuli aina Djupaforsiin, jossa joki ensiksi piilouttui maanalaiseen ränniin ja sitten kirkkaana ja läpikuultavana kuin jos olisi lasista, syöksyy ahtaaseen rotkoon, jonka pohjaa vasten se särkyy kimmeltäviksi pisaroiksi ja pärskyväksi vaahdoksi. Valkoisen putouksen alapuolella on muutamia kiviä, joiden välitse vesi kuohuu hurjana koskena, ja siihen asettui Akka. Se oli taaskin hyvä nukkumapaikka, varsinkin näin myöhään illalla, kun ei ollut ihmisiä liikkeellä. Auringon laskun aikana hanhet eivät olisi voineet asettua siihen, sillä Djupafors ei ole missään erämaassa. Toisella puolen koskea kohoaa suuri paperimassatehdas, ja toisella puolella, joka on jyrkkä ja puiden peittämä, on Djupadalin puisto, jossa ihmisiä aina on liikkeellä kävelemässä liukkailla ja jyrkillä poluilla ja ihailemassa jalkainsa alla olevan kosken kuohuvaa kulkua.

Täälläkään ei kukaan matkamiehistä vähääkään ajatellut tulleensa kauniiseen ja maankuuluun paikkaan. Pikemminkin he vain ajattelivat, että oli kamalaa ja vaarallista maata liukkailla, märillä kivillä keskellä koskea, joka ehkä voisi paisua ja temmata heidät mukaansa. Mutta he saivat olla tyytyväisiä, kunhan olivat suojassa pedoilta.

Hanhet vaipuivat heti uneen, mutta poika ei saanut unta silmiinsä, vaan istui heidän vieressään

voidakseen vartioida hanhikukkoa.

Hetken kuluttua Smirre tuli juosten joen rantaa pitkin. Hän huomasi hanhet tuolla kuohujen keskellä ja älysi kohta, ettei hän nytkään saavuttaisi heitä. Mutta ei hän tahtonut jättääkään heitä, vaan istahti rannalle ja katseli heitä. Hän oli hyvin häpeissään ja hänen mielestään alkoi hänen metsästäjänmaineensa olla mennyttä kalua.

Näin istuessaan hän näki saukon kämpivän koskesta kala suussa. Smirre meni häntä vastaan, mutta pysähtyi parin askelen päähän näyttääkseen, ettei hän tahtonut riistää häneltä saalista. "Oletpa sinäkin, kun tyydyt pyytämään kalaa, vaikka kivet ovat villihanhia täynnä", sanoi Smirre. Hän oli niin kiihtynyt, ettei saanut asetetuksi sanojaan niin hyvin kuin hänen tapansa oli. Saukko ei edes kääntänyt päätään koskelle päin. Hän oli maankulkija, kuten kaikki saukot ja oli monta kertaa kalastellut Vombsjön rannoilla, ja hän tunsikin Smirre ketun. "Emme tapaa toisiamme ensi kertaa, Smirre", hän sanoi. "Tiedän kyllä, mitä peliä pidät viekoittelaksesi itsellesi lohien mullosia." — "Vai niin, sinähän oletkin Purija, näen mä", sanoi Smirre ja ilostui, sillä hän tiesi, että tämä saukko oli rohkea ja taitava uimari. "En ollenkaan ihmettele, ettet sinä tahdo nähdä villihanhia, kun et kuitenkaan kykene pääsemään heidän luokseen." Mutta saukko, jolla oli uimanahka varpaiden välissä ja jäykkä häntä, joka oli yhtä hyvä kuin airo mikään, ja turkki vedenpitävä, ei sallinut sanottavan, että oli koski, jota hän ei voisi voittaa. Hän käännähti koskeen päin ja heti kun hän oli keksinyt villihanhet, hän syöksyi jyrkkää rantaa jokeen.

Jos olisi ollut keväempi, niin että satakielet Djupadalinn puistossa olisivat olleet kotona, he olisivat jomona yönä laulaneet Purijan taistelusta kosken kanssa. Sillä monta kertaa aallot tempaisivat saukon mukaansa ja veivät hänet koskesta alas, mutta hän taisteli joka kerta ylös suuria kiviä kohti. Hän ui akanvirrassa kivien alla ja tuli yhä likemmä hanhia. Se oli vaarallinen matka, josta satakielten kyllä olisi kannattanut laulaa.

Smirre seurasi silmillään saukon kulkua niin hyvin kuin taisi. Hän näki, että saukko varmasti lähene villihanhia ja hän oli näkevinään jo senkin, että saukko oli kiipeämässä heidän kivelleen. Mutta juuri silloin hän kirkaisi kimeästi ja äkäisesti. Smirre näki, kuinka hän retkahti taaksepäin veteen ja meni virran mukana niinkuin olisi ollut sokea kissanpoika. Heti pamahtivat taas hanhien siivet, ne lähtivät lentoon kaikki ja riensivät etsimään itselleen toista nukkumapaikkaa.

Saukko kämpi kohta maihin; hän ei sanonut mitään, hän alkoi vain nuoleksia toista etujalkaansa. Kun Smirre pilkkasi häntä siitä, ettei hän ollut onnistunut, hän huudahti: "Ei ollut mitään vikaa minun uimataidossani, Smirre. Olin ehtinyt aina hanhien luo ja olin juuri kiipeämässä heidän luokseen, kun pieni naskali tuli juosten ja löi minua jalkaan jollakin terävällä raudalla. Se koski niin kipeästi, että minun täytyi päästää irti, ja silloin vei minut koski."

Hänen ei tarvinnut kertoa enempää. Smirre oli jo matkainsa päässä hanhien jäljessä.

Vielä kerran Akan ja hänen laumansa oli täytynyt lähteä yölliselle lentoretkelle. Onneksi oli kuu vielä ylhäällä, ja sen valon avuin hänen onnistui päästä toiseen niistä makuupaikoista, jotka hän tunsikin näillä seuduilla. Hän seurasi taas välkkyvää jokea etelään päin. Yli Djupadalinn herraskartanon ja yli Ronnebyn kaupungin mustien kattojen ja valkoisten vesiputousten hän leijaili laskeutumatta alas. Mutta vähän matkaa kaupungista etelään päin, meren lähistöllä, on Ronnebyn terveyslähde uima- ja kylpyhuoneineen, suurine hotelleineen ja kesähuviloineen. Kaikki nuo ovat autioina ja tyhjinä talven ajan, ja sen tietävät hyvin kaikki linnut, ja lukemattomat ovat ne lintulaumat, jotka kovilla myrskyillä hakevat suojaa suurten rakennusten parvekkeilta.

Täällä laskeutuivat villihanhet erälle parvekkeelle ja nukkuivat heti. Poika sitä vastoin ei voinut nukkua sentähden, ettei hän tahtonut piiloutua yöksi hanhen siiven alle.

Hän istui parvekkeelle, joka oli etelään päin, niin että siitä oli näköala merelle. Ja kun hän ei saanut unta, hän istui ja katseli, kuinka kauniilta näytti, kun meri ja maa yhtyivät täällä Blekingessä.

Nähkääs, se on nyt niin, että meri ja maa voivat yhtyä monella eri tavalla. Monessa paikassa tulee maa meren luo alavin, mättäisin rannoin, ja meri tuo sitä vastaan lentohiekkaa, jonka se pinoaa valkeiksi ja nietoksiksi. On niinkuin olisivat ne molemmat niin huonossa sovussa keskenään, että tahtovat näyttää toisilleen vain huonointa mitä heillä on. Mutta voi myöskin tapahtua, että kun maa tulee meren luo, se nostaa eteensä vuorimuurin, niinkuin meri olisi jotakin vaarallista, ja kun maa tekee niin, menee meri sitä vastaan vihaisin tyrskyin, ruoskii ja karjuu ja lyö kallioita vastaan, ja näyttää siltä kuin se tahtoisi repiä palasiksi maan.

Mutta täällä Blekingessä käy aivan toisin, kun maa ja meri tapaavat toisensa. Täällä hajoaa maa niemiksi ja saariksi, ja meri jakaantuu seliksi ja lahdiksi ja salmiksi, ja se kai aiheuttaa sen, että näyttää siltä kuin ne kohtaisivat toisensa ilossa ja yksimielisyydessä.

Ajatellaanhan ensiksi merta! Kaukana ulapalla se lepää siinä niin autiona ja tyhjänä ja suurena eikä tee mitään muuta kuin vyöryttelee harmaita aaltojaan. Kun se tulee maata lähemmäksi, se tapaa siellä ensimmäisen karin. Sen se kohta ottaa valtaansa, riistää pois kaiken vihreyden ja tekee sen yhtä alastomaksi ja harmaaksi kuin se itsekin on. Sitten se tapaa toisenkin karin. Sen käy samalla tavoin. Ja vielä yhden. Niin, senkin käy samalla tavoin. Se riisutaan ja ryöstetään, niinkuin se olisi joutunut ryövärien käsiin. Mutta sitten tulevat karit yhä tiheämmin ja meri ymmärtää varmaan, että maa lähettää häntä vastaan pienet lapsensa taivuttaakseen hänet lempeyteen. Se muuttuukin yhä ystävällisemmäksi mitä sisemmäksi se tulee, vyöryttää aaltojaan matalampina, hillitsee myrskyjään, jättää vihreyttä halkeamiin ja rakoihin ja jakautuu pieniin salmiin ja lahtiin ja muuttuu lopulta lähellä maata niin vaarattomaksi, että pienetkin veneet uskaltavat soutaa sen selällä. Se ei varmaankaan voi itsekään tuntea itseään, niin valoisaksi ja ystävälliseksi se on käynyt.

Ja ajatellaan sitten maata! Se on yksitoikkoinen ja kaltaisensa melkein kaikkialla. Se on vain alavaa peltomaata, ja peltojen välissä on jokin koivulehto tai myös pitkulainen metsäharju. Se on siinä niinkuin se ajattelisi vain kauraa ja naurista ja perunaa ja kuusia ja petäjiä. Mutta tulee meren lahti, joka viiltää syvälle sen sisään. Se ei siitä välitä, vaan reunustelee sitä koivuilla ja lepillä niinkuin se olisi vain tavallinen sisäovi. Sitten tulee toinenkin lahti pujahtaen sisään. Ei sitäkään maa huoli kursailla, se vaatettaa sen samalla tavalla kuin ensimmäisen. Mutta sitten alkavat selät laajeta ja murtautua. Ne pirstovat rikki pellot ja metsät, ja niinpä ei maa voi olla niitä huomaamatta. "Taitaapa sieltä tulla itse meri", sanoo maa ja alkaa koristautua. Se somistautuu kukilla, tekee mäkiä ja kukkuloita ja nakkelee saaria mereen. Se ei enää tahdo tietää petäjistä tai kuusista, se riisuu ne pois kuin vanhat arkivaatteet ja komeilee sitten suurissa tammipuissa ja vaahteroissa ja pähkinäpuissa ja kukkivissa lehdoissa ja käy niin koreaksi kuin herraskartanon puisto. Ja kun se kohtaa meren, se on niin muuttunut, ettei enää tunne itse itseään. Kaikkea tätä ei voi oikein nähdä ennen kuin tulee kesä, mutta poika huomasi kuitenkin, kuinka lempeä ja ystävällinen luonto oli, ja hän alkoi tuntea itsensä rauhallisemmaksi kuin aikaisemmin tänä yönä.

Silloin hän kuuli yht'äkkiä kovan ja kamalan ulvahduksen alhaalta kylpylaitoksen puistosta. Ja kun hän nousi, hän näki ketun seisovan valjussa kuutamossa parvekkeen alla olevalla aukeamalla. Sillä Smirre oli seurannut hanhia vielä kerran. Mutta kun hän oli löytänyt paikan, mihin he olivat asettuneet, hän oli ymmärtänyt, että nyt ei hän saisi heitä käsiinsä millään tavalla, ja silloin hän ei voinut olla ulvahtamatta kiukusta.

Kun kettu ulvoi tällä tavalla, heräsi vanha Akka, johtajahanhi, ja vaikkei hän voinutkaan mitään nähdä, hän oli kuitenkin tuntevinaan äänen. "Sinäkö, Smirre, siellä yötä myöten kuljeksit?" hän kysyi.

"Minä", sanoi Smirre, "minä täällä kuljeksin, ja minä tahdon nyt kysyä, mitä te hanhet ajattelette yöstä tämmöisestä, jonka minä olen teille toimittanut." — "Onko tarkoituksesi sanoa, että sinä olet lähettänyt meitä vastaan sekä nädän että saukon?" kysyi Akka. — "Hyvää urotyötä ei ole kiellettävä", sanoi Smirre. "Te olette kerran leikkineet hanhileikkiä kanssani. Nyt olen minä alkanut leikkiä kettuleikkiä teidän kanssanne, enkä ole taipuvainen lakkaamaan niin kauan kuin yksikään teistä on hengissä, vaikka minun pitäisi seurata teitä halki koko maan." — "Sinun pitäisi, Smirre, kuitenkin ajatella, onko oikein, että sinä, jolla on aseenasasi sekä hampaat että kynnet, tällä tavalla ahdistelet meitä, jotka olemme aivan avuttomia", sanoi Akka. Smirrestä tuntui nyt, että Akka pelkäsi, ja hän sanoi nopeasti: "Jos sinä, Akka, heität alas tänne minulle tuon Peukaloisen, joka niin monta kertaa on minua vastustanut, niin lupaan tehdä rauhan kanssasi. Minä en sitten milloinkaan tee pahaa sinulle enkä kenellekään sinun hanhistasi." — "En voi antaa sinulle Peukaloista", sanoi Akka. "Nuorimmasta vanhimpaan annamme me kernaasti henkemme hänen tähtensä." — "Koska hän on teille niin rakas", sanoi Smirre, "niin lupaan minä, että hän on oleva ensimmäinen teistä, jolle minä kostan."

Akka ei enää vastannut, mutta kun Smirre oli päästänyt vielä pari ulvahdusta, oli kaikki hiljaa. Poika valvoi yhä, ja nyt valvottivat häntä Akan ketulle sanomat sanat. Ei koskaan hän ollut uskonut saavansa kuulla jotakin niin suurta, kuin että joku tahtoi uskaltaa elämänsä hänen tähtensä. Siitä pitäen ei enää voitu sanoa Niilo Holgerinpojalle, ettei hän ketään rakastanut.

IX

KARLSKRONA

Lauantaina huhtikuun 2. p:nä.

Oli kuutamoilta Karlskronassa. Ilma oli kaunis ja tyyni, mutta edellisenä päivänä oli myrskynnyt ja satanut ja ihmiset kai luulivat, että pahaa ilmaa kesti yhä, koska tuskin ainoakaan heistä oli uskaltanut kadulle.

Kaupungin ollessa näin autiona tulivat Akka ja villihanhet lentäen Vämmön ja Pantarholmin saarien yli Karlskronaa kohti. He olivat liikkeellä myöhään illalla etsiäkseen itselleen varmaa turvallista makuupaikkaa ulkosaaristosta. Maissa he eivät voineet yöpyä, koska Smirre kettu heitä häiritsi mihin he laskeutuivatkin.

Kun nyt poika ratsasti korkealla ilmassa ja katseli merta ja saaristoa, oli hänestä kaikki kummallisen kamalaa ja aavemaista. Taivas ei enää ollut sininen, vaan se kaareutui hänen yllään kuin vihreästä lasista tehty holvi. Meri oli maidon valkea. Niin kauas kuin hänen silmänsä kantoivat, vyöryivät hopeaharjuisina valkoiset pienet laineet. Keskellä tätä valkoista olivat monennäköiset saaristosaaret aivan nokimustat. Olivatpa ne suuria tai pieniä, olivatpa ne tasaisia kuin niityt tai täynnä kallioita, he näyttivät yhtä mustilta. Jopa talot, kirkot ja myllytkin, jotka muuten tavallisesti ovat valkoisia tai punaisia, näkyivät nyt mustina vihreää taivasta vasten. Pojasta tuntui kuin maa hänen allaan olisi ollut lumottu ja kuin hän olisi tullut toiseen maailmaan.

Hän ajatteli, että tänä yönä hän pysyy reippaana eikä pelkää, mutta sitten hän sai nähdä jotakin, joka oikein pelotti häntä. Se oli korkea kalliosaari, joka oli suurten kulmikkaiden möhkäleiden peitossa, ja mustien möhkäleiden välitse loisti kirkkaasti kiiltäviä kultapilkkuja. Hän ei voinut olla ajattelematta Maglestenin kiveä Trolle-Ljungbyssä, jonka haltijat välistä nostavat korkeille kultapilareille, ja hän mietiskeli, oliko tämä ehkä jotakin samanlaista.

Mutta nuo kivet ja tuo kulta olisivat vielä menneet mukiin, ellei vesi saaren ympärillä olisi ollut täynnä suuria meren kummituksia. Ne näyttivät valaskaloilta ja haikaloilta ja muilta suurilta merieläimiltä, mutta poika ymmärsi, että meren kummitukset olivat kokoontuneet saaren ympärille ja aikoivat kiivetä saareen taistellakseen siinä asuvia maan kummituksia vastaan. Ja maalla olevat kyllä olivat peloissaan, sillä hän näki, kuinka suuri jättiläinen seisoi saaren korkeimmalla kukkulalla ja kohotti kätensä kuin epätoivoissaan kaikesta siitä onnettomuudesta, joka tulisi kohtaamaan häntä ja hänen saartaan.

Poika säikähti aika tavalla huomattessaan, että Akka alkoi laskeutua juuri tähän saareen. "Älkäähän toki! Emme kai me sinne laskeudu?" hän sanoi.

Mutta hanhet vain laskeutuivat, ja nyt poika hämmästyi aika tavalla huomattessaan silmäinsä petteäneen. Ruskeat, suuret kivimöhkäleet olivatkin vain taloja. Koko saari olikin kaupunki, ja kiiltävät kultapilkut olivat lyhtyjä ja valaistuja ikkunarivejä. Jättiläinen, joka seisoi saaren korkeimmalla kukkulalla ja ojensi käsiään ilmaan, oli kirkko, jossa oli kaksi litteää tornia, ja kaikki nuo meren kummitukset ja eläimet, joita hän oli luullut näkevänsä, olivat veneitä ja laivoja kaikenmoisia, jotka olivat ankkurissa saaren ympärillä. Sillä puolen saarta, joka oli mantereen puolella, oli enimmäkseen soutu- ja purjeveneitä ja pieniä saaristolaivoja, mutta toisella puolella, joka oli merelle päin, oli panssaroituja sotalaivoja, joista toiset olivat leveitä ja joilla oli äärettömän paksut, taaksepäin nojautuvat savutorvet, mutta toiset ohuita ja kaitaisia ja niin rakennettuja, että voisivat liukua veden läpi kuin kalat.

Mikähän kaupunki tämä mahtanee olla? Niin, sen sai poika selville nähtyään nuo monet sotalaivat. Hän oli ollut kiinnostunut laivoista kaiken ikänsä, vaikkei hänellä ollutkaan ollut tekemistä muiden kuin semmoisten veneiden kanssa, joita oli purjehdituttanut maantien ojassa. Hän tiesi hyvin, että kaupunki, jossa oli niin monta sotalaivaa, ei voinut olla mikään muu kuin Karlskrona.

Pojan äidinisä oli ollut vanha laivaston matruusi ja niin kauan kuin hän oli elänyt, hän oli joka päivä kertonut Karlskronasta, merestä ja kaikesta muusta, mitä tuossa kaupungissa oli nähtävänä. Täällä tunsipa poika olevansa aivan kuin kotonaan, ja hän ilostui, kun nyt saisi nähdä kaiken sen, mistä oli kuullut niin paljon puhuttavan.

Hän ennätti nähdä vain vilahduksen niistä torneista ja linnoituksista, jotka sulki sataman suun, ja monista telakan rakennuksista, sillä nyt laskeutui Akka toiselle kirkon litteistä torneista. Se oli kyllä turvallinen paikka niille, jotka tahtoivat päästä kettua pakoona, ja poika alkoi arvella, eikö hän ehkä uskaltaisi hiipiä hanhikukon siiven alle täksi yhdeksi yöksi. Niin, sen hän varmaankin tekisi, ja olisipa makeaa saada nukkuakin kerran hiukkasen. Päivän valossa hän sitten koettaisi nähdä vähän enemmän telakasta ja laivoista.

Pojasta tuntui itsestäänkin vähän kummalliselta, ettei hän voinut pysyä paikoillaan ja siirtää laivojen näkemistä tuonemmaksi. Hän ei varmaankaan ollut nukkunut viittä minuuttia enempää, kun hän jo livahti pois siiven alta ja laskeutui ukkosen johdinta ja vesirännejä myöten maahan asti.

Hän seiso pian suurella torilla, joka oli kirkon edessä. Se oli laskettu mukulakivillä, ja hänen oli yhtä vaikeata siinä kävellä kuin ihmisten mättäisellä niityllä. Semmoisten, jotka asuvat erämaassa ja kaukana maaseudulla, on aina vähän vaikea olla jouduttuaan kaupunkiin, jossa talot seisovat suorina ja kankeina ja kadut ovat aukinaiset, niin että kuka tahansa voi nähdä sen, joka siellä kävelee. Ja kun suurista ihmisistä tuntuu siltä, niin voihan ymmärtää, että mahtoi tuntua vielä pahemmalta semmoisesta, joka oli niin pieni kuin Peukaloinen. Kun hän seiso suurella Karlskronan torilla ja katseli Saksankirkkoa ja Raatihuonetta ja isoa kirkkoa, josta juuri oli laskeutunut alas, niin hän ei osannut muuta kuin toivoa, että olisi jälleen tornissa hanhien luona.

Oli onni, että kadut olivat ihan autiot. Siellä ei ollut ainoatakaan ihmistä, jos ei lukenut ihmiseksi kuvapatsasta, joka seiso siinä korkealla jalustalla. Poika katseli kauan patsasta ja pohdiskeli, mikä mahtoi olla tuo suuri, järeä mies, jolla oli kolmikulmainen lakki, pitkä takki, polvihousut ja suuret kengät. Hänellä oli kädessä pitkä keppi ja hän näytti osaavan sitä käyttäinkin, sillä hänellä oli kauhean ankarat kasvot, koukkunenä ja ruma suu. "Mitä on tuolla pitkähuulella täällä tekemistä?" sanoi poika viimein. Hän ei koskaan ollut tuntenut itseään niin pieneksi ja surkeaksi kuin tuona iltana. Hän koetti rohkaista mieltään ja sanoa reippaan sanan. Sitten ei hän enää ajatellut koko patsasta, vaan kääntyi leveälle kadulle, joka vei merelle päin.

Mutta ei ollut poika kulkenut pitkältä, kun hän kuuli, että hänen takanaan tultiin. Hänen takanaan kulki joku, joka polki kivikatuun raskain jaloin ja iski maahan rautapäkepillä. Kuulosti siltä kuin itse se suuri pronssimies, joka seiso ylhäällä torilla, olisi lähtenyt liikkeelle.

Juostessaan katua poika kuunteli askeleita ja yhä varmemmaksi hän tuli siitä, että se oli pronssimies. Maa vavahteli ja rakennukset tutisivat. Ei varmaankaan kukaan muu voinut kävellä niin raskaasti, ja poikaa alkoi pelottaa, kun hän ajatteli, mitä äsken juuri oli sanonut hänelle. Hän ei uskaltanut kääntää päätään katsoakseen, oliko se todella hän.

"Hän on ehkä vain huvikseen kävelemässä", ajatteli poika. "Ei kai se nyt voi olla minulle vihainen niiden sanojen tähden, joita hänelle sanoin. Enhän minä mitään pahaa tarkoittanut."

Sen sijaan, että olisi kulkenut suoraan eteenpäin ja koettanut päästä telakalle, poika kääntyi kadulle, joka vei itään päin. Hän yritti päästä pakoon tuota, joka astui hänen perässään.

Mutta samassa hän kuuli, että pronssimies poikkesi samalle kadulle. Silloin pojalle tuli semmoinen hätä, ettei hän tiennyt minne pakenisi. Ja oli vaikeaa löytää piilopaikkoja kaupungista, jossa kaikki portit olivat suljetut. Silloin hän näki oikealla puolen vanhan puukirkon, joka oli vähän matkaa kadulta suuren puiston keskellä. Hän ei vitkastellut hetkeäkään, vaan riensi kirkkoa kohti. "Kunhan vain pääsen sinne, niin olen kai turvassa kaikelta pahalta", hän ajatteli.

Juostessaan eteenpäin hän näki yht'äkkiä miehen, joka seiso muutamalla hiekkakäytävällä ja viittasi häntä luokseen. "Siinä on varmaankin joku, joka tahtoo auttaa minua", ajatteli poika, riemastui ja riensi hänen luokseen. Häntä pelotti todellakin niin että sydän jyskytti rinnassa.

Mutta kun hän tuli miehen luo, joka seiso hiekkakäytävän reunalla pienen jakkaran päällä, hän ihan hämmästy. "Ei kai se voi olla tuo, joka minua viitto. Luokseen", hän ajatteli, sillä hän näki, että koko mies oli puusta.

Hän jäi seisomaan ja tuijottamaan siihen. Se oli järeä mies, lyhytjalkainen, kasvot leveät ja punakat, tukka kiiltävän musta, samoin parta. Päässä hänellä oli musta puuhattu, yllä ruskea puutakki, vyöllä musta puuvyö, jalassa leveät harmaat puupolvihousut ja puusukat ja mustat puukengät. Hän oli vasta maalattu ja vasta vernissattu, niin että välkkyi ja kiilsi kuutamossa, ja se kai sekin osaltaan teki hänet niin hyväntahtoisen näköiseksi, että poika heti kohta tuns. Luottavansa häneen.

Vasemmassa kädessään hänellä oli kivitaulu ja siitä poika luki:

Nöyrimmästi teiltä anon,
Vaikka heikoll' äänellä sen sanon:
Lantti tähän laskekaa
Ja lakkiani nostakaa.

Vai niin, mies olikin vain vaivaisukko. Poika meni noloksi. Hän oli odottanut, että tämä olisi jotakin oikein merkittävää. Ja nyt hän muisti, että ukki oli kertonut tästäkin puu-ukosta ja sanonut, että kaikki lapset Karlskronassa olivat häneen kovasti ihastuneita. Ja totta se oli, sillä hänenkin oli vaikeata erota puu-ukosta. Hänessä oli jotakin niin vanhanaikaista, että häntä hyvin saattoi luulla monen sadan vuoden vanhaksi, mutta samalla hän näytti niin voimakkaalta, tuimalta ja elämänhaluiselta kuin ihmiset ennen vanhaan lienevät olleetkin.

Pojan oli niin hauska katsella puu-ukkoa, että hän ihan unohti toisen, jota hän pakeni. Mutta nyt hän

kuuli sen tulevan. Ei, mutta sehän kääntyi kadulta ja tuli kirkkomaalle. Tuli tännekin. Minne poika nyt joutuisi?

Juuri silloin hän näki puu-ukon kumartuvan häntä kohti ja ojentavan hänelle suuren, leveän kätensä. Oli mahdotonta uskoa hänestä muuta kuin hyvää, ja poika hypähti kädelle. Ja puu-ukko nosti hänet hattuunsa ja pisti hänet sen alle.

Juuri ja juuri oli poika päässyt piiloon, ja juuri ja juuri oli puu-ukko saanut kätensä oikealle paikalle takaisin, kun pronssimies pysähtyi hänen eteensä ja iski keppinsä maahan, niin että puumies tutisi jakkarallaan. Sitten pronssimies sanoi kovalla ja helisevällä äänellä: "Mikä sinä olet?"

Puumiehen käsi lensi ylöspäin, niin että vanha puulaitos natisi, ja hän kosketti hatun reunaan ja vastasi: "Rosenbom, teidän majesteettinne. Ennen maailmassa merisotilas Dristighetenin linjalaivalla, sotapalveluksen päätyttyä Amiraliteetin kirkon vartija, lopulta puusta leikattu, kirkkomaalle asetettu — vaivaisukko."

Poika vavahti, kuullessaan puu-ukon sanovan: "teidän majesteettinne." Sillä kun hän nyt oikein ajatteli, niin tiesihän hän kyllä, että torilla oleva patsas esitti kaupungin perustajaa. Hän oli joutunut itsensä Kaarle yhdenentoista kanssa tekemisiin.

"Sinä osaat hyvin selittää, mitä sinulta kysytään", sanoi pronssimies. "Osaatko nyt myös sanoa minulle, oletko nähnyt pientä poikasta, joka juoksenteleee tänä yönä kaupungissa? Se on suupaltti kanalja, ja jos minä vain saan hänet käsiini, niin minä kyllä opetan hänelle ihmistapoja." Sen sanottuaan hän vielä kerran iski keppinsä maahan ja näytti kauhean äkäiseltä.

"Minä olen nähnyt hänet, teidän majesteettinne", sanoi puu-ukko, ja poikaa pelotti niin, että hän alkoi vapista istuessaan kyykyllään hatun alla ja katsellessaan raosta pronssimiestä. Mutta hän rauhoittui, kun puu-ukko jatkoi: "Teidän majesteettinne on väärillä jäljillä. Tuo peijakas aikoi varmaankin juosta laivaveistämölle ja puikkia sinne piiloon."

"Sanotko niin, Rosenbom? Älä sitten enää seiso siinä jakkarallasi, vaan tule kanssani ja auta minua saamaan hänet kiinni. Neljä silmää näkee paremmin kuin kaksi, Rosenbom."

Mutta puu-ukko vastasi surkealla äänellä: "Pyytäisin alamaisimmasti saada seisoa tässä missä seison. Minä näytän terveeltä ja kiiltävältä maalauksen ansiosta, mutta minä olen vanha ja lahonnut enkä saata liikkua paikaltani."

Pronssimies ei ollut niitä, jotka sietävät vastaväitteitä. "Mitä metkuja nämä ovat? Tule nyt vain, Rosenbom!" Ja hän kohotti pitkän keppinsä ja lyödi kumautti toista olkapäälle. "Näetkö, että kestät, Rosenbom?"

Sen sanottuaan he lähtivät liikkeelle ja kulkivat suurina ja mahtavina pitkin Karlskronan katuja, kunnes tulivat korkealle portille, joka vei veistämöön. Sen ulkopuolella käveli laivaston matruusi vartijana, mutta pronssimies kulki vain ohi ja potkaisi auki portin matruusin siitä mitään välittämättä.

Niin pian kuin he olivat tulleet portista sisään, he näkivät edessään avaran sataman, joka oli jaettu paalusilloilla eri osiin; ja eri satamasäiliöissä olivat sotalaivat, vielä suuremmat ja hirmuisemmat nähdä näin läheltä kuin äsken, kun poika oli nähnyt ne ylhäältä päin. "Eihän ollutkaan niin hullua luulla, että ne näyttivät merihirviöiltä", poika ajatteli.

"Mistä arvelet viisaimmaksi ruveta etsimään, Rosenbom?" sanoi pronssimies.

"Hänen kokoisensa mies on ehkä voinut helpoimmin piilottautua mallisaliin", vastasi puu-ukko.

Kaitaisella maakaistaleella, joka ulottui oikealle päin portista pitkin sataman koko pituutta, oli vanhanaikaisia rakennuksia. Pronssimies meni kohti matalaa rakennusta, jossa oli neliskulmaiset ikkunat ja melkoisen korkea katto. Hän iski kepillään oveen, niin että se lensi auki, ja astua kolkutteli kuluneita portaita ylöspäin. Sen jälkeen he tulivat suureen saliin, joka oli täynnä takiloituja ja täysissä purjeissa olevia pikkulaivoja. Poika ymmärsi, kenenkään sitä hänelle selittämättä, että ne olivat niiden laivojen malleja, joita oli rakennettu Ruotsin laivastoa varten.

Siinä oli laivoja monenmoisia. Oli vanhoja linjalaivoja, joiden kyljet olivat täpösen täynnä kanuunoita ja keulassa ja perässä suuria korkeita korokkeita ja mastoissa sokin sokin purjeita ja nuoria. Siinä oli laivojen kupeella pieniä saaristolaivoja soutuuhtoineen, kannettomia kanuunapursia ja ylellisesti kullattuja fregatteja, semmoisten malleja, joita kuninkaat käyttävät matkoillaan. Olipa siellä myös niitä raskaita, leveitä panssarilaivoja, joiden kannella on torneja ja kanuunoita ja jotka ovat käytännössä tätä nykyä, ja kapeita, kiiltäviä torpedoveneitä, jotka olivat kuin pitkiä solakoita kaloja.

Kun poikaa kannettiin kaiken tämän keskellä, hän ihan hämmästy.

"Ettäkö noin suuria ja kauniita laivoja on rakennettu täällä Ruotsissa", hän ajatteli itsekseen.

Hänellä oli hyvää aikaa katsella kaikkea, jota oli tuolla sisällä, sillä kun pronssimies sai nähdä mallit, hän unohti kaiken muun. Hän katseli niitä kaikkia suurimmasta pienimpään ja kyseli niistä. Ja Rosenbom, Dristighetenin linjalaivan merisotilas, kertoi kaikesta mitä tiesi, laivojen rakentajista ja niistä, jotka olivat niitä kuljettaneet ja mitä vaiheita niillä oli ollut. Hän kertoi Chapmannista ja Pukesta ja Trollesta ja Högländista ja Svensksundista, aina vuoteen 1809, sillä sen jälkeen hän ei ollut enää ollut mukana.

Sekä hän että pronssimies pitivät enemmän vanhoista koreista laivoista. Noita uusia panssarilaivoja he eivät näyttäneet oikein ymmärtävän.

"Minä kuulen, ettei Rosenbom tiedä mitään näistä uusista", sanoi pronssimies. "Mennään sentähden katsomaan jotakin muuta, sillä se huvittaa minua, Rosenbom."

Nyt hän oli varmaan kokonaan unohtanut etsivänsä poikaa, ja poika tunsikin olevansa huoleton ja rauhallinen istuessaan puuhatun sisässä.

Sitten miehet kulkivat suurten verstaiden läpi: purjeenompeluverstaan ja ankkuripajan, kone- ja puusepänerstaiden. He näkivät nostokoneet ja telakat, suuret varastohuoneet, tykkipihan, asehuoneen, pitkän köysipunomon ja suuren aution vanhan telakan, joka oli porattu kallioon. He menivät paalusilloille, missä sotalaivat seisovivat ankkurissa, nousivat laivoihin niinkuin kaksi vanhaa merikarhua, ihmetellen ja moittien, hyväksyen ja suuttuen.

Poika istui hyvässä turvassa puuhatun alla ja kuuli puhuttavan siitä, kuinka tällä paikalla oli tehty työtä ja taisteltu niiden laivastojen varustamiseksi, jotka olivat täältä lähteneet. Hän kuuli, kuinka veri ja henki oli pantu alttiiksi, kuinka viimeinenkin ropo oli uhrattu sotalaivain rakentamiseksi, kuinka nerokkaat miehet olivat ponnistaneet kaikki voimansa parantaakseen ja täydellistääkseen näitä laivoja, joissa oli ollut isänmaan turva. Kihosipa pojan silmään pari kertaa kyynelkin, kun hän kuuli kaikesta tästä puhuttavan. Ja hän oli iloinen, että sai siitä niin hyvin selkoa.

Kaikkein viimeksi he menivät avonaiselle pihalle, jossa vanhojen linjalaivain keulakuvat olivat asetetut näytteille. Ja merkillisempää näkyä poika ei ollut koskaan nähnyt, sillä kuvien kasvot olivat uskomattoman mahtavat ja pelottavat. Ne olivat täynnä sitä samaa henkeä, joka oli varustanut nuo suuret laivat. Ne edustivat toista aikaa kuin mitä hän itse eli. Hän tunsikin kutistuvansa kokoon niiden edessä.

Mutta kun he tulivat sinne, sanoi pronssimies puu-ukolle: "Ota lakki päästäsi, Rosenbom, niiden edessä, jotka seisovat tässä. Ne ovat kaikki olleet taistelussa isänmaan puolesta."

Ja Rosenbom oli samoin kuin pronssimieskin unohtanut, minkä vuoksi hän oli lähtenyt tälle retkelle. Sen enempää ajattelematta hän nosti puuhatun päästään ja huusi:

"Nostan hattuani sille, joka valitsi sataman ja perusti veistämön ja uudisti laivaston, sille kuninkaalle, joka herätti eloon kaiken tämän."

"Kiitoksia, Rosenbom! Se oli hyvin sanottu. Rosenbom on rehti mies. Mutta mikä tuo on, Rosenbom?"

Sillä siinä seisoi Niilo Holgerinpoika keskellä Rosenbomin kaljua päälakea. Mutta hän ei nyt enää pelännyt, vaan nosti valkoista lakkiaan ja huusi: "Eläköön pitkähuuli!"

Hän huusi niin, että heräsi. Ja silloin hän huomasi suureksi hämmästyksensä, että kaikki oli ollutkin unta ja että hän yhä makasi hanhien luona kirkon katolla.

X

MATKA ÖÖLANTIIN

Sunnuntaina huhtikuun 3. p:nä.

Seuraavana aamuna villihanhet lensivät meren saarelle syömään. He yhtyivät siellä muutamiin

harmaihin hanhiin, ja nämä hämmästyivät nähdessään heidät, sillä he tiesivät hyvin, että heidän heimolaisensa villihanhet mieluummin kulkevat sisämaan yli. He olivat uteliaita ja kyselivät kaikkea eivätkä tyytyneet vähempään kuin että villihanhet kertoivat siitä vainosta, jota olivat saaneet kärsiä Smirre ketun taholta. Kun he olivat lopettaneet, sanoi muuan harmaa hanhi, joka näkyi olevan yhtä vanha kuin itse Akka: "Oli suuri onnettomuus teille, että kettu karkotettiin pois omasta maastaan. Hän tulee varmaankin pitämään sanansa ja seuraamaan teitä aina Lappiin saakka. Jos minä olisin teidän sijassanne, en kulkisi pohjoista kohti Smoolannin kautta, vaan ulkotietä Öölantiin, niin että hän kokonaan haihtuu teidän jäljiltänne. Haihduttaaksenne hänet oikein pois on teidän viivyttävä pari päivää Öölannin eteläisessä niemessä. Siellä on riittävästi ruokaa ja riittävästi seuraa. En luule teidän katuvan, jos lennätte sinne."

Se oli todellakin viisas neuvo ja villihanhet päättivät seurata sitä. Niin pian kuin he olivat syöneet mahansa oikein täyteen, he alkoivat matkansa Öölantiin. Ei kukaan heistä ollut siellä ennen käynyt, mutta harmaa hanhi neuvoi heille hyviä tienviittoja. Heidän oli vain mentävä suoraan etelään, kunnes he tapaisivat suuren muuttolintutien, joka kulki Blekingen rannikon ulkopuolella. Kaikki linnut, jotka olivat talvehtineet lännen merissä ja joilla oli kesäasuntonsa Suomessa ja Venäjällä, lensivät sitä tietä, ja ne kävivät kaikki Öölannissa lepäämässä. Tienneuvoja ei tulisi puuttumaan.

Se päivä oli aivan tyven ja lämmin niinkuin kesäpäivä, ja sää oli siis mitä parhain merimatkan tekemistä varten. Ainoa arveluttava seikka oli se, että ilma ei ollut aivan kirkas, vaan että taivas oli harmaa ja pilvessä. Siellä täällä oli suuria pilvijoukkoja, jotka riippuivat aina veden pintaan saakka ja peittivät näköalan.

Kun matkamiehet tulivat saariston ulkopuolelle, levisi meri siinä niin tasaisena ja kirkkaana, että kun poika sattui katsahamaan alas, hänestä näytti, että vesi oli kadonnut. Hänen allaan ei ollut enää mitään maata. Hänellä ei ollut ympärillään muuta kuin pilviä ja taivasta. Hänen päänsä meni aivan pyörälle ja hän puristautui hanhen selkään suuremman pelon valtaamana kuin silloin, kun hän istui siinä ensimmäistä kertaa. Oli niinkuin hänen olisi ollut mahdotonta pysyä paikoillaan: hänen täytyi pudota jollekin taholle.

Hänen tuli vielä pahempi olla, kun he tulivat suurelle lintutielle, josta harmaa hanhi oli puhunut. Sieltä tuli todellakin lauma lauman perästä ja kaikki lensivät aivan samaan suuntaan. Ne ikään kuin seurasivat viitoitettua väylää. Sieltä tuli sorsia ja harmaita hanhia, meriteeriä ja riskilöitä ja kuikkia ja alleja ja koskeloita ja uikkuja ja rantaharakoita ja mustatelkkiä. Mutta kun poika kumartui siihen suuntaan, missä meren olisi pitänyt olla, hän näki koko lintujonon kuvastuvan veteen. Mutta hän oli totta totisesti niin pyörällä päästään, ettei ymmärtänyt mitä näkemänsä oli, vaan hänestä tuntui, että kokonainen lintulauma tuli lentäen vatsa ylöspäin. Hän ei sitä kuitenkaan niin kovin ihmetellyt, sillä hän ei tiennyt itsekään, mikä oli ylöspäin ja mikä oli alaspäin.

Linnut olivat uuvuksissa ja halukkaita joutumaan perille. Ei heistä ainoakaan huutanut eikä sanonut hauskaa sanaa, ja se aiheutti, että kaikki tuntui niin merkillisen epätodelliselta.

"Ajatteles, jos me olemme matkustaneet pois maailmasta", hän sanoi itselleen. "Ajatteles, jos me olemme matkalla taivaaseen."

Hän ei nähnyt muuta kuin pilviä ja lintuja ympärillään. Hänestä alkoi näyttää mahdolliselta, että he kulkivat taivasta kohti. Hän ilostui ja aprikoi, mitä saisi nähdä tuolla ylhäällä. Huimaus katosi samassa. Hän ilostui niin ihmeesti siitä, että oli menossa taivaaseen ja että oli jättämässä maan.

Samassa hän kuuli pari laukausta pamahtavan ja näki pari pientä valkoista savupatsasta nousevan ilmaan.

Heti linnut tulivat levottomiksi. "Ampujia! Ampujia! Ampujia veneissä!" he huusivat. "Lentäkää ylös! Lentäkää pois!" Silloin poika vihdoinkin näki, että he yhäkin kulkivat merenpintaa pitkin ja että he eivät ollenkaan olleet taivaassa. Pitkässä rivissä oli pieniä veneitä, täynnä ampujia, jotka ampuivat laukauksia toinen toisensa perästä. Edellimmäiset lintulaumat eivät olleet huomanneet heitä ajoissa. He olivat kulkeneet liian alhaalla. Useita mustia ruumiita putoili mereen, ja joka kerta kun ruumis putosi, päästivät eläimet surkeita valitushuutoja.

Oli outoa sen, joka äsken oli luullut olevansa taivaassa, herätä semmoiseen kauhuun ja surkeuteen. Akka ampui korkeutta kohti niin suoraan kuin vain pääsi, ja sitten painoi lauma menemään nopeinta vauhtiaan. Villihanhet pääsivät eheinä pakoon, mutta poika ei tahtonut voida tointua hämmästyksestään. Ajatella, että oli niitä, jotka voivat ampua semmoisia kuin Akka ja Yksi ja Kaksi ja hanhikukko ja kaikki muut. Ihmisillä ei ollut aavistustakaan siitä mitä tekivät.

Sitten kuljettiin taas eteenpäin tyynessä ilmassa, ja oli hiljaista niinkuin äsken, paitsi että muutamat uupuneet linnut vain silloin tällöin huusivat: "Emmekö ole kohta perillä? Oletteko varmat siitä, että

menemme oikeaan suuntaan?" Tähän vastasivat ne, jotka lensivät etunenässä: "Me menemme suoraan Öölantiin, suoraan Öölantiin."

Heinäisorsat olivat uuvuksissa ja kuikat lensivät heidän ohitse. "Älkää pitäkö niin kiirettä!" huusivat sorsat. "Te syötte meiltä kaiken ruoan." — "Sitä riittää sekä teille että meille!" vastasivat kuikat.

Ennen kuin he vielä olivat ehtineet niin pitkälle, että näkivät Öölannin, tuli heitä vastaan heikko tuuli. Se toi tullessaan jotakin, joka oli kuin äärettömän valkoista savua, aivan kuin jossakin olisi ollut suuri tulipalo.

Kun linnut näkivät ensimmäisten valkoisten savupilvien pullahtelevan vastaan, he hätääntyivät ja lisäsivät vauhtiaan. Mutta se, mikä oli kuin savua, tulvi esiin yhä sakeampana ja kietoi heidät viimein aivan kokonaan. Ei mitään hajua tuntunut, eikä savu ollut mustaa ja kuivaa, vaan valkeaa ja kosteata. Poika ymmärsi pian, että se ei ollut muuta kuin sumua.

Kun sumu sakeni niin, ettei voinut nähdä hanhen pituutta eteensä, alkoivat linnut käyttäytyä kuin hassut. Kaikki nämä, jotka ennen olivat kulkeneet niin hyvässä järjestyksessä, alkoivat leikkiä sumussa. He lensivät edestakaisin houkutelakseen toisiaan eksyksiin. "Varokaa itseänne!" huusivat he. "Te kuljette vain kierroksessa! Kääntykää kaikin mokomin! Ette tule Öölantiin tuolla tavalla."

Kaikki tiesivät vallan hyvin, missä saari oli, mutta he tekivät parastaan eksyttääkseen toisiaan. "Katsos noita alleja!" kuului sumun läpi. "He menevät takaisin Pohjanmereen." — "Varokaa itseänne, harmaat hanhet!" huusi joku toiselta taholta. "Jos jatkatte noin, joudutte Ryygeniin."

Ei ollut, niinkuin sanottu, mitään pelkoa siitä, että vieraat linnut antaisivat eksyttää itseään hulluun suuntaan. Mutta villihanhilla oli vaikeuksia. Pilantekijät huomasivat, että nämä eivät olleet varmat tiestä, ja ne tekivät kaiken voitavansa johtaakseen heidät harhaan.

"Mihin te aiotte, ystävät?" huusi muuan joutsen. Hän tuli aivan Akan luo ja näytti totiselta ja osanottavalta.

"Me olemme matkalla Öölantiin, mutta emme ole olleet täällä koskaan ennen", sanoi Akka. Hänestä näytti, että tähän lintuun saattoi luottaa.

"Jopa nyt on hullusti", sanoi joutsen. "Nehän ovat houkutelleet teidät aivan väärään. Tehän olette matkalla Blekingeen. Tulkaa nyt kanssani, niin näytän teidät oikeaan."

Ja niin hän tempasi heidät mukaansa ja kun hän oli vienyt heidät niin kauas lintutiestä, etteivät he mitään huutoja kuulleet, hän katosi usvaan.

Nyt he lentelivät jonkin aikaa aivan umpimähkään. Tuskin heidän oli taas onnistunut löytää muut linnut, kun sorsa tuli heidän luokseen. "On parasta, että laskeudutte veteen siksi kunnes sumu menee tiehensä", sanoi sorsa. "Näkyyhän, ettette ole tottuneet tulemaan toimeen matkoilla."

Vain vähän puuttui, että niiden veitikkain ei onnistunut panna Akan päätä pyörälle. Mikäli poika voi ymmärtää, he lensivät pitkän aikaa kehässä.

"Varokaa itseänne! Ettekö näe, että lennätte ylös ja alas?" huusi kuikka kiitäessään ohitse. Poika puristihe vaistomaisesti hanhikukon kaulaan. Sitähän hän oli jo kauan sitten pelännyt.

Ei kukaan tiedä, milloin he olisivat tulleet perille, ellei jostakin kaukaa olisi kuulunut kumeasti jyrähtävä laukaus.

Silloin Akka ojensi kaulansa suoraksi, paukautti kovasti siivillään ja painoi eteenpäin täyttä vauhtia. Nyt oli hänellä jotakin, jonka mukaan kulkea. Olihan harmaa hanhi äsken juuri sanonut, ettei hänen tulisi laskeutua Öölannin saaren eteläisimpään kärkeen, sentähden että niemen nenässä oli kanuuna, jolla ihmisillä oli tapana ampua sumua. Nyt hän tiesi suunnan, ja nyt ei mikään maailmassa enää voisi vietellä häntä harhaan.

XI

Öölannin eteläisimmällä puolella on vanha kuninkaan kartano nimeltään Ottenby. Se on aika suuri maatila, se ulottuu näet läpi saaren rannasta rantaan, ja se on merkillinen siitä, että se aina on ollut suurten eläinlaumain pesäpaikkana. Kuudennelatoista sataluvulla, kun kuninkaiden oli tapana matkustaa Öölantiin metsästämään, ei koko maatila ollut muuta kuin suuri hirvipuisto. Seitsemänlatoista sataluvulla oli täällä siitoslaitos, jossa kasvatettiin jalorotuisia hevosia, ja lammastarha, jossa elätettiin useita satoja lampaita. Meidän päivinämme ei siellä ole jalorotuisia hevosia eikä lampaita. Sen sijaan siellä elää suuria hevoslaumoja, joita käytetään Ruotsin ratsuväessä.

Tuskin on koko maassa tilaa, joka olisi parempi eläinten olinpaikka kuin tämä. Pitkin itäistä rannikkoa on vanha lammassiitty, joka on neljännespeninkulman pituinen, suurin niitty koko Ruotsissa, jossa eläimet voivat syödä ja leikkiä ja piehtaroida yhtä vapaasti kuin erämaassa. Ja siellä on kuuluisa Ottenbyn lehto satavuotisine tammineen, jotka suojaavat auringolta ja ankaralta Öölannin tuulelta. Eikä pidä unohtaa pitkää Ottenbyn muuria, joka kulkee saaren läpi ja erottaa Ottenbyn muusta saaresta, niin että eläimet voivat tietää, kuinka kauas vanha kuninkaan kartano ulottuu ja varoa menemästä muulle maalle, jossa heillä ei ole oikeutta olla.

Mutta ei siinä kyllin, että Ottenbyssä on paljon kesyjä eläimiä. Voisi melkein luulla, että villeilläkin eläimillä on tunne siitä, että vanhalla kruununtillalla sekä villien että kesyjen on oikeus saada suojaa ja että ne sentähden niin suurissa laumoissa uskaltavat tänne. Paitsi sitä, että siellä on vielä jäljellä vanhaa kaurissukua ja että jänikset ja sorsat ja peltopyyt mielellään asuvat siellä, on se keväällä ja syyskesällä monen tuhannen muuttolinnun lepopaikka. Varsinkin laskeutuvat muuttolinnut syömään ja lepäämään lammassiityn alla olevalle itäiselle rannalle.

Kun villihanhet ja Niilo Holgerinpoika vihdoinkin viimeinkin olivat osuneet Öölantiin, he laskeutuivat niinkuin kaikki muutkin rantaan lammassiityn alle. Sumu lepäsi sankkana saaren yllä niinkuin äsken meren yllä. Mutta poika hämmästytti kuitenkin sitä lintujen paljoutta, jonka hän näki vain sillä pienellä ranta-alueella, minkä yli voi katsoa.

Se oli pitkä hietaranta, jossa oli kiviä ja vesilätäköitä ja läjittäin merestä maalle heitettyä meriruohoa. Jos poika olisi saanut valita, niin hän ei koskaan olisi ajatellut laskeutua siihen, mutta linnuista varmaankin se oli oikea paratiisi. Sorsia ja harmaita hanhia käyskenteli syömässä niityllä, rannalla juoksenteli rantasipejä ja muita rantalintuja. Kuikat olivat meressä ja kalastelivat, mutta eniten elämää oli vähän matkaa rannikosta olevilla kaislariutoilla. Siellä oli lintuja vierähtänyt ja kaikki poimivat matosia, joita lienee ollut äärettömät määrät, koska ei koskaan huomattu, että olisi syntynyt mitään valitusta ruoan puutteen tähden.

Kaikkein useimmat aikoivat matkustaa edelleen ja olivat laskeutuneet maahan ainoastaan levähtääkseen, ja niin pian kuin jonkin lauman johtaja arveli, että toverit olivat virvoittautuneet tarpeeksi, hän sanoi: "Jos olette valmiit, niin lähdetään kai taas." — "Ei, odota! Me emme ole vielä syöneet kylliksemme, emme vielä hetikään", sanoi seurajoukko.

"Ette kai luule, että minä annan teidän syödä niin kylliksenne, ettette pääse paikaltanne liikahtamaan?" sanoi johtaja ja läiskäytti siipiään ja lähti menemään. Mutta tapahtui useammin kuin kerran, että hänen täytyi kääntyä takaisin, kun ei saanut toisia seuraamaan mukana.

Ulommaisten kaislariuttojen takana lepäsi joutsenlauma. He eivät välittäneet mennä maihin, vaan levähtivät keinuen veden pinnalla. Silloin tällöin he pistivät kaulansa veteen ja ottivat ruokaa meren pohjasta. Saatuaan jotakin oikein hyvää he päästivät huutoja niinkuin torven toitahtuksia.

Kun poika kuuli, että matalikolla oli joutsenia, hän riensi kaislariutoille. Hän ei ollut koskaan ennen nähnyt villijoutsenia läheltä. Hänen onnistuikin päästä aivan heidän luokseen.

Poika ei ollut ainoa, joka oli kuullut joutsenien äänen. Sekä villihanhia että harmaahanhia ja sorsia ja kuikkia uiskenteli riuttojen välissä ja asettui piiriin joutsenlauman ympärille heihin tuijottamaan. Joutsenet pullistivat höyheniään ja kohottivat kaulojaan korkealle ilmaan. Välistä joku heistä ui hanhen tai kuikan tai telkän luo ja sanoi jotakin. Ja silloin näytti siltä kuin puhuteltu tuskin olisi uskaltanut nostaa nokkaansa vastatakseen.

Mutta sitten oli siinä muuan pikkukuikka, musta koiranleuka, joka ei enää jaksanut nähdä kaikkea tätä juhlallisuutta. Hän sukelsi yht'äkkiä vedenpinnan alle. Samassa kirkaisi yksi joutsenista ja ui pakoon niin nopeasti, että vesi takana kuohui. Sitten se pysähtyi ja alkoi uudelleen näyttää majesteettiselta. Mutta sitten kirkaisi toinen samalla tavalla kuin ensimmäinen ja sitten kirkaisi kolmas.

Nyt ei pikkukuikka enää jaksanut pysyä veden alla, vaan näyttäytyi sen pinnalla ja oli pieni ja musta ja pahankurisen näköinen. Joutsenet hyökkäsivät häntä kohti, mutta nähdessään, millainen pieni raukka se oli, he kääntyivät samassa, niinkuin olisivat olleet mielestään liian hyviä ruvetakseen tuommoisen

kanssa rettelöimään. Mutta pikkukuikka sukelsi uudelleen ja nipisti heitä jalkoihin. Se koski varmaankin kipeästi ja pahinta oli, etteivät joutsenet voineet ylläpitää arvokkuuttaan. Yht'äkkiä he tekivät päätöksensä. He alkoivat piestä ilmaa siivillään, niin että kumisi, liukuivat pitkän aikaa niinkuin juosten veden pinnalla, saivat vihdoin ilmaa siipiinsä ja kohosivat lentoon.

Heidän lähdettyään syntyi suuri kaipuu ja ne, jotka äsken olivat nauraneet pikkukuikan tempuille, toruivat nyt häntä hänen hävyttömyydestään.

Poika kulki nyt taas maalle päin. Siellä hän asettui katselemaan viklojen karkeloita. Ne seisoivat pitkässä rivissä rannalla, ne olivat kuin hyvin, hyvin pieniä kurkia, niillä oli samanlaiset pienet ruumiit kuin näillä, korkeat jalat, pitkät kaulat ja keveät, keijuvat liikkeet, mutta ne eivät olleet harmaita, vaan ruskeita. Ne seisoivat pitkässä rivissä rannalla, jossa aallot niitä huuhtelivat. Niin pian kuin aalto tulvahti rantaan, juoksi koko rivi taaksepäin. Mutta kun aalto imeytyi takaisin, seurasivat he mukana. Ja sitä iloaan he pitivät tuntikausia.

Kauneimmat kaikista linnuista olivat ristisorsat. He olivat kyllä sukua tavallisille sorsille, sillä heillä oli samoin kuin niilläkin raskas matala ruumis, leveä nokka ja uimajalat, mutta he olivat paljon komeammin koristetut. Höyhenpuku oli valkoinen, mutta kaulan ympärillä oli heillä keltainen ja musta nauha, siipipeili kimalteli vihreänä, punaisena ja mustana, siipien kärjet olivat mustat ja pää oli mustanvihreä ja välkkyi kuin silkki.

Niin pian kuin joku heistä näyttäytyi rannalla, sanoivat muut linnut: "Katsokaapa tuota. Kylläpä se osaa ryysytellä itseään." — "Jos ne eivät olisi niin koreita, ei niiden tarvitsisi kaivaa pesiään maahan, vaan ne voisivat maata näkyvissä niinkuin muutkin", sanoi ruskea heinäSORSA. "Koettakoon kuinka paljon tahansa, niin se ei voi tulla koskaan miltään näyttämään, semmoinen nenä kuin sillä on", sanoi harmaahanhi. Ja se olikin totta. Ristisorsilla oli iso kuhmu nenän juuressa, se pilasi niiden ulkonäön.

Rannan ulkopuolella lentelivät lokit ja tiirat edestakaisin vettä pitkin ja kalastivat. "Mitä kaloja te pyydätte?" kysyi muuan villihanhi. "Kituspiikkejä. Öölannin kituspiikkiä. Se on paras kala maailmassa. Tahdotko maistaa?" sanoi muuan lokki, ja lensi hanhea vastaan suu täynnä noita pieniä kaloja ja tahtoi antaa niitä hänelle. "Hyi kaikkiakin! Luuletko sinä, että minä tahdon syödä tuommoista moskaa?" sanoi villihanhi.

Seuraavana aamuna oli yhtä sumuista. Villihanhet käyskentelivät niityllä ja söivät, mutta poika oli mennyt rantaan kokoamaan raakkuja. Niitä oli siellä viljalti, ja kun hän ajatteli, että hän huomenna ehkä olisi semmoisessa paikassa, jossa ei voisi saada minkäänlaista ruokaa, niin hän päätti koettaa tehdä pienen pussin, jonka voisi täyttää raakuilla. Hän löysi niityltä vanhaa saraheinää, joka oli sitkeää ja lujaa, ja siitä hän alkoi palmikoida itselleen konttia. Siitä riitti hänelle työtä moneksi tunniksi, mutta hän olikin oikein tyytyväinen, kun kontti oli valmis.

Puolenpäivän aikaan kaikki villihanhet tulivat juosten ja kysyivät, oliko hän nähnyt valkoista hanhikukkoa. "En, en minä ole ollut hänen kanssaan", sanoi poika. — "Hän oli meidän kansasamme vielä aivan äsken", sanoi Akka, "mutta nyt emme enää tiedä, missä hän on."

Poika hypähti pystyyn ja pelästyi kovasti. Hän kysyi, oliko näkynyt kettua tai kotkaa, vai oliko joku ihminen huomattu läheisyydessä. Mutta ei kukaan ollut huomannut mitään vaarallista. Hanhikukko oli ehkä vain eksynyt sumussa.

Mutta pojasta oli yhtä suuri onnettomuus, olipa hanhikukko kadonnut tavalla millä tahansa, ja hän lähti heti etsimään häntä. Sumu suojeli häntä niin, että hän voi juosta kenenkään huomaamatta mihin tahtoi, mutta se esti myöskin häntä näkemästä. Hän juoksi eteläänpäin rannikkoa pitkin aina majakalle ja usvakanuunan luo saakka saaren äärimmäiseen niemeen. Kaikkialla vilisi lintuja, mutta valkoista hanhikukkoa ei vain näkynyt. Hän uskaltautui aina Ottenbyn kartanoon saakka, ja hän tutki jok'ainoan vanhan onton tammen Ottenbyn lehdossa, mutta ei löytänyt jälkeäkään hanhikukosta.

Hän etsi siksi kunnes alkoi hämärtää. Silloin hänen täytyi palata itäiselle rannalle. Hän astui raskain askelin ja oli kauhean synkkänä. Mihin hän joutuisikaan, jos ei hanhikukkoa löytyisi? Ilman häntä hän ei mitenkään voisi tulla toimeen.

Mutta kun hän asteli lammasniittyä myöten, niin mikä se oli tuo suuri valkoinen, joka tuli häntä vastaan sumun keskitse. Kas, sehän oli hanhikukko! Hän oli aivan vahingoittumaton ja hyvin iloissaan siitä, että oli osunut toisten luo. Sumu oli pannut hänen päänsä niin pyörälle, sanoi hän, että hän oli kiertänyt koko päivän tuota suurta niittyä. Poika kietaisi iloissaan kätensä hänen kaulaansa ja pyysi häntä olemaan varuillaan eikä menemään muiden näkyvistä. Ja hanhikukko lupasi, ettei hän enää koskaan tekisi niin. Ei koskaan!

Mutta seuraavana päivänä, kun poika käveli rannalla ja etsi raakkuja, tulivat hanhet juosten ja kysyivät, oliko hän nähnyt hanhikukkoa.

Ei, hän ei ollut nähnyt. No niin, silloin oli hanhikukko taaskin poissa! Hän oli varmaankin eksynyt sumussa niinkuin edellisenäkin päivänä.

Poika juoksi pois suuresti hädissään ja alkoi etsiä. Hän löysi paikan, jossa Ottenbyn muuri oli sortunut, niin että hän kykeni kiipeämään sen yli. Sitten hän kierteli sekä alhaalla rannalla, joka vähitellen leveni ja tuli niin suureksi, että siellä oli sijaa sekä pelloille että niityille ja talonpoikaistaloille — että käyskenteli ylhäällä tasaisella ylängöllä, joka muodosti saaren keskustan, jossa ei ollut muita rakennuksia kuin tuulimyllyjä ja jossa kasvipeite oli niin ohut, että valkoinen kalkkivuori paistoi sen alta.

Mutta hanhikukkoa hän ei löytänyt, ja kun alkoi illastaa ja pojan täytyi palata rantaan, ei hän voinut muuta luulla, kuin että matkatoveri oli hävinnyt. Hän oli niin alakuloinen, ettei tiennyt mihin ryhtyisi.

Hän oli jo päässyt muurin yli, kun kuuli kiven rapisevan vieressään. Kääntyessään katsomaan mitä se oli, hän luuli erottavansa jotakin, joka liikkui aivan muurin vieressä olevassa rauniossa. Hän hiipi lähemmäksi ja näki silloin valkoisen hanhikukon tulevan vaivalloisesti vaeltaen ylös kivirauniota, suussa useita pitkiä juurikaistaleita. Hanhikukko ei nähnyt poikaa eikä tämäkään huutanut hänelle, vaan ajatteli, että oli syytä ottaa selkoa siitä, mitä varten hanhikukko tällä tavalla katosi kerta toisensa perästä.

Pian hän saikin tietää syyn. Ylhäällä rauniolla makasi nuori harmaa hanhi, joka huusi ilosta hanhikukon tullessa. Poika hiipi lähemmäksi, niin että kuuli mitä he sanoivat, ja hän sai tietää, että harmaan hanhen toinen siipi oli vahingoittunut niin, ettei hän voinut lentää ja että hänen laumansa oli lentänyt tiehensä ja jättänyt hänet yksin. Hän oli ollut nälkään kuolemaisillaan, kun valkoinen hanhikukko edellisenä päivänä oli kuullut hänen huutonsa ja mennyt hänen luokseen. Aina siitä pitäen hän oli kantanut hänelle ruokaa. Molemmat he olivat toivoneet, että hän paranisi, ennen kuin hanhikukko jättäisi saaren, mutta harmaa hanhi ei kyennyt vieläkään lentämään tai kävelemään. Hän oli siitä hyvin huolissaan, mutta hanhikukko lohdutti häntä sanoen, etteivät he lähtisi täältä vielä moneen päivään. Ja viimein hän sanoi sairaalle hyvää yötä ja lupasi tulla seuraavana päivänä takaisin.

Poika antoi hanhikukon mennä, ja niin pian kuin tämä oli poissa, hän hiipi vuorostaan kivirauniolle. Hän oli suuttunut siitä, että häntä oli narrattu, ja nyt hän aikoi näyttää tuolle harmaalle hanhelle, että hanhikukko oli hänen omaisuuttaan. Tämän täytyisi viedä hänet Lappiin, eikä voisi tulla kysymyksenäkään, että se saisi jäädä tuota harmaata hoitamaan, mutta kun hän nyt tarkasteli lähempää tuota nuorta hanhea, niin hän ymmärsi sekä sen, miksi hanhikukko oli kantanut hänelle ruokaa kahtena päivänä, että senkin, miksi hän ei ollut tahtonut ilmoittaa häntä auttaneensa. Harmaalla oli mitä kaunein pieni pää, höyhenpuku oli kuin pehmoista silkkiä, ja silmät olivat lempeät ja rukoilevat.

Kun hän näki pojan, hän tahtoi juosta tiehensä. Mutta vasen siipi oli sijoiltaan ja laahusti maata pitkin, niin että se esti kaikki hänen liikkeensä.

"Ei sinun tarvitse minua pelätä", poika sanoi eikä näyttänyt ollenkaan niin vihaiselta kuin miltä oli aikonut näyttää. "Minä olen Peukaloinen, Martti hanhikukon matkatoveri", hän jatkoi. Ja sitten hän jäi seisomaan eikä tiennyt mitä sanoa.

Eläimissä voi olla välistä jotakin, joka aiheuttaa, että ihmetellen kysymme itseltämme, mitä olentoja ne oikeastaan ovat. Meitä melkein pelottaa, että kun eivät vain olisi muuttuneita ihmisiä. Jotakin semmoista oli harmaassa hanhessa. Niin pian kuin Peukaloinen sanoi, kuka hän oli, taivutti hanhi kaulaansa ja kumarsi päätään hyvin viehättävästi hänen edessään ja sanoi äänellä, joka oli niin kaunis, että poika tuskin saattoi uskoa häntä hanheksi: "Olen hyvin iloinen, että olet tullut minua auttamaan. Valkoinen hanhikukko on sanonut minulle, ettei ole toista niin viisasta ja hyvää kuin sinä."

Hän sanoi sen niin arvokkaalla tavalla, että poikaa oikein ujostutti. "Tuo ei nyt voine olla mikään hanhi", hän ajatteli. "Se on varmaankin loihdittu prinsessa."

Hän tahtoi hirveän mielellään auttaa häntä ja pisti pienet kätensä höyhenien alle ja tunnusteli siipiluuta. Luu ei ollut poikki, mutta nivelessä oli jotakin hullusti. Hän sai pistetyksi sormensa tyhjään nivelreikään. "Ole varuillasi nyt", hän sanoi ja puristi lujasti siipiluuta ja sovitti sen siihen, missä sen oli oltava. Hän teki sen oikein reippaasti ja hyvin siihen nähden ettei ollut ennen semmoista koettanut, mutta se lienee koskenut kovin kipeästi, sillä hanhiparka päästi pitkän surkean parahduksen ja sitten se vaipui kivirauniolle kivien keskeen antamatta itsestään vähintäkään elonmerkkiä.

Poika pelästyi kauheasti. Hän oli vain tahtonut auttaa toista, ja nyt tämä kuoli. Poika loikkasi kivirauniolta ja juoksi tiehensä. Hänestä tuntui siltä, kuin hän olisi tappanut ihmisen.

Seuraavana aamuna oli ilma kirkas ja sumuton, ja Akka sanoi, että nyt olisi jatkettava matkaa. Kaikki muut olivat taipuvaisia lähtemään, mutta valkoinen hanhikukko teki vastaväitteitä. Poika ymmärsi kyllä, ettei hanhikukko tahtonut jättää harmaata hanhea. Mutta Akka ei ollut kuulevinaanakaan, vaan lähti.

Poika hyppäsi valkoisen hanhen selkään, ja tämä seurasi laumaa, vaikka hitaasti ja vastahakoisesti. Poika oli vain hyvillään siitä, että pääsi pois saarelta. Hänellä oli omantunnon vaivoja harmaan hanhen tähden, eikä hän tahtonut sanoa hanhikukolle, kuinka oli käynyt, kun hän oli koettanut sitä parantaa. Olisi kai parasta, ettei Martti hanhikukko koskaan saisi sitä tietää, hän ajatteli. Samalla hän ihmetteli kuitenkin, että valkoisella oli sydäntä jättää harmaa hanhi.

Mutta yht'äkkiä hanhikukko kääntyi. Kun hän ajatteli nuorta hanhineitoa, niin hän ei voinutkaan lähteä. Käyköön Lapinmatkan kuinka tahansa. Hän ei voinut seurata muita, kun tiesi että se raukka makasi siellä yksin ja sairaana ja kuolisi nälkään.

Muutamia kertoja siipiä räpäytettyään hän oli kiviraunion luona. Mutta hanhineitoa ei ollutkaan kivien välissä. "Hieno-Höyhen, Hieno-Höyhen! Missä olet?" kysyi hanhikukko.

"Kettu on kyllä ollut täällä ja ottanut hänet", ajatteli poika. Mutta samassa hän kuuli kauniin äänen vastaavan hanhikukolle: "Olen täällä, hanhikukko, olen täällä. Olen vain kylpenyt aamukylpyni." Ja ylös vedestä tuli pieni harmaahanhi aivan terveenä ja ehjänä ja kertoi, että Peukaloinen oli vetänyt hänen siipensä sijoilleen ja että kaikki oli vallan mainiosti ja että hän oli valmis seuraamaan heitä.

Vesipisararat kimmeltelivät kuin helmet hänen silkinhohtavissa höyhenissään, ja Peukaloinen ajatteli taas, että se oli kuin olikin oikea pieni prinsessa.

XII

SUURI PERHONEN

Keskiviikkona huhtikuun 6. p:nä.

Hanhet lensivät suuntana se pitkä saari, joka näkyi selvästi heidän allansa. Pojan mieli oli iloinen ja keveä heidän kulkiessaan. Hän oli nyt yhtä tyytyväinen kuin edellisenä päivänä oli ollut synkkä ja alakuloinen harhaillessaan alhaalla saarella ja etsiessään hanhikukkoa.

Hän huomasi nyt, että saaren sisäosa oli kaljua ylänköä, jonka rantoja pitkin oli leveä kaistale hyvää ja hedelmällistä maata, ja hän alkoi ymmärtää, mikä oli sen tarkoituksena, jota hän oli kuullut edellisenä iltana.

Hän oli näet juuri istunut ja levännyt erään tuulimyllyn luona, joita oli sangen monta ylängöllä, kun pari lammaspaimenta oli tullut koirat kupeellaan ja suuri lammaskarja perässään. Poika ei ollut pelästynyt, sillä hän oli istunut myllyn rappujen alla. Mutta sitten oli sattunut niin, että paimenet olivat istuutuneet samoille rappusille, eikä pojan ollut silloin auttanut muu kuin pysyä hiljaa.

Toinen paimenista oli nuori ja sen näköinen kuin ihmiset yleensä ovat, mutta toinen oli vanha ja merkillisen näköinen. Ruumis oli suuri ja ryhmyinen, mutta pää oli pieni ja kasvojen piirteet olivat pehmeät ja lempeät. Pää ja ruumis eivät näyttäneet tahtovan ollenkaan sopia yhteen.

Hetken aikaa hän istui äänettömänä ja tuijotti sumuun tavattoman uupuneesti katsellen. Sitten hän alkoi puhua toverinsa kanssa. Tämä otti silloin pussistaan leipää ja juustoa ja alkoi syödä. Hän vastasi tuskin mitään, mutta kuunteli sen sijaan hyvin tarkkaavasti, aivan niinkuin olisi ajatellut: "Saatanpahan suoda sinulle sen ilon, että annan sinun soittaa suutasi vähän aikaa."

"Nyt minä kerron sinulle jotakin, Erik", sanoi vanha paimen. "Olen miettinyt, että ennen vanhaan, kun sekä ihmiset että eläimet olivat suurikokoisempia kuin nyt, kasvoivat myöskin perhoset aivan kauhean suuriksi. Ja kerran oli perhonen, joka oli monta peninkulmaa pitkä ja jonka siivet olivat leveät kuin järvet. Nuo siivet olivat siniset ja hopeanhohtavat ja niin koreat, että kun perhonen oli lentelemässä, seisovivat kaikki muut eläimet ja tuijottivat hänen jälkeensä.

"Sillä oli tietysti se vika, että se oli liian suuri. Siivet eivät tahtoneet sitä kannattaa. Mutta sen olisi kuitenkin käynyt hyvin, jos sillä olisi ollut älyä pysyä maan kohdalla. Mutta sillä ei ollut sitä älyä, vaan se lähti lentämään yli Itämeren. Eikä se päässytäkään pitkälle, ennen kuin myrsky tuli sitä vastaan ja alkoi repiä sen siipiä. Ja kai arvaat, kuinka kävi, kun Itämeren myrsky pääsi retuuttamaan hauraita perhon siipiä. Ei kestänyt kauan, ennen kuin ne olivat pois temmatut ja pois pyörretyt, ja silloin perhoparka tietysti putosi mereen. Aluksi sitä laineet heittelivät sinne tänne, mutta sitten se ajautui muutamille kiviriutoille Smoolannin ulkopuolelle. Ja siihen se jäi.

"Nyt ajattelen minä niin, että jos perhonen olisi jäänyt makaamaan maahan, niin se olisi pian mädäntynyt ja hajonnut. Mutta koska se putosi mereen, niin se alkoi kalkkiutua ja muuttui kovaksi kuin kivi. Sinä tiedät kyllä, että olemme löytäneet rannalta kiviä, jotka eivät ole olleet muuta kuin kovettuneita matoja. Ja nyt luulen minä, että sen suuren perhosen ruumiin kävi samalla lailla. Minä luulen, että se muuttui suureksi kaitaiseksi kallioksi Itämeressä. Etkö sinäkin luule samaa?"

Hän lakkasi puhumasta, vaikenen odottaakseen vastausta, ja toinen nyökäytti hänelle päätään. "Kerro sinä vain, että saan kuulla, mihin oikein pyrit", sanoi hän.

"Ja huomaa nyt, Erik, että tämä Öölanti, jossa sinä ja minä elämme, ei ole mitään muuta kuin se vanha perhosen ruumis. Kun vain vähän ajattelee, niin huomaa, että saari on perhonen. Pohjoisessa näkyy kaitainen eturuumis ja pyöreä pää, ja etelässä näkyy takaruumis, joka alussa levenee ja sitten kapenee terävään kärkeen."

Tässä hän pysähtyi hetkeksi ja katsoi toveriaan, ikään kuin vähän huolissaan siitä, mitä tämä sanoisi tästä väitteestä. Mutta nuori mies jatkoi syöntiään kaikessa rauhassa ja nyökäytti hänelle päätään merkiksi, että hän jatkaisi.

"Niin pian kuin perhonen oli muuttunut kalkkikivikallioksi, tuli siemeniä lentäen ilmojen halki, ja ne tahtoivat ruveta siihen juurtumaan. Mutta niiden oli vaikea saada jalansijaa kaljulla ja sileällä vuorella. Kesti kauan, ennen kuin siinä rupesi kasvamaan muuta kuin saraheinää. Sitten tulivat ahonata ja orjantappura. Mutta ei vielä tänäkään päivänä ole täällä ylängöllä niin paljon kasvillisuutta, että se peittäisi kokonaan vuoren, vaan vuori pistää esiin siellä ja täällä. Eikä kukaan voi ajatella täällä kyntämistä, kun maan kamara on niin ohut.

"Mutta jos sinä nyt myönnät, että ylängö on muodostunut perhosen ruumiista, niin on sinulla kai oikeus kysyä, mistä on tullut se maa, joka on alhaalla rannoilla."

"Niin, siinäpä se on", sanoi se joka söi. "Sen minä tahtoisin tietää."

"Niin, sinun tulee muistaa, että Öölanti on maannut meressä sangen monta vuotta, ja sinä aikana on kaikki semmoinen, joka ajelehtii aaltojen mukana: lieko, hiekka, raakut, kerääntynyt sen ympärille ja jäänyt siihen. Ja sitten on kiviä ja soraa rapissut alas sekä itäiseltä että läntiseltä rinteeltä. Sillä tavalla on saari saanut leveät rannat, joilla voi kasvaa viljaa ja kukkia ja puita."

"Täällä ylhäällä kovalla perhosen selällä käy ainoastaan lampaita ja lehmiä ja pikkuhevoseja, täällä asuu vain riekkoja ja kuireja, eikä täällä ole mitään muita rakennuksia kuin tuulimyllyjä ja muutamia kivimajoja, joihin me paimenet kömmimme säätä pitämään. Mutta alhaalla rannalla on suuria talonpoikaiskyliä ja kirkkoja ja pappiloita ja kalastajakylä ja kokonainen kaupunki."

Hän katseli kysyvästi toiseen. Tämä oli herennyt syömästä ja sitoi kiinni ruokasäkkinsä suuta. "Minä vain tuumin, että mitä sinä oikein tarkoitat", hän sanoi.

"Niin, katsos, minä vain tahtoisin tietää yhden asian", sanoi paimen madaltaen ääntään, niin että hän melkein kuiskasi, ja katseli sumuun pienillä silmillään, jotka näkyivät uupuneen tähystäessään kaikkea sitä, jota ei ole olemassa, "minä tahtoisin vain tietää, eivätkö talonpojat, jotka asuvat tuolla rannalla, tai kalastajat, jotka pyytävät silakoita merestä, tai Borgholmin kauppiat tai kylpyvieraat, jotka tulevat tänne joka kesä, tai matkustajat, jotka käyskentelevät Borgholmin linnan raunioilla, tai metsästäjät, jotka syksyllä tulevat tänne ja ampuvat peltopyyitä, tai taiteilijat, jotka istuvat täällä ylängöllä ja maalaavat lampaita ja tuulimyllyjä — minä tahtoisin tietää, ymmärtääkö kukaan heistä, että tämä saari on ollut perhonen, joka on lennellyt ympäri suurin, kiiltävin siivin."

"Kyllä kai", sanoi nuori paimen yht'äkkiä, "kyllä kai sen olisi pitänyt selvitä jollekulle heistä, jotka ovat jonakin iltana istuneet ylängön reunalla ja kuulleet satakielen laulavan lehdossa allaan ja katselleet Kalmarin salmelle päin, ettei tämä saari ole voinut syntyä samalla tavoin kuin kaikki muut saaret."

"Tahtoisin kysyä", jatkoi vanhus, "eikö ainoakaan ole toivonut voivansa antaa tuulimyllyille niin suuria siipiä, että ne ulottuisivat aina taivaaseen asti, niin suuria, että ne voisivat nostaa koko saaren ylös merestä ja antaa sen lentää niinkuin perhosen perhosten joukossa."

"Saattaa olla, että puheessasi on jotakin perää", sanoi nuori, "sillä kesäöinä, kun taivas kaareilee korkeana ja avonaisena meren yllä, on minusta väliin tuntunut, kuin se tahtois kohottaa merestä ja lentää tiehensä."

Mutta kun vanha vihdoinkin oli saanut nuoren puhumaan, ei hän häntä paljoakaan kuunnellut. "Minä tahtoisin tietää", hän sanoi vielä matalammalla äänellä, "voiko kukaan selittää, miksi täällä ylängöllä asuu suuri ikävä ja kaipuu. Minä olen tuntenut sitä elämäni jok'ainoa päivä ja luulen, että se puretuu jok'ainoan rintaan, jonka täytyy täällä kulkea. Mutta minä tahtoisin tietää, eikö kukaan ole ymmärtänyt,

että kaikki se kaipuu tulee siitä, että koko saari on perhonen, joka ikävöi siipiään."

XIII

LILLA KARLSÖN SAARI

Myrsky

Perjantaina huhtikuun 8. p:nä.

Villihanhet olivat olleet yötä Öölannin pohjoisimmassa niemessä ja olivat nyt matkalla mannermaalle. Tuuli aika kovasti etelästä yli Kalmarin salmen, niin että he olivat kantautuneet pohjoista kohti. He lähenivät kuitenkin hyvää vauhtia maata. Mutta kun he lähenivät ensimmäisiä kareja, he kuulivat kovan kohahduksen, niinkuin joukko nopealentoisia lintuja olisi tullut lentäen vastaan, ja vesi heidän allansa kävi yht'äkkiä aivan mustaksi. Akka pysähdytti siipensä niin pian, että hän melkein seiso i paikoillaan ilmassa. Sitten hän laskeutui alas päästäkseen meren pintaan. Mutta ennen kuin hanhet olivat ehtineet vedenpintaan, ennätti länsimyrsky heidän luokseen. Jo ajoi se edellään tomupilviä, suolavaahtoa ja pikkulintuja, nyt tempaisi se mukaansa villihanhetkin, heitti heidät nurin ja lakaisi heidät merelle.

Siitä tuli kauhean kova myrsky. Villihanhet koettivat kääntyä kerta toisensa perästä, mutta eivät voineet; he ajautuivat Itämerelle. Myrsky oli heittänyt heidät jo Öölannin ohi ja edessä oli vain autiota ja tyhjää merta. He eivät voineet muuta tehdä kuin mennä myötätuuleen.

Kun Akka huomasi, etteivät he voineet kääntyä, hän arveli, että oli tarpeetonta antaa myrskyn ajaa heitä yli koko Itämeren. Hän laskeutui sentähden veteen. Aaltoilu oli jo ankara ja kasvoi joka hetki. Aallot vyöryivät merenvihreinä ja vaahtopäisinä.

Toinen kohosi aina korkeammalle kuin toinen. Oli niinkuin ne olisivat kilpailleet siitä, kuka voisi nousta ylemmäksi, kuka vaahdota vihasimmin. Mutta villihanhet eivät pelänneet aaltoilua; se näkyi päinvastoin tuottavan heille suurta huvia. He eivät uuvuttaneet itseään uimisella, vaan antoivat huuhdella itseään ylös aaltojen harjalle ja alas aaltojen väliin, ja heillä oli yhtä hauskaa kuin lapsilla keiuksessa. Heidän oli vähän aikaa oikein hyvä olla. Heidän ainoa huolensa oli, etteivät hajaantuisi. Maalinturaukat, jotka kantautuivat ohi myrskyssä, huusivat kateellisina: "Hätäkös teidän, kun osaatte uida!"

Mutta kaikesta huolimatta vaara väijyi villihanhia. Ensiksikin keinuminen teki heidät ihan kauhean unisiksi. Alinomaa teki heidän mielensä kääntää pää taapäin ja pistää nokka siiven alle ja nukkua. Mutta ei mikään ollut vaarallisempaa kuin tällä tavoin uneen vaipuminen ja Akka huusi yhtä mittaa: "Älkää nukkuko, villihanhet! Joka nukkuu, joutuu pois parvesta. Joka joutuu pois parvesta, on hukassa."

Huolimatta kaikista ponnistuksistaan vastustaa unta nukkui heistä toinen toisensa perästä ja itse Akkakin oli vähällä vaipua uneen, kun hän yht'äkkiä näki jotakin pyöreää ja tummaa kohoavan laineen harjalla. "Hylkeitä! Hylkeitä! Hylkeitä!" huusi Akka voimakkaalla, kimeällä äänellä ja kohosi ilmaan paukkuvin siivin. Se tapahtuikin viime hetkessä. Ennen kuin viimeinen villihanhi oli ehtinyt ylös vedestä, olivat hylkeet jo niin lähellä, että yrittivät haukata heidän jalkojaan.

Niin olivat villihanhet taas myrskyssä, joka ajoi heitä edellään ulos merelle. Ei suonut se mitään lepoa itselleen eikä heille. Eivätkä he nähneet lainkaan maata, ainoastaan autiota merta. He laskeutuivat taas veteen heti kun uskalsivat. Mutta kun he olivat vähän aikaa keinueet aalloilla, alkoi heitä taas nukkuttaa. Ja niin pian kuin he nukkuivat, tulivat hylkeet uiden. Ellei vanha Akka olisi ollut niin valpas ja älykäs, ei ainoakaan heistä olisi päässyt hengissä pakoon.

Koko päivän kesti myrsky ja se teki kauheita tuhoja kaikkien niiden lintujen joukossa, jotka tähän vuoden aikaan olivat muuttomatkalla. Muutamat ajautuivat suunnastaan vieraille maille ja kuolivat siellä nälkään, muutamat uupuivat niin, että vajosivat mereen ja hukkuivat. Monet murskautuivat kallioseiniä vasten ja monet joutuivat hylkeiden saaliiksi.

Koko päivän kesti myrsky, ja Akka alkoi jo lopulta pelätä, että hän ja hänen laumansa joutuisivat hukkaan. He olivat aivan näännyksissään uupumuksesta, eikä hän keksinyt mistään paikkaa, jossa he olisivat saaneet levähtää. Illemmällä hän ei enää uskaltanut laskeutua mereen sentähden, että se nyt yht'äkkiä täytyi suurilla jäälautoilla, jotka törmäsivät toisiinsa, ja hän pelkäsi, että he musertuisivat

niiden väliin. Pari kertaa villihanhet koettivat laskeutua jäälauttain päälle, mutta toisella kertaa lakaisi julma myrsky heidät veteen ja toisella kerralla tulivat nuo säälimättömät hylkeet ja kömpivät jälle.

Auringon laskun aikana olivat hanhet vielä kerran ylhäällä ilmassa. He lentelivät eteenpäin, huolissaan yönsä viettämisestä. Pimeäkin näytti tulevan liian nopeasti tänä iltana, joka oli täynnä vaaroja.

Oli kauheata, etteivät he vielä nähneet maata. Kuinka olisi heidän käyvä, jos heidän täytyisi yöpyä merelle? He joko murskautuisivat jäälauttain väliin tai joutuisivat hylkeiden saaliiksi tai myrsky ajaisi heidät hajalleen.

Taivas oli pilvessä, kuu oli piilossa ja pimeä tuli pian. Samalla tuli luonto täyteen kamaluutta, joka pani rohkeimmankin sydämen kauhistumaan. Hätäntyneiden muuttolintujen huutoja oli koko päivän kuulunut meren yli, mutta nyt kun ei enää nähnyt, kuka huusi, vaikuttivat huudot synkiltä ja pelottavilta. Alhaalla meressä törmäsivät ajojälautat toisiinsa suurella pauhinalla. Hylkeet virittelivät julmia sotalaulujaan. Oli niinkuin taivas ja maa olisivat olleet luhistumaisillaan kokoon.

Lampaat

Poika oli vähän aikaa istunut ja katsonut alas mereen. Yht'äkkiä hänestä tuntui kuin meri olisi alkanut kohista kovemmin kuin äsken. Hän katsahti ylös. Suoraan hänen edessään ainoastaan parin metrin päässä kohosi jyrkkä kallio. Sen juurella murskautuivat laineet korkealle kohoavaksi vaahdoksi. Aivan hänen edessään oli ryhmyinen ja alaston kallioseinä ja sitä kohti lensivät villihanhet. Poika ei voinut muuta ymmärtää kuin että heidän täytyi murskautua sitä vasten, ja hän luuli viimeisten hetkiensä tulleen.

Tuskin hän ehti kummastella, ettei Akka ajoissa ollut huomannut tätä vaaraa, kun he jo olivat perillä. Silloin hän huomasi myöskin, että heidän eteensä aukeni luolan puolipyöreä suu. Siihen lensivät hanhet, ja seuraavassa silmänräpäyksessä he olivat turvassa.

Ensimmäinen asia, jota jokainen ajatteli, ennen kuin asettui rauhaan riemuitsemaan omasta pelastuksestaan, oli se, olivatko matkatoveritkin pelastuneet. Siellä olivat Akka, Yksi, Kolme, Neljä, Viisi, Kuusi, kaikki kuusi nuorta hanhea, hanhikukko, Hieno-Höyhen ja Peukaloinen, mutta Kaksi Nuoljalainen, ensimmäinen vasemman sivustan hanhi oli kadonnut, eikä kukaan tiennyt mitään hänen kohtalostaan.

Kun villihanhet huomasivat, että ainoastaan Kaksi oli haihtunut laumasta, he eivät olleet milläänkään. Kaksi oli vanha ja viisas. Hän tunsu heidän tapansa ja tiensä ja hän osaisi kyllä heidän luokseen.

Sitten villihanhet alkoivat tarkastella vuoren luola. Tuli niin paljon valoa sisään aukosta, että he voivat nähdä, että luola oli sekä syvä että avara. He olivat iloissaan löydettyään niin hyvän yösjän, kun yksi heistä huomasi muutamia loistavia vihreitä pisteitä välkähtelevän erästä pimeästä nurkasta. "Ne ovat silmiä!" huusi Akka silloin. "Täällä sisällä on suuria eläimiä." He hyökkäsivät käytävää kohti, mutta Peukaloinen, joka näki pimeässä paremmin kuin villihanhet, huusi heille: "Ei tarvitse paeta. Siellä on vain muutamia lampaita, jotka makaavat luolan seinämällä."

Kun villihanhien silmät olivat tottuneet luolan heikkoon valoon, näkivät hekin lampaat. Täysikasvuisia saattoi olla yhtä monta kuin heitäkin, sitäpaitsi oli siellä muutamia vuonia. Suuri pitkä- ja käyräsarvinen pässi näkyi olevan lauman ensimmäinen. Villihanhet menivät häntä kohti yhtä mittaa niaten. "Hyviksi yhtymisiksi erämaassa!" tervehtivät he, mutta pässi makasi liikkumatonna eikä vastannut tervehdykseen.

Villihanhet luulivat silloin, että lampaat olivat tyytymättömiä siitä, että he olivat tulleet heidän luolaansa. "Teille ei ehkä ole oikein mieleen, että me olemme tulleet taloonne", sanoi Akka. "Mutta me emme voineet sille mitään, sillä tuuli ajoi meidät tänne. Olemme lentäneet myrskyssä koko päivän, ja kyllä olisi hyvä, jos saisimme jäädä tänne yöksi." Kului melkoisesti aikaa, ennen kuin yksikään lammas vastasi sanallakaan, mutta sensijaan kuului selvästi, että pari heistä huokasi syvään. Akka tiesi kyllä, että lampaat aina ovat ujoja ja kummallisia, mutta näillä ei näkynyt olevan ensinkään käsitystä siitä, kuinka heidän tuli käyttäytyä. Vihdoin sanoi vanha emolammas, jolla oli pitkulaiset ja surulliset kasvot ja valittava ääni: "Ei meistä kukaan kiellä teitä jäämästä, mutta tämä on surun ja murheen paikka, emmekä me voi ottaa vastaan vieraita niinkuin ennen muinoin." — "Ei teidän tarvitse siitä hätäillä", sanoi Akka. "Jos tietäisitte, mitä me olemme saaneet kokea tänään, te kyllä ymmärtäisitte, että olemme hyvillämme, kunhan vain saamme turvallisen yösjänkin."

Kun Akka sen sanoi, nousi vanha emolammas. "Minä luulen, että teidän olisi parempi lennellä

kovimmassa myrskyssä kuin jäädä tänne. Mutta ei teidän nyt kuitenkaan pidä lähteä täältä, ennen kuin olemme saaneet tarjota teille mitä hyvää talossa on tarjottavana."

Hän näytti heille maassa kuopan, joka oli vettä täynnä. Sen vieressä oli suuteita ja pehkuja ja niitä hän pyysi heidän pitämään hyvänä. "Meillä on ollut ankara lumitalvi täällä saarella tänä vuonna", hän sanoi. "Talonpojat, joiden omat me olemme, toivat meille heiniä ja kauranolkia, ettemme kuolisi nälkään. Ja nuo pehkut siinä on kaikki, mitä on jäljellä."

Hanhet hyökkäsivät ruoan kimppuun. He olivat mielestään yhtyneet hyvään paikkaan ja olivat parhaalla tuulellaan. He huomasivat kyllä, että lampaat olivat huolestuneen näköisiä, mutta he tiesivät, että lampaat aina ovat arkoja, eivätkä uskoneet, että mitään todellista vaaraa oli olemassa. Niin pian kuin he olivat syöneet, he aikoivat käydä levolle. Mutta silloin nousi suuri pessi ja tuli heidän luokseen. Hanhet ajattelivat, etteivät he milloinkaan olleet nähneet lammasta, jolla oli niin pitkät ja paksut sarvet. Muutenkin hän oli merkillisen näköinen. Hänellä oli suuri kupera otsa, viisaat silmät ja hyvä ryhti, ikään kuin olisi ollut jalo ja rohkea eläin.

"En voi ottaa vastuulleni sitä, että annan teidän nukkua täällä ilmoittamatta, kuinka vaarallista täällä on", hän sanoi. "Me emme voi enää ottaa vastaan yövieraita."

Nyt vasta Akka alkoi ymmärtää, että tässä oli tosi kysymyksessä. "Me kyllä menemme tiehemme, koska te välttämättä tahdotte", hän sanoi. "Mutta ettekö ensin tahtoisi puhua meille, mikä teitä oikein kiusaa? Meillä ei ole tietoa mistään. Emme edes tiedä, mihin olemme tulleet." — "Tämä on Lilla Karlsön saari", sanoi pessi. "Se on Gotlannin ulkopuolella eikä täällä asu muita kuin lampaita ja merilintuja." — "Olette ehkä villilampaita?" sanoi Akka. — "Eipä juuri paljonkaan puutu", sanoi pessi. "Meillä ei ole juuri mitään tekemistä ihmisten kanssa. On olemassa vanha sopimus meidän ja eräiden sisä-Gotlannin talonpoikain välillä, että niiden tulee toimittaa meille rehua, jos tulee lumitalvi, ja korvaukseksi siitä he saavat viedä meistä pois ne, jotka ovat täällä liikaa. Saari on niin pieni, ettei se voi elättää meitä kuin pienen määrän. Mutta muuten me hoidamme itse itsemme läpi vuoden emmekä asu huoneissa, joissa on ovet ja ikkunat, vaan oleilemme tämmöisissä luolissa."

"Jäättekö te tänne talveksi?" kysyi Akka kummastellen. "Jäämme", vastasi pessi. "Meillä on hyvä laidun täällä vuorella koko vuoden." — "Minusta kuulostaa siltä kuin teillä olisi parempi elämä kuin muilla lampeilla", sanoi Akka. "Mutta mikä se nyt on se onnettomuus, joka on teitä kohdannut?" — "Oli kova pakkaneen viime talvena. Meri jäättyi, ja silloin tuli tänne jäätä myöten kolme kettua, ja ne jäivät tänne. Muuten ei koko saarella ole ainoatakaan hengenvaarallista eläintä." — "Vai uskaltavat ketut käydä semmoistenkin kimppuun kuin te?" — "Eivät ne toki päivällä uskalla, silloin voin minä kyllä puolustaa itseäni ja joukkoani", sanoi pessi ja pudisti sarviaan. "Mutta ne hiipivät meidän päällemme yöllä, kun nukumme luolissa. Me koetamme kyllä pysyä valveilla, mutta täytyyhän sentään nukkuakin ja silloin ne käyvät kimppuumme. Ne ovat jo tappaneet jok'ainoan lampaan muista luolista, ja niissä oli laumoja, jotka olivat yhtä suuria kuin minun laumani."

"Ei ole hauskaa puhua siitä, että olemme näin avuttomia", sanoi nyt vanha emolammas. "Mutta me emme voi suoriutua sen paremmin kuin jos olisimme kesyjä lampaita." — "Luuletteko, että ne tulevat tänne tänä yönä?" sanoi Akka. — "Tuskin voi muutakaan odottaa", vastasi vanhus. "Ne olivat täällä viime yönäkin ja varastivat meiltä vuonan. Kyllä kai ne tulevat takaisin niin kauan kuin meistä yksikin on elossa. Niin ne ovat tehneet muuallakin." — "Mutta jos ne saavat tuolla tavalla jatkaa, niin tähän kuolette sukupuuttoon?" — "Niin, ei kestä kauan, ennen kuin kaikki lampaat ovat hävinneet Lilla Karlsön saarelta", sanoi emolammas.

Akka seisoi siinä kahden vaiheilla. Ei ollut hauskaa lähteä myrskyyn eikä ollut hyvä jäädä taloonkaan, johon odotettiin semmoisia vieraita. Tuumittuaan vähän aikaa hän kääntyi Peukaloisen puoleen. "Haluaisitkohan sinä auttaa meitä niinkuin olet tehnyt niin monta kertaa ennenkin?" hän sanoi. — "Kyllä", sanoi poika. Ja hän halusikin mielellään. "Onhan sääli, ettet saa nukkua", sanoi villihanhi, "mutta minä tahtoisin kysyä, jaksaisitko sinä valvoa siksi kunnes ketut tulevat, ja herättää meidät, niin että saamme lentää pakoon." Poika ei tullut tästä oikein hyvälle, mutta mikä muu tahansa oli parempi kuin lähteä myrskyyn vielä kerran, niin että hän lupasi pysytellä valveilla.

Hän meni luolan suulle ja kämpi kiven taakse ollakseen suojassa myrskyltä ja istuutui valvomaan.

Kun poika oli istunut vähän aikaa, alkoi myrsky heiketä. Taivas kirkastui ja kuun valo alkoi kimallalla aalloilla. Poika meni aukon suulle ja katsoi ulos. Luola oli sangen ylhäällä vuoren rinteellä. Sinne vei kauhean jyrkkä ja kaitainen polku. Sitä myöten kai ketut tulisivat, jos tulisivat.

Ei hän kuitenkaan nähnyt kettuja, mutta sen sijaan jotakin, josta hän ensi hetkessä kovin pelästyi. Rantakaistaleella vuoren alla seisoi suuria jättiläisiä, vai mitä nuo lienevät olleet kivipeikkoja, tai ehkä ne olivat ihan ihmisiä. Ensin hän luuli näkevänsä unta, mutta nyt hän oli varma siitä, ettei hän ollut nukkunut. Hän näki nuo suuret miehet niin selvästi, ettei se voinut olla mikään näköhäiriö. Muutamat

seisoivat aivan rannalla, toiset ihan vuoren alla, niinkuin ne olisivat aikoneet kiivetä sitä ylös. Muutamilla oli paksu suuri pää, ja toisilla ei ollut päätä ollenkaan. Muutamat olivat yksikätsisiä, ja toisilla oli kyttyrä sekä edessä että takana. Ei hän koskaan ollut nähnyt noin kummaa näkyä.

Poika pelotteli itseään noilla peikoilla, niin että melkein unohti kettujen tähystämisen. Mutta nyt hän kuuli kynnen raapaisevan kiveen. Hän näki kolmen ketun tulevan jyrkännettä ylös, ja niin pian kuin hän tiesi, että oli tekemisissä jonkin todellisen kanssa, hän rauhoittui taas eikä ollenkaan pelännyt. Hänen mieleensä tuli, että oli sääli herättää hanhet ja jättää lampaat oman onnensa nojaan. Hän arveli, että piti järjestää asiat jollakin toisella tavalla.

Hän juoksi nopeasti luolaan, pudisti suurta pässiä sarvista niin, että se heräsi, ja hyppäsi samalla hänen selkäänsä. "Nouse nyt, ukki, niin koetetaan pelottaa kettuja hiukan!" sanoi poika.

Hän oli koettanut olla niin hiljaa kuin suinkin, mutta ketut lienevät kuulleet jotakin kolinaa. Tultuaan luolan suulle ne pysähtyivät neuvottelemaan. "Se oli varmasti joku heistä, joka liikahti", sanoi yksi. "Mahtaisikohan heistä joku olla hereillä." — "Eikö mitä, mene sinä vain!" sanoi toinen. "Eivät ne missään tapauksessa voi tehdä meille mitään."

Kun ne olivat tulleet sisemmälle luolaan, ne pysähtyivät vainuamaan. "Minkä otamme tänä iltana?" kuiskasi ensimmäinen. "Tänään otamme itsensä pässin", sanoi viimeinen. "Sitten on meidän helppo suoriutua muista."

Poika istui vanhan pässin selässä ja näki, kuinka ketut hiipivät eteenpäin. "Pukkaa nyt suoraan eteenpäin!" kuiskasi poika. Pässi pukkasi, ja ensimmäinen kettu lensi suin päin aukkoa kohti. "Pukkaa nyt vasemmalle!" sanoi poika ja käänsi pässin suuren pään oikeaan suuntaan. Pässi teki hirveän puskun, joka sattui toista kettua kylkeen. Tämä pyörähti useita kertoja ympäri, ennen kuin tuli jaloilleen ja pääsi pakenemaan. Poika olisi kernaasti antanut iskun vielä kolmannellekin, mutta se oli jo korjannut luunsa.

"Luulen, että ne ovat saaneet tarpeekseen tänä yönä", sanoi poika.

"Niin minäkin luulen", sanoi pässi. "Paneudu nyt selkääni ja pujahda villojeni väliin! Olet ansainnut hyvän ja lämpimän makuupaikan myrskyssä matkustettuasi."

Helvetinkuilu

Lauantaina huhtikuun 9. p:nä.

Seuraavana päivänä pässi käveli poikaa selässään kantaen ja näytteli hänelle saarta. Se oli yksi ainoa mahtava kallio. Se oli kuin yksi ainoa huone, jossa on kohtisuorat seinät ja litteä katto. Pässi vei pojan ensiksi katolle ja näytti hänelle siellä olevat laitumet, ja pojan täytyi myöntää, että saari oli kuin luotu lampaita varten. Ylhäällä vuorella ei kasvanut juuri muuta kuin ahonataa ja semmoisia pieniä, kuivia, hyvänhajuista yrttejä, jotka ovat lampaista hyviä.

Mutta oli totta tosiaan muutakin kuin lampaanlaidunta katseltavana sillä, joka kerran oli päässyt ylös jyrkänteelle. Siinä oli ensiksikin koko meri, joka nyt oli vihreä ja auringon valaisema ja vyörytteli kirkkaita, sileitä maininkejaan. Vain muutamien niemien nenissä se ruiskahteli vaahtona ilmaan. Suoraan itäänpäin oli Gotlanti tasaisine ja pitkälle ulottuvine niemineen, ja lounaassa oli Stora Karlsö, joka oli rakennettu samalla tavalla kuin tämä Lilla Karlsö. Kun pässi meni ihan vuorikatton reunalle, niin että poika voi nähdä vuoren seinää pitkin, hän huomasi, että ne olivat ihan täynnä linnunpesiä, ja sinisessä meressä hänen allaan uiskenteli meriteeriä ja haahkoja ja taveja ja riskilöitä ja ruokkeja, jotka kauniisti ja rauhallisesti kalastelivat silakoita.

"Tämäpä vasta on oikein luvattu maa", sanoi poika. "Teillä on täällä hyvin kaunista, teillä lampaila." — "Niin, kyllähän täällä on kaunista", sanoi pässi. Oli niinkuin hän olisi tahtonut lisätä jotakin, mutta ei sanonut mitään, huokaisi vain. "Mutta jos sinä kuljeskelet täällä itsekseksi, niin saat huolellisesti varoa kaikkia halkeamia, joita on vuorella", hän jatkoi hetken kuluttua. Ja se oli hyvä varoitus, sillä monessa paikassa oli syviä ja leveitä halkeamia. "Suurin niistä on Helvetinkuilu", sanoi pässi. "Se halkeama on monta sylvä syvä ja toista sylvä leveä. Jos joku putoaa siihen kuiluun, niin hän on mennyttä miestä." Pojasta tuntui niinkuin pässi olisi tarkoittanut jotakin erikoista sanoessaan niin.

Sitten hän vei pojan rantaan. Hän sai nyt läheltä katsella noita jättiläisiä, jotka yöllä häntä olivat niin pelottaneet. Pässi sanoi, että semmoisen kivipatsaan nimi oli "rauk". Poika ei voinut kylläkseen katsella niitä. Jos oli milloinkaan ollut peikkoja, jotka olivat kiviksi muuttuneet, niin kyllä kai ne olisivat tämän näköisiä.

Vaikka oli kaunista alhaalla rannassa, niin oli pojasta kuitenkin haus Kempaa olla vuoren harjalla. Täällä alhaalla oli kamalaa sen tähden, että he kaikkialla tapasivat kuolleita lampaita. Täällä olivat ketut pitäneet aterioitaan. He näkivät kokonaan puhtaaksi järsityitä luurankoja, mutta myöskin vain puoliksi syötyjä ruumiita, ja toisia, joita ne eivät olleet viitsineet syödä, vaan jättäneet ne siihen koskematta. Oli aivan kauheata nähdä, että pedot olivat käyneet lampaiden kimppuun vain huvin vuoksi, ainoastaan saadakseen ajaa heitä takaa ja raadella heitä.

Pässi ei pysähtynyt kuolleiden luo, vaan kulki rauhallisesti heidän ohitse. Mutta poika ei tietysti kuitenkaan voinut olla näkemättä tätä kauheutta.

Nyt meni pässi taas vuoren harjalle, mutta kun hän oli tullut sinne, hän pysähtyi ja sanoi: "Jos joku, jolla on voimaa ja älyä, saisi nähdä tämän surkeuden, niin hän ei varmaankaan lepäisi, ennen kuin nuo ketut olisivat saaneet rangaistuksensa." — "Pitäähän kettujenkin elää", sanoi poika. — "Niin", sanoi pässi, "ne jotka eivät tapa eläimiä enemmän kuin mitä tarvitsevat elääksensä, ne eläkööt kernaasti, mutta nämä ovat pahantekijöitä." — "Pitäisihän toki talonpoikain, jotka omistavat saaren, tulla tänne teitä auttamaan", arveli poika. — "Ovat he olleet täällä montakin kertaa", vastasi pässi, "mutta ketut piiloutuvat aina luoliin ja halkeamiin, niin etteivät he saa niitä ammutuksi." — "Ette kai suinkaan voi tarkoittaa, ukki, että semmoinen pieni raukka kuin minä mahtaisin niille mitään, kun eivät talonpojatkaan ole niille mitään mahtaneet", sanoi poika. — "Joka on pieni ja viisas, hän voi asettaa monen asian oikealle tolalle", sanoi pässi.

He eivät puhuneet siitä sen enempää, poika meni ja istuutui villihanhien pariin, jotka nyt söivät ylängön laella. Vaikkei hän ollut näyttänyt sitä pässille, oli hän hyvin murheissaan lampaiden tähden ja olisi kernaasti tahtonut auttaa heitä. "Täytyy ainakin puhua Akan ja Martti hanhikukon kanssa asiasta", hän ajatteli. "Ehkä he voisivat antaa minulle jonkin hyvän neuvon."

Vähän aikaa sen jälkeen valkoinen hanhikukko otti pojan selkäänsä ja meni vuoren selännettä pitkin Helvetinkuilulle päin.

Hän käveli huolettoman näköisenä aukealla vuoren katolla eikä näyttänyt ajattelevan, kuinka valkoinen ja suuri hän oli. Hän ei etsinyt suojaa mättäiden eikä muiden korokkeiden takaa, vaan kulki suoraan eteenpäin. Oli kumma, ettei hän ollut sen varovaisempi, sillä hänelle näkyi tapahtuneen vahinko eilisessä myrskyssä. Hän ontui oikeata jalkaansa, ja vasen siipi riippui ja viisti maassa niinkuin se olisi ollut poikki.

Hän käyskenteli niinkuin mitään vaaraa ei olisi ollut olemassa, nokki heinäkorren sieltä, toisen täältä eikä katsonut mihinkään suuntaan. Poika loikoi pitkänään hanhen selässä ja tähysteli sinistä taivasta. Hän oli nyt niin tottunut ratsastamaan, että voi sekä seisoa että maata hanhen selässä.

Kun hanhikukko ja poika olivat näin huolettomia, eivät he tietystikään huomanneet, että nuo kolme kettua olivat tulleet vuoren laelle. Ja kun ketut tiesivät, että oli melkein mahdotonta päästä hanhen kimppuun aukealla maalla, eivät ne aluksi aikoneetkaan ajaa takaa hanhikukkoa. Mutta kun ei niillä ollut mitään muutakaan tekemistä, ne laskeutuivat viimein yhteen noista pitkistä halkeamista ja koettivat hiipiä hanhikukon luo. Ne tekivät sen niin varovasti, ettei hanhikukko voinut nähdä niistä vilahdustakaan. Ne eivät olleet enää kaukana, kun hanhikukko yritti päästä lentoon. Hän räpäytti siivillään, mutta ei onnistunut pääsemään ylös. Kun ketut tästä ymmärsivät, ettei hanhikukko osannut lentää, ne riensivät taas eteenpäin entistä innokkaammin. Ne eivät enää pysytelleet piilossa halkeamassa, vaan nousivat siitä ylös. Ne kiiruhtivat minkä kerkesivät mättäiden ja kallioiden suojassa ja tulivat yhä lähemmä hanhikukkoa, joka ei vielääkään huomannut, että häntä ajettiin takaa. Viimein olivat ketut niin lähellä, että voivat tehdä hyppäyksen. Kaikki kolme heittäytyivät nyt pitkin loikkauksin hanhikukon päälle.

Viime hetkessä lienee tämä kuitenkin huomannut jotakin, sillä hän juoksi pakoon, niin että ketut eivät saaneet häntä kiinni. Hanhikukko oli vain pari metriä edellä ja sen lisäksi vielä vaivainen, mutta se raukka juoksi pakoon minkä pääsi. Ja hanhethan voivat juosta niin ihmeteltävän nopeasti, että ketunkin on vaikea tavoittaa niitä. Poika istui takaperin hanhen selässä ja huusi ketuille: "Olette syöneet liian paljon lampaan lihaa, ketut! Ettehän voi saada kiinni edes hanheakaan." Hän härnäsi niitä niin, että ne aivan hullaantuivat kiukusta ja ajattelivat vain, kuinka pääsisivät eteenpäin.

Valkoinen juoksi suurta halkeamaa kohti. Kun hän tuli sen luo, hän räpäytti kerran siipiään, niin että pääsi yli. Ketut olivat silloin aivan hänen kintereillään.

Hanhikukko riensi samaa vauhtia eteenpäin vielä sittenkin, kun oli päässyt Helvetinkuilun yli. Mutta tuskin hän oli juossut pari metriä, kun poika taputti häntä kaulalle ja sanoi: "Nyt voit pysähtyä, hanhikukko."

Samassa he kuulivat takaansa muutamia hurjia kiljahduksia ja kynsien rapinaa ja raskaita

mätkähdyksiä. Mutta ketuista he eivät enää nähneet jälkeäkään.

Seuraavana aamuna löysi Stora Karlsön majakanvartija palasen kaarnaa eteisensä oven alta, ja siihen oli piirretty vinoilla, särmikkäillä kirjaimilla: "Lillön ketut ovat pudonneet Helvetinkuiluun. Korjaa ne sieltä!"

Ja sen majakanvartija tekikin.

XIV

KAKSI KAUPUNKIA

Meren pohjalla oleva kaupunki

Sunnuntaina huhtikuun 9. p:nä.

Tuli tyyni ja kirkas yö. Villihanhet eivät viitsineet hakea suojaa luolista, vaan seisoivat ja nukkuivat ylängöllä, ja poika oli paneutunut lyhyeen, kuivaan ruohoon hanhien viereen.

Oli niin kirkas kuutamoinen tuona yönä, niin kirkas, että pojan oli vaikea saada unta. Hän makasi ja ajatteli, kuinka kauan hän oli ollut poissa kotoa, ja hän laski, että oli kulunut kolme viikkoa siitä, kun hän aloitti matkansa. Samalla hän muisti, että nyt oli pääsiäisiltä.

"Tänä yönä kaikki noita-akat tulevat takaisin Blåkullasta", hän ajatteli ja naurahti itsekseen. Sillä hän pelkäsi kyllä vähän sekä näkkiä että haltijaa, mutta noita-akkoihin hän ei uskonut niin vähääkään.

Jos noita-akkoja olisi ollut liikkeellä tänä iltana, niin hänen olisi kai pitänyt nähdä ne. Oli niin heleän valoisaa taivaalla, ettei pieninkään musta pilkku olisi voinut liikkua ilmassa hänen huomaamattaan.

Hänen siinä maassaan nenä taivasta kohti ja ajatellessaan tätä hän näki jotakin kaunista. Kuun pyörä paistoi kokonaisuutena ja pyöreänä jotenkin korkealla, ja sen edessä tuli iso lintu lentäen. Se ei lentänyt kuun ohitse, vaan tuli niinkuin se olisi lentänyt siitä ulos. Lintu näytti mustalta valkoista pohjaa vasten, siivet ulottuivat kuun toisesta laidasta toiseen laitaan. Se lensi niin tasaisesti samaan suuntaan, että näytti siltä kuin se olisi piirretty kuun pintaan. Ruumis oli pieni, kaula pitkä ja hieno, jalat riippuivat pitkinä ja ohuina.

Poika huomasi heti, että se ei voinut olla mikään muu kuin haikara.

Muutaman tuokion kuluttua laskeutui haikara, herra Ermenrich, hänen viereensä. Hän kumartui pojan yli ja töytäisi häntä nokallaan saadakseen hänet hereille.

Poika nousi heti istumaan. "Minä en nuku, herra Ermenrich", hän sanoi. "Mistä johtuu, että te olette liikkeellä keskellä yötä, ja kuinka ovat asiat Glimmingehusissa? Tahdotteko puhua Akka muorin kanssa?"

"On liian valoisaa nukkua tänä yönä", vastasi herra Ermenrich. "Sentähden päätin tulla tänne Karlsöhön ja hakea sinut käsiini, ystäväni Peukaloinen, kun kuulin kalalokilta, että olit täällä tänä yönä. En ole muuttanut Glimmingehusiin, vaan asun vielä Pommerissa."

Poika ilostui kovin siitä, että herra Ermenrich oli hakenut hänet käsiinsä. He juttelivat vähän aikaa minkä mistäkin niinkuin vanhat ystävät. Viimein haikara kysyi, eikö poikaa haluttaisi lähteä vähän ratsastamaan kirkkaassa yössä.

Poikaa halutti hyvinkin, jos haikara vain olisi villihanhien luona auringon nousun aikana. Sen haikara lupasi ja niin he lähtivät.

Herra Ermenrich lähti uudelleen lentämään kuuta kohti. He nousivat ja nousivat, meri laskeutui syvälle alas, mutta lentäminen kävi niin ihmeellisen keveästi, että melkein tuntui kuin he olisivat olleet paikoillaan ilmassa.

Pojasta oli kuin olisi lentäminen kestänyt äärettömän lyhyen ajan, kun Ermenrich jo laskeutui maata kohti. Matka, minkä haikara oli kuljettanut häntä, ei kuitenkaan ollut pienen pieni. Sillä samassa kun

hän asetti pojan maahan, hän sanoi: "Tämä on Pommeri. Nyt sinä olet Saksassa, Peukaloinen." Poika oikein pelästyi, kun kuuli tulleen vieraaseen maahan. Sitä hän ei koskaan olisi odottanut.

Hänelle tuli kiire katsella ympärilleen. Hän seiso i autiolla meren rannalla, joka oli hienon, tasaisen hiekan peitossa. Maalle päin vei pitkä rivi lentohiekkakukkuloita, joiden laella kasvoi rantaruista. Ne eivät olleet perin korkeita, mutta ne estivät poikaa kuitenkin näkemästä mitään sisämaasta.

Herra Ermenrich nousi sillä välin lentohiekkakukulalle, veti toisen jalkansa ylös ja taivutti kaulansa taakse päin pistääkseen nokkansa siiven alle. "Sinä voit kävellä täällä sillä aikaa kun minä vähän levähdän", hän sanoi Peukaloiselle. "Mutta älä mene niin kauas, ettet osaa takaisin minun luokseni."

Poika alkoi ensin kiivetä lentohiekkakukulalle nähdäkseen, miltä maailma siellä sisempänä näytti. Mutta kuljettuaan pari askelta hän satutti puukenkäänsä johonkin kovaan. Hän kumartui ja näki hiekassa pienen vaskirahan, joka oli niin ruosteen syövä, että se oli melkein läpikuultava. Se oli niin huono, ettei hän edes viitsinyt ottaa sitä ylös, vaan potkaisi sen syrjään.

Mutta kun Peukaloinen taas seiso i suorana, hän ihan hämmästy i, sillä kahden askelen päässä hänestä kohosi korkea musta muuri, jossa oli suuri tornilla varustettu portti.

Äsken ikään, kun poika kumartui, oli meri levinnyt kimmeltävänä ja kirkkaana hänen edessään, ja nyt sen edessä oli pitkä muuri harjoineen ja torneineen. Ja aivan hänen edessään aukeni suuri muurin portti.

Poika ymmärsi kyllä, että tämä oli selvää kummittelua. Mutta eihän siinä ollut mitään pelättävää. Siinä, mitä hän näki, ei ollut mitään hirmuista tai kamalaa. Sekä muuri että portti oli niin komeasti rakennettu, että hänen teki mieli katsoa, mitä niiden takana voisi olla. "Minun täytyy ottaa selko siitä, mitä se voi olla", hän ajatteli ja meni portista sisään.

Kaitaisessa porttiholvissa istui vartijoita, jotka olivat pukeutuneet kirjaviin, pöyhötettyihin vaatteihin ja joilla oli käsissään pitkävartisia keihäskirveitä. He pelasivat arpapeliä ja ajattelivat vain sitä eivätkä huomanneet poikaa, joka nopeasti livahti heidän ohitse.

Portin sisäpuolelta hän löysi aukean paikan, joka oli laskettu suurilla tasaisilla kiviliuskoilla. Kaikkialla oli suuria komeita taloja, ja niiden välitse aukeni pitkiä, kaitaisia katuja.

Portin edustalla olevalla aukealla paikalla vilisi ihmisiä. Miehet olivat pukeutuneet pitkiin turkiksilla reunustettuihin kauhtanoihin, ja muut vaatteet olivat silkkisiä, heidän päässään oli vinoon asetettu töytölakki, rinnoilla heilahteli komeita käätyjä. Kaikki he olivat niin komeasti vaattetettuja, että olisivat voineet olla ruhtinaita.

Naisilla oli huppulakit ja pitkät hameet ja ahtaat hihat. Hekin olivat komeasti pukeutuneita, mutta heidän komeutensa ei mitenkään vetänyt vertoja miesten komeudelle.

Tämähän oli aivan kuin siinä vanhassa satukirjassa, jonka äiti joskus otti arkusta näyttääkseen sitä hänelle. Poika ei tahtonut uskoa silmiään.

Mutta se, mikä oli vielä ihmeellisempää nähdä kuin miehet ja naiset, oli itse kaupunki. Jokainen talo oli rakennettu niin, että toinen sen päädyistä antoi kadulle. Ja nämä päädyt olivat niin koristetut, että olisi voinut luulla niiden tahtovan kilpailla keskenään siitä, kuka voisi näyttää kauneimpia koristeita.

Se, joka yht'äkkiä saa nähdä paljon uutta, ei ehdi heti kohta säilyttää kaikkea muistissaan. Mutta jälkeensä poika saattoi kuitenkin muistaa nähneensä päätyjä, joissa oli kuvia Kristuksesta ja hänen apostoleistaan, päätyjä, joissa oli kolpperoihin asetettuja kuvia vier i vieressä yli koko seinän, päätyjä, jotka oli koristettu väritetyllä lasilla, ja päätyjä, jotka olivat raitaisia ja ruudukkaita, valkoisesta ja mustasta marmorista.

Pojan näitä katsellessa tuli hänelle merkillinen kiire. "Tuommoista eivät silmäni ole koskaan ennen nähneet. Tuommoisia eivät ne koskaan enää saa nähdä", hän sanoi itselleen. Ja hän alkoi juosta kaupunkiin päin, katuja sinne, toista tänne.

Kadut olivat ahtaat ja kapeat, mutta ne eivät olleet autiot ja synkät niinkuin niissä kaupungeissa, joita hän ennen oli nähnyt. Täällä oli ihmisiä kaikkialla. Vanhoja mummoja istui ovien vieressä, ja he kehräsivät ilman rukkia, ainoastaan puukapulan avulla. Kauppiaiden puodit olivat kuin markkinakojut avoinna kadulle päin. Kaikki käsityöläiset istuivat ja tekivät työtä kadulla. Eräässä paikassa keitettiin hylkeen rasvaa, toisessa parkittiin nahkoja, eräällä taholla oli nuoranpunojan rata.

Jos pojalla vain olisi ollut aikaa, hän olisi täällä saanut oppia valmistamaan kaikenlaista. Täällä hän näki, kuinka asesepät takoivat hienoja rintahaarniskoja, kuinka kultasepät panivat jalokiviä sormuksiin ja rannerenkaihin, kuinka sorvarit kuljettivat teriään, kuinka suutarit pohjasivat punaisia, pehmeitä

kenkiä, kuinka kullannupuja punoi kultanauhaa ja kuinka kutojat kutoivat silkkiä ja kultaa kankaihinsa.

Mutta pojalla ei ollut aikaa viipyä. Hän vain riensi eteenpäin nähdäkseen niin paljon kuin mahdollista, ennen kuin kaikki taas katoaisi.

Kaupungin muuri kulki koko kaupungin ympäri, piiritti sen, sulki sen niinkuin aita sulkee pellon. Joka kadun päässä hän näki sen ja sen tornit ja harjat. Muurin päällä käveli sotamiehiä yllään kiiltävät haarniskat ja kypärät.

Juostuaan läpi koko kaupungin hän tuli vielä eräälle muurissa olevalle portille. Sen ulkopuolella oli meri ja satama. Poika näki vanhanaikaisia laivoja, joissa oli soututuhtoja keskellä ja korkeita rakennelmia kokassa ja perässä. Muutamat lastasivat, muutamat heittivät juuri ankkuria. Kantajia ja kauppiaita kiirehti toistensa ohi. Oli aherrusta ja elämää täällä niinkuin kaikkialla muuallakin.

Mutta ei täälläkään ollut hänellä mielestään aikaa viipyä. Hän riensi takaisin kaupunkiin ja tuli nyt Suurelle torille. Siellä oli korkeatorninen tuomiokirkko, jonka portti oli koristettu korkokuvin. Seinät olivat kuvanveistäjien niin kirjailemat, ettei ollut kiveäkään, jolla ei olisi ollut koristetta. Ja sitä komeutta, joka välähti silmään avonaisesta portista! Siellä oli kultaisia ristejä ja kullattuja alttareja ja kultapaitaisia pappeja. Vastapäätä kirkkoa oli talo, jossa oli solakka, pilvenkorkuinen torni. Se oli kai raatihuone. Ja kirkosta raatihuoneelle, koko tornin ympärillä, oli noita kauniita päätyhuoneita, jotka oli mitä moninaisimmin koristettu.

Poika oli juostessaan sekä hiestynyt että uupunut, ja hän luuli jo nähneensä ihmeellisimmät nähtävät. Sentähden hän alkoi kävellä hiljemmin. Katu, jota hän nyt kulki, oli varmaankin se, minkä varrelta kaupunkilaiset ostivat komeat vaatteensa. Hän näki pienten puotien edustat täynnä kansaa; puodeissa kauppiaat levittelivät pöydälle kukikasta, kankeaa silkkiä, paksua kultakangasta, välkkyvää samettia, keveitä nukkahuiveja ja hämähäkinverkon hienoja pitsejä.

Silloin kun poika oli juossut nopeasti, ei kukaan ollut häntä huomannut. Ihmiset olivat kai arvelleet, että taisipa pieni harmaa rotta livistää heidän ohitse. Mutta nyt, kun hän käveli katua aivan hiljaa, huomasi hänet muuan kauppias ja alkoi viittoja hänelle.

Poika tuli ensin levottomaksi ja aikoi rientää pakoon, mutta kauppias vain viittoili ja hymyili ja levitti pöydälleen ihanan palasen silkkisamettia, ikään kuin houkutelakseen häntä.

Poika pudisti päätään. "En koskaan tule niin rikkaaksi, että voin ostaa itselleni metrin tuota kallista kangasta", hän ajatteli.

Mutta nyt he olivat huomanneet hänet jok'ainoasta puodista pitkin koko katua. Minne hän vain katsoi, siinä seisoivat kauppias ja viittilöi hänelle. He jättivät rikkaat ostajansa ja ajattelivat vain häntä. Hän näki, kuinka he riensivät puotiansa salaisimpiin soppiin tuodakseen sieltä parasta, mitä heillä oli myytävänä, ja kuinka heidän kätensä vapisivat innosta ja kiireestä, kun he asettelivat tavaroitaan pöydälle.

Kun poika siitä huolimatta jatkoi matkaansa, heittäytyi muuan kauppias pöydän yli, juoksi sitten kiinni hänet ja asetti hänen eteensä hopeakankaita ja kudottuja seinäverhoja, jotka loistivat kaunisvärisinä. Poika ei voinut muuta kuin nauraa hänelle. Pitihän nyt kauppiaan ymmärtää, ettei hänenlaisensa köyhä raukka voisi ostaa semmoisia tavaroita. Hän pysähtyi ja levitti tyhjät kätensä näyttääkseen heille, ettei hänellä ollut mitään ja että jättäisivät hänet rauhaan.

Silloin kauppias pisti hänen eteensä yhden sormensa ja nyökäytti päätään ja työnsi hänen eteensä kokonaisen kasan noita ihania tavaroita.

"Mahtaako se tarkoittaa, että se tahtoo myydä tuon kaiken yhdestä kultarahasta?" arveli Peukaloinen ihmeissään.

Kauppias otti esille pienen, kuluneen ja kehnon rahan, kaikkein pienimmän, mitä olla voi, ja näytti sitä Peukaloiselle. Ja hän oli niin karkäs myymään, että pani kasaansa vielä pari suurta raskasta hopeamaljaa.

Silloin poika alkoi kaivella taskujaan. Hän kyllä tiesi, ettei hänellä ollut lanttiakaan, mutta ei kuitenkaan voinut olla tunnustelematta.

Kaikki muut kauppiaat seisoivat ja katselivat, kuinka kauppa päättyisi, ja kun he huomasivat, että poika alkoi kaivaa taskujaan, he heittäytyivät pöytiensä yli, ottivat kahmalonsa täyteen kulta- ja hopeakoristeita ja tarjosivat niitä hänelle. Ja kaikki he osoittivat hänelle, että he eivät pyytäneet maksuksi muuta kuin yhden ainoan pienen rahan.

Mutta poika käänsi nurin sekä liivinsä että housunsa taskut ja näytti, ettei hänellä mitään ollut. Silloin heille tulivat kyyneleet silmiin, kaikille noille komeille kauppiaille, jotka olivat häntä niin paljon

rikkaampia. Viimein häntä alkoi säälittää heidän surkeutensa, ja hän alkoi tuumia, eikö hän voisi heitä mitenkään auttaa. Ja niin hän muisti sen ruostuneen lantin, jonka hän juuri äsken oli nähnyt rannalla.

Hän alkoi juosta suoraan katua pitkin, ja onni auttoi häntä, ja hän tuli samalle portille, josta ensin oli tullut sisään. Hän syöksyi siitä ulos ja alkoi etsiä sitä vihreätä, ruosteista vaskirahaa, joka oli ollut vastikään rannalla.

Hän löysikin sen, aivan oikein, mutta kun hän oli ottanut sen maasta ja aikoi rientää takaisin kaupunkiin se mukanaan, hän näkikin vain meren edessään. Ei lainkaan kaupungin muuria, ei vartijoita, ei katuja, ei taloja enää näkynyt, ainoastaan meri.

Poika ei voinut sille mitään, että kyneleet kihosivat hänen silmiinsä. Hän oli alusta pitäen luullut, että se, mitä hän näki, ei ollut muuta kuin näköhäiriötä, mutta sen hän oli ehtinyt unohtaa. Hän oli vain ajatellut, kuinka kaunista kaikki oli. Hän tunsikin oikein syvää surua siitä, että kaupunki oli kadonnut.

Samassa herra Ermenrich heräsi ja tuli Peukaloisen luo. Mutta poika ei kuullut häntä, joten haikaran piti tönäistä häntä nokallaan havahduttaakseen hänet. "Taidat siinä seisoa ja nukkua niinkuin minäkin", sanoi herra Ermenrich.

"Voi, voi, herra Ermenrich!" sanoi Peukalainen. "Mikä kaupunki se oli, joka äsken ikään oli tässä?"

"Oletko sinä nähnyt kaupungin?" kysyi haikara. "Olet vain nukkunut ja nähnyt unta, niinkuin sanoin."

"Ei, en minä ole nähnyt unta", sanoi Peukalainen, ja hän kertoi haikaralle kaikki, mitä oli nähnyt ja kokenut.

Silloin herra Ermenrich sanoi: "Minä puolestani luulen, että olet nukahtanut tässä rannalla ja nähnyt unta tuosta kaikesta. Mutta minä en tahdo salata sinulta, Peukalainen, että Bataki, korppi, joka on oppinein kaikista linnuista, kerran kertoi minulle, että tällä rannalla on ennen vanhaan ollut kaupunki, jota sanottiin Vinetaksi. Se oli niin rikas ja onnellinen, ettei mikään kaupunki ole milloinkaan ollut ihanampi, mutta valitettavasti hairahtuivat sen asukkaat ylpeyteen ja kopeuteeseen. Rangaistukseksi siitä, niin kertoi Bataki, hukutti myrskylaine sen tulvansa alle, ja se upposi meren pohjaan. Mutta sen asukkaat eivät voi kuolla eikä heidän kaupunkinsaakaan voi hävitä. Ja yhtenä yönä kerran sadassa vuodessa se nousee kaikessa komeudessaan merestä ja on maan pinnalla ummelleen tunnin ajan."

"Niin, kyllä sen täytyy olla niin, sillä minä olen sen nähnyt."

"Mutta kun tunti on kulunut, niin se uppoaa taas mereen, ellei joku Vinetassa sillä välin ole saanut myydyksi jotakin jollekulle elävälle olennolle. Jos sinulla, Peukalainen, olisi ollut kuinka pieni lantti tahansa maksaaksesi kauppiaille, olisi Vineta saanut jäädä tähän rannalle, ja sen asukkaat olisivat saaneet elää ja kuolla niinkuin muutkin ihmiset."

"Herra Ermenrich", sanoi poika, "nyt ymmärrän, miksi te tulitte ja toitte minut tänne keskellä yötä. Sentähden, että uskoitte, että minä pelastaisin tuon vanhan kaupungin. Voi, herra Ermenrich, minä olen niin pahoillani siitä, ettei minun onnistunut sitä tehdä."

Hän pani kädet silmilleen ja itki. Ei ollut helppo sanoa, kumpi oli enemmän pahoillaan, poika vai herra Ermenrich.

Elävä kaupunki

Maanantaina huhtikuun 11. p:nä.

Toisena pääsiäispäivänä iltapäivällä villihanhet ja Peukalainen liitelivät Gotlannin yli.

Tämä suuri saari oli tasaisena ja sileänä heidän allaan. Maa oli ruudukas aivan niinkuin Skoonessakin, ja siellä oli runsaasti sekä kirkkoja että kartanoita. Mutta erona oli se, että täällä oli vainioiden liepeillä enemmän lehtoniittyjä eivätkä talot olleet rakennetut neliöön. Eikä myöskään ollut ollenkaan suuria linnamaisia herraskartanoita ja niiden laajoja puistoja.

Villihanhet olivat päättäneet kulkea Gotlannin yli Peukaloisen tähden. Hän oli nyt pari päivää ollut hyvin alakuloinen. Se johtui siitä, että hän aina näki silmiensä edessä tuon kaupungin, joka niin ihmeellisellä tavalla oli hänelle näyttäytynyt. Hän ei ajatellut muuta kuin noita kauniita rakennuksia ja komeita ihmisiä. "Voi, että minun kuitenkin olisi onnistunut saada se kaikki elämään!" hän ajatteli. "Mikä vahinko, että niin paljon kaunista makaa meren pohjassa!"

Sekä Akka että hanhikukko olivat koettaneet vakuuttaa Peukaloiselle, että hän oli nähnyt unta tai että

se vain oli ollut näköhäiriö, mutta poika ei tahtonut kuulla mistään semmoisesta puhuttavan. Hän oli niin varma siitä, että hän todella oli nähnyt, mitä oli nähnyt, ettei kukaan voinut järkyttää hänen uskoaan siitä. Hän kulki niin suruissaan, että hänen matkatoverinsa alkoivat olla levottomia hänen tähtensä.

Juuri kun poika oli alakuloisimmillaan, oli vanha Kaksi tullut takaisin laumaan. Myrsky oli heittänyt hänet Gotlantiin päin ja hänen oli täytynyt lentää yli koko saaren, ennen kuin oli saanut kuulla, että matkatoverit olivat Lilla Karlsön saarella. Kun Kaksi sai tietää, mikä Peukaloista vaivasi, sanoi hän yht'äkkiä:

"Jos Peukaloinen suree vanhaa kaupunkia, niin lohdutamme me hänet pian. Tulkaa vain mukaan, niin minä vien teidät paikkaan, jonka eilen näin. Hänen ei tarvitse kauemmin olla suruissaan."

Kohta sen jälkeen hanhet olivat heittäneet hyvästinsä lampaille, ja nyt he olivat matkalla siihen paikkaan, jonka Kaksi tahtoi näyttää Peukaloiselle. Vaikka hän olikin alakuloinen, ei hän kuitenkaan voinut olla katselematta maata, jonka yli kuljettiin.

Hänestä näytti, että koko saari alun pitäen oli ollut samanlainen korkea ja jyrkkä kallio kuin Karlsö, vaikka tietysti paljon suurempi. Mutta sitten se oli jotenkin litistynyt. Joku oli suurella kaulimella sitä kaulinnut, niinkuin se olisi ollut taikinapalanen. Eipä niin, että siitä olisi tullut tasainen ja sileä kuin leipäkakkara, eipä suinkaan. Heidän kulkiessaan rannikkoa pitkin hän oli useissa paikoin nähnyt korkeita valkoisia kalkkiseiniä, luolia ja "raukoja", mutta useissa paikoin ne olivat hävinneet ja ranta vaipui vähäpätöisenä mereen.

Alhaalla maassa viettivät ihmiset kaunista ja rauhallista juhlapäivän iltapäivää. Ilma oli parhaiksi lämmin, kuin kesäpäivänä, puitten lehdet olivat suurella hiirenkorvalla, lehtoniityillä kukkivat kevätkukat, poppelien pitkät hienot riippuoksat huojuivat, ja pienissä puutarhoissa, joita oli joka tuvan edessä, olivat karviaismarjapensaat jo aivan vihreinä.

Lämmin ja kevät oli houkutellut ihmisiä teille ja pihoille, ja missä vain muutamia heistä oli yhdessä, siellä leikittiin. Eivät vain lapset leikkineet, vaan myöskin aikuiset. He heittivät kivillä pilkkaan ja löivät palloja ilmaan niin kauniisti, että ne melkein nousivat villihanhien tasalle. Oli hauskaa ja iloista nähdä suurten ihmisten leikkivän, ja poika olisi kyllä iloinnut, jos hänen mielensä ei olisi ollut niin täynnä murhetta.

Hänen täytyi kuitenkin myöntää, että tämä oli kaunis matka. Oli niin paljon laulua ja ääntä ilmassa. Pienet lapset leikkivät piirileikkiä ja lauloivat. Ja pelastusarmeija oli liikkeellä. Poika näki suuren joukon mustapunapukuisia ihmisiä istuvan metsäkukkulalla ja soittavan kitaraa ja messinkitorvea. Muuatta tietä myöten tuli suuri joukko ihmisiä. Ne olivat raittiusväkeä, jotka olivat olleet huviretkellä. Hän tunsu heidät suurista lipuista ja kultakirjoituksista, jotka heiluivat heidän päänsä päällä. Ja laulun toisensa perästä he lauloivat niin kauan kuin hän voi heitä kuulla.

Poika ei sitten kuunaan muistellensa Gotlantia voinut samalla olla ajattelemaan leikkejä ja lauluja.

Pitkän aikaa hän oli katsellut alas, mutta nyt sattui hän nostamaan silmänsä. Ei kukaan voi kertoa, kuinka hän hämmästy. Hänen huomaamattaan hanhet olivat jättäneet saaren sisäisen osan ja lentäneet länteen päin rannikkoa kohti. Nyt hänen edessään oli aava, sininen meri. Mutta ei meri ollut ihmeellinen, vaan meren rannalla oleva kaupunki.

Poika tuli idästä päin ja aurinko oli alkanut laskea länttä kohti. Hänen lähestyessään kaupunkia piirtyivät sen muurit ja tornit ja korkeat päätytalot aivan mustina valoisaa iltataivasta vasten. Hän ei siis voinut nähdä, millaisia ne olivat todellisuudessa, ja hetken aikaa hän luuli, että tämä oli aivan samanlainen komea kaupunki kuin se, minkä hän oli nähnyt pääsiäisyönä.

Kun hän nyt tuli oikein kaupunkiin, hän näki, että se oli samanlainen kuin tuo merenpohja-kaupunki, mutta että se siitä myöskin suuresti erosi. Siinä oli sama ero kuin jos yhtenä päivänä näkisi miehen kullassa ja purppurassa, ja toisena päivänä näkisi hänet kurjana ja repaleisena.

Niin, tämä kaupunki oli kerran ollut samanlainen kuin se, jonka hän oli nähnyt Pommerin rannalla. Tätäkin kaupunkia ympäröi muuri torneineen ja portteineen. Mutta tornit tässä kaupungissa, joka oli saanut jäädä maan pinnalle, olivat katottomat ja ontot ja tyhjat. Portit olivat ovettomat, vartijat ja sotamiehet olivat kadonneet. Kaikki komea, loistava ylellisyys oli poissa. Täällä oli jäljellä vain alaston, harmaa kivipohja.

Kun poika kulki kaupungin yli, hän näki vielä, että suurin osa sen rakennuksia oli pieniä ja matalia puutaloja, mutta siellä täällä oli jäljellä muutamia korkeita päätytaloja ja muutamia vanhanaikaisia kirkkoja. Päätytalojen seinät oli maalattu valkoisiksi ja ne olivat aivan koristeettomat, mutta kun poika

aivan äsken oli nähnyt tuon uponneen kaupungin, hän luuli ymmärtävänsä, kuinka ne olivat olleet koristetut: toiset kuvanveistoksilla, toiset mustalla ja valkoisella marmorilla. Samanlaisia olivat vanhat kirkotkin. Useimmat niistä olivat katottomia ja sisältä tyhjiä. Ikkuna-aukot olivat tyhjätkin, lattiat olivat ruohottuneet ja seiniä myöten kiemurteli vihreitä köynnöksiä. Mutta nyt hän tiesi, miltä ne kerran olivat näyttäneet: seinät olivat olleet kuvien ja maalausten peitossa, kuorissa oli ollut kirjailtu alttari ja kultainen risti, siellä oli liikkunut pappeja, joilla oli ollut yllään kultapuku.

Poika näki myöskin kaitaiset kaupungin kadut, jotka olivat melkein autiot juhlapäivän iltana. Hän tiesi, millainen komeiden ihmisten virta kerran oli myllertänyt niitä pitkin. Hän tiesi, että ne olivat olleet suuria työpajoja, täynnä kaikenlaisia työmiehiä.

Villihanhet lensivät pari kertaa edestakaisin kaupungin yllä, jotta Peukaloinen oikein saisi nähdä kaiken. Sitten he laskeutuivat erään rauniokirkon ruohottuneelle lattialle jäädäkseen siihen yöksi.

Hanhet olivat jo asettuneet makuulle, mutta Peukaloinen valvoi vielä ja katseli haljenneiden kattoholvien läpi kalpeanpunaiselle iltataivaalle. Istuttuaan siinä vähän aikaa hän ajatteli, ettei enää kannattanut surra sitä, ettei ollut voinut pelastaa tuota uponnutta kaupunkia.

Ei, sitä hän ei tahtonut saatuakaan nähdä tämän. Ellei se kaupunki, jonka hän oli nähnyt, olisi saanut vaipua meren syvyyteen takaisin, olisi se ehkä jonkin ajan kuluttua köyhtynyt ja rappeutunut niinkuin tämäkin. Ehkei se olisi voinut vastustaa aikaa ja hävitystä, vaan pian seisonut siinä katottomine kirkkoineen ja koristeettomine huoneineen ja autioine tyhjinä katuineen niinkuin tämäkin. Silloin oli parempi, että se oli tallella kaikessa ihanuudessaan siellä alhaalla piilossaan. "Oli parasta, että kävi niinkuin kävi", hän ajatteli. "Jos minulla olisi valta pelastaa kaupunki, en luule, että sen tekisin." Sitten hän ei enää surrut sitä asiaa.

Ja on kyllä paljon nuoria, jotka ajattelevat samalla tavalla. Mutta kun ihmiset ovat tulleet vanhoiksi ja saaneet tyytyä vähään, niin he iloitsevat enemmän siitä Visbystä, joka on olemassa, kuin tuosta komeasta meren pohjaan vaipuneesta Vinetasta.

XV

SATU SMOOLANNISTA

Tiistaina huhtikuun 12. p:nä.

Villihanhien matka meren yli oli ollut hauska, ja he olivat laskeutuneet Tjustin kihlakuntaan pohjois-Smoolantiin. Tämä kihlakunta ei näyttänyt voivan päättää, tahtoiko se olla maata vai merta. Kaikkialla tunkeutuivat meren lahdet mantereeseen ja leikkelivät sen rikki saariksi ja niemiksi ja taipaleiksi ja lammikoiksi. Meri rynnisti niin, että ainoastaan kukkulat ja vuorennpyylät voivat pysyä näkyvissä. Kaikki alava maa oli kadonnut veden pinnan alle.

Oli ilta, kun villihanhet tulivat mereltä, ja kauniina lepäsi tuo pienikukkulainen maa kimmeltävien selkien keskellä. Siellä täällä saarilla poika näki majoja ja tupia, ja mitä kauemmaksi sisämaahan hän ennätti sitä suuremmiksi ja kauniimmiksi kävivät rakennukset. Lopulta ne kasvoivat suuriksi ja valkoisiksi herraskartanoiksi. Puut reunustivat rantoja, vähän edempänä oli peltotilkkuja, ja ylhäällä pienten mäkien kukkuloilla alkoi puuvyöhyke uudelleen. Poika ei voinut olla ajattelematta Blekingeä. Tämä oli taas semmoinen paikka, jossa maa ja meri kohtasivat toisensa noin kauniisti ja hiljaisesti, kuin ne olisivat tahtoneet näyttää toisilleen parhaimpansa ja kauneimpansa.

Villihanhet laskeutuivat kaljulle saarelle kauas Gåsfjärdenin selälle. Silmäillessään rantaa he huomasivat heti, että kevät oli suuresti edistynyt sillä aikaa kun he olivat olleet meren saarilla. Suuret, komeat puut eivät vielä olleet lehdessä, mutta maa niiden alla oli kirjavanaan valkoista, vihreää, keltaista ja sinistä, niin että hanhet hetken aikaa ihmettelivät, mistä tuo kirjomatto oli tehty. Mutta sitten heille selvisi, että maa oli valkovuokkojen, käenrieskojen ja sinivuokkojen peittämä.

Kun hanhet näkivät kukkaispeitteen, he alkoivat pelätä viipyneensä liian kauan maan eteläosissa. Akka sanoi heti, ettei ollut aikaa Smoolannista etsiä lepopaikkaa. Jo seuraavana aamuna heidän täytyisi rientää pohjoista kohti Itä-Göötanmaan yli.

Poika ei siis saisi nähdä paljoakaan Smoolannista ja se harmitti häntä. Ei mistään maakunnasta hän ollut kuullut puhuttavan niin paljon kuin

Smoolannista, ja hän olisi halunnut nähdä sen omin silmin.

Viime kesänä, kun hän oli palvellut hanhipoikana erään talonpojan luona lähellä Jordbergaa, hän oli melkein joka päivä tavannut pari köyhää smoolantilaislasta, jotka nekin paimensivat hanhia. Ne lapset olivat häرنänneet häntä aivan kauheasti tuolla Smoolannillaan.

Mutta oli sentään väärin sanoa, että Oosa hanhityttö olisi häntä häرنännyt. Hän oli aivan liian viisas tehdäkseen semmoista. Mutta sen sijaan hänen veljensä Pikku Matti saattoi häرنätä niin että oikein suututti.

"Oletko kuullut, Niilo hanhipoika, kuinka Smoolanti ja Skoone luotiin?" saattoi hän kysyä; ja jos Niilo vastasi, ettei hän ollut kuullut, kertoi hän heti tuon vanhan pilasadun.

"Niin, se oli siihen aikaan kun Meidän Herramme parhaillaan loi tätä maailmaa. Hänen työssä ollessaan tuli Pyhä Pietari kävellen. Hän pysähtyi ja jäi katsomaan ja sitten hän kysyi, oliko työ vaikeata. 'Onpa niinkin, eipä se ole niinkään helppoa', vastasi Herra. Pyhä Pietari katseli vielä vähän aikaa, ja kun hän huomasi, kuinka helposti Herra asetteli maat toistensa viereen, alkoi hänenkin tehdä mieli koettaa. 'Ehkä sinun tarvitsee vähän levätä', hän sanoi Herralle, 'niin saattaisin minä tehdä työtäsi sillä aikaa.' Mutta siihen Herra ei suostunut. 'En tiedä, oletko niin perehtynyt tähän työhön, että minä uskallan antaa sinun jatkaa siitä, mihin minä lopetan', hän vastasi. Silloin Pyhä Pietari suuttui ja sanoi, että hän kyllä osaa luoda maita yhtä hyvin kuin Herrakin.

"Nyt sattui niin, että Herra juuri parhaillaan loi Smoolantia. Se ei vielä ollut puolivalmiskaan, mutta siitä näytti tulevan ihmeen kaunis ja hedelmällinen maa. Herran oli vaikea kieltää mitään Pyhältä Pietarilta ja sitten hän kai ajatteli, ettei kenenkään pitäisi voida turmella sitä, mikä oli niin hyvällä alulla. Sentähden hän sanoi: 'Jos olet samaa mieltä kuin minä, niin koetetaan, kumpi meistä paremmin ymmärtää tehdä tällaista työtä. Sinä, joka olet vain vasta-alkaja, saat lopettaa sen, minkä minä olen aloittanut, ja minä rupean luomaan uutta maata.' Siihen Pyhä Pietari heti suostui, ja niin he rupesivat työhön kumpikin taholleen.

"Herra siirtyi vähän etelämmäksi, ja siellä hän rupesi luomaan Skoonea. Ei kestänyt kauan ennen kuin hänen työnsä oli valmis, ja kohta hän kysyi, oliko Pyhä Pietari lopettanut työn ja tahtoiko hän tulla katsomaan hänen työtänsä. 'Työni on jo aikoja sitten ollut valmis', sanoi Pyhä Pietari, ja hänen äänestään kävi ilmi, että hän oli tyytyväinen siihen, mitä oli saanut aikaan.

"Kun Pyhä Pietari sai nähdä Skooneen, täytyi hänen myöntää, ettei siitä maasta ollut mitään muuta kuin hyvää sanottavana. Se oli hedelmällinen ja helposti viljeltävä maa, ja siinä oli suuria tasankoja kaikkialla, eikä juuri nimeksikään vuoria. Oli selvää, että Herra oli aivan erikoisesti tahtonut tehdä siitä sellaisen, että ihmiset siinä viihtyisivät. 'Niin, tämä on hyvä maa', sanoi Pyhä Pietari, 'mutta minä luulen, että minun maani on parempi.' — 'No mennään sitä katsomaan', sanoi Herra.

"Maa oli jo ollut valmis pohjoisessa ja idässä Pyhän Pietarin alkaessa työnsä, mutta eteläisen ja läntisen osan ja koko sisämaan hän itse oli saanut luoda. Kun nyt Herra tuli sinne, missä Pietari oli tehnyt työtä, säikähti hän niin, että pysähtyi ja sanoi: 'Millä ihmeen tavalla sinä olet menetellyt tätä maata luodessasi, Pyhä Pietari?'

"Pyhä Pietari seisoi ja katseli ympärilleen aika ihmeissään. Hänellä oli ollut se aate, ettei mikään voinut olla maalle niin hyödyllistä kuin suuri lämpö määrä. Sentähden hän oli vetänyt kokoon äärettömät määrät kiveä ja vuorta ja muurannut niistä ylängön, jotta maa tulisi lähelle aurinkoa ja saisi siitä paljon lämmintä. Kiviröykkiöiden päälle hän oli levittänyt hienon ruokamultakerroksen, ja sitten hän oli arvellut, että kaikki oli niinkuin olla pitikin.

"Mutta nyt oli tullut pari ankaraa sadekuuroa sillä aikaa kun hän oli ollut Skooneessa, ja enempää ei ollut tarpeen näyttämään, mihin hänen työnsä kelpasi. Kun Herra tuli tarkastamaan maata, oli kaikki ruokamulta huuhtoutunut pois ja alaston kalliopohja pisti esiin kaikkialta. Parhaissa paikoissa oli savea ja soraa kivipaasien päällä, mutta se oli niin laiha näköistä, että oli helppo ymmärtää vain katajan, kuusen, sammalen ja kanervan voivan viihtyä siellä. Mutta vettä oli runsaasti. Se oli täyttänyt kaikki kallioperustan rotkot, ja järviä, jokia ja puroja näkyi kaikkialla, puhumattakaan soista ja nevoista, joita levisi suurilla aloilla. Ja harmillisinta oli, että kun toisissa paikoissa oli vettä yllin kyllin, oli toisin paikoin niin suuri veden puute, että isot alat olivat kuivina nummina, joissa hiekka ja maa põlisivät pilvenä ilmaan vähimmäinkin tuulen hengen käydessä.

"'Mikä sinun tarkoituksesi on mahtanut olla luodessasi tämmöistä maata?' sanoi Herra, ja Pyhä Pietari puolustautui ja sanoi, että hän oli tahtonut luoda maan näin korkeaksi sentähden, että se saisi paljon auringon valoa. 'Mutta sittenhän se myös saa paljon yökylmää', sanoi Herra, 'sillä se tulee taivaasta sekin. Minä vain pahoin pelkään, että sen vähän, mikä täällä voi kasvaa, panee pakkänen.'

"Sitä ei Pyhä Pietari tietysti ollut tullut ajatelleeksi.

"Niin, tästä tulee karu ja hallanarka maa", sanoi Herra, "sitä ei voi auttaa."

Kun Pikku Matti oli ehtinyt kertomuksessaan näin pitkälle, otti Oosa hanhityttö sanat hänen suustaan. "Minä en voi sietää, Pikku Matti, että sinä sanot Smoolannissa olevan niin kurjaa", sanoi hän. "Sinähän et ollenkaan muista, kuinka paljon siellä on hyvää maata. Ajattele vain Mören kihlakuntaa Kalmarin salmen rannalla! Onkohan missään niin hedelmällistä viljaseutua? Siellä on peltoa pellon vieressä, aivan niinkuin täällä Skoonessakin. Siellä on niin hyvää maata, etten minä tiedä, mitä siinä ei voisi kasvaa."

"Enhän minä sille mitään mahda", sanoi Pikku Matti, "minä vain kerron, mitä olen muilta kuullut."

"Ja minä olen kuullut monen sanovan, että kauniimpaa rannikkoa kuin Tjustin rannikko ei ole missään. Ajattele vain niitä niemiä ja saaria ja herraskartanoita ja lehtoja!" — "Niin, se on kyllä totta se", myönsi Pikku Matti. "Ja etkö muista", jatkoi Oosa, "opettajan sanoneen, että niin kaunista seutua kuin se palanen Smoolantia, joka on eteläpuolella Vetterin järveä, ei ole koko Ruotsissa? Ajattelehan vain sitä kaunista järveä ja niitä keltaisia rantavuoria ja Grennaa ja Jönköpingiä tulitikkutehtaineen ja Munksjötä, ja ajattele Huskvarnaa ja kaikkia niitä laitoksia siellä!" — "Niin, se on kyllä totta se", sanoi Pikku Matti vielä kerran. — "Ja ajattele Visingötä, Pikku Matti, ja sen raunioita ja sitä tammimetsää ja kaikkia muistoja! Ajattele sitä laaksoa, jossa Emån joki juoksee, ja kaikkia niitä kyliä ja puuhiomoita ja sahoja ja puusepäntehtaita!" — "Niin, se on kaikki totta se", sanoi Pikku Matti ja näytti oikein huolestuneelta.

Mutta yht'äkkiä hän oli katsahtanut ylös. "Kylläpä me olemme aika pöllöjä", hän sanoi. "Kaikki tuohan on Meidän Herramme luomassa Smoolannissa, siinä osassa maata, joka oli jo valmis, ennen kuin Pyhä Pietari ryhtyi työhön. Sehän on niinkuin olla pitääkin, että siellä on kaunista ja komeaa. Mutta Pyhän Pietarin Smoolannissa on kaikki uusi sen näköistä kuin sadussa kerrotaan, eikä ole kumma, että Herra tuli murheelliseksi nähtyään sen. Pyhä Pietari ei kuitenkaan menettänyt rohkeuttaan; hän koetti lohduttaa Herraa. 'Älähän pane tuota niin pahaksesi!' hän sanoi. 'Odotahan vain, kunnes minä ennätän luoda ihmisiä, jotka voivat viljellä ja raivata peltoja kivimäkiin!'

"Silloin loppui viimeinkin Herran kärsivällisyys, ja hän sanoi: 'Ei, sinä saat mennä Skooneen, josta minä olen tehnyt hyvän ja helposti viljeltävän maan, ja luo sinä skoonelainen, mutta smoolantilaisen tahdon minä itse luoda.' Ja silloin Herra loi smoolantilaisen ja teki hänestä vikkelän ja tyytyväisen ja iloisen ja ahkeran ja yritteliään ja kunnollisen sitä varten, että hän voisi hankkia itselleen toimeentulonsa köyhässä maassaan."

Nyt vaikeni Pikku Matti, ja jos Niilo Holgerinpoikakin olisi ollut vaiti, niin olisi kaikki käynyt hyvin, mutta hän ei mitenkään voinut olla kysymättä, kuinka Pyhä Pietari oli onnistunut luodessaan skoonelaisen?

"Niin, sanohan itse", sanoi Pikku Matti ja näytti niin pilkallisen näköiseltä, että Niilo Holgerinpoika karkasi hänen kimppuunsa lyödäkseen häntä. Mutta Matti oli vain pieni poika, ja Oosa hanhityttö, joka oli vuotta vanhempi, juoksi heti auttamaan häntä. Vaikka tyttö olikin lauhkealuontoinen, hän lennähti ylös kuin leijona heti kun joku yritti koskea veljeen. Mutta Niilo Holgerinpoika ei tahtonut tapella tytön kanssa; hän käänsi heille selkensä ja lähti tiehensä, eikä mennyt sitten noiden pienten smoolantilaisten luo koko sinä päivänä.

XVI

VARIKSET

Saviastia

Smoolannin kaakkoisessa kulmassa on kihlakunta, jonka nimi on Sunnerbo. Se on sangen sileää ja tasaista maata, ja jos joku näkee sen talvella sen ollessa lumen peitossa, ei voi kuvitella muuta kuin että lumen alla on kynnetyjä peltoja, vihreitä ruisvainioita ja niitettyjä apilasniittyjä, kuten tasankomaalla tavallisesti on. Mutta kun lumi vihdoinkin sulaa huhtikuun alkupuolella, käykin ilmi, että lumen alla ei olekaan muuta kuin kuivaa hiekanummea, alastonta kalliota ja suuria, veteliä soita. Peltoja on kyllä siellä täällä, mutta ne ovat niin pieniä, että niitä tuskin huomaa, ja pieniä, harmaita tai punaisia talonpoikaistupia on myöskin, mutta ne ovat tavallisesti piiloutuneet johonkin koivulehtoon ikään kuin

välttään näyttäytymistä.

Siinä, missä Sunnerbon kihlakunta sattuu Hallannin rajaan, on niin laaja hiekkanutmi, että toisella reunalla seisoja ei voi nähdä nummen toiselle reunalle. Koko nummella ei kasva muuta kuin kanervaa, eikä olisi helppoa saada muita kasveja täällä viihtymäänkään. Kaikkein ensiksi pitäisi silloin hävittää juurineen kanerva, sillä asia on niin, että vaikka sillä on vain pieni vaivainen runko, pienet, vaivaiset oksat ja kuivat, vaivaiset lehdet, niin se kuitenkin kuvittelee olevansa puu. Sentähden se käyttäytyy samalla tavalla kuin oikeat puut, levittäytyy metsinä laajoille aloille, pitää uskollisesti yhtä eikä tahdo juuri sietää, että suuret tai pienet kasvit tunkeutuvat sen alueelle.

Ainoa paikka nummella, jossa kanerva ei ole yksinvaltiaana, on pitkä kivikkojarju, joka kulkee sen keskitse. Siinä on sekä katajapensaita että pihlajia ja muutamia suuria, kauniita koivuja. Siihen aikaan kun Niilo Holgerinpoika kierteli maailmaa villihanhien seurassa, oli siellä myöskin tupa ja palanen raivattua maata, mutta ihmiset, jotka kerran olivat asuneet siellä, olivat syystä tai toisesta muuttaneet sieltä pois. Pieni tupa oli tyhjä ja pelto oli viljelemätön.

Kun asukkaat olivat lähteneet tuvasta, he olivat sulkeneet uunin pellin, panneet ikkunat hakaan ja lukinneet oven. Mutta he eivät olleet ajatelleet, että yksi ikkunaruutu oli rikki ja että reikä oli tukittu vain rievulla. Parin kesän sadekuurojen vaikutuksesta tuo riepu oli mädäntynyt ja luhistunut kokoon, ja viimein oli variksen onnistunut kaivaa se siitä pois.

Nummen harju ei näet ollut niin autio kuin olisi saattanut luulla: siinä asui suuri variskansa. Koko vuotta ne eivät tietysti siellä asuneet. Ne muuttivat talveksi ulkomaille, syksyisin ne vaelsivat yhdeltä pellolta toiselle koko Göötanmaassa ja nokkivat viljaa, kesäisin ne hajaantuivat Sunnerbon kihlakunnan kartanoihin ja elivät munista, marjoista ja linnunpoikasista, mutta kun saapui kevät, jolloin niiden oli rakennettava pesiä ja munittava, ne tulivat takaisin kanervanummelle.

Sen variksen nimi, joka poimi rievun ikkunasta, oli Maija Valkohöyhen, mutta häntä ei koskaan sanottu muuksi kuin joko Kuhnukseksi tai Tuhmuukseksi tai suorastaan Kuhnus-Tuhmuukseksi siksi, että hän aina käyttäytyi tuhmasti ja taitamattomasti eikä kelvannut miksikään muuksi kuin narrattavaksi. Kuhnus-Tuhmus oli suurempi ja voimakkaampi kaikkia muita variksia, mutta se ei auttanut häntä niin vähääkään, sillä hän vain oli ja pysyi kaikkien pilkattavana. Ei auttanut häntä sekään, että hän oli hyvin hienoa sukua. Jos kaikki olisi oikein käynyt, niin olisipa hänen vielä pitänyt olla koko lauman johtaja, sentähden, että se arvo ikimuistoisista ajoista oli kuulunut vanhimmalle Valkohöyhenien suvusta. Mutta jo paljon ennen kuin Kuhnus-Tuhmus oli syntynyt, oli valta siirtynyt hänen suvustaan, ja se oli nyt erään julman ja villin variksen hallussa, jonka nimi oli Vinha-Tuuli.

Tuo vallan muutos oli ollut seurauksena siitä, että Varisharjun varikset olivat saaneet halun muuttaa elintapojaan. Voihan olla, että moni luulee kaikkien, joilla on variksen nimi, elävän samalla tavalla, mutta se on suuri erehdys. On kokonaisia variskansoja, jotka viettävät rehellistä elämää, se on, syövät vain siemeniä, matoja ja kuolleita eläimiä, ja on toisia, jotka viettävät oikeaa ryövärin elämää, tappavat jäniksenpoikia ja pikkulintuja ja ryöstävät jok'ikisen löytämänsä linnunpesän.

Vanhat Valkohöyhenet olivat olleet ankaria ja kohtuullisia, ja niin kauan kuin he olivat johtaneet laumaa, he olivat pakottaneet varikset käyttäytymään niin, ettei muilla linnuilla ollut mitään pahaa heistä sanottavana. Mutta varikset olivat monilukuisia, ja köyhyys oli suuri heidän keskuudessaan. He eivät ajan pitkään jaksaneet elää näin ankarasti ja siveellisesti, vaan he tekivät kapinan Valkohöyheniä vastaan ja antoivat vallan Vinha-Tuulelle, joka oli pahin pesien ryöstäjä ja ryöväri mitä ajatella voi, ellei ehkä hänen vaimonsa Tuulen-Puuska ollut vielä pahempi. Heidän hallituksensa aikana varikset olivat alkaneet viettää semmoista elämää, että heitä nyt pelättiin enemmän kuin kyyhkyshaukkoja ja huuhkaimia.

Kuhnus-Tuhmuksella ei tietysti ollut mitään sanomista varislauman asioihin. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, ettei hän vähimmäskään määrin ollut tullut esi-isiinsä ja ettei hän kelvannut johtajaksi. Ei kukaan olisi puhunut hänestä, ellei hän alinomaa olisi tehnyt uusia tyhmyyksiä. Muutamat oikein viisaat sanoivat, että oli ehkä onneksi Kuhnukselle, että hän oli semmoinen saamaton raukka, muuten Vinha-Tuuli ja Tuulen-Puuska eivät olisi antaneet hänen, vanhan päällikkösuvun jäsenen, jäädä laumaan.

Nyt he sitä vastoin olivat hänelle hyvin ystävällisiä ja ottivat kernaasti hänet mukaansa metsästysretkilleen. Silloin voivat kaikki nähdä, kuinka he olivat häntä paljon taitavimmat ja rohkeammat.

Kukaan variksista ei tiennyt, että juuri Kuhnus-Tuhmus oli ottanut rievun ikkunasta, ja jos se olisi tullut tietoon, olisi äärettömästi hämmästyttynyt. Ikinä ei olisi uskottu, että hän rohkeni lähestyä ihmisasuntoja. Itse hän ei hiiskunut siitä sanaakaan, ja hänellä oli siihen omat syynsä. Päivällä ja muiden ollessa läsnä Tuuli ja Puuska kohtelivat häntä aina hyvin, mutta eräänä hyvin pimeänä yönä, kun varikset jo istuivat yöpuullaan, oli pari varista käynyt hänen kimppuunsa ja olivat vähältä surmata

hänet. Sen jälkeen hän muutti pimeään tultua joka ilta tavallisesta makuupaikastaan tyhjään tupaan.

Tapahtui nyt eräänä iltapäivänä, kun varikset jo olivat saaneet pesänsä kuntoon Varisharjulla, että he löysivät merkillisen esineen. Vinha-Tuuli, Kuhnus-Tuhmus ja pari muuta varista olivat lentäneet nummen toisessa laidassa olevaan suureen kuoppaan. Kuoppa oli vain tavallinen sorahauta, mutta varikset eivät voineet tyytyä tähän näin yksinkertaiseen selitykseen, vaan he lensivät yhtä mittaa sen pohjalle ja kääntelivät jok'ikistä hiekkajyvää saadakseen selville, miksi ihmiset olivat sen kaivaneet. Juuri heidän tepastellessaan siinä vyörähti iso soralohkare eräältä reunalta alas. He riensivät sen luo ja sattuivat alas rapisseiden kivien ja soran seasta löytämään melko ison kiviastian, joka oli peitetty puukannella. He halusivat tietysti saada selville, oliko sen sisässä mitään, ja he koettivat sekä hakata reikää astiaan että vääntää auki sen kantta; mutta he eivät onnistuneet kummassakaan yrityksessä.

He seisoivat neuvottomina ja katselivat saviastiaa kuullessaan jonkun sanovan: "Tulenko minä teitä auttamaan, varikset?" He katsahivat ylös. Sorahaudan reunalla istui kettu ja katseli heitä. Se oli sekä väriltään että ruumiiltaan kauneimpia kettuja, mitä he milloinkaan olivat nähneet. Siinä ei ollut mitään muuta vikaa kuin se, että se oli menettänyt toisen korvanhuippunsa.

"Jos sinä haluat tehdä meille palveluksen", sanoi Vinha-Tuuli, "niin emme pane vastaan." Samassa sekä hän että muut lensivät kuopasta. Kettu hyppäsi vuorostaan alas, puri astiaa ja veti kantta, mutta ei saanut hankkimaan sitä auki.

"Voitko ymmärtää, mitä siinä on?" sanoi Vinha-Tuuli. Kettu vieritteli astiaa edestakaisin ja kuunteli tarkasti. "Tässä ei voi olla muuta kuin hopearahja", hän sanoi.

Tämmöistä aarretta varikset eivät olleet voineet odottaakaan. "Luuletko sinä, että se todella voi olla hopeaa?" he sanoivat, ja himo venytti heidän naamansa pitkäksi; sillä vaikka tuntuukin kummalliselta, ei ole mitään maailmassa, jota varikset niin rakastaisivat kuin hopearahja.

"Kuulkaahan vain, kuinka ne helisevät!" sanoi kettu ja pyöräytti astiaa vielä kerran ympäri. "En vain ymmärrä, miten saamme ne käsiimme." — "Ei, se on kai mahdotonta", sanoivat varikset. Kettu seisoi ja hieroi päätään vasempaan jalkaansa ja mietti. Ehkä hänen onnistuisi nyt varisten avulla saada haltuunsa tuo naskali, joka aina pääsi hänen kynsistään. "Kyllä minä tiedän erään, joka voisi avata teille astian", sanoi kettu. "Sano sitten! Sano sitten!" huusivat varikset ja olivat niin innoissaan, että lensivät kuoppaan. "Sen minä kyllä sanonkin, kunhan te ensin lupaatte suostua minun ehtoihini", hän sanoi.

Kettu kertoi nyt variksille Peukaloisesta ja sanoi heille, että jos he voisivat tuoda hänet tänne nummelle, niin hän kyllä osaisi avata heille astian. Mutta palkaksi tästä neuvosta hän pyysi, että he jättäisivät Peukaloisen hänelle niin pian kuin tämä oli hankkinut heille hopearahat. Variksilla ei ollut mitään syytä säästää Peukaloista, ja he suostuivat heti kauppaan.

Tästä kaikesta oli helppo sopia, mutta vaikeampi oli saada selkoa siitä, missä Peukaloinen ja villihanhet oleskelivat. Vinha-Tuuli lähti itse liikkeelle viidenkymmenen variksen seurassa ja sanoi, että hän tulisi pian takaisin. Mutta päivä toisensa jälkeen kului, eivätkä Varisharjun varikset nähneet hänestä vilahdustakaan.

Varisten viemä

Keskiviikkona huhtikuun 13. p:nä.

Villihanhet nousivat ylös aamun sarastaessa ennättääkseen kerätä vähän ruokaa itselleen, ennen kuin lähtisivät matkalle Itä-Göötanmaahan. Se saari Gåsfjärdenissa, jossa he olivat nukkuneet, oli pieni ja paljas, mutta vedessä sen ympärillä oli kasveja, joita voi syödä kyllikseen. Pojan laita oli pahempi. Hänen oli mahdoton löytää mitään syötävää.

Seistessään siinä nälkäisenä ja ikävystyneenä ja katsellessaan joka suunnalle hän huomasi kaksi oravaa, jotka leikkivät metsäisellä niemikkeellä vastapäätä kalliosaarta. Hänen mieleensä juolahti, että oravilla oli kenties jäljellä entisiä talvisäästöjä, ja hän pyysi valkoista hanhikukkoa viemään hänet vastapäätä olevalle niemikkeelle saadakseen kerjätä heiltä pari pähkinää.

Suuri valkoinen ui heti hänen kanssaan salmen yli, mutta onnettomuudeksi oravilla oli niin hauskaa keskenään ajellessaan toisiaan puusta puuhun, etteivät he kuunnelleet poikaa. Sen sijaan he vetäytyivät syvemmälle metsään. Poika riensi perässä ja katosi kohta hanhikukon näkyvistä, joka istui rannalla odottamassa.

Poika tallusteli valkovuokon varsien lomitse, jotka ylettyivät hänen leukaansa asti; silloin hän tunsii jonkun tarttuvan häneen takaapäin ja koettavan nostaa ylös. Hän kääntyi katsomaan ja näki, että varis

oli tarttunut hänen paidankaulukseensa. Hän koetti irroittautua, mutta ennen kuin hän pääsi irti, ehätti toinen varis siihen, iski hänen toiseen sukkaansa ja keikautti hänet kumoon.

Jos poika olisi heti huutanut apua, olisi valkea hanhikukko varmaankin voinut pelastaa hänet, mutta hän piti kai kunniakkaampana suoriutua yksin kahdesta variksesta. Hän potki ja sätki, mutta varikset eivät hellittäneet saalistaan ja pääsivät vihdoinkin kohoamaan ilmaan. Ne menettelivät siinä puuhassa niin varomattomasti, että pojan pää kolahti oksaan. Hän sai kovan iskun päähänsä, hänen silmänsä mustenivat ja hän meni tainnoksiin.

Kun hän taas avasi silmänsä, oli hän korkealla maasta. Hän tuli tajuihinsa vain vähitellen, eikä hän alussa tiennyt, missä oli eikä mitä näki. Katsahtaessaan alaspäin hänestä tuntui kuin siellä olisi ollut äärettömän suuri, villava matto, joka oli kudottu vihreille ja ruskeille, suurille, säännöttömille kuvioille. Matto oli hyvin paksu ja uhkea, mutta häntä säählitti, että se oli niin huonossa kunnossa. Se oli ihan repaleinen, pitkiä rakoja kulki sen poikki, ja paikoittain oli suuria palasia poissa. Ja ihmeellisintä oli, että se näytti olevan levällään ison kuvastinlasin päällä, sillä raoista ja rei'istä maton alta kiilsi kirkas ja välkkyvä kuvastimen pinta.

Sen lisäksi hän vielä huomasi, että aurinko tuli pyörien taivaalle. Heti rupesi peilin pinta reikien ja kolojen alla hohtamaan punaiselta ja kullalta. Se oli oikein komeaa, ja poika iloitsi kauneista väriivahduksista, vaikkei oikein ymmärtänytäkään mitä se oli. Mutta nyt varikset laskeutuivat alemmaksi, ja samassa hänelle selvisi, että matto hänen alapuolellaan oli maa, jota peittivät vihreät havumetsät ja ruskea, paljas lehtimetsä, ja että reiät ja kolot olivat kimmeltäviä järviä ja lampia.

Hän muisti, että hänen ensi kertaa ilmassa kulkiessaan oli skoonelainen maisema näyttänyt hänestä ruudukkaalta kangaspalaselta. Mutta mikähän maa mahtoi olla tämä repaleisen maton näköinen maa?

Hän rupesi tekemään itselleen kysymyksiä. Miksei hän ollut istumassa valkoisen hanhikukon selässä? Miksi hänen ympärillään lenteli iso parvi variksia? Ja miksi häntä retuutettiin sinne ja tänne, niin että hän oli mennä poikki?

Sitten hänelle selvisi kaikki tyynni yht'aikaa. Kaksi varista oli ryöstänyt hänet. Valkoinen hanhikukko istui rannalla ja odotti ja villihanhien piti tänään matkustaa Itä-Göötanmaahan. Häntä itseään vietiin lounaista kohti, sen hän ymmärsi siitä, että aurinko oli takanapäin; ja suuri metsämatto alla oli varmaankin Smoolanti.

"Mikähän nyt perii valkoisen hanhikukon, kun minä en ole sitä hoitamassa?" ajatteli poika ja alkoi huutaa variksille, että ne veisivät hänet heti paikalla villihanhien luo. Hän ei pelännyt vähääkään omasta puolestaan. Hän luuli, että varikset vain piloillaan kuljettelivat häntä.

Varikset eivät välittäneet vähääkään hänen kehotuksistaan, vaan ne lensivät yhä eteenpäin nopeinta vauhtiaan. Mutta hetken päästä yksi heistä läiskäytti siipiään sillä tavalla, joka merkitsee: "Olkaa varuillanne! Vaara!" Ja heti sen jälkeen ne sukelsivat erääseen kuusimetsään, puikkivat piikkisten oksien välitse ihan metsän pohjaan ja asettivat poikasen maahan tuuhean kuusen alle, jossa hän oli niin piilossa, ettei haukkakaan olisi voinut häntä nähdä.

Viisikymmentä varista asettui hänen ympärilleen nokat ojossa vartioimaan. "Totta kai minä nyt saan tietää, minne te varikset minua viette", sanoi poika. Mutta hän ei ennättänyt puhua loppuun, kun suuri varis sähähti hänelle: "Pidä sinä suusi kiinni, muutoin minä puhkaisen silmät päästäsi!"

Oli selvää, että varis tarkoitti mitä sanoi, eikä pojan auttanut muu kuin totella. Siinä hän sitten istui ja tuijotti variksiin ja varikset häneen.

Kuta enemmän hän niitä katseli, sitä vähemmän ne häntä miellyttivät. Kauheata, kuinka niiden höyhenpuvut olivat tomuiset ja ryvettyneet, ihan kuin niitä ei olisi milloinkaan pesty ja voideltu. Kynnet ja varpaat olivat kuivaneessa mullassa ja liassa ja suupielet täynnä ruoanjätteitä. Hän huomasi, että nämä olivat ihan toisenlaisia lintuja kuin villihanhet. Hänestä nämä olivat julman, ahnaan, valppaan ja röyhkeän näköisiä, aivan kuin oikeat rentut ja maankuljesijat.

"Minä olen varmaankin joutunut oikeaan ryövärisakkiin", hän ajatteli. Samassa hän kuuli villihanhien kutsumahuudot päänsä päältä. "Miss' olet sa?" — "Tääll' olen ma!" — "Miss' olet sa?" — "Tääll' olen ma!"

Hän ymmärsi, että Akka ja ne toiset olivat lähteneet häntä etsimään, mutta ennen kuin hän ehti vastata, sähähti iso varis, joka näytti olevan joukon johtaja, hänen korvaansa: "Muista silmäsi!" Eikä hänen auttanut muu kuin olla ääneti. Villihanhet eivät varmaankaan tienneet, että hän oli tässä metsässä, lensivät kai vain sattumalta tätä kautta. Hän kuuli vielä pari kertaa heidän huutonsa, sitten se hiljeni.

"Kas niin, nyt sinä Niilo Holgerinpoika saat tulla omin neuvoinesi toimeen", hän sanoi itsekseen. "Nyt sinä saat näyttää, oletko oppinut mitään näinä viime viikkoina erämaassa."

Hetken kuluttua varikset näyttivät taaskin aikovan lähteä, ja koska ne taas aikoivat ruveta kantamaan häntä sillä tavalla, että yksi piti häntä paidankauluksesta ja toinen sukasta, sanoi poika: "Eikö teistä variksista kukaan ole niin vahva, että jaksaisi kantaa minut selässään? Te olette jo rääkänneet minua niin, että tuntuu kuin olisin keskeltä poikki. Antakaa minun ratsastaa! Minä en heittäydy alas selästä, sen lupaan."

"Sinun ei tarvitse luulla, että me ollenkaan välitämme, miltä sinusta tuntuu", sanoi johtaja, mutta silloin tuli se suurin varis, jolla oli valkoinen höyhen siivessä, ja sanoi: "Vinha-Tuuli, eiköhän olisi parempi meille kaikille, jos Peukaloinen tulisi perille kokonaisena kuin puoliskona, ja sentähden minä koetan kantaa häntä selässäni." — "Jos jaksat, Kuhnus-Tuhmus, niin sama se minusta", sanoi Vinha-Tuuli. "Mutta älä vain pudota häntä."

Tällä oli jo paljon voitettu, ja poika oli taas oikein tyytyväinen. "Ei tässä kannata ruveta suremaan, vaikka onkin joutunut variksien varastamaksi", hän ajatteli. "Kyllä minä ehkä tulen toimeen noiden raukkojen kanssa."

Varikset lensivät yhä edelleen lounaista kohti Smoolannin yli. Oli ihana aamu, päivänpaisteinen ja tyyni, ja maan pinnalla laulelivat linnut parhaillaan kosimalaulujaan. Korkeassa, synkässä metsässä istui laulurastas siivet riipuksissa ja kaula paksuna kuusen latvassa ja helähdytteli lakkaamatta. "Oi, kuinka olet kaunis!" se lauloi. "Kuinka kauhean kaunis olet! Ei kukaan ole niin kaunis kuin sinä." Ja kun se oli päässyt tämän laulun päähän, se aloitti sen heti alusta.

Mutta poika kulki juuri silloin metsän yli ja kuultuaan laulun pari kertaa hän huomasi, ettei rastas muuta osannutkaan; hän pani molemmat kätensä torveksi suunsa eteen ja huusi alaspäin: "Tuon me olemme kuulleet jo ennen! Tuon me olemme kuulleet jo ennen!" — "Kuka se siellä pilkkaa minun lauluani?" kysyi rastas ja koetti nähdä huutajan. — "Se on varisten ottama, joka tekee pilaa laulustasi", vastasi poika. Varisten päällikkö käänsi samassa päätään ja sanoi: "Varo silmiäsi, Peukaloinen!" Mutta poika ajatteli: "Enpä välitäkään. Minä tahdonkin juuri näyttää sinulle, etten pelkää sinua."

Yhä kauemmaksi he lensivät, ja metsiä ja järviä oli kaikkialla. Eräässä koivikossa istui metsäkyyhkyinen paljaalla oksalla, ja sen edessä seiso i uroskyyhkyinen. Se pörrötti höyhenensä, köyristi kaulaansa ja laski ruumistaan, niin että rintahöyhenet kahisivat oksaa vasten. Samalla se kukersi: "Olet metsän kaunein. Ei kuu- kuu- kukaan ole niin kaunis kuin sinä, ei kuu- kuu- kukaan."

Mutta ylhäällä ilmassa kulki poika ohi, ja kun hän kuuli, mitä uroskyyhkyinen sanoi, ei hän malttanut olla vaiti. "Älä usko häntä! Älä usko häntä!" hän huusi.

"Kuu- kuu- kuka, kuka se on, joka valehtelee minusta?" kukersi uroskyyhkyinen ja koetti nähdä sitä, joka oli huutanut hänelle. — "Se on varisten viemä, joka valehtelee sinusta", vastasi poika. Taas kääntyi Vinha-Tuuli ja käski häntä olemaan vaiti. Mutta Kuhnus-Tuhmus, joka kanto i häntä, sanoi: "Anna sen rupattaa, niin pikkulinnut luulevat, että meistä variksista on tullut sukkelia ja hauskoja lintuja." — "Emmehän suinkaan tuhmia olekaan", sanoi Vinha-Tuuli, ja ajatus oli hänestä kai hyvä, sillä sitten hän antoi pojan huutaa niin paljon kuin tämä tahtoi.

Enimmäkseen he kulkivat metsien ja metsämaiden yli, mutta olihan siellä sentään kirkkojakin ja kirkonkyliä ja mökkejä metsän laidassa. Muutamassa paikassa he näkivät vanhan, hauskan herraskartanon. Sen takana oli metsä ja edessä järvi, ja itse rakennus oli punaseinäinen ja taitekattainen, mahtavia vaahteria kasvoi pihan ympärillä ja suuria piikkisiä karviaismarjapensaita puutarhassa. Ylinnä tuuliviirin nenässä istui kottarainen ja lauloi niin, että jokainen sävel kuului naaraalle, joka hautoi munia pesässään päärynäpuussa. "Meillä on neljä pientä, sievää munaa", lauloi kottarainen. "Meillä on neljä pientä, sievää ja pyöreää munaa. Meillä on koko pesä täynnä kauniita munia."

Kun kottarainen oli laulamassa lauluaan kahdennettakymmenettä kertaa, lensi poika pihan yli. Hän asetti kädet torveksi suunsa eteen ja huusi: "Harakka ne vie. Harakka ne vie."

"Kuka se noin pelottelee minua?" kysyi kottarainen ja räpytteli levottomasti siipiään. "Se on variksella ratsastaja, joka pelottelee sinua", sanoi poika. Tällä kertaa varispäällikkö ei koettanut vaientaan poikaa. Se oli koko joukosta niin hauskaa, että he mennessään raakkuivat hyväntuulisina.

Mitä syvemmälle he tulivat sisämaahan, sitä suuremmiksi kävivät järvet ja sitä enemmän oli vettä ja niemiä. Ja eräällä rannalla seiso i sorsa ja keikaili sorsaneidille. "Minä olen sinulle uskollinen koko elämäni. Minä olen sinulle uskollinen koko elämäni", sanoi sorsa. "Ei kestä kesän loppuunkaan", huusi poika, joka kulki ohi. "Mikä sinä olet?" huusi sorsa. "Nimeni on Varisten Vanki", kirkui poika.

Keskipäivän aikaan varikset asettuivat erääseen hakaan. He kuljeksivat ympäri ja hankkivat ruokaa, mutta kukaan ei ajatellutkaan antaa pojalle mitään. Silloin tuli Kuhnus-Tuhmus päällikön luo tuoden ruusupensaansa oksan, jossa oli muutamia punaisia ruusunmarjoja.

"Tässä on sinulle, Vinha-Tuuli", hän sanoi. "Se on kaunista ruokaa, joka sopii sinulle."

Vinha-Tuuli virnisti halveksivasti. "Luuletko sinä, että minä viitsin syödä vanhoja, kuivuneita ruusunmarjoja?" hän sanoi.

"Ja minä kun luulin, että sinä ihastuisit niistä!" sanoi Kuhnus-Tuhmus ja heitti pois ruusun oksan ikään kuin pahoilla mielin. Mutta se putosi aivan pojan eteen, ja tämä ei viivyttellyt, vaan sieppasi sen ja tyydytti nälkänsä.

Kun varikset olivat syöneet, he alkoivat jutella. "Mitä sinä ajattelet, Vinha-Tuuli? Sinä et puhu mitään tänään", sanoi eräs heistä johtajalle.

"Minä ajattelen, että tällä paikkakunnalla oli kerran kana, joka suuresti rakasti emäntäänsä, ja tehdäkseen hänet oikein iloiseksi se meni ja muni tusinan munia ja kätki ne navetan sillan alle. Koko ajan hautoessaan munia se iloitsi siitä, miten emäntä oli ihastuva poikasista. Emäntä tietysti ihmetteli, missä kana viipyi niin kauan. Hän etsi sitä, mutta ei löytänyt. Voitko, Pitkänokka, arvata, kuka löysi sekä hänet että munat?"

"Minä luulen, Vinha-Tuuli, että voin sen arvata, mutta koska sinä kerroit tämän, niin minäpä kerron samantapaisen jutun. Muistatteko sen Hinnerydin pappilan suuren mustan kissan? Se vihasi isäntäväkeään siksi, että ne aina ottivat vastasyntyneet poikaset siltä pois ja hukuttivat ne. Ainoastaan kerran sen onnistui saada ne piilotetuiksi, ja se tapahtui silloin, kun se pani ne olkikupoon pellolle. Se oli kyllä aika tyytyväinen poikasiinsa, mutta minä luulen, että minulle niistä oli enemmän iloa kuin hänelle."

Nyt toisetkin innostuivat niin, että puuttuivat puheeseen hekin. "Mikä kumma on varastaa munia ja pieniä poikasia", sanoi muuan. "Minä ajoin kerran nuorta jänistä, joka oli melkein täysikasvuinen. Sitä täytyi ajaa pensaasta pensaaseen." — Hän ei ennättänyt pitemmälle, kun toinen keskeytti hänet. "Saattaa kyllä olla hupaista suututella kanoja ja kissoja, mutta minusta on vielä merkillisempää, että varis kiusaa ihmistäkin. Minä varastin kerran hopealusikan."

Mutta nyt poika ajatteli olevansa liian hyvä istumaan ja kuuntelemaan moisia loruja. "Kuulkaahaan nyt, varikset", hän sanoi, "minusta teidän pitäisi hävetä kertoessanne moisia. Minä olen elänyt kolme viikkoa villihanhien seurassa ja heiltä en ole kuullut muuta kuin hyvää. Teillä mahtaa olla huono päällikkö, koska hän antaa teidän ryöstää ja murhata tuolla tavalla. Teidän pitäisi alkaa uusi elämä, sillä minäpä kerron teille, että ihmiset ovat niin suuttuneet teidän pahuuteenne, että he kaikin keinoin koettavat hävittää teitä. Ja silloin teistä kohta varmaan tulee loppu."

Kun Vinha-Tuuli ja varikset kuulivat tämän, he suuttuivat niin, että aikoivat hyökätä pojan kimppuun ja repiä hänet. Mutta Kuhnus-Tuhmus nauroi ja räkätti ja asettui hänen eteensä. "Ei, ei, ei!" hän sanoi ja näytti aivan kauhistuvan. "Mitä te luulette Tuulen-Puuskan sanovan, jos revitte Peukaloisen, ennen kuin hän on hankkinut meille hopearahat?" — "Sinä tietysti pelkäätkin akkaväkeä", sanoi Vinha-Tuuli, mutta he jättivät kuin jättivätkin Peukaloisen rauhaan.

Hetken kuluttua varikset lähtivät taas liikkeelle. Tähän asti poika oli aina ajatellut, ettei Smoolanti ollutkaan niin köyhä maa kuin miksi hän oli kuullut sitä sanottavan. Kyllähän se oli metsäistä ja aika vuorista, mutta jokien ja järvien varsilla oli viljelyksiä, ja oikeita autioita erämaita hän ei ollut nähnyt. Mutta mitä syvemmälle sisämaahan tultiin, sitä pitemmiksi tulivat kylien ja mökkien väliset matkat. Lopulta hänestä tuntui kuin olisi kuljettu oikein erämaassa, jossa ei näkynyt muuta kuin sammalta ja kangasta ja katajikkomäkiä.

Aurinko oli alenemassa, mutta vielä oli aivan valoisaa, kun varikset saapuivat suurelle kanervikkokankaalle. Vinha-Tuuli lähetti yhden variksen viemään edeltäpäin sanaa, että hän oli onnistunut, ja kun se tuli tiedoksi, lähti Tuulen-Puuska monta sataa varista kerallaan Varisharjulta tulevia vastaan. Sen huumaavan rääkynän kestäessä, jota vastaantulevat varikset pitivät, sanoi Kuhnus-Tuhmus pojalle: "Sinä olet ollut oikein hauska ja iloinen tällä matkalla, minä ihan pidän sinusta. Sen tähden minä annan sinulle hyvän neuvon: niin pian kuin tulemme perille, pyydetään sinua tekemään työ, joka voi näyttää hyvin helpolta. Mutta älä suorita sitä!"

Heti sen sanottuaan Kuhnus-Tuhmus asetti pojan erään hiekkakuopan pohjaan. Poika retkahti pitkäkseen ja jäi siihen makaamaan aivan kuin olisi ollut menehtymäisillään väsymyksestä. Hänen ympärillään lenteli niin paljon variksia, että kuului myrskynkaltainen pauhina, mutta hän ei katsahtanutkaan ylös.

"Peukaloinen", sanoi Vinha-Tuuli, "nousehan nyt! Sinun on tehtävä meille työ, joka on sinulle hyvin helppo."

Mutta poika ei liikahtanutkaan, vaan oli nukkuvinaan. Sanaakaan sanomatta Vinha-Tuuli tarttui häntä käsivarteen ja laahasi hänet hiekan yli vanhanaikaisen saviastian luo, joka oli kuopan keskellä. "Nouse, Peukaloinen", hän sanoi, "ja aukaise tämä astia!" — "Minä olen niin väsynyt, etten jaksa tehdä mitään tänä iltana. Odota huomiseen!"

"Aukaise astia!" sanoi Vinha-Tuuli ja pudisteli häntä. Poika nousi silloin istualleen ja tutkiskeli tarkkaan astiaa. "Mitenkä minä, poikaparka, voisin tuommoisen astian avata? Sehän on yhtä suuri kuin minä."

"Aukaise se!" käski Vinha-Tuuli vielä kerran. "Muussa tapauksessa sinulle käy hullusti." Poika nousi, hoiperteli astian luo, koetteli kantta ja antoi kätensä hervahtaa alas. "Enhän minä tavallisesti ole näin heikko", hän sanoi. "Ja jos te vain annatte minun nukkua huomiseen, niin minä luulen saavani sen auki."

Mutta Vinha-Tuuli oli kärsimätön ja nipisti poikaa sääreen. Semmoista kohtelua poika ei aikunut varikselta sietää. Hän riuhtaisi irti, hyppäsi pari askelta taaksepäin, vetäisi puukkonsa tupesta ja piti sitä eteenpäin ojennettuna. "Varo itseäsi!" hän huusi Vinha-Tuulelle.

Mutta tämä oli niin närkästynyt, ettei välittänyt vaarasta. Ihan kuin sokeana hän syöksyi poikaa päin ja niin kohti puukkoa, että se tunki hänen silmänsä läpi aivoihin. Poika vetäisi puukon heti pois, mutta Vinha-Tuuli vain levitti siipensä. Sitten hän kaatui kuolleen maahan.

"Vinha-Tuuli on kuollut! Vieras on tappanut päällikkömme Vinha-Tuulen!" huusivat lähimmät varikset, ja silloinkos nousi kauhea meteli. Toiset voivottelivat, toiset huusivat kosta. Kaikki lensivät tai juoksivat poikaa kohti, Kuhnus-Tuhmus etumaisena. Mutta hän käyttäytyi hullusti, niinkuin tavallisesti. Hän vain liehui siivet levällään pojan päällä ja esti toisia pääsemästä niin lähelle, että olisivat saaneet iskeä nokkansa häneen.

Nyt alkoivat asiat pojan mielestä olla hullusti. Pakoon hän ei päässyt, eikä ollut mitään paikkaa, minne olisi voinut piiloutua. Mutta silloin hän muisti saviastian. Hän teki voimakkaan ponnistuksen ja sai kannen irti. Sitten hän hyppäsi astiaan piiloutuakseen siihen. Mutta se oli huono piilopaikka, sillä se oli melkein reunojaan myöten täynnä pieniä ohuita hopearahoja. Poika ei päässyt kyllin syvälle. Silloin hän kumartui ja rupesi syytämään pois rahoja.

Koko ajan varikset olivat lennelleet hänen ympärillään tiheänä parvena ja tavoitelleet häntä nokkiakseen, mutta kun hän rupesi viskelemään rahoja, he unohtivat kostonhalunsa ja riensivät niitä noukkimaan. Poika syyti rahoja kouramäärin, ja kaikki varikset, yksin Tuulen-Puuskakin keräsivät niitä. Ja jokainen, joka sai rahan nokkaansa, riensi viemään sitä pesäänsä.

Kun poika oli tyhjentänyt kaikki rahat astiasta, hän katseli ympärilleen. Yksi ainoa varis oli enää jäljellä hiekkakuopassa. Se oli Kuhnus-Tuhmus, se, jolla oli valkoinen höyhen siivessä, sama, joka oli kantanut häntä. "Sinä, Peukaloinen, olet tehnyt minulle suuremman palveluksen kuin itse ymmärrätkään", sanoi varis ihan toisella äänellä kuin ennen, "ja minä tahdon pelastaa sinun henkesi. Nouse selkääni, niin minä vien sinut semmoiseen piilopaikkaan, jossa voit olla turvassa koko yön. Huomenna minä toimitan sinut ystäväsi luo."

Tupa

Torstaina huhtikuun 14. p:nä.

Kun poika seuraavana aamuna heräsi, oli hän sängyssä. Huomattuaan olevansa neljän seinän sisällä ja katon alla hän luuli olevansa kotona. "Saa nähdä, tuoko äiti kohta kahvia", hän mutisi unenpöpperössä. Mutta sitten hän muistikin, että oli autiossa tuvassa Varisvuorella, jonne Kuhnus-Tuhmus, valkohöyheninen, oli kantanut hänet edellisenä iltana.

Pojan ruumis oli hellä eilispäiväisestä matkasta, ja hänestä oli hauskaa loikoa hiljaa odottaessaan Kuhnus-Tuhmusta, joka oli luvannut tulla häntä hakemaan.

Vuoteen ympärillä oli ruudukkaiset pumpuliutimet, ja hän työnsi ne syrjään nähdäkseen tupaan. Hän huomasi heti, ettei ollut tällaista rakennusta ennen nähnyt. Seininä oli pari riviä hirsii, sitten alkoi heti katto. Välikattoa ei ollut ensinkään, joten kurkihirsi näkyi. Koko tupa oli niin pieni, että se näytti tehdynkin hänenlaisilleen eikä tavallisille ihmisille, mutta silti takka ja uuni olivat niin suuret, ettei hän muistanut nähneensä suurempia. Ovi oli toisella sivuseinällä takan vieressä, ja se oli niin kapea, että se paremmin muistutti luukua. Toisella sivuseinällä oli matala ja leveä ikkuna, jossa oli paljon pieniä

ruutuja. Tuvassa ei ollut juuri mitään siirrettäviä huonekaluja, pitkällä seinällä oleva penkki sekä ikkunan alla oleva pöytä olivat seinässä kiinni, samoin sekin suuri sänky, jossa hän makasi, ja kirjava seinäkaappi niin ikään.

Poika ei voinut olla ihmettelemättä, kenenkä tämä tupa mahtoi olla ja miksi se oli autio. Näytti kyllä siltä kuin asukkaat olisivat aikoneet tulla takaisin. Kahvipannu ja puuropata olivat liedellä ja takan nurkassa oli vähän puita. Uuniluuta ja leipälapio olivat yhdessä nurkassa, rukki oli nostettu penkille, ikkunan yläpuolella olevalla hyllyllä oli tappuroita ja pellavia ja pari lankavyyhteä, talikynttilä ja tulitikkulaatikko.

Niin, ihan näytti siltä, että ne, jotka olivat tuvan jättäneet, aikoivat tulla takaisin. Sängyssä oli vuodevaatteita, ja seinällä oli vielä pitkiä kangassuikaleita, joille oli maalattu kolme hevosen selässä ratsastavaa miestä, Kaspar, Melkior ja Baltasar. Samat hevoset ja samat miehet oli kuvattu moneen kertaan. Ne ratsastivat ympäri huonetta ja jatkoivat matkaansa katto-orsiin asti.

Mutta ylhäällä katossa äkkäsi poika jotakin, joka sai hänet siinä paikassa jalkeille. Siellä riippui vartaassa pari reikäleipää. Ne näyttivät kyllä vanhoilta ja homehtuneilta, mutta leipä kuin leipä. Hän paukautti niitä leipälapiolla, niin että toinen putosi maahan. Hän söi ja työnsi pussinsa täyteen. Uskomatonta, miten hyvää leipä saattoikaan olla!

Hän katseli vielä ympärilleen tuvassa toivoen löytävänsä semmoista, mitä hänen olisi kannattanut ottaa mukaan. "Kyllä kai minä saanen ottaa mitä tarvitsen, koska eivät muutkaan siitä välitä", hän ajatteli. Mutta melkein kaikki siellä oleva oli liian isoa ja raskasta. Ainoastaan muutamia tulitikkuja hän voisi ottaa mukaansa.

Hän kiipesi pöydälle ja sitten uutimien avulla ikkunahyllylle. Hänen siinä seisossaan ja työntäessään tulitikkuja taskuunsa tuli valkohöyheninen varis sisään ikkunasta.

"Kas, tässä minä nyt olen", hän sanoi ja pysähtyi pöydälle. "Minä en ole voinut tulla ennen, sillä me varikset olemme tänään valinneet uuden päällikön Vinha-Tuulen sijaan." — "No, kenen valitsitte?" kysyi poika. "Niin, me valitsimme erään, joka ei tule sallimaan ryöväystä eikä vääryyttä", sanoi varis ja ojentautui suoraksi, niin että hän näytti oikein majesteettiselta. "Me olemme valinneet Maija Valkohöyhenen, jota ennen sanottiin Kuhnus-Tuhmukseksi." — "Sepä oli oiva vaali", sanoi poika ja onnitteli häntä. "Niin, toivota sinä vain minulle onnea", sanoi Maija ja alkoi kertoa pojalle, minkälaiset päivät hänellä ennen oli ollut Vinha-Tuulen ja Puuskan seurassa.

Kesken kertomusta poika kuuli ikkunan takaa äänen, joka tuntui tutulta. "Täälläkö hän on?" kysyi Smirre kettu. "Niin, täällä hän on piilossa", vastasi variksen ääni. "Ole nyt varuillasi, Peukaloinen!" huusi Maija. "Tuulen-Puuska on tuolla ulkona sen ketun seurassa, joka tahtoo syödä sinut." Enempää hän ei ennättänyt sanoa, kun Smirre loikkasi ikkunaa vasten. Vanhat ikkunanpielet särkyivät, ja Smirre seisoj seuraavassa silmänräpäyksessä ikkunapöydällä. Maija Valkohöyhenen, joka ei ennättänyt pakoan, hän puri heti kuoliaaksi. Sitten hän hyppäsi lattialle ja alkoi katsella poikaa.

Tämä koetti piiloutua suuren tappurakuontalon taakse, mutta Smirre oli jo nähnyt hänet ja kyykistyi kokoon ottaakseen vauhtia. Ja niin pieni ja matala oli tupa, että poika ymmärsi joutuvansa ketun saaliiksi vähimmättäkään vaivatta. Mutta tällä hetkellä hän ei ollut puolustusneuvoitta. Hän raapaisi nopeasti tulta tulitikkuihin, vei sen tappurakuontaloon, ja kun se leimahti tuleen, hän heitti sen Smirre ketun päälle. Ja kun tuli leimahti hänen turkissaan, pelästyi Smirre kauheasti. Ei hän enää ajatellut poikaa, vaan pakeni suin päin tuvasta.

Mutta nyt näytti siltä, että poika oli päässyt yhdestä vaarasta heittäytymällä toiseen vielä suurempaan. Tappurakuontalosta, jonka hän oli viskannut maahan, levisi tuli vuodeverhoihin. Hän hyppäsi maahan ja koetti tukahuttaa tulen, mutta se leimusi jo liian voimakkaasti. Tupa tuli pian savua täyteen, ja Smirre kettu, joka oli pysähtynyt ulkopuolelle, alkoi aavistaa, miten asiat olivat sisällä. "No, Peukaloinen", hän huusi, "kummanko sinä valitset, elävältä paistumisenko vai sen, että tulet tänne minun luokseni? Minusta tietysti olisi mieluisinta, että saisin syödä sinut, mutta kuolitpa miten tahansa, hauskaa se minusta on."

Poika ei voinut uskoa muuta, kuin että repo oli oikeassa, sillä tuli levisi hirvittävän nopeasti. Koko sänky oli jo ilmiliekeissä, lattiasta nousi tulta, ja maalattuja kangaskappaleita pitkin riensi tuli ratsastajasta ratsastajaan. Poika oli hypännyt liedelle ja koetti avata leivinuunin luukkua; mutta juuri silloin hän kuuli, että avain pantiin lukkoon ja että sitä käännettiin hiljaa. Ihmisiä kai ne olivat, nuo tulijat, ja tässä hädässään hän ei ollenkaan pelännyt heitä, tuli päinvastoin iloiseksi. Hän seisoj jo kynnyksellä, kun ovi viimeinkin aukeni. Hän näki kaksi lasta edessään, mutta miltä he näyttivät nähdessään tuvan ilmitulessa, sitä hän ei ennättänyt katsoa, vaan hyökkäsi heidän ohitseensa ulos.

Hän ei uskaltanut juosta kauas. Hän arvasi, että Smirre kettu oli häntä vaanimassa ja että oli parasta

pysyä lasten läheisyydessä. Hän kääntyi katsomaan, mitä väkeä ne olivat, mutta samassa hän jo tunsii heidät, ryntäsi heitä kohti ja huusi: "Ai, päivää, Oosa hanhityttö! Ai, päivää, Pikku Matti!"

Sillä kun poika näki nuo lapset, hän unohti aivan missä oli. Varikset ja palava tupa ja puhelevat eläimet hävisivät hänen muististaan. Hän kulki Västra Vemmenhögin pellolla ja paimensi hanhilaumaa, ja viereisellä pellolla kulkivat nuo smoolantilaislapset hanhineen. Ja nähtyään heidät hän juoksi kiviäidalle ja huusi: "Ai, päivää, Pikku Matti!"

Mutta kun lapset näkivät semmoisen pienen peukaloisen tulevan kädet ojossa heitä kohti, he tarttuivat toisiinsa, peräytyivät pari askelta ja näyttivät olevan kauhean peloissaan.

Kun poika näki heidän kauhistuksensa, hän muisti kuka oli. Ja silloin hänestä tuntui kuin hänelle ei olisi voinut tapahtua mitään niin pahaa kuin se, että juuri nuo lapset näkivät, että hän oli loihdittu. Hänet valtasi häpeä ja suru siitä, ettei hän enää ollut ihminen. Hän kääntyi pois ja pakeni. Hän ei itse tiennyt minne.

Mutta onnenpa kohtasi poika ennätettyään kankaalle. Sillä kanervikossa hän näki jotakin valkoista pilkottavan, ja häntä vastaan tuli valkoinen hanhikukko Hieno-Höyhenen seurassa. Kun valkoinen hanhikukko näki pojan juoksevan semmoista vauhtia, hän luuli, että pahat viholliset ajoivat häntä takaa. Hän keikautti Peukaloisen nopeasti selkäänsä ja lensi tiehensä.

XVII

VANHA TALONPOIKAISVAIMO

Torstaina huhtikuun 14. p:nä.

Kolme väsynyttä matkamiestä oli liikkeellä iltamyöhällä yösijaa etsien. He kulkivat köyhässä ja autiossa osassa pohjois-Smoolantia, mutta semmoisen lepopaikan, jota he toivoivat itselleen, olisi heidän kyllä luullut löytävän, sillä he eivät olleet hemmoteltuja vetelyksiä, jotka olisivat tarvinneet pehmeitä vuoteita tai hyvin varustettuja huoneita. "Jos jollakin näistä pitkistä vuorenselänsteistä olisi huippu, joka olisi niin korkea, että kettu ei miltään puolen voisi kavuta sitä ylös, niin meillä olisi makuusija", sanoi yksi heistä. "Jos yksi ainoakin noista suurista soista olisi sula ja niin vetelä ja syvä, että kettu ei uskaltaisi sen pinnalle, niin sekin olisi hyvä yösiija", sanoi toinen. "Jos jää jollakin noista jäätäneistä järivistä, joiden yli lennämme, olisi sula rannalta, niin että kettu ei sille pääsisi, silloin me olisimme juuri löytäneet sen mitä etsimme", sanoi kolmas.

Pahinta oli se, että kun aurinko oli laskenut, alkoi kahta matkustajista niin nukuttaa, että he joka silmänräpäys olivat pudota maahan. Kolmas, joka kykeni pysymään hereillä, tuli sitä levottomammaksi, mitä enemmän yö lähenei. "Se nyt vasta oli onnettomuus", ajatteli hän, "että olemme tulleet semmoiseen maahan, jossa järvet ja suot ovat jäässä, niin että kettu pääsee joka paikkaan. Jäähän ovat jo muualta sulaneet, mutta me olemme nyt siinä kaikkein kylmimmässä Smoolannin osassa, jonne kevät ei vielä ole tullut. Minä en ymmärrä, mitä minun on tehtävä löytääkseni hyvän nukkumapaikan. Jollen löydä suojaisaa paikkaa, niin Smirre kettu on kimpussamme ennen aamua."

Hän tähysteli joka puolelle, mutta ei keksinyt semmoista paikkaa, jonne olisi voinut mennä. Ja pimeä ja kolkko oli ilta, ja tuuli ja sataa tihuutti. Yhä kamalammaksi ja ikävämmäksi kävi ympäristö hetki hetkeltä.

Saattaa tuntua kummalliselta, mutta matkustajien ei näyttänyt tekevän mieli kysyä yösijaa mistään talosta. He olivat kulkeneet jo monen kirkonkylän ohi koputtamatta yhdellekään ovelle. Ja pienistä mäkituvista, joihin muut köyhät kulkijat ovat ihastuneet, he eivät olleet tietääksenkään. Teki ihan mieli sanoa, että oli parhaiksi heille, kun he eivät onnistuneet, koska eivät pyytäneet apua sieltä, mistä sitä oli saatavissa.

Mutta viho viimein, kun jo oli tullut niin pimeä, että tuskin oli viivan verran valoa taivaalla, ja ne kaksi, jotka kaipasivat unta, vaelsivat puolihorroksissa, tapasivat he talonpoikaistalon, joka oli erillään, kaukana kaikista naapureista. Eikä sillä hyvä, että se oli erillään, vaan lisäksi se näytti aivan autiolta. Ei noussut savua piipusta, ei loistanut valoa ikkunoista, ei yhtään ihmistä liikkunut pihalla. Kun se niistä kolmesta, joka kykeni pysymään valveilla, näki paikan, hän ajatteli: "Käyköön miten tahansa, mutta tähän taloon meidän pitää koettaa päästä. Parempaakaan emme voi löytää."

Kohta sen jälkeen kaikki kolme seisoivat pihamaalla. Ne kaksi nukahtivat heti saatuaan maata alleen, mutta kolmas katseli tarkasti ympärilleen saadakseen selville, mistä voisi päästä katon alle. Se ei ollut suinkaan pieni talo. Paitsi asuinrakennusta ja tallia ja navettaa oli siinä pitkä rivit aittoja ja vajoja ja latoja ja työkaluvajoja. Mutta kaikki tyynni oli hirveän köyhän ja rappeutuneen näköistä. Rakennusten seinät olivat harmaat, sammaltuneet, kallellaan, kumoon romahtamaisillaan. Katoissa oli suuria reikiä, ja ovet rempottivat kallellaan katkenneissa saranoissaan. Oli ilmeistä, ettei kukaan ollut pitkiin aikoihin viitsinyt lyödä naulaa seinään tässä paikassa.

Sillä välin oli kuitenkin hereilläolija ottanut selville, mikä oli navetta. Hän pudisteli toverinsa hereille ja kuljetti heidät navetan ovea kohti. Tämä oli onneksi pantu kiinni vain koukulla, jonka hän pian sai näplätyksi auki varvulla. Hän päästi jo helpotuksen huokauksen ajatellessaan, että he kohta pääsisivät turvapaikkaan. Mutta kun navetan ovi kimeästi vingahtaen aukeni, hän kuuli, että lehmä rupesi ammumaan. "Tuletteko nyt viimeinkin, emäntä?" sanoi lehmä. "Minä jo luulin, ettette antaisikaan minulle ruokaa tänä iltana."

Hereilläolija pysähtyi säikähtyneenä ovelle huomattuaan, ettei navetta ollutkaan tyhjä. Mutta kun hän näki, ettei siellä ollut kuin yksi lehmä ja kolme tai neljä kanaa, hän rohkaisi taas mielensä. "Meitä on kolme köyhää matkamiestä, jotka haluaisimme päästä semmoiseen paikkaan, jossa ei kettu voi meitä yllättää eivätkä ihmiset saada meitä kiinni", hän sanoi. "Mahtaisikohan tämä olla meille sopiva paikka?" — "Luulisipa tämän olevan", vastasi lehmä. "Kyllähän seinät ovat huonot, mutta ei kettu vielä pääse niiden läpi, eikä täällä asu muita ihmisiä kuin vanha eukko, joka varmaankaan ei kykene ottamaan ketään kiinni. Mutta keitä te sitten olette?" hän jatkoi ja kääntyi parressaan nähdäkseen tulijat. "Minä olen Niilo Holgerinpoika Västra Vemmenhögistä, ja minut on loihdittu haltijaksi", vastasi ensimmäinen sisääntulija, "minulla on mukani muuan kesy hanhi, jolla ratsastan, ja harmaa hanhi." — "Niin harvinaisia vieraita ei minun seinieni sisällä ole ennen ollutkaan", sanoi lehmä, "ja olkaa tervetullut, vaikka kyllä minä olisin mieluummin halunnut, että emäntäni olisi tullut antamaan minulle illallista."

Poika vei nyt hanhet jokseenkin isokokoiseen navettaan ja saattoi heidät tyhjään parteen, johon ne heti nukkuivat. Itselleen hän teki oljista vuoteen ja toivoi heti vaipuvansa unen helmaan hankin.

Mutta siitä ei tullut mitään, sillä lehmäraukka, joka ei ollut saanut illallistaan, ei pysynyt hetkeäkään hiljaa. Hän kalisteli kaulaintaan, muuttelihe parressaan ja valitteli, että hänen oli nälkä. Poika ei voinut saada unen hiventä silmiinsä, hän vain loikoi ja mietti kaikkea, mitä hänelle oli tapahtunut viime päivinä.

Hän muisteli Oosa hanhityttöä ja Pikku Mattia, jotka hän oli tavannut niin äkkiarvaamatta, ja hän päätteli, että se pieni tupa, jonka hän oli sytyttänyt, oli mahtanut olla heidän vanha kotinsa Smoolannissa. Hän hiukan muisteli heidän puhuneen juuri semmoisesta tuvasta ja siitä suuresta kanervikkonummesta, joka oli sen luona. Nyt he olivat tulleet kotiaan katsomaan, ja kun he pääsivät perille, oli se tulessa! Suuren surun hän oli heille tuottanut, ja hän oli siitä pahoillaan. Jos hän vain vielä kerran tulisi ihmiseksi, hän koettaisi korvata heille vahingon ja pettymyksen.

Sitten hänen ajatuksensa siirtyivät variksiin, ja kun hän ajatteli Kuhnus-Tuhmusta, joka oli pelastanut hänet ja saanut surmansa samassa hetkessä kun hänet oli valittu päälliköksi, tuli hänen niin paha olla, että kyöneleet kahahtivat silmiin.

Hänellä oli ollut paljon vaikeuksia viime päivinä. Mutta oli toki ollut suuri onni, että hanhikukko ja Hieno-Höyhen olivat löytäneet hänet.

Hanhikukko oli kertonut, että heti kun villihanhet olivat huomanneet Peukaloisen kadonneen, he olivat tiedustelleet häntä metsän pikku eläimiltä. He olivat heti saaneet kuulla, että ne, jotka olivat vieneet hänet, olivat smoolantilaisia variksia, mutta varikset olivat jo näkymättömissä, eikä kukaan tiennyt, minnepäin ne olivat menneet. Löytääkseen pojan niin pian kuin mahdollista oli Akka silloin komentanut villihanhet kaksittain häntä etsimään. Mutta kahden päivän perästä, olivatpa sitten löytäneet hänet tai ei, piti heidän kokoontua koillis-Smoolantiin eräälle korkealle vuorenhuipulle, joka oli ty pistetyn tornin näköinen ja jota sanottiin Tabergiksi. Ja kun Akka oli neuvonut heille parhaat tienviitat ja tarkkaan kertonut heille, miten he osaisivat Tabergille, olivat he eronneet.

Valkoinen hanhikukko oli valinnut Hieno-Höyhenen toverikseen, ja he olivat lennelleet sinne tänne kovin levottomina Peukaloisesta. Harhaillessaan he olivat kuulleet rastaan, joka istui puun latvassa, huutavan ja haukkuvan erästä, joka oli sanonut itseään Varisten Viemäksi ja joka oli pilkannut häntä. He olivat ruvenneet puheisiin hänen kanssaan, ja hän oli näyttänyt, mihin suuntaan tuo Varisten Viemä oli mennyt. Sitten he olivat tavanneet kyyhkyskukon, kottaraisen ja heinäorsan, jotka kaikki olivat valitelleet ilkiöstä, joka oli häirinnyt heidän lauluaan ja jonka nimi oli ollut Varisten ottama, Varisten kantama ja Varisten varastama. Tällä tavalla he olivat seuranneet Peukaloisen jälkiä aina kanervikkokankaalle Sunnerbon kihlakuntaan.

Niin pian kuin hanhikukko ja Hieno-Höyhen olivat löytäneet Peukaloisen, he olivat lähteneet pohjoista kohti tullakseen Tabergin vuorelle. Mutta sinne oli pitkä matka, ja yö oli yllättänyt heidät, ennen kuin vuori alkoi näkyä. "Mutta kunhan pääsemme sinne huomenna, niin kyllä kai kaikki huolet loppuvat", ajatteli poika ja painautui olkien sisään lämmitäkseen.

Lehmä oli koko ajan seisonut ja reuhtonut parressaan. Nyt se alkoi yht'äkkiä puhella pojalle: "Minusta tuntuu, että yksi niistä, jotka tulivat tänne, sanoi olevansa haltija. Jos niin on, niin totta kai hän sitten ymmärtää hoitaa lehmää." — "Mitä sinulta puuttuu?" kysyi poika. "Minulta puuttuu kaikenmoista", sanoi lehmä. "Minua ei ole lypsetty eikä puhdistettu. En ole saanut ruokaa yöksi enkä vuoteita alleni. Emäntäni tuli tänne hämärissä minua hoitamaan, mutta hän tunsu itsensä niin sairaaksi, että hänen piti heti mennä pois, eikä hän ole tullut sen koommin takaisin." — "On surkeaa, että olen niin pieni ja voimaton", sanoi poika. "Minä luulen, etten kykene sinua auttamaan." — "Älä sinä yhtään kuvittele olevasi voimaton sentähden, että olet pieni", sanoi lehmä. "Kaikki haltijat, joista minä olen kuullut puhuttavan, ovat olleet niin väkeviä, että ovat vetäneet kokonaisia heinäkuormia ja voineet lyödä lehmän kuoliaaksi nyrkillään." — Poika ei voinut olla naurahtamatta. "Kyllä ne ovat olleet toisenlaisia haltijoita kuin minä", hän sanoi. "Mutta minä irroitan kaulaimesi ja aukaisen sinulle oven, niin saat mennä juomaan jostakin vesilätäköstä pihalta, ja sitten minä koetan kiivetä ylisille ja laskea heiniä seimeesi." — "No, olisihan sekin joksikin avuksi", sanoi lehmä.

Poika teki niinkuin oli sanonut, ja kun lehmä seiso i täysinäisen seimen ääressä, hän ajatteli, että nyt hän vihdoinkin saisi nukkua. Mutta hän ennätti tuskin kömpiä tilalleen, kun lehmä taas alkoi puhella hänelle.

"Sinä varmaankin aivan suutut minuun, jos minä vielä pyydän sinulta yhtä asiaa", sanoi lehmä. — "En toki, jos se vain on semmoista, johon minä kykenen", sanoi poika. — "Minä pyytäisin, että menisit tuonne tupaan ja katsoisit, miten emäntä jaksaa. Pelkään, että hänelle on tapahtunut jokin onnettomuus." — "Ei, sitä minä en voi", sanoi poika. "Minä en uskalla näyttäytyä ihmisille." — "Et suinkaan sinä pelänne vanhaa sairasta mummoa", sanoi lehmä. "Mutta ei sinun tarvitse mennäkään hänen luokseen tupaan. Asetu vain oven taakse ja tirkistä raosta!" — "No, jos et tahdo muuta, niin voinhan minä sen tehdä", sanoi poika.

Sitten hän aukaisi navetan oven ja meni pihalle. Yö oli kaameaa. Ei kuuta, ei tähtiä valaisemassa; tuuli vinkui ja sataa lotisi. Mutta pahinta oli, että seitsemän suurta pöllöä istui rivissä asuinrakennuksen katon harjalla. Oli jo kamalaa kuullakin heitä kun he istuivat ja valittivat pahaa säätä, ja vielä kamalampaa kun ajatteli, että jos yksikin heistä keksisi hänet, se olisi hänen loppunsa.

"Onneton se, joka on pieni!" sanoi poika lähtiessään kulkemaan pihamaan yli. Ja kyllä hänellä olikin syytä niin sanoa. Tuuli kaatoi hänet kaksi kertaa ennen kuin hän pääsi asuinrakennukselle, ja toisella kertaa vihuri pyöräytti hänet vesilätäkköön, joka oli niin syvä, että hän oli hukkaa. Mutta perille hän kumminkin pääsi.

Hän kiipesi parin portaan yli, kompuroi kynnyksen yli ja tuli porstuaan. Tuvan ovi oli kiinni, mutta yhdestä alanurkasta oli suuri pala poissa, jotta kissa pääsisi siitä kulkemaan. Pojan ei siis ollut ollenkaan vaikea nähdä, miten oli tuvassa laita.

Tuskin hän oli vilkaissut sisään, kun hän vavahti ja veti päänsä takaisin. Hän näki, että vanha, harmaapäinen nainen makasi pitkällään lattialla. Se ei liikkunut eikä valittanut, ja sen kasvot näyttivät omituisen valkeilta. Oli niinkuin näkymätön kuu olisi valaissut niitä kalpealla valollaan.

Poika muisti, että kun hänen isoäitinsä kuoli, olivat tämänkin kasvot näyttäneet noin omituisen valkeilta. Ja hän ymmärsi, että tuo vanha ihminen, joka makasi tuvan lattialla, mahtoi olla kuollut. Hän oli varmaankin saanut halvauksen. Kuolema oli tullut niin äkkiä, että hän ei edes ollut ennättänyt ruveta sänkyynsä.

Hän alkoi kauheasti pelätä ajatellessaan, että hän oli pimeässä yössä yksin kuolleen kanssa. Hän syöksähti suin päin kynnyksen ja rappujen yli ja riensi takaisin navettaan.

Kun hän kertoi lehmälle, mitä oli nähnyt tuvassa, tämä herkesi syömästä. "Vai on emäntä kuollut", sanoi hän. "Sitten taitaa minustakin pian tulla loppu." — "Aina kai on joku, joka pitää sinusta huolen", sanoi poika lohduttaen. — "Sinä kun et tiedä", sanoi lehmä, "että minä olen kaksi kertaa niin vanha kuin lehmä tavallisesti on silloin, kun se pannaan teurastuspenkille. Mutta en minä haluakaan elää kauemmin, koska hän sieltä sisältä ei voi enää tulla minua hoitamaan."

Hän ei virkkanut mitään vähään aikaan, ja poika kyllä huomasi, että hän ei nukkunut eikä syönyt. Ei kestänyt kauan, ennen kuin hän taas alkoi puhella. "Makaako hän lattialla?" kysyi hän. — "Makaa", sanoi poika. — "Hänellä oli tapana tulla navettaan", jatkoi lehmä, "kertomaan kaikesta, mikä häntä painoi. Minä ymmärsin kaikki, mitä hän sanoi, vaikken voinut vastata hänelle. Näinä viime päivinä hän

puhui siitä, että häntä pelotti se, että jos hän sattuisi kuolemaan, ei olisi ketään hänen luonaan. Häntä pelotti se, ettei kukaan olisi painamassa kiinni hänen silmäluomiaan tai panemassa hänen käsiään ristiin rinnan päälle hänen kuoltuaan. Etköhän sinä menisi sitä tekemään?"

Poika oli kahden vaiheilla. Hän muisti, että kun hänen isoäitinsä kuoli, äiti oli pitänyt tärkeänä asettaa hänet oikeaan asentoon. Hän tiesi, että kysymyksessä oli semmoista, jota ei saanut jättää tekemättä. Mutta toiselta puolen hän tunsi, että hän ei voisi memrä kuolleen luo, koska yö oli niin kamala. Hän ei kieltäytynyt, mutta hän ei myöskään lähtenyt liikkeelle.

Hetkisen seisoivat vanha eläin ääneti, kuin vastausta odottaen. Mutta kun poika ei sanonut mitään, ei lehmäkään uudistanut pyyntöään. Sen sijaan hän rupesi kertomaan pojalle emännästään.

Siinä riittikin puhumista. Ensiksikin oli kerrottava kauniista lapsista, jotka hän oli kasvattanut. Nehän olivat olleet navetassa joka päivä, ja kesällä ne olivat olleet karjaa paimentamassa soilla ja haassa, niin että vanha lehmä tunsi ne tarkkaan. Ne olivat olleet kaikki hyviä ja iloisia ja ahkeria. Lehmä kyllä tietää, minkälaisia sen hoitajat ovat. Ja samaten oli hänen talostaankin paljon kertomista.

Ei se ollut aina ollut niin köyhä kuin nyt. Se oli hyvin avara-alainen, vaikka siinä enimmäkseen oli soita ja kivikkoisia hakamaita. Ei ollut niissä paljon sijaa pelloille, mutta hyvää laidunmaata oli kaikkialla. Yhteen aikaan oli navetassa ollut lehmä joka parressa, ja härkätalli, joka nyt oli tyhjä, oli ollut täynnä härkiä. Ja silloin oli ollut iloa ja elämää sekä tuvassa että navetassa. Avatessaan navetan oven emäntä hyräili ja laului, ja kaikki lehmät ammuivat ilosta kuullessaan hänen tulevan.

Mutta isäntä oli kuollut, ja kun lapset vielä olivat pieniä eivätkä voineet ensinkään auttaa töissä, oli emännän täytynyt ottaa koko talo ja kaikki työt yksin hoitaakseen. Hän oli ollut vahva kuin mies, ja hän oli sekä kyntänyt että leikannut. Iltaisin kun hän tuli navettaan lypsämään, oli hän toisinaan niin väsynyt että itki.

Mutta kun hän ajatteli lapsiaan, hän tuli taas iloiseksi. Silloin hän pyyhkäisi pois kyyneleensä ja sanoi: "Ei se mitään. Kyllä minulle tästä vielä tulee hyvät päivät, kunhan lapseni kasvavat suuriksi. Niin, kunhan ne vain kasvavat suuriksi."

Mutta niin pian kuin lapset kasvoivat suuriksi, tuli niihin kumma halu ja ikävä. Ne eivät tahtoneet jäädä kotiin, vaan ne lähtivät vieraille maille. Ei heistä koskaan ollut äidille mitään apua. Pari lasta ennätti mennä naimisiin ennen lähtöään, ja ne olivat jättäneet pienet lapset kotiin. Ja ne lapset kulkiivat nyt emännän kanssa navetassa, kuten hänen omat lapsensa ennen olivat tehneet. Ne paimensivat lehmiä, ja ne olivat hyviä ja kilttejä lapsia. Ja iltaisin, kun emäntä oli niin väsynyt, että nukahti kesken lypsyn, hän virkistyi uudelleen heitä ajatellessaan. "Kyllä minullekin vielä tulee hyvät päivät", hän sanoi ja pudisti unet pois, "kunhan ne vain kasvavat suuriksi."

Mutta kun nämä lapset kasvoivat suuriksi, matkustivat he vanhempiansa luo vieraaseen maahan. Ei kukaan tullut takaisin, ei kukaan jäänyt kotiin. Vanha emäntä jäi yksin taloon.

Hän ei kyllä pyytänytäkään heitä koskaan jäämään luokseen. "Pitäisikö minun, Punikki, pyytää heitä jäämään tänne, kun he voivat päästä maailmassa paremmille päiville", hän sanoi aina seistessään vanhan lehmän parressa. "Eihän niillä täällä Smoolannissa olisi muuta kuin köyhyyttä odotettavana!"

Mutta kun viimeinen lapsenlapsi matkusti pois, silloin oli emäntäkin lopussa. Hän tuli yht'äkkiä kumaraksi ja harmaaksi ja hoiperteli kulkiessaan, ikään kuin ei enää olisi jaksanut liikkua. Ja hän oli herennyt tekemästä työtä. Hän ei viitsinyt pitää huolta talosta, vaan antoi kaiken rappeutua. Hän ei enää korjannut huoneita, ja hän möi sekä härät että lehmät. Ainoa, jonka hän piti, oli se vanha lehmä, joka nyt puhui Peukaloisen kanssa. Hän antoi sen elää sentähden, että kaikki lapset olivat olleet sitä paimenessa.

Hän olisi kyllä voinut ottaa palvelukseensa piikoja ja renkejä, jotka olisivat auttaneet häntä töissä, mutta hän ei sietänyt nähdä ympärillään vieraita, kun hänen omansa kerran olivat hylänneet hänet. Ja ehkäpä hänestä olikin mieluisinta, että talo meni rappiolle, kun ei kukaan lapsista voinut sitä ottaa. Ei hän välittänyt siitä, että itse köyhtyi siksi, ettei hoitanut omaisuuttaan. Mutta häntä pelotti, että ehkä lapset saisivat tietää, kuinka huonosti hänen laitansa oli. "Kunhan vain lapset eivät saisi tietää tätä! Kunhan vain lapset eivät saisi tietää tätä!" hän huokaili hoippuessaan navetassa.

Lapset kirjoittivat alinomaa ja houkuttelivat häntä tulemaan heidän luokseen, mutta hän ei tahtonut. Hän ei tahtonut nähdä tuota maata, joka oli ottanut heidät häneltä. Hän vihasi sitä. "Tyhmäähän se on, etten voi pitää siitä maasta, joka on ollut niin hyvä heille", hän sanoi. "Mutta minä en tahdo nähdä sitä."

Hän ei koskaan ajatellut muuta kuin lapsiaan ja sitä, että niiden oli täytynyt matkustaa. Kun kesä tuli, talutti hän lehmän laitumelle suurelle suolle. Itse hän istui päivät pitkät suon reunalla kädet sylissä, ja kun hän meni kotiin, hän sanoi: "Katsohan, Punikki, jos täällä olisi ollut näiden hedelmättömien soiden

sijasta suuria hedelmällisiä peltoja, niin ei heidän olisi tarvinnut mennä."

Häntä voi suututtaa suo, joka levittäytyi niin isona eikä tuottanut mitään hyötyä. Hän voi istua ja jutella, että oli suon syy, että lapset olivat lähteneet hänen luotaan.

Tänä viimeisenä iltana hän oli tutissut enemmän ja ollut heikompi kuin milloinkaan ennen. Hän ei ollut jaksanut edes lypsää. Hän oli seisonut nojautuneena partta vasten ja jutellut, että hänen luonaan oli käynyt kaksi talonpoikaa pyytämässä, että hän möisi suon. He aikoivat ojittaa sen ja kylvää ja korjata siitä viljaa. Tämä oli saanut hänet sekä levottomaksi että iloiseksi. "Kuulehan, Punikki", hän oli sanonut, "kuuletko sinä, että ne sanoivat suon voivan kasvaa ruista? Nyt minun pitää mennä kirjoittamaan lapsille, että niiden pitää tulla kotiin. Nyt niiden ei tarvitse jäädä sinne kauemmaksi aikaa, ne voivat saada leipänsä täältäkin."

Sitä kirjettä hän sitten oli mennyt tupaan kirjoittamaan.

Poika ei enää kuullut, mitä vanha lehmä jutteli. Hän oli avannut navetan oven ja mennyt pihan poikki tupaan kuolleen luo, jota hän äsken oli niin pelännyt.

Aluksi hän seiso hetken aikaa hiljaa ja katseli ympärilleen.

Tuvassa ei näyttänytkään niin köyhältä kuin hän oli kuvitellut. Siellä oli paljon sellaisia kapineita, joita on niillä, joilla on sukulaisia Amerikassa. Eräässä nurkassa oli amerikkalainen keinutuoli, ikkunanaluspöydällä oli korea plyysiliina, sängyn päällä kaunis peite, seinillä riippui koreissa, kaiverretuissa puitteissa poismatkustaneiden lasten ja lastenlasten valokuvia, laatikkokirstun päällä oli korkeita maljakoita ja pari kynttilänjalkaa, joissa oli paksut kierretyt kynttilät.

Poika etsi käsiinsä tulitikkulaatikon, ei sitä varten, että olisi nähnyt paremmin, vaan sentähden, että hän luuli tällä tavalla kunnioittavansa vainajaa. Sitten hän meni vainajan luo, sulki hänen silmänsä, pani kädet ristiin rinnan päälle ja pyyhki hienon harmaan tukan silmiltä.

Hän ei enää muistanut ollenkaan pelätä kuollutta. Hän suri niin sydämestään sitä, että vainajan oli täytynyt elää vanhuutensa semmoisessa tyhjyydessä ja kaipauksessa. Nyt hän aikoi valvoa tämän yön hänen ruumiinsa ääressä.

Hän etsi virsikirjan ja istuutui lukemaan ja luki siitä pari virttä puoliääneen. Mutta kesken lukemista hän pysähtyi, sillä hän tuli ajatelleeksi omaa isäänsä ja äitiään.

Ajatella, että vanhemmat voivat niin kaivata lapsiaan! Sitä hän ei ollut koskaan tiennyt. Ajatella, että niiden elämä voi olla lopussa, kun lapset ovat poissa! Ajatella, jos ne siellä kotona kaipaavat häntä samalla tavalla kuin tämä vanhus oli kaivannut omia lapsiaan!

Se ajatus teki hänet iloiseksi, mutta hän ei uskaltanut uskoa siihen. Ei hän ollut ollut semmoinen, että kukaan kaipaisi häntä.

Mutta vaikka hän ei ollutkaan semmoinen, niin voisihan hän semmoiseksi tulla.

Joka paikassa ympärillään hän näki poismuuttaneiden valokuvia. Siinä oli suuria, vahvoja miehiä ja totisennäköisiä naisia. Siinä oli pitkähuntuisia morsiamia ja hienopukuisia herroja, ja siinä oli lapsia, joilla oli käherretty tukka ja hienot, valkoiset vaatteet. Ja hänestä näytti, että ne tuijottivat kaikki sokeina, mitään näkemättömin silmin, tahtomattakaan nähdä.

"Voi teitä raukkoja", sanoi poika valokuville. "Äitinne on kuollut. Te ette voi enää korvata sitä, että lähditte hänen luotaan. Mutta minun äitini elää."

Tässä hän pysähtyi, nyökkäsi ja hymyili itsekseen. "Minun äitini elää", hän sanoi. "Sekä isä että äiti elävät."

XVIII

TABERGILTA HUSKVARNAAN

Perjantaina huhtikuun 15. p:nä.

Poika istui ja valvoi melkein koko yön, mutta aamulla hän nukahti, ja silloin hän näki unta isästä ja

äidistä. Hän oli tuskin tuntea heitä. Molempien tukka oli harmaantunut, ja heidän kasvonsa olivat vanhat ja ryppyiset. Hän kysyi syytä siihen, ja he vastasivat vanhentuneensa niin paljon sentähden, että olivat häntä ikävöineet. Hän tuli sekä liikuttuneeksi että ihmetteli sitä, sillä hän ei koskaan ollut luullut muuta kuin että he olisivat iloinneet hänestä päästessään.

Kun poika heräsi, oli aamu ja ilma kaunis ja kirkas. Hän söi ensiksi palan leipää, jonka löysi tuvasta, antoi sitten ruokaa sekä hanhille että lehmälle ja avasi navetan oven, että lehmä voisi päästä lähimpään taloon. Kun lehmä tulisi yksinään kävellen, niin naapurit kyllä ymmärtäisivät, että emännän laita oli huonosti. He rientäisivät autioon taloon nähdäkseen, miten hän voi, ja sitten he löytäisivät hänen ruumiinsa ja hautaisivat sen.

Tuskin poika ja hanhet olivat kohonneet ilmaan, kun he näkivät korkean vuoren, jonka seinät olivat melkein kohtisuorat ja huippu tyvistetty, ja he ymmärsivät, että sen täytyi olla Taberg. Ja Tabergin huipulla seisoivat Akka ja Yksi ja Kaksi, Kolme ja Neljä, Viisi ja Kuusi ja kaikki nuoret hanhet heitä odottamassa. Kun he näkivät, että hanhikukon ja Hieno-Höyhenen oli onnistunut löytää Peukaloinen, syntyi siitä ilo ja kaakatus ja räpyttäminen ja huutaminen, jota ei kukaan taida kertoa.

Kasvoi jotenkin paljon metsää Tabergin reunoilla, mutta ylin huippu oli paljas, ja siitä voi nähdä kauas ympärilleen kaikille tahoille. Jos katseli itään, etelään tai länteen, niin ei voinut nähdä juuri mitään muuta kuin karua ylänköä ja tummia kuusimetsiä, ruskeita soita, jäätyneitä järviä ja sinertäviä vuorenseläniteitä. Pojankin mielestä oli totta, että se joka oli luonut tämän, ei ollut nähnyt paljon vaivaa, vaan veistänyt sen hät'hätä. Mutta kun katseli pohjoiseen, niin oli asian laita aivan toinen. Sielläpä näytti maa olevan luotu mitä suurimmalla rakkaudella ja huolella. Hän näki vain pelkkiä kauniita vuoria, pehmeitä laaksoja ja polveilevia jokia aina suureen Vetterin järveen saakka, joka oli vapaa jäistä ja helottavan kirkas ja loisti niinkuin ei se olisi ollut täynnä vettä, vaan sinistä valoa.

Juuri Vetteri aiheutti sen, että oli niin hauskaa katsella pohjoista kohti, sentähden että näytti siltä kuin järvestä olisi noussut sinistä kimmeltelyä ja sitä levinyt myöskin maille. Lehdot ja kukkulat ja Jönköpingin kaupungin katot ja ristit, jotka hämmöttivät Vetterin rannalla, olivat kietoutuneet vaalean vihertävään, joka hiveli silmää. Jos olisi taivaassa maita, niin olisivat ne kai noin sinisiä, ajatteli poika, ja hänestä oli kuin hän olisi saanut pienen aavistuksen siitä, mimmoiselta oli paratiisissa näyttänyt.

Kun hanhet päivemmällä jatkoivat muuttomatkaansa, he kulkivat tuota sinistä laaksoa pitkin. He olivat mitä parhaimmalla tuulella, huusivat ja mekastivat, niin ettei kukaan, jolla oli korvat, voinut olla heitä huomaamatta.

Nyt sattui olemaan ensimmäinen oikein kaunis kevätpäivä tällä paikkakunnalla. Aina tähän saakka oli kevät tehnyt työtään sateen ja pahanilman merkeissä, ja kun nyt aivan yht'äkkiä oli tullut kaunis ilma, täyttyi alhaalla maassa olevien ihmisten mieli semmoisella kesälämmön ja vihreiden metsien kaipaustella, että heidän oli vaikea tehdä töitään. Ja kun villihanhet kulkivat ohi vapaina ja iloisina ylhäällä ilmassa, ei ollut ainoatakaan, joka ei olisi lakannut työstä ja katsonut heidän jälkeensä.

Ensimmäiset ihmiset, jotka näkivät villihanhet sinä päivänä, olivat Tabergin kaivostyömiehet, jotka parhaillaan louhivat malmia vuoren pinnasta. Kuullessaan villihanhien äänen he lakkasivat poraamasta räjähdyksreikiään, ja yksi heistä huusi linnuille: "Minne menette? Minne menette?" Hanhet eivät ymmärtäneet, mitä hän sanoi, mutta poika kumartui hanhen selän yli ja vastasi heidän puolestaan: "Sinne missä ei ole kuokkaa eikä vasaraa." Kun kaivostyömiehet kuulivat nuo sanat, he luulivat, että heidän oma ikävänsä oli saanut hanhen kaakatuksen kuulumaan ihmispuheelta. "Antakaa meidän seurata mukana! Antakaa meidän seurata mukana!" he huusivat. "Ei tänä vuonna!" huusi poika. "Ei tänä vuonna!"

Villihanhet seurasivat Taberginjokea Munksjötä kohti, ja yhä he pitivät samaa ilvettä. Täällä Munksjön ja Vetterin välisellä kapealla kannaksella oli Jönköping suurine tehdaslaitoksineen. Villihanhet lensivät ensiksi Munksjön suuren paperitehtaan yli. Päivällislepo oli juuri päättynyt, ja suuret työmieslaumat tulvivat tehtaan porttia kohti. Kuullessaan villihanhien äänen he pysähtyivät hetkeksi heitä kuuntelemaan.

"Minne menette? Minne menette?" huusi muuan työmies. Villihanhet eivät ymmärtäneet, mitä hän sanoi, mutta poika vastasi heidän puolestaan: "Sinne missä ei ole koneita eikä höyrypannuja." Kun työmiehet kuulivat vastauksen, he luulivat, että heidän oma ikävänsä sai hanhien kaakatuksen kuulumaan ihmispuheelta. "Antakaa meidän seurata mukana!" huusivat heistä monet. "Antakaa meidän seurata mukana!" — "Ei tänä vuonna", vastasi poika. "Ei tänä vuonna."

Sen jälkeen hanhet lensivät kuuluisan tulitikkutehtaan yli, joka Vetterin rannalla suurena kuin linnoitus kohottaa pitkiä savupiippujaan korkeutta kohti. Ei ainoatakaan ihmistä näkynyt pihoilla, mutta suuressa salissa istui nuoria työläisnaisia täyttämässä tulitikkulaatikoita. Kauniin ilman vuoksi he olivat avanneet ikkunan, ja siitä tunkeutui villihanhien huuto heidän korviinsa. Ikkunaa lähinnä istuva

nojautui ulos kädessään tulitikkulaatikko ja huusi: "Minne menette? Minne menette?" — "Siihen maahan missä ei tarvita kynttilöitä eikä tulitikkuja", sanoi poika. Tyttö luuli kyllä, että se, mitä hän oli kuullut, oli vain hanhien kaakatusta, mutta koska hän oli ollut erottavinaan pari sanaa, hän huusi vastaukseksi: "Antakaa minun tulla mukaan! Antakaa minun tulla mukaan!" — "Ei tänä vuonna", vastasi poika. "Ei tänä vuonna!"

Tehtaiden itäpuolella kohoaa Jönköping paikalla, jota kauniimmalla ei mikään kaupunki voi olla. Kaitaiselia Vetterillä on korkeat, jyrkät hiekkarannat sekä itä- että länsipuolellaan, mutta etelässä ovat hiekkamuurit repeytyneet ikään kuin antaakseen tilaa suurelle portille, jonka kautta pääsee järvelle. Ja keskellä porttia oikealla ja vasemmalla puolella olevien vuorten välissä, takanaan Munksjö ja edessään Vetteri, on Jönköping.

Hanhet kulkivat tuon pitkän ja kapean kaupungin yli ja pitivät samanlaista ilvettä kuin maaseudullakin. Mutta kaupungissa ei ollut pitkään aikaan ketään, joka olisi heille vastannut. Eihän voinut odottaakaan, että kaupunkilaiset pysähtyisivät kadulle huutamaan villihanhille. Mutta sitten he tulivat kulkeneeksi sen puiston yli, jossa on Viktor Rydbergin kuvapatsas. Puisto oli autio ja tyhjä eikä korkeiden puiden alla näkynyt ainoatakaan kävelijää. Mutta yht'äkkiä voimakas ääni huusi villihanhille: "Minne te menette? Minne te menette?" — "Siihen maahan, jossa ei ole toreja eikä katuja!" huusi poika. — "Antakaa minun tulla mukaan!" huusi tuo voimakas ääni. Se kuului niin kovalta kuin olisi tullut malmikurkusta. "Ei tänä vuonna", huusi poika. "Ei tänä vuonna."

Hanhet lensivät edelleen Vetterin rantaa pitkin ja hetken kuluttua he tulivat Sannan sairaskodin kohdalle. Sairaista olivat muutamat menneet parvekkeelle iloitakseen kevätilmasta, ja he kuulivat siis hanhien huudon. "Minne te menette? Minne te menette?" kysyi yksi heistä niin heikoin äänin, että sitä tuskin kuuli. — "Siihen maahan missä ei ole suruja eikä tauteja", vastasi poika. — "Antakaa meidän seurata mukana!" sanoivat sairaat. — "Ei tänä vuonna", vastasi poika. — "Ei tänä vuonna."

Kuljettuaan vielä vähän aikaa he tulivat Huskvarnaan. Se oli laaksossa. Vuoret kohosivat jyrkinä ja kaunistuotoisina sen ympärillä. Joki syöksyi jyrkenteitä alas pitkinä, kapeina putouksina. Suuria tehtaita oli vuorensienien alla, laakson pohjassa oli työmiesten asuntoja, joiden ympärillä oli puutarhamaita, ja keskellä laaksoa oli koulutalo. Juuri kun villihanhet tulivat lentäen, soi kello ja joukko lapsia riensi pihalle. Niitä oli niin monta, että koko piha täyttyi. "Minne te menette? Minne te menette?" huusivat lapse kuultuaan villihanhien äänen. — "Sinne missä ei ole kirjoja eikä läksyjä", vastasi poika. — "Ottakaa meidät mukaan!" huusivat lapset. "Ottakaa meidät mukaan!" — "Ei tänä vuonna, mutta ensi vuonna", huusi poika. "Ei tänä vuonna, mutta ensi vuonna."

XIX

SUURI LINTUJÄRVI

Jarro, heinäSORSA

Vetterin itärannalla on Omberg, Ombergin itäpuolella on Dagsmossen, Dagsmossen itäpuolella on Tookernin järvi. Tookernin ympärillä leviää suuri, lakea Itä-Göötanmaan tasanko.

Tookern on jokseenkin iso järvi, ja ennen aikaan se on tainnut olla vielä isompi. Mutta sitten ihmisiä harmitti, että se peitti niin suuren osan hedelmällistä tasankoa, ja he koettivat laskea siitä veden päästäkseen kylvämään ja niittämään järven pohjalle. He eivät kumminkaan kyenneet kuivaamaan koko järveä, kuten kai oli ollut tarkoitus, vaan se anastaa vieläkin suuren maa-alan. Mutta laskemisen jälkeen järvi tuli niin matalaksi, että se ei missään paikassa ole metriä syvempi. Rannat ovat käyneet lietteisiksi ja liejuisiksi, ja ylt'yleensä kohoaa pieniä mutasaaria vedenpinnan ylle.

Nyt on olemassa eräs, jonka mielestä on hauskaa seisoa jalat vedessä, kunhan vain saa pitää ruumiin ja pään ilmassa, ja se on kaisla. Se ei voi löytää parempaa kasvupaikkaa kuin Tookernin matalat rannat ja pienten mutasaarien ympärökset. Se viihtyy niin hyvin, että se kasvaa miestä korkeammaksi ja niin tiheäksi, että on melkein mahdotonta työntää venettä sen läpi. Se muodostaa leveän, vihreän aitauksen koko järven ympärille, niin että siihen pääsee vain muutamista paikoista, joista ihmiset ovat nyhtäneet pois kaislat.

Mutta jos kaislikko onkin ihmisille tyly, antaa se sensijaan suojaa monelle muulle. Kaislikon sisässä on

monenlaisia pieniä lammikoita ja kanavia, joissa on vihreää, seisovaa vettä, missä veden vesa ja meriheinä versovat ja hyttystoukkia ja kalanpoikia syntyy ja kasvaa äärettömiä määriä. Ja näiden pienten lammikkojen ja kanavien rannoilla on paljon hyviä piilopaikkoja, jonne vesilinnut munivat ja joissa ne elättävät ja kasvattavat poikasiaan vihollisten tai ruokahuolien häiritsemättä.

Siellä Tookernin kaislikossa asuukin suunnaton määrä lintuja; ja yhä useampia sinne kertyy vuosi vuodelta, sitä mukaa kuin tulee tunnetuksi, kuinka mainio olinpaikka se on. Ensimmäiset, jotka sinne asettuivat, olivat heinäisorsat, ja niitä asuu siellä nyt tuhansittain. Mutta niillä ei enää ole koko järvi hallussaan, vaan niiden on täytynyt luovuttaa osia joutsenille, uikuille, nokikanoille, kuikille, lapasorsille ja monille muille.

Tookern on varmaan koko maan suurin ja paras lintujärvi, ja linnut saavat kiittää onneaan niin kauan kuin heillä on semmoinen piilopaikka. Mutta epätietoista on, miten kauan he saavat olla kaislikkojen ja liejurantojen isäntinä, sillä ihmiset eivät saa pois mielestään, että järvi peittää suuret alat hyvää ja hedelmällistä maata, ja kerta toisensa jälkeen he tekevät ehdotuksia sen kuivaamiseksi. Jos nämä suunnitelmat toteutuisivat, olisi tuhansien vesilintujen pakko muuttaa pois paikkakunnalta.

Siihen aikaan kun Niilo Holgerinpoika kierteli maailmaa villihanhien seurassa, oli Tookernissa heinäorsa, jonka nimi oli Jarro. Hän oli nuori lintu ja oli elänyt vasta kesän, syksyn ja talven. Nyt oli hänen ensimmäinen keväensä. Hän oli juuri tullut kotiin Pohjois-Afrikasta ja joutunut Tookernille niin aikaisin, että järvi oli vielä jäässä.

Eräänä iltana hänen ja muiden nuorten sorsain huviksensa liidellessä edestakaisin järven yllä ampui metsästäjä heihin pari laukausta, ja Jarroa sattui rintaan. Hän luuli kuolevansa, mutta ettei se, joka oli häntä ampunut, saisi häntä syödäkseen, hän lensi niin kauas kuin vain suinkin voi. Hän ei ajatellut minne joutui, hän koetti vain päästä hyvin kauas. Kun voimat pettivät, niin ettei hän enää jaksanut lentää edemmäksi, ei hän ollut enää järven kohdalla, vaan vaipui suuren järven rannalla olevan talonpoikaistalon portaiden eteen.

Kohta sen jälkeen nuori renki kulki pihan poikki. Hän huomasi Jarron ja nosti sen ylös. Mutta Jarro, joka ei toivonut muuta kuin kuolemaa, kokosi viimeiset voimansa ja nipisti lujasti renkiä sormeen, jotta tämä päästäisi hänet.

Eihän Jarro kyennyt irroittautumaan, mutta siitä yrityksestä oli kuitenkin se hyvä seuraus, että renki huomasi hänen olevan hengissä. Hän kantoi Jarron hyvin varovasti tupaan ja näytti emännälle, joka oli lempeäkasvoinen nuori nainen. Emäntä otti Jarron heti rengiltä, silitti sen selkää ja pyyhki veren, jota tippui kaulauntuvien välistä. Hän katseli sitä hyvin tarkkaan ja nähdessään, kuinka kaunis se oli tummanvihreine, välkkyvine päineen, valkoisine kaulanauhoineen, punaisenruskeine selkineen ja sinisine siipipeileineen, kävi hänen varmaan sääliksi, että sen piti kuolla. Hän pani nopeasti kuntoon vasun ja asetti Jarron siihen lepäämään.

Jarro oli koko ajan räpisköinyt ja temponut päästäkseen irti, mutta kun hän nyt huomasi, että ihmiset eivät aikoneetkaan tappaa häntä, hän asettui mielihyvin vasuun. Nyt vasta huomattiin, kuinka uupunut hän oli tuskista ja verenvuodosta. Emäntä kuljetti vasun lattian poikki asettaakseen sen uunin nurkkaan, mutta jo ennen kuin hän laski sen maahan, painuivat Jarron silmät kiinni ja hän vaipui uneen.

Hetken kuluttua Jarro heräsi siihen, että joku kosketti häntä hiljaa. Kun hän aukaisi silmänsä, hän säikähti niin kauheasti, että oli mennä tainnoksiin. Nyt hän varmaan oli hukassa, sillä siinä seiso sellainen, joka oli vaarallisempi kuin sekä ihmiset että petolinnut. Se ei ollut kukaan muu kuin itse Cesar, pitkäkarvainen lintukoira, joka uteliaasti nuuski häntä.

Kuinka surkeasti häntä viime kesänä, kun hän vielä oli pieni keltainen poikanen, oli pelottanut joka kerta kun kaislikkojen yli kajahti huuto: "Cesar tulee! Cesar tulee!" Nähdessään silloin ruskea- ja valkopilkkuisen koiran tulevan kita avoinna kaislikon halki hän oli luullut näkevänsä itse kuoleman. Hän oli aina toivonut, ettei hänen tarvitsisi nähdä Cesaria silmästä silmään.

Ja nyt lienee hän onnettomuudekseen pudonnut juuri siihen taloon, josta Cesar oli kotoisin, sillä tuossa se nyt seiso hänen päänsä kohdalla.

"Mikäs otus sinä olet?" murisi hän. "Miten sinä olet tupaan tullut? Etkö sinä kuulu niihin kaislikkolaisiin?"

Jarro voi tuskin vastata peloltaan.

"Älä ole vihainen minulle, Cesar, että olen tullut tupaan!" hän sanoi. "Ei se ole minun syyntä. Minua on ammuttu. Ihmiset itse ovat panneet minut tähän vasuun."

"Vai niin, vai ovat ihmiset itse panneet sinut siihen", sanoi Cesar. "Silloin ne kaiketi aikovat parantaa

sinut, vaikka minusta ne tekisivät viisaimmin, jos söisivät sinut suuhunsa, kun kerran olet heidän vallassaan. Mutta joka tapauksessa sinä olet tuvassa rauhoitettu. Ei sinun tarvitse olla noin pelästyneen näköinen. Nyt ei olla Tookernilla."

Sen sanottuaan Cesar meni makaamaan leimuavan takkavalkean ääreen. Niin pian kuin Jarro ymmärsi, että tuo hirmuinen vaara oli ohitse, valtasi hänet suuri voimattomuus ja hän vaipui uudelleen uneen.

Kun Jarro seuraavan kerran heräsi, huomasi hän vadillisen ryynejä ja vettä edessään. Hän oli vielä hyvin sairas, mutta hänen oli nälkä ja hän rupesi syömään. Kun emäntä näki hänen syövän, tuli hän luo ja sillitteli häntä ja näytti iloiselta. Sitten Jarro taas nukahti. Moneen päivään hän ei tehnyt muuta kuin söi ja nukkui.

Eräänä aamuna Jarro tunsu itsensä niin terveeksi, että nousi vasusta ja käveli lattialla. Mutta hän ei päässyt pitkälle ennen kuin jo kaatui ja jäi siihen. Silloin tuli Cesar, aukaisi ison kitansa ja tarttui häneen. Jarro luuli tietysti, että koira aikoi purra hänet kuoliaaksi, mutta Cesar kantoi hänet vasuun vahingoittamatta häntä. Tästä Jarro rupesi luottamaan Cesariin niin, että hän seuraavalla kävelyretkellään meni koiran luo ja rupesi maata hänen viereensä. Tämän jälkeen Cesarista ja hänestä tuli hyvät ystävät, ja Jarro makasi joka päivä monet tunnit Cesarin kypälien välissä.

Vielä suurempaa luottamusta kuin Cesariin tunsu Jarro emäntäänsä. Hän ei enää ollenkaan pelännyt, vaan hieroi päätään hänen käteensä, kun tämä tuli hänelle antamaan ruokaa. Emännän mennessä pois tuvasta Jarro huokasi surusta, ja hänen tultuaan takaisin lintu huusi omalla kielellään hänet tervetulleeksi.

Jarro unohti aivan, kuinka hän ennen maailmassa oli pelännyt koiria ja ihmisiä. Nyt ne hänestä olivat lempeitä ja hyviä, ja hän rakasti niitä. Hän toivoi olevansa terve voidakseen lentää Tookernille kertomaan toisille heinäisorsille, että heidän entiset vihollisensa eivät olleet vaarallisia ja ettei heidän ensinkään tarvinnut niitä pelätä.

Hän oli huomannut, että sekä ihmisillä että Cesarilla oli rauhalliset silmät, joihin oli mieluista katsella. Ainoa tuvassa olija, jonka silmiin hän ei kernaasti katsonut, oli Klorina, tupakissa. Eihän sekään tehnyt hänelle mitään pahaa, mutta ei hän voinut luottaa siihen. Ja sitä paitsi se aina härnäsi häntä siksi että hän rakasti ihmisiä.

"Sinä luulet niiden vaalivan sinua siksi, että ne pitävät sinusta", sanoi Klorina. "Odotahan, kunnes lihot tarpeeksi! Silloin ne vääntävät sinulta niskat nurin. Minä kyllä tunnen ne."

Jarrolla oli hellä ja rakastavainen sydän kuten kaikilla linnuilla, ja hän tuli äärettömän pahoilleen tämän kuultuaan. Hän ei voinut uskoa, että emäntä tahtoi vääntää nurin hänen niskansa, eikä hän voinut uskoa sitä hänen pojastaankaan, pienokaisesta, jonka oli tapana istua ja rupertella tuntikausia hänen vasunsa ääressä. Hänestä tuntui siltä kuin he molemmat rakastaisivat häntä yhtä paljon kuin hän heitä.

Eräänä päivänä, kun Jarro ja Cesar loikoivat tavallisella paikallaan uunin edessä, istui Klorina uunin pankolla ja alkoi kiusata heinäorsaa.

"Mihinkähän te heinäorsat joudutte ensi vuonna, kun Tookern tyhjennetään ja tehdään pelloksi?" sanoi Klorina. "Mitä sinä sanot, Klorina?" huudahti Jarro ja hypähti kauhistuneena seisolleen. — "Minä aina unohdan, ettet sinä, Jarro, ymmärrä ihmisten puhetta niinkuin Cesar ja minä", vastasi kissa. "Muutenhan sinä olisit kuullut, että ne miehet, jotka eilen olivat tuvassa, juttelivat siitä, että kaikki vesi laskettaisiin pois Tookernista ja että järven pohja ensi vuonna olisi kuiva kuin tuvan lattia. Minnehän te heinäorsat silloin joudutte?"

Kuultuaan tämän Jarro suuttui niin, että sähisi kuin kyykäärme. "Sinä olet yhtä ilkeä kuin nokikana", hän huusi Klorinalle. "Sinä vain koetat ärsyttää minua ihmisiä vastaan. Minä en usko, että ne tahtovat tehdä sellaista. Tietäneväthän ne, että Tookern on heinäorsien oma. Mitä varten ne tekisivät niin monet linnut kodittomiksi? Sinä olet varmaan keksinyt tämän kaiken pelottaaksesi minua. Minä toivon, että Gorgo kotka repii sinut palasiksi. Minä toivon, että emäntä leikkaa kuonokarvasi."

Mutta Jarro ei saanut Klorinaa vaikenemaan tällä hyökkäyksellään. "Vai niin, vai luulet sinä minun valehtelevan", hän sanoi. "Kysy sitten Cesarilta! Hänkin oli tuvassa eilen illalla. Cesar ei valehtele koskaan."

"Cesar", sanoi Jarro, "sinä ymmärrät ihmisten puhetta paljon paremmin kuin Klorina. Sano, että hän on kuullut väärin! Ajattelepas, miten silloin kävisi, jos ihmiset kuivaisivat Tookernin ja muuttaisivat järvenpohjan pelloksi! Silloin ei siellä olisi meriheinää isoille sorsille eikä kalanpoikia eikä sammakonpoikia eikä hyttysen toukkia sorsanpoikasille. Silloin häviäisivät kaislapensaikotkin, joissa

sorsanpoikaset nyt voivat piileksiä, kunnes kykenevät lentämään. Kaikkien sorsien olisi pakko muuttaa täältä pois ja etsiä itselleen toinen olinpaikka. Mutta mistä ne löytävät semmoisen olinpaikan kuin Tookern? Cesar, sano, että Klorina on kuullut väärin!"

Oli merkittävää seurata Cesarin käytöstä tämän keskustelun aikana. Hän oli ollut aivan hereillä koko ajan, mutta nyt, kun Jarro kääntyi hänen puoleensa, haukotteli hän, pani pitkän kuononsa etukäpäliensä päälle ja nukkui heti sikeään uneen.

Kissa katseli Cesaria ivallisesti hymyillen. "Minä luulen, ettei Cesar viitsi vastata sinulle", hän sanoi Jarrolle. "Hän on niinkuin kaikki muutkin koirat: ne eivät koskaan tahdo tunnustaa, että ihmiset voivat tehdä vääryyttäkin. Mutta sinä saat uskoa sittenkin minun sanoihini. Minä sanon sinulle, miksi ihmiset tahtovat kuivata Tookernin juuri nyt. Niin kauan kuin te heinäorsat olitte valtiaina Tookernilla, eivät ne tahtoneet sitä kuivata, sillä teistä niillä oli sentään jotakin hyötyä. Mutta nyt ovat uikut ja nokikanat ja muut ruoaksi kelpaamattomat linnut anastaneet melkein kaikki kaislikot, ja ihmiset ajattelevat, ettei heidän tarvitse ylläpitää järveä niiden tähden."

Jarro ei viitsinyt vastata Klorinalle; hän kurkotti kaulaansa ja huusi Cesarin korvaan: "Cesar! Sinä tiedät, että Tookernissa on vielä niin paljon sorsia, että ne täyttävät ilman kuin pilvi. Sano, ettei ole totta, että ihmiset aikovat tehdä heidät kaikki kodittomiksi!"

Silloin Cesar hyppäsi pystyyn ja hyökkäsi Klorinaa kohti, niin että tämän täytyi pelastautua hyllylle. "Kyllä minä opetan sinut olemaan hiljaa, kun minä tahdon nukkua", karjui Cesar. "Kyllä minä tiedän, että on ollut puhetta järven kuivaamisesta tänä vuonna. Mutta siitä on puhuttu monta kertaa ennenkin, eikä siitä milloinkaan ole tullut mitään. Ja tuo kuivattaminen on asia, jota minä en hyväksy. Sillä mitenkä sitten kävisi linnustuksen, jos Tookern kuivattaisiin? Sinä olet pöllö, kun semmoisesta iloitset. Millä sinä ja minä sitten huvittelemme, jos ei Tookernissa enää ole lintuja?"

Houkutuslintu

Sunnuntaina huhtikuun 17. p:nä.

Parin päivän kuluttua Jarro oli niin terve, että hän voi lentää koko tuvan läpi. Silloin emäntä hyväili häntä ja pieni poika juoksi ja haki hänelle ensimmäiset ruohonalut, joita oli noussut maasta. Kun emäntä hyväili häntä, ajatteli Jarro, että vaikka hän onkin nyt niin vahva, että voisi lentää Tookernille milloin tahansa, ei hän erkanisi ihmisistä. Hän halusi jäädä heidän luokseen koko eliniäkseen.

Mutta varhain eräänä aamuna emäntä pani Jarron ympärille päitset, jotka estivät häntä käyttämästä siipiä, ja antoi hänet sitten sille rengille, joka oli löytänyt hänet pihalta. Renki pisti hänet kainaloonsa ja lähti hänen kanssaan Tookernille.

Jäät olivat sulaneet sillä aikaa kun Jarro oli sairastanut. Vanha kuivunut, viimevuotinen kaislikko huojui vielä rannoilla, mutta kaikki vesikasvit olivat syvyydessä alkaneet työntää vesoja ja niiden vihreät latvat olivat ennättäneet veden pintaan. Ja nyt olivat melkein kaikki vesilinnut tulleet kotiin. Viklojen käyrät nokat pistivät esiin kaislikosta. Uikkuja uiskenteli kaulassaan suuri höyhenkaulus, ja suokurpat olivat kokoamassa korsia pesikseen.

Renki astui ruuheen, pani Jarron sen pohjalle ja alkoi hiljalleen soutaa järvelle päin. Jarro, joka oli tottunut saamaan ihmisiltä osakseen vain hyvää, sanoi Cesarille, joka myöskin oli mukana, että hän oli hyvin kiitollinen rengille, kun se vei häntä järvelle. Mutta ei sen tarvitsisi pitää häntä niin lujissa siteissä, sillä ei hän aikonut lentää ihmisten luota. Siihen ei Cesar vastannut mitään. Hän oli tänä päivänä hyvin harvapuheinen.

Ainoa, mikä tuntui Jarrosta vähän kummalliselta, oli se, että renki oli ottanut haulikon mukaansa. Hän ei voinut uskoa, että kukaan talon hyvistä ihmisistä tahtois ampua lintuja. Cesar oli sitä paitsi sanonut hänelle, että ihmiset eivät metsästä tähän aikaan vuodesta. "Nyt on rauhoitusaika", oli hän sanonut, "vaikka se tietysti ei koske minua."

Sillä välin renki nousi pienelle, kaislarantaiselle liejusaarelle. Siellä hän nousi ruuhesta, kokosi vanhoja kaisloja isoksi röykkiöksi ja rupesi sen taakse kyykylleen. Jarro sai, hihna siipien yli pantuna ja nuoralla veneeseen kiinnitettynä, tepastella ympäri saarta.

Yht'äkkiä Jarro huomasi parven nuoria sorsia, joiden kanssa hän ennen maailmassa oli lennellyt edestakaisin järvellä. Ne olivat kaukana, mutta Jarro kutsui niitä luokseen pari kertaa äänekkäästi huutaen. Ne vastasivat, ja suuri kaunis parvi lähestyi heitä. Jo ennen kuin ne pääsivät luo, Jarro alkoi kertoa niille ihmeellisestä pelastuksestaan ja ihmisten hyvydestä. Samassa paukahti hänen takanaan kaksi laukausta. Kolme sorsaa putosi kuolleena kaislikkoon ja Cesar heittäytyi veteen ja nouti ne

maalle.

Silloin Jarro ymmärsi. Ihmiset olivat pelastaneet hänet saadakseen käyttää häntä houkutuslintunaan. Ja se oli onnistunutkin. Kolme sorsaa oli kuollut hänen tähtensä. Hänestä tuntui siltä kuin hänen olisi kuoltava häpeästä. Hänen hyvä ystävänsä Cesarkin näytti katselevan häntä ylenkatseellisesti, ja kun he tulivat kotiin ei hän uskaltanut ruveta koiran viereen nukkumaan.

Seuraavana aamuna Jarro vietiin uudestaan matalikolle. Tälläkin kertaa hän huomasi heti muutamia sorsia. Mutta kun hän näki, että ne lensivät häntä kohti, huusi hän niille: "Pois, pois! Olkaa varuillanne! Menkää toisaanne! Kaislaröykkiön takana on metsästäjä piilossa! Minä olen vain houkutuslintu!" Ja hänen onnistui tosiaan estää niitä tulemasta ampumamatkan päähän.

Jarro ennätti tuskin syödä yhtä ainoata ruohonkortta; hänen aikansa meni kokonaan vartioimiseen. Hän huusi varoitushuutonsa niin pian kuin vain joku lintu lähestyi. Hän varoitti uikkuja ja nokikanojakin, vaikka hän inhosi niitä siksi, että ne häätävät sorsat pois parhaista piilopaikoista. Mutta hän ei tahtonut, että kukaan lintu joutuisi onnettomuuteen hänen tähtensä. Ja Jarron valppauden syyksi on luettava, että rengin täytyi mennä kotiin saamatta kertaakaan laukaista haulikkoaan.

Siitä huolimatta Cesar ei tänään ollut niin tyytymättömän näköinen kuin edellisenä päivänä, ja kun ilta tuli, otti hän Jarron hampaisiinsa, kantoi hänet takan luo ja antoi hänen nukkua etukäpäliensä välissä.

Mutta Jarro ei viihtynyt enää tuvassa, vaan hän oli hyvin onneton. Hänen sydämensä kärsi siitä ajatuksesta, että ihmiset eivät olleet koskaan häntä rakastaneet. Kun emäntä ja pikku poika tulivat häntä hyväilemään, hän pisti nokkansa siiven alle ja oli nukkuvinaan.

Useita päiviä Jarro oli saanut toimittaa ikävää varottajan virkaa, ja hänet tunnettiin jo koko Tookernilla. Silloin tapahtui eräänä aamuna, kun hän tavallisuuden mukaan oli huutamassa: "Varokaa, linnut! Älkää kulkoo minua lähelle! Minä olen vain houkutuslintu!" — että uikun pesä tuli uiden sitä matalikkoa kohti, johon hänet oli sidottu. Siinä ei ollut mitään erittäin merkillistä. Se oli viimevuotinen pesä, ja koska uikkujen pesät on rakennettu niin, että ne voivat kulkea veden pinnalla veneitten lailla, niin ne usein joutuvat vesiajolle. Mutta Jarro jäi kuitenkin seisomaan ja katsomaan pesää, sillä se tuli niin kohti saarta, että näytti siltä kuin joku olisi ohjannut sen kulkua veden pinnalla.

Kun pesä tuli lähemmäksi, näki Jarro, että pieni ihminen, pienin mitä hän milloinkaan oli nähnyt, istui perässä ja souti sitä eteenpäin kahdella tikulla. Ja pieni ihminen huusi hänelle: "Mene niin lähelle vettä kuin voit, Jarro, ja ole valmiina lentämään! Sinut pelastetaan kohta."

Muutaman hetken kuluttua uikun pesä oli rannassa, mutta pieni soutumies ei noussut siitä pois, vaan istui hiljaa kyyristyneenä oksien ja korsien väliin. Jarrokin pysyi liikkumattomana. Hän oli aivan huumautunut siitä ajatuksesta, että kohta pääsisi vapauteen ja pois onnettomuudesta.

Sitten tapahtui, että parvi villihanhia tuli lentäen. Jarro heräsi silloin tajuihinsa ja varoitti muita äänekkäästi huutaen, mutta siitä huolimatta ne lentelivät useita kertoja edestakaisin matalikon yllä. He pysyttäytyivät ampumamatkan yläpuolella, mutta renki viehättyi kuitenkin laukaisemaan pari laukausta niitä kohti.

Laukaukset olivat tuskin pamahtaneet, kun pieni miekkonen juoksi maalle, vetäisi pienen veitsen tupesta ja parilla reippaalla leikkauksella katkaisi Jarron hihnan. "Lennä nyt tiehesi, Jarro, ennen kuin mies ennättää ladata uudelleen!" huusi hän ja juoksi itse uikun pesään ja työnsi sen irti rannasta.

Metsästäjä oli katsellut hanhia eikä huomannut, että Jarro oli päässyt irti, mutta Cesar oli seurannut tapahtumia paremmin, ja juuri kun Jarro levitti siipensä, syöksähti hän Jarron luo ja tarttui sitä niskaan.

Jarro parahti surkeasti, mutta pikku mies, joka oli hänet vapauttanut, sanoi hyvin levollisesti Cesarille: "Jos sinun luonteesi on yhtä jalo kuin ulkomuotosi, niin et suinkaan tahtone pitää ketään niin häpeällisessä toimesta kuin houkutuslintuna."

Kun Cesar kuuli nämä sanat, hän irvisti pahasti ylähuultaan, mutta päästi hetken kuluttua Jarron. "Lennä, Jarro!" sanoi hän. "Sinä olet tosiaankin liian hyvä houkutuslinnuksi. En aikonut estää sinua menemästä sen tähden, vaan siksi, että minun tulee ikävä tuvassa sinun mentyäsi."

Järven laskeminen

Keskiviikkona huhtikuun 20. p:nä.

Tuvassa oli tosiaankin hyvin tyhjää Jarron mentyä. Kissasta ja koirasta kävi aika pitkäksi, kun ei heillä

ollut ketään, josta saivat riidellä, ja emäntä kaipasi iloista narskutusta, jonka sorsa aina päästi hänen tullessaan tupaan. Mutta se, jolla oli kaikista ikävin Jarroa, oli pikku poika, Pekka. Pekka oli vasta kolmivuotias ja ainoa lapsi, eikä hänellä ollut koko elämässään ollut sellaista leikkiveria kuin Jarro. Kun Pekka kuuli, että Jarro oli palannut takaisin Tookernille sorsien luo, hän ei tyytynyt, vaan mietti alinoma, miten saisi sen sieltä takaisin.

Pekka oli haastellut paljon Jarron kanssa tämän maatessa vasussa, ja hän oli varma siitä, että sorsa ymmärsi hänen puheensa. Hän pyysi äitiä, että äiti veisi hänet järvelle, jotta hän saisi tavata Jarroa ja houkutella hänet palaamaan takaisin. Äiti ei ollut kuulevinaankaan, mutta Pekka ei silti hylännyt aiettaan.

Seuraavana päivänä Jarron katoamisen jälkeen Pekka leikki pihalla. Hän leikki yksin, kuten tavallisesti, mutta Cesar lojui portailla, ja kun äiti laski Pekan ulos, sanoi hän: "Pidä nyt silmällä Pekkaa, Cesar!"

Jos nyt kaikki olisi ollut kuten tavallisesti, olisi Cesar totellut käskyä, ja Pekkaa olisi vartioitu niin hyvin, ettei hänellä olisi ollut vähintäkään vaaraa. Mutta Cesar ei ollut entisensä kaltainen näinä päivinä. Hän tiesi, että ne talonpojat, jotka asuvat Tookernin ympärillä, olivat tuhkatihään neuvotelleet järven laskemisesta ja että ne nyt olivat melkein päättäneet sen. Sorsat lähtisivät pois, eikä Cesar saisi enää koskaan linnustaa. Hän mietti tätä onnettomuutta niin, ettei muistanutkaan vartioida Pekkaa.

Ja tuskin Pekka oli yksin kartanolla, kun hän ymmärsi, että nyt oli tullut otollinen hetki mennä Tookernille puhumaan Jarron kanssa. Hän aukaisi portin ja kulki rantaan kapeata polkua myöten, joka vei niittyjen halki. Niin kauan kuin hänet voitiin nähdä kotoa, hän kulki hitaasti, mutta sitten hän lisäsi vauhtia. Häntä pelotti kuvin, että äiti tai joku muu voisi huutaa hänelle, ettei hän saa mennä. Hän ei tahtonut tehdä mitään pahaa, ei muuta kuin houkutella vain Jarroa tulemaan takaisin, mutta hän tunsu, etteivät toiset hyväksyisi hänen yritystään.

Kun Pekka tuli järven rannalle, huusi hän useita kertoja Jarroa. Sitten hän seiso i kauan aikaa ja odotti, mutta Jarroa ei näkynyt. Pekka näki monta lintua, jotka olivat heinäSORSAN näköisiä, mutta ne lensivät ohi välittämättä hänestä, ja siitä hän arvasi, ettei kukaan niistä ollut Jarro.

Kun Jarro ei näyttäytynyt, ajatteli pikku poika, että hän varmaankin löytäisi Jarron paremmin, jos menisi järvelle. Rannassa oli useita hyviä veneitä, mutta ne olivat kaikki lukossa. Ainoa, joka oli irrallaan, oli vanha ja ravistunut ruuhi, joka oli niin huono, ettei kukaan sitä käyttänyt. Mutta Pekka kömpi siihen huolimatta siitä, että pohja oli veden vallassa. Hän ei osannut käyttää airoja, mutta sen sijaan hän rupesi kiikkumaan ja heilumaan ruuhessa. Varmaankaan ei kukaan aikaihminen olisi saanut ruuhaa sillä tavalla Tookernille, mutta kun vesi on korkealla ja paha onni vaanii, on pikkulapsilla eriskummallinen taito päästä vesille. Pekka oli pian Tookernilla ja huuteli Jarroa.

Kun vanha ruuhi sillä tavalla liikkui järvellä, aukenivat sen raot yhä enemmän ja vettä ihan tulvasi sisään. Pekka ei välittänyt siitä vähääkään. Hän istui pienellä kokkatuhdolla, huusi jokaiselle linnulle, jonka näki, ja ihmetteli, ettei Jarro näyttäytynyt.

Mutta viimein Jarro tosiaankin näki Pekan. Hän kuuli pojan huutelevan häntä samalla nimellä, joka hänellä oli ollut ihmisten luona ollessaan, ja hän ymmärsi, että poika oli lähtenyt Tookernille häntä etsimään. Jarro tuli sanomattoman iloiseksi siitä, että sentään yksi ihminen rakasti häntä. Hän ampaisi Pekan luo kuin nuoli, istuutui hänen viereensä ja antoi hänen hyväillä itseään. Molemmat olivat hyvin onnellisia tavatessaan toisensa.

Mutta yht'äkkiä Jarro huomasi, miten ruuhen laita oli. Se oli puolillaan vettä ja uppoamaisillaan. Jarro koetti selittää Pekalle, että koska tämä ei osannut lentää eikä uida, oli hänen koettava päästä maihin, mutta Pekka ei ymmärtänyt häntä. Silloin ei Jarro viivytellyt silmänräpäystäkään, vaan riensi hankkimaan apua.

Hetken kuluttua Jarro tuli takaisin ja toi selässään pienen miehen, joka oli paljoa pienempi kuin Pekka.

Ellei tämä olisi osannut sekä puhua että liikkua, olisi Pekka luullut häntä nukeksi. Ja pikku mies komensi Pekan heti ottamaan pitkän kapean seipään, joka oli ruuhen pohjalla, ja koettamaan sen avulla sauvoa ruuhi jollekin kaislikkosaarelle. Pekka totteli häntä, ja hän ja pikku mies kuljettivat yhdessä tuumin ruuha eteenpäin. Parin vetäisyn perästä he pääsivät pienen kaislojen ympäröimän saaren luo, ja siinä koetti Pekka nousta maihin. Ja samassa hetkessä kun Pekka astui jalkansa maalle, täyttyi ruuhi ja vajosi pohjaan.

Kun Pekka näki sen, oli hän varma siitä, että isä ja äiti suuttuisivat häneen kovin. Hän olisi ruvennut itkemään, ellei hän heti olisi saanut muuta ajattelemista. Tuli nimittäin parvi suuria harmaita lintuja, ja ne laskeutuivat saarelle, ja pikku mies vei hänet heidän luokseen ja kertoi hänelle, mitkä heidän

nimensä olivat ja mitä he sanoivat. Ja se oli niin hauskaa, että Pekka unohti kaiken muun.

Jarro, heinäSORSA, lensi heti taloon kertomaan Cesarille, missä Pekka oli. Cesar seurasi häntä järvelle ja meni yksin uiden ja kahlaten liejusaarelle, jossa Pekka istui kuivista kaisloista tehdyllä vuoteella villihanhien ja heinäSORSIEN keskellä ja nauroi ääneen ilosta.

Cesar viipyi kauan aikaa saarella, eikä ainoastaan Pekan tähden. Tämä oli ensi kerta koko hänen elämässään, kun hän oli joutunut rauhallisiin tekemisiin Tookernin lintujen kanssa, ja hän ihmetteli heidän viisauttaan. Ne kysyivät häneltä, oliko totta, mitä Jarro heinäSORSA oli kertonut, että Tookern aiottiin kuivat[^]. "Se ei ole vielä päätetty", sanoi Cesar. "Mutta huomenna rantojen omistajat kokoontuvat päättämään asiasta. Minä pelkään, että tuumasta tällä kertaa tulee tosi. Käy sääliksi teitä, mutta ei se ole hauskaa minustakaan. Minä menetän parhaan metsäSTYSalueen, mitä millään koiralla on koskaan ollut."

Linnut tulivat äärettömän pahoilleen kuullessaan Cesarin vahvistavan Jarron väitteet. Viesti vietiin kaislikosta kaislikkoon ympäri koko järven, ja kaikkialta kuului valitusääniä. Uljaat joutsenet valittivat yhtä paljon kuin pienet kaislakertut, ja sorsat ja nokikanat, jotka tavallisesti inhoavat toisiaan, olivat yksimielisiä siitä, että tämä oli kauhea onnettomuus.

Kun Cesar vihdoIN nousi lähteäkseen takaisin kotiinsa, sanoi vanha Akka, johtajahanhi, hänelle: "Sama se minusta, sillä olen ohilentävä muuttolintu, mutta jos sinä tahdot pitää linnut Tookernissa, niin ei sinun pitäisi vielä antaa vanhempien tietää, missä lapsi on."

Cesar jäi seisomaan ja tuijottamaan villihanhea. "Sinä olet merkillinen vanha hanhi", hän sanoi. — "Olenhan minä kokenut minkä mitäkin eläissäni", sanoi Akka, "ja minä tiedän, että meidän luontomme pehmiää, kun menetämme lapsemme." — "Minä seuraan neuvoasi", sanoi Cesar, "mutta teidän on vastattava siitä, ettei Pekalle tapahdu mitään vahinkoa."

Sillä välin talossa oli huomattu, että Pekka oli poissa, ja häntä alettiin etsiä. Talonväki etsi ulkokuoneet, katsoi kaivosta ja tutki kellarin. Sitten se meni teille ja kujille, juoksi naapuritaloon tiedustamaan, oliko hän joutunut sinne, ja etsi häntä Tookernin rannalta. Mutta vaikka kuinka etsittiin ei löydetty.

Cesar, koira, ymmärsi hyvin, että isäntäväki etsi Pekkaa, mutta hän ei tehnyt mitään auttaakseen heitä oikeille jäljille. Sen sijaan hän makasi hiljaa, ikään kuin koko asia ei olisi liikuttanut häntä vähäkään.

Myöhemmin päivällä huomattiin Pekan askelten jälkiä venevalkamassa. Ja silloin he näkivät, ettei vanha ravistunut ruuhi enää ollutkaan rannassa. Nyt alettiin ymmärtää, miten kaikki oli tapahtunut.

Isäntä ja hänen renkinsä työnsivät heti veneitä vesille ja lähtivät etsimään poikaa. He soutelivat Tookernilla iltamyöhään näkemättä jälkeäkään pojasta. He eivät voineet ajatella muuta kuin että vanha alus oli uponnut ja että Pekka oli kuoliaana järven pohjalla.

Iltasella Pekan äiti kuljeksi rantoja pitkin. Kaikki muut olivat varmoja, että Pekka oli hukkunut, mutta hän ei voinut sitä uskoa, vaan etsi häntä yhä. Hän etsi kaislojen ja ruohojen seasta ja kulki lietteistä rantaa ajattelemta, miten syvälle hänen jalkansa vajosivat ja miten märeksi hän oli tullut. Hän oli sanomattoman epätoivoinen. Sydäntä oikein pakotti rinnassa. Hän ei itkenyt, mutta hän väenteli käsiään ja huuteli poikaansa korkealla, valittavalla äänellä.

Ympärillään hän kuuli kaikkialla joutsenten ja sorsien ja suokuirien huutoja. Hänestä näytti, että ne seurasivat häntä ja että ne valittivat ja voivottelivat nekin. "Niillä mahtaa olla jokin suru, koska ne niin valittavat", ajatteli hän. Mutta sitten hän muisti itsensä. Nehän olivat vain lintuja. Ei suinkaan niillä ollut mitään huolia.

Kummallista, etteivät ne vaienneet auringonlaskun jälkeenkään. Hän kuuli Tookernin lukemattomien lintujen vain huutavan ja huutavan. Monet niistä seurasivat häntä, minne hän vain meni, toiset suhauttelivat ohi nopein siivin. Kaikki voivottelivat ja valittelivat.

Mutta tuska, joka häntä itseään painoi, avasi hänen sydämensä. Hänestä tuntui, ettei hän ollutkaan niin kaukana muista elävistä olennoista kuin ihmiset tavallisesti ovat. Hän ymmärsi paremmin kuin koskaan ennen, minkälaista lintujen elämä on. Niillä oli niilläkin alituinen huoli kodistaan ja lapsistaan, niillä niinkuin hänelläkin. Ero niiden ja hänen välillä ei ehkä ollutkaan niin suuri kuin hän tähän asti oli luullut.

Sitten hän tuli ajatelleeksi, että oli jo melkein päätetty asia, että kaikki nämä tuhannet joutsenet ja sorsat ja kuikat menettäisivät kotinsa täällä Tookernilla. "Se tulee olemaan niille raskasta", ajatteli hän. "Missähän ne sitten elättävät poikasensa?"

Hän jäi seisomaan ja aprikoimaan tätä. Saattaa ehkä olla hyvä työ muuttaa järvi pelloksi ja niityksi, mutta olkoon se jokin toinen järvi eikä Tookern, jokin toinen järvi, joka ei ole niin monen tuhannen eläimen koti.

Hän ajatteli, että huomenna piti päätös tehtävän järven laskemisesta, ja hän arveli, että eiköhän Pekka ollut juuri sentähden joutunut kateisiin tänä päivänä. Jospa se olikin Jumalan tarkoitus, että suru tulisi avaamaan hänen sydämensä armahtavaisuuteen juuri tänä päivänä, ennen kuin oli liian myöhäistä estää julmaa tekoa tapahtumasta.

Hän meni nopeasti taloon ja alkoi puhua tästä kaikesta miehelleen. Hän puhui järvestä ja linnuista ja sanoi hänelle, että hän uskoi Pekan kuoleman olevan Jumalan rangaistuksen heille. Ja hän huomasi kohta, että hänen miehensä oli samaa mieltä.

Heidän talonsa oli jo nyt iso, mutta jos järven laskeminen pantaisiin toimeen, joutuisi niin suuri osa järvenpohjaa heidän taloonsa, että heidän omaisuutensa tulisi melkein toista puolta suuremmaksi. Siksi he olivat olleetkin innokkaimpia ajamaan asiaa kuin kukaan muu rannan omistajista. Toiset olivat pelänneet suuria kustannuksia ja sitä, ettei kuivaaminen onnistuisi paremmin kuin edelliselläkään kerralla. Pekan isä tiesi, että oli hänen ansiotaan, että toiset olivat taipuneet. Hän oli käyttänyt kaiken vaikutusvaltansa voidakseen jättää pojalleen perinnöksi kaksi kertaa suuremman talon kuin hänen isänsä oli jättänyt hänelle.

Hän seiso nyt siinä ja mietti, oliko ehkä jokin Jumalan tarkoitus siinä, että järvi oli ottanut häneltä pojan päivää ennen kuin hän oli aikonut allekirjoittaa sopimuksen sen laskemisesta. Vaimon ei tarvinnut sanoa montakaan sanaa, ennen kuin mies vastasi:

"Saattaa olla, ettei Jumala tahdo, että me rikomme hänen järjestystään. Minä puhun tästä huomenna toisille, ja minä uskon, että me teemme semmoisen päätöksen, että kaikki saa olla ennallaan."

Isäntäväen tätä tuumiessa Cesar loikoi takan edessä. Hän nosti päätään ja kuunteli hyvin tarkkaan. Kun hän luuli olevansa asiasta varma, hän meni emännän luo, tarttui hänen hameeseensa ja veti häntä ovelle päin. "No, kah, Cesar!" sanoi emäntä ja koetti päästä irti. "Tiedätkö sinä, missä Pekka on?" huudahti hän sitten. Cesar haukahti iloisesti ja ryntäsi ovea kohti. Emäntä oli niin varma siitä, että Cesar tiesi, missä Pekka oli, että hän vain juoksi perässä. Ja tuskin he olivat tulleet rantaan, kun hän kuuli lapsen itkua järveltä.

Pekalla oli ollut elämänsä hauskin päivä Peukaloisen ja lintujen seurassa, mutta nyt hän oli alkanut itkeä, sillä hänen oli nälkä ja häntä pelotti pimeä. Ja hän tuli loiseksi, kun isä ja äiti ja Cesar tulivat häntä noutamaan.

XX

ENNUSTUS

Perjantaina huhtikuun 22. p:nä.

Poika makasi eräänä yönä muutamalla Tookernin saarella, mutta heräsi äkkiä airojen loiskeeseen. Hän sai tuskin avatuksi silmänsä ja käännetyksi ne järvelle, kun niin kirkas valo välähti häntä vastaan, ettei siihen voinut katsoa.

Ensin hän ei voinut ymmärtää, mikä se niin kirkkaasti loisti täällä järvellä, mutta pian hän näki, että kaislikon laidassa oli ruuhi, jonka perässä oli rautapuikkoon kiinnitetty iso, palava tervasoitu. Soihdun punainen liekki kuvastui kirkkaasti mustaan järveen, ja korea valo oli kai houkutellut luokseen kaloja, koska liekin kuvaimen ympärillä syvyydessä näkyi joukko mustia viivoja, jotka alituisesti olivat liikkeessä ja muuttelivat paikkaa.

Ruuhessa oli kaksi vanhaa miestä. Toinen istui soutamassa, toinen perätuhdolla pidellen lyhyttä väkäräutaa. Soutaja näytti olevan köyhä kalastaja. Hän oli pieni päivettynyt ukonkäppyrä, ja hänellä oli yllään ohut ja kulunut takki. Hänestä näki, että hän oli niin tottunut olemaan ulkona kaikenlaisissa säissä, ettei hän välittänyt kylmästä. Toinen oli hyvinvoipa ja hyvin pukeutunut ja näytti pönäkältä itsetietoiselta isännältä.

"Älähän souda!" sanoi isäntä, kun he olivat sen saaren kohdalla, jossa poika makasi. Samassa hän

syöksi väkäräudan veteen. Nostettuaan sen tuli pitkä, komea ankerias syvyydestä ylös.

"Siin' on!" sanoi hän, päästäessään ankeriasta irti atraimesta. "Se vasta on poikaa! Nyt me minun mielestäni olemme jo saaneet niin paljon, että voimme kääntyä kotiin."

Mutta toveri ei nostanut airojaan, istui vain ja katseli ympärilleen. "Täällä järvellä on kaunista tänä iltana", hän sanoi. Ja niin olikin. oli aivan tyyntä, niin että koko muu vedenpinta oli liikkumaton paitsi ruuhien tekemä jälki. Se kimmelteli kuin kultainen tie tulen valossa. Taivas oli kirkas ja heleän sininen ja tiheässä tähdessä. Rannat olivat kaislojen peitossa kaikilla muilla puolilla paitsi lännessä. Siellä kohosi Ombergin vuori korkeana ja mustana, paljon mahtavampana kuin tavallisesti, ja leikkasi ison, kolmikulmaisen palan taivaanrannasta.

Toinen käänsi päätään, niin että sai tulen valon pois silmistään ja katseli ympärilleen. "Niin, täällä Itä-Gyllenissä on kaunista", hän sanoi, "mutta parasta tässä maakunnassa ei kuitenkaan ole sen kauneus." — "Mikä siinä sitten on parasta?" kysyi soutaja. — "No se, että tämä aina on ollut kunniasa ja arvossa pidetty maakunta." — "Voihan se olla niin, tietysti." — "Ja sitten se, että tietää, että se aina pysyy sellaisena." — "Mistä ihmeestä sen voi tietää?" kysyi airoissa istuja.

Talonpoika suoristautui seisoessaan ja nojautui väkäräudan varteen. "On vanha tarina, joka on kulkenut perintönä isältä pojalle minun suvussani, ja siinä sanotaan, miten Itä-Göötanmaalle tulee käymään." — "Saisitpa kertoa minulle tuon tarinan", sanoi soutaja. — "Me emme juuri kerro sitä kenelle tahansa, mutta en minä tahdo salata sitä vanhalta toveriltani."

"Ulvoosassa täällä Itä-Göötanmaalla", hän aloitti, ja kuuli jo äänestä, että hän kertoi semmoista, jota oli kuullut muilta ja jonka hän osasi ulkoa, "asui monta vuotta sitten eräs rouva, jolla oli semmoinen lahja, että hän osasi katsoa tulevaisuuteen ja sanoa ihmisille, mitä näille tulisi tapahtumaan, yhtä tarkasti ja varmasti kuin se jo olisi tapahtunut. Hän tuli tämän tähden hyvin kuuluisaksi ja on hyvin ymmärrettävää, että ihmisiä saapui läheltä ja kaukaa hänen luokseen kuulemaan, mitä heille oli tapahtuva, hyvää vai pahaa.

"Eräänä päivänä, kun Ulvoosan rouva istui salissaan ja kehräsi, niinkuin ennen vanhaan oli tapana, tuli köyhä talonpoika huoneeseen ja istuutui penkille ovensuuhun.

"Minä mietin, mitä te istutte ja ajattelette, rakas rouva", sanoi talonpoika hetken kuluttua.

"Minä istun ja ajattelen pyhiä ja korkeita asioita", vastasi hän. — 'Sitten kai ei sovi, että minä kysyn teiltä, mikä minun sydäntäni painaa', sanoi talonpoika.

"Sinun sydäntäsi ei mahtane painaa muu kuin se, että saisit paljon ohria pellostasi. Mutta minä saan keisarilta kysymyksiä, miten hänen kruununsa käy, ja paavilta, miten hänen avaimensa käy.'

"Niin, semmoisiin ei mahtane olla helppoa vastata", sanoi talonpoika. 'Olenpa kuullut, ettei kukaan kuulu lähtevän täältä tyytyväisenä saamiinsa vastauksiin.'

"Sanottuaan tämän talonpoika näki, että Ulvoosan rouva puri huultaan ja kohentautui ylemmäksi rahillaan. 'Vai niin, vai sellaista sinä olet minusta kuullut', hän sanoi. 'Voit koetella minua kysymällä jotakin, minkä tahdot tietää, niin saat nähdä, enkö voi vastata niin, että olet tyytyväinen.'

"Tämän jälkeen talonpoika ei enää vitkastellut esittää asiaansa. Hän sanoi tulleen kysymään, miten Itä-Göötanmaalle olisi käyvä tulevaisuudessa. Hänestä ei mikään muu ollut niin rakas, ja hän sanoi, että hän oli oleva onnellinen viimeiseen hetkeensä asti, jos vain saisi hyvän vastauksen kysymykseensä.

"Jos et tahdo tietää muuta", sanoi viisas rouva, 'niin olet tuleva tyytyväiseksi. Sillä minä voin varmasti sanoa sinulle, että Itä-Göötanmaan on käyvä niin, että se aina on oleva edellä muita maakuntia.'

"Niin, se oli hyvä vastaus, rakas rouva", sanoi talonpoika, 'ja nyt minä olisin aivan tyytyväinen, jos vain voisin ymmärtää, miten se on mahdollista.'

"Miksei se olisi mahdollista?' sanoi Ulvoosan rouva. 'Etkö tiedä, että Itä-Göötanmaa on nyt jo kuulu kautta maailman? Vai luuletko, että Ruotsissa on mitään muuta maakuntaa, joka voi kehua omistavansa kaksi sellaista luostaria kuin Alvastra ja Vreta, ja niin komeata tuomiokirkkoa kuin Linköpingin?'

"Saattaa olla", sanoi talonpoika, 'mutta minä olen vanha mies ja tiedän, että ihmisten mielet ovat vaihtelevat. Pelkään pahoin, että on tuleva aika, jolloin ne eivät anna meille mitään arvoa Alvastran enemmän kuin Vretankaan tai tuomiokirkkomme vuoksi.'

"Siinä voit olla oikeassa", sanoi Ulvoosan rouva, 'mutta ei sinun silti tarvitse epäillä minun ennustustani. Minä rakennutan nyt uuden luostarin Vadstenan kartanoon, ja siitä taitaa tulla pohjolan kuuluisin. Sinne tulevat sekä ylhäiset että alhaiset tekemään pyhiinvaelluksiaan ja kaikki tulevat

ylistämään tätä maakuntaa siksi, että sillä on semmoinen pyhä paikka rajojensa sisällä.'

"Talonpoika vastasi, että se oli hänestä hauskaa kuulla. Mutta hän tiesi, että kaikki on katoavaa, ja hän mietti, että mikähän sitten antaisi maalle arvoa, jos Vadstenan luostari kerran joutuisi huonoon maineeseen.

"Sinuapa ei ole helppo tyydyttää', sanoi Ulvoosan rouva, 'mutta minä näen kyllä niin kauas tulevaisuuteen, että voin sanoa sinulle, että ennen kuin Vadstenan luostari ennättää menettää loistonsa, rakennetaan sen viereen linna, josta tulee aikansa komein. Kuninkaas ja ruhtinaat vierailevat siinä ja koko maakunnalle luetaan kunniaksi, että sillä on sellainen koristus.'

"Tämähän on hyvin hauskaa kuulla', sanoi talonpoika. 'Mutta minä olen vanha mies, ja minä tiedän, miten kaiken tämän maailman koreuden käy. Jos linna joutuu rappiolle, niin mikähän silloin voinee vetää kansan silmät tähän maakuntaan?'

"Etpä sinä vaadikaan vähää', sanoi Ulvoosan rouva, 'mutta voin minä katsoa niinkin kauas tulevaan aikaan että näen, minkälaista elämää ja liikettä syntyy Kolmården metsiin Finsponginkin ympärille. Minä näen, kuinka sinne rakennetaan sulatusuuneja ja rautapajoja, ja minä luulen, että koko maakunta pääsee kunniaan siksi, että sen alueella valmistetaan rautaa.'

"Talonpoika ei tahtonut kieltää, että hänestä oli äärettömän hauska kuulla tätä. Mutta jos kävisi niin huonosti, että Finsponginkin rautakin alenis arvossa, niin ei suinkaan enää mahtaisi ilmestyä mitään uutta, josta Itä-Göötanmaa voisi ylpeillä.

"Ei sinua ole helppo tyydyttää', sanoi Ulvoosan rouva, 'mutta kyllä minä voin katsoa niinkin kauas eteenpäin, että näen, kuinka herrat, jotka ovat käyneet sotaa vierailta mailla, rakentelevat kartanoita, suuria kuin linnoja. Minä luulen, että ne herraskartanot tuottavat maakunnalle yhtä paljon kunniaa kuin kaikki muu, josta olen puhunut.'

"Mutta jos tulee aika, jolloin kukaan ei kiitä suuria herraskartanoita?' intti talonpoika.

"Sinun ei tarvitse sittenkään hätäillä', sanoi Ulvoosan rouva. 'Minä näen nyt, miten terveyslähteitä pulppuaa esiin Medevin niityiltä, lähellä Vetterin rantaa. Minä luulen, että Medevin lähteet tulevat hankkimaan maalle yhtä paljon kunniaa kuin yksikään edellä mainitsemistani.'

"Olihan hyvä saada tietää tuokin', sanoi talonpoika. 'Mutta jos tulee sellainen aika, jolloin ihmiset etsivät terveyttä muista lähteistä?'

"Sinun ei tarvitse sittenkään hätäillä', sanoi Ulvoosan rouva. 'Sillä minä näen, kuinka ihmisiä vilisee työtä tehden Motalasta Memiin saakka. Ne kaivavat kulkuväylän läpi maan, ja silloin kaikuu taas Itä-Göötanmaan kunnia kaikkien huulilta.'

"Mutta talonpoika oli kuitenkin levottoman näköinen.

"Minä näen, että kosket Motalan virrassa alkavat pyörittää rattaita', sanoi Ulvoosan rouva, ja hänen poskilleen kohosi pari punaista pilkkua, sillä nyt hän alkoi tulla kärsimättömäksi. 'Kuulen vasaroiden pauketta Motalasta ja kangaspuiden helskettä Norrköpingistä.'

"Niin, se on hyvä kuulla', sanoi talonpoika, 'mutta kaikki on katoavaista, ja minä pelkään pahoin, että sekin vielä unohtuu.'

"Mutta kun talonpoika ei vielääkään ollut tyytyväinen, loppui rouvan kärsivällisyys. 'Sinä sanot, että kaikki on katoavaista', hän sanoi, 'mutta nyt minä mainitsen jotakin, joka tulee aina olemaan. Semmoisia ylpeitä ja itsepäisiä talonpoikia kuin sinä, semmoisia tulee tässä maakunnassa olemaan aina maailman loppuun saakka.'

"Tuskin Ulvoosan rouva oli sanonut tämän, kun talonpoika nousi iloisena ja tyytyväisenä ja kiitti häntä hyvistä tiedoista. Nyt hän viimeinkin sanoi olevansa tyytyväinen.

"En totta tosiaan ymmärrä, mitä tarkoitat', sanoi Ulvoosan rouva.

"Minä tarkoitan, rakas rouva, sitä', sanoi talonpoika, 'että kaikki, mitä kuninkaas ja luostariväki ja herrat ja kaupunkilaiset rakentavat ja valmistavat, se kestää vain muutamia vuosia. Mutta kun te sanotte minulle, että Itä-Göötanmaalla aina tulee olemaan talonpoikia, jotka ovat kunniastaan arkoja ja kestäviä ja sitkeitä, niin tiedän minä myöskin, että silloin pysyy maakuntakin kunnia. Sillä ainoastaan ne, jotka maassa möyriivät, ne ne vain voivat kautta aikojen ylläpitää tämän maan hyvinvointia ja kunniaa.'"

SARKAPIEDIN

Lauantaina huhtikuun 23. pnä.

Poika lensi korkealla ilmassa. Hänen allaan oli suuri Itä-Göötanmaan tasanko, ja hän laski valkeita kirkkoja, jotka kohosivat pienten metsikköjen keskeltä. Ei kestänyt kauan, ennen kuin hän jo pääsi viiteenkymmeneen. Sitten hän sekaantui eikä muistanut pitää järjestystä laskemisessaan.

Useimmissa taloissa oli suuret, kaksikerroksiset rakennukset, niin komeannäköiset, että poika ei voinut olla niitä ihmettelemättä. "Tässä maassa ei taida asuakaan talonpoikia", hän ajatteli itseksensä. "Täällähän ei ole muuta kuin herraskartanoita."

Silloin kaikki villihanhet huusivat: "Täällä asuvat talonpojat kuin herrat. Täällä asuvat talonpojat kuin herrat."

Tasangolta oli jää ja lumi hävinnyt, ja kevättyöt olivat alkaneet. "Mitä pitkiä rapuja tuolla pelloilla kömpii?" kysyi poika hetken kuluttua.

"Auroja ja härkiä. Auroja ja härkiä", vastasivat villihanhet.

Härät liikkuvat pelloilla niin hitaasti, ettei voinut huomata niiden ollenkaan kulkevan eteenpäin, ja hanhet huusivat niille: "Te ette pääse perille ennen kuin ensi vuonna. Te ette pääse perille ennen kuin ensi vuonna!" Mutta eivät härätkään jääneet vastausta vaille. Ne nostivat turpansa ilmaan ja mylvivät: "Me teemme enemmän hyötyä tunnissa kuin teidänlaisenne koko elämässänne."

Muutamain paikoin vetivät auroja hevoset. Ne kulkivat eteenpäin paljon innokkaammin kuin härät, mutta hanhet eivät malttaneet olla niitäkään hännäämättä. "Eikö teitä hävetä hoitaa härkien virkaa?" ne huusivat hevosille. "Eikö teitä hävetä hoitaa härkien virkaa?" — "Eikö itseänne hävetä hoitaa laiskurin virkaa?" hiruivat hevoset vastaan.

Sillä aikaa kun hevoset ja härät olivat ulkona työssä, kuljeksi tallipässi pihamaalla. Se oli vasta keritty ja vikkeläliikkeinen, puskeskeli kumoon pikkupoikia, ajoi kahlekoiran koppiinsa ja kävellä pökästeli sitten niinkuin olisi ollut yksin herrana talossa. "Pässi, pässi, minne villasi olet pannut?" kysyivät villihanhet, lentäessään ohi ylhäällä ilmassa. "Ne minä lähetin Dragin tehtaihin Norrköpingiin", vastasi pässi pitkästi määkäisten. "Pässi, minne olet pannut sarvesi?" kysyivät hanhet. Mutta sarvia ei pässillä hänen suureksi surukseksi ollut koskaan ollut, eikä mikään suututtanut häntä niinkuin se, että niitä kysyttiin. Hän juoksenteli pitkän aikaa edestakaisin ja puski suutuksissaan ilmaa.

Maantiellä oli mies, joka ajoi edellään skoonelaisia porsaita, jotka eivät olleet kuin muutamien viikkojen vanhoja ja joita vietiin myytäväksi sisämaahan. Ne juosta vikittivät reippaasti, vaikka olivatkin pieniä, ja ne pakkautuivat toisiinsa kiinni ikään kuin suojaa etsien. "Nöh, nöh, nöh, me olemme joutuneet liian aikaisin pois emon luota, miten meille poloisille mahtaakaan käydä?" sanoivat pikkupossut. Eivät edes villihanhet hennoneet pilkata semmoisia pieniä raukkoja. "Teille käy paremmin kuin aavistattekaan", huusivat he ohi lentäessään.

Villihanhet eivät olleet koskaan niin hyvällä tuulella kuin tasankoseudun yli lentäessään. Silloin he eivät pitäneet kiirettä, vaan lensivät talosta taloon ja soittivat suutaan kesyjien elukoiden kanssa.

Kun poika ratsasti tasangon yli, muistui hänen mieleensä satu, jonka hän oli kuullut kerran, kauan sitten. Hän ei muistanut sitä ihan tarkkaan, mutta siinä oli jotakin hameesta, jonka toinen puoli oli tehty kullalla kirjaillusta sametista ja toinen puoli harmaasta sarasta. Mutta hameen omistaja koristi sarkapietimen semmoisella helmien ja jalokivien paljoudella, että se näytti kauniimmalta ja kallisarvoisemmalta kuin kultakangas.

Katsellessaan Itä-Göötanmaata hän muisti sarkapietimen siksi, että maa oli suuri lakeus, joka oli puristettu kahden vuoriseudun väliin, joista toinen oli etelässä, toinen pohjoisessa. Molemmat metsäiset ylängöt hohtivat kauniisti siniselle ja kimmelsivät aamuauringossa niinkuin olisivat olleet kultahuntujen peitossa; ja tasanko, jossa levisi toinen talven paljastama pelto toisensa vieressä, ei ollut juuri kauniimpi katsella kuin sarka.

Mutta ihmiset olivat viihtyneet hyvin tasangolla siksi, että se oli antelias ja hyvä, ja he olivat koettaneet koristella sitä parhaansa mukaan. Pojan lentäessä ylhäällä tuntuivat hänestä kaupungit ja talot, kirkot ja tehtaot, linnat ja rautatieasemat sen pinnalle sirotelluilta pieniltä ja suurilta koristuksilta. Tiilikatot loistivat ja ikkunat hohtivat kuin jalokivet. Keltaiset maantiet, kirkaat

rautatiekiskot ja siniset kanavat halkoivat seutuja kuin silkillä ommellut kiemurat. Linköping oli tuomiokirkkonsa ympärillä kuin helmikoristus kalliin kiven ympärillä, ja talot maalla olivat kuin rintaneuloja ja nappeja. Kuvioissa ei ollut paljonkaan järjestystä, mutta komeaa se oli, niin että sitä ei väsynyt katselemaan.

Hanhet olivat jättäneet Ombergin seudun ja lensivät nyt itäänpäin pitkin Götan kanavaa. Sekin valmistautui kesäkuuntoon. Työmiehet laittoivat kanavan reunoja ja tervasivat isoja sulkuportteja.

Niin, joka paikassa tehtiin työtä kevään vastaanottamiseksi, kaupungeissakin. Siellä seisoivat maalareita ja muurareita telineillään huoneiden seinämällä laittamassa niitä hienonnäköisiksi; palvelijattaret riippuivat avonaisissa ikkunoissa ja pesivät ruutuja. Alhaalla satamassa siistittiin purjeveneitä ja höyrylaivoja.

Norrköpingissä hanhet erosivat tasangosta ja lensivät Kolmårdenia kohti. He olivat jonkin aikaa seuranneet vanhaa, mäkiä maantietä, joka kiemurteli vuoriseinien ja rotkojen vieritse, kun poika yht'äkkiä päästi huudon. Hän oli istuessaan heiluttanut jalkaansa edestakaisin ja toinen puukenkä oli luiskahtanut jalasta.

"Hanhikukko, hanhikukko, minä pudotin kenkäni!" huusi poika.

Hanhikukko kääntyi ja laskeutui maata kohti, mutta silloin poika näki, että kaksi lasta, jotka olivat kävelleet tietä myöten, olivat ottaneet hänen kenkensä maasta.

"Hanhikukko, hanhikukko!" huusi poika kiireesti, "lennä takaisin ylös! On liian myöhäistä. En voi saada kenkäni takaisin."

Mutta alhaalla tiellä seisoivat Oosa hanhityttö ja hänen veljensä, Pikku Matti, ja katselivat pientä puukenkää, joka oli tipahtanut taivaasta. "Se putosi villihanhilta", sanoi Pikku Matti. Oosa hanhityttö seisoivat kauan sanaakaan sanomatta ja mietti, katsellen löytämäänsä. Viimein hän sanoi hitaasti ja arvelevasti:

"Muistatko, Pikku Matti, että kun kuljimme Övedsklosterin ohi, kuulimme kerrottavan, että eräessä talonpoikaistalossa oli nähty haltija, jolla oli nahkahousut ja puukengät niinkuin jollakin työmiehellä? Ja muistatko, että kun tulimme Vitskövleén, kertoi eräs tyttö nähneensä puukengissä kulkevan hyvän haltijan, joka lensi tiehensä hanhen selässä? Ja kun me itse tulimme kotiin omaan tupaamme, Pikku Matti, näimme siellä pikkaraisen, joka oli samanlaisissa pukimissa ja joka sekin kiipesi hanhen selkään ja lensi tiehensä. Kenties se sama haltija ratsasti tuolla ilmassa hanhella ja pudotti puukenkäänsä."

"Niin, se se varmaankin oli", sanoi Pikku Matti. He kääntelivät puukenkää ja tutkivat sitä tarkkaan, sillä eihän sentään joka päivä löydä kotihaltijan puukenkää maantieltä.

"Malta, malta, Pikku Matti!" sanoi Oosa hanhityttö. "Tähän on kirjoitettu jotakin toiselle puolelle."

"Niinhän on. Mutta kirjaimet ovat niin kovin pieniä."

"Annas, kun minä katson! Niin, niinhän on — —. Siihen on kirjoitettu: Niilo Holgerinpoika V. Vemmenhögistä."

"Enpä ole eläessäni kummempaa kuullut", sanoi Pikku Matti.

XXI

TARINA KARRISTA JA HARMAATURKISTA

Kolmården

Brovikenin pohjoispuolella, siellä, missä kulkee raja Itä-Göötanmaan ja Sörmlannin välillä, kohoaa vuori, joka on useita peninkulmia pitkä ja toista peninkulmaa leveä. Jos sen korkeus vastaisi sen pituutta, olisi se kaikkein komeimpia vuoria, mutta nyt ei ole niin laita.

Tapaamme välistä rakennuksia, jotka alun pitäen on suunniteltu niin suuriksi, ettei omistaja ole jaksanut saada niitä valmiiksi. Kun tulemme semmoisen luo, näemme paksuja perusmuureja, lujia

kaariholveja ja syviä kellareita, mutta seiniä ja kattoja ei ole: se kohoaa vain jonkin jalan verran maasta. Kun näkee tämän rajavuoren, niin tulee kuin tuleekin ajatelleeksi tuollaista hylättyä rakennusta, sillä näyttää melkein siltä, kuin se ei olisi mikään valmiiksi rakennettu vuori, vaan ainoastaan vuoren perustus. Se kohoaa tasangosta äkkijyrkin seinin, ja kaikkialla on ylväitä kallioröykkiöitä, jotka näyttävät olevan aiotut kantamaan korkeita, äärettömiä vuorisaleja. Kaikki on suunniteltu suureksi ja jylhäksi ja mahtavaksi, mutta kokonaisuus ei ota oikein kohotakseen. Rakennusmestari on uupunut ja lähtenyt työstään ennen kuin oli ehtinyt kohottaa tuollaisia pitkiä jyrkänteitä ja teräviä huippuja ja harjuja, jotka ovat niinkuin valmiiksi rakennettujen vuorien seiniä.

Mutta ikään kuin korvaukseksi olemattomista huipuista ja rinteistä on tämä suuri vuoriseutu kaikkina aikoina ollut korkeiden ja mahtavien puiden kasvupaikka. Tammia ja lehmuksia on kasvanut ulko-osissa ja laaksoissa, koivuja ja leppiä järvien rannoilla, petäjiä jyrkillä rinteillä ja kuusia kaikkialla, missä ne vain ovat löytäneet hivenenkään multaa kasvaakseen. Kaikki nämä puut yhdessä muodostivat suuren Kolmårdenin metsän, joka ennen maailmassa oli niin pelätty, että jokainen, jonka täytyi kulkea sen kautta, rukoili Jumalaa ja valmistautui viimeiselle retkelleen.

Siitä, jolloin Kolmården kasvoi, on nyt niin kauan, että on mahdotonta sanoa, miten siitä tuli sellainen kuin tuli. Kai sillä oli alussa aika vaikea kaljulla kalliopohjalla, ja se karaistui, kun sen oli pakko hankkia itselleen jalansijaa kovilta kallioilta ja ruokaa laihasta metsämaasta. Sen kävi niinkuin monen muun, joka saa kokea kovaa nuoruudessaan, mutta josta aikaa myöten tulee luja ja voimakas. Kun metsä oli päässyt täysikasvuiseksi, oli siinä puita, jotka olivat kolme sylvä ympäri mitaten, puiden oksat olivat palmikoituneet läpipääsemättömäksi verkoksi, ja maa oli kudottu täyteen kovia ja liukkaita juuria. Se oli mainio petoeläinten ja ryövärien piilopaikka, ne kun tiesivät, kuinka siinä sen läpi päästäkseen oli ryömittävä ja riiputtava ja hiivittävä. Mutta muita se ei paljonkaan houkutelut. Se oli pimeä ja synkkä, eksyttävä ja tietön, risuinen ja pistelevä, ja vanhat puut näyttivät kuin peikoilta, seisossaan siinä naavapartaisin oksin ja sammaleisin rungoin.

Kun ihmisiä ensin muutti Sörmlantiin ja Itä-Göötanmaahan, olivat melkein kaikki maat metsän peitossa, mutta ne metsät, jotka kasvoivat hedelmällisissä laaksoissa ja tasangoilla, raivattiin pian pois. Kolmården kasvoi laihaalla kiviperäisellä maalla ja sentähden ei kukaan viitsinyt sitä hakata. Mutta kuta kauemmin se sai seisoa koskemattomana, sitä mahtavammaksi se tuli. Se oli kuin linnoitus, jonka muurit päivä päivältä paksunevat, ja ken tahtoi tunkea metsämuurin läpi, hänen täytyi ottaa kirves avukseen.

Muut metsät saavat pelätä ihmisiä, mutta Kolmårdenia saivat ihmiset pelätä. Se oli niin pimeä ja tiheä, että metsämiehet ja risujen poimijat kerta toisensa perästä eksyivät ja olivat nääntyä, ennen kuin pääsivät läpi sen ryteiköistä. Ja matkustajille, joiden täytyi kulkea Itä-Göötanmaan ja Sörmlannin väliä, se oli ihan hengenvaarallinen. Heidän oli pujoteltava kaitaisia metsäneläväin uria, sillä metsän reunoilla asuvilla ei ollut edes voimaa pitää teitä auki metsän läpi. Ei ollut siltoja jokien poikki eikä lauttoja järvien yli eikä pitkospuita soissa. Eikä koko metsässä ollut ainoatakaan majaa, jossa olisi asunut rehellisiä ihmisiä, mutta petojen ja ryövärien luolia oli kuinka paljon tahansa. Harva pääsi vahingotta metsän läpi, mutta sitä useammat olivat ne, jotka luisuivat jyrkänteitä alas tai upposivat ratsuineen soihin ja hetteihin tai joutuivat rosvojen ryöstettäviksi tai petojen raastettaviksi. Mutta myöskin niillä, joka asuivat metsän reunassa eivätkä koskaan uskaltaneet sen sisään, oli siitä vastusta, sillä Kolmårdenista tuli alinomaa karhuja ja susia heidän karjaansa repimään. Eikä voinut hävittää petoeläimiä niin kauan kuin ne saattoivat piiloutua sakeaan metsään.

Varmaa oli, että sekä itägöötanmaalaiset että sörmlantilaiset kernaasti olisivat antaneet Kolmårdenin metsän mennä menojaan, mutta siitä ei ollut helppo päästä niin kauan kuin muuallakin oli viljelyskelpoista maata. Vähitellen se saatiin kuitenkin hiukan kukistetuksi. Vuorten rinteille itsensä suuren salon ympärille ilmaantui taloja ja pitäjiä. Metsään tehtiin joitakin teitä ja pahimpaan erämaahan, Krokekiin, rakensivat munkit luostarin, jossa matkamiehet saivat rauhallisen majapaikan.

Metsä oli kuitenkin yhä edelleen mahtava ja vaarallinen aina siihen saakka, kunnes päivänä muutamana eräs matkamies, joka oli tunkeutunut syvälle salon syvyyteen, sattui keksimään, että metsää kasvavalla kalliopohjalla oli malmia. Siinä oli sekä kuparimalmia että rautamalmia, ja heti kun asia oli tullut tunnetuksi, riensi kaivosmiehiä ja vuorimiehiä metsään ottamaan selkoa sen rikkauksista.

Ja nyt murtui viimeinkin metsän voima. Ihmiset tekivät kaivoksia, rakensivat sulattoja ja tehtaita entiseen erämaahan. Mutta tästä ei metsän vielä olisi tarvinnut kärsiä vahinkoa, jos ei olisi niin, että raudan valmistukseen tarvitaan äärettömät määrät halkoja ja hiiliä. Hiilenpolttajia ja halonhakkaajia samoili vanhaan, kamalaan aarniometsään, tehden siitä melkein kokonaan lopun. Tehtaiden ympäristöt hakattiin miltei paljaksi ja sinne raivattiin peltoja. Sinne muutti paljon uudisasukkaita, ja pian oli useita uusia pitäjiä pappiloineen ja kirkkoineen siellä, missä vähää ennen oli ollut vain karhunpesiä.

Sielläkin, missä kaikkea metsää ei ollut hakattu, kaadettiin vanhat puut ja raivattiin tiheät viidakot. Teitä tehtiin kaikkialle ja pedot ja ryövärit ajettiin tiehensä. Kun ihmiset vihdoinkin olivat saaneet

metsän valtaansa, he pitelivät sitä kauhean pahasti: hakkasivat ja kaskesivat ja polttivat hiiliä hillittömästi. He eivät olleet unohtaneet vanhaa vihaansa metsää kohtaan ja nyt he näyttivät aikovan hävittää sen perinpohjin.

Oli onneksi metsälle, ettei Kolmårdenin kaivoksissa ollut kovin paljon malmia, vaan että vuorityö ja tehdasliike siellä alkoi vähetä. Silloin loppui myöskin hiilenpoltto ja metsä sai vähän hengähtää. Monet, jotka olivat asettuneet Kolmårdenin pitäjiin, jäivät työttömiksi ja heidän oli vaikea tulla toimeen, mutta metsä alkoi taas kasvaa ja levisi niin, että talot ja tehtaot sen keskellä olivat kuin saaret meressä. Kolmårdenilaiset koettivat viljellä maata, mutta huonolla menestyksellä. Vanha metsäsalo kasvoi mieluummin jättiläistammia ja ikihonkia kuin naurista ja ohraa.

Ihmiset loivat synkkiä katseita metsään, joka vain näytti vaurastuvan sitä mukaa kuin he köyhtyivät, mutta viimein pisti heidän päähänsä, että ehkä olisi metsässäkin jotakin hyvää. Ehkäpä voisi saada elatuksensa metsästäkin? Ehkä kannattaisi ruveta ottamaan siitäkin osaansa?

Silloin he alkoivat ottaa hirsä ja lankkuja metsästä ja möivät niitä tasankolaisille, jotka jo olivat hävittäneet oman metsänsä. He huomasivat pian, että viisaasti menettelemällä he voivat saada leipänsä metsästä yhtä hyvin kuin pellostä tai kaivoksesta. Ja silloin he alkoivat katsella sitä toisin silmin kuin ennen. He oppivat sitä hoitamaan ja rakastamaan. He unohtivat kokonaan vanhat vihansa ja nyt tuli metsästä heidän paras ystävänsä.

Karri

Noin kaksitoista vuotta ennen kuin Niilo Holgerinpoika oli alkanut kiertää maailmaa villihanhien seurassa, tapahtui, että muudan Kolmårdenin tehtaanomistaja aikoi hävittää erään metsäkoiransa. Hän kutsui luokseen metsänvartijansa, sanoi tälle, että oli mahdoton pitää koiraa, kun sitä ei voitu totuttaa ajamasta lampaita ja kanoja, jotka sattuivat sen tielle, ja pyysi metsänvartijaa ottamaan koiran mukaansa metsään ja ampumaan sen siellä.

Metsänvartija satoi koiran taluttaakseen sen metsään samalle paikalle, jossa oli tapana ampua ja haudata herraskartanon ikäloput koirat. Hän ei ollut mikään ilkeä ihminen, mutta hän oli aika hyvillään saadessaan ampua tämän koiran, sillä hän tiesi, ettei se ajatellut ainoastaan lampaita ja kanoja. Tuon tuostakin se pistäytyi metsään ja nitisti jäniksen tai teerenpojan.

Koira oli pieni ja musta ja sen rinta ja etujalat olivat valkoiset. Hänen nimensä oli Karri, ja hän oli niin viisas, että ymmärsi ihmisten puheen. Metsänvartijan kuljettaessa häntä metsän läpi hän tiesi vallan hyvin, mitä oli tulossa. Mutta sitä ei kukaan olisi voinut hänestä huomata. Hän ei riiputtanut päätään eikä häntäänsä, vaan näytti yhtä huolettomalta kuin tavallisesti.

Koira ei tahtonut näyttää hätäiseltä, koska kulki metsässä. Vanhan tehtaan ympärillä oli näet suuri ja laaja metsä, ja se metsä oli kuuluisa sekä ihmisten että eläinten kesken. Sen omistajat olivat jo vuosikautia olleet siitä niin tarkkoja, etteivät edes sallineet kaadettavan siitä halkopuita. Eivät he olleet raatsineet edes harventaa ja siivota sitä, vaan metsä oli saanut kasvaa valtoimenaan. Mutta selväähän oli, että semmoisesta metsästä, joka sai seisoa näin rauhassa, tulisi mieluisa piilopaikka kaikille metsäneläimille, ja kyllä niitä olikin siellä suuret määrät. He kutsuivat keskenään metsää Rauhankorveksi, ja se oli heistä koko maan paras piilopaikka.

Kun koiraa talutettiin metsän läpi, ajatteli hän, mikä hirmu hän oli ollut kaikille pikku eläville, jotka täällä asuivat. "Kyllä ne nyt tuolla pensaikossa riemuaan pitäisivät, jos tietäisivät mikä sinua odottaa." Samassa hän heilautti häntäänsä ja haukahti iloisesti, ettei vain kukaan luulisi hänen olevan hätäpoikia.

"Mitäs iloa olisi ollut elämästä, jos ei olisi välistä saanut metsästä", tuumi hän. "Katukoon ken tahtoo, tämä poika ei osaa katua."

Mutta juuri kun koira oli tämän sanonut, tapahtui hänessä merkillinen muutos. Hän nosti päätään ja ojensi kaulaansa niinkuin häntä olisi haluttanut ulvoa. Hän ei enää juossut metsänvartijan rinnalla, vaan pysytteli hänen perässään. Oli ilmeistä, että hän oli tullut ajatelleeksi jotakin vastenmielistä.

Nyt oli kesä juuri alussa. Naarashirvet olivat vast'ikään poikineet, ja edellisenä iltana koira oli erottanut tuskin viiden päivän vanhan vasikan emosta ja ajanut sen suohon. Siellä hän oli ajanut sitä edestakaisin mättäiden välissä, ei oikeastaan sitä tappaakseen, vaan nauttiakseen sen kauhusta. Emo tiesi, että suo oli pohjaton näin kohta kirren sulamisen jälkeen ja ettei se vielä voinut kantaa hänen kokoistaan suurta eläintä, ja hän seiso rannalla niin kauan kuin mahdollista. Mutta kun Karri ahdisti vasikkaa yhä kauemmaksi, hän lähti yht'äkkiä suolle, ajoi pois koiran, otti vasikan mukaansa ja kääntyi maihin. Hirvet osaavat paremmin kuin muut eläimet kulkea vetelillä ja vaarallisilla mailla, ja näytti siltä

kuin hän pääsisi onnellisesti maalle. Mutta kun hän oli ihan suon reunassa, upposi mätäs, jonka päälle hän oli astunut, liejuun, ja hän seurasi mukana syvyyteen. Hän koetti päästä ylös, mutta kun jalka ei pohjannut, upposi hän yhä syvempään ja syvempään. Karri seiso ja katseli uskaltamatta vetää edes henkeään, mutta kun hän huomasi hirven pelastumisen mahdottomaksi, juoksi hän tiehensä minkä kerkesi. Hän oli tullut ajatelleeksi selkäsaunaa, jonka saisi, jos kävisi ilmi, että hän oli houkutelut hirven onnettomuuteen, ja hän pelästyi niin, ettei uskaltanut pysähtyä, ennen kuin oli kotona.

Tämän koira oli nyt sattunut muistamaan, ja se suretti häntä aivan toisella tavoin kuin mikään muu hanen tähän asti tekemänsä paha. Se kai johtui siitä, ettei hän ollut aikonut tehdä mitään pahaa hirvälle eikä hänen vasikalleen, vaan oli tuottanut heille tuhon sitä ollenkaan tahtomatta.

"Mutta ne elävät ehkä vielä", ajatteli hän yht'äkkiä. "Nehän olivat vielä hengissä, kun juoksin tieheni. Ne ovat ehkä pelastuneet."

Hänet valtasi vastustamaton halu saada tietää tästä jotakin, niin kauan kuin vielä voi saada jotakin tietää. Huomattuaan, ettei metsänvartija pitänyt erittäin lujasti kiinni kahleesta, hän loikkasi reippaasti syrjään ja pääsi todellakin irti. Sitten hän riensi metsän läpi suota kohti semmoisella vauhdilla, ettei metsänvartija ehtinyt saada haulikkoa ojennetuksi, ennen kuin koira jo oli kadonnut.

Metsänvartijalla ei ollut muuta neuvoa kuin rientää perässä, ja kun hän tuli suolle, hän näki koiran seisovan mättäällä muutamia metriä rannasta ja ulvovan kohti kurkkuaan. Täytyi ottaa selko siitä, mitä tämä tiesi, ja hän pani pois pyssynsä ja lähti ryömimään nelinkontin suota myöten. Eikä hän ollut ryöminyt kauan ennen kuin näki naarashirven makaavan kuolleena suossa. Se oli sattunut astumaan liejuun ja ponnistellessaan siitä irti se oli taittanut selkänsä ja kuollut samassa. Aivan emohirven vieressä makasi pieni vasikka. Se eli vielä, mutta oli niin uupunut, ettei voinut liikahtakaan. Karri seiso vasikan vieressä. Milloin hän kumartui sen ylle ja nuoli sitä, milloin päästi kurkustaan pitkiä ulvahduksia apua saadakseen.

Nyt metsänvartija nosti vasikan mättäältä ja alkoi kiskoa sitä maihin. Huomattuaan vasikan pelastuvan Karri tuli ihan hassuksi ilosta. Hän hyppeli metsänvartijan ympärillä, nuoleskeli hänen käsiään ja vikisi iloisena.

Metsänvartija kantoi vasikan kotiin ja telkesi sen karsinaan navetan luo. Sitten hänen täytyi hankkia apua vetääkseen kuolleen hirven suosta, ja vasta sitten kun tämä kaikki oli tehty, hän muisti, että Karrihan oli ammittava. Tämä oli seurannut häntä kaiken aikaa, hän kutsui sen luokseen ja lähti uudelleen kuljettamaan sitä metsään.

Aluksi metsänvartija kulki suoraan koirahautaa kohti, mutta matkalla hän näkyi muuttavan mielensä, eikä aikaakaan, kun hän kääntyi takaisin ja palasi herraskartanoon.

Karri oli seurannut häntä aivan rauhallisesti, mutta kun metsänvartija kääntyi ja Karrin tie lähti viemään hänen vanhaa kotiaan kohti, hän kävi levottomaksi. Metsänvartija oli varmaankin saanut selville, että hän, Karri, oli synä hirven kuolemaan, ja nyt se vei häntä herraskartanoon rangaistavaksi, ennen kuin ampuisi hänet.

Selkäsauna oli Karrista kaikkein pahinta, ja sitä ajatellessaan hän ei voinut pysyä hyvällä tuulella. Hän käveli pää riipuksissa, ja kun tultiin herraskartanoon, ei hän sitä sielläkään nostanut, eikä ollut ketään tuntevinaan.

Tehtaanisäntä seiso portailla, ja kun hän näki metsänvartijan tulevan, sanoi hän: "Mitä ihmeen koiraa te talutate? Eihän se vain liene Karri? Se on kai jo aikoja sitten ammittu." Vartija alkoi silloin kertoa hirvistä, ja Karri kyyristyi niin pieneksi kuin voi ja ryömi metsänvartijan jalkojen taakse kuin piiloutuakseen.

Mutta metsänvartija ei puhunutkaan asiasta koiran odotusten mukaisesti. Hänellä oli suu täynnä Karrin kiitosta. Hän sanoi olevan selvää, että koira oli tiennyt hirvien olevan vaarassa ja tahtonut pelastaa ne. "Herra saa tehdä mielensä mukaan, mutta tätä koiraa minä en voi ampua", sanoi metsänvartija lopuksi.

Koira nousi ja kuulosti. Hän ei ollut uskoa omia korviaan. Vaikkei hän juuri tahtonut näyttää, kuinka levoton oli ollut, ei hän kuitenkaan voinut olla vähän vikisemättä. Olisiko mahdollista, että hän saisi pitää henkensä ainoastaan siksi, että oli ollut niin levoton hirvien tähden?

Tehtaanisännänkin mielestä Karri oli käyttäytynyt hyvin, mutta kun hän ei missään tapauksessa tahtonut koiraa takaisin, ei hän aluksi osannut tehdä päätöstä. "Jos metsänvartija tahtoo ottaa sen huostaansa ja vastata siitä, että se käyttäytyy paremmin kuin tähän asti, niin saakoon tuo sitten elää", hän sanoi viimein. Siihen metsänvartija suostui kernaasti, ja sillä tavalla tuli Karri muuttaneeksi metsänvartijan mökille.

Siitä päivästä alkaen, jolloin Karri oli tullut metsänvartijan luo, hän lakkasi kokonaan harjoittamasta luvaton metsästystä. Se ei johtunut niin paljon siitä, että hän olisi pelännyt, kuin siitä, ettei hän tahtonut pahoittaa metsänvartijan mieltä. Sillä sen jälkeen kun metsänvartija oli pelastanut hänen henkensä, rakasti Karri häntä yli kaiken. Hän ei muuta ajatellut kuin seurata ja vartioida isäntäänsä. Jos tämä lähti kotoaan jonnekin, juoksi Karri edellä ja tarkasti tien, ja jos tämä istui kotona, makasi Karri oven edessä ja piti silmällä kaikkia tulevia ja meneviä.

Kun metsänvartijan talossa oli hiljaista, kun tieltä ei kuulunut askeleita, kun isäntä käyskenteli ja hoiteli puutarhaan istuttamia taimia, oli Karrin tapana aikansa kuluksi leikkiä hirvenvasikan kanssa.

Aluksi Karri ei ollut välittänyt vähääkään vasikasta. Mutta koska hän seurasi isäntäänsä kaikkialle, hän meni tämän kanssa myöskin navettaan. Kun isäntä antoi vasikalle maitoa, oli Karrin tapana istua karsinan ulkopuolella ja katsella. Metsänvartija sanoi vasikkaa Harmaaturkiksi, koska se hänen mielestään ei ollut koreamman nimen arvoinen, ja Karri oli siitä asiasta aivan yhtä mieltä isännän kanssa. Joka kerta nähdessään vasikan tuntui hänestä kuin hän ei koskaan olisi nähnyt mitään niin rumaa ja epäonnistunutta. Sillä oli pitkät, hontelot jalat, jotka olivat ruumiissa kiinni kuin irtonaiset puujalat. Pää oli suuri ja kurttuinen ja riippui aina vinossa. Nahka oli poimuinen niinkuin tuo elukka olisi saanut ylleen turkin, joka ei ollut tehty sitä varten. Aina se oli surullinen ja tyytymättömän näköinen, mutta ihmeellistä kyllä se nousi aina nopeasti makuulta joka kerta nähdessään Karrin karsinan ulkopuolella, ikään kuin olisi ilostunut hänet nähdessään.

Hirvenvasikka huononi päivä päivältä eikä kasvanut, ja lopulta se ei enää jaksanut nousta jaloilleen Karrin saapuessa. Koira hyppäsi silloin karsinaan vasikan luokse, ja silloin sen raukan silmissä välähti ikään kuin jokin sen hyvin harras toivomus olisi toteutunut. Siitä pitäen Karrin tapana oli tervehtiä sitä joka päivä ja viettää tuntikausia sen seurassa nuoleksien sen turkkia, leikkien ja telmien sen kanssa ja opettaen sille kaikenlaista, mitä metsäneläimen tulee tietää.

Oli ihmeellistä, että siitä lähtien kun Karri oli alkanut käydä hirvenvasikan karsinassa, se alkoi viihtyä ja kasvaa. Ja päästyään kerran alkuun se kasvoi parissa viikossa niin, ettei se enää mahtunutkaan pieneen karsinaansa, vaan oli siirrettävä hakaan. Kuljeskeltuaan haassa pari kuukautta sillä oli niin pitkät jalat, että se voi astua aidan yli mistä halutti. Silloin metsänvartija sai isännältään luvan rakentaa hirvelle suuren ja korkean aitauksen. Siinä tämä eleli useita vuosia ja siitä kasvoi voimakas ja komea eläin. Karri seurusteli hänen kanssaan niin usein kuin voi, mutta ei enää säälistä, vaan siksi, että heidän kesken oli syntynyt ystävyys. Hirvi oli aina surullinen ja näytti uneliaalta ja saamattomalta, mutta Karri osasi saada hänet leikkisäksi ja iloiseksi.

Harmaaturkki oli elänyt viisi kesää metsänvartijan mökillä, kun tehtaanisäntä sai kirjeen erästä ulkomaisesta eläintarhasta, jossa pyydettiin saada ostaa hirvi. Tehtaanisäntä oli suostuvainen, metsänvartija tuli pahoilleen, mutta ei kyennyt panemaan vastaan, ja niin päätettiin, että hirvi oli myytävä. Karri sai pian tietää, mitä oli tekeillä, ja riensi hirven luo kertomaan, että tämä aiottiin lähettää pois. Koira oli kovin huolissaan hänen kadottamisestaan, mutta hirvi ei ollut milläänkään eikä näyttänyt tulevan iloiseksi eikä surulliseksi. "Aiotko antaa viedä itsesi pois vastustelematta?" kysyi Karri. — "Mitä tässä vastustaminen auttaisi?" sanoi Harmaaturkki. "Jäisinhan mieluummin tähän missä olen, mutta jos minut myydään, niin täytyy minun kai lähteä."

Karri seiso ja katseli Harmaaturkkia, oikein mittaili häntä katseillaan. Näkyi kyllä, ettei hirvi vielä ollut oikein täysikasvuinen. Hänen sarvensa eivät vielä olleet niin leveät eikä hänen kyttyränsä niin korkea eikä hänen harjansa niin tuuhea kuin täysikasvuisten hirvihärkien, mutta kyllä hänellä oli voimia tarpeeksi taistellakseen vapautensa puolesta. "Näky, että häntä on pidetty vankina koko ikänsä", ajatteli Karri, mutta ei sanonut mitään.

Karri palasi hirvitarhaan vasta puoliyön jälkeen, kun tiesi, että Harmaaturkki oli nukkunut tarpeekseen ja alkanut ensimmäisen ateriansa. "Sinä teet kyllä oikein, kun annat viedä itsesi pois", sanoi Karri ja näytti olevan tyyne ja tyytyväinen. "Sinua tullaan pitämään vankina suuressa puutarhassa ja sinä saat viettää huoletonta elämää. Minusta on kuitenkin vahinko, että sinun täytyy lähteä täältä näkemättä metsää. Sinä tiedät sukulaisillasi olevan tapana sanoa, että hirvet ja metsä ovat yhtä, mutta sinä et vielä ole edes ollutkaan metsässä."

Harmaaturkki nosti päätään apilaskoosta, jonka ääressä hän seiso ja söi. "Kyllähän minä mielelläni tahtoisin nähdä metsän, mutta kuinka minä pääsen tämän aitauksen yli?" sanoi hän välinpitämättömästi. — "Et suinkaan, sehän on aivan mahdotonta, koska sinulla on niin lyhyet koivet", sanoi Karri. Hirvi katseli alta kulmainsa Karria, joka hyppäsi aitauksen yli monta kertaa päivässä, vaikka olikin niin pieni. Hän meni aitauksen luo, loikkasi yli ja oli vapaudessa melkein tietämättä, kuinka se oli tapahtunut.

Karri ja Harmaaturkki lähtivät nyt metsään. Oli kaunis ja kuutamoinen yö loppupuolella kesää, mutta puiden alla oli hämärää, ja hirvi kulki aika hitaasti. "On ehkä parasta, että käännyimme takaisin", sanoi Karri. "Sinä kun et koskaan ennen ole kulkenut metsässä, saattaisit ehkä taittaa jalkasi." Silloin Harmaaturkki alkoi kävellä kiivaammin ja rohkeammin.

Karri vei hirven erääseen paikkaan metsässä, jossa kasvoi mahtavia kuusia niin tiheässä, ettei tuuli voinut tunkeutua niiden lomitse. "Täällä on sinun heimolaistesi tapana hakea suojaa pakkaselta ja myrskyltä", sanoi Karri. "Täällä on heidän tapana seisoa paljaan taivaan alla kaiken talvea. Sinulla on kyllä paljon parempi uudessa paikassasi. Saat siellä katon pääsi päälle ja saat seisoa tallissa niinkuin härkä." Harmaaturkki ei vastannut mitään, seiso vain ja veti sieraimiinsa voimakasta havun tuoksua. — "Onko sinulla vielä jotakin muuta minulle näytettävänä vai olenko jo nähnyt metsän?" kysyi hän.

Silloin Karri johti hänet suolle ja antoi hänen katsella yli mättäiden ja hetteiden. "Tämän suon yli on hirvien tapana paeta silloin kun ne ovat vaarassa", sanoi Karri. "En tiedä, miten ne oikein tekevät, mutta vaikka ne ovatkin niin suuria ja raskaita, ne voivat kuitenkin kävellä uppoamatta. Sinä et voisi kulkea niin vaarallisella pohjalla, mutta eihän sinun tarvitsekaan, sillä eiväthän sinua metsästäjät koskaan ahdistaa." Harmaaturkki ei vastannut mitään, vaan loikkasi samassa suolle. Hän ilostui huomattavasti, miten mättäät hyllyivät hänen allaan, hyökkäsi suon poikki ja palasi Karrin luo putoamatta kertaakaan liejuun. "Olemmeko nyt nähneet koko metsän?" kysyi hän. — "Ei, emme vielä", sanoi Karri.

Hän vei nyt hirven metsän ulkoreunoille, missä kasvoi komeita lehtipuita: tammia ja haapoja ja niinipuita. "Täällä on heimolaistesi tapana syödä lehtiä ja kaarnaa", sanoi Karri. "Se on heistä kaikkein makeinta ruokaa, mutta sinä kai saat ulkomailta parempaa syötävää." Harmaaturkki hämmästytti mahtavia lehtipuita, joiden vihreät holvit kaareutuivat hänen päänsä päällä. Hän maistoi sekä tammen lehtiä että haavan kuorta. "Tämä on hapanta ja hyvää", sanoi hän. "Se on parempaa kuin apilas." — "Olipa hyvä, että sait sitä kerrankin syödä", sanoi koira.

Sitten hän otti hirven mukaansa pienelle metsäjärvelle. Järvi oli aivan tyyni, ja hienojen, vaaleiden usvapilvien kietomat rannat kuvastuivat sen pintaan. Nähdessään sen Harmaaturkki jäi liikkumattomana seisomaan. "Karri, mitä tämä on?" kysyi hän. Hän ei ollut ennen nähnyt järveä. — "Se on suuri vesi, se on järvi", sanoi Karri. "Sinun heimollasi on tapana uida sen yli rannasta rantaan. Eihän tietenkään voi vaatiakaan, että sinä osaisit sen tehdä, mutta pitäisi sinun kuitenkin hiukan mennä peseytymään." Karri meni itse veteen ja alkoi uida. Harmaaturkki seiso rannalla hetken aikaa. Viimein hänkin meni veteen. Tuntui niin hyvältä, että tuskin sai henkeään vedetyksi, kun vesi pehmeästi ja viileästi hyväili ruumista. Hän tahtoi saada veden nousemaan selkäänsäkin yli, painautui syvemmälle ja päristeli ja tunsu, että vesi kantoi häntä, ja alkoi uida. Hän kierteli Karria ja oli vedessä kuin kotonaan. Kun he taas seisoivat rannalla, kysyi koira, lähdeittäisiinkö jo kotiin. "Onhan vielä pitkälti aamuun. Voimmehan käydä ja katsella metsää vielä vähän aikaa", sanoi Harmaaturkki.

He menivät taas takaisin havumetsään. Kohta he tulivat pienelle, aukealle kuun valaisemalle paikalle, jossa ruohot ja kukkaset kimaltelivat kastetta. Keskellä metsäniittyä käyskenteli suuria eläimiä laitumella. Siinä oli hirvihärkä, muutamia naarashirviä ja useita hiehoja ja vasikoita. Nähdessään heidät Harmaaturkki heti pysähtyi. Hän tuskin huomasi lemmiä ja nuorta karjaa. Hän vain tuijotti vanhaa härkää, jolla oli leveät, monihaaraiset lapiosarvet, korkea kyttyrä lapojen päällä ja pitkäkarvainen nahkakaistale riippumassa kaulan alla. "Mikä tuo on?" kysyi Harmaaturkki, ja hänen äänensä vapisi hämmästyksestä. — "Häntä sanotaan Sarvikruunuksi", sanoi Karri, "ja hän on sinun heimolaisesi. Sinäkin kai saat joskus tuommoiset leveät sarvet ja tuommoisen harjan, ja jos jäät metsään, niin saat ehkä karjankin kuljettaaksesi." — "Jos tuo tuolla on minun heimolaiseni, niin tahdon katsella häntä lähempää", sanoi Harmaaturkki. "En ole koskaan aavistanut, että eläin voisi olla noin komea."

Harmaaturkki meni hirvien luo, mutta palasi melkein samassa Karrin luo, joka oli pysähtynyt metsän reunaan. "Sinua ei nähtävästi otettu ystävällisesti vastaan?" sanoi Karri. — "Minä sanoin hänelle, että nyt vasta ensi kerran tapasin heimolaisiani ja pyysin saada kulkea heidän seurassaan niityllä, mutta hän käski minut pois ja uhkasi minua sarvillaan." — "Oli oikein, että väistyt", sanoi Karri. "Nuoren mullikan, jolla on vain sarvien tyngät, tulee varoa taistelua vanhain hirvien kanssa. Joku toinen olisi joutunut pahaan maineeseen koko metsässä siitä, että väistyy tekemättä vastarintaa, mutta sinunhan ei tarvitse semmoisesta välittää, sinä kun kuitenkin muutat ulkomaille."

Karri oli tuskin sanonut sen, kun Harmaaturkki kääntyi ja meni takaisin niitylle. Vanha hirvi tuli häntä vastaan ja he joutuivat heti paikalla tappeluun. He asettivat sarvensa vastakkain ja puskiivat, ja siinä kävi niin, että Harmaaturkki sai peräytyä yli koko niityn. Hän ei näyttänyt osaaavan oikein käyttää voimiaan. Mutta kun hän tuli metsänreunaan, hän asetti jalkansa lujemmin maahan, ponnisti voimakkaasti sarvillaan ja alkoi työntää Sarvikruunua taaksepäin. Harmaaturkki taisteli äänettömänä, mutta Sarvikruunu päästeli kumeita kiljahduksia rinnastaan. Vanha hirvi sai nyt vuorostaan peräntyä niityn yli. Yht'äkkiä kuului kova rusahdus. Oli katkennut kärki vanhan hirven sarvesta. Hän tempautui

irti Harmaaturkista ja juoksi metsään.

Karri seisoj vielä metsän rannassa, kun Harmaaturkki tuli hänen luokseen.

"Nyt sinä olet nähnyt, mitä metsässä on", sanoi Karri. "Lähdetkö kotiin?" — "Taitaahan jo olla aika lähteä", sanoi hirvi.

Molemmat olivat ääneti kotimatalla. Karri huokaili tuon tuostakin ikään kuin pettyneenä jostakin, mutta Harmaaturkki käveli pää pystyssä ja näkyi iloitsevan seikkailusta. Hän käveli arvelematta eteenpäin, kunnes tuli aitauksen luo, mutta siinä hän pysähtyi. Hän katseli ahdasta paikkaa, jossa oli elänyt tähän asti, katseli tallattua maata, kuihtunutta rehua, pientä kaukaloa, josta oli juonut vettä, ja pimeätä vajaa, jossa oli maannut. "Hirvet ja metsä ovat yhtä", huudahti hän, heitti päänsä taakse päin, niin että niska kosketti selkää, ja karkasi hurjinta vauhtiaan metsään.

Avuton

Syvälle suureen Rauhankorpeen ilmestyi joka vuosi elokuussa erääseen kuusirisukkoon muutamia valkoisia perhosia, sellaisia joita sanotaan nunniksi. Ne olivat pieniä, ja niitä oli vähän, eikä juuri kukaan niitä huomannut. Lenneltyään metsän syvyydessä pari yötä ne laskivat muutamia tuhansia munia puiden runkoihin, ja kohta sen jälkeen ne vaipuivat hengettäminä maahan.

Kevään tultua ryömi munista esiin pieniä pilkullisia matoja, ja ne rupesivat syömään kuusen kaarnaa. Niillä oli hyvä ruokahalu, mutta ne eivät saaneet suurtakaan vahinkoa aikaan, siksi että pienet käärmeet ja linnut ahdistelivat niitä alituisesti. Tavallisesti säilyi niitä vainoojilta ainoastaan muutamia satoja.

Ne matoparat, jotka ennättivät täysikasvuiseksi, matelivat oksille, kehräsivät ympärilleen valkeita rihmoja ja istuivat pari viikkoa liikkumattomina koteloina. Sen ajan kuluessa niistä noukittiin jo toinen puoli. Jos satakunta munaa pääsi elokuussa täysiksi perhosiksi asti, saattoi sanoa, että niille oli sattunut hyvä vuosi.

Tuollaista epävarmaa ja huomaamatonta elämää viettivät ne monta vuotta Rauhankorvessa. Ei mikään hyönteiskansa koko sillä paikkakunnalla ollut niin harvalukuinen kuin tämä. Ja niin voimattomina ja vaarattomina ne olisivat pysyneet miten kauan tahansa, elleivät ne yht'äkkiä olisi saaneet auttajaa.

Mutta ne saivat auttajan, ja se oli yhteydessä sen kanssa, että hirvi oli paennut metsänvartijan mökiltä. Harmaaturkki oli näet koko päivän pakonsa jälkeen käyskennellyt metsässä perehtyäkseen uuteen oloonsa. Päivemmällä hän tuli tunkeutuneeksi tiheään ryteikön läpi ja tapasi takana aukean paikan, jossa maa oli irtonaista liejua. Keskellä oli mustavetinen rapakko, ja sen ympärillä kasvoi korkeita kuusia, jotka olivat melkein lehdettömät vanhuuttaan ja ikävystymistään. Paikka ei miellyttänyt Harmaaturkkia ja hän olisi lähtenyt siitä heti, ellei olisi sattunut huomaamaan joitakin kirkkaan vihreitä lahnankukanlehtiä, jotka kasvoivat rapakon reunalla.

Nuuskiessaan lehtiä hän sattui herättämään suuren mustan käärmeen, joka nukkui niiden alla. Hirvi oli kuullut Karrin puhuvan myrkyllisistä kyykäärmeistä, ja kun käärme nosti päätään ja sähkösti ojensi halkinaisen kielensä häntä kohti, luuli Harmaaturkki kohdanneensa hirveän vaarallisen elukan. Hän palästyi, nosti jalkansa, polkaisi kavioidensa ja musersi käärmeen pään. Sitten hän riensi tiehensä hurjaa vauhtia.

Niin pian kuin Harmaaturkki oli poissa, tuli toinen yhtä pitkä ja musta käärme esille rapakosta. Hän hiipi tapetun luokse ja nuoleskeli kielellään murskattua päätä.

"Oletko sinä todellakin kuollut, vanha Vahingoton?" sähisi käärme. "Ja me kaksi kun elimme niin monta vuotta yhdessä. Meillä kun oli niin hyvä toistemme seurassa ja me kun voimme niin hyvin täällä suossa, että tulimme vanhemmiksi kuin mitkään muut tarhakäärmeet tässä metsässä! Suurempaa surua ei minulle olisi voinut sattua."

Tarhakäärme oli niin pahoillaan, että hänen pitkä ruumiinsa kiemurteli kuin sitä olisi haavoitettu. Yksin sammakkojenkin, jotka elivät ainaisessa pelossa hänen tähtensä, tuli häntä sääli.

"Kyllä mahtaa olla ilkeä se, joka tappaa turvattoman, puolustuskyvyttömän tarhakäärmeen!" sähisi käärme. "Hän ansaitsee totta totisesti oikein kovan rangaistuksen." Hän katseli hetken aikaa kuollutta ja kiemurteli suruissaan, mutta yht'äkkiä hän kohotti päätään. "Niin totta kuin nimeni on Avuton ja minä olen metsän vanhin tarhakäärme, niin totta minä kostan. En lepää, ennen kuin tuo hirvi makaa kuolleena maassa kuin vanha toverini tuossa."

Annettuaan tämän lupauksen käärme kääriytyi sykkyrälle ja paneutui miettimään. Mutta siinäpä olikin kylliksi pulmaa, miten tarhakäärme parka voisi saada kostetuksi suurelle mahtavalle hirvälle, ja vanha Avuton makasi siinä yötä päivää ja mietti miettimistään, mutta ei keksinyt mitään keinoja.

Mutta eräänä yönä kun tarhakäärme makasi taas kostotuumissaan unta saamatta, hän kuuli rapinaa päänsä päältä. Hän katsahti ylös ja huomasi muutamia vaaleita nunnaperhosia, jotka karkeloivat puiden välissä. Hän seurasi heitä hyvin kauan silmillään, sitten hän alkoi sähistä ääneen siinä itsekseen, mutta lopulta hän nukkui ja näytti olevan tyytyväinen tekemäänsä päätökseen.

Seuraavana aamuna tarhakäärme meni Krylen, kyykäärmeen luo, joka asui kiviperäisellä ja korkealla maalla eräässä Rauhankorven kolkassa. Tälle hän nyt kertoi vanhan tarhakäärmeen kuolemasta ja pyysi, että hän, joka osasi purra niin vaarallisia haavoja, suostuisi rupeamaan kostajaksi. Mutta Kryle ei ollut halukas rupeamaan sotaan hirvien kanssa.

"Jos minä kävisin hirven kimppuun, niin hän heti potkaisisi minut kuoliaaksi. Vanha Vahingoton on kuollut, me emme voi herättää häntä enää henkiin. Miksi minä syöksisin itseni onnettomuuteen hänen tähtensä?"

Kun vanha tarhakäärme sai tämän vastauksen, kohotti hän päänsä maasta kokonaisen jalan verran ja sähisi aivan kauheasti. "Vish, vash! Vish, vash!" sanoi hän. "Vahinko, että sinä, jolle on annettu semmoiset aseet, olet niin pelkuri, ettet uskalla niitä käyttää." Tämän kuultuaan myöskin kyykäärme suuttui. "Mene tiehesi, vanha Avuton!" sähisi hän. "Myrkky vuotaa jo hampaihini, mutta minä tahdon kuitenkin säästää muuatta, jonka sanotaan muka olevan minun heimolaisiani."

Mutta tarhakäärme ei liikahtanut paikaltaan, ja pitkän aikaa käärmeet makasivat siinä ja haukkuivat toisiaan. Kun Kryle oli niin vihainen, ettei enää jaksanut sähistä, ainoastaan pihistä, alkoi tarhakäärme yht'äkkiä puhua aivan toisella äänellä.

"Minulla oli sinulle oikeastaan asiaakin, Kryle", sanoi hän ja alensi äänensä lempeäksi kuiskaukseksi, "mutta nyt minä kai olen suuttuttanut sinut niin, ettet enää tahdo auttaa minua?" — "Jos sinä et vain pyydä minulta mitään mieletöntä, niin teen minä kyllä voitavani." — "Kuusikossa, lähellä minun suotani", sanoi tarhakäärme, "asuu perhoskansa, joka lentelee öisin loppukesällä." — "Minä kyllä tiedän, keitä sinä tarkoitat", sanoi Kryle. "Entä sitten?" — "Se on korven pienin hyönteiskansa", sanoi Avuton, "ja vaarattomin kaikista, sillä sen toukat tyytyvät syömään vain kuusen neuloja." — "Minä kyllä tiedän", sanoi Kryle. — "Minä pelkään, että tuo perheskansa kohta häviää sukupuuttoon", sanoi tarhakäärme. "On niin paljon niitä, jotka poimivat niiden toukkia keväällä." Nyt luuli Kryle ymmärtävänsä, että tarhakäärme tahtoi pidättää toukat itselleen, ja hän vastasi ystävällisesti: "Jos tahdot, niin minä kyllä sanon nuorille käärmeilleni, että ne jättävät nuo kuusimadot rauhaan." — "Se olisi minulle suuri apu", sanoi Avuton.

"Ehkä minä pyydän huuhkaimia ja rastaitakin säästämään noita neulain poimijoita?" sanoi kyykäärme. "Minä kyllä kernaasti autan sinua, kun et vain pyydä mahdottomia." — "Nyt olet antanut minulle hyvän lupauksen, Kryle", sanoi Avuton, "ja minä olen iloinen, että tulit tänne luoksesi."

Nunnat

Useita vuosia tämän jälkeen Karri loikoi eräänä aamuna eteisen lattialla. Oli alkukesä, lyhyiden öiden aika, ja oli selvä päivä, vaikka aurinko ei vielä ollut noussut. Silloin Karri heräsi siihen, että joku huusi häntä nimeltä. "Sinäkö siinä olet, Harmaaturkki?" kysyi Karri, sillä hän oli tottunut siihen, että hirvi tuli häntä tervehtimään melkein joka yö. Hän ei saanut vastausta, mutta kuuli uudelleen, että joku kutsui häntä. Hän luuli tuntevansa Harmaaturkin äänen ja riensi ääntä kohti.

Karri kuuli, että hirvi juoksi hänen edellään, mutta ei saavuttanut häntä. Se mennä rytisti sakeimpaan kuusikkoon, läpi vesakon kulkematta tietä tai polkua. Karri sai vaivoin seuratuksi hänen jälkiään. "Karri, Karri!" kuuli hän taas huudettavan, ja ääni oli Harmaaturkin, vaikka siinä oli sointu, jota koira ei koskaan ennen ollut kuullut. "Minä tulen, minä tulen! Missä sinä piilet?" vastasi koira. — "Karri, Karri, etkö sinä näe, kuinka täällä putoaa putoamistaan?" kysyi Harmaaturkki.

Karri huomasi silloin, että kuusista yhtä mittaa putoili kaarnaa kuin harvaa sadetta. "Niin, minä näen, kuinka täällä putoilee", huusi hän, mutta oikaisi samassa metsään hirveä kohti.

Harmaaturkki riensi edellä, läpi vesaikon, ja Karri oli taas vähällä haihtua jäljiltä. "Karri, Karri", huusi Harmaaturkki ihan mölisten. "Etkö tunne, kuinka täällä metsässä tuoksuu?" Karri pysähtyi ja nuuski. Hän ei ollut tullut sitä ennen ajatelleeksi, mutta nyt hän huomasi, että kuusista levisi tavallista paljon voimakkaampi tuoksu. "Niin, kyllä minä tunnen, että täällä tuoksuu", sanoi hän, mutta ei malttanut

ottaa selkoa siitä, mistä se johtui, vaan riensi edelleen Harmaaturkin perässä.

Hirvi juoksi vielä kerran tiehensä niin nopeasti, ettei koira voinut saavuttaa häntä. "Karri, Karri", huusi hän hetken kuluttua, "etkö kuule, kuinka kuusissa napsahtelee?" Nyt ääni oli niin surullinen, että se olisi voinut sulattaa kiven. Karri pysähtyi kuuntelemaan, ja hän kuuli heikkoa, mutta selvää napsahtelua puista. Se oli kuin kellon tikitystä. "Niin, kyllä minä kuulen, kuinka täällä napsahtelee", huusi Karri eikä enää juossut kauemmaksi. Hän ymmärsi hirven toivovan, ettei hän seuraisi tätä, vaan kiinnittäisi huomionsa johonkin metsässä tapahtuvaan seikkaan.

Karri seiso i kuusen alla, jonka oksat olivat tuuheat, riippuvat ja karkeat, neulaset tummanvihreät. Hän tarkasteli puuta, ja hänestä näytti silloin, kuin sen havut olisivat liikkuneet. Mennessään vielä lähemmäksi hän näki suuren joukon harmaanvaaleita toukkia, jotka ryömivät puiden oksia myöten ja söivät neulasia. Niitä oli kaikki oksat täynnä ja ne ryömivät ja söivät. Puissa napsahteli lakkaamatta, kun toukkien pienet leuat tekivät työtään. Puhtaaksi syötyjä neulasia putoili lakkaamatta maahan, ja kuusiparoista hikoili ilmaan niin voimakas haju, että se vaivasi koiraa.

"Tuohon kuuseen ei varmaankaan jää monta neulasta", ajatteli hän ja kääntyi katsomaan lähintä puuta. Sekin oli suuri, komea kuusi, mutta se oli samannäköinen. "Mitä tämä tietää?" ajatteli Karri. "Sääli kauniita puita. Niiden kauneus on pian mennyttä." Hän kulki puulta puulle ja koki heikoilla silmillään saada selkoa siitä, kuinka niiden laita oikein oli. "Tuossa on petäjä. Sen kimppuun ne eivät ehkä ole uskaltaneet", ajatteli hän. Mutta ne olivat käyneet petäjänkin kimppuun. "Ja tuossa on koivu. Niitä on siinäkin, niitä on siinäkin! Tämä ei ole metsänvartijan mieleen", ajatteli Karri.

Hän juoksi syvemmälle metsään saadakseen tietää, miten kauas hävitys oli levinnyt. Minne hän vain tuli, kaikkialla kuului samaa tikitystä, tuntui samaa tuoksua ja satoi samalla tavalla havunneulasia. Hänen ei tarvinnut pysähtyä katsomaan. Hän ymmärsi näistä merkeistä, miten asiat olivat. Pieniä toukkia oli kaikkialla. Ne söisivät pian koko metsän.

Yht'äkkiä hän tuli seutuun, jossa ei tuntunut mitään tuoksua, ja siellä oli äänetöntä ja hiljaista. "Täällä on niiden valta lopussa", ajatteli koira, pysähtyi ja katseli ympärilleen. Mutta täällä oli vielä hullummin, täällä olivat toukat jo lopettaneet työnsä ja puut olivat neulasettomia. Ne seisoivat kuin kuolleina, ja ainoana verhona niiden ympärillä oli joukko sekaantuneita rihmoja, joita toukat olivat punoneet itselleen silloiksi ja teiksi.

Täällä kuolevain puiden keskellä seiso i Harmaaturkki ja odotti Karria. Hän ei ollut yksin, vaan hänen vieressään seiso i neljä vanhaa metsän arvokkainta hirveä. Karri tuns i heidät. Siinä oli Köyryselkä, joka oli pieni hirvi, mutta jolla oli suurempi kyttyrä kuin kellään muulla, Sarvikruunu, joka oli hirvikansan komein, Karkeaharja, jolla oli hyvin tuuhea turkki, ja muudan vanha ja pitkäkoipinen, jonka nimi oli Suurivoima ja joka oli ollut kauhean pikainen ja taistelunhaluinen, kunnes se viime syysmetsästyksessä oli saanut luodin reiteensä.

"Mikä ihme on tullut metsälle?" kysyi Karri tultuaan hirvien luo, jotka seisoivat pää riipuksissa ja ylähuuli lerpallaan ja näyttivät hyvin mietteisiinsä vaipuneilta. — "Sitä ei kukaan voi sanoa", vastasi Harmaaturkki. "Tuo hyönteiskansa on ollut kaikista voimattomin, eikä se tähän saakka ole tehnyt mitään vahinkoa, mutta viime vuosina se on kasvanut niin lukuisaksi, että näyttää siltä kuin se hävittäisi koko metsän." — "Niin, pahalta näyttää", sanoi Karri, "mutta minä huomaan, että metsän viisaimmat ovat tulleet yhteen neuvottelemaan, ja he ovat ehkä keksineet jonkin keinon."

Koiran sanottua tämän kohotti Köyryselkä hyvin juhlallisesti raskasta päätään, heilautti pitkiä korviaan ja sanoi: "Olemme kutsuneet sinut tänne, Karri, saadaksemme kuulla, tietävätkö ihmiset tästä hävityksestä." — "Eivät", sanoi Karri, "näin kaukana metsässä he eivät käy muulloin kuin metsästysaikana. He eivät tiedä mitään tästä onnettomuudesta." — "Me, jotka olemme eläneet kauan metsässä", sanoi silloin Sarvikruunu, "emme usko, että me eläimet yksin voimme pitää puoliamme tätä hyönteiskansaa vastaan." — "Meistä tuntuu, kuin toinen olisi yhtä suuri onnettomuus kuin toinenkin", sanoi Karkeaharja. "Tämän jälkeen metsän rauha on mennyttä." — "Mutta emmehän voi sallia, että koko metsä tuhoutuu", sanoi Suurivoima. "Meillä ei ole valitsemisen varaa."

Karri ymmärsi, että hirvien oli vaikea saada sanotuksi, mitä he tarkoittivat, ja hän koetti auttaa heitä. "Te ehkä tarkoitate, että minun olisi ilmaistava ihmisille, mitä täällä tapahtuu?" Silloin he alkoivat kaikki nyökytellä päätään. "On suuri onnettomuus, kun täytyy pyytää apua ihmisiltä, mutta muuta neuvoa ei ole."

Hetken kuluttua oli Karri kotimatalla. Hänen juostessaan hyvin suruissaan kaikesta siitä, mitä oli saanut tietää, tuli suuri musta tarhakäärme häntä vastaan. "Hyvää päivää!" sähisi käärme. — "Päivää, päivää!" haukahti Karri ja riensi ohitse pysähtymättä. Mutta käärme kääntyi ja koetti saavuttaa hänet. "Ehkä sinäkin olet levoton metsän tähden", ajatteli Karri ja pysähtyi. Tarhakäärme alkoi heti puhua tuosta suuresta hävityksestä.

"Täältä kyllä kaikki rauha häviää, jos ihmiset kutsutaan tänne", sanoi hän.

"Sitä samaa minäkin pelkään", sanoi Karri, "mutta metsän vanhimmat kai tietävät mitä tekevät." — "Minä luulen tietäväni paremman keinon", sanoi käärme, "jos minä vain saisin sen palkan, jota pyydän." — "Eivätkös ne nimitä sinua Avuttomaksi?" kysyi koira pilkallisesti. — "Olen vanha metsän asukas", sanoi tarhakäärme. "Minä tiedän, kuinka tämmöisistä syöpäläisistä päästään." — "Jos sinä vain saat ne häviämään", sanoi Karri, "niin ei sinulta kai kukaan pyytämäsi palkintoakaan kieltäne."

Kun Karri oli sanonut tämän, solahti käärme puun juuren alle eikä jatkanut keskustelua, ennen kuin oli hyvässä suojassa ahtaassa kolossa. "Sano sitten terveisiä Harmaaturkille", sanoi hän, "että jos hän tahtoo lähteä pois Rauhankorvesta eikä pysähdy, ennen kuin tulee niin kauas pohjoiseen, ettei siellä kasva yhtä ainoata tammea metsässä, eikä tule tänne takaisin niin kauan kuin tarhakäärme Avuton elää, niin lähetän minä taudin ja kuoleman tappamaan kaikki ne, jotka nyt matavat puita pitkin ja niitä jäytävät!" — "Mitä sinä sanot?" kysyi Karri ja hänen selkäkarvansa alkoivat kohota pystyyn. "Mitä pahaa Harmaaturkki on sinulle tehnyt?" — "Hän on tappanut sen, jota enin kaikista rakastin", sanoi käärme, "ja minä tahdon kostaa hänelle." Ennen kuin tarhakäärme ehti lopettaa, teki Karri hyökkäyksen häntä vastaan, mutta käärme oli hyvässä turvassa puun juuren alla. "Makaa siinä, missä makaat niin kauan kuin tahdot!" sanoi Karri lopuksi. "Me kyllä ajamme kuusimadot tiehensä ilman sinun apuasi."

Seuraavana päivänä tehtaanomistaja ja metsänvartija kulkivat metsäpolkua pitkin. Karri juoksi alussa heidän rinnallaan, mutta hetken kuluttua hän katosi ja kohta alkoi kuulua voimakasta haukuntaa metsästä. "Se on Karri, joka haukkuu", sanoi tehtaanomistaja. Metsänvartija ei tahtonut uskoa sitä todeksi. "Karri ei ole metsästännyt luvottomasti moneen vuoteen", sanoi hän. Hän juoksi metsään nähdäkseen, mikä koira siellä haukkui, ja tehtaanomistaja seurasi mukana.

He kulkivat haukkua kohti tiheimpään metsään, mutta siellä se taukosi. He pysähtyivät kuulostamaan, ja silloin, hiljaisuudessa, he kuulivat, kuinka toukkien leuat tekivät työtä, näkivät, kuinka neulasia sateli maahan, ja tunsivat voimakkaan tuoksun. Silloin he myöskin huomasivat, että kaikki puut olivat täynnä nunnaperhosten toukkia, noita pieniä puiden vihollisia, jotka voivat hävittää peninkulmittain metsää.

Suuri nunnasota

Seuraavana keväänä Karri tuli eräänä aamuna juosten metsän läpi. "Karri, Karri!" huusi joku hänen jälkeensä. Karri katsahti taakseen. Hän oli kuullut oikein. Vanha kettu seisoi luolan suulla ja huusi. "Sinun pitää sanoa minulle, tekevätkö ihmiset mitään metsän hyväksi", sanoi kettu. — "Ole varma siitä!" sanoi Karri. "Ne tekevät työtä minkä kerkiävät." — "Ne ovat tappaneet koko minun sukuni ja tulevat kai tappamaan ainutkin", sanoi kettu. "Mutta olkoon se heille anteeksi annettu, kunhan pelastavat metsän." Ei sitä kertaa käynyt Karri metsässä sinä vuonna, ettei joku kysynyt häneltä, voisivatko ihmiset pelastaa metsän. Ei ollut Karrin helppo vastata, sillä ihmiset eivät tienneet itsekään, onnistuisiko heidän päästä voitolle nunnista.

Kun ajattelee, miten pelätty ja vihattu vanha Kolmårdenin metsä oli ollut, oli aivan ihmeellistä nähdä, että toistasataa miestä joka päivä lähti metsään pelastaakseen sitä häviöstä. He kaatoivat metsää siellä, missä se oli enin vahingoittunutta, raivasivat pois pensaat ja karsivat alimmat oksat, etteivät toukat voisi madella puusta toiseen, hakkasivat leveitä katuja vahingoittuneen metsän ympärille ja asettivat maahan liimalla voideltuja tankoja saartaakseen toukat ja estääkseen niitä tunkeutumasta uusille aloille. Tehtyään sen he alkoivat asettaa liimarenkaita puiden ympärille. Heidän tarkoituksensa oli sillä tavoin estää toukkia pääsemästä puista, jotka jo oli syöty paljaksi, ja pakottaa ne pysähtymään siihen missä olivat, ja kuolemaan nälkään.

Ihmiset tekivät näitä töitä pitkin kevättä. He olivat hyvin toiveikkaita ja odottivat melkein levottomina, että toukat tulisivat munistaan esiin. He olivat varmat siitä, että olivat aidanneet ne niin hyvin, että ainakin suurimman osan toukista täytyi kuolla nälkään.

Niinpä tulivat sitten toukat esiin kesän alkupuolella, ja niitä oli monta vertaa enemmän kuin edellisenä kesänä. Mutta sehän ei tehnyt mitään, jos ne vain olivat hyvin aidatut eivätkä voisi hankkia itselleen riittävästi ruokaa.

Mutta eipä nyt käyntykään aivan niinkuin ihmiset olivat toivoneet. Kyllähän toukkia tarttui liimatankoihin, ja suuret joukot eivät liimarenkailta päässeet alas puista, mutta kukaan ei voinut väittää, että toukat oli saarrettu. Niitä oli aitauksen sisällä ja niitä oli sen ulkopuolella. Niitä oli kaikkialla. Niitä mateli maanteilla, aidoilla, seiniä pitkin. Ne vaelsivat Rauhankorven alueelta muihin Kolmårdenin osiin.

"Ne eivät lakkaa, ennen kuin ovat hävittäneet kaiken metsämme", sanoivat ihmiset. He olivat hyvin pahoilla mielin eivätkä voineet mennä metsään saamatta kyyneliä silmiinsä.

Karria inhotti koko tuo mateleva ja järsivä joukko, niin että hän ei voinut mennä ovesta ulos. Mutta eräänä päivänä hänen oli mielestään mentävä katsomaan, miten Harmaaturkki voi. Hän lähti heti hirvien asumasioille ja riensi eteenpäin kuono maassa. Kun hän oli tullut sen puun juuren luo, jossa hän vuotta aikaisemmin oli tavannut Avuttoman, oli se siinä taas ja kutsui häntä. "Oletko puhunut Harmaaturkille siitä, mitä minä sanoin sinulle viimeksi tavatessamme?" kysyi tarhakäärme. Karri vain haukahti ja yritti puraista häntä. "Tee se nyt sentään", sanoi käärme. "Sinähän näet, etteivät ihmiset tiedä mitään keinoa tätä hävitystä vastaan." — "Et sinäkään tiedä", sanoi Karri ja riensi pois.

Karri tapasi Harmaaturkin, mutta hirvi oli niin synkällä päällä, että vain vaivoin tervehti. Hän alkoi heti puhua metsästä. "En tiedä mitä antaisin, jos tästä surkeudesta tulisi loppu", sanoi hän.

"Silloin minun kai pitää sanoa sinulle, että sinä taitaisit voida pelastaa metsän", sanoi Karri ja kertoi hänelle tarhakäärmeen terveiset. — "Jos tuon olisi luvannut joku toinen kuin Avuton, niin minä lähtisin heti maanpakoon", sanoi hirvi. "Mutta mistä olisi tuommoisella käärmepahasella semmoinen voima?" — "Se oli tietysti vain turhaa kehumista", sanoi Karri. "Tarhakäärmeet ovat aina tietävinään enemmän kuin muut eläimet."

Kun Karri lähti kotiinpäin, seurasi Harmaaturkki mukana. Karri kuuli silloin rastaan kuusen latvasta rätisevän: "Siinä menee Harmaaturkki, joka on hävittänyt metsän! Siinä menee Harmaaturkki, joka on hävittänyt metsän!"

Karri luuli kuulleensa väärin, mutta eipä aikaakaan, kun tuli jänis polun poikki loikaten. Kun jänis näki heidät, se pysähtyi, vilkautti korviaan ja huusi: "Täällä tulee Harmaaturkki, joka on hävittänyt metsän." Sitten se puikki tiehensä niin pian kuin pääsi.

"Mitä ne sillä tarkoittavat?" kysyi Karri. — "En tiedä oikein", sanoi Harmaaturkki. "Minä luulen, että metsän pikkukansat ovat minulle vihoissaan siitä, että neuvoin hakemaan apua ihmisiltä. Kaikki heidän piilopaikkansa ja asuinpaikkansa ovat hävinneet, kun pikkumetsä hakattiin."

He kulkivat yhdessä vähän aikaa, ja Karri kuuli huudettavan joka taholta: "Siinä on Harmaaturkki, joka on hävittänyt metsän." Harmaaturkki ei ollut kuulevinaanakaan, mutta Karri luuli ymmärtävänsä, miksi toinen oli niin alakuloinen.

"Kuulehan, Harmaaturkki", sanoi Karri yht'äkkiä, "mitä tarhakäärme tarkoittaa väittäessään, että sinä muka olet tappanut sen, jota hän enin rakasti?" — "Mistäs minä sen tietäisin?" sanoi Harmaaturkki. "Tiedäthän sinä, ettei minun tapanani ole koskaan ketään tappaa."

Kohta sen jälkeen he tapasivat ne neljä vanhaa hirveä. Ne tulivat hitaasti ja mietteissään kävelen toinen toisensa perässä. "Päivää!" huusi Harmaaturkki heille. — "Päivää", vastasivat hirvet. "Tahdoimme juuri tavata sinua, Harmaaturkki, neuvotellaksemme kanssasi metsästä."

"Se on nyt niin", sanoi Köyryselkä, "että olemme saaneet tietää, että on tapahtunut ilkityö täällä metsässä ja että koko metsä hävitetään sen tähden, että teko on jäänyt rankaisematta." — "Mikä ilkityö se on?" — "Joku on tappanut vaarattoman eläimen, jota ei ole voinut syödä. Sitä pidetään ilkityönä Rauhankorvessa." — "Kuka on tehnyt semmoisen ilkityön?" sanoi Harmaaturkki. — "Se taitaa olla joku hirvi, ja me kysyisimme nyt sinulta, tiedätkö kuka se mahtaa olla?" — "En minä tiedä", sanoi Harmaaturkki, "minä en ole koskaan kuullut puhuttavan hirvestä, joka olisi tappanut vaarattoman eläimen."

Harmaaturkki erosi vanhuksista ja vaelsi eteenpäin Karrin kanssa. Hän oli käynyt yhä äännettömämmäksi ja käveli pää hyvin riipuksissa. He tulivat kulkeneeksi Krylen, kyykäärmeen, ohi, ja käärme loikoi kalliopaadellaan. "Siinä menee Harmaaturkki, joka on hävittänyt metsän", sähähti Kryle, hän niinkuin kaikki muutkin. Nyt oli Harmaaturkin kärsivällisyys lopussa. Hän meni käärmeen luo ja nosti etujalkansa. "Aiotko tappaa minutkin, niinkuin tapoit sen vanhan tarhakäärmeen?" sanoi Kryle. — "Olenko minä tappanut tarhakäärmeen?" kysyi Harmaaturkki. — "Ensimmäisenä päivänä metsään tulosi jälkeen tapoit tarhakäärme Avuttoman akan", sanoi Kryle.

Harmaaturkki lähti nopeasti Krylen luota ja jatkoi matkaansa Karrin rinnalla. Yht'äkkiä hän pysähtyi. "Karri, minähän se olen tehnyt sen ilkityön. Olen tappanut vaarattoman eläimen. Metsä häviää minun tähteni." — "Mitä sinä sanot?" keskeytti hänet Karri. — "Sano sinä tarhakäärme Avuttomalle, että Harmaaturkki lähtee maanpakoon jo tänä yönä!" — "Sitä minä en koskaan sano", sanoi Karri. "Tuo maa tuolla pohjoisessa päin on hirville vaarallinen maa." — "Luuletko sinä, että minä voin jäädä tänne, koska olen saanut aikaan semmoisen onnettomuuden!" sanoi Harmaaturkki. — "Älähän nyt hätäile. Odotahan huomiseen, ennen kuin teet mitään!" — "Sinä itse olet opettanut minulle, että hirvet ja metsä ovat yhtä", sanoi Harmaaturkki ja sen sanottuaan hän erosi Karrista.

Karri meni kotiin, mutta tämä keskustelu oli saattanut hänet levottomaksi, ja jo seuraavana päivänä hän tuli taas metsään tapaamaan hirveä. Mutta hän ei löytänyt Harmaaturkkia mistään eikä etsinytkään häntä kauan. Hän ymmärsi, että Harmaaturkki oli uskonut tarhakäärmettä ja mennyt maanpakoon.

Kotimatalla Karri oli niin pahalla tuulella, ettei sitä voi sanoin selittää. Hän ei voinut ymmärtää Harmaaturkkia, joka oli antanut tuon tarhakäärmeen, mokomankin, viekoitella itseään pois. Semmoista hullutusta hän ei ollut koskaan kuullut. Mitä tuo Avuton nyt mahtaisi?

Kävellessään näissä mietteissään Karri näki metsänvartijan seisomassa ja osoittelemassa puuhun. "Mitä sinä siinä katselet?" kysyi toinen mies, joka seiso i hänen vieressään. — "On tullut jokin tauti toukkiin", sanoi metsänvartija.

Karri hämmästy i sanomattomasti, mutta hän suuttui melkein vielä enemmän siitä, että tarhakäärmeellä oli ollut valta pitää sanansa. Nyt kai Harmaaturkki saa pysyä poissa iät kaikki, sillä tuo tarhakäärme ei varmaankaan kuole koskaan.

Juuri kun Karri oli enin suruissaan, pälkähti hänen päähänsä jotakin, joka häntä hiukan lohdutti. "Tuon käärmeen ei ehkä tarvitsekaan elää niin vanhaksi", ajatteli hän. "Ei se ehkä aina ole puun juuren alla piilossa. Jahka se on toimittanut pois toukat, niin kyllä minä tiedän, kuka sen hengiltä puraisee."

Oli todellakin ilmaantunut tautia toukkiin, mutta ensimmäisenä kesänä se ei ehtinyt paljoakaan levitä. Se oli tuskin puhjennut, kun toukat jo alkoivat koteloitua. Niistä syntyi miljoonia perhosia. Ne lentelivät öisin puiden ympärillä kuin lumituisku ja munivat lukemattomat määrät munia. Seuraavana vuonna oli odotettavissa vielä suurempi hävitys.

Hävitys tuli, mutta se ei kohdannut ainoastaan metsää, vaan myöskin toukkia itseään. Tauti levisi nopeasti metsäseudusta toiseen. Sairaat toukat lakkasivat syömästä, matelivat puiden latvoihin ja kuolivat sinne. Syntyi suuri ilo ihmisten kesken, kun he näkivät toukkain kuolevan, mutta vielä suurempi metsän eläinten kesken. Karri ajatteli joka päivä tuimalla tyydytyksellä sitä hetkeä, jolloin hän voisi puraista kuoliaaksi Avuttoman.

Mutta toukat olivat levinneet peninkulmittain lähimetsiin, eikä tauti tänäkään kesänä saavuttanut heitä kaikkia, vaan monet jäivät eloon, kunnes muuttuivat koteloiiksi ja perhosiksi.

Lentäviltä linnuilta sai Karri terveiset Harmaaturkilta, että tämä oli elossa ja voi hyvin. Mutta linnut kertoivat Karrille senkin, että sala-ampujat olivat monta kertaa ahdistaneet Harmaaturkkia ja että tämä oli hädin tuskin päässyt pakoon.

Karri eli suuressa odotuksessa ja ikävässä. Ja hänen täytyisi odottaa vielä kaksi kesää. Vasta silloin olisivat toukat lopussa.

Tuskin Karri oli kuullut metsänvartijan sanovan, että metsä oli pelastettu, kun hän lähti etsimään Avutonta. Mutta kun hän tuli metsään, selvisi hänelle jotakin kauheata. Hän ei voinut enää metsästä, hän ei voinut enää juosta, hän ei voinut enää nuuskia vihollisensa jälkiä, hän ei voinut nähdä. Pitkä odotusaika oli vanhentanut Karrin. Hän oli huomaamattaan tullut vanhaksi. Hän ei enää jaksanut purra kuoliaaksi tarhakäärmettä. Hän ei voinut vapauttaa ystäväänsä Harmaaturkkia sen vihamiehestä.

Kosto

Eräänä iltapäivänä laskeutui Akka Kebnekaiselainen ja hänen laumansa metsäjärven rannalle. He olivat vielä Kolmårdenissa, mutta olivat jo poistuneet Itä-Göötanmaalta ja olivat nyt Jönåkerin kihlakunnassa Sörmlannissa.

Kevään tulo oli myöhästynyt, kuten tavallisesti vuoriseudulla, ja järvi oli vielä jäässä kaikkialta muualta paitsi rannoilta. Hanhet hyökkäsivät heti veteen kylpemään ja etsimään ruokaa, mutta Niilo Holgerinpoika oli aamulla kadottanut toisen puukenkänsä ja hän pistäytyi rannalla kasvavaan lepikkoon ja koivikkoon etsiäkseen jotakin, mitä voisi sitoa jalkaansa.

Poika sai mennä aika pitkälle, ennen kuin löysi siihen sopivaa, ja hän katseli levottomasti ympärilleen, sillä hänen ei ollut ollenkaan hyvä olla täällä metsässä. "Toista on tasangolla tai järvellä", hän ajatteli. "Siellä voi nähdä minne menee. Jos tämä olisi edes pyökkimetsä, niin ainahan se menettelisi, sillä siellä on maa melkein paljasta, mutta minä en voi ymmärtää, kuinka ihmiset voivat sietää tällaisia tietttömiä ja synkkiä koivu- ja kuusimetsiä. Jos tämä olisi minun metsääni, niin hakkaisin maahan kaikki tynni."

Viimein hän löysi palan tuohta ja seiso i juuri asettelemassa sitä jalkaansa, kun kuuli rapinaa takaansa. Hän kääntyi ja näki, että käärme luikerteli risukossa suoraan häntä kohti. Se oli aivan

tavattoman pitkä ja paksu, mutta poika näki heti, että sillä oli valkoinen pilkku kummassakin poskessa, ja hän jäi seisomaan paikalleen. "Sehän on vain tarhakäärme", hän ajatteli. "Se ei kai voi tehdä minulle mitään." Mutta samassa hän sai käärmeeltä niin kovan töytäyksen rintaansa, että kaatui. Poika pääsi jaloilleen heti ja juoksi pakoon, mutta käärme ajoi häntä takaa. Maa oli risuista ja kivistä, eikä poika päässyt erittäin pian pakoon, vaan käärme seurasi hänen kintereillään.

Yht'äkkiä poika näki edessään suuren jyrkkäreunaisen kiven, ja hän rupesi kiipeämään sen päälle. "Tänne ei käärme voine tulla", ajatteli hän, mutta kun hän päästyään kivelle katsahti taakseen, hän näki, että käärme koetti seurata häntä sinnekin.

Aivan pojan vieressä kiven päällä oli toinen kivi, melkein pyöreä ja miehen pään kokoinen. Se lepäsi aivan irrallaan kaitaisen reunan varassa. Oli käsittämätöntä miten se oli voinut jäädä siihen. Kun käärme tuli lähemmäksi, juoksi poika pyöreän kiven taakse ja sysäsi sitä. Se pyörähti suoraan käärmettä kohti, vetäisi sen maahan ja jäi sen pään päälle.

"Tuopa teki tehtävänsä mainiosti", ajatteli poika ja huokasi helpotuksesta nähdessään, miten käärme nytkähteli pari kertaa kiivaasti ja jäi sitten liikkumattomaksi. "Enpä luule koskaan tällä matkalla olleeni suuremmassa vaarassa."

Hän oli tuskin ehtinyt tointua, kun kuuli suhauksen ilmassa ja näki linnun laskeutuvan maahan ihan käärmeen viereen. Se oli kooltaan ja rakenteeltaan kuin varis, mutta sillä oli kaunis metallinkiiltävä höyhenpuku. Poika vetäytyi varovasti piiloon kivessä olevaan halkeamaan. Hänellä oli tuoreessa muistissaan se seikkailu, jolloin varikset olivat vieneet hänet, eikä hän tahtonut näyttäytyä suotta aikojaan.

Musta lintu kävellä koikkelehti edestakaisin pitkin käärmeen ruumista ja käänteli sitä nokallaan. Viimein se räpäytti siipiään ja huusi niin kimeällä äänellä, että korvia vihloi: "Se on varmaankin Avuton, tarhakäärme, joka tässä lepää hengetönnä." Hän tepasteli vielä kerran pitkin käärmeen ruumista ja jäi sitten seisomaan syviin mietteisiin vaipuneena, raaputtaen niskaansa jalallaan.

"On mahdotonta, että olisi kaksi näin suurta käärmettä tässä metsässä", sanoi hän. "Se on varmasti hän."

Hän näytti juuri aikovan työntää nokkansa käärmeen ruumiiseen, kun yht'äkkiä pysähtyi. "Älä ole pöllöpää, Bataki", sanoi hän. "Et kai sinä aio ikinä syödä käärmettä, ennen kuin olet kutsunut tänne Karrin. Hän ei usko, että Avuton on kuollut, ellei itse saa sitä nähdä."

Poika koetti pysytellä hiljaa, mutta lintu oli niin naurettavan juhlallinen kävellessään siinä ja haastellessaan itseksensä, ettei hän voinut pidättää nauruaan.

Lintu kuuli sen ja lennähti kivelle. Poika nousi kiireesti ylös ja meni häntä vastaan. "Etkös sinä ole se, jota sanotaan Batakiksi, korpiksi, ja etkös sinä ole hyvä ystävä Akka Kebnekaiselaisen kanssa?" kysyi poika. Lintu katseli häntä tarkkaan, ja sitten hän nyökäytti kolme kertaa päätään. "Ethän sinä vain liene se, joka lentelee villihanhien seurassa ja jota ne sanovat Peukaloiseksi?" — "Vaikkapa olisinkin", sanoi poika.

"Oli hirveän hyvä, että tapasin sinut. Sinä ehkä voit sanoa minulle, kuka on tappanut tämän tarhakäärmeen." — "Se oli tuo kivi, jonka minä vyörytin häntä vastaan", sanoi poika ja kertoi, miten kaikki oli käynyt. "Se oli reipas teko semmoisen teoksi, joka on niin pieni kuin sinä", sanoi korppi. "Minulla on täällä metsässä näillä seuduin ystävä, joka ilostuu kovasti, kun saa kuulla, että tarhakäärme on tapettu, ja minä tekisin sinulle kernaasti vastapalveluksen." — "Kertokaa sitten minulle, miksi olette niin iloisia tarhakäärmeen kuolemasta!" sanoi poika. — "Se on pitkä juttu", sanoi korppi. "Et sinä jaksa sitä kuunnella."

Mutta poika sanoi kyllä jaksavansa, ja nyt kertoi korppi koko tarinan Karrista ja Harmaaturkista ja tarhakäärmeestä ja Avuttomasta. Kun hän oli lopettanut, istui poika hetkisen aikaa äänetönnä ja tuijotti eteensä. — "Kiitän sinua", sanoi hän sitten. "Saatuani kuulla tämän on minusta kuin ymmärtäisin metsää paremmin kuin ennen. Mahtaneeko suuresta Rauhankorvesta olla enää mitään jäljellä?" — "Suurin osa on kyllä turmeltunut", sanoi Bataki. "Puut ovat niinkuin kulon polttamat. Ne on kaadettava, ja kestää kauan, ennen kuin tästä metsästä tulee semmoinen kuin se oli." — "Tuo käärme on ansainnut kuolemansa", sanoi poika, "mutta onko mahdollista, että hän oli niin viisas, että voi lähettää taudin toukkiin." — "Ehkä hän tiesi, että ne tavallisesti sairastuvat sillä tavalla", sanoi Bataki. — "Niin, saattaahan olla, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että viisas eläin se sittenkin oli."

Poika oli ääneti ja korppi hyppäsi kiveltä ja riensi rantaan. Siellä olivat kaikki hanhet nousseet vedestä ja seisivat ja puhelivat vanhan koiran kanssa, joka oli niin heikko ja raihmainen, että hänen olisi luullut voivan kaatua kuolleena maahan millä hetkellä hyvänsä.

"Siinä on Karri", sanoi Bataki pojalle. "Anna hänen nyt ensin kuulla, mitä villihanhilla on hänelle kerrottavaa! Sitten sanomme me hänelle, että tarhakäärme on kuollut."

He riensivät lähemmä ja kuulivat, kuinka Akka puhui Karrille. "Se tapahtui viime vuonna, kun me olimme kevätmatkallamme", sanoi johtajahanhi. "Olimme lentäneet Yksi, Kaksi ja minä eräänä aamuna Taalainmaan Siljanista ja kuljimme suurten rajametsäin yli Taalainmaan ja Helsinglandin välillä. Emme nähneet allamme mitään muuta kuin ruskeaa havumetsää. Lunta oli vielä paksult puiden välissä, joet olivat jäässä, siellä täällä vain jokin musta suvanto, ja joen rannoilta oli lumi osaksi sulanut. Tuskin näimme ainoatakaan kylää tai taloa, ainoastaan harmaita karjamajoja, jotka ovat autioina talven aikana. Siellä täällä luikerteli kaitaisia metsäteitä, joita pitkin ihmiset talvella olivat ajaneet hirsiiä. Jokien varsilla oli suuria hirsikasvoja.

"Lentäessämme näimme yht'äkkiä kolme metsästäjää alhaalla metsässä. Ne hiihtivät, ja niillä oli kahlekoirat matkassaan ja puukot vyöllä, mutta ei pyssyjä. Oli kova hankiainen, ja ne eivät seuranneet luikertelevia metsäteitä, vaan hiihtivät suoraan eteenpäin. Näytti siltä kuin ne olisivat hyvin tienneet, minne niiden oli mentävä löytääkseen sen, jota etsivät.

"Lensimme korkealla ja näimme koko metsän allamme. Kun olimme keksineet metsästäjät, teki mieleemme ottaa selkoa riistasta. Aloimme lentää edestakaisin ja tähystellä puiden väliin. Näimme silloin tiheässä pensaikossa kuin suuria sammaltuneita kiviä. Ne eivät kuitenkaan olleet oikein kivien näköisiä, sillä niiden päällä ei ollut lunta.

"Me laskeusimme nyt nopeasti alas ja istahdimme keskelle vesaikkoa. Silloin liikaktivat nuo kivilouhut. Siinä oli kolme hirveä lepäämässä metsän hämärässä: härkä ja kaksi lehmää. Härkä liikahti kuullessaan meidän tulomme; ja se tuli meitä vastaan. Se oli suurin ja komein eläin, minkä milloinkaan olimme nähneet. Mutta kun hän huomasi, että ne, jotka olivat hänet herättäneet, olivat vain mitättömiä villihanhia, laskeutui hän takaisin levolle. 'Älkäähän asettuko nukkumaan, vaari!' sanoi minä hänelle. 'Paetkaa niin pian kuin voitte! Metsässä on metsämiehiä, ja ne hiihtävät suoraan tänne teidän makuupaikallenne.'

"Kiitoksia paljon, hanhivuori", sanoi hirvi ja minusta näytti, kuin hän olisi ollut nukkumaisillaan puhuessaan, 'mutta te kai tiedätte, että me hirvet olemme rauhoitettuja tähän aikaan vuodesta. Nuo metsämiehet ovat kai lähteneet ketunajoon.'

"Metsä on täynnä ketunjalkiä, mutta metsämiehet eivät olleet niistä tietävinäänkään. Uskokaa minua! Nyt ne tulevat tänne teitä tappamaan. Niillä ei ole pyssyjä, ainoastaan keihäät ja puukot, sentähden että ne eivät uskalla ampua metsässä tähän aikaan vuodesta.'

"Härkä makasi yhä levollisena, mutta lehmät tulivat levottomiksi. 'On ehkä niinkuin hanhet sanovat', sanoivat he ja rupesivat nousemaan. — 'Maatkaa te vain rauhassa!' sanoi härkä. 'Tähän metsään ei tule metsämiehiä. Siitä saatte olla huoleti.'

"Eihän siihen voinut sen enempää, ja me villihanhet lähdimme taas lentoon. Mutta me lentelimme edestakaisin saman paikan yllä nähdäksemme, miten hirvien kävisi.

"Tuskin olimme nousseet tavalliseen lentokorkeuteen, kun näimme härän tulevan metsästä. Hän veti ilmaa sieraimiinsa ja meni sitten suoraan metsämiehiä vastaan. Mennessään hän astui kuivien risujen päälle, jotta ne rusahdellen katkeilivat. Suuri paljas suo oli hänen edessään. Hän meni sinne ja asettui keskelle suota, jotta näkyisi joka taholle. Siinä seisoivat hirvi, kunnes metsämiehet tulivat metsän reunaan. Silloin hän kääntyi ja pakeni toisaanne kuin mistä oli tullut. Metsämiehet päästivät koiransa irti, ja itse he hiihtivät jälkeen niin nopeasti kuin suinkin voivat.

"Hirvi oli laskenut päänsä selkää vasten ja juoksi, minkä suinkin pääsi. Hän pyrytti pilvenä lunta ympärilleen. Sitten hän pysähtyi ikään kuin odottaakseen heitä, ja kun he taas olivat näkyvissä, puhalsihen hän uudestaan menemään. Me ymmärsimme, että hänen tarkoituksensa oli houkutella metsämiehet pois niiltä seuduin, missä lehmät makasivat. Meistä oli hauskaa, että hän oli niin urhoollinen, että asettui itse vaaralle alttiiksi, jotta ne, jotka olivat hänen omansa, saisivat olla rauhassa. Ei kukaan meistä olisi tahtonut lähteä siitä paikasta, ennen kuin olimme saaneet nähdä, kuinka tämä kaikki päättyisi.

"Ajo jatkui tällä tavoin pari tuntia. Meitä ihmetytti, että metsästäjät viitsivät seurata hirveä, kun heillä ei ollut pyssyjä. Eivät ne kai kuvitelleet jaksavansa uuvuttaa semmoista juoksijaa, kuin hän oli.

"Mutta sitten me huomasiimme, ettei hirvi enää paennutkaan yhtä nopeasti kuin alussa. Hän asetteli jalkojaan varovaisemmin lumeen. Ja kun hän veti ne ylös, näkyi jalansijoissa verta.

"Silloin ymmärsimme, miksi metsämiehet olivat olleet niin itsepintaisia. Ne toivoivat apua lumelta. Hirvi oli raskas ja joka askeleella hän upposi kinoksen pohjaan. Mutta lumen kova kuori kulutti rikki

hänen jalkansa. Se repi pois karvan ja viilsi nahkaa, ja hän kärsi kovia kipuja. Ja hän uupui kahlatessaan syvässä lumessa.

"Vihdoin hän menetti malttinsa. Hän pysähtyi antaakseen koirien ja metsämiesten tulla ihan lähelle ja taistellakseen heidän kanssaan. Seisoessaan siinä ja odottaessaan hän loi silmäyksen ylös ja nähdessään meidät, kun vaakuimme siinä hänen kohdallaan, hän huusi: 'Jääkää tähän, villihanhet, kunnes kaikki on lopussa! Ja kun ensi kerran kuljette Kolmårdenin yli, niin hakekaa käsiinne Karri-koira ja sanokaa hänelle, että hänen ystävänsä Harmaaturkki on kuollut niinkuin kuolla pitää!'"

Kun Akka oli ehtinyt tähän, nousi vanha koira ja astui pari askelta häntä lähemmäksi. "Harmaaturkki eli niinkuin elää pitää", sanoi hän. "Hän tunsu minut. Hän tiesi, että minä olen urhoollinen koira ja että minä ilostuisin kuullessani, että hän on kuollut, niinkuin kuolla pitää. Kerrohan nyt, kuinka..."

Hän nosti häntäänsä ja kohotti päätään ikään kuin antaakseen itselleen reippaan ja jalon asennon, mutta vaipui taas takaisin.

"Karri se, Karri se!" huusi nyt ihmisen ääni metsästä.

Vanha koira nousi nopeasti. "Isäntäni siellä huutelee minua", sanoi hän, "ja minä seuraan häntä mielelläni. Näin äsken, että hän latasi pyssynsä, ja me molemmat menemme nyt metsään viimeistä kertaa yhdessä. Kiitoksia, villihanhi. Tiedän kaikki, mitä tarvitsee tietää mennäkseen tyytyväisenä kuolemaan."

XXIII

KAUNIS PUUTARHA

Sunnuntaina huhtikuun 24. pñä.

Seuraavana päivänä villihanhet lensivät pohjoiseen päin Sörmlannin yli. Poika istui ja katseli maisemaa ja ajatteli itsekseen, että tämä ei ollut minkään hänen ennen näkemänsä maiseman näköinen. Ei ollut suuria tasankoja, niinkuin Skoonessa ja Itä-Göötanmaalla oii ollut, eikä sellaisia suuria metsäseutuja kuin Smoolannissa, vaan kaikki tyynni oli sekaisin. "Täällä ne ovat ottaneet suuren järven ja suuren joen ja suuren metsän ja suuren vuoren ja hakanneet ne palasiksi ja sekoittaneet palaset ja levittäneet maanpinnalle ilman mitään järjestystä", ajatteli poika, sillä hän ei nähnyt mitään muuta kuin pieniä laaksoja ja pieniä järviä ja pieniä kukkuloita ja pieniä metsiköitä. Ei mikään päässyt oikein levittäytymään. Niin pian kuin tasanko pyrki suurenemaan, tuli kukkula ja asettui eteen, ja jos kukkula tahtoi pidetä harjuksi, alkoi siinä taas tasanko. Niin pian kuin järvi laajeni niin suureksi, että se joltakin näytti, kapeni se joeksi, eikä jokikaan saanut pitkälti juosta, kun se jo laajentui järveksi. Villihanhet lensivät niin lähellä meren rantaa, että poika voi nähdä meren yli, ja hän näki, ettei merikään saanut levittää laajaa pintaansa monien saarien häiritsemättä, eivätkä saaretkaan erittäin paljon suureta, ennen kuin meri taas alkoi. Oli ainaista vaihtelua. Havumetsät ja lehtimetsät vuorottelivat, pellot ja suot vuorottelivat, herrastalot ja talonpoikaistalot vuorottelivat.

Pelloilla ei näkynyt ketään, mutta sen sijaan ihmisiä kulki teillä ja poluilla. Niitä tuli ulos pienistä Kolmårdenin rinteillä kyyhöttävistä metsätaloista, pukeutuneina mustiin vaatteisiin, kädessä kirja ja nenäliina. "Tänään on sunnuntai", ajatteli poika ja katseli kirkkoväkeä. Parissa paikassa hän näki hääväkeä, joka ajoi kirkkoon suurena seurueena, ja toisessa paikassa tuli ruumissaattue hiljalleen tietä myöten. Hän näki suuria herrasvaunuja ja pieniä talonpoikaisrilloja, ja hän näki järvellä veneitä, jotka kaikki olivat matkalla kirkkoon.

Poika kulki Björkvikin kirkon yli ja yli Bettnan ja Backstan ja Vadsbron, ja sitten kohti Sköldingeä ja Flodaa. Kaikkialla hän kuuli kirkonkellojen soivan. Se tuntui ihmeen kauniilta ylhäältä ilmasta kuunneltaessa. Oli niinkuin koko kirkas ilma olisi muuttunut ääniksi ja säveliksi.

"Yksi asia ainakin on varma", sanoi poika, "ja se on se, että minne minä vain tulenkin tässä maassa, niin tapaan minä aina tämmöisiä kelloja soittavia kirkkoja." Ja se synnytti hänessä turvallisuuden tunteen, sillä vaikka hän nyt olikin toisessa maailmassa, niin oli hänestä niinkuin hän ei olisi voinut oikein eksyä niin kauan kuin kirkonkellot saattoivat kutsua hänet takaisin kantavalla äänellään.

He olivat tulleet hyvän matkaa Sörmlannin yli, kun poika huomasi mustan pilkun, joka liikkui maassa heidän allaan. Hän luuli sitä ensin koiraksi, eikä hän olisi sitä sen enempiä ajatellut, jollei se olisi koettanut pysytellä samassa suunnassa kuin he. Se riensi aukeita maita ja läpi metsien, hyppeli poikki ojen, loikkaili aitojen yli eikä sallinut minkään pidättää itseään. "Näyttää siltä kuin Smirre kettu taas olisi liikkeellä", sanoi poika, "mutta miten hyvänsä, me kai lennämme hänen näkyvistään."

Kohta sen jälkeen villihanhet rupesivat lentämään kaikkein kovinta vauhtiaan, ja he lensivät sillä tavalla niin kauan kuin kettu oli näkyvässä. Kun hän ei enää voinut heitä nähdä, kääntyivät he ja kulkivat suurena kaarena länttä ja etelää kohti, melkein niinkuin olisivat aikoneet lentää takaisin Itä-Göötanmaahan. "Se mahtoi sittenkin olla Smirre kettu", ajatteli poika, "koska Akka näin kääntyy sivulle ja kulkee toista tietä."

Illan tullessa villihanhet lensivät vanhan sörmlantilaisen herrastalon yli, jota sanotaan Suureksi Djulöksi. Suuren valkean asuinrakennuksen takana oli lehtipuupuisto, ja sen edessä oli Suuren Djulön järvi pitkin niemineen ja kukkulaisine rantoineen. Se oli vanhanaikaisen ja viehättävän näköinen, ja pojalta pääsi huokaus, kun hän lentäessään talon yli ajatteli, miltä mahtaisi tuntua käydä semmoiseen taloon päätyneen päivämatkan jälkeen, sen sijaan että täytyi laskeutua hyllyvälle suolle tai kylmälle jäälle. Mutta semmoista ei tietysti voinut ajatellaakaan mahdolliseksi. Villihanhet laskeutuivat vähän matkan päässä talon pohjoispuolella olevalle metsäniitylle, joka oli niin tulvillaan vettä, että vain joitakin mättäitä sieltä täältä pisti esiin. Näin huonoa yösijaa pojalla tuskin oli ollut koko matkalla.

Hän istui vielä vähän aikaa hanhikukon selässä tietämättä miten toimisi. Sitten hän loikki pitkin laukoin mättäältä mättäälle, kunnes tuli kovalle maalalle, ja riensi sinnepäin, missä vanha talo oli.

Nyt sattui niin, että juuri sinä iltana muutamia ihmisiä istui eräässä Suureen Djulöhön kuuluvassa torpassa. He istuivat ja juttelivat takkavalkean ääressä. He olivat jutelleet papin saarnasta ja kevättöistä ja ilmoista, mutta kun sitten puheenaihe oli alkanut loppua, pyysivät he vanhaa mummoa, joka oli torpparin äiti, kertomaan kummitusjuttuja.

Tiedetäänhän, ettei missään maailmassa ole niin paljon herraskartanoita ja kummitusjuttuja kuin Sörmlannissa. Mummo oli nuoruudessaan palvellut monessa paikassa, ja hän tiesi niin paljon kaikenlaista kummaa, että häneltä olisi riittänyt juttua vaikka aamuun asti. Hän kertoi niin uskottavasti ja hyvin, että niiden, jotka istuivat ja kuulivat häntä, oli vaikea olla pitämättä sitä totena. He melkein säpsähtivät, kun eukko pari kertaa keskeytti kertomuksensa ja kysyi, eivätkö he kuulleet, että jossakin risahti. "Että te nyt ette voi kuulla, että joku hiiviskelee nurkissa!" sanoi hän. Mutta toiset eivät huomanneet mitään.

Kun eukko oli kertonut juttuja Eriksbergistä ja Vibyholmista ja Julitasta ja Lagmansösta ja monesta muusta paikasta, kysyi joku, eikö koskaan ollut tapahtunut mitään ihmeellistä Suurena Djulössä. "Eipä tiedä vaikka olisikin", sanoi vanhus. Kohta he kaikki tahtoivat kuulla, millaisia tarinoita oli olemassa heidän omasta kartanostaan.

Silloin kertoi eukko, että ennen vanhaan oli kuulemma ollut suuri talo Suuren Djulön pohjoispuolella, mäellä, jossa nyt ei ollut muuta kuin metsää, ja sen talon edessä oli ollut kaunis puutarha. Silloin oli kerran tapahtunut, että muuan, jota sanottiin Kaarleksi ja joka siihen aikaan oli hallinnut koko Sörmlantia, oli matkallaan tullut Suureen Djulöhön. Ja kun hän oli syönyt ja juonut, oli hän mennyt puutarhaan ja seisonut siellä kauan aikaa ja katsellut Suuren Djulön järveä ja sen kauniita rantoja. Mutta hänen siinä katsellessaan ja iloitessaan näkemästään ja ajatellessaan itsekseen, ettei missään ollut kauniimpaa maata kuin Sörmlanti, oli hän kuullut jonkun huohtavan takanaan. Silloin hän oli kääntynyt ja nähnyt vanhan työmiehen seisovan lapioonsa nojautuneena. "Sinä huokasit niin syvään?" oli silloin Kaarle-herra sanonut. "Mitä sinulla on huokaamista?" — "Saaneehan tuota toki edes huoaata, kun täytyy tehdä työtä aamusta iltaan joka päivä", oli työmies vastannut. Mutta Kaarle-herra oli kiivas mies eikä häntä miellyttänyt, että ihmiset valittivat. "Jos ei sinulla ole muuta valittamista", oli hän huudahtanut, "niin sanon minä sinulle, että minä olisin tyytyväinen, jos saisin kaivaa Sörmlannin maata kaiken aikani." — "Mahtakoon hänen armollensa käydä niinkuin hän toivoo!" oli työmies vastannut.

Mutta sitten ihmiset sanoivat, että Kaarle-herra kuolemansa jälkeen ei ollut saanut rauhaa haudassaan, vaan että hän joka yö tuli Suureen Djulöhön kaivamaan puutarhassaan. Todellisuudessa ei ollut enää mitään puutarhaa; siinä, missä sen olisi pitänyt olla, oli nyt vain tavallinen metsäinen mäki. Mutta jos joku sattui kulkemaan metsän läpi pimeänä yönä, niin saattoi tapahtua, että hän sai nähdä sen.

Tässä mummo keskeytti taas tarinansa ja katsoi tuvan pimeään nurkkaan. "Eikö siellä joku liikahtanut?" kysyi hän.

"Ei siellä mikään liikahtanut, mummo kertoo vain", sanoi pojan vaimo. "Näin eilen, että rotat olivat tehneet suuren reiän tuohon nurkkaan, mutta minulla oli niin paljon muuta tekemistä, että se jäi minulta tukkeamatta. Sanokaahan meille nyt, onko kukaan nähnyt sitä puutarhaa."

"Sen minä kyllä saatan sanoa", sanoi mummo, "että minun oma isänikin kerran näki sen. Hän käveli metsässä eräänä kesäyönä ja yht'äkkiä hän näki edessään korkean puutarhanmuurin ja sen yli hän näki mitä harvinaisimpia puita, jotka olivat niin täynnä kukkia ja hedelmiä, että oksat riippuivat pitkälle muurin yli. Isä käveli hiljalleen metsässä ja kummaili, mistä tämä puutarha yht'äkkiä oli ilmaantunut.

Silloin aukeni muurissa oleva portti ja siitä tuli puutarhuri ja kysyi, tahtoiko isä nähdä hänen puutarhansa. Miehellä oli lapio kädessä ja hänellä oli suuri esiliina kuten muillakin puutarhureilla, ja isä aikoi juuri seurata häntä, kun tuli tarkastaneeksi hänen kasvojaan. Samassa isä tunsu puutarhurin suippenevasta otsatukasta ja suippoparrasta. Se oli itse Kaarle-herra, aivan sellainen, millaiseksi hän oli nähnyt hänet kuvattuna kaikissa niissä herraskartanoissa, joissa oli..."

Tässä kertomus keskeytyi uudelleen. Halko oli räsähtänyt palamaan, niin että kipinöitä ja paakkuja lensi lattialle. Tuli hetkeksi ihan valoisaa tuvan kaikkiin nurkkiin, ja mummo oli näkevinään vilahduksen pienestä peukaloisesta, joka istui reiän vieressä ja kuunteli kertomusta, mutta nyt kiireesti livahti lattian alle.

Pojan vaimo otti luudan ja kihvelin, lakaisi pois hiilet ja istuutui taas. "Nyt voitte jatkaa, mummo," hän sanoi. Mutta mummo ei tahtonut. "Olkoon täksi illaksi", sanoi hän ja hänen äänensä kuulosti vähän oudolta. Toiset tahtoivat kuulla enemmän, mutta pojan vaimo näki, että mummo oli käynyt kalpeaksi ja että hänen kätensä vapisivat. "Ei, mummo on uupunut ja hänen täytyy päästä levolle", sanoi hän.

Hetken kuluttua poika palasi taas metsään villihanhien luo. Hän pureskeli porkkanaa, jonka oli löytänyt kellarin edestä; hänestä tuntui kuin hän olisi syönyt komean illallisen, ja hän oli hyvillään siitä, että oli saanut istua monta tuntia lämpimässä tuvassa. "Kun nyt saisin hyvän yösjän!" hän ajatteli. Hänen päähänsä pisti silloin, että olisi parasta, jos hän valitsisi itselleen makuusijakseen tuuhean kuusen, joka kasvoi tien vieressä. Hän keikauttihe puuhun ja palmikoi yhteen muutamia pikku oksia vuoteekseen.

Siinä hän nyt loikoi vähän aikaa ja ajatteli sitä, mitä oli kuullut tuvassa, ja ennen muuta tuota Kaarle-herraa, joka kuljeskeli täällä Djulön metsässä, mutta hän nukkui pian ja olisi kai nukkunut aamuun asti, ellei olisi herännyt siihen, että kuuli rautasaranain vingahduksen aivan allaan.

Poika herää samassa, hieroo unen silmistään ja katselee ympärilleen. Aivan hänen vieressään on miehen korkuinen muuri, ja muurin yli häämöttää puita, jotka nuokkuvat hedelmien painosta.

Ensin se on hänestä hyvin ihmeellistä. Eihän täällä ollut mitään hedelmäpuita silloin kun hän nukkui. Mutta hetken kuluttua muisti palaa, niin että hän ymmärtää, mikä puutarha tämä on. Mutta ihmeellisintä kaikesta on ehkä se, ettei häntä ollenkaan pelota, vaan päinvastoin hän tuntee aivan vastustamatonta halua mennä puutarhaan. Kuusessa, jossa hän makaa, on pimeää ja koleaa, mutta puutarhassa on valoisaa, ja hän on näkevinään hedelmien ja ruusujen hehkuvan kirkaassa päivänpaisteessa. Olisipa hauskaa saada tuntea vähän kesälämmintäkin, kun on kulkenut niin kauan kylmässä ja pahassa ilmassa.

Näyttää olevankin hyvin helppo päästä puutarhaan. Korkeassa muurissa on portti aivan kuusen vieressä ja vanha puutarhuri on juuri avannut suuret rautaportit. Nyt hän seisoo portilla ja tähystelee metsään kuin odottaisi jotakin.

Tuossa tuokiossa poika on maassa. Hän menee puutarhurin luo lakki kädessä, kumartaa ja kysyy, olisiko mahdollista saada katsella puutarhaa.

"Saaneehan tuota katsella", vastaa puutarhuri karhealla äänellä. "Astu vain sisään!"

Hän vetää sitten portit kiinni ja sulkee ne raskaalla avaimella, jonka pistää vyöhönsä. Poika seisoo ja katselee häntä. Hänellä on karkeat kasvot ja suuret viikset, terävä suippoparta ja terävä nenä. Jollei hänellä olisi ollut sinistä puutarhurin esiliinaa ja kädessä raskasta lapiota, olisi poika voinut luulla häntä sotamieheksi.

Puutarhuri kulkee puutarhaan niin pitkin askelin, että pojan täytyy juosta voidakseen pysytellä hänen kintereillään. He kulkevat kaitaista polkua ja poika sattuu astumaan ruoholle. Mutta silloin hän heti saa muistutuksen, ettei pidä tallata ruohoa, ja sitten hän juoksee opastajansa perässä.

Poika ajattelee, että puutarhuri luulee olevansa liian hyvä opastamaan häntä ja näyttelemään puutarhaansa hänenlaiselleen eikä uskalla kysyä häneltä mitään, juoksee vain perässä. Silloin tällöin puutarhuri sanoo hänelle jonkin sanan. Aivan muurin vieressä on tiheä pensasaita, ja kun he ovat tulleet sen läpi, sanoo hän kutsuvansa sitä Kolmårdeniksi. "Niin, se on niin suuri, että sitä kyllä saattaa sanoa Kolmårdeniksi", sanoo poika, mutta puutarhuri ei viitsi kuunnella, mitä hänellä on sanomista.

Sitten he tulevat pensaikosta ja poika voi nähdä suurimman osan puutarhaa. Hän huomaa heti, ettei se ole aivan iso, ainoastaan pari tynnyrialaa. Korkea muuri suojaa sitä etelässä ja lännessä, mutta pohjoisessa ja idässä se on vesien ympäröimä, niin ettei siinä tarvita mitään aitauksia.

Puutarhuri on pysähtynyt sitoakseen kiinni jonkin köynnöksen, ja pojalla on siis aikaa katsella ympärilleen. Hän ei ole eläessään nähnyt montakaan puutarhaa, mutta tämä on hänen ymmärtääkseen

kuitenkin aivan toisenlainen kuin kaikki muut. Se mahtaa olla tehty johonkin vanhaan malliin, sillä nykyisin ei enää harrasteta noin suunnattoman paljon pieniä kukkuloita ja pieniä kukkaskenttiä ja pieniä pensaikkoja. Eikä myöskään semmoista pienten lampien ja luikertelevien kanavien vilinää kuin täällä joka taholla on.

Kaikkialla on mitä komeimpia puita ja ihanimpia kukkia, ja vesi pienissä kanavissa on kirkasta, tumman vihreää ja päilyilevää. Ja pojan mielestä on kaikki kuin paratiisissa. Hän lyö kätensä yhteen ja huudahtaa: "Enpä elämässäni ole nähnyt mitään näin kaunista! Mikä ihmeen puutarha tämä on?" Sen hän huudahtaa aivan ääneensä, ja heti kääntyy puutarhuri häntä kohti ja sanoo karkealla äänellä; "Tämän puutarhan nimi on Sörmlanti. Mikä sinä olet, kun et sitä tiedä? Tätä on aina pidetty valtakunnan kauneimpana."

Poika alkaa vähän miettiä tätä vastausta, mutta hänellä on niin paljon katselemista, ettei hän ennätä saada selville, mitä se merkitsee. Vaikka kaikki kukat ja luikertelevat vesistöt ovatkin kauniita, niin on siinä vielä jotakin, joka on hänestä vieläkin hauskeempaa, nimittäin kaikki nuo pienet huvimajat ja leikituvat, joita on rakennettu puutarhaan. Niitä on kaikkialla, mutta enin niitä on lammikkojen ja kanavien reunoilla. Eivät ne ole oikeita taloja. Ne eivät ole sen suurempia kuin että ne voisivat olla rakennettuja semmoisten asuttaviksi kuin hän, mutta ne ovat uskomattoman siroja ja sieviä. Niitä on kaiken kokoisia: muutamat ovat kuin linnoja torneineen ja sivusiipineen, toiset ovat kuin kirkkoja ja toiset kuin myllyjä ja talonpoikaistaloja.

Ne ovat niin sirotekoisia, että pojan tekisi mieli pysähtyä katselemaan jokaista, mutta hän ei uskalla olla seuraamatta puutarhuriä. Mutta kohta he tulevat paikkaan, joka on muita suurempi ja komeampi. Se on kolmikerroksinen talo, ja siinä on pääty ja ulkonevat sivurakennukset. Se seisoo keskellä kukkaistutuksia ja sinne vievä tie kulkee useiden kaunisiltaisten kanavien yli.

Poika ei uskalla muuta kuin seurata puutarhurin kintereillä, mutta kun hänen täytyy kulkea kaiken tämän ohi, huoahtaa hän niin haikeasti, että ankara herra kuulee sen ja pysähtyy. "Tätä paikkaa minä nimitän Eriksbergiksi", sanoo hän. "Jos tahdot mennä sisään, niin mene, mutta varo Pintorpan rouvaa!"

Siihen ei poikaa tarvitse monta kertaa kehoittaa. Hän juoksee puiden reunustamaa käytävää, yli pienten siltojen, ylös kukkaistutuksille ja portista sisään. Kaikki näyttää olevan hänen mitallaan tehtyä. Portaat ovat parhaan korkuiset, ja hän ylettyy avaamaan jokaisen lukon. Mutta ikinä hän ei olisi luullut saavansa nähdä näin paljon kaunista. Tammilattiat loistavat puhtaina ja kiilloitettuina, katot on kipsattu ja maalattu kuvia täyteen. Seinillä riippuu taulu taulun vieressä. Huonekalut on kullalla koristettu ja silkillä verhoiltu. Hän näkee huoneita, joiden seinät ovat kirjojen peitossa, ja hän näkee huoneita, joissa pöydät ja kaapit ovat kalleuksia täynnä.

Vaikka hän kuinka rientää, hän ei ehdi nähdä puoltakaan talosta, ennen kuin puutarhuri huutaa häntä, ja kun hän tulee ulos, seisoo ukko ja pureskelee kärsimättömästi huuliaan.

"No, kuinka kävi?" kysyy puutarhuri. "Näitkö Pintorpan rouvan?" Mutta poika ei ole nähnyt yhtä ainoata elävää olentoa, ja kun puutarhuri kuulee tämän, vääntyvät hänen kasvonsa. "Onko Pintorpan rouva päässyt lepoon, enkä minä?" sanoo hän, eikä poika koskaan olisi uskonut, että ihmisääni voisi värähtää niin epätoivoisena.

Sitten puutarhuri kulkee taas edellä pitkin askelin, ja poika juosta kipittää perässä koettaen nähdä kaikista ihmeellisyyksistä niin paljon kuin suinkin. He kiertävät lammikon, joka on muita hiukan suurempi. Pitkiä valkoisia paviljonkeja kuin herrastaloja pistää esiin pensaikoista ja kukkasryhmistä. Puutarhuri ei pysähdy, mutta kulkiessaan eteenpäin hän heittää silloin tällöin sanan pojalle. "Tätä lampea me nimitämme Yngariksi. Tässä on Danbyholm. Tämä on Hagbyberga. Tässä Hovsta. Tämä on Åkerö."

Sitten astuu puutarhuri pari pitkää askelta ja tulee uuden pienen lammikon luo, jota hän kutsuu Booveniksi, mutta tässä pääsee pojalta hämmästyksen huudahdus ja puutarhuri pysähtyy. Poika on jäänyt seisomaan pienelle sillalle, joka vie lammessa olevaan saareen.

"Saat juosta Vibyholmia katselemaan, jos sinua haluttaa", sanoo hän. "Mutta varo Valkoista rouvaa."

Poika tottelee käskemättä. Siellä on niin paljon muotokuvia seinillä, että hänestä tuntuu kuin hän katselisi suurta kuvakirjaa. Hänellä on niin hauskaa, että hänen tekisi mielensä kävellä siinä vaikka koko yö, mutta ei kestä kauan, kun hän jo kuulee puutarhurin huutavan ja kutsuvan.

"Tulehan jo, tulehan jo!" huutaa hän. "On kai minulla muutakin tekemistä kuin seisoa sinua odottamassa, senkin nulikka."

Kun poika tulee juosten sillan yli, huutaa puutarhuri hänelle: "No, kuinka kävi? Näitkö Valkoisen

rouvan?" Poika ei ole nähnyt ainoatakaan elävää olentoa ja sanoo sen. Silloin äijä iskee lapion kiveen niin voimakkaasti, että se halkeaa, ja sanoo mitä epätoivoisimmalla äänellä: "Onko Vibyholmin Valkoinen rouva päässyt lepoon, enkä minä?"

Tähän saakka he ovat vaeltaneet puutarhan eteläisessä osassa, mutta nyt menee puutarhuri läntistä osaa kohti. Täällä laitokset ovat toisenlaisia. Maa on tasoitettu leveiksi nurmikentiksi, joita rajoittavat mansikkamaat, kaalipenkit ja marjapensaat. Sielläkin on pieniä huvimajoja, mutta useimmat niistä on maalattu punaisiksi ja ovat talonpoikaistalojen näköisiä, ja niiden ympärillä on humalatarhoja ja kirsikkalehtoja.

Täällä puutarhuri ei pysähdy eikä anna pojan astua mihinkään sisälle. Hän vain tokaisee hänelle ohimennen: "Tätä seutua minä nimitän Vingookeriksi."

Kohta sen jälkeen hän pysähtyy pienen rakennuksen eteen, joka on tehty paljon yksinkertaisemmin kuin muut ja on lähinnä pajan näköinen. "Tämä on suuri työkalutehdas", hän sanoo. "Tätä minä nimitän Eskilstunaksi. Voit mennä sisään katselemaan, jos sinua haluttaa." Poika menee sisään ja näkee suunnattoman määrän hurisevia pyöriä, takovia vasaroita, viilaavia sorveja. Oli niin paljon näkemistä, että hän olisi voinut kulkea siinä yökauden, ellei puutarhuri olisi kutsunut häntä pois.

Sitten he kulkevat järven ranta puutarhan pohjoispuolella. Ranta on täynnä saaria ja niemiä, saaria ja niemiä kautta koko puutarhan. Niemien ulkopuolella on pieniä saaria, joita kaitaiset, ahtaat salmet erottavat maasta. Nuo pienet saaretkin kuuluvat puutarhaan. Ne ovat yhtä huolellisesti hoidettuja kuin kaikki muutkin paikat.

Poika sivuuttaa siinä kulkiessaan kauniin paikan toisensa jälkeen, mutta ei pysähdy ennen kuin erään komean, punaisen kirkon kohdalla. Se on aika iso ja se on rakennettu niemelle, jota hedelmäpuut varjostavat. Puutarhuri aikoo mennä ohi kuten tavallista, mutta poika rohkaisee mielensä ja pyytää saada mennä sisään.

"No, menehän sitten", vastaa hän. "Mutta varo piispa Roggea. Voi olla hyvin mahdollista, että hän on täällä Strängnäsissä vielä tänäkin päivänä."

Niinpä poika juoksee kirkkoon ja katselee vanhoja hautapatsaita ja kauniita alttarikaappeja. Etenkin hän ihailee kullatuissa varusteissa olevaa ritaria, joka on eteisen viereisessä kammiossa. Täälläkin on niin paljon katsomista, että hän voisi jäädä sinne koko yöksi, mutta hänen täytyy rientää, ettei puutarhurin tarvitsisi odottaa.

Tultuaan ulos hän huomaa puutarhurin seisovan ja katselevan huuhkainta, joka ajelee leppälintua korkealla ilmassa. Äijä viheltää leppälinnulle, se tulee hänen luokseen ja istahtaa pelkäämättä hänen olkapäälleen, ja kun huuhkaja ajoinnossaan lentää perässä, hätistää hän sen pois lapiollaan. "Ei tuo mies ole niin vaarallinen kuin miltä näyttää", ajattelee poika, nähdessään miten hellästi hän suojelee laululintuparkaa. Mutta niin pian kuin puutarhuri huomaa pojan, hän kääntyy tämän puoleen ja kysyy, näkikö hän piispa Roggen. Ja kun poika vastaa, ettei hän ollut nähnyt, sanoo hän hyvin harmissaan: "Onko piispa Rogge päässyt lepoon, enkä minä!"

Kohta sen jälkeen tulevat he suureen nukketaloon. Se on tiilistä tehty linna ja siinä on kolme lujaa pyöreätä tornia, joita yhdistävät toisiinsa pitkät huonerivit.

"Menehän katsomaan, jos sinua haluttaa!" sanoo puutarhuri. "Se on Gripsholm, ja täällä täytyy sinun varoa joutumasta tekemisiin kuningas Eerikin kanssa."

Poika menee syvän porttihalvin alitse ja tulee suurelle, kolmikulmaiselle, matalien talojen ympäröimälle pihalle. Talot eivät näytä kovinkaan hienoilta, eikä poika viitsi mennä sisään. Hän vain hyppää hajasäärin parin pitkän kanuunan yli ja juoksee eteenpäin. Hän kulkee vielä yhden syvän porttihalvin alitse ja tulee linnanpihalle, jonka ympärillä on komeita rakennuksia, ja menee sisään. Hän tulee suuriin vanhanaikaisiin huoneisiin, joiden kattoja kannattavat poikkihirret, ja kaikki katot on peitetty korkeilla, tummilla tauluilla, joissa on kuvattu omituisiin, kankeihin pukuihin puettuja totisia herroja ja naisia.

Toisessa kerroksessa hän tapaa valoisampia ja iloisempia huoneita. Nyt hän huomaa olevansa oikein kuninkaallisessa linnassa, sillä hän ei näe muuta kuin koreita kuninkaiden ja kuningattarien muotokuvia. Mutta yhtä kerrosta ylempänä on vielä suuri ullakko, ja sen ympärillä on monenmoisia huoneita. Siellä on valoisia huoneita, joissa on kauniita vaaleita huonekaluja, ja siellä on pieni teatteri, ja aivan sen vieressä oikea vankikammio, jossa on paljaat, alastomat kiviseinät ja seinissä rautaristikoreikiä, ja lattia on kulunut vankien raskaista askelista.

Siellä on niin paljon nähtävää, että pojan mielestä hänen olisi pitänyt jäädä sinne moneksi päiväksi, mutta puutarhuri kutsuu häntä, ja hänen täytyy totella.

"Näitkö kuningas Eerikin?" kysyy hän, kun poika tulee ulos. Mutta poika ei ole ketään nähnyt, ja silloin puutarhuri sanoo niinkuin hänen tapansa on, vaikka vieläkin epätoivoisemmin kuin ennen: "Onko kuningas Eerik mennyt levolle, enkä minä!"

Sitten he menevät puutarhan itäiseen osaan. He ovat kulkeneet kylpylaitoksen ohi, jota puutarhuri kutsuu Södertäljeksi, ja vanhan linnan ohi, jota hän kutsuu Hörningholmaksi. Täällä ei muuten ole juuri paljon näkemistä. Se on täynnä kallioita ja kareja, jotka käyvät yhä autiommiksi ja kaljummiksi, kuta kauempana ne ovat.

He kääntyvät nyt etelää kohti; ja poika tuntee taas tuon pensasaidan, jonka nimi on Kolmården, ja ymmärtää, että he lähestyvät porttia.

Hän iloitsee kaikesta näkemästään ja lähestyessään ristikkoporttia hän tahtoo kiittää puutarhuria. Mutta ukko ei ole häntä kuulevinaankaan, menee vain suoraan porttia kohti. Siellä hän kääntyy poikaa kohti ja tarjoaa hänelle lapiotaan. "Kas tässä", sanoo hän, "pidähän tätä sillä aikaa kun minä avaam portin."

Mutta poika on jo niin pahoillaan kaikesta siitä vaivasta, jota on tuottanut tuolle tuimalle äijälle, että hän tahtoo säästää häntä enemmistä vaivoista. "Ei sinun tarvitse avata tätä raskasta porttia minun tähteni", hän sanoo, ja samassa hän pujahtaa ristikon läpi. Se käy häneltä hyvin helposti, kun hän on niin pieni.

Sen hän tekee mitä parhaassa tarkoituksessa ja hämmästyy kovin kuullessaan puutarhurin karjaisevan vihaisena takanaan, polkevan maahan ja ryskyttävän rautaristikkoporttia.

"Mitä nyt? Mitä nyt?" sanoo poika. "Minähän vain tahdoin olla vaivaamatta puutarhuria. Miksi olette noin vihainen?"

"Enkö olisi vihainen?" sanoo vanhus. "Ei olisi tarvinnut muuta kuin että olisit ottanut minun lapioni, niin sinä olisit joutunut tänne hoitamaan puutarhaa, ja minä olisin päässyt vapaaksi. Nyt en tiedä, miten kauan minun on pakko olla täällä."

Hän seisoo siinä ja ryskyttää porttia ja näyttää kauhean vihaiselta, mutta pojan on häntä sääli, ja hän tahtoo lohduttaa vanhaa miestä.

"Älkää olko siitä pahoillanne, herra Sörmlannin Kaarle", sanoo hän, "sillä ei ole ketään, joka hoitaisi teidän puutarhaanne yhtä hyvin kuin te itse."

Kun poika sanoo niin, vaikenee vanha puutarhuri, ja pojasta näyttää siltä kuin hänen ankarat kasvonsa vähän kirkastuisivat. Mutta hän ei voi sitä oikein nähdä, sillä samassa kalpenee koko tuo olento ja haihtuu kuin usva. Eikä vain hän, vaan koko puutarha vaalenee ja katoaa kukkineen ja hedelmineen ja päivänpaisteineen, ja siinä, missä se oli ollut, ei näy mitään muuta kuin karua ja köyhää metsämaata.

XXIV

NÄRKESSÄ

Ysäterin Kaisa

Närkessä oli ennen vanhaan jotakin, jonka vertaista ei ollut missään muualla, siellä oli peikko, jonka nimi oli Ysäterin Kaisa. Nimensä hän oli saanut siitä, että hänellä oli paljon tekemistä tuulen ja myrskyn kanssa, ja tuollaisia tuulipeikkojahan aina on tapana kutsua Kaisaksi, ja liikanimensä hän oli saanut siitä, että hänen sanottiin olevan kotoisin Ysäterin karilta Askerin pitäjistä.

Näyttää siis siltä kuin hänellä olisi ollut varsinainen kotinsa Askerissa, mutta hänellä oli tapana näyttäytyä myöskin muualla. Melkein missä tahansa saattoi hänet tavata.

Kaisa ei ollut mikään musta ja synkkä peikko, vaan hauska ja iloinen; ja enin kaikista hän rakasti

kunnon tuulispäätä. Niin pian kuin tuuli tarpeeksi, hän lähti tanssimaan Närken tasangolle.

Närke onkin oikeastaan vain yksi ainoa tasanko, jota kaikkialla ympäröi metsäinen vuoriseutu. Ainoastaan koillisessa kulmassa, jossa Jelmari eroaa maakunnasta, on aukko vuoriaidassa.

Kun nyt tuuli jonakin aamuna on kerännyt voimia Itämerellä puhaltaakseen sisämaahan, kulkee se jokseenkin hillittömästi Sörmlannin kukkuloiden välitse ja saapuu miltei vaivatta Närkeen Jelmariin seuduille. Sitten se hyökkää poikki Närken tasangon, mutta suoraan lännessä se kohtaa Kilsbergin korkean vuoriseinän ja siinä sen on pakko heittäytyä takaisin. Silloin tuuli taipuu kuin käärme ja hyökkää etelää kohti. Mutta siellä tulee vastaan Tiveden ja antaa tuulelle töytäkseen, niin että se syöksyy itää kohti. No, idässä on Tylöskogin metsä, ja se lähettää tuulen pohjoista kohti Käglaaniin. Ja Käglanista menee tuuli Kilsbergiin ja Tivedeniin ja Tylöskogiin vielä kerran. Se pyörii ja pyörii yhä pienemmissä kierroksissa, kunnes se lopulta asettuu kuin villikissa keskelle tasankoa ja vain pyörii.

Mutta sellaisina päivinä, jolloin pyörremyrskyt kulkivat tasangon yli, oli Ysäterin Kaisalla hauskaa. Silloin hän seisoikin keskellä pyörrettä ja pyöri. Pitkä tukka teiskui taivaan pilvissä, hameen helmat lakaisivat maata kuin tomupilvi, ja koko tasanko hänen allaan oli kuin suuri tanssilattia. Aamuisin Ysäterin Kaisan oli tapana istua jonkin korkean hongan latvassa kalliomäellä ja katsella tasankoa. Jos silloin oli talvi ja hyvä keli ja hän näki paljon ajajia teillä, riensi hän panemaan pyryä liikkeelle ja ajoi kokoon niin isoja kinoksia, että ihmiset semmoisena iltana tuskin osasivat kotiinsa. Jos oli kesä ja hyvä heinäkorjuuilmasto, silloin istui Ysäterin Kaisa hiljaa, kunnes ensimmäiset heinävaunut oli saatu täyteen. Silloin hän tuli tuiskuna tuoden pari sadekuuroa, jotka lopettivat työn siksi päiväksi.

Ei hän toden totta ajatellut muuta kuin kiusantekoa. Kilsbergin hiilenpolttajat uskalsivat tuskin ummistaa silmiään, sillä niin pian kuin Kaisa näki vartioimattoman hiilihaudan, hän tuli hiipien ja puhalsi siihen niin, että se alkoi palaa ilmiliekissä. Ja jos Laksoon ja Svartoon malminajajat olivat ulkona illalla myöhään, kietoi Ysäterin Kaisa tien ja tienoon niin pimeihin usviin, että sekä ihmiset että hevoset eksyivät ja ajoivat raskaat rekensä soihin ja hetteihin.

Jos Glanshammarin ruustinna oli kattanut kahvipöytänsä puutarhaan kesäisenä sunnuntaina ja silloin tuli tuulenpuuska, joka nosti liinan pöydältä ja kaatoi kumoon sekä kupit että vadit, niin silloin kyllä tiedettiin, kuka oli pannut toimeen tämän tepposen. Jos Örebron pormestarin päästä lensi lakki, niin että hänen täytyi juosta sen perässä pitkin toria; jos vinöläiset vihannesvenheineen ajoivat karille Jelmariin, ja kuivamaan ripustetut pesuvaatteet lensivät maahan ja likaantuivat; jos savu jonakin iltana tunkeutui pirtteihin eikä ollenkaan näyttänyt osaavan ulos piipusta, niin ei ollut vaikea tietää, kuka oli ulkona huvittelemassa.

Mutta vaikka Ysäterin Kaisa mielellään teki kaikenlaisia kujeita, ei häntä kuitenkaan voinut sanoa oikein pahaksi. Voi huomata, että hän oli ilkein semmoisille, jotka olivat riidanhaluisia ja ahneita ja ilkeitä, mutta rehellisiä ihmisiä ja lapsia hän usein suojeli. Ja kerran, kun Ankerin kirkko oli vähällä palaa, tuli Ysäterin Kaisa ja iski tulen ja savun keskeen kirkon katolle ja sammutti tulen. Joka tapauksessa närkeläiset olivat monta kertaa sangen kyllästyksissään Ysäterin Kaisaan, mutta hän ei koskaan väsynyt heitä kiusaamaan. Kun hän istui pilven reunalla ja katseli Närkeen, joka lepäsi ystävällisenä ja hyvinvoivana hänen allaan, ja katseli sen komeita tasangolle sijoittuneita talonpoikaistaloja ja rikkaita vuoriseudun kaivoksia ja hidaskulkuista Svartoon jokea ja matalia kalaisia tasankojärviä ja tuota kunnon Örebron kaupunkia, joka levittäytyi vanhan totisen kolmitornisen linnan ympärillä, niin lienee hän ajatellut: "Täällä olisi ihmisten aivan liian hyvä elää, ellei minua olisi. Niistä tulisi unteloita ja ikäviä. Täällä tarvitaan minunlaistani, joka pudistelee heitä ja pitää heitä hyvällä tuulella."

Ja sitten hän nauroi hurjasti ja ilkkuen kuin harakka, tanssien ja tupruten tasangon laidasta toiseen. Ja kun närkeläinen näki, kuinka hän veteli pölyhelmojaan tasangon yli, ei hän voinut olla hymyilemättä. Sillä härnätä ja kiusata hän tahtoi, mutta hyvällä tuulella hän oli aina. Talonpoikien oli yhtä virkistävää olla tekemisissä Ysäterin Kaisan kanssa kuin tasangon oli hauskaa olla myrskytuulen ruoskittavana.

Tätä nykyä sanotaan, että Ysäterin Kaisa on kuollut ja poissa, hän kuten kaikki muutkin peikot. Mutta sitä on melkein mahdoton uskoa. Sellainen väite on samanlainen, kuin jos joku tulisi sanomaan, että ilman täytyy tämän jälkeen seisahtua tasangon kohdalla ja ettei tuuli enää koskaan saa tanssia sen yli suhisten ja kohisten ja tuoda tullessaan raitista ilmaa ja sadekuuroja.

Joka luulee, että Ysäterin Kaisa on kuollut ja kuopattu, kuulkoon, kuinka kävi Närkessä sinä vuonna kun Niilo Holgerinpoika lenteli ilmassa villihanhien seurassa.

Oli Örebron suurten karjamarkkinoiden aatto ja satoi niinkuin olisi saavista kaatanut. Semmoista sadetta oli aivan mahdoton sietää. Vettä tuli pilvistä ihan koskenaan ja moni ajatteli itsekseen: "Tämähän on aivan kuin Ysäterin Kaisan aikoina. Ei koskaan sillä ollut niin paljon kujeita tekeillä kuin markkina-aikana. Olisi ollut aivan sen tapaista saada aikaan tällöinen sadesää markkinailtana."

Kuta pitemmälle aika kului sitä enemmän satoi. Illemmällä tuli oikeita kaatosateita, ja tiet tulivat aivan pohjattomiksi, ja ihmiset, jotka olivat lähteneet elukkoineen liikkeelle joutuakseen Örebrohon hyvissä ajoin aamulla, olivat pahemmassa kuin pulassa. Lehmät ja härät tuskastuivat niin, etteivät tahtoneet askelta astua, ja useat noista elukkaparoista heittäytyivät pitkäkseen keskelle tietä näyttääkseen, etteivät tahtoneet enää kulkea kauemmaksi. Kaikkien tien varrella asuvien täytyi avata ovensa markkinamiehille ja antaa heille yösjää vointinsa mukaan. Sekä asuinhuoneet että navetat, tallit ja ladot tulivat täpötäyteen.

Ne, jotka voivat, koettivat kuitenkin pyrkiä majataloon, mutta sinne tultuaan he katuivat, etteivät olleet jääneet yöksi johonkin mökkiin maantien varrelle. Kaikki navetan parret ja kaikki tallin pilttuut olivat jo täynnä. Ei auttanut muu kuin jättää hevoset ja lehmät sateeseen. Oli hyvä, jos niiden omistajat saivat kattoa päänsä päälle.

Kosteus ja lika ja ahdinko pihamailla oli aivan kauhea. Eläinten täytyi seisoa rapakoissa voimatta edes panna pitkäkseen. Oli kyllä isäntiä, jotka hankkivat elukkainsa alle olkia ja levittivät peitteitä niiden selkään, mutta oli myöskin niitä, jotka istuivat majatalossa, joivat ja löivät korttia unohtaen kokonaan ne, joista heidän olisi täytynyt pitää huolta.

Poika ja villihanhet olivat sinä iltana tulleet eräälle Jelmarin saarelle. Sen erotti maasta ainoastaan kaitainen ja matala salmi, ja voi kyllä hyvin ajatella, että sinne vähän veden aikana saattoi päästä kuivin jaloin.

Saarella satoi yhtä hillittömästi kuin kaikkialla muuallakin. Pojan päälle alinomaa rapisevat pisarat eivät antaneet hänen päästä uneen. Viimein hän lähti kävelemään. Hänen mielestään tuntui sade vähemmän, kun hän oli itse liikkeellä.

Tuskin hän oli kiertänyt saaren, kun kuuli läiskäyksen vedestä, joka erotti saaren mantereesta. Heti sen jälkeen hän näki yksinäisen hevosen tulevan pensaikosta. Se oli vanha koni, niin kurja ja surkea, ettei hän semmoista ollut koskaan ennen nähnyt. Se oli raihnas ja kankeajalkainen ja niin laiha, että jok'ikinen luu näkyi nahan alta. Eläimellä ei ollut siloja eikä satulaa, ainoastaan vanhat päitset, joista riippui puoleksi mädännyt nuoran pätkä. Oli selvää, että sen oli ollut helppo riuhtaista itsensä irti.

Hevonen meni suoraan sitä paikkaa kohti, missä villihanhet nukkuivat, ja poika pelästyi, että se astuisi heidän päälleen. "Minne sinä menet? Katsohan eteesi!" huusi poika. — "Olen kulkenut peninkulman sinua tavatakseni." — "Oletko kuullut minusta puhuttavan?" kysyi poika kummastuneena. — "On kai korvat minullakin, vaikka olenkin vanha. Paljonhan sinusta puhutaan tätä nykyä."

Hän oli kumartanut päänsä puhuessaan, ja poika näki, että hänellä oli pieni pää ja kauniit silmät ja hieno, pehmeä turpa. "Se on varmaankin ollut hyvä hevonen aikoinaan, vaikka on joutunut noin huonoille jäljille vanhoilla päivillään", ajatteli poika.

"Tahtoisin, että tulisit kanssani ja auttaisit minua eräässä asiassa", sanoi hevonen. Pojan mielestä oli vaikea seurata noin kurjan näköistä otusta, ja hän syytti huonoa säätä. "Ei sinun ole parempi maata täällä kuin istua minun selässäni", sanoi hevonen. "Mutta sinä et kai uskalla lähteä tällöisten hevoshujarikonien kanssa?" — "Ehkäpä minä uskallan", sanoi poika. — "Herätä sitten hanhet, että saamme sopia heidän kanssaan siitä, mistä he saavat tulla noutamaan sinua huomenaamuna!" sanoi hevonen.

Kohta sen jälkeen poika istui hevosen selässä. Vanha hevonen juoksi paremmin kuin poika olisi voinut odottaakaan, mutta siitä tuli sittenkin pitkä matka pimeässä ja sateessa, ennen kuin he pysähtyivät suuren majatalon kohdalle. Siellä näytti olevan kauhean ikävää. Tiehen syntyneet rattaanpyöränjaljet olivat niin syvät, että poika pelkäsi hukkuvansa, jos sattuisi semmoiseen astumaan. Aitaukseen, joka kulki pihan ympäri, oli sidottu kolme- neljäkymmentä hevosta ja nautaa, ilman mitään sateensuojaa, ja pihalla oli kärriä ja korkeita laatikoita, joihin oli teljetty vasikoita, porsaita ja kanoja.

Hevonen asettui aitauksen ääreen. Poika istui hänen selässään ja hyvillä yösilmillään hän näki selvästi, kuinka tukala eläinten oli olla.

"Mistä syystä te seisotte täällä ulkona?" kysyi hän. — "Olemme matkalla Örebron markkinoille, mutta meidän on täytynyt yöpyä tänne sateen vuoksi. Tämä on majatalo, mutta tänne on tullut niin paljon matkustajia, ettemme ole mahtuneet huoneisiin."

Poika ei vastannut mitään, istui vain hiljaa ja katseli ympärilleen. Harvat elukoista nukkuivat, ja kaikkialta kuului valitusta ja tyytymättömiä ääniä. Heillä oli syytä valituksiinsa, sillä sää oli vain pahentunut sitten illan, oli alkanut puhaltaa jäätävän kylmä viima, ja sade, joka nyt pieksi ja pisti, oli lumensekaista. Oli helppo ymmärtää, mitä apua hevonen toivoi pojalta.

"Näetkö, että tässä on komea talonpoikaistalo vastapäätä majataloa?" kysyi hevonen. — "Minä näen sen", sanoi poika, "enkä minä ymmärrä, miksi ne eivät ole pyytäneet teille yösjaa sieltä? Vai ovatko paikat jo sielläkin täynnä?" — "Ei, siellä ei ole ketään vieraita", sanoi hevonen. "Sen talon asukkaat ovat niin ahneita ja tylyjä, ettei maksa vaivaa mennä pyytämäänkaan heiltä yösjaa." — "Niinkö? Sitten kai teidän on pakko jäädä siihen, missä olette." — "Minä olen syntynyt ja kasvanut juuri siinä talossa", sanoi hevonen. "Minä tiedän, että siellä on suuri talli ja navetta ja monta tyhjää pilttuuta ja partta, ja tahtoisinpa tietää, etkö luule voivasi hommata niin, että me pääsisimme sinne sisään?" — "Siihen minä en taida uskaltaa ryhtyä", sanoi poika. Mutta elukat säälittivät häntä niin, että hän kuitenkin päätti koettaa.

Hän juoksi vieraan talon pihalle ja huomasi heti, että kaikki ulkokuoneet oli lukittu ja kaikki avaimet poissa suulta. Hän seisoj epäröivänä ja avuttomana, kun hän yht'äkkiä sai odottamatonta apua. Tuli tuulenpuuska hirmuista vauhtia ja repäisi auki häntä vastapäätä olevan ladon oven.

Poika riensi heti hevosen luo. "En voi päästä talliin enkä navettaan", sanoi hän, "mutta siellä on suuri tyhjä heinälato, jota ne eivät ole muistaneet sulkea, ja sinne minä voin viedä teidät." — "Kiitoksia paljon!" sanoi hevonen. "Onpa hauska vielä kerran saada levätä vanhoilla paikoilla. Muuta iloapa en enää voi toivoakaan tässä elämässä."

Majataloa vastapäätä olevassa rikkaassa talossa oli sinä iltana valvottu tavallista kauemmin.

Isäntä oli noin kolmenkymmenenviiden vuoden ikäinen mies. Hän oli pitkä ja komea, ja hänen kasvonsa olivat kauniit, mutta synkät. Päivällä hän oli ollut ulkona sateessa ja kastunut kaikkien muiden lailla ja illallista syödessään hän oli pyytänyt vanhaa äitiään, joka vielä oli emäntänä talossa, tekemään tulen takkaan, että hän saisi kuivata vaatteitaan. Äiti oli silloin tehnyt pienen heikon tulen, sillä siinä talossa ei ollut tapana haaskata puita, ja isäntä oli ripustanut takkinsa tuolille ja asettanut sen tulta vasten. Sitten hän oli nostanut toisen jalkansa pankolle ja nojannut kyynärpäähän polveensa, ja sitten hän oli jäänyt siihen seisomaan ja tuijottamaan tuleen. Niin hän oli seisonut useita tunteja eikä liikahtanut muuta kuin silloin tällöin heittääkseen halon tuleen.

Emäntä oli korjannut pois illallisen ja valmistanut hänen vuoteensa ja sitten hän oli mennyt omaan pieneen kamariinsa ja istahtanut sinne. Välistä hän tuli ovelle ja katseli ihmetellen poikaansa, joka seisoj tulen ääressä eikä mennyt maata. "Ei mitään, äiti, minä vain vähän ajattelin entisiä asioita", sanoi hän.

Seikka oli se, että kun hän äsken oli kulkenut majatalon ohi, oli muuan hevoskauppias tullut ja kysynyt, eikö hän tahtois ostaa hevosta, ja näyttänyt hänelle vanhaa konia, joka oli niin pahoin pidelty, että hänen täytyi kysyä mieheltä, oliko hän hullu, kun koetti tyrkyttää hänelle semmoista ikäloppua. "Enhän minä, mutta minä vain ajattelin, että kun tämä hevonen on ennen ollut teidän, niin ehkä haluaisitte toimittaa sille huolettoman vanhuuden päivät, sillä niitä se kaipaa", oli hevoskauppias vastannut.

Silloin hän oli katsonut hevosta ja tuntenut sen. Niin, hän oli itse opettanut ja kasvattanut sen, mutta ei hänen päähänsä pistänytkään ruveta sentähden ostamaan niin vanhaa ja kelvotonta elukkaa. Eihän toki. Vai hän heittäisi rahansa semmoiseen!

Mutta joka tapauksessa hevonen oli herättänyt hänessä monta muistoa, ja nämä muistot ne nyt pitivät häntä valveilla niin, ettei hän voinut mennä levolle.

Niin, tuo hevonen oli ollut kylläkin kaunis ja hyvä hevonen. Isä oli antanut hänen hoitaa sitä varsasta pitäen. Hän oli opettanut sen juoksemaan, ja hän oli rakastanut sitä enemmän kuin mitään muuta. Isä oli valitellut, että hän ruokki sitä liian hyvin, ja hänen oli usein täytynyt viedä sille varkain kauroja.

Kun hänellä oli ollut tuo hevonen, ei hän koskaan ollut tahtonut mennä jalkaisin kirkkoon, vaan aina hän oli ajanut. Sen hän oli tehnyt vain saadakseen ajaa komealla varsallaan. Itsellään hänellä oli kotikutoiset ja kotitekoiset vaatteet, ja ajopelit olivat yksinkertaiset ja maalaamattomat, mutta hevonen oli komein kirkonmäellä.

Kerran hän oli uskaltanut puhua isälle siitä, että hän ostaa itselleen verkavaatteet ja maalaa rattaat. Isä oli seisonut kuin kivettyneenä sen kuultuaan. Poika oli luullut, että isä saa halvauksen. Hän oli silloin koettanut saada isää ymmärtämään, että kun hänellä kerran on niin kaunis hevonen ajettavanaan, niin pitää kai hänen itsensäkin näyttää.

Isä ei ollut puhunut mitään, mutta pari päivää sen jälkeen hän oli vienyt hevosen Örebrohon ja myynyt sen siellä.

Siinä isä oli tehnyt julmasti, mutta selvää oli, että hän oli pelännyt tuon hevosen houkuttelevan poikaa turhamaisuuteen ja tuhlaavaisuuteen, ja nyt, näin kauan sen jälkeen, täytyi myöntää, että isä oli ollut oikeassa. Semmoisesta hevosesta olisi varmaan tullut kiusaus. Mutta silloin alussa hän oli surrut aivan kauheasti. Hän oli välistä mennyt Örebrohon seisomaan kadunkulmaan katsoakseen kun hevonen meni ohi, tai hiipinyt sen luokse talliin antamaan sokeria.

"Jos isä kuolee ja minä saan talon", oli hän ajatellut, "ostan minä ensi töikseni takaisin hevosen."

Nyt isä oli kuollut ja hän oli ollut isäntänä talossaan pari vuotta, mutta hän ei ollut vielä yrittänytään ostaa takaisin hevostaan. Ei hän ollut tullut sitä ajatelleeksikaan pitkiin aikoihin ennen kuin vasta tänä iltana.

Olipa merkillistä, miten hän oli voinut unohtaa sen niin kokonaan. Mutta isä oli ollut hyvin mahtava ja lujatahtoinen mies, ja kun hän oli kasvanut ja kulkenut alinomaan isän mukana töissä, oli isän vaikutus häneen kasvanut hyvin suureksi. Niin hän oli vähitellen joutunut pitämään oikeana kaikkea, mitä isä teki. Ja kun hän itse oli päässyt isännäksi, oli hän vain koettanut kaikessa tehdä samalla tavoin kuin isä ennen.

Hän tiesi kyllä, että ihmiset olivat sanoneet isää ahneeksi, mutta kai on oikein kiristää kukkaroaan eikä heittää rahojaan hukkaan. Ei kai hän saa hävittää sitä hyvyttä, mitä oli saanut. On parempi kantaa sairurin nimeä ja elää velattomassa talossa kuin kiskoa perässään suuria velkoja kuten muut tilanomistajat.

Niin pitkälle hän oli päässyt ajatuksissaan, kun säpsähti kuullessaan jotakin kummallista. Oli kuin olisi kimeä, ilkuva ääni kerrannut juuri sen, mitä hän ajatteli: "On parasta kiristää kukkaroaan. On parempi kantaa sairurin nimeä ja elää velattomassa talossa kuin kiskoa perässään velkoja kuten muut tilanomistajat."

Oli kuin joku olisi tahtonut pilkata hänen viisauttaan, ja hän oli vähällä suuttua huomattessaan, että se kaikki oli vain kuulohäiriötä. Oli alkanut tuulla, ja tässä hän seisoi ja oli tullut niin uniseksi, että oli pitänyt tuulen vinkunaa savutorvessa oikeana puheena.

Hän katsahti seinäkelloa, ja se löi juuri silloin yksitoista raskasta lyöntiä. Kauheata, kuinka myöhä jo oli. "On aika mennä maata", ajatteli hän. Silloin hän muisti, ettei hän vielä ollut tehnyt kiertokulkuaan pihan ympäri kuten hänen tapansa oli tehdä joka ilta nähdäkseen, että kaikki ovet ja luukut oli suljettu ja kaikki tulet sammutettu. Se ei häneltä koskaan ollut jäänyt tekemättä sen jälkeen kun hän oli päässyt isännäksi taloon, Hän heitti takin hartioilleen ja meni ulos rajuilmaan.

Hän huomasi, että kaikki oli niinkuin olla piti, paitsi että tyhjän heinäladon ovi oli lentänyt auki. Hän meni sisään noutamaan avainta, lukitsi ladon ja pisti avaimen takkinsa taskuun.

Sitten hän meni takaisin tupaan, riisui takkinsa ja ripusti sen tulen eteen. Mutta hän ei vielä nytkään mennyt maata, vaan alkoi kävellä edestakaisin lattialla. Kyliäpä siellä oli kauhea ilma, kun tuuli oli niin purevan kylmä ja satoi räntää. Ja hänen vanha hevoseensa seisoi tuossa ilmassa ulkona eikä sillä ollut edes lointa selässä! Kyllä sille nyt sentään olisi pitänyt antaa edes sateensuojaa, kun se kerran oli tullut näille tienoille.

Vastapäätä majataloa poika kuuli vanhan rämisevän seinäkellon lyövän yksitoista lyöntiä. Juuri silloin hän oli päästelemässä elukoita irti viedäkseen ne latoon. Kesti aika kauan, ennen kuin hän sai ne herätetyksi, mutta vihdoinkin ne olivat valmiit astumaan pitkässä jonossa pojan johtamina ahneen talonpojan pihalle.

Mutta sillä aikaa kun poika tätä puuhasi, oli isäntä tehnyt kierroksensa pihan ympäri ja sulkenut heinäladon, niin että kun poika tuli elukoita tuoden, olikin ovi lukossa. Poika jäi seisomaan hämmästyksissään. Ei, eläimiä hän ei voinut jättää siihen seisomaan. Hänen täytyi päästä sisään ottamaan selkoa avaimesta.

"Viihdyttele niitä täällä sen aikaa kun minä noudan avainta", sanoi hän vanhalle hevoselle ja juoksi tiehensä.

Keskelle pihamaata hän pysähtyi miettimään, miten pääsisi sisään. Siinä seisossaan hän näki kahden pienen matkamiehen tulevan tietä pitkin ja pysähtyvän majatalon kohdalle.

Poika huomasi heti, että siinä oli kaksi pientä tyttöä. Hän juoksi lähemmäksi, sillä hän ajatteli saavansa heiltä apua.

"Kas niin, Riitta-Maija", sanoi toinen, "älä nyt enää itke. Nyt me olemme majatalon luona. Täällä me kyllä pääsemme sisään."

Tuskin tyttö oli sanonut sen, kun poika huusi hänelle:

"Älkää koettakokaan päästä majataloon. Se on aivan mahdotonta. Mutta tuossa toisessa talossa ei ole yhtään vieraita. Sinne teidän pitää mennä."

Pikkutyötöt kuulivat sanat selvään, mutta eivät voineet nähdä puhujaa. Mutta sitä he eivät kovinkaan ihmetelleet, sillä olihan ihan pilkkopimeä yö. Isompi heistä vastasi heti: "Me emme tahdo mennä siihen taloon, sillä siellä asujat ovat ahneita ja ilkeitä. On heidän syynsä, että meidän täytyy kulkea kerjuulla."

"Voi olla", sanoi poika, "mutta teidän pitää mennä sinne sittenkin. Saatte nähdä, että teidän käy hyvin."

"Koetetaan sitten, mutta saattepa nähdä, ettei meitä edes päästetä sisään", sanoivat pikkutyötöt ja menivät asuinrakennukselle ja kolkuttivat.

Isäntä seisoi vielä tulen ääressä ja ajatteli hevosta, kuullessaan kolkutusta. Hän meni katsomaan ja päätti samalla, ettei hän anna houkutella itseään päästämään sisään ketään matkamiestä. Mutta juuri hänen raottaessaan porstuan ovea käytti tuulispää tilaisuutta hyväkseen. Se repäisi oven hänen kädestään ja paiskasi sen seinään. Hänen täytyi astua ulos sitä tavoittamaan, ja kun hän tuli tupaan takaisin, olivat tytöt jo sisällä.

Ne olivat kerjäläistyttöjä, repaleisia ja nälkäisiä ja likaisia pieniä tynkiä, ja ne kulkivat kumarassa pussiensa painosta, jotka olivat yhtä pitkiä kuin he itsekin.

"Ketä olette te, jotka kuljette ja kierrätte näin myöhään yöllä?" kysyi isäntä ankaralla äänellä.

Lapset eivät vastanneet heti; he laskivat ensin maahan pussinsa. Sitten he menivät hänen luokseen ja ojensivat hänelle pienet kätensä tervehdykseksi. "Me olemme Anna ja Riitta-Maija Engärdetistä", sanoi vanhempi, "ja me pyytäisimme yösjää."

Isäntä ei ottanut vastaan ojennettuja käsiä ja aikoi juuri ajaa ulos kerjäläiskakarat, kun uusi muisto välähti hänen mieleensä. Engärdet, eikös se ollut pieni mökki, jossa oli asunut köyhä leski viisine lapsineen? Mutta leski oli ollut velkaa hänen isälleen muutamia satoja kruunuja, ja saadakseen omansa oli isä antanut myydä hänen töllinsä. Sitten leski oli vanhempien lastensa seurassa lähtenyt työnhakuun Norlantiin, mutta kaksi nuorinta lasta oli joutunut kunnan elätettäväksi.

Hänen tätä ajatellessaan katkeroitui hänen mielensä, hän tiesi, että isää oli paljon moitittu siitä, että oli ryöstättänyt nuo rahat, jotka kuitenkin olivat hänen rehellisesti ansaittua omaisuuttaan.

"Mitä te nyt toimitatte tähän aikaan?" sanoi hän ankaralla äänellä lapsille. "Eikö köyhäinhoito ole ottanut teitä huostaansa? Miksi te kuljeksitte kerjäämässä?"

"Ei se ole meidän syyimme", vastasi nuorempi tyttö. "Ne ihmiset, joiden luona me asumme, lähettivät meidät kerjuulle."

"No, teidän pussinnehän ovat täynnä", sanoi talonpoika, "teillä ei ole syytä valittaa. Nyt on parasta, että otatte esille, mitä teillä on mukanne, ja syötte vatsanne täyteen, sillä täältä ette saa ruokaa. Naisväki on jo mennyt levolle. Sitten voitte laskeutua nurkkaan uunin viereen, niin teille ei tule kylmä."

Hän teki liikkeen kädellään ikään kuin käskeäkseen heitä luotaan, ja hänen silmissään oli melkein kova ilme. Tulihan hänen iloita siitä, että hänellä oli ollut isä, joka oli ollut tarkka tavarastaan. Muuten hän ehkä itse olisi saanut lapsuudessaan kiertää mieroja kerjuupussi olalla niinkuin nuo.

Tuskin hän oli ehtinyt ajatella ajatuksensa loppuun, kun se kimeä ja ilkkuva ääni, jonka hän oli kuullut jo kerran ennen tänä iltana, kertasi sen sanasta sanaan. Hän kuulosti ja ymmärsi heti, ettei se ollut mitään: ainoastaan tuuli, joka ilvehti uuninpiipussa. Mutta ihmeellistä oli siinä se, että kun tuuli noin kertasi nuo sanat, tuntuivat ne hänestä kauhean tyhmiltä ja kovilta ja valheellisilta.

Lapset olivat laskeutuneet toistensa viereen kovalle lattealle. He eivät kuitenkaan olleet ääneti, vaan mutisivat jotakin maatessaan.

"Oletteko hiljaa!" äsähti hän. Hän oli niin kärttyisellä päällä, että olisi voinut lyödä heitä.

Mutta tuota mutinaa kesti yhä siitä huolimatta, niin että hän vielä kerran käski heitä pitämään suunsa kiinni.

"Kun äiti lähti minun luotani", sanoi silloin pieni kirkas ääni, "otti hän minulta sen lupauksen, että

joka ilta lukisin iltarukoukseni. Ja se minun täytyy tehdä ja Riitta-Maijan myös. Kunhan vain olemme lukeneet 'Jumala, joka lapsia rakastat', niin emme enää hiisku sanaakaan."

Isäntä istui nyt aivan hiljaa ja kuunteli, miten pienokaiset lukivat iltarukoustaan. Sitten hän alkoi kävellä edestakaisin, ja kävellessään hän väänteli käsiään, ikään kuin olisi ollut suuressa tuskassa.

Hevonen ajettu piloille ja nuo lapset mieroa kiertävinä kerjäläisinä! Ja kumpikin isän työtä! Isä ei ehkä sittenkään ollut oikeassa kaikessa, mitä teki.

Hän istahti tuolille ja nojasi päätään käsiinsä. Yht'äkkiä hänen kasvonsa alkoivat värähdellä ja kyyneleet tulivat hänen silmiinsä. Hän koetti pyyhkiä niitä, mutta silloin tuli uusia kyyneleitä, ja hän riensi pyyhkimään nekin, mutta se ei auttanut. Kyyneliä tulvi tulvimalla.

Nyt hänen äitinsä avasi pienen kamarin oven, ja hän riensi kääntämään tuoliaan niin, että selkä olisi äitiin päin. Mutta äiti lienee huomannut jotakin eriskummaista, sillä hän seisoi kauan aikaa hänen takanaan niinkuin olisi odottanut, että poika sanoisi hänelle jotakin. Sitten hän ajatteli, miten vaikeaa miesten on puhua siitä, mikä heitä raskaimmin painaa. Häntä kai pitäisi auttaa.

Hän oli nähnyt kamaristaan, mitä tuvassa oli tapahtunut, niin ettei hänen tarvinnut mitään kysyä. Hän meni vain aivan hiljaa nukkuvien lasten luo ja kantoi heidät omaan vuoteeseensa pieneen huoneeseensa. Sitten hän palasi taas poikansa luo.

"Kuulehan, Lars", sanoi hän ikään kuuli ei olisi huomannut pojan itkua, "anna minun ottaa nuo lapset." — "Mitä, äiti?" sanoi poika ja koetti hillitä itkuaan. — "Minun on ollut vaikeata olla heidän tähtensä monta vuotta, aina siitä lähtien, kun isä otti mökin heidän äidiltään. Ja niin on sinunkin ollut." — "Niin on." — "Minä otan heidät tänne ja teen heistä kunnan ihmisiä. He ovat liian hyviä kulkemaan kerjuulla."

Poika ei voinut vastata mitään, sillä kyyneleet valuiivat virtanaan, mutta hän tarttui äitinsä vanhaan, kuluneeseen käteen ja hyväili sitä.

Mutta sitten hän hyppäsi pystyyn, ikään kuin olisi pelästynyt jotakin. "Mitä isä olisi sanonut tästä?" — "Isä on saanut aikansa hallita", sanoi äiti, "nyt on sinun vuorosi. Niin kauan kuin isä eli, täytyi häntä totella. Nyt täytyy sinun olla sellainen kuin sinä olet." Poika hämmästyti näistä sanoista niin, että lakkasi itkemästä. "Enkö minä ole ollut semmoinen kuin olen?" sanoi hän. — "Et", sanoi hänen äitinsä, "sitä sinä et ole ollut. Sinä olet koettanut olla vain isän kaltainen. Isä oli nähnyt kovia aikoja, ja sen tähden hän pelkäsi köyhtyvänsä. Hän ajatteli, että hänen oli pakko ennen muuta ajatella itseään. Mutta sinä et ole koskaan kokenut mitään kovaa, josta olisit voinut käydä kovaksi. Sinulla on enemmän kuin tarvitset, ja silloin kai olisi luonnotonta, jollet ajattelisi toisia."

Peukaloinen oli seurannut pieniä tyttöjä tupaan ja pysytellyt piilossa pimeässä nurkassa. Ei kestänyt kauan, ennen kuin hän huomasi ladon avaimen pistävän esiin isännän taskusta. "Kun isäntä ajaa ulos lapset, silloin minä sieppaan avaimen ja livistän", ajatteli hän.

Mutta nytpä ei lapsia ajettukaan ulos, ja Peukaloinen istui nurkassa eikä voinut käsittää, mikä nyt neuvoksi.

Äiti puhui kauan poikansa kanssa, ja kuta kauemmin hän puhui, sitä rauhallisemmaksi kävi poika, ja viimein hän istui siinä kasvoillaan kaunis ilme ja näytti ihan kuin toiselta ihmiseltä. Hän hyväili yhä vanhaa kuihtunutta kättä.

"Niin, nyt kai voimme mennä levolle", sanoi äiti nähdessään, että poika oli rauhoittunut. — "Ei", sanoi tämä ja nousi nopeasti, "minä en voi vielä mennä levolle. On vielä yksi vieras, jolle minun täytyy antaa yösija tänä yönä."

Hän ei sanonut sen enempää, vaan heitti nopeasti takin ylleen, sytytti lyhdyn ja meni ulos. Ulkona tuuli ja oli yhtä kylmä kuin äsken, mutta kun hän tuli porstuan rappusille, alkoi hän hyräillä. Hän ajatteli, mahtaisiko hevonen tuntea hänet ja olisiko siitä ehkä hauskaa päästä vanhaan talliinsa.

Kulkiessaan pihan poikki hän kuuli oven paukahtelevan tuulessa. "Se on tuo ladon ovi, joka on taas auennut", ajatteli hän ja meni sitä sulkemaan.

Kohta hän seisoivat ladon ovella ja aikoi juuri panna sen lukkoon, kun oli kuulevinaan kahinaa sisästä.

Se johtui siitä, että poika oli livahtanut ulos samalla kun hän ja heti juossut ladon luo, minne oli jättänyt elukat. Mutta ne eivät olleetkaan enää sateessa. Ankara tuulenpuuska oli temmannut auki ladon oven ja auttanut niitä pääsemään katon alle. Mutta nyt isäntä oli kuullut kahinan, joka syntyi pojan juostessa latoon.

Hän katsoi lyhdyn valossa latoon ja näki, että lattia oli täynnä nukkuvia eläimiä. Ei näkynyt

ainoatakaan ihmistä. Elukat eivät olleet sidotut, vaan olivat paneutuneet sinne tänne olkien päälle.

Hän suuttui moisesta omavaltaisuudesta ja alkoi huutaa ja meluta herättääkseen nukkuvat ja ajaakseen ne ulos. Mutta elukat lepäsivät liikkumattomina niinkuin eivät olisi ollenkaan aikoneet antaa häiritä itseään.

Ainoa, joka nousi, oli vanha hevonen, joka hyvin hiljaa astui häntä kohti.

Isäntä meni yht'äkkiä aivan sanattomaksi. Hän tunsu hevosen jo käynnistä. Hän valaisi sitä lyhdyllä, ja hevonen tuli ja laski päänsä hänen olkapäälleen.

Ja isäntä alkoi hyväillä sitä. "Heppaseni, heppaseni!" sanoi hän. "Kylläpä ovat sinua pahoin pidelleet! Minä ostan sinut takaisin. Sinun ei tarvitse enää koskaan lähteä tästä talosta. Saat elää niinkuin tahdot. Nuo muut, jotka olet ottanut mukaasi, saavat jäädä tänne, mutta tule sinä minun kanssani talliin. Nyt minä voin antaa sinulle kauruja niin paljon kuin jaksat syödä tarvitsematta ottaa varkain. Ethän sinä vielä taida olla aivan pilalla. Sinusta tulee vielä kirkonmäen korein hevonen. Heppaseni! Niin, heppaseni!"

XXV

JÄIDENLÄHTÖ

Torstaina huhtikuun 28. p:nä.

Seuraavana päivänä oli kirkas ja kaunis ilma. Tuuli tosin aika navakasti lännestä, mutta siitä vain iloittiin, sillä se kuivatti teitä, jotka olivat aivan vetelöityneet eilisestä ankarasta sateesta.

Hyvään aikaan seuraavana päivänä smoolantilaislapset, Oosa hanhipaimen ja Pikku Matti tulivat kävellen Sörmlannista Närkeen vievää maantietä. Tie noudatteli Jelmarin eteläistä rantaa, ja lapset kulkivat ja katselivat jäätä, joka vielä peitti suurimman osan järveä. Aamuaurinko valaisi jäätä, eikä se näyttänyt mustalta ja ikävältä, kuten kevätjää tavallisesti näyttää, vaan helotti valkeana ja houkuttelevana. Se oli kuivaa ja lujaa, niin pitkälle kuin silmä kantoi. Sadevesi oli jo valunut reikiin ja rakoihin tai imeytynyt itseensä jäähän. He eivät nähneet muuta kuin mitä kauneimman jääkuoren.

Oosa hanhipaimen ja Pikku Matti olivat matkalla pohjoista kohti eivätkä voineet olla ajattelematta, että heiltä säästyisi monta askelta, jos he voisivat oikaista suuren järven poikki, sensijaan että kiertäisivät sen ympäri. He kyllä tiesivät, että kevätjää on vaarallista, mutta tähän näytti aivan turvalliselta. He näkivät, että se rannasta oli monen tuuman paksuista. Tiekin siinä näkyi, ja he voivat seurata sitä, ja toinen ranta näytti olevan niin lähellä, että he arvelivat voivansa kulkea yli tunnissa.

"Tule, niin koetetaan!" sanoi Pikku Matti. "Kun vain varomme astumasta avantoihin, niin kyllä se onnistuu."

He lähtivät siis jäälle. Jää ei ollut erittäin liukasta, vaan hyvin mukavaa kävellä. Sen päällä oli enemmän vettä kuin mitä he olivat voineet maalta nähdä, ja siellä täällä oli piikkijäätä, jossa vesi purskahteli ylös ja alas. Semmoisia paikkoja oli varottava, mutta sehän ei ollut vaikeaa keskellä päivää auringon paisteessa.

Lapset kulkivat nopeasti ja keveästi eteenpäin eivätkä puhuneet muusta kuin siitä, kuinka viisaita he olivat olleet lähdettyään jäälle sen sijaan, että olisivat jatkaneet matkaansa sateen särkemällä maantiellä.

Kuljettuaan vähän matkaa he tulivat Vinön saaren lähelle. Siellä huomasi heidät ikkunastaan muuan vaimo. Hän tuli tupansa ovelle, huitoi heille käsillään ja huusi jotakin, mitä he eivät voineet kuulla. He ymmärsivät aivan hyvin, että hän varotti heitä jatkamasta matkaansa. Mutta jäällä olijat näkivät toki paremmin kuin hän, ettei ollut mitään hätää. Olisi ollut hyvin tyhmää palata rantaan, kun kaikki kävi niin mainiosti.

He tarpoivat nyt siis Vinön ohi ja heillä oli edessään peninkulman levyinen jääpinta. Täällä selempänä oli niin paljon vesilammikoita jäällä, että lasten täytyi tehdä pitkiä kierroksia. Mutta se oli heistä vain hauskaa. He koettivat kilvan löytää parhaita paikkoja. Ei heitä väsyttänyt eikä heillä ollut nälkä. Olihan heillä koko päivä edessään, ja he vain nauroivat kohdatessaan uusia vastuksia.

Välistä he katsahivat toiselle rannalle. Se näytti olevan vielä kaukana, vaikka he olivat kulkeneet jo tunnin. Heitä vähän hämmästytti, että järvi oli näin leveä.

"Näyttää kuin tuo ranta väistyisi meidän tieltämme", sanoi Pikku Matti.

Täällä ulkona heillä ei ollut mitään suojaa länsituulta vastaan. Se kävi joka hetki yhä navakammaksi ja painoi vaatteita niin tiukasti ruumiiseen, että oli vaikea liikkua. Tämä kova tuuli oli ensimmäinen todellinen vastus, minkä he olivat kohdanneet tällä taipaleella.

Se heitä kummastutti, että tuuli niin voimakkaasti kohisten kuin sen mukana olisi kantautunut suuren myllyn tai konepajan jytinää. Mutta semmoisiahän ei voinut olla tuolla jääaavikolla.

He olivat kulkeneet suuren Valenin saaren länsipuolitse ja heistä näytti nyt kuin he olisivat huomattavasti lähestyneet pohjoista rantaa. Mutta samalla tuuli tuli yhä kiusallisemmaksi, ja sitä seuraava kova pauhu lisääntyi niin, että he alkoivat käydä levottomiksi.

Yht'äkkiä he olivat huomaavinaan, että heidän kuulemansa pauhu johtui siitä, että aallot vaahdoten ja kohisten murtuivat rantaa vastaan, mutta sehän oli mahdotonta sekin, koska järvi vielä oli jään peitossa.

He kuitenkin pysähtyivät ja katselivat ympärilleen. Silloin he huomasivat kaukana lännessä, Björnön ja Göksholmin seutuvilla, valkoisen vallin, joka ulottui koko järven yli. Ensin he luulivat, että se oli tien kohdalla olevaa lunta, mutta sitten heille selvisi, että se oli aaltojen vaahtoa, joka murtui jäätä vasten.

Huomattuaan sen he tarttuivat toisiaan käteen ja alkoivat juosta sanomatta sanaakaan. Järvi tuolla lännessä oli avoinna, ja heistä oli näyttänyt kuin vaahdon reuna olisi nopeasti siirtynyt itää kohti. He eivät tienneet, lähtisikö jää samassa kaikkialta, tai mitä tulisi tapahtumaan. Mutta sen he tunsivat, että heitä uhkasi vaara.

Yht'äkkiä heistä tuntui siltä kuin jää olisi kohonnut juuri siltä kohdalta, missä he juoksivat: se kohosi ja laskeutui samassa, niinkuin joku olisi jysäyttänyt sitä alapäin. Kuului jään kumea pamaus ja sitten haarautui siitä halkeamia joka taholle. Lapset näkivät, miten halkeamat viilsivät läpi jään.

Nyt jää oli vähän aikaa hiljaa, mutta sitten alkoi taas tuntua tuo kohoileminen ja painuminen. Sitten halkeamat alkoivat levetä railoiksi, joista purskahteli vettä. Kohta sen jälkeen jää alkoi jakaantua suuriksi lautoiksi.

"Oosa", sanoi Pikku Matti, "tämä on varmaan jäidenlähtöä."

"Sitä se on, Pikku Matti", sanoi Oosa, "mutta me voimme vielä ehtiä maihin. Juokse vain!"

Tuulella ja aalloilla olikin vielä paljon tekemistä, ennen kuin ne saisivat jään pois järvestä. Vaikein työ oli kyllä jo tehty, kun jää oli halkeillut lauttoihin, mutta kaikki nuo lautat oli vielä pienennettävä ja heitettävä toisiaan vasten, jotta ne särkyisivät, kulusivat ja sulaisivat. Oli vielä paljon jäljellä kiinteätä, särkymättöminä kenttinä olevaa kovaa ja lujaa jäätä.

Mutta suurin vaara oli siinä, etteivät lapset voineet nähdä pitkälle jäätä myöten. He eivät kyenneet näkemään, missä halkeamat olivat niin laajat, etteivät he pääsisi yli. He eivät tienneet, missä tapaisivat niin suuria jäälauttoja, että ne kannattaisivat heitä. Sentähden he harhailivat sinne tänne, edes ja takaisin. Kun heidän olisi pitänyt mennä rantaan, joutuivat he vain selemmäksi. He hätääntyivät halkeilevalla jäällä niin, että lopulta seisoivat paikoillaan ja itkivät.

Silloin suhahti lauma villihanhia nopeasti lentäen heidän pänsä päällitse. Ne huusivat kovalla äänellä ja merkillisintä oli, että kaakatuksen keskeltä kuului lasten korviin sanat: "Menkää oikealle, oikealle, oikealle!"

He lähtivät liikkeelle ja seurasivat neuvoa, mutta ei kestänyt kauan, ennen kuin he uudelleen seisoivat neuvottomina leveän halkeaman luona.

Taas he kuulivat hanhien huudon pänsä päältä ja erottivat kaakatuksen keskeltä pari sanaa: "Seisokaa paikoillanne! Seisokaa paikoillanne!"

Lapset eivät sanoneet toisilleen sanaakaan siitä, mitä olivat kuulleet, vaan tottelivat ja seisoivat paikoillaan. Kohta sen jälkeen jääkappaleet liukuivat yhteen, niin että he pääsivät aukon yli. Silloin he taas tarttuivat toisiaan käteen ja juoksivat. He eivät olleet peloissaan ainoastaan vaarasta, vaan myöskin saamastaan avusta.

He pysähtyivät pian taas epä tietoisina suunnasta, mutta heti he kuulivat äänen kantautuvan luokseen.

"Suoraan eteenpäin! Suoraan eteenpäin!" sanoi ääni.

Tätä kesti kai noin puoli tuntia, mutta silloin he olivatkin pitkän Langersuddin niemen nenässä ja voivat nousta jäältä ja kahlata rantaan. Näkyi, että he olivat olleet kovin peloissaan, sillä kun he olivat päässeet rantaan, eivät he edes pysähtyneet katsomaan järvelle, jossa aallot nyt alkoivat kohotella jäälauttoja yhä kiivaammin, vaan kulkivat yhä edelleen. Mutta kun he olivat tulleet vähän ylemmäksi niemelle, pysähtyi Oosa yht'äkkiä. "Odotahan tässä, Pikku Matti!" sanoi hän. "Minulta unohtui jotakin."

Oosa hanhipaimen meni takaisin rantaan. Siellä hän alkoi kaivaa pussiaan ja sai siitä viimein esiin pienen puukengän, ja hän asetti sen kivelle, mistä se näkyi hyvin selvästi. Sitten hän meni takaisin pikku Matin luo katsahtamatta kertaakaan taakseen.

Mutta tuskin hän oli kääntänyt selkensä, kun suuri valkoinen hanhi ampui kuin salama ilmasta, sieppasi puukengän ja kohosi yhtä nopeasti takaisin korkeuteen.

XXVI

PERINNÖNJAKO

Torstaina huhtikuun 28. p:nä.

Autettuaan Oosa hanhipaimenen ja Pikku Matin Jelmarin yli villihanhet lensivät pohjoista kohti ja saapuivat Vestmanlantiin. Siellä he laskeutuivat lepäämään ja syömään muutamalle suurelle niitylle Fellingsbron pitäjään.

Pojankin oli nälkä, mutta hän etsi turhaan mitään syötävää. Tähystellessään joka taholle hän huomasi viereisellä pellolla kaksi miestä kyntämässä. Yht'äkkiä ne herkesivät kyntämästä ja istuutuivat syömään aamiaistaan. Poika riensi heti sinnepäin ja hiipi lähelle miehiä. Eihän ollut mahdotonta, että hän löytäisi joitakin murusia tai jonkin leivänkuoren, kun miehet olivat lakanneet syömästä.

Pellon ohi kulki tie ja sitä pitkin asteli vanha mies. Nähtyään kyntömiehet hän pysähtyi, kiipesi aidan yli ja meni heidän luokseen. "Minäkin aion syödä aamiaista", sanoi hän, avasi reppunsa ja otti siitä leipää ja voita. "Ei ole hauska istua ja syödä yksinään tiepuolessa", jatkoi hän.

Siitä lähti juttu luistamaan, ja kyntömiehet saivat pian tietää, että hän oli kaivostyömies Norbergin kaivosseudulta. Hän ei ollut työssä nyt enää. Hän oli liian vanha kiipeilemään kaivostikapuita, mutta hän asui kaivoksen lähellä pienessä töllissä. Hänen tyttärensä oli naimisissa täällä Fellingsbrossa. Oli juuri ollut häntä tervehtimässä, ja tytär oli pyydellyt häntä muuttamaan tänne, mutta hän ei vain saanut sitä tehdyksi.

"Vai niin, teidän mielestänne täällä ei ole niin hyvä kuin Norbergissa", sanoivat talonpojat ja vetivät huuliaan hiukan hymyyn, sillä heidän tiesivät, että Fellingsbro oli koko maakunnan suurimpia ja vauraimpia pitäjiä.

"En minä voi elää tämmöisellä tasangolla", sanoi ukko ja heilautti kättään ikään kuin se ei olisi voinut olla mitenkään mahdollista. He alkoivat nyt kaikessa ystävydessä väitellä siitä, missä paikoin Vestmanlantia olisi paras asua. Toinen kyntömiehistä oli syntynyt Fellingsbrossa, ja hän kehui tasankoa, mutta toinen oli Västeråsin seuduilta, ja hänen mielestään Määlärin rannat lehtosaarineen ja kauniine niemineen olivat maakunnan paras osa. Ukko ei ottanut uskoakseen, ja näyttääkseen, että oli oikeassa, hän pyysi saada kertoa heille tarinan, jonka oli nuoruudessaan kuullut vanhoilta ihmisiltä.

"Täällä Vestmanlannissa asui kauan sitten eräs vanha rouva, joka oli jättiläisten sukua ja niin rikas, että hän omisti koko maan. Hän eleli komeasti, mutta oli kuitenkin ainaisessa huoleessa, koska hän ei tiennyt, miten jakaisi omaisuutensa kolmen poikansa kesken.

"Nähkääs, asia oli niin, ettei hän välittänyt kahdesta vanhemmasta pojastaan paljonkaan, mutta nuorin oli hänen lempilapsensa. Äiti tahtoi, että hän saisi parhaan perinnön, mutta samalla hän pelkäsi, että syntyisi riitaa hänen ja veljien välillä, jos nämä huomaisivat, ettei perintöä ollut jaettu tasan kaikkien kesken.

"No, eräänä päivänä hän tunsu loppunsa lähenevän, niin ettei hänellä enää olisi aikaa miettiä kauemmin. Silloin hän kutsui luokseen kaikki kolme poikaansa ja alkoi puhua heidän kanssaan perinnöstä.

"Nyt minä olen jakanut kaiken omaisuuteni kolmeen osaan", sanoi hän. 'Yhteen osaan minä olen pannut kaikki tuomimäkeni ja kukkasniittyni, ja ne olen liittänyt yhteen Määlärin ympärille. Se, joka valitsee sen osan, saa rantaniityiltä hyvän laitumen lampaille ja lehmille, ja saarissa hän voi taittaa kerppuja, ellei tahdo käyttää saaria puutarhan viljelykseen. Siellä pistää joukko lahtia ja järviä kauas sisämaahan, niin että on hyvä tilaisuus tavaran kuljetukseen ja kaikenlaisen muun liikenteen harjoittamiseen. Siellä, missä joet laskevat mereen, on hyviä satamapaikkoja, niin että minä luulen, että hänen alueelleen tulee kasvamaan sekä kyliä että kaupunkeja. Eikä häneltä tule puuttumaan peltomaatakaan vaikka maa onkin repaleista. On vain hyvä, että hänen poikansa jo alun pitäen saavat oppia kulkemaan saaresta saareen, sillä siten heistä tulee hyviä merenkulkijoita, jotka voivat purjehtia vieraisiin maihin hankkimaan rikkauksia. — No niin, se oli ensimmäinen osa. Mitä siitä sanotte?'

"Kaikki pojat olivat yhtä mieltä siitä, että tämä osa oli hyvä osa, ja se, joka sen saa, voi olla tyytyväinen.

"Niin, sillä ei ole mitään vikaa", sanoi vanha jättiläisrouva, 'eikä toinenkaan ole sen huonompi. Siihen olen koennut kaikki tasaiset maani ja valmiit peltoni ja olen pannut peltoa pellon viereen Määlärin seuduilta aina Taalainmaahan. Se, joka saa sen maan, ei varmasti tule katumaan kauppojaan. Hän voi viljellä viljaa niin paljon kuin tahtoo ja rakentaa itselleen suuria taloja, eikä hänellä eikä hänen jälkeläisillään tarvitse olla päivänkään huolta toimeentulostaan. Ettei tasanko joutuisi veden valtaan, olen vetänyt siihen suuria oja, ja niissä on siellä täällä jokin putouskin, että niihin voi rakentaa myllyjä ja pajoja. Ja pitkin oja minä olen asettanut sorapenkereitä, joissa voi kasvaa metsää polttopuuksi. — Niin, se oli toinen osa, ja minun mielestäni voi se, joka sen saa, olla tyytyväinen.'

"Pojat olivat samaa mieltä ja kiittivät häntä siitä, että hän oli pitänyt heistä niin hyvää huolta.

"Olenhan koettanut tehdä parastani", sanoi eukko, 'mutta nyt minä tulen siihen, joka on tuottanut minulle eniten huolta. Sillä nähkääs, kun olin pannut kaikki lehtoniittyni, hakamaani ja tammimäkeni yhteen osaan ja kaikki peltoni ja uudisviljelykseni toiseen ja aloin koota jotakin kolmanteen, niin huomasin, että minulla tilastani ei ollut jäljellä muuta kuin mäntymäkiä ja kuusimetsiä ja vuorenselännteitä ja kallioita ja laihoja katajapensaita ja huonoja koivulehtoja ja pikku järviä. Ja tuosta ei tietysti kukaan teistä olisi välittänyt. Olen nyt kuitenkin poiminut kokoon kaiken tuon tähteen ja asettanut sen tasangon pohjois- ja länsipuolitse. Mutta minä pelkään pahoin, että sillä, joka valitsee tuon osan, ei ole odotettavissa muuta kuin köyhyyttä. Hän ei voi pitää muuta karjaa kuin lampaita ja vuohia, ja hänen kai täytyy pyytää järivistä kalaa tai metsästä riistaa voidakseen elää. Täällä on kyllä useita koskia ja putouksia, niin että voi rakentaa miten monta myllyä tahansa, mutta minä pelkään pahoin, ettei niissä ole muuta jauhattamista kuin puun kuorta. Ja suurena vitsauksena siellä ovat sudet ja karhut, sillä niitä tulee erämaassa varmaan olemaan. — Niin, se oli kolmas osa. Minä kyllä tiedän, ettei sitä voi verrata kahteen muuhun, ja ellen minä olisi näin vanha, niin tekisin uuden jaon, mutta nyt se on mahdotonta. Ja nyt ei minulla viimeisellä hetkelläni ole mitään rauhaa, sillä minä en tiedä, kenelle teistä antaisin huonoimman osani. Te olette olleet hyviä poikia jokainen, ja minun on vaikea tehdä vääryyttä kenellekään teistä.'

"Kun vanha jättiläisrouva oli kertonut, miten asiat olivat, katsoi hän huolissaan poikiinsa. Nyt he eivät sanoneet niinkuin taannoin, että hän oli jakanut oikein ja pitänyt heistä hyvää huolta. He seisovivat äänettöminä ja näkyi selvästi, että se, joka saisi viimeisen osan, ei olisi tyytyväinen.

"Niin, siinä makasi vanha äiti ja oli levoton, ja pojat näkivät, että hän kärsi kuolemantuskia jo edeltäpäin siitä, että hänen täytyi jakaa osat heidän kesken, tietämättä, kenen pojistaan hän tekee onnettomaksi antamalla hänelle huonoimman osan.

"Mutta nuorin heistä rakasti äitiään enemmän kuin muut, ja hän ei jaksanut nähdä äitinsä näin kärsivän, vaan sanoi: 'Teidän ei pidä surra enempää tämän asian tähden; paneutukaa vain kuolemaan levossa ja rauhassa. Tuon huonon osan te voitte antaa minulle. Minä koetan tulla sillä toimeen, ja kuinka käyneekin, en minä ole teille suutuksissani siitä, että toiset ovat saaneet paremman osan kuin minä.'

"Niin pian kuin hän oli sanonut tämän, rauhoittui äiti ja kehui ja kiitti häntä. Toisten osien jakaminen kävi sitten helposti, sillä ne olivat melkein yhtä hyvät.

"Kun kaikki oli järjestetty, kiitti vanhus nuorinta poikaansa vielä kerran ja sanoi odottaneensakin, että juuri hän auttaisi äitiään. Ja pyysi, että poika tultuaan erämaahan muistaisi sitä suurta rakkautta, jota äiti aina oli hänelle osoittanut.'

"Sen sanottuaan hän sulki silmänsä ja kuoli, ja kun veljet olivat laskeneet hänet maahan, lähtivät he kukin katselemaan saamiaan maita. Ja vanhimmat pojat olivat tietysti tyytyväisiä ja hyvillä mielin.

"Kolmas meni erämaahansa ja näki, että äiti oli puhunut totta ja että suurin osa oli kalliota ja järveä.

Hän kyllä ymmärsi, että äiti oli ajatellut häntä rakkaudella järjestäessään tämän osan häntä varten, sillä vaikka hänellä ei ollutkaan muuta kuin huonoa otettavana, oli hän järjestänyt sen niin hyvin, että maa oli mitä kaunein maa. Paikoitellen se oli kamalan jylhää, mutta kuitenkin kaunista. Se miellytti häntä, mutta ei hän kuitenkaan ollut iloinen.

"Mutta sitten hän alkoi huomata, että vuoriperä siellä täällä oli niin kummallisen näköistä. Ja kun hän katseli tarkemmin, hän näki, että siinä melkein kaikkialla oli malmisuonia. Eniten siinä oli rautaa, mutta oli hänen maallaan myöskin hopeaa ja kuparia. Hän aavisti saaneensa enemmän rikkautta kuin veljensä, ja nyt hän alkoi vähitellen ymmärtää, mitä hänen vanha äitinsä oli oikein ajatellut perintöä jakaessaan."

Peukaloisen retket I, 1906.

JÄLKIMMÄINEN OSA

XXVII

BERGSLAGENISSA

Torstaina huhtikuun 28. p:nä.

Villihanhien matka oli vaivalloista. Syötyään aamiaisensa Fellingsbron pelloilla heidän tarkoituksensa oli kulkea suoraan pohjoista kohti Vestmanlannin yli, mutta länsituuli koveni ja heitti heidät sen sijaan itään aina Uplannin rajalle.

He lensivät korkealla, ja tuuli heitti heitä eteenpäin suurella vauhdilla. Poika istui ja katseli saadakseen selville, minkä näköistä oli Vestmanlannissa, mutta hän ei voinut paljonkaan erottaa. Hän huomasi kyllä, että maakunnan itäisessä osassa oli tasaista ja lakeaa, mutta hän ei voinut ymmärtää, mitkä merkilliset juovat ja viivat oikein kulkivat pohjoisesta etelään tasangon poikki. Se oli aika kummallisen näköistä, sillä kaikki viivat kulkivat melkein yhtä suoraan ja yhtä kaukana toisistaan.

"Tämä maa on yhtä ruudukasta kuin äidin esiliina", sanoi poika. "Tekisi mieleni tietää, mitkä kumman juovat kulkevat sen poikki."

"Jokia ja harjuja, maanteitä ja rautateitä", vastasivat hanhet. "Jokia ja harjuja, maanteitä ja rautateitä."

Ja se oli totta, sillä kantautuessaan itää kohden hanhet olivat ensin kulkeneet Hedströmin joen yli, joka kulkee kahden harjun välitse ja jota rautatie noudattaa. Sitten heidän tielleen oli sattunut Kolbäk-joki, jonka toisella puolella on rautatie ja toisella puolella harju ja maantie. Sitten he olivat kohdanneet Svartån joen, jota myöskin harjut ja maantiet seuraavat, sitten Lillån joen ja Badelundin harjun ja lopuksi Sagån joen, jonka oikealla rannalla on sekä maantie että rautatie.

"En koskaan ole nähnyt niin monta samalta taholta tulevaa tietä", ajatteli poika. "Tämän maan kautta mahdollaan kuljettaa paljon tavaraa pohjoisesta etelään."

Samalla se oli hänestä ihmeellistä, sillä hän luuli, ettei Vestmanlannin pohjoispuolella enää olisikaan Ruotsia. Jäljellä oleva maa ei voi olla muuta kuin metsää ja erämaata, hän ajatteli.

Kun villihanhet olivat kantautuneet Sagåhon, lienee Akka ajatellut, että he olivat tulleet aivan toiseen suuntaan, kuin mihin hän oli toivonut, sillä täällä hän kääntyi ja alkoi kovassa vastatuudessa pyrkiä takaisin länttä kohti. He kulkivat siis vielä kerran ruudukkaisen tasangon yli ja jatkoivat sitten matkaansa maakunnan läntiseen osaan, joka oli metsäistä vuoriseutua.

Niin kauan kuin oli matkattu tasangon yli, oli poika istunut eteenpäin nojautuneena hanhen kaulan varassa katsellen maahan, mutta kun tasanko loppui ja hän näki, että hänen edessään oli suuri ja laaja metsäseutu, hän asettui istumaan ja päätti lepuuttaa silmiään, sillä missä maa oli metsän peitossa, siellä ei myöskään ollut paljon nähtävää.

Kun oli lennetty vähän aikaa metsäisten harjujen ja pikku järvien yli, kuuli poika jotakin, joka vinkui ja ikään kuin valitteli alhaalla maassa.

Silloin hän tietysti nojautui eteenpäin ja katsoi. Villihanhet eivät lentäneet erittäin nopeasti taistellessaan tuulta vastaan, ja hän voi nähdä maan aivan selvästi allaan. Ensiksi hän huomasi mustan reiän, joka vei suoraan maan sisään. Reiän päälle oli rakennettu paksuista hirsistä nostolaitos, ja se toi juuri vikisten ja vinkuen maan sisästä kivillä täytetyn tynnörin. Kaikkiolla oli suuria kiviröykkiöitä, höyrykone puuskutti nostolaitoksen vieressä, naisia ja lapsia istui maassa järjestämässä kiviä, kaitaisella hevosraiteella vyöryi joitakin harmailta kivillä lastattuja vaunuja, ja metsän reunassa oli pieniä työväen asuntoja.

Poika ei voinut ymmärtää, mitä se oli, ja hän huusi täyttää kurkkua maahan: "Mikä paikka tämä on, jossa nostetaan niin paljon kiveä maan sisästä?"

"Kuules tuota pöllöä! Kuules tuota pöllöä!" visersivät varpuset, jotka asuivat sillä seudulla ja tiesivät kaikki. "Se ei osaa erottaa rautamalmia kivistä. Ei osaa erottaa rautamalmia kivistä."

Silloin poika ymmärsi, että hänen näkemänsä oli kaivos. Hän pettyi pahanlaisesti, sillä hän oli ajatellut, että kaivos on aina korkealla vuorella, mutta tähän olikin tasaisella maalla kahden vuoriharjun välissä.

Kohta se oli jäänyt heidän taakseen, ja poika istui taas ja tuijotti suoraan eteensä, sillä tuommoisia kuusimetsäharjuja ja koivulehtoja, joita hän näki allaan, oli hän nähnyt monta kertaa ennenkin. Silloin hän tunsi, että kova lämmin lehahti maasta häntä vastaan, ja heti hänen täytyi katsoa saadakseen selville, mistä se johtui.

Hänen allaan oli suuria hiili- ja malmikekoja, ja niiden keskellä oli korkea, kahdeksankulmainen, punaiseksi maalattu rakennus, josta nousi liekkikimppu ilmaan.

Ensin poika luuli sitä tulipaloksi, mutta sitten hän näki ihmisten aivan rauhallisina kävelevän maassa välittämättä vähääkään tulesta, ja silloin hän ei totisesti voinut ymmärtää mitään.

"Mikä paikka tämä on, jossa ei kukaan ole tietävinäänkään, vaikka talo palaa ilmitulessa?" huusi poika maahan.

"Kuules tuota, joka pelkää tulta!" visertelivät peipposet, jotka asuivat metsän reunassa ja tiesivät hyvin, mitä heidän lähistössään tapahtui. "Se ei tiedä, kuinka rautaa sulatetaan malmista. Se ei osaa erottaa masuunin tulta tulipalosta."

Kohta oli masuuni jäänyt heidän selkänsä taakse, ja poika istui taas ja katsoi suoraan eteenpäin, sillä hän ajatteli, ettei tässä metsäseudussa liene paljonkaan nähtävää. Mutta hanhet eivät olleet vielä lentäneet kauas, kun hän sai kuulla hirmuista melua alhaalta maasta.

Katsahtaessaan alas hän huomasi ensiksikin pienen virran, joka kovana koskena syöksyi vuoren seinää alas. Putouksen vieressä oli suuri mustakattoinen ja korkeapiippuinen rakennus ja piipusta tuprusi paksua, kipinöitsevää savua. Rakennuksen vieressä oli rautaharkkoja ja rautatankoja ja pieniä hiilivuoria. Maa oli ylt'ympäri mustaa, ja joka taholle vei mustia teitä. Rakennuksesta kuului hirveää melua. Siellä kumisi ja sähisi. Tuntui siltä, kuin joku voimakkailla iskuilla olisi koettanut puolustautua sähisevää petoa vastaan. Mutta ihmeellisintä oli, ettei kukaan välittänyt siitä, mitä tapahtui. Vähän matkan päässä oli työmiesten asuntoja vihreiden puiden alla, ja vähän kauempana oli suuri valkoinen herraskartano. Työmiesten asuntojen portailla lapset leikkivät aivan rauhallisesti, ja herraskartanon puistossa käveli ihmisiä.

"Mikä paikka tämä on, jossa ei kukaan välitä mitään, vaikka ne tappavat toisiaan rakennuksessa?" huusi poika maahan.

"Kik, kak, kak!" nauroi harakka. "Siellä menee muuan, joka tietää, mitä tapahtuu. Kik, kak, kak! Ei siellä ketään tapeta. Rautahan siellä potkii ja sähisee, kun sitä pidellään vasaran alla."

Kohta oli rautatehdas jäänyt heidän selkänsä taakse, ja poika istui ja katseli taas suoraan eteenpäin, sillä hän luuli, ettei täällä metsäseudussa olisi paljonkaan näkemistä.

Kun he olivat matkanneet vähän aikaa, hän kuuli kellon soivan, ja vielä kerran hänen täytyi katsahtaa alas saadakseen selville, mistä ääni tuli.

Silloin poika näki allaan talonpoikaistalon, jommoista hän ei koskaan ennen ollut nähnyt. Asuinrakennus oli pitkä, punaiseksi maalattu, yksikerroksinen rakennus, eikä se ollut erittäin suuri; mutta eniten hämmästyttivät häntä kaikki nuo suuret, hyvin rakennetut talon ulkokuoneet. Poika tiesi jotakuinkin, kuinka paljon ulkokuoneita talossa tarvitaan, mutta täällä lienee niillä ollut kahta, kolme vertaa enemmän tavaraa kuin muualla. Semmoista rakennusten paljoutta hän ei ollut missään nähnyt. Ei hän myöskään osannut arvata, mitä niissä säilytettiin, sillä talon ympärillä oli tuskin lainkaan peltoja. Hän näki sisempänä metsässä muutamia peltotilkkuja, mutta ne olivat niin pieniä, että niitä tuskin voi sanoa pelloiksi, ja jokaisen luona oli jo oma latonsa, johon mahtui kaikki semmoisen pellon sato.

Tallin katolla oli vellikello katoksen alla, ja sieltä juuri kuului kellonsoittoa. Isäntä meni renkeineen keittiötä kohti, ja poika näki, että hänellä oli paljon ja komeaa väkeä.

"Mitä väkeä ne ovat nuo, jotka rakentavat noin suuria taloja keskelle metsää, jossa ei ole mitään peltoja?" huusi poika maahan. Kukko käveli rikkatunkiolla ja vastasi kohta. "Vanha vuorimiehentalo! Vanha vuorimiehentalo!" kiekui hän. "Pelot ovat maan alla. Pelot ovat maan alla!"

Nyt poika alkoi ymmärtää, ettei tämä suinkaan ollut semmoinen metsäseutu, jonka yli voisi kulkea sitä tarkastamatta. Metsiä ja vuoria oli kyllä kaikkialla, mutta ihme ja kumma, kuinka monta merkillistä paikkaa oli piilossa niiden välissä.

Siellä oli vanha kaivoksen paikka, jossa nostokoneiden kannattimet olivat kaatumaisillaan kumoon ja jossa maa oli täynnä kaivosreikiä, ja siellä oli suuria kaivoskenttiä, joissa työ oli käynnissä, joista kumeat laukaukset kuuluivat aina villihanhien luo ja joissa näkyi metsän rinnassa kylittäin työmiesten asuntoja. Siellä oli vanhoja hylättyjä pajoja, joiden sortuneiden kattojen läpi poika näki mahtavia, raudoitettuja vasaran varsia ja kömpelösti tehtyjä uuneja, ja siellä oli suuria vastarakennettuja rautatehtaita, joissa taottiin ja tehtiin työtä, niin että maa vapisi. Erämaan keskellä oli pieniä hiljaisia kaupunkeja, jotka eivät näyttäneet tietävän mitään ympäröivästä melusta. Ilmassa kulki köysiratoja, joita myöten hiljalleen liukui malmilla lastattuja koreja. Kaikissa koskissa surisi rattaita, sähköjohtoja oli vedetty hiljaisen metsän läpi ja siellä vyöryi äärettömän pitkiä rautatiejunia, joissa voi olla kuusi-, seitsemänkymmentä vaunua, täynnä malmia, hiiliä, rautatankoja, peltiä ja teräslankaa.

Kun poika vähän aikaa oli istunut ja katsellut kaikkea tätä, ei hän enää voinut pysyä vaiti. "Mikä on tämän maan nimi, jossa kasvaa vain rautaa?" kysyi hän, vaikka tiesi, että linnut alhaalla maassa hänelle nauravat.

Silloin heräsi vanha huuhkaja, joka istui ja nukkui hylätyssä sulatusuunissa. Hän kohotti pyöreää päätään ja huusi kaameasti huhuten: "Uhuu, uhuu, uhuu! Tätä maata sanotaan Bergslageniksi. Ellei täällä olisi kasvanut rautaa, ei täällä vielä tänäkään päivänä asuisi muita kuin huuhkaimia ja karhuja."

XXVIII

RAUTATEHDAS

Torstaina huhtikuun 28. p:nä.

Kesti kovaa tuulta koko sen päivän, jona villihanhet kulkivat Bergslagenin yli, ja heti kun he koettivat kulkea pohjoista kohti he työntyivätkin itään. Mutta Akka luuli Smirre ketun kulkevan maan itäisen osan kautta. Hän ei sen vuoksi tahtonut mennä sitä tietä, vaan ponnisteli vaivalloisesti takaisin länteen. Sillä tavalla villihanhet pääsivät vain hitaasti eteenpäin ja olivat vielä illallakin Vestmanlannin vuorikaivosseudussa. Iltapäivällä tuuli kyllä yht'äkkiä tyyntyi, ja uupuneet matkamiehet toivoivat saavansa ennen auringon laskua lentää hetken aikaa vähemmällä vaivalla. Mutta silloin tuli yht'äkkiä tuima tuulenpuuska. Se heitti villihanhia edellään kuin palloja ja nosti pojan, joka oli istunut huoletonaa aavistamatta mistään vaarasta, hanhen selästä ja nakkasi hänet tyhjään avaruuteen,

Poika oli pieni ja kevyt eikä siis voinut näin kovassa tuulessa pudota suoraan maahan: hän seurasi ensin tuulen mukana vähän matkaa ja laskeutui sitten hiljaa ja häilyen kuin lehti pudotessaan puusta maahan.

"No, tämä ei ole niinkään vaarallista", ajatteli poika jo pudotessaan. "Minähän laskeudun maahan niin hitaasti kuin olisin paperipalanen. Martti hanhikukko rientää kyllä perässä ja ottaa minut kiinni."

Tultuaan maahan hän ensi töikseen riipaisi lakin päästään ja alkoi huitoa sillä, jotta suuri valkoinen hanhikukko näkisi, missä hän on. "Tääll' olen ma, miss olet sa? Tääll' olen ma, miss' olet sa?" huusi hän ja oli melkein ihmeissään siitä, ettei suuri hanhikukko jo seisonut hänen vieressään.

Mutta suurta valkoista ei näkynyt eikä hän myöskään nähnyt hanhilaumaa taivasta vasten. Se oli aivan kuin kadonnut.

Tämä oli hänen mielestään hiukan kummallista, mutta hän ei kuitenkaan pelästynyt eikä käynyt levottomaksi. Hänen mieleensä ei hetkeksikään johtunut, että semmoiset kuin Akka ja Martti hanhikukko jättäisivät hänet. Tuo ankara tuulenpuuska oli kai vienyt heidät mukanaan. Niin pian kuin he pääsevät kääntymään, tulevat he kyllä takaisin häntä noutamaan.

Mutta mitä ihmettä tämä oli? Mihin kummaan hän oli joutunut? Tähän saakka hän oli vain tähystellyt taivaalle etsien hanhia, mutta nyt hän oli tullut luoneeksi silmäyksen ympärilleen. Hän ei ollut pudonnut tasaiselle maalle, vaan syvään ja laajaan rotkoon tai mikä se nyt lienee ollut. Se oli huone sen kokoinen kuin kirkko, aivan katoton, seinät joka puolelta melkein kohtisuoraa kalliota. Maassa oli muutamia suuria kivilohkareita ja niiden välissä kasvoi sammalta ja puolukan varsikkoa ja pieniä matalia koivuja. Siellä täällä oli seinissä ulkonemia, ja niistä riippui joitakin repaleisia tikapuita. Yhdellä puolella aukeni musta kita, joka näytti vievän syvälle vuoren sisään.

Poika ei ollut turhaan kulkenut Bergslagenin kaivosseudussa kokonaista päivää. Hän ymmärsi heti, että tuo suuri aukko oli syntynyt siten, että ihmiset ennen muinoin olivat louhineet malmia vuoresta tältä kohdan. "Mutta minun täytyy koettaa heti paikalla kiivetä takaisin maan pinnalle", hän ajatteli, "sillä muuten voi käydä niin, etteivät matkatoverini löydä minua."

Hän oli juuri menossa vuorensiinää kohti, kun joku tarttui häntä takaapäin kiinni; ja hän kuuli karkean äänen murahtavan korvansa juuressa: "Mikäs sinä olet?"

Poika käännähti ympäri ja ensi hämmästyksessään hän oli näkevinään edessään suuren, ruskeaan sammaleeseen verhotun kivimöhkälehen, mutta sitten hän huomasi, että kivimöhkäleellä oli leveät jalat, pää, silmät ja suuri murahteleva suu.

Hän ei tullut mitään vastanneeksi, eikä suuri eläin näyttänyt odottavankaan sitä. Tämä kaatoi hänet kumoon, kieritteli häntä edestakaisin jalallaan ja nuuski häntä. Näkyi juuri aikovan nielaista hänet; mutta muuttikin mielensä ja huusi: "Murre ja Mörri, poikaseni tulkaa, niin saatte makeata maistaaksenne!"

Kohta hyökkäsi kaksi takkuista penikkaa esille, ne kävelivät vielä hyvin epävarmasti ja olivat veteliä kuin koiran penikat.

"Mitäs te nyt olette löytäneet, karhumuori? Näyttäkää, näyttäkää!" huusivat penikat.

"Vai niin, minä olen joutunut karhujen kynsiin", ajatteli poika. "Pelkäänpä pahoin, ettei Smirre ketun enää tarvitse nähdä vaivaa minun tähteni."

Karhu työnsi käpälällään pojan penikkainsa luo ja toinen niistä tempasi hänet ja juoksi tiehensä häntä kantaen. Mutta hän ei purrut kovasti, sillä hän oli leikkisällä päällä ja tahtoi leikitellä Peukaloisella vähän aikaa, ennen kuin tappoi hänet. Toinen tuli perässä riistääkseen itselleen pojan, ja heidän siinä kömpelästi telmiessään sattui toinen kaatumaan sen pään päälle, joka piti poikaa suussaan. Silloin vieriskelivät he toistensa ylitse, pureskelivat ja kynsivät toisiaan ja murisivat.

Tappelun tuoksinassa poika pääsi irti, juoksi vuoren seinää kohti ja alkoi kiivetä sitä myöten ylöspäin. Silloin molemmat karhunpenikat syöksyivät häntä tavoittamaan, kaatuivat ja kierivät kuin pallot, mutta sitten he kiipesivät reippaasti ja vikkellä vuorta ylös, saavuttivat hänet ja heittivät hänet sammalelle kuin pallon. "Nyt minä tiedän, miltä rottaparasta mahtaa tuntua, kun se on joutunut kissan kynsiin", ajatteli poika.

Hän koetti monta kertaa päästä pakoon. Hän juoksi syvälle vanhan kaivoksen suuhun, piiloutui kivien taakse ja kiipesi koivuihin, mutta karhut löysivät hänet, vaikka hän olisi piiloutunut minne tahansa. Niin pian kuin he olivat ottaneet hänet kiinni, he päästivät hänet irti, että hän juoksisi uudelleen pakoon ja heillä olisi huvia hänen kiinni ottamisestaan.

Viimein poika uupui ja kyllästyi niin, että heittäytyi maahan pitkäkseen.

"Juokse pakoon", murisivat karhunpojat, "muuten me syömme sinut!" — "Syökää vain", sanoi poika, "en jaksa enää juosta." Heti menivät penikat emonsa luo. "Karhumuori, karhumuori, se ei tahdo enää leikkiä", valittivat ne — "Silloin teidän pitää jakaa hänet tasan keskenänne", sanoi karhumuori. Mutta kun poika kuuli sen, pelästyi hän niin, että alkoi leikin uudestaan.

Kun tuli nukkuma-aika ja karhu kehoitti penikoitaan kömpimään viereensä nukkumaan, oli heidän ollut niin hauska, että he tahtoivat jatkaa samaa iloa vielä seuraavanakin päivänä. He ottivat pojan väliinsä ja panivat kápälänsä hänen päälleen, ettei hän voisi liikkua herättämättä heitä. He nukkuivat heti, ja poika ajatteli, että hän hetken kuluttua koettaisi hiipiä heidän luotaan. Mutta häntä ei ikinä ennen oltu niin heitely ja pyöritelty ja kieritelty, ja hän oli niin uupunut, että nukkui hänkin.

Hetken kuluttua ukkokarhu saapui ja laskeutui alas kallion seinää pitkin. Poika heräsi siihen, että kontio laskeutuessaan vanhaan kaivokseen rapisti kiviä ja soraa seinistä. Poika ei uskaltanut paljon liikkua, mutta oikaisihe ja kääntyi niin, että voi nähdä karhun. Tämä oli kauhean roteva ja tanakkatekoinen vanha karhu ja hänellä oli mahtavat kápälät, suuret välkkyvät torahampaat ja pienet ilkeät silmät. Poikaa puistatti, kun hän näki tuon vanhan korven kuninkaan.

"Täällä haisee ihmiseltä", sanoi ukkokarhu tultuaan akkararhun luo ja mörähti kuin ukkonen.

"Kuinka sinä voit kuvitellakaan niin tyhmää?" sanoi muori maaten rauhallisesti paikallaan. "Olemmehan sopineet siitä, ettemme enää tee ihmisille mitään pahaa. Mutta jos niistä joku näyttäytyisi täällä, missä minä oleskelen penikkaini kanssa, niin niistä ei jäisi jäljelle edes hajuakaan." Ukkokarhu pani maata akkararhun viereen; mutta ei näyttänyt olevan oikein tyytyväinen vastaukseen, sillä se ei voinut olla nuuskimatta ja vainuamatta.

"Herkeä jo tuosta nuuskimisesta", sanoi akkararhu. "Pitäisihän sinun jo tuntea minut niin hyvin, että tiedät, etten minä päästä mitään vaarallista lasten läheisyyteen. Kerro sensijaan, mitä olet toimittanut! En ole nähnyt sinua koko viikolla."

"Olen ollut katsomassa itselleni uutta asuinpaikkaa", sanoi ukko. "Ensin menin Vermlantiin kuullakseni Nyskogassa olevilta sukulaisiltani, minkälaista niiden oli olla siinä maassa, mutta se oli turha matka. Ne olivat kaikki poissa. Koko metsässä ei ollut ainoakaan karhunpesää."

"Minä luulen, että ihmiset tahtovat jäädä yksin maailmaan", sanoi akkararhu. "Vaikka jättää karjan ja ihmiset rauhaan ja elää vain puolukoista ja muurahaisista ja kasveista, niin ei sittenkään saa asua metsässä. En tiedä, mihin tässä muuttaisi saadakseen olla hyvässä turvassa."

"Onhan meillä ollut hyvä asuinpaikka tässä kaivoshaudassa monta vuotta", sanoi ukkokarhu. "Mutta en minä voi viihtyä täällä enää sen jälkeen, kun ne ovat rakentaneet tuon suuren rymisevän laitoksensa aivan tähän meidän läheisyyteemme. Nyt viimeksi olin katselemassa paikkoja Taalainjoen itäpuolella, Garpenbergin puolella. Sielläkin oli vanhoja kaivosautoja ja muita hyviä piilopaikkoja, ja minusta näytti, kuin siellä saisi olla jotenkin rauhassa ihmisiltä..."

Ukkokarhu nousi taas ja vainusi ympärilleen. "On ihmeellistä, että kun minä puhun ihmisistä, tunnen minä taas tuon hajun", sanoi hän.

"Mene itse katsomaan, ellet usko minua!" sanoi akkararhu. "En todellakaan tiedä, mihin ihminen voisi täällä piiloutua."

Karhu kiersi koko luolan ja nuuski. Viimein hän tuli ja pani maata akkararhun viereen sanomatta sanaakaan. "Sanoinhan minä", sanoi akkararhu. "Mutta sinä tietysti luulet, ettei minulla olekaan nenää eikä korvia."

"Ei voi olla kyllin varovainen semmoisten naapurien läheisyydessä kuin meillä on", sanoi ukkokarhu hiljaisesti. Mutta sitten hän karkasi mörähtäen pystyyn. Oli sattunut niin onnettomasti, että toinen karhunpoika oli tullut panneeksi kápälänsä Niilo Holgerinpojan kasvojen päälle, niin ettei se raukka voinut hengittää, vaan oli alkanut aivastella. Nyt akkararhu ei enää voinut hillitä ukkokarhua. Tämä heitti penikat menemään toisen oikealle, toisen vasemmalle ja äkkäsi pojan, ennen kuin tämä oli ehtinyt nousta.

Hän olisi nielaissut hänet samassa, ellei akkararhu olisi tullut väliin. "Älä koske siihen! Se on penikkain omaa", sanoi hän. "Niillä oli iloa siitä koko illan niin paljon, etteivät raatsineet sitä syödäkään, vaan säästivät sen huomiseksi." Mutta ukkokarhu sysäsi syrjään akkararhun. "Älä sekaannu asioihin, joita et ymmärrä!" karjaisi hän. "Etkö tunne, että hän haisee ihmiselle pitkän matkan päähän! Tuon minä syön suuhuni heti paikalla, muuten se voi tehdä meille pahat koltokset."

Hän aukaisi uudelleen kitansa, mutta nyt poika oli ehtinyt varustautua ja oli ottanut kiireesti laukustaan ainoat puolustusaseensa, tulitikkunsa. Hän raapaisi tulta nahkahousuistaan ja pisti palavan tikun karhun kitaan.

Ukkokarhu aivasti tuntiessaan tulikiven hajun, ja silloin sammui tuli. Pojalla oli uusi tikku valmiina, mutta ihmeellistä kyllä ei ukkokarhu uudistanutkaan hyökkäystänsä.

"Voitko sytyttää monta tuommoista pientä punaista ruusua?" kysyi hän. "Minä voin sytyttää niitä niin monta, että ne voivat hävittää vaikka koko metsän", sanoi poika, sillä hän luuli voivansa sillä tavalla säikähdyttää ukkokarhua.

"Ehkä sinä voit sytyttää huoneita ja talojakin?" kysyi ukkokarhu.

"Se nyt ei olisi mikään ihme se", kehui poika ja toivoi, että karhussa heräisi kunnioitusta häntä kohtaan.

"Hyvä on", sanoi ukkokarhu. "Sitten saat tehdä minulle pienen palveluksen. Olenpa oikein iloinen, etten syönyt sinua suuhuni."

Sen sanottuaan karhu otti pojan hellävaroen hampaisiinsa ja alkoi kiivetä luolasta. Se kävi häneltä uskomattoman helposti ja keveästi, vaikka hän oli suuri ja raskas, ja sitten hän alkoi juosta metsään. Sielläkin mentiin hyvää vauhtia. Huomasi selvään, että ukkokarhu oli kuin luotu tunkeutumaan tiheään metsän läpi. Raskas ruho eteni pensaikossa kuin vene vedessä. Ei mikään haitannut hänen kulkuaan.

Karhu vaelsi, kunnes tuli eräälle mäelle metsän reunassa, josta hän voi nähdä suuren rautatehtaan. Siinä hän pysähtyi, asetti pojan eteensä ja piteli häntä kiinni kädensä välissä.

"Katso nyt tuonne tuota suurta, rytisevää laitosta!" sanoi hän pojalle.

Suuri rautatehdas monine korkeine ja suurine rakennuksineen oli rakennettu vesiputouksen reunalle. Korkeista savupiipuista nousi mustia savupilviä, masuunien liekit leimusivat korkealle ilmaan ja kaikista ikkunoista ja rei'istä loisti tulia. Sisällä olivat vasarat ja valssilaitokset käynnissä ja tekivät työtä semmoisella voimalla, että ilmassa pauhasi ja humisi. Tehdasrakennusten ympärillä oli suunnattoman suuria hiilihuoneita, suuria kuonakekoja, varastohuoneita, lautatarhoja ja kalustoittoja. Vähän matkan päässä oli rivittäin työväen asuntoja, kauniita huviloita, kouluhuoneita, kokoushuoneita ja kauppapuoteja. Mutta kaikki tuo muu oli hiljaista ja näytti nukkuvan. Poika ei katsonut sinnepäin, vaan tarkasteli tehdasrakennuksia. Maa rautatehtaan ympärillä oli mustaa, taivas kaareili tumman sinisenä ja kauniina masuuninliekkien päällä, koski kuohui valkeana niiden ohitse ja niistä lähti valoa ja tuprusi savua ja tulta ja kipinöitä. Niin mahtavaa näkyä poika ei koskaan ollut nähnyt.

"Et kai sinä tahdo väittää, että voit sytyttää palamaan tällaisen suuren laitoksen?" sanoi karhu.

Poika seisoi siinä karhun kädensä välissä ja luuli pelastuvansa ainoastaan siinä tapauksessa, että karhu uskoi hänellä olevan voimaa ja kykyä vaikka mihin. "On yhdentekevää, onko se suuri vai pieni", sanoi hän sen vuoksi. "Saan minä sen yhtä kaikki palamaan."

"Kuulehan sitten", sanoi karhu. "Esi-isäni ovat asuneet näillä seuduilla aina siitä saakka, kun tässä maassa alkoi kasvaa metsää, ja minä olen perinyt heiltä metsästykseni ja laiturini ja piilopaikkani ja pesäpaikkani ja olen elänyt täällä kaiken ikäni rauhassa. Alussa ihmiset eivät minua paljonkaan häirinneet. Ne kulkivat ja naputtelivat vuoria ja poimivat vähän malmia, ja tällä koskella oli niillä vasaralaitos ja sulatusuuni. Mutta vasara paukutti vain pari kertaa päivässä eikä sulatusuuni ollut käynnissä kuin parin kuukauden ajan kerrallaan. Sen minä vielä saatoinkin sietää. Mutta nyt viime vuosina, kun ne ovat rakentaneet tuon jymisevän laitoksensa, joka käy samaa vauhtia yönsä päivänsä, en minä enää voi täällä viihtyä. Ennen täällä asui vain tehtaan isäntä ja muutamia seppiä, mutta nyt täällä on niin paljon ihmisiä, etten minä koskaan voi kulkea heiltä rauhassa. Arvelin, että täältä on pakko muuttaa pois, mutta nyt minä olen keksinyt paremman keinon."

Poika aprikoi, minkä keinon karhu oli mahtanut keksiä, mutta ei saanut sitä kysyneeksi, sillä nyt otti karhu hänet taas hampaihinsa ja tallusteli häntä kantaen alas mäen rinteeltä. Poika ei nähnyt mitään, mutta lisääntyvästä melusta hän ymmärsi heidän lähestyvän rautatehdasta.

Karhu tunsikin rautatehtaan hyvin. Hän oli kuljeskellut siellä monena pimeänä yönä, tarkastellut, mitä siellä tapahtui, ja kysellyt itseltään, eikö työ koskaan keskeytyisi. Hän oli koetellut seinänsä kädellään ja toivonut olevansa niin voimakas, että olisi voinut yhdellä ainoalla iskulla kaataa kumoon koko rakennuksen.

Häntä ei ollut helppo erottaa mustasta maasta, ja kun hän vielä lisäksi pysytteli varjossa seinien suojassa, niin ei ollut suurtakaan pelkoa siitä, että hänet keksittäisiin. Nyt hän meni pelkäämättä tehtaiden välitse ja kiipesi kuonakeon päälle. Siinä hän nousi seisomaan kahdelle jalalle, pani pojan etukäpäliensä väliin ja ojensi ne suoriksi. "Koetahan nyt katsoa sisään!" sanoi hän.

Rautatehtaassa puhallettiin parhaillaan bessermer-terästä. Isoon, mustaan, pyöreään palloon, joka oli kiinnitetty katon rajaan ja oli täynnä sulaa rautaa, puristettiin voimakas ilmavirta. Ja kun ilma hirmuisesti pauhaten tunkeutui rauta-aineeseen, singahti siitä laumoittain kipinöitä. Kipinät tulivat kimpuihin suurina terttuina; ne olivat monenkarvaisia, suuria ja pieniä, lensivät seinää vasten ja

pärskyivät kaikkialle tuohon suureen huoneeseen. Karhu antoi pojan katsella tuota komeata näytelmää niin kauan kuin puhaltamista kesti ja punainen, juokseva, kauniisti loistava teräs kaadettiin pyöreästä pallosta kahteen ämpäriin. Pojasta tämä oli niin komeaa, että hän aivan ihastui ja unohti melkein olevansa karhunkämmmenten välissä.

Karhu antoi pojan katsoa myöskin valssilaitokseen. Siellä vetäisi mies lyhyen ja paksun, valkeana hehkuvan rautapalan uunin suusta ja pisti sen valssin alle. Kun rautapalanan tuli valssin alle, oli se puristunut ja pidentynyt. Heti tarttui siihen toinen mies ja pisti Sen ahtaamman valssin alle, joka teki siitä vielä pitemmän ja vielä kaitaisemman. Sillä tavoin kuljetettiin sitä valssista valssiin, pidennettiin ja puristettiin, ja viimein se kiemurteli monta metriä pitkänä punaisena hehkuvana lankana lattiaa pitkin. Mutta sill'aikaa kun ensimmäistä rautapalasta puristettiin ulos, oli uunista tuotu uusi ja asetettu valssien alle, ja kun tämä oli päässyt vähän matkan päähän, tuotiin kolmas. Alinomaa kiemurteli uusia punaisia lankoja kuin sähiseviä käärmeitä lattiaa pitkin. Pojan mielestä rauta oli komeaa, mutta vielä komeampia olivat hänestä työmiehet, jotka vikkelinä ja notkeina tarttuivat pihdeillään noihin hehkuviin käärmeisiin ja pakottivat ne menemään valssien alle. Sähisevän raudan käsittelyminen oli heistä kuin leikin tekoa.

"Sen minä sanon, että tämä on oikeaa miehen työtä", sanoi poika itsekseen.

Karhu antoi hänen katsella myöskin sulatusuuniin ja kankivasarapajaan, ja poika kävi yhä enemmän ihmeisiinsä nähdessään, miten sepät käsittelivät tulta ja rautaa. "Nämä ihmiset eivät pelkää lämmintä ja liekkejä", ajatteli hän. Nokisia ja mustia he olivat. Pojan mielestä he olivat kuin mitä tulikansaa. Sentähdenpä ne osasivatkin taivutella ja muodostella rautaa tahtonsa mukaan. Ei tavallisilla ihmisillä voi olla semmoista voimaa.

"Tuota menoa ne pitävät siellä yötä ja päivää", sanoi karhu ja laskeutui maahan. "Ymmärrät varmaan, että siihen lopulta kyllästyy. Hyvä, että minä nyt saan tehdyksi siitä lopun."

"Vai niin, saatteko?" sanoi poika. "Kuinka aiotte menetellä?"

"Niin, minä ajattelin, että sinä sytyttäisit tuleen tämän rakennuksen", sanoi karhu. "Sillä tavoin minä pääsisin rauhaan tuolta ainaiselta jytylältä ja voisin jäädä asumaan kotipuoleeni."

Poika kävi jääkylmäksi koko ruumiiltaan. Vai niin, vai sitäkö varten karhu oli tuonut hänet tänne.

"Jos sinä sytytät tuleen tuon jyryn, niin lupaan minä, että saat pitää henkesi", sanoi karhu. "Mutta ellet tee niinkuin minä tahdon, niin et siinä kauan kitise."

Suuret tehtaat oli rakennettu tiilestä, ja poika ajatteli, että käskeköön karhu kuinka vain, niin ei kuitenkaan ole mahdollista häntä totella. Mutta kohta hän näki, ettei se ehkä olisikaan niin mahdotonta. Aivan hänen vieressään oli koko olkia ja höylänlastuja, jotka voisi helposti sytyttää, ja lastuko'on vieressä oli lautapino, ja lautapino oli melko lähellä suurta hiilihuonetta. Mutta hiilihuone ulottui aina tehtaille saakka, ja jos se syttyisi palamaan, niin silloin lentäisi tuli pian rautatehtaan kattoon. Kaikki, joka voi palaa, syttyisi tuleen, seinät halkeaisivat kuumuudesta ja koneet menisivät pilalle.

"No, suostutko vai etkö?" sanoi karhu. Poika tiesi, että hänen olisi pitänyt vastata heti kieltävästi, mutta hän tiesi myöskin, että silloin olisivat karhun kämmenet heti rutistaneet hänet kuoliaaksi. "Minun täytyy vähän miettiä ensin", sanoi hän.

"Mieti vain", sanoi karhu, "mutta minä sanon sinulle, että nimenomaan juuri rauta on saattanut meidät karhut ihmisten vallan alaisiksi, niin että minä senkin tähden tahtoisin tämän työn lopetettavaksi täällä."

Poika aikoi käyttää lykkäystä miettiäkseen, millä tavalla voisi päästä pakenemaan, mutta hän oli niin levoton, ettei voinut ohjata ajatuksiaan minne itse tahtoi, vaan alkoi sen sijaan ajatella, miten hyväksi avuksi rauta on ihmisille. Hehän tarvitsevat rautaa kaikkeen, Rautaa on aurassa, joka perkaa peltoa, kirveessä, joka rakentaa talon, viikatteessa, joka niittää pellon, veitsessä, jota voi käyttää mihin tahansa. Rautaa on kuolaimessa, joka ohjaa hevosta, lukossa, joka sulkee oven, nauloissa, jotka pitävät koossa huonekaluja, levyssä, joka peittää katon. Ase, joka on hävittänyt petoeläimet, on raudasta, ja samoin kuokka, joka on murtanut kaivoksen. Raudasta olivat sotalaivat, jotka hän oli nähnyt Karlskronassa, rautakiskoilla vyöryvät veturit, raudasta on neula, joka ompelee takin, sakset, jotka tikkaavat villan, pata, joka keittää ruoan. Niin suuret kuin pienet tarve- ja käyttöesineet ovat raudasta. Karhu oli kyllä oikeassa sanoessaan, että juuri rauta se on saattanut karhut ihmisten vallan alaisiksi.

"No, suostutko vai et?" sanoi karhu.

Poika säpsähti ajatuksistaan. Tässä hän seiso ja ajatteli aivan turhia asioita eikä vielä ollut ajatellut keinoa, kuinka pelastuisi. "Älkäähän hätäilkö", sanoi hän. "Tämä on minulle tärkeä asia ja minun täytyy

saada miettimisen aikaa."

"No, mietihän sitten vielä vähän aikaa!" sanoi karhu. "Mutta minä sanon sinulle, että on raudan syy, että ihmiset ovat tulleet niin paljon viisaammiksi kuin me karhut, ja jo senkin tähden minä tahtoisin päästä sen kimppuun."

Kun poika oli saanut tämän uuden lykkäyksen, aikoi hän käyttää sitä mieltäksensä jotakin pelastuskeinoa. Mutta ajatukset kulkivat omia teitään sinä yönä ja ne alkoivat taas askarrella raudassa. Hän rupesi vähitellen ymmärtämään, kuinka paljon ihmisten olikaan pitänyt mieltä ja tuumia, ennen kuin olivat keksineet, millä tavalla rauta oli malmista sulatettava, ja hän oli näkevinään vanhoja mustia seppiä ahjon ääressä miettimässä, kuinka heidän oikein olisi sitä käsiteltävä. Ehkäpä juuri sen tähden, että ihmiset olivat niin paljon miettineet raudan tekemistä, heidän järkensä oli kasvanut niin, että he nyt voivat rakentaa tämmöisiä suuria laitoksia. Varmaan on ihmisten kiitettävä rautaa enemmän kuin itsekkään tietävät.

"No, kuinkas käy?" sanoi karhu. "Suostutko vai etkö suostu?"

Poika säpsähti. Tässä hän seisoo ja ajattelee joutavia asioita eikä vielä tiedä, miten pääsisi pakoon. "Ei ole niinkään helppo valita kuin te luulette", sanoi hän. "Teidän täytyy antaa minulle miettimisen aikaa."

"Voinhan sinua odottaa vielä vähän aikaa", sanoi karhu. "Mutta sitten et saa enää lykkäystä. Sinun tulee tietää, että on raudan syy, että ihmiset voivat elää täällä karhumaassa, ja voitthan ymmärtää, että tahdon päästä sen kimppuun."

Poika aikoi käyttää tätä viimeistä lykkäystä mieltäksensä jotakin pelastuskeinoa, mutta kun hän oli hädissään ja sekaisin, menivät ajatukset omia teitään ja alkoivat nyt tuoda mieleen kaikkea, mitä hän oli nähnyt lentäessään kaivosseudun yli. Olihan todella ihmeellistä, että täällä erämaassa oli niin paljon elämää, liikettä ja työn touhua. Kuinka köyhää ja autiota täällä olisikaan, jos ei olisi ollut rautaa! Hän ajatteli tätä tehdasta, joka oli antanut työtä niin monelle ihmiselle aina siitä lähtien kun sitä oli alettu rakentaa ja joka nyt oli koonnut ympärilleen niin monta taloa ja joka oli vetänyt luokseen rautateitä ja sähkölankoja ja joka lähetti maailmaan...

"No, miten käy?" kysyi karhu. "Suostutko vai etkö suostu?"

Poika pyyhkäisi kädellään otsaansa. Ei mitään pelastusta ollut hän miettinyt, mutta sen hän tiesi, ettei hän tahtonut tehdä mitään pahaa raudalle, joka oli niin hyväksi avuksi rikkaille ja köyhille ja joka antoi leipää niin monelle ihmiselle tässä maassa.

"En suostu", sanoi hän.

Karhu puristi häntä vähän kovemmin kypäliensä välissä mitään puhumatta.

"Te ette voi saada minua hävittämään rautatehdasta", sanoi poika. "Sillä rauta on niin suureksi siunaukseksi, ettei sille saa tehdä pahaa."

"Et kai silloin luule saavasi elääkään?" sanoi karhu.

"En luulekaan!" sanoi poika ja katsoi karhua suoraan silmiin.

Karhu puristi vielä kovemmin kämmenillään. Se koski niin, että vedet tulivat pojan silmiin, mutta hän seisoi värähdyttämättä jäsentäkään eikä puhunut mitään.

"No niin!" sanoi karhu ja kohotti hitaasti toista kämmentään, sillä hän toivoi viimeiseen saakka, että poika taipuisi.

Samassa poika kuuli, että ihan heidän vieressään napsahti, ja hän näki kiväärinpiipun välähtävän parin askelen päässä.

"Karhuvaari!" huusi poika. "Ettekö kuullut, että kiväärin lukko napsahti? Juoskaa! Muuten teidät ammutaan."

Karhulle tuli kiire, mutta hän ennätti kuitenkin ottaa pojan mukaansa. Pari laukausta pamahti hänen jälkeensä ja luodit vinkuivat hänen korvissaan, mutta hän pääsi kuitenkin onnellisesti pakoon.

Riippuessaan karhun suussa poika ajatteli, ettei hän koskaan ollut tehnyt niin tyhmästi kuin tänä yönä. Jos hän vain olisi pitänyt suunsa kiinni, olisi karhu ammuttu ja hän itse olisi päässyt irti. Mutta hän oli tottunut auttamaan eläimiä niin, että teki sen ajattelematta mitään muuta.

Tultuaan vähän matkaa metsään karhu pysähtyi ja laski pojan maahan. "Kiitoksia, pienokainen!" sanoi hän. "Nuo luodit olisivat kyllä sattuneet paremmin, ellei sinua olisi ollut. Ja nyt minä teen sinulle

vastapalveluksen. Jos joskus vielä sattuisit joutumaan karhun kynsiin, niin sano hänelle vain se, minkä nyt kuiskaan korvaasi, niin hän ei tee sinulle mitään."

Sitten karhu kuiskasi pojan korvaan pari sanaa ja riensi eteenpäin, sillä hän oli kuulevinaan, että hänen kintereillään oli koiria ja metsästäjiä.

Mutta poika seisoj metsässä, vapaana ja terveenä, eikä oikein ymmärtänyt itsekään, miten se oli mahdollista.

* * * * *

Villihanhet olivat lentäneet edestakaisin koko illan, tähystelleet ja huutaneet, mutta eivät olleet löytäneet Peukaloista. He etsivät vielä sittenkin, kun aurinko jo oli laskenut, ja olivat hyvin pahoillaan, kun heidän pimeän tultua täytyi asettua levolle. Ei ainoakaan uskonut muuta kuin että poika oli loukkaantunut kuoliaaksi pudotessaan ja että hän nyt makasi ruumiina metsässä, josta he eivät olleet voineet häntä löytää.

Mutta seuraavana aamuna, kun aurinko saapui vuoren takaa, nukkui poika aivan kuin ennenkin heidän keskuksään eikä voinut olla naurahtamatta, kun herättyään kuuli heidän ihmeissään huutavan ja kaakattavan.

Heidän oli niin kiire saada tietää, mitä hänelle oli tapahtunut, etteivät he tahtoneet mennä laitumelle, ennen kuin hän oli kertonut heille koko tapauksen. Poika kertoi reippaasti ja innokkaasti seikkailunsa karhujen parissa, mutta sitten hän ei huolinut enää jatkaa. "Tiedätte kai, kuinka minä tulin takaisin teidän luoksenne", hän sanoi. — "Emme me mitään tiedä. Luulimme, että olit murskautunut kuoliaaksi." — "Sepä merkillistä", sanoi poika. "Niin, kun karhu oli jättänyt minut, kiipesin minä kuuseen ja nukuin. Mutta aamuhämärissä heräsin siihen, että kotka tuli lentäen pääni päällitse, otti minut kynsiinsä ja vei minut pois. Ajattelin tietysti, että nyt oli loppuni tullut, mutta hän ei tehnyt minulle mitään, lensi vain suoraa tietä tänne teidän luoksenne ja heitti minut teidän keskellenne."

"Eikö hän sanonut, kuka hän on?" kysyi suuri valkoinen.

"Hän oli poissa, ennen kuin ehdin edes kiittää häntä. Minä luulin, että Akka muori oli lähettänyt hänet noutamaan minua."

"Tämäpä on ihmeellistä", sanoi valkoinen hanhikukko. "Oletko varma siitä, että se oli kotka?"

"En minä ole milloinkaan kotkaa nähnyt", sanoi poika. "Mutta hän oli niin iso, etten osaa antaa hänelle huonompaa nimeä."

Martti hanhikukko kääntyi villihanhien puoleen kuullakseen, mitä he tästä ajattelivat. Mutta he seisoivat ja katselivat ilmaan, ja näytti siltä, kuin he olisivat ajatelleet aivan toisia asioita. — "Emme kai aio unohtaa aamiaistamme", sanoi Akka ja kohosi nopeasti lentoon.

XXIX

TAALAINJOKI

Perjantaina huhtikuun 29. p:nä.

Tänä päivänä Niilo Holgerinpoika sai nähdä Taalainmaan. Villihanhet lensivät Grängesbergin mahtavien kaivosten yli, yli suurten Ludvikan tehdaslaitosten, yli Ulvshyttanin rautatehtaan ja Grängshamarin vanhan seisovan tehtaan aina Stora Tunan tasangoille ja Taalainjoelle. Matkan alussa, nähdessään tehtaiden piippujen pistävän esiin jokaisen harjun takaa, oli pojasta kaikki kuin Vestmanlannissa, mutta tultuaan suuren virran luo hän sai uutta katselemista. Nyt hän näki ensi kerran eläissään oikean suuren joen, ja hän hämmästyi nähdessään tuon suuren leveän vedenpaljouden ujuvan halki maiseman.

Saavuttuaan Tursongin lauttasillalle villihanhet kääntyivät ja lensivät luodetta kohti jokea pitkin, ikään kuin olisivat tahtoneet pitää sitä oppaanaan.

Poika istui ja katseli rantoja, jotka olivat aivan kirjavanaan rakennuksia niin pitkälle kuin silmä kantoi. Hän näki Domnarvin ja Kvarnsvedin suuret putoukset ja niiden käyttämät suuret laitokset. Hän näki

lauttasillat, jotka olivat virran yllä, lautat, joita se kantoi selässään, tukkipuut, joita se pyöritteli eteenpäin, rautatiet, jotka kulkivat sitä pitkin ja sen poikki, ja hän alkoi jo vähän ymmärtää, kuinka merkillinen vesi tässä oli kysymyksessä.

Joki teki pitkän polvekkeen pohjoista kohti. Polvekkeessa oli autiota ja asumatonta, ja villihanhet laskeutuivat niitylle syömään. Poika juoksi heidän luotaan rantatörmälle voidakseen nähdä joen, joka virtasi leveässä uomassa syvällä hänen allaan. Aivan lähellä vei maantie virran rantaan, ja matkustajat kulkivat lautalla yli. Se oli uutta pojalle, ja hänen oli hauska sitä katsella, mutta yht'äkkiä hänet valtasi hirveä uupumus. "Minun täytyy nukkua vähän. Tuskin sain viime yönä silmiäni ummistaa", hän ajatteli ja ryömi tuuheaan mättäeseen, piilottaui niin hyvin kuin voi heinien ja ruohojen väliin ja nukkui.

Hän heräsi kuullessaan ihmisten puhelevan vieressään rantatörmällä. Ne olivat matkamiehiä, jotka eivät päässeet virran yli sentähden, että suuria jäälauttoja uiskenteli virtaa myöten estäen lautan kulkua. Odottaessaan he olivat nousseet rantatörmälle ja istuivat ja juttelivat siinä, miten vaikea heidän oli tulla toimeen joen kanssa. He valittelivat, että se särkee sillat, tulvii rannoille ja repii lautat. Kun he olivat jutelleet vähän aikaa, sanoi suuri, komea talonpoika, joka näytti olevan sekä viisas että veitikkamainen, laulavalla äänellä: "Saamme varmaan odottaa täällä vielä kauankin, ja jos haluatte, niin voin kertoa teille tarinan."

He kehoittivat häntä kertomaan, ja talonpoika alkoi:

"Oli tunturijärvi kaukana Norjan rajalla. Siitä lähti puro, joka oli vuolas ja innokas alusta alkaen. Vaikka se olikin pieni, mainittiin sitä kuitenkin Isojoeksi sentähden, että siitä näytti tulevan oikein kunnan joki.

"Päästyään järvestä ja katsahtaessaan ympärilleen nähdäkseen, mihin suuntaan olisi lähdettävä kulkemaan, ei sitä kohdannut näky suinkaan ollut mieltä ilahduttava. Oikealla ja vasemmalla ja suoraan edessä ei ollut muuta kuin metsäisiä harjuja, jotka vähitellen muuttuivat paljaksi vuoriksi, jotka taas vähitellen kohosivat korkeiksi huipuiksi.

"Isojoki loi silmänsä länteen. Siellä oli Longfjället ja Djupgravstöten, Barrfröhogna ja Storvätteshogna. Joki katseli pohjoiseen. Siellä oli Näsfjället, idässä kohosi Nipfjället ja etelässä Städjan. Se alkoi jo arvella eikö ehkä olisi parasta palata takaisin järveen. Mutta sitten se kuitenkin ajatteli, että ainakin pitäisi koettaa päästä mereen, ja niin se lähti liikkeelle.

"Onhan helppo ymmärtää, että sillä oli tuima taival sen edetessä erämaan halki. Ellei ollut muuta, niin oli ainakin metsää edessä. Täytyi repiä juurineen jokainen tielle sattunut petäjä, jotta pääsisi vapaasti liikkumaan. Se oli voimakkain ja mahtavin keväällä, kun ensin tuli kotitulva tuoden lumivettä kuusimetsistä, ja sitten vuoritulva toi vettä vuorilta. Silloin se käytti tilaisuutta hyväkseen ja riensi eteenpäin valtoimenaan, työnsi tieltään kiviä ja maata ja kaivoi tien hiekkaharjujen läpi. Ja syksyisin se niinikään sai paljon aikaa, kun syyssateet olivat sitä nostaneet.

"Eräänä kauniina päivänä, kun Isojoki teki tavallista työtään raivaten itselleen tietä, se kuuli kohinaa ja lirinää oikealla kädellään kaukana metsässä. Se alkoi kuunnella niin hartaasti, että jäi seisomaan melkein paikoilleen. 'Mitä ihmettä tämä on?' se sanoi. Ympäri kohoava metsä ei voinut olla hiukan pilkkaamatta jokea. 'Sinä kai luulet olevasi yksinäsi maailmassa', se sanoi. 'Mutta sen minä sanon sinulle, että tuon kohinan aiheuttaa Gröveljoki, joka tulee Gröveljärvestä. Juuri nyt se on kaivautunut kauniin laakson läpi ja tulee kyllä mereen yhtä pian kuin sinäkin.'

"Mutta Isojoella oli omat tuumansa, ja tämän kuultuaan se sanoi metsälle epäroimättä hetkeäkään: 'Tuo Gröveljoki on vain raukka, joka ei omin voimin pääse mihinkään. Sano sinä sille, että Isojoki, joka tulee Vonjärvestä, on matkalla mereen ja että minä autan sitä, jos se tahtoo liittyä minun seuraani!'

"'Olet terhakka, vaikka oletkin pieni', sanoi metsä. 'Kyllä minä vien terveisesi perille, mutta enpä usko Gröveljoen niistä sinua kiittävän.'

"Mutta seuraavana päivänä metsä toi terveisiä Gröveljoelta ja kertoi sillä olleen niin vaikeaa, että se oli iloinen saadessaan apua ja että se yhtyy Isojokeen niin pian kuin vain suinkin voi.

"Tämän jälkeen Isojoen matka edistyi tietysti paljon nopeammin, ja jonkin ajan kuluttua se oli päässyt niin pitkälle, että näki pitkän, kaitaisen, kauniin järven, johon kuvastui Idrevuori ja Städjan.

"'Mitä tämä on?' se sanoi, ja taas se oli vähällä pysähtyä hämmästyksestä. 'En kai minä ole kulkenut niin hullusti, että olisin tullut takaisin Vonjärveen?'

"Mutta metsä, jota oli siihen aikaan kaikkialla, vastasi heti: 'Ethän toki, et ole tullut takaisin Vonjärveen. Tämä on Indrejärvi, jonka Sörjoki on täyttänyt. Se on oikein kelpo joki. Nyt se on saanut järven täyteen ja koettaa juuri päästä siitä ulos.'

"Tämän kuultuaan Isojoki sanoi heti metsälle: 'Sinä kun ulotut kaikkialle, voit viedä terveisiä Sörjoelle, että Isojoki on tullut. Jos se antaa minun kulkea järven läpi, niin minä palkinnoksi siitä otan sen mukaani mereen, eikä sen tarvitse vähääkään huolehtia eteenpäin pääsystä, sillä siitä minä pidän huolen.'

"Saatanhan esittää hänelle ehdotuksesi', sanoi metsä, 'mutta en minä luule Sörjoen siihen suostuvan, sillä se on yhtä mahtava kuin sinäkin.'

"Mutta seuraavana päivänä metsä kertoi, että Sörjoki oli uupunut raivaamaan tietä itsekseen ja että se oli valmis liittymään Isojokeen.

"Joki kulki nyt suoraan järven läpi ja alkoi sitten taistella metsän ja vuorten kanssa kuten ennenkin. Jonkin aikaa taistelu oli voittoa, mutta yks'kaks' se oli tullut vuorilaaksoon, joka oli niin suljettu, ettei siitä voinut mitenkään päästä pois. Isojoki kohisi ja kihisi vihasta, ja kun metsä kuuli, miten raivoisana joki oli, se kysyi: 'Etkö pääse enää edemmäksi?'

"Kyllä minä vielä pääsen', sanoi Isojoki. 'Minä tässä parhaillani teen ihmeitä. Minä teen järven minäkin, kuten Sörjoki teki.'

"Sitten se alkoi täyttää Särnäjärveä, ja siitä tuli koko kesän työ. Sitä mukaa kuin vesi järvessä nousi, kohosi myöskin Isojoki korkeammalle, ja viimein se pääsi murtautumaan etelää kohti.

"Päästyään onnellisesti tästä pulasta se sai eräänä päivänä kuulla kovaa kohinaa ja pauhua vasemmalta päin. Niin mahtavaa kohinaa se ei ollut koskaan kuullut, ja se kysyi heti, mitä se oli.

"Metsä oli heti valmis vastaamaan. 'Se on Fjätjoki', sanoi metsä. 'Sinä kuulet, miten se pauhaa ja kuohuu koettaessaan raivata itselleen tietä mereen.'

"Jos ulotut niin pitkälle, että voit puhua tuolle joelle', sanoi Isojoki, 'niin voit viedä semmoiset terveiset tuolle poloiselle, että Vonjärven Isojoki tarjoutuu ottamaan sen mukaansa mereen sillä ehdolla, että se ottaa minun nimeni ja tottelevaisesti seuraa minua uomassani.'

"En minä usko Fjätjoen suostuvan toisen talutettavaksi', sanoi metsä. Mutta seuraavana päivänä sen täytyi myöntää, että myöskin Fjätjoki oli uupunut kaivamaan itselleen omaa uomaansa ja että se oli valmis yhtymään Isojokeen.

"Yhä vain kulki Isojoki eteenpäin. Ei se nyt kuitenkaan ollut niin suuri, kuin olisi voinut odottaa sen perusteella, että sillä oli niin monta auttajaa. Mutta sen sijaan se oli ylpeä. Se kulki eteenpäin melkein yhtämittaisena koskena ja kovasti kohisten ja kutsui luokseen kaikki metsän ojat ja purot, olipa kysymyksessä sitten vaikkapa vain kevätpuronen.

"Eräänä päivänä Isojoki kuuli kosken kohisevan hyvin kaukana lännessä päin. Ja kun hän kysyi metsältä, kuka se oli, vastasi metsä, että se oli Fulujoki, joka sai vetensä Fuluvaaralta; ja se oli jo ennättänyt kaivaa itselleen pitkän ja leveän väylän.

"Niin pian kuin Isojoki sai tämän tietää, se lähetti vanhat terveisensä; ja metsä suostui viemään ne perille. Seuraavana päivänä se toi vastauksen Fulujoelta: 'Sano sinä Isojoelle', oli Fulujoki vastannut, 'etten minä suinkaan tarvitse apua. Olisi sopinut paremmin, että minä olisin lähettänyt hänelle semmoiset terveiset, koska minä olen mahtavampi meistä kahdesta ja koska minä taidan ensiksi päästä mereen.'

"Tuskin Isojoki oli saanut nämä terveiset, kun sen vastaus jo oli valmis. 'Sano nyt Fulujoelle!' huusi se metsälle, 'että minä haastan sen kilpasille. Jos se luulee olevansa minua mahtavampi, niin todistakoon sen juoksemalla kanssani kilpaa. Kumpi ehtii ensiksi mereen, on voittanut.'

"Terveiset kuultuaan vastasi Fulujoki: 'Minulla ei ole mitään riitaa Isojoen kanssa, ja minusta olisi ollut hausempi kulkea rauhassa. Mutta minulla on niin paljon apua toivossa Fuluvaaralta, että olisi pelkurimaista olla suostumatta kilpailuun.'

"Näin alkoivat joet kilpailunsa. Ne kuohuivat eteenpäin vielä kiireemmin kuin ennen lepäämättä sen enempää kesällä kuin talvellakaan.

"Mutta näytti siltä kuin Isojoki olisi heti saanut katua kilpailuhaastettaan, sillä se kohtasi esteen, jota ei ollut saada voitetuksi. Sen tiellä oli vuori, jonka läpi se pääsi kulkemaan ainoastaan ahtaasta reiästä. Joki puristui kokoon ja kulki eteenpäin kuohuvana koskena, mutta monta vuotta sen täytyi kuluttaa ja kihnuttaa, ennen kuin se sai halkeaman laajenemaan kutakuinkin leveäksi uomaksi. Tämän kestäessä Isojoki kysyi, ainakin pari kertaa vuodessa, miten Fulujoen asiat olivat.

"Sillä ei ole mitään hätää", vastasi metsä. 'Se on nyt yhtynyt Görjokeen, joka saa vetensä Norjan tuntureilta.'

"Kerran taas Isojoen tiedusteltua Fulujoen asioita vastasi metsä:

"Siitä ei tarvitse huolehtia, sillä se on juuri saanut avukseen Hormundjärven.'

"Mutta Hormundjärven oli Isojoki itse aikonut anastaa. Kuultuaan, että järvi oli joutunut toisen saaliiksi, se suuttui niin, että murtautui vihdoinkin Trängsletin puristuksen läpi ja tuli siitä ulos niin äkäisenä ja kuohuvana, että tempasi mukaansa metsää ja maata enemmän kuin oikeastaan olisi tarvinnutkaan. Oli juuri kevät, ja se peitti tulvansa alle koko seudun Hykjebergin ja Väsabergin välillä, ja ennen kuin oli rauhoittunut se oli luonut sen laakson, jota kutsutaan Älvdaliksi.

"Olisipa hauska kuulla, mitä Fulujoki sanoo tästä?" sanoi Isojoki metsälle.

"Fulujoki oli tällä välin kaivanut puhki Transtrandin ja Liman, mutta nyt se oli kauan aikaa seisonut paikoillaan Limedin edustalla ja etsinyt itselleen kiertoteitä, kun se ei uskaltanut heittäytyä jyrkkää vuoren rinnettä alas. Mutta kuultuaan, että Isojoki oli murtautunut Trängsletin läpi ja kaivanut Älvdalin laakson, se sanoi: Käyköön kuinka käy! Se ei voinut enää pysyä paikoillaan. Ja niin se heittäytyi Limedinkoskesta alas.

"Putous oli korkea, mutta se selviytyi sentään hengissä, ja sitten sujui kulku reipasta vauhtia. Se kaivoi Malungin ja Järnan, ja siellä sen onnistui houkutella Vanjoki mukaansa, vaikka se olikin kymmenen peninkulmaa pitkä ja vaikka se oli omin voimin kaivanut Vänjan suuruisen järven.

"Silloin tällöin se oli kuulevinaan merkillisen kovaa kohinaa.

"Ei kai Isojoki jo syöksy mereen", sanoi se.

"Eihän toki", sanoi metsä, 'kuulet kyllä juuri Isojoen kohinan, mutta se ei vielä ole meressä. Se on nyt saanut avukseen Skattungenin ja Orsajärven, ja siitä se on paisunut niin ylpeäksi, että se täyttää parhaillaan koko Siljanin järveä.'

"Se oli hauska uutinen Fulujoelle. Se ymmärsi, että jos Isojoki on eksynyt Siljanin laaksoon, se on joutunut kuin vankeuteen. Ja nyt Fulujoki uskoi varmasti joutuvansa mereen aikaisemmin kuin Isojoki.

"Tämän jälkeen Fulujoki alkoi kulkea verkkaisemmin. Keväällä se teki parhaan työnsä. Se nousi puiden latvusten ja hiekkamäkien tasalle, vieläpä ylemmäksikin, ja jälkeensä se jätti myllerretyn laakson. Sillä tavalla se kulki Järnasta Noosiin ja Noosista Flodaan. Flodasta se tuli Gagnefiin. Täällä oli jo ennestään aivan tasaista. Vuoret olivat väistyneet kauas, ja Fulujoen oli niin helppo päästä kulkemaan, että se heitti kaiken kiireen ja alkoi leikkisästi tehdä polvia ja mutkia aivan kuin se olisi ollut aivan nuori pieni puro.

"Mutta vaikka Fulujoki olikin unohtanut Isojoen, ei Isojoki ollut unohtanut Fulujokea. Joka päivä se oli täydessä työssä täyttääkseen Siljanin laaksoa ja päästäkseen siitä vapauteen jostakin paikasta, mutta laakso oli kuin äärettömän suuri amme, joka ei koskaan ottanut täytyäkseen. Välistä näytti kuin joen olisi pitänyt panna veden alle koko Gesundavuori päästäkseen vankeudestaan. Se koetti murtautua Rättvikin kohdalla lävitse, mutta tiellä oli Lerdalinvuori. Viimein se pääsi läpi Leksandin kohdalla.

"Älä sano mitään Fulujoelle, että minä olen päässyt irti!" sanoi Isojoki metsälle, ja metsä lupasi olla vaiti.

"Isojoki otti mennessään mukaansa Injärven, ja sitten se kulki ylpeänä ja mahtavana Gagnefin läpi.

"Kun Isojoki tuli lähelle Gagnefin Mjälgeniä, näki se joen, joka virtaili leveänä, komeana ja kirkasvetisenä ja työnsi tieltään metsät ja hiekkaharjut niin helposti kuin se olisi ollut vain leikintekoa. 'Mikäs komea joki tuo on?' sanoi Isojoki. Mutta nyt sattui, että Fulujoki kysyi juuri samaa. 'Mikäs joki se on tuo, joka tulee pohjoisesta päin niin jalona ja mahtavana? Enpä olisi ikinä uskonut saavani nähdä niin mahtavaa ja voimakasta jokea!'

"Silloin sanoi metsä niin kovasti, että molemmat joet sen kuulivat: 'Koska nyt olette kehuneet ja kiittäneet toisianne, niin etteköhän yhtyisi ja koettaisi yksissä tuumin pyrkiä merta kohti.'

"Se näytti miellyttävän molempia jokia. Mutta esteenä oli, ettei kumpikaan tahtonut luopua omasta nimestään ja ottaa toisen nimeä. Sen vuoksi olisi tuskin tullut mitään niiden yhtymisestä, ellei metsä olisi ehdottanut, että ne ottaisivat uuden nimen, joka ei ollut kumpaisenkaan.

"Tähän molemmat suostuivat ja ottivat metsän nimenantajakseen.

"Ja metsä määräsi niin, että Isojoki jättäisi pois nimensä ja kutsuisi itseään Itäiseksi Taalainjoeksi ja että Fulujokikin luopuisi vanhasta nimestään ja kutsuisi itseään Läntiseksi Taalainjoeksi. Yhtymäpaikasta alkaen molempia nimitettäisiin Taalainjoeksi.

"Ja liittyttyään näin yhteen joet alkoivat kulkea eteenpäin niin voimakkaina, ettei kukaan voinut niitä vastustaa. Ne tasoittivat maan Stora Tunaan saakka, niin että siitä tuli sileä kuin pihamaa. Ne syöksyivät häikäilemättä Kvarnsvedenin ja Domnarvetin putouksista. Kun ne olivat tulleet lähelle Runnin järveä, ne imaisivat sen kitaansa ja pakottivat kaikki lähiseudun vesistöt liittymään mukaansa. Sitten ne lähtivät itään päin merta kohti suurempaa vastustusta kohtaamatta ja levittäytyivät järviksi. Ne niittivät paljon kunniaa Söderforsissa ja Älvkarlebyssä, ja vihdoin ne saapuivat mereen.

"Syöksyessään mereen ne tulivat ajatelleeksi pitkällistä kilpailuaan ja kärsimiään vaivoja.

"Ne tunsivat olevansa vanhoja ja uupuneita eivätkä voineet ymmärtää, että olivat nuoruudessaan voineet olla innostuneita taisteluun ja kilpailuun. Ja ne kysyivät, mitä hyötyä siitä kaikesta oli ollut.

"Siihen ne eivät saaneet vastausta, sillä metsä oli jäänyt kauas rannalle, ja itse ne eivät voineet palata uomaansa näkemään, kuinka ihmiset olivat tunkeutuneet sinne, missä joet olivat tietä raivanneet, kuinka maa oli asuttunut Itäisen Taalainjoen järvien rannoilla ja Läntisen Taalainjoen laaksoissa ja kuinka koko maakunnassa oli autioita metsiä ja vuoria kaikkialla muualla paitsi siellä, missä ne olivat tuimasti kilpaillen tietään kulkeneet."

XXX

PAREMPI OSA

Vanha kaivoskaupunki

Perjantaina huhtikuun 29. p:nä.

Ei ollut toista paikkaa Ruotsissa, joka Batakin, korpin, mielestä olisi ollut niin hyvä kuin Falun. Niin pian kuin maa vähänkin keväällä sulii, hän lähti sinne ja viipyi sitten useita viikkoja vanhan kaivoskaupungin lähetyvillä.

Falun on laakson painanteessa, jonka läpi juoksee lyhyt joki. Laakson pohjoisessa osassa on kirkas ja kaunis Varpan niminen pieni järvi, jonka rannat ovat vihannat ja niemisiet. Laakson eteläisessä päässä on iso Runnjärven lahti, jonka nimi on Tisken, ja sen vesi on matalaa ja likaista ja rannat rämeiset ja rumat ja täynnä kaikenlaista roskaa. Laakson itäpuolella kulkee kaunis ylänkömaa, jonka päällä kasvaa komeaa petäjämetsää ja meheviä koivuja, ja koko rinne on tuuheiden puutarhojen peitossa. Myöskin kaupungin länsipuolella on harju. Sen selällä kasvaa kituvaa kuusimetsää, ja koko rinne on paljasta, alastonta, puutonta ja ruohotonta, kuin mitäkin erämaata. Maan peittona ei siellä ole muuta kuin suuria, pyöreitä, sinne tänne viskautuneita kiviä.

Falunin kaupunki, joka on laaksossa kahden puolen jokea, näyttää olevan rakennettu maan laatua silmällä pitäen. Laakson vihreällä puolella ovat kaikki ne rakennukset, jotka ovat kauniin ja komean näköiset. Siellä ovat kaupungin molemmat kirkot, raatihuone, vuorikaivoskonttori, pankit, hotellit, monet koulutalot, sairaala, kaikki kauniit huvilat ja asuinrakennukset. Mustalla puolella on taas loputtomasti pieniä punaisia yksikerroksisia taloja, pitkiä, yksitoikkoisia lauta-aitoja ja tummia tehdasrakennuksia. Tämän kaupunginosan takana keskellä tuota suurta kivistä erämaata on Falunin kaivos laitoksineen ja nostokoneineen ja pumppuineen ja vanhanaikaisine rakennuksineen, jotka seistä nököttävät kallellaan koverretun maan päällä, ja mustine jyrkkine kuonavuorineen ja pitkiin riveihin asetettuine paahtouuneineen.

Bataki ei edes katsahanutkaan itäistä kaupunginosaa eikä kaunista Varpanin järveä. Mutta sitä enemmän hän suosi läntistä puolta ja pientä Tiskeniä.

Bataki rakasti kaikkea, mikä oli salaperäistä, kaikkea, joka antoi aihetta mietiskelyyn ja tuumailuun ja pani ajatuksia liikkeelle; ja semmoista hän tapasi paljon kaupungin mustalla puolella. Niinpä hänestä oli sangen hauskaa koettaa ottaa selkoa siitä, miksi vanha punainen puukaupunki ei ollut palanut niinkuin kaikki muut punaiset kaupungit tässä maassa. Samoin hän oli ihmeissään tuumiskellut, miten kauan

nuo kaivoksen reunalla kallellaan olevat talorähjät mahtanevat säilyä. Hän oli miettinyt suuren Stötenin, tuon mahtavan kaivoskentän keskellä olevan aukon arvoitusta, ja lentänyt sen pohjaan ottaakseen selkoa siitä, miten tuo suuri tyhjä paikka oli syntynyt. Hän oli päivitellyt noita korkeita kuonavalleja, joita oli Stötenin ja kaivoshuoneiden ympärillä ja jotka piirittivät niitä kuin muurit. Hän oli koettanut selvittää itselleen, mitä sanoi se pieni merkinantokello, joka läpi vuoden yhtä pitkien väliaikojen kuluttua soi lyhyen, synkän soittonsa, ja hän oli aprikoimistaan aprikoinut, miltä mahto näyttää maan alla, jossa kuparimalmia oli louhittu monta sataa vuotta ja jossa maa oli täynnä käytäviä kuin muurahaispesä. Saatuaan viimein jommoisinkin selon tästä kaikesta hän lentää kaahotti kivierämaan yli miettiäkseen, miksi kivenmukuloiden välissä ei kasvanut ruohoa; tai hän meni ehkä Tiskeniin. Tämä järvi oli hänen mielestään kaikkien järvien ihme. Minkä tähden se oli ihan kalaton ja miksi sen vesi myrskyn sitä myllertäessä muuttui aivan punaiseksi? Se oli sitä kummallisempaa, kun suuressa, järveen laskevassa kaivospurossa oli välkkyvää, kirkkaan keltaista vettä. Hän mietti ja tuumi, mitä merkillistä mahtoikaan kätkeytyä rannalla olevien hävitettyjen rakennusten raunioihin ja tuohon aution kivierämaan ja omituisen järven välillä olevaan pieneen paikkaan, Tiskenin saahan, jota vihreät puutarhamaat ympäröivät ja puut varjostivat.

Sinä vuonna, jolloin Niilo Holgerinpoika matkusteli villihanhien seurassa, oli Tiskenin rannalla, vähän matkaa kaupungista, vielä vanha rakennus, jota sanottiin Rikkikeittiöksi siitä syystä, että siinä valmistettiin rikkiä parin kuukauden aikana joka toinen vuosi. Se oli vanha rähjä, joka aikoinaan oli ollut punaiseksi maalattu, mutta joka vähitellen oli muuttunut ruskean harmaaksi. Siinä ei ollut ikkunoita, ainoastaan rivi aukkoja, jotka oli peitetty mustilla luukuilla, ja se oli melkein aina hyvin tarkasti suljettuna. Sen sisään ei Bataki ollut koskaan päässyt kurkistamaan, ja se kummastutti sentähden häntä enemmän kuin mikään muu. Hän tepasteli katolla etsien reikää, josta voisi katsoa sisään, ja hän istui usein korkean piipun nenässä tirkistellen sen ahtaasta aukosta.

Eräänä päivänä Bataki joutui pahaan pulaan. Hän istui tavallisuuden mukaan Rikkikeittiön piipun nenässä ja kiikaroi sisään, mutta suuressa uteliaisuudessaan hän tuli kallistuneeksi liian paljon eteenpäin. Hän horjahti ja tipahti piipun läpi suureen uuniin. Onneksi uuni ei ollut suljettu ja Bataki selviytyi ehjin nahoin, vaikkakin nokisena ja mustana.

Huoneeseen pääsi joltisenkin verran valoa seinänraoista, ja Batakilla oli ainakin se ilo, että hän voi nähdä, miltä sisällä näytti. Siellä ei kuitenkaan ollut muuta kuin suuri uuni ja pari kiinnimuurattua pataa, ja pian sai Bataki niistä kyllänsä. Mutta pyrkiessään ulos hän havaitsi, ettei päässytäkään. Hän ei voinut lentää ylös samaa tietä kuin oli tullut alas, ja kaikki luukut ja ovet oli tarkasti suljettu. Korppi oli joutunut satimeen.

Bataki alkoi huutaa apua ja huusi sitä koko päivän. Tuskinpa on eläintä, joka on niin uupumaton pitämään pahaa elämää kuin korppi, ja pian kaikkeen maailmaan levisi tieto siitä, että Bataki oli joutunut satimeen. Tiskenin sahan kirjava kissa sai ensiksi tiedon onnettomuudesta. Hän puhui siitä kanoille, ja ne huusivat uutisen ohi lentäville linnuille. Kohta tiesivät siitä kaikki Falunin kaupungin naakat ja kyyhkyset ja varikset ja varpuset. Ne lensivät kaikki vanhaan Rikkikeittiöön saamaan tarkempaa selkoa asiasta. Ne tunsivat kaikki hyvin suurta myötätuntoa korppia kohtaan, mutta ei kukaan niistä keksinyt keinoa hänen auttamisekseen.

Mutta yht'äkkiä Bataki huusi heille terävällä, äreällä äänellä: "Pitäkää suunne kiinni ja kuunnelkaa minua! Koska sanotte haluavanne auttaa minua, niin menkää ja ottakaa selkoa vanhasta villihanhesta Akka Kebnekaiselaisesta ja hänen laumastaan! Minä luulen niiden olevan Taalainmaassa tähän aikaan vuodesta. Kertokaa Akalle, kuinka minun laitani on! Minä luulen, että hänellä on mukanaan se, joka voi minua auttaa."

Agar lähettikyyhkynen, joka oli paras sanansaattaja koko maassa, tapasi hanhilauman Taalainjoen rannalta; ja illan hämärtäessä hän ja Akka tulivat lentäen ja istahtivat Rikkikeittiön katolle. Peukaloinen istui Akan selässä, mutta muut matkatoverit Akka oli jättänyt erääseen Runnjärven saareen, sillä hän oli arvellut näiden olevan enemmän haitaksi kuin hyödyksi Falunissa. Keskusteltuaan vähän aikaa Batakin kanssa Akka otti Peukaloisen selkäänsä ja lensi taloon, joka oli aivan lähellä Rikkikeittiötä. Hän lenteli hiljaa tuota pientä taloa ympäröivien puutarhojen ja koivuhakojen ylitse, samalla kun hän ja poika tähystelivät maata. He huomasivat, että täällä oli lapsia, joiden tapana oli leikkiä ulkosalla, eikä kestänyt kauan, ennen kuin he löysivät mitä tarvitsivat. Pienessä iloisessa kevätpurossa takoa nakutteli muutamia pieniä vasaralaitoksia, ja siitä läheltä poika löysi taltan. Kahden pukin päällä oli keskentekoinen kanootti ja sen vierestä poika löysi vyyhden purjelankaa.

Nämä saatuaan he lensivät takaisin Rikkikeittiölle. Poika kiinnitti nuoran savupiipun ympärille ja laski sen sisään ja luisui sitä myöten alas. Tervehdittyään Batakia, joka monin kaunein sanoin kiitti häntä, hän alkoi taltalla iskeä reikää seinään.

Rikkikeittiön seinät eivät olleet paksut, mutta Peukaloinen sai joka iskulla irti ainoastaan niin pienen ja ohuen lastun, että rotta yhtä hyvin olisi voinut nakertaa sen hampailaan. Oli selvää, että hänen

pitäisi ahertaa koko yö ja ehkä vielä enemmänkin, ennen kuin syntyisi niin suuri reikä, että korppi voisi tunkeutua siitä läpi.

Batakin teki niin suuresti mieli vapauteen, ettei hän voinut nukkua, vaan istui pojan vieressä ja katseli hänen työtään. Alussa poika oli hyvin ahkera, mutta hetken kuluttua korppi huomasi, että hän iski yhä harvemmin ja lakkasi viimein kokonaan iskemästä.

"Sinua varmaan uuvuttaa", sanoi korppi. "Et ehkä enää jaksa." — "Ei, ei minua uuvuta", sanoi poika ja tarttui taas tasateräänsä, "mutta minä en ole moneen aikaan nukkunut ainoatakaan rauhallista yötä. En ymmärrä, kuinka voin pysyä valveilla."

Taas sujui työ reippaasti vähän aikaa, mutta sitten iskut harvenivat harvenemistaan. Korppi herätti uudelleen pojan, mutta ymmärsi, että ellei hän keksisi jotakin keinoa pojan valveilla pitämiseksi, hän saisi jäädä siihen missä oli, ei vain täksi yöksi, vaan koko seuraavaksi päiväksi.

"Työsi sujuisi ehkä paremmin, jos minä kertoisin sinulle jonkin jutun", hän sanoi. — "Ehkäpä sujuisi", sanoi poika, mutta samassa hän haukotteli ja oli niin uninen, että ase oli pudota kädestä.

Tarina Falunin kaivoksesta

"Minä sanon sen sinulle, Peukaloinen", sanoi Bataki, "että minä olen elänyt hyvin kauan tässä maailmassa. Minä olen kokenut hyvää jos pahaakin, ja monta kertaa olen joutunut olemaan ihmisten vankina. Siten olen oppinut ymmärtämään heidän kieltään ja muutenkin saanut paljon selkoa heidän viisaudestaan. Ja minä uskallan väittää, ettei ole toista lintua tässä maassa, joka tuntisi ihmisten asiat niin hyvin kuin minä."

"Kerran minä istuin monta vuotta häkissä erään vuorimestarin luona täällä Falunissa ja hänen talossaan minä sain kuulla sen, mitä nyt sinulle kerron."

"Kauan aikaa sitten asui täällä Taalainmaassa jättiläinen, jolla oli kaksi tyttäretä. Kun jättiläinen tuli vanhaksi ja tunsu kuoleman lähestyvän, hän kutsui tyttäret luokseen jakaakseen tavaransa näiden kesken."

"Hänen suurinta rikkauttaan olivat muutamat vuoret, jotka olivat täynnä kuparia, ja ne hän tahtoi lahjoittaa tyttärilleen. 'Mutta ennen kuin minä annan teille perintönne', sanoi hän, 'pitää teidän luvata, että jos joku vieras keksii kuparivuorene, on teidän lyötävä hänet kuoliaaksi, ennen kuin hän ehtii näyttää löytönsä kenellekään toiselle.' Vanhempi tytär oli julma ja raaka, ja hän lupasi empimättä tehdä isänsä tahdon mukaan. Toinen oli lempeäluontoisempi, ja isä näki hänen mieltivän ennen lupauksen antoa. Sentähden isä antoi hänelle vain kolmannen osan perinnöstä, ja vanhempi sai tasan kaksi sen vertaa. 'Sinuun minä voin luottaa ikään kuin olisit mies', sanoi jättiläinen, 'ja sentähden sinä saat parhaan osan.'

"Kohta sen jälkeen vanha jättiläinen kuoli, ja kauan aikaa molemmat tyttäret olivat yhtä tarkat pitämään lupauksensa. Moni köyhä halonhakkaaja ja metsämies sattui keksimään kuparimalmin, jota monin paikoin oli vuoren pinnassa, mutta tuskin hän oli ehtinyt kotiin ja puhunut näkemästään, kun hänelle tapahtui jokin onnettomuus. Joko kelohonka kaatui hänen päälleen tai hän sattui jäämään vuoren vieremän alle. Niin ei koskaan kukaan ennättänyt ilmoittaa toiselle, mistä paikasta erämaata aarre oli löydettävänä."

"Tähän aikaan oli tapana kaikkialla maassa, että talonpojat kesäisin ajoivat karjansa kauaksi metsiin. Paimenet seurasivat mukana ottaakseen talteen maidon ja tehdäkseen siitä juustoa ja voita. Ihmisten ja eläinten suojaksi talonpojat rakensivat raivaamalleen paikalle erämaahan pari pientä tupaa, joita he sanoivat karjamajoiksi."

"Nyt tapahtui, että eräällä Taalainjoen luona Tursongin pitäjässä asuvalla talonpojalla oli kesäkartano Runnjärven rannalla, jossa maa oli niin kiviperäistä, ettei kukaan ollut koettanutkaan sitä viljellä. Eräänä syksynä lähti talonpoika hevosineen noutamaan elukoita, voipyttyjä ja juustoja kotiin karjamajaltaan. Karjaa lukiessaan hän sattui huomaamaan, että erään pukin sarvet olivat ihan punaiset. — 'Minkälaiset sarvet tuo Koorepukki on saanut?' sanoi talonpoika karjapiialle."

"'En minä tiedä', sanoi tyttö. 'Sen sarvet ovat olleet punaiset joka ilta kun se on tullut kotiin tänä kesänä. Kai se on sen mielestä komeata.' — 'Niinkö luulet', sanoi talonpoika. — 'Sillä on oma päänsä sillä pukilla, ja jos minä hieron punan pois, se menee ja hankkii kohta uutta.' — 'Hierohan vielä kerran', sanoi talonpoika, 'niin saan nähdä, mitä tuo tekee!'"

"Tuskin pukin sarvet oli hierottu puhtaiksi, kun se juoksi metsään. Talonpoika seurasi sitä, ja kun hän

saavutti pukin, se seiso ja hieroi sarviaan punaisiin kiviin. Talonpoika otti käteensä muutaman kiven, maisteli ja haisteli sitä. Hän arveli löytäneensä jonkinlaista malmia.

"Hänen siinä seisoessaan ja miettiessään tuli iso kivi vyöryen lähellä olevaa rinnettä myöten. Talonpoika hyppäsi syrjään ja pelastui, mutta Koorepukki jäi alle ja kuoli. Katsahtaessaan ylös rinnettä talonpoika näki suuren, voimakkaan jättiläisen, joka oli heittämässä kivilouhua hänenkin päälleen. — 'Mitä sinä aiot?' huusi talonpoika. 'Enhän minä ole tehnyt sinulle enkä kenellekään sinun joukostasi mitään pahaa.' — 'Et olekaan, sen minä kyllä tiedän', sanoi jätitär. 'Mutta minun täytyy tappaa sinut sen tähden, että olet löytänyt minun kuparivuoreni.' Sen hän sanoi murheellisella äänellä, kuin hänen olisi ollut vaikea häntä tappaa, ja talonpoika uskalsi antautua puheisiin hänen kanssaan.

"Silloin jätitär kertoi hänelle vanhasta jättiläisestä, isästään, ja tälle antamastaan lupauksesta, ja sisarestaan, joka oli saanut paremman osan. 'Olen niin kyllästynyt tappamaan niitä viattomia raukkoja, jotka sattuvat löytämään kuparivuoreni', sanoi hän, 'että olisi ollut parempi, etten koskaan olisi ottanut vastaan koko perintöä. Mutta minkä olen luvannut, se minun täytyy pitää!' Sen sanottuaan hän rupesi taas vääntämään irti kivilouhoa. 'Älä pidä semmoista kiirettä', sanoi talonpoika. 'Ei sinun tarvitse minua tappaa sen lupauksen tähden. Pukkihan löysi kuparin enkä minä, ja senhän sinä olet tappanut.' — 'Tarkoitatko, että minä voisin päästä sillä?' sanoi jätitär epäröiden. — 'Se on varma', sanoi talonpoika. 'Olet täyttänyt lupauksesi niin hyvin ettei kukaan voi sinulta enempää vaatia.' Ja talonpoika puhui hänen kanssaan niin järkevästi, että sai pitää henkensä.

"Talonpoika meni nyt ensiksikin kotiin karjoinensa. Sitten hän lähti Bergslageniin ja pestasi itselleen renkejä, jotka olivat perehtyneet vuorityöhön. Ne auttoivat häntä kaivamaan kaivoksen siihen paikkaan, missä pukki oli menettänyt henkensä. Alussa hän pelkäsi, että hänet tapettaisiin, mutta jätitär oli väsynyt vartioimaan kuparivuorta eikä häirinnyt häntä koskaan.

"Talonpojan löytämä malmisuoni kulki aivan maan pinnalla, niin ettei ollut ollenkaan vaikeaa louhia malmia. Talonpoika laahasi renkeineen puita metsästä, he laittoivat suuren rovion malmivuorelle ja sytyttivät sen. Silloin kivet halkeilivat lämpimästä, niin että malmi tuli esiin. Sitten he kuumensivat malmikappaleita monessa tulessa, kunnes saatiin esiin kupari, joka puhdistettiin kuonasta.

"Ennen vanhaan käyttivät ihmiset kuparia melkein vielä enemmän kuin nyt. Se oli haluttua ja hyödyllistä tavaraa, ja kaivoksen omistajasta, talonpojasta, tuli upporikas. Hän rakensi itselleen suuren ja komean talon kaivoksen läheisyyteen ja nimesi sen pukin mukaan Koorarvetiksi. Kun hän ajoi Tursongin kirkolle, oli hänen hevosensa hopeakengässä; ja tyttärensä häihin hän panetti olutta kahdestakymmenestä tynnöristä maltaita ja paistatti vartailla kymmenen suurta härkää.

"Siihen aikaan ihmisten oli tapana pysyä kotipuolellaan, eivätkä uutiset lentäneet ympäri maailmaa niin helposti kuin tätä nykyä. Mutta huhu siitä, että oli löydetty suuri kuparikaivos, tuli kuitenkin monen tietoon; ja ne, joilla ei ollut parempaa tekemistä, vaelsivat Taalainmaahan. Koorarvetissa otettiin kaikki köyhät matkamiehet hyvin vastaan. Talonpoika otti heidät palvelukseensa, maksoi heille hyvän palkan ja louhitutti heillä malmia. Sitä oli yllin kyllin, ja kuta useampia palvelijoita hän voi panna työhön, sitä rikkaammaksi hän tuli.

"Mutta eräänä iltana tapahtui, että neljä reipasta miestä, kullakin vuorikuokka olalla, tuli Koorarvetiin. Heidät otettiin ystävällisesti vastaan kuten kaikki muutkin, mutta kun talonpoika kysyi, tahtoisivatko he ruveta hänen työhönsä, vastasivat he jyrkästi, etteivät tahtoneet. 'Me aiomme louhia malmia omaan laskuumme', sanoivat he. — 'Taitaa kuitenkin olla niin, että tämä malmivuori on minun', sanoi talonpoika. — 'Emme aiokaan louhia sinun kaivoksestasi', vastasivat vieraat. 'Vuori on iso, ja se, mikä on aitaamattomassa erämaassa, on meidän yhtä hyvin kuin sinunkin.'

"Sen enempää ei siitä asiasta puhuttu, ja talonpoika osoitti edelleenkin vieraanvaraisuutta vastatulleille. Varhain seuraavana aamuna nämä lähtivät työhön ja löysivät kuparimalmia vähän kauempaa ja alkoivat sitä louhia. Kun he olivat tehneet työtä muutamia päiviä, tuli talonpoika heidän luokseen. 'Tässä on hyvää malmia tässä vuorella', sanoi hän. — 'Hyvää on, saa siinä moni mies hikoilla, ennen kuin tämä aarre on maasta nostettu', sanoi joku vieraista. — 'Kyllä varmasti', sanoi talonpoika, 'mutta on se nyt niinkin, että teidän pitäisi maksaa minulle veroa siitä malmista, jota louhitte, minun ansiotani näet on, että täällä voidaan harjoittaa vuoriteollisuutta.' — 'Emme ymmärrä, mitä tarkoitat', sanoivat miehet. — 'Minä olen älyni avulla vapauttanut vuoren', sanoi talonpoika ja kertoi heille jätittäristä ja toisen tyttären paremmasta osasta.

"Miehet kuuntelivat hyvin tarkkaan kertomusta, mutta näyttivät kiinnittävän huomiotaan aivan toiseen kohtaan kertomuksessa kuin talonpoika oli odottanut. 'Onko varmaa, että toinen jätitär on vaarallisempi kuin se, jonka sinä kohtasit?' sanoivat he. — 'En luule hänen teitä armahtavan', sanoi talonpoika.

"Näin sanottuaan hän lähti heidän luotaan, mutta piti heitä silmällä, ja hetken kuluttua hän näki

heidän lakkaavan työstään ja painuvan metsään päin.

"Kun Koorarvetissa sinä päivänä syötiin illallista, kuului kauheaa susien ulvontaa metsästä. Petojen ulvonnan lomasta kuului ihmisten huutoja. Talonpoika nousi kohta, mutta rengeillä ei näyttänyt olevan halua seurata häntä. 'Saattaa olla parhaiksi sille rosvojoukkueelle, että joutuvat susien saaliiksi', sanoivat palvelijat. 'Kyllä meidän täytyy auttaa hädänalaisia', sanoi talonpoika ja otti mukaansa kaikki viisikymmentä renkiään.

"He näkivät heti kauhean suuren lauman susia, jotka tappelivat toistensa kanssa saaliista. Rengit ajoivat ne tiehensä ja löysivät maasta neljä ihmisruumista, jotka olivat niin pahasti revityt, ettei niitä olisi tunnettu, jollei niiden vieressä olisi nähty neljää kaivoskuokkaa.

"Sen jälkeen pysyi kuparivuori yhden miehen käsissä aina talonpojan kuolemaan saakka, jolloin se joutui hänen pojilleen. Nämä tekivät yhteisesti työtä kaivoksessa, mutta vuosittain louhitun malmin he jakoivat kokoihin, vetivät niistä arpaa ja sulattivat sitten malmin kukin omissa uuneissaan. Heistä tuli kaikista mahtavia vuorimiehiä, ja he rakensivat itselleen suuria ja komeita taloja. Ensimmäinen kaivos hylättiin pian, ja louhiminen siirrettiin muihin osiin vuorta. Yhä useammat ja useammat vuorimiehet pääsivät osallisiksi kaivoksesta. Jotkut asuivat aivan lähellä sitä, toisilla oli talonsa ja sulatusuuninsa siellä täällä ympäristössä. Syntyi mahtava yhdyskunta, jota ruvettiin nimittämään Ison Kuparivuoren kaivosseudeksi.

"Nyt on huomattava, että se malmi, joka oli pinnalla, niin että sitä voitiin louhia ylhäältä päin niinkuin louhitaan kiviä, alkoi loppua, ja kaivosmiesten täytyi etsiä malmia syvältä maan alta. Heidän täytyi ahtaiden, pitkien, kiemurtelevien käytävien läpi pyrkiä maan pimeihin sisuksiin tehdäkseen siellä tulensa ja murtaakseen rikki vuoren.

"Vuoren louhiminen on aina raskasta ja vaikeaa työtä, mutta nyt tuli lisäksi kiusa savusta, joka ei päässyt pois, ja vaikeuksia malmin kantamisesta jyrkkiä tikapuita myöten maan pinnalle. Ja kuta syvemmälle he tunkeutuivat, sitä vaarallisemmaksi kävi työ. Väliin tuli voimakkaita vesivirtoja jostakin kaivoksen nurkasta, väliin tapahtui, että kaivoskäytävien katto putosi kaivosrenkien niskaan. Siitä seurasi, että työtä suuressa kaivoksessa alettiin pelätä, niin ettei kukaan tahtonut siihen ryhtyä vapaaehtoisesti. Silloin luvattiin kuolemaan tuomituille pahantekijöille ja miehille, jotka harhailivat henkipattoina metsissä, että he saisivat anteeksi rikoksensa, jos rupeaisivat kaivostyömieheksi Faluniin.

"Pitkään aikaan ei kukaan ollut ajatellut ruveta etsimään tuota parempaa osaa. Mutta Isolle Kuparivuorelle tulleiden lainsuojattomien miesten joukossa oli useita, jotka rakastivat seikkailuja enemmän kuin henkeään ja alkoivat kulkea ristiin rastiin löytääkseen uutta malmia.

"Kuinka kaikkien etsijäin kävi, sitä ei kukaan voi sanoa, mutta kerrotaan kuitenkin, miten kävi parin kaivosrengin, jotka eräänä iltana myöhään tulivat isännän luo ja sanoivat löytäneensä metsästä mahtavan malmisuonen. He olivat viitoittaneet sinne tien, ja seuraavana päivänä he aikoivat viedä sinne isännänkin. Mutta seuraava päivä oli sunnuntai, eikä isäntä tahtonut mennä metsään etsimään malmia sinä päivänä, vaan lähti sen sijaan väkensä seurassa kirkkoon. Oli talvi ja he kulkivat kirkkoon Varpanin järven yli. Mennessä kävi kaikki hyvin, mutta paluumatkalla molemmat rengit putosivat avantoon ja hukkuivat. Silloin ihmiset alkoivat muistella vanhaa tarinaa paremmasta osasta ja arvella, että rengit olivat mahtaneet sen löytää.

"Suoriutuakseen vaikeuksista vuorimiehet rupesivat kutsumaan kaivostyöhön perehtyneitä muukalaisia, ja nämä opettivat heitä rakentamaan kaivoslaitoksia, pumppuamaan vettä ja nostamaan malmia. Nämä ulkomaalaiset mestarit eivät uskoneet satua jätittäristä, mutta arvelivat kuitenkin lähellä olevan mahtavan malmisuonen ja etsivät sitä suurella innolla. Ja eräänä iltana tuli saksalainen kaivosvouti kaivoksen majataloon ja kertoi löytäneensä paremman osan. Mutta ajatellessaan näin saamaansa suurta rikkautta hän tuli aivan intoihinsa, pani toimeen suuret pidot, joi, tanssi ja pelasi arpapeliä, kunnes viimein joutui riitaan ja tappeluun juomatoveriensä kanssa ja sai siinä surmansa.

"Isosta Kuparivuoresta saatiin yhä edelleen niin paljon malmia, että kaivosta pidettiin koko maailman rikkaimpana kuparikaivoksena. Siitä ei rikastunut ainoastaan lähiseutu, vaan siitä saadut aarteet olivat koko Ruotsin valtakunnallekin suureksi avuksi ahtaina aikoina. Kaivoksen vuoksi rakennettiin koko Falunin kaupunki, ja sitä on pidetty niin merkillisenä ja hyödyllisenä, että kuninkaiden on ollut tapana matkustaa Faluniin sitä katsomaan, ja he nimittivät sitä Ruotsin onneksi ja valtakunnan aarreaitaksi.

"Ei pidä kummastella, että ihmiset ajatellessaan, miten paljon rikkautta he olivat saaneet tuosta vanhasta kaivoksesta, ja uskoessaan kahta vertaa niin suuren kupariaarten olevan lähitienoilla olivat harmissaan siitä, etteivät saaneet sitä käsiinsä. Moni uskalsi henkensä sitä etsiessään, mutta ei voittanut mitään.

"Viimeisiä paremman osan nähneitä oli muuan nuori falunilainen vuorimies, joka oli hyvää ja rikkasta

sukua ja omisti talon ja sulatusuunin kaupungissa. Hän kosi kaunista leksandilaista talonpoikaistyttöä, mutta tämä kieltäytyi menemästä hänen kanssaan naimisiin sentähden, ettei tahtonut muuttaa Faluniin, jossa paahde- ja sulatusuunien savu lepäsi kaupungin yllä niin raskaana ja painavana, että häntä pelotti jo sitä ajatellessaankin.

"Vuorimies rakasti tyttöä, ja kun hän palasi kotiin, oli hänen mielensä hyvin murheellinen. Hän oli asunut Falunissa kaiken elämänsä eikä hän ollut koskaan tullut ajatelleeksi, että siellä olisi vaikea elää. Mutta nyt lähestyessään kaupunkia hän kauhistui. Suuresta kaivosaukosta, sadoista sen ympärillä olevista paahdeuuneista nousi raskasta, pistävää rikkisavua, joka kietoi koko seudun kuin sumuun. Savu esti kasvit viihtymästä, niin että maa oli paljaana pitkien matkojen päähän. Sulatusuuneja, joista kohosi tulta ja joiden ympärillä oli mustaa kuonaa, näkyi kaikkialla, ei ainoastaan kaupungeissa ja sen läheisyydessä, vaan koko seudulla. Niitä oli Gryksbossa, Bengtsarvetissa, Bergsgårdissa, Stennäsissä, Korsnäsissä, Vikassa ja Aspebuudassa päin. Hän ymmärsi että se, joka on tottunut asumaan valossa ja vihreydessä päilyilevän Siljanin rannalla, ei voi viihtyä täällä.

"Nähdessään kaupungin hän tuli yhä synkemmälle päälle. Hänestä tuntui siltä kuin hänen ei pitäisi mennä heti kotiin, ja hän kääntyi tieltä ja meni metsään. Siellä hän vaelteli koko päivän ajattelematta minne meni.

"Illan tullen hän sattui vilkaisemaan vuoreen ja näki, että sen pinta kimalteli kuin kulta. Katsoessaan tarkemmin hän huomasi, että se oli mahtava kuparimalmisuoni. Ensin hän ilostui löydöstä, mutta tuli sitten ajatelleeksi, että se lienee se parempi osa, jota niin monet ovat etsineet, ja silloin hän säikähti. 'Tänä päivänä näkyy minua huono onni vainoavan', hän ajatteli. 'Pitääköhän minun nyt menettää henkeni sentähden, että olen löytänyt tämän rikkauden.'

"Hän kääntyi heti ja lähti kotiin päin. Hetken kuluttua häntä vastaan tuli pitkä, kookas nainen. Hän oli arvokkaan vuorimiehen emännän näköinen, mutta nuori mies ei muistanut häntä ennen nähneensä.

"'Sanohan, mitä sinulla on täällä metsässä tekemistä?' sanoi nainen. 'Olen nähnyt sinun kuljeskelevan täällä koko päivän.' — 'Olen katsellut itselleni asuinpaikkaa', sanoi vuorimies, 'sillä se tyttö, jota rakastan, ei tahdo asua Falunissa.' — 'Etkö aio louhia malmia kuparivuoresta, jonka löysit vähän aikaa sitten?' kysyi nainen vielä. — 'En', sanoi vuorimies, 'minun täytyy luopua vuorityöstä, muuten en saa sitä, jota rakastan.' — 'Pidä vain sanasi', sanoi nainen, 'niin ei sinulle tapahdu mitään pahaa.'

"Samassa nainen poistui. Mutta mies riensi toteuttamaan, mitä oli luvannut. Hän luopui vuorityöstä ja rakensi itselleen talon kauaksi Falunista. Ja sitten se, jota hän rakasti, muutti mielellään hänen luokseen."

Tähän lopetti korppi kertomuksensa. Poika oli todella pysynyt valveilla koko ajan, mutta hän ei ollut kärtellyt rautaansa erittäin vauhdikkaasti.

"No, kuinkas sitten kävi?" kysyi hän korpin vaiettua.

"Kuparin saanti on vähentynyt päivä päivältä. Falunin kaupunkihan on vielä olemassa. Mutta kaikki vanhat sulatusuunit ovat poissa. Koko seutu on täynnä vanhoja vuorimiesten taloja, mutta niiden, jotka niissä asuvat, on pakko antautua maanviljelijöiksi ja metsänhoitajiksi. Falunin kaivoksesta rupeaa malmi loppumaan. Pitäisi välttämättä löytää parempi osa."

"Liekö tuo nuori vuorimies ollut viimeinen, joka näki sen?" sanoi poika.

"Kun olet saanut reiän valmiiksi ja päästänyt minut ulos, niin minä sanon sinulle, kuka sen viimeksi on nähnyt", sanoi Bataki.

Poika säpsähti ja alkoi tehdä työtä reippaammin. Hänestä tuntui kuin Bataki olisi sanonut sen omituisen merkitsevällä äänellä. Kuin hän olisi uskotellut pojalle että hän, korppi, on nähnyt suuren malmisuonen. Oliko hän kertonut tämän jutun tarkoituksellisesti?

"Sinä kai olet kierrellyt paljonkin näillä seuduilla", sanoi poika saadakseen vähän selvyyttä asiaan. "Sinä olet kyllä mahtanut löytää yhtä ja toistakin lennellessäsi metsissä ja vuorilla."

"Minä näytän sinulle kaikki, mitä olen löytänyt, jahka olet saanut työsi valmiiksi", sanoi korppi.

Poika iski niin innokkaasti, että lastut lentelivät hänen ympärillään. Hän oli varma siitä, että korppi oli löytänyt paremman osan. "On vahinko, ettei korpilla voi olla mitään iloa löytämästään rikkaudesta", sanoi hän.

"En halua keskustella, miten aion järjestää sen asian, ennen kuin näen, että sinä voit hakata reiän seinään ja päästää minut ulos", sanoi korppi.

Poika teki työtä niin, että rauta kuumeni. Hän luuli voitavansa arvata Batakin tarkoituksen. Korppi ei voinut louhia malmia omaan lukuunsa, ja sentähden se varmaan aikoi lahjoittaa löytönsä hänelle, Niilo Holgerinpojalle. Se on sekä hyvin luultavaa että hyvin kohtuullista. Mutta jos hän, Niilo, nyt saa tietää salaisuuden, niin heti ihmiseksi tultuaan hän palaa ja ottaa selon suuresta rikkaudesta. Ja kun hän on ansainnut tarpeeksi rahaa, niin hän ostaa koko Västra Vemmenhögin pitäjän ja rakentaa sinne linnan, niin suuren kuin Vitskövle, ja eräänä päivänä hän lähettää kutsun mäkitupalaiselle Holger Niilonpojalle ja hänen vaimolleen, että tulisivat katsomaan linnaa. Ja kun he tulla tallustelevat sinne, seisoo hän portailla ja sanoo: "Olkaa hyvät ja astukaa sisään ja olkaa täällä kuin kotonanne!" Ja he eivät tietysti tunne häntä, vaan kummastelevat, että mikähän on tuo hieno herra, joka on kutsunut heidät tänne luokseen. "Haluttaisiko teitä asua tämmöisessä paikassa?" kysyy hän sitten. — "Ainahan voisi haluttaa, mutta eihän tämä ole meitä varten tämmöinen", vastaavat he. — "Kyllä se on. On tarkoitus, että saatte tämän palkkioksi siitä valkoisesta hanhasta, joka lensi pois tuonnoisna vuonna", sanoo hän.

Poika hoitaa rautaa yhä reippaammin. Sitten hän rakentaa rahoillaan uuden tuvan Sunnerbon kanervikkokankaalle Oosa hanhityölle ja Pikku Matille. Mutta tietysti sitä vanhaa paljon suuremman ja hienomman, ja sitten hän ostaa koko Tookernin ja antaa sen sorsille ja sitten...

"Nytpä sinä teet työtä oikein aika vauhdilla", sanoi korppi. "Eiköhän reikä jo mahda olla tarpeeksi suuri."

Korpin onnistui todellakin tunkeutua ulos. Poika seurasi perässä ja näki Batakin istuvan kivellä parin askelen päässä.

"Minä nyt täytän lupaukseni, Peukaloinen", sanoi Bataki hyvin juhlallisesti, "ja kerron sinulle, että olen nähnyt paremman osan ja tiedän missä se on. Mutta minä en neuvoisi sinua sitä etsimään, sillä monta vuotta minä sain touhuta, ennen kuin sain siitä selon."

"Minä luulin, että sinä ilmoittaisit minulle missä se on palkinnoksi siitä, että autoin sinut vankeudesta", sanoi poika.

"Sinä mahdoit olla hyvin unissasi, kun minä kerroin sinulle paremmasta osasta", sanoi Bataki. "Muuten et kai olisi odottanut minulta mitään semmoista. Etkö huomannut, että kaikki, jotka ovat puhuneet siitä, missä parempi osa on, ovat joutuneet onnettomuuteen? Eihän toki! Bataki on elänyt maailmassa siksi kauan, että on oppinut pitämään suunsa kiinni."

Sen sanottuaan hän levitti siipensä ja lensi tiehensä.

Akka seiso i Rikkikeittiön katolla ja nukkui, mutta kesti pitkän aikaa, ennen kuin poika huutaen kutsui häntä. Hän oli pahalla tuulella ja alakuloinen sentähden että oli menettänyt suuren rikkauden; eikä hänellä mielestään ollut mitään iloitsemisen syytä. "En minä usko, että on totta, mitä kerrotaan suurista jättäristä", arveli hän itsekseen, "enkä minä usko susiin enkä heikkoihin jäihinkään, mutta sen minä uskon, että kun köyhät kaivostyömiehet ovat löytäneet tuon suuren malmisuonen erämaasta, niin on niiden pää mennyt niin pyörälle ilosta, etteivät ne enää ole muistaneet, missä se oli. Ja minä luulen, että heidän pettymyksensä on ollut niin suuri, etteivät he enää ole jaksaneet elää. Ja siltäpä nyt minustakin tuntuu."

XXXI

VALPURINMESSU-ILTA

Lauantaina huhtikuun 30. p:nä.

On päivä, jota lapset Taalainmaassa ikävöivät melkein yhtä haikeasti kuin jouluiltaa, ja se on vappu eli valpurinmessu-ilta, ja silloin he saavat sytyttää kokkoja palamaan.

Viikkoja ennen pojat ja tytöt eivät ajattele muuta kuin kokkoaineiden keräämistä. He menevät metsään poimimaan risuja ja käpyjä, he keräävät lastuja puusepiltä ja tikkuja ja tuohta ja käyriä kantoja halonhakkaajilta. He menevät joka päivä kauppiaan luo kerjäämään vanhoja laatikoita, ja jos jonkun on onnistunut hankkia tyhjä tervatynnöri, hän piilottaa sen kuin parhaan aarteensa eikä uskalla ottaa sitä esille ennen kuin viime hetkessä, vähää ennen tulien sytyttämistä. Herne- ja papukepit ovat aina suuressa vaarassa, ja samoin kaikki tuulen kaatamat aidat, kaikki särkyneet kapineet ja niitylle unohtuneet heinäseipäät.

Kun nyt tulee tuo merkki-ilta, niin ovat lapset joka kylässä tehneet kokon jollekin kukkulalle tai järven rantaan. Muutamissa kylissä on kokkoja montakin. On näet voinut sattua, että pojat ja tytöt eivät ole voineet sopia kokkoaineiden keräämisestä tai ovat myöskin lapset, jotka asuvat kylän eteläpäässä, tahtoneet tulen omaan puoleensa, mutta siihen pohjoispääläiset eivät ole tyytyneet, vaan ovat tehneet tulen itselleenkin.

Kokot ovat tavallisesti valmiina jo hyvissä ajoin iltapäivällä, ja sitten lapset kuljeksivat ja odottavat tulitikkulaatikot taskussa pimeään tuloa. On niin kauhean kauan valoisaa Taalainmaassa tähän vuodenaikaan. Kello kahdeksan tienoilla on tuskin vielä alkanut hämärtääkään. On kylmä ja kolea kulkea ja odottaa ulkona, sillä oikeastaan on vielä vain kevättälvi. Peratuilta ja aukeilta mailta on lumi kyllä jo sulanut, ja keskellä päivää, kun aurinko paistaa korkealta, voi tuntua oikein lämpimältä, mutta metsissä on vielä syvät kinokset, järvet ovat jäässä ja yöllä on usein monen asteen pakkanen. Siitä syystä voikin sattua, että jokin tuli syttyy ennen kuin on tullut oikein pimeä. Mutta vain kaikkein pienimmät ja levottomimmat lapset sillä tavoin hätiköivät. Suuremmat odottavat siksi, kunnes on tullut niin pimeä, että tulet joltakin näyttävät.

Sitten tulee yht'äkkiä oikea hetki. Jokainen, joka vain on kantanut pienenkin tikun rovioon, on saapuvilla, ja vanhin poika sytyttää olkikuvon ja pistää sen rovion alle. Heti alkavat liekit työskennellä, ja risut sähisevät ja räiskivät, hienoimmat oksat käyvät hehkuvan punaisiksi, savu pullahtelee mustana ja uhkaavana ilmaan. Silloin tunkeutuu liekki yht'äkkiä kokon latvan läpi korkeana ja kirkkaana ja kohoaa useiden metrien korkeuteen ja näkyy yli koko seudun.

Kun jonkin kylän lapset ovat saaneet oman kokkonsa oikein syttymään, malttavat he jo katsella ympärilleen. Katsokaa, tuolla palaa tuli, tuolla toinen, ja nyt syttyy yksi kukkulalla ja yksi ylinnä vuoren huipulla. Kaikki he toivovat, että heidän tulensa olisi suurin ja kirkkain, ja he ovat niin levottomia siitä, ettei heidän kokkonsa ehkä olekaan muiden kokkoja komeampi, että he vielä viime hetkessä juoksevat pyytämään isältä ja äidiltä vielä muutamia laudanpäitä ja halkoja.

Kun tuli on palanut vähän aikaa, tulevat aikaihmiset sitä katsomaan. Mutta tuli ei ole ainoastaan kaunis ja loistava, se levittää myöskin herttaista lämpöä ympärilleen, ja se houkuttelee heitä istahtamaan kiville ja mättäille kokon ympärille. Siinä he istuvat ja tuijottavat liekkeihin, kunnes jonkun mieleen juolahtaa, että olisi keitettävä kahvia, kun on niin mainio tuli. Kahvipannun poristessa saattaa joku ruveta kertomaan tarinoita, ja hänen lopetettuaan jatkaa jo toinen.

Aikaihmiset ajattelevat enemmän kahvia ja juttuja, lapset ajattelevat sitä, kuinka saisivat tulen palamaan suurena ja pitkän aikaa. Jään ja lumen lähtö on käynyt niin kovin hitaasti. Olisi hyvä, jos he tulillaan voisivat vähän jouduttaa kevään työtä. Muuten on mahdotonta, että se ajoissa saisi roudan sulamaan ja lehden puhkeamaan.

* * * * *

Villihanhet olivat asettuneet nukkumaan Siljanin jälle, ja kun pohjoisesta päin puhalsi ilkeän kylmä viima, oli pojan täytynyt ryömiä valkoisen hanhikukon siiven alle. Mutta hän ei ollut maannut siellä kauan, kun hän heräsi pyssyn pamaukseen. Hän solahti heti siiven alta ja katseli ympärilleen aivan peloissaan. Mutta miten hän tarkasteli ja tähystelikin, hän ei kuitenkaai voinut huomata metsästäjiä. Katsahtaessaan maihin hän huomasi jotakin niin merkillistä, että luuli sitä joksikin aavenäykksi, samanlaiseksi kuin nähdessään Vinetan tai tuon lumotun puutarhan.

Iltapäivällä villihanhet olivat useita kertoja lennelleet edestakaisin tuon suuren järven yli, ennen kuin olivat voineet päättää, mihin paikkaan laskeutuisivat yöksi. Lentäessään he olivat hänelle näyttäneet järven rannalla olevia suuria kirkkoja ja kyliä. Hän oli nähnyt Leksandin, Rättvikin, Moran, Sollerön. Kirkonkylät olivat kuin pikkukaupunkeja, ja häntä oli ihmetyttänyt, että täällä kaukana pohjolassa on näin taajaa asutusta. Koko seutu näytti hänestä valoisalta ja hymyilevältä, paljon enemmän kuin mitä hän oli odottanut, mutta hän ei ollut huomannut mitään, joka olisi suurestikaan eronnut siitä, mitä hän oli nähnyt muualla.

Mutta nyt leimusi yön pimeässä näillä samoilla rannoilla pitkä kaari korkeita tulia. Hän näki niiden leimuavan järven pohjoispäässä Morassa, Sollerön huipulla, Vikarbyssä, Sjurbergin yläpuolella olevilla vuorilla, Rättvikin kirkkoniemessä ja niin edespäin niemiä neniä ja kukkuloilla aina Leksandiin saakka. Hän laski aina sataan tuleen, ja hänen oli aivan mahdotonta ymmärtää, mistä ne olivat tulleet, ja hän ajatteli, että tässä oli noituutta ja kummittelua.

Villihanhetkin olivat heränneet laukauksesta, mutta niin pian kuin Akka oli katsahtanut rantaan päin, hän oli lausunut: "Ihmislapset siellä leikkivät." Ja heti hän ja muut hanhet pistivät päänsä siiven alle ja nukkuivat taas.

Mutta poika seisoi jäällä ja katseli kokkoja, jotka somistivat rantaa kuin pitkä rivi kultakoristeita. Valo

ja lämmin houkuttelivat häntä samoin kuin ne houkuttelevat pientä sääskeä, ja hänen teki mielensä mennä lähemmäksi, mutta hän ei tiennyt, uskaltaisiko jättää hanhet. Hän kuuli laukauksen toisensa perästä, ja kun hän nyt ymmärsi, ettei mitään vaaraa ollut olemassa, houkuttelivat ne häntä puoleensa nekin. Hänestä tuntui kuin ne olisivat tuolla tuliensa ääressä olleet niin riemuissaan, ettei heille riittänyt enää nauraminen ja huutaminen, vaan että heidän täytyi ampuakin. Ja nyt ne ampuivat ilmaan raketteja erään kokon luona, joka paloi jollakin vuorella. Siellä niillä oli suuri kokko ja korkealla se oli, mutta se ei riittänyt. He tahtoivat saada aikaan vielä komeampaa. Aina taivaan pilviin piti näkymän, kuinka iloisia he olivat.

Poika oli lähestynyt rantaa hyvin hitaasti, mutta sitten hänen korviinsa sattui laulun säveleitä. Silloin hän alkoi juosta maata kohti. Tässä ilossa hänenkin täytyi saada olla mukana.

Rättvikin lahden pohjassa on äärettömän pitkä laivasilta, ja sillalla seisoj joukko laulajia laulamassa ja kaiuttelemassa säveliä järvelle myöhäiseen yöhön. Tuntui, kuin he olisivat ajatelleet, että kevät villihanhien lailla nukkuu Siljanin jäällä ja että heidän täytyy herättää se unestaan.

Laulajat lauloivat lauluja, joissa kaikissa puhuttiin Taalainmaasta. Laivasillalla ei palanut tulta, eivätkä laulajat nähneet kauaksi ympärilleen. Mutta sävelissä kohosi heidän maansa kuva heidän eteensä ja niiden eteen, jotka heitä kuuntelivat, valoisampana ja miellyttävämpänä kuin jos olisi ollut selvä päivä. Oli kuin he olisivat tahtoneet hellyttää kevättä: "Katso, mimmainen maa odottaa sinua! Etkö tule avuksemme? Aiotko antaa talven vielä kauankin painaen sortaa näin kauniita seutuja?"

Laulun kestäessä Niilo Holgerinpoika seisoj jäällä ja kuunteli, mutta laulun lakattua hän riensi maihin. Lahden pohjukassa ei enää ollut jäätä, mutta ranta oli niin matala, että hän pääsi onnellisesti erään kokon luo, joka paloi aivan rantaäärällä. Hän hiipi hyvin varovaisesti niin lähelle, että voi nähdä ihmiset, joita istui ja seisoj tulen ääressä, ja kuulla mitä he sanoivat. Ja taas hän alkoi ihmetellä kaikkea näkemäänsä ja kysellä itseltään, eikö tämä ollut vain näkyä. Hän ei koskaan ollut nähnyt tällä tavalla pukeutuneita ihmisiä. Naisilla oli päässä mustat suippopäähineet, kaulassa ruusuiset huivit, yllä pienet valkoiset turkit, vihreät silkkihiivit ja mustat hameet, jotka oli päärmetty valkoisella, punaisella ja vihreällä. Miehillä oli pyöreät, matalat lakit, siniset takit, keltaiset nahkahousut, jotka ulottuivat polviin ja oli kurottu kiinni punaisilla, tupsuniekkoilla sukkanauhoilla. Hän ei osannut sanoa, puvuistako johtui, että hänestä ihmiset olivat täällä aivan toisen näköisiä kuin muualla, paljon komeampia ja arvokkaampia. Hän kuuli heidän puhuvan keskenään, mutta pitkään aikaan hän ei voinut ymmärtää mitään. Hän muisti ne kauniit puvut, joita oli nähnyt äidin kirstussa ja joita ei kukaan tahtonut käyttää, ja hänestä tuntui siltä kuin nämä ihmiset olisivat olleet jotakin vanhaa kansaa, semmoisia, joita ei enää sataan vuoteen ole vaeltanut maan päällä.

Mutta nämä ajatukset vain välähtivät hänen päässään ja katosivat samassa, sillä hän näki kyllä, että nuo olivat eläviä ihmisiä. Hän oli tullut tätä ajatelleeksi vain siksi, että Siljanin kansa enemmän kuin kansa muualla oli puheenparsissaan ja puvuissaan säilyttänyt sitä, mikä on vanhanaikaista.

Poika huomasi heti, että ne, jotka istuivat tulen ääressä, puhuivat vanhoista asioista. He kertoivat, miten olivat eläneet nuoruutensa aikoina, kun heidän oli täytynyt vaeltaa muihin maakuntiin hankkiakseen työllään leipää kotiin. Hän kuuli monta kertomusta, mutta parhaiten hänen mieleensä tarttui, mitä eräs vanha nainen oli kokenut.

Vanhan Kirstin kertomus

"Isällä ja äidillä oli pieni talo Östbjörkassa, mutta meitä oli monta sisarusta; ja ajat olivat kovet, niin että kun minä olin tullut kuusitoistavuotiaaksi, täytyi minun lahteä kotoa. Meitä lähti liikkeelle parikymmentä tyttöä täältä Rättvikistä. Oli huhtikuun neljästoista päivä, kun minä ensi kerran lähdin Tukholmaan. Eväänä oli muutamia leipiä ja vasikan lapa ja vähän juustoa. Rahaa oli neljäkolmatta killinkiä. Olin pannut muun ruokani nahkalaukkuun ja lähettänyt sen edeltäpäin erään talonpojan mukana, jonka kuormassa menivät myöskin työvaatteeni.

"Niin astelimme siis kaikki kaksikymmentä tyttöä Falunin tietä. Taivalsimme kolme neljä peninkulmaa päivässä, ja Tukholmaan kesti matka seitsemän päivää. Se oli toista se kuin istuutua junaan, niinkuin saavat nykyajan tytöt, kun kuljetaan niin kauhean mukavasti kahdeksassa, yhdeksässä tunnissa.

"Kun me tulimme Tukholmaan, huusivat ihmiset toisilleen: 'Kas, tuolla tulee Taalain rykmentti.' Kuuluikin siltä kuin kokonainen rykmentti olisi marssinut esiin, sillä meillä oli korkeakorkoiset kengät, joihin suutari oli pannut viisitoista isoa naulaa. Sattui niinkin, että moni meistä kompastui ja keikahti kumoon, kun olimme tottumattomia kulkemaan mukulakivisillä kaduilla.

"Menimme taalalaismajataloon, jonka nimi oli 'Valkoinen hevonen' ja joka oli Suuren Saunakadun

varrella. Moralaiset asuivat saman kadun varrella majatalossa, jonka nimi oli Iso Kruunu. Nyt oli kiireesti etsittävä työtä, sillä niistä neljästäkolmatta killingistä oli enää jäljellä vain kahdeksantoista. Yksi tytöistä sanoi minulle, että menisin kysymään työtä erään ratsumestarin luota, joka asuu Hornstullissa. Sain jäädä sinne ja kaivaa ja istutella hänen puutarhassaan neljä päivää. Neljäkolmatta killinkiä sain päivärahaa omista ruoissani. Ei ollut minulla paljon syömistä, mutta kun herrasväen pikku tytöt näkivät, miten niukalti sitä oli, he juoksivat sisään ja pysyivät minulle keittiöstä ruokaa, niin että sain syödä vatsani täyteen.

"Sitten tulin erään rouvan luo, joka asui Norlanninkadun varrella. Siellä sain huonon asunnon ja rotat veivät sekä pähineeni että kaulahuivini ja söivät rei'ille nahkalaukkuni, niin että minun täytyi paikata se vanhalla kengänvarrella, jonka satuin saamaan. Siellä ei ollut työtä kuin kahdeksi viikoksi, ja sitten minun täytyi vaelttaa kotiin takaisin mukanani säästöinä kaksi riikintaalaria. Kotiin minä kuljin Leksandin kautta ja viivyin pari päivää kylässä, jota nimitettiin Rönäsiksi. Siellä muistan ihmisten keittäneen velliä kauransekaisista akanajauhoista. Heillä ei ollut mitään muuta, ja hyvältä se maistui sekin nälänhädän aikoina.

"Ei ollut elämä kehuttavaa sinäkään vuonna, mutta minä sain kokea vieläkin kovempaa seuraavana vuonna. Nähkääs, minun täytyi taaskin lähteä liikkeelle, sillä muutoin ei niillä siellä kotona olisi ollut mistä elää. Pääsin kahden tytön mukana Hudiksvalliin, ja sinne oli neljäkolmatta peninkulmaa. Koko matkan meidän oli kannettava nahkasäkkiä selässämme, sillä nyt ei meillä ollut hevosta. Olimme toivoneet saavamme puutarhatyötä, mutta kun tulimme perille, oli vielä lunta joka paikassa, niin ettei ollut saatavana mitään työtä. Silloin minä menin maalle ja rukoilin kauniisti talonpoikaistaloissa, että antaisivat minulle jotakin tekemistä. Voi, hyvät ystävät, miten minä olin uupunut ja nälkäinen, kunnes tulin muutamaan taloon, johon sain jäädä karttaamaan villoja kahdeksasta killingistä päivältä. Mutta katsos, keväämmällä sain jo puutarhatyötä kaupungissa, ja siellä viivyin heinäkuuhun asti. Mutta silloin kävi koti-ikävä liian suureksi, ja minä lähdin takaisin Rättvikiin. Olin vasta seitsemäntoistavuotias. Kengät olivat kuluneet, niin että sain astua kaksikymmentäneljä peninkulmaa avojaloin. Mutta minä olin kuitenkin sydämestäni iloinen, sillä nyt minulla oli viisitoista riikintaalaria, ja pikku siskolleni oli minulla mukanani muutamia kovia nisuleipiä ja kääröllinen säästämiäni sokerinpaloja. Sillä kun joku oli antanut minulle kahvia kahden sokerinpalan kanssa, niin olin aina pannut toisen piiloon.

"Tässä te nyt istutte, tytöt, ettekä tiedä, miten paljon teidän pitäisi kiittää Jumalaa siitä, että hän on antanut parempia aikoja. Asia on niin, että siihen aikaan seurasi toinen nälkävuosi toistaan. Kaikki Taalainmaan nuori väki joutui matkustamaan raha-ansiolle. Minä matkustin seuraavana vuonna — oli vuosi 1847 — taas Tukholmaan ja sain työtä Stora Hornsbergin puutarhassa. Siellä meitä oli useampia tyttöjä, ja nyt meillä oli vähän parempi päiväpalkka, mutta säästää me saimme. Poimimme puutarhamaista vanhoja nauloja ja luita ja möimme niitä romukauppaan ja sillä rahalla me ostimme kivenkovia kannikoita, joita ne leipoivat sotamiehille ruunun leipomoissa. Heinäkuun lopulla minä taas lähdin kotiin auttaakseni elonkorjuussa. Sillä kertaa minulla oli kolmekymmentä riikintaalaria säästöä.

"Seuraavana vuonnakin täytyi minun lähteä ansaitsemaan. Silloin minä menin Stallmästaregårdiin, joka on Tukholman ulkopuolella. Sinä vuonna pantiin toimeen kenttäharjoituksia Lagårdsgårdetissä, ja ravintolanpitäjä lähetti minut palvelemaan keittiöön, jonka hän oli sijoittanut suureen kuormavaunuun. En koskaan unohda, vaikka tulisin sadan vuoden vanhaksi, miten sain soittaa paimentorvea kuningas Oskari ensimmäiselle. Ja hän lähetti minulle palkinnoksi kokonaisen riikintaalarin.

"Sitten minä olin monena kesänä soutajatyttönä Brunnsvikenissä ja soudin Albanon ja Hagan väliä. Se oli minun parasta aikaani. Meillä oli paimentorvet veneessä, ja välistä tarttuivat matkustajat itse airoihin ja antoivat meidän soittaa. Kun sitten soutaminen syksyllä päättyi, menin Uplantiin puimaan talonpoikien riisiä. Joulun aikaan minä tavallisesti palasin kotiin taskussani noin sadan taalarin säästö. Ja sitten minä olin ansainnut puimisella jyviä, jotka isä kävi noutamassa talvikelillä. Niin, nähkääs, jos emme minä ja sisareni olisi tuoneet kotiin rahaa, ei olisi ollut mistä elää. Sillä oman maan vilja oli jo lopussa minun kotiin tullessani, ja perunaa viljelivät ihmiset vain vähän siihen aikaan.

"Täytyi ostaa kauppiaalta jyviä, ja kun rukiit maksoivat neljäkymmentä riikintaalaria tynnöri ja kaurat kaksikymmentäneljä, niin täytyihän olla tarkkana. Minä muistan, että me usein vaihdoimme lehmän kauratynnöriin. Siihen aikaan leivottiin kauraleipää ja pantiin mukaan hienoksi hakattua olkea. Ei ollut helppoa nieleksiä tuommoista kauraleipää. Täytyi ryyppätä vettä joka palan painimeksi, että se menisi alas.

"Sillä tavalla minä vaeltelin aina siihen vuoteen asti, jolloin menin naimisiin, ja se tapahtui vuonna 1856. Nähkääs, Jonista ja minusta oli tullut ystävät Tukholmassa. Kyllähän minä hiukan niinkuin pelkäsin lähtiessäni sinä vuonna kotiin, että kunhan eivät vain Tukholman tytöt vieroittaisi hänen ajatuksiaan minusta. Ne sanoivat häntä 'kauniiksi Joniksi' ja 'komeaksi taalalaispojaksi', sen minä kyllä tiesin. Mutta hänellä ei ollut mitään petosta sydämessään, ja kun hän oli säästänyt tarpeeksi, niin vietettiin häät.

"Sitten ei ollut huolista tietoa moneen vuoteen, mutta onnea ei kestänyt kauan. Vuonna 1863 kuoli Jon, ja minä jäin yksin viisine pienine lapsineni. Mutta ei meillä kuitenkaan ollut kovinkaan suurta hätää, sillä nyt oli vähitellen tullut paremmat ajat Taalainmaahan. Nyt oli riittävästi perunoita ja jyviä. Oli ihan toista kuin ennen maailmassa. Minä hoidin itse niitä pieniä maatilkkuja, jotka olin perinyt, ja minulla oli oma tupa. Niin kuuluivat vuodet ja lapset kasvoivat. Ne, jotka heistä ovat elossa, ovat hyvissä varoissa, Jumalan kiitos! He eivät voi oikein ajatellakaan, miten tiukassa taalalaisten leipä oli siihen aikaan, kun heidän äitinsä oli nuori."

Vanhus vaikenä. Hänen puhuessaan oli kokko sammunut, ja nyt nousivat kaikki ja sanoivat, että oli aika lähteä. Peukaloinen lähti jäälle noutamaan matkatovereitaan. Pimeässä juostessaan hän muisteli muutamia kohtia laulusta, jonka oli äsken kuullut laivasillalta; siinä laulettiin siitä, että vaikka Taalainmaassa elettiin köyhyydessä ja sekoitettiin pettua leipään, niin olivat mahtavat miehetkin turvautuneet köyhien taalalaisten apuun.

Nyt hän muisti, mitä oli lukenut Stuureista ja Kustaa Vaasasta. Hän oli aina ihmetellyt, miksi he hakivat apua juuri Taalain miehiltä, mutta nyt hän sen ymmärsi. Sillä siinä maassa, missä on tuommoisia naisia, siellä ei voi ajatellakaan miesten kukistamista.

XXXII

KIRKOT

Sunnuntaina toukokuun 1. p:nä.

Kun poika seuraavana päivänä heräsi ja solahti jäälle, ei hän voinut olla purskahtamatta nauruun. Yöllä oli tuiskuttanut melko lailla lunta ja tuiskutti yhä. Ilma oli täynnä valkoisia lumihuutaleita, ja ne olivat niin suuria, että olisi voinut luulla niitä kuoliaaksi jäätyneiden perhosten siiviksi. Jäällä oli lunta monen senttimetrin paksulta; rannat olivat valkeat, ja villihanhet niin lumen peitossa, että ne näyttivät kuin pieniltä kinoksilta.

Silloin tällöin liikahti Akka ja Yksi tai Kaksi, mutta nähtyään, että lumituiskua yhä jatkui, he pistivät pian päänsä siiven alle takaisin. He kai arvelivat, että tällaisella säällä ei voi tehdä muuta kuin nukkua; ja pojan mielestä he olivat oikeassa.

Muutamien tuntien kuluttua poika heräsi siihen, että Rättvikin kirkonkellot soivat jumalanpalvelukseen. Nyt oli lakannut tuiskuttamista, mutta pohjoisesta tuuli ankarasti ja jäällä oli pureva pakkanen. Hän ilostui, kun villihanhet vihdoinkin pudistivat lumen yltään ja lensivät maihin etsimään ruokaa.

Sinä päivänä oli ripillepäästö Rättvikin kirkossa, ja rippikoululaiset seisoivat kirkonmäellä pienissä ryhmissä puhellen keskenään. He olivat kaikki pukeutuneet pitäjän pukuun ja heidän vaatteensa olivat niin uudet ja kirjavat, että ne loistivat pitkän matkan päähän. "Rakas Akka muori, lentäkää hitaasti tässä", huusi poika, kun villihanhet lensivät sen paikan yli, "lentäkää hitaasti, että saan katsella tuota nuorisoa!" Se oli kai johtajahanhen mielestä kohtuullinen pyyntö, sillä hän laskeutui niin paljon kuin voi ja lensi kolme kertaa kirkon ympäri. Ei ole helppo sanoa, kuinka olisi ollut todellisuudessa, mutta kun poika näki nämä nuoret pojat ja tytöt näin ylhäältä päin, oli hänestä kuin ei hän koskaan olisi nähnyt näin komeaa nuorisojoukkoa. "En osaa uskoa, että kuninkaan linnassa on hienompia prinsskejä ja prinsessoja", hän ajatteli.

Lunta oli tullut oikein kosolta. Rättvikissä se peitti kaikki vainiot, eikä Akka keksinyt ainoakaan peltoa, mihin olisi voinut laskeutua. Silloin hän ei miettinyt kauempaa, vaan lensi etelään Leksandia kohti.

Leksandista olivat kuten tavallisesti useimmat nuoret matkustaneet työn hakuun. Vanhat olivat jääneet kotiin, ja kun villihanhet tulivat lentäen, vaelsi pitkä jono vanhoja vaimoja kirkkoon vievää komeaa koivukujaa. He kävelivät, valkoisella maalla valkorunkoisten koivujen välissä ja olivat pukeutuneet valkoisiin lammasnahkaturkkeihin, valkoisiin nahkahameihin, keltaisiin esiliinoihin ja valkoisiin päähineihin, jotka oli käärityt valkoisen tukan ympärille.

"Rakas Akka muori", sanoi poika, "lennä hitaasti tässä, että saan katsella noita vanhuksia!" Varmaankin se oli johtajahanhen mielestä kohtuullinen pyyntö, sillä hän laskeutui niin alas kuin uskalsi ja lensi kolme kertaa edestakaisin koivujen yli. Ei ole helppo sanoa, kuinka olisi käynyt todellisuudessa,

mutta poika ei ollut mielestään koskaan nähnyt niin älykkäitä ja viisaita vanhoja vaimoja. "Nämä vanhukset näyttävät siltä kuin heidän poikansa olisivat kuninkaita ja heidän tyttärensä kuningattaria", ajatteli poika.

Mutta Leksandissa ei ollut sen parempaa kuin Rättvikissäkään. Kaikkialla oli paksultti lunta, eikä Akalla ollut muut neuvoa kuin jatkaa matkaansa etelää kohti Gagnefiin.

Gagnefissa oli haudattu ruumis ennen jumalanpalvelusta sinä pyhänä. Ruumissaatto oli tullut myöhään kirkkoon, ja sitten oli mennyt aikaa hautaamiseen. Kun villihanhet tulivat lentäen, eivät kaikki ihmiset vielä olleet menneet kirkkoon, vaan useita naisia käyskenteli, vielä kirkkomaalla hautoja katsellen. He olivat pukeutuneet vihreihin, punahihaisiin liiveihin, ja päässä heillä oli värilliset, kirjavatöyhtöiset huivit.

"Rakas Akka muori, lennä hitaasti tässä, että saan katsella noita emäntiä!" sanoi poika, ja varmaankin se oli villihanhen mielestä kohtuullinen pyyntö, sillä hän laskeutui hitaasti niin alas kuin uskalsi ja lensi kolme kertaa edestakaisin kirkkomaan yli. On vaikea sanoa miten olisi ollut todellisuudessa, mutta kun poika näki naiset näin ylhäältäpäin kirkkomaan puiden välistä, olivat ne hänestä kuin mitä ihanimpia kukkia. "Ne ovat kaikki ikään kuin olisivat kasvaneet kuninkaan puutarhassa", hän ajatteli.

Mutta ei ollut Gagnefissakaan ainoakaan paljasta vainiota, eikä villihanhilla ollut muuta neuvoa kuin jatkaa matkaansa etelää kohti Flodaa.

Flodassa olivat ihmiset jo kirkossa, kun villihanhet tulivat lentäen, mutta sinä päivänä oli morsiuspari vihittävä kirkossa jumalanpalveluksen jälkeen, ja morsiuksaattue oli asettunut kirkonmäelle. Morsiamella oli päässään kultakruunu hajallaan olevilla hiuksilla, ja siihen oli ripustettu koristeita ja kukkia ja kirjavia nauhoja niin paljon, että sitä katsoessa oikein koski silmiin. Sulhasella oli sininen pitkä takki, polvihousut ja punainen lakki. Morsiusneitosten liivit ja hameen helmat oli kirjailtu ruusuin ja tulppanein, ja vanhemmat ja naapurit kulkivat saattueessa pukeutuneina pitäjänsä kirjaviin vaatteihin.

"Rakas Akka muori, lennä hitaasti, että ennätän katsella tuota nuorta väkeä!" pyysi poika, ja johtajahanhi laskeutui niin alas kuin uskalsi ja lensi kolme kertaa edestakaisin kirkonmäen ylitse. On vaikea sanoa, miten olisi ollut todellisuudessa, mutta kun poika katseli heitä ylhäältä, niin näytti hänestä, että niin ihanaa morsianta ja niin uljasta sulhasta ja niin komeata hääväkeä ei voi missään muualla olla. "Tuskinpa kuningas ja kuningatar linnassa käyskennellessään ovat hienompia kuin nämä", ajatteli hän.

Mutta täältä Flodasta villihanhet löysivät viimeinkin sulia peltoja, niin ettei heidän tarvinnut lentää edemmäksi ruokaa etsimään.

XXXIII

VEDENPAISUMUS

Pikkulinnut

Toukokuun 1.-4. p:nä.

Monena päivänä peräkkäin oli ollut mitä kauhein ilma Määlarin pohjoispuolella olevissa seuduissa. Taivas oli tasaisen harmaa, tuuli vinkui ja vettä satoi rankasti. Sekä ihmiset että eläimet tiesivät, ettei kesä tule ilman tämmöistä ilmaa, mutta se oli heistä sittenkin melkein sietämätöntä.

Kun oli satanut päivän, alkoivat lumet kuusimetsissä toden teolla sulaa, ja kevätpurot lähtivät liikkeelle. Kaikki pihalätäköt, ojien hidas vesi, ja vesi, joka nousi esiin mättäiden välistä soista ja hetteistä, kaikki oli liikkeellä ja koetti pyrkiä puroihin päästäkseen mereen.

Purot riensivät niin pian kuin suinkin Määlarin jokiin, ja joet tekivät parastaan viedäkseen veden paljouden Määlariin. Mutta silloin kaikki pikkujärvet loivat Uplannissa ja Bergslagenissa jääpeitteensä samana päivänä, niin että joet tulivat jäälauttoja täyteen ja nousivat nopeasti äyräittänsä tasalle. Näin suurentuneet joet syöksyivät Määlariin, eikä kestänyt kauan, ennen kuin Määlariin oli tullut niin paljon vettä kuin siihen suinkin mahtui. Se alkoi virrata voimakkaasti laskuaan kohti, mutta Norrström on

ahdas väylä, eikä se voinut päästää vettä niin pian kuin olisi tarvittu. Lisäksi oli vielä itätuuli, niin että merivesi vyöryi maata kohti ja seiso i estämässä virtaa, kun se tahtoi viedä suolatonta vettä Itämereen. Ja koska joet yhtä mittaa toivat uutta vettä Määlariin eikä Norrströmin virta vielä ehtinyt viedä sita pois, ei suuri järvi voinut muuta tehdä kuin tulvia rantojensa yli.

Se nousi hyvin hitaasti ja kuin vastenmielisesti, koska olisi tahtonut vahingoittaa kauniita rantojaan. Mutta kun ne melkein kaikkialla ovat matalat ja loivat, ei kestänyt kauan, ennen kuin vesi oli noussut monta metriä maalle, ja siinä oli tarpeeksi synnyttämään mitä suurinta häiriötä ja hätää.

Maalari on sangen omituinen järvi. Se on pelkkiä ahtaita selkiä, lahtia ja salmia: se ei missään levene laajoiksi, myrskyisiksi ulapoiksi; on kuin se ei olisi luotu muuta kuin huviretkiä ja purjehdusta ja iloisia kalastusmatkoja varten. Ja se on täynnä ihania lehtoisia saaria ja niemiä. Ei missään näy paljaita, autioita, tuulisia rantoja; on kuin ne eivät koskaan olisi ajatelleet kantavansa muuta kuin huvilinnoja, kesähuviloita, herrastaloja ja huvittelupaikkoja. Mutta kun se tavallisesti esiintyy näin ystävällisenä ja lempeänä, syntyy sitä suurempi meteli, kun se joskus keväällä panee pois hymyilevän ilmeensä ja näyttää voivansa toden teolla olla vaarallinen.

Kun se nyt näytti aikovan panna toimeen vedenpaisumuksen, niin ruvettiin kaikkia talviteloillaan olleita veneitä ja ruuhia kiireesti tilkitsemään ja tervaamaan, että ne olisivat valmiit työnnettäviksi vesille niin pian kuin suinkin. Pesulaturit vedettiin maihin ja maantiesilloja lujitettiin. Ratavartijat, joiden oli pidettävä silmällä semmoisia rautatielinjoja, jotka kuljivat rantoja pitkin, vaelsivat yhtä mittaa ratavallilla eivätkä uskaltaneet nukkua yöllä ei päivällä.

Talonpojat, joilla oli heiniä ja kuivia lehtiä matalissa saarissa, riensivät soutamaan ne maihin. Kalastajat ottivat pois rysänsä ja rihmansa, ettei tulva huuhtelisi niitä pois. Lauttapaikoissa tunkeili matkustavaisia: kaikkien, joiden oli mentävä kotiin tai kotoa pois, täytyi rientää niin kauan kun vielä voi päästä.

Tukholman seudulla, jossa rannat ovat täpösen täynnä kesäasuntoja, oli kovin kiire. Useimmat huvilat olivat kyllä niin korkealla, ettei niillä ollut mitään vaaraa, mutta niillähän oli jokaisella venehuone tai uimahuone, ja ne oli pelastettava.

Mutta eivät ainoastaan ihmiset joutuneet sentähden hätään, että Määlari uhkasi nousta yli äyräittensä. Pitkin rantaa lenteli laumoittain pikkulintuja edestakaisin hädissään piipittäen. Kaikki ne, jotka asuivat ja pesivät ruohikossa, rantapensaikoissa tai matalilla rantaniityillä, olivat aivan suunniltaan hädästä. Toiset niistä olivat juuri saaneet pesänsä valmiiksi, toiset olivat jo munineet ja alkaneet hautoa, toisilla oli pojat, avuttomat untuvapojat — ja niiden joukosta kuului haikeinta välitusta.

Pikkulintujen näin lennellessä Ekolsundin lahdessa ja valitellessa sitä suurta vaaraa, joka uhkasi heidän kotejaan, tuli kettu hiipien rantaa pitkin. "Mikä hätänä, sirkut ja västäräkit?" kysyi kettu ja pysähtyi.

"Pii, pii, pii! Huonosti on asiat! Hätä on käsissä, tuho on tulemassa", piipittivät pikkulinnut. "Määlari repii meidän pesämme, Määlari huuhtoo pois meidän munamme, Määlari hukuttaa meidän poikasemme."

Kettu rupesi hieromaan nenäänsä etujalkaansa vasten, kuten hänen tapansa oli silloin, kun hän mietti jotakin. "Tunnen kyllä erään, joka voisi auttaa teitä", sanoi hän yht'äkkiä ja nosti päätään.

"Pii, pii, pii! Revon neuvo paha neuvo!" piipittivät kaikki pienet.

Kettu ei suuttunut; se vastasi lempeimmällä äänellään: "Minä kyllä ymmärrän, ettette te voi luottaa meihin kettuihin. Mutta ajatelkaahan nyt, pikkulinnut, ettei minulla ole mitään hyötyä siitä, että järvi hävittää teidän pesänne! Tehkää siis sanojeni mukaan. Lähettäkää liikkeelle joukostanne joku, joka lentää nopeasti ja näkee hyvin, ja antakaa sen hakea käsiinsä vanha villihanhi Akka Kebnekaiselainen, joka näinä päivinä on matkalla pohjoista kohti. Ja kun olette löytäneet hänet, niin kertokaa vain, miten on! Saatte nähdä, että hän auttaa teitä."

Pikkulinnut aavistivat kyllä, että ketun neuvoon kätkeytyi jokin ilkeä juoni, mutta suuressa hädässään he eivät voineet olla sitä noudattamatta. He lähettivät kaikille tahoille nopeimmat vakoojansa etsimään vanhaa villihanhea.

Mutta Akkaa ei ollut niinkään helppo löytää; ja tuli sekä puolipäivä että ilta, eikä ainoakaan etsijöistä ollut vielä palannut. Ja hetki hetkeltä Määlari vain nousi nousemistaan. Osa rantapajujen ja leppien rungoista oli jo veden alla. Vesi oli noussut jo puutarhohiinkin ja muokkaili omalla tavallaan hernepenkkejä, ja niissä ruispelloissa, joihin se kykeni nousemaan, se teki suurinta vahinkoa. Auringon laskiessa olivat jo matalimmilla paikoilla sijaitsevat pesät joutuneet perikatoon. Ja kaiken veden pinnalla keinuvan seassa näkyi myöskin pieniä harmaanvalkeita tai ruskeankirjavia munankuoria ja

särkyneitä pikkulintujen pesiä.

Vesi nousi koko yön. Aamun tultua olivat vetelät niityt Gripsholmin ympärillä veden alla, niin että maan ja tuon suuren linnan välillä ei ollut ainoastaan kaitaista väylää, vaan myöskin leveitä salmia. Strängnäsissä muuttui kaunis rantakäytävä kuohuvaksi koskeksi, ja Västeråsissa valmistautuivat ihmiset kulkemaan venheillä teitä pitkin. Pari hirveä nähtiin uivan manterelle eräästä Määlarin saaresta, missä niiden talvellinen asuinpaikka oli joutunut veden alle. Kokonaiset halkopinot, lukemattomat tukkipuut ja lautat, suuri määrä kaljatynnöreitä ja vesiammeita oli joutunut vesiajolle; ja kaikkialla soutelivat ihmiset pelastuspuuhissa.

Ekolsundin lahden rannalla asuvat pikkulinnut pyrähtivät vähän väliä korkealle ilmaan nähdäkseen, eikö pelastajaa näkyisi. Viimein huomasi muuan kiuru villihanhilauman, joka saapui nopeasti lentäen pohjoisesta päin. Ensin hän tuskin uskalsi puhuaakaan siitä peläten silmiensä valehdelleen, mutta niin pian kuin hän oli varma asiastaan, remahdutti hän riemulaulun semmoisen, minkä ainoastaan kiuru voi laulaa.

Hetken kuluttua villihanhet laskeutuivat lepikkoon, jonka ympärillä lainehti harmaata, likaista vettä.

Ja nyt tuli Niilo Holgerinpojalle työtä. Valkoinen hanhikukko uiskenteli häntä kuljettaen pensaikossa; ja poika päästeli irti jokaisen linnunpesän, minkä sattui näkemään, ja vei ne maihin. Jollei hän ehtinyt pelastaa pesää, hän koetti ainakin pelastaa munat ja pojat.

Voi kuvitella, mikä elämä siitä syntyi rannalla. Pikkulinnut tulivat lentäen niin nopeasti, että ilma vinkui heidän ympärillään; ja kaikki ne huusivat ja pyysivät, että Peukaloinen tulisi pelastamaan heidän pesänsä. Ne, joiden pesät oli pelastettu, kiinnittelivät niitä minkä kerkesivät pensaihin, joiden luo poika oli ne pannut. Toiset rakensivat jo uusia pesiä pannakseen niihin pelastuneet poikasensa.

Tapahtui monta kertaa, kun poika tuli pienen pesän luo, joka oli joutumassa tulvan alle, että hän löysi siitä emolinnun, joka hädästä läähättäen makasi muniensa päällä ja joka varmaan olisi hukkunut, jollei poika olisi joutunut häntä pelastamaan.

Ja tuon tuosta sattui, että lintupari huusi: "Ei, älä välitä meistä, mene kiurujen luo ja auta heitä! Heillä on pesä täynnä untuvapoikasia!"

Pikkulinnuilla on kyllä vikansa heilläkin, mutta kun on kysymys pienistä avuttomista poikasista, he voivat osoittaa mitä suurinta mielen jaloutta. Tapahtui niinkin, että he kutsuivat luokseen Peukaloisen auttamaan rottia tai metsähiiriä, joilla maakoloissaan oli koko parvi alastomia ja sokeita pienokaisia.

Poika juoksi välistä melkein päätänsä myöten veteen, mutta hänellä oli niin paljon tekemistä, että hän pysyi lämpimänä. Päivä meni niin pian, ettei hän tiennyt, minne se oli huvennut. Vasta kun tuli ilta ja hän huomasi, kuinka uupunut oli, hän ymmärsi, kuinka paljon oli tehnyt työtä.

"Nyt sinä saat lopettaa täksi päiväksi", sanoi Akka nähdessään, että poika hoiperteli uupumuksesta. "On toki hyvä, että minulla on sinulle tarjottavana hyvä yösija."

Hjälstavikin joutsenet

Turvallisin nukkumapaikka, minkä Akka tunsu Määlarin seuduilla, oli Hjälstavik, joka on Ekolsundsvikin sisin perukka.

Hjälstavikin lahdella on lakeat rannat ja matala vesi ja siinä on paljon ruohoja, kuten Tookernissa. Se ei ole läheskään niin suuri kuin tuo kuuluisa lintujärvi, mutta se on hyvä lepopaikka lentäville linnuille, koska se on ollut rauhoitettuna monta vuotta. Siinä näet asuu suuri joutsenkansa ja lähellä olevan vanhan kuninkaan kartanon Ekolsundin omistaja on kieltänyt kaiken metsästyksen lahdessa, etteivät joutsenet häiriintyisi ja pelästyisi.

Kun villihanhet laskeutuivat Hjälstavikiin, olivat kaikki siellä asustavat joutsenet itäisellä rannalla, jossa niillä oli paras tuulen suoja. Koko päivän olivat joutsenet olleet työssä rakentamassa pesiään vesikasvien varsista ja juurista, mutta illan hämärtyessä he olivat kokoontuneet huvittelemaan ja leikkimään.

Heitä oli monta sataa, ja he olivat asettuneet arvojärjestykseen: nuoret ja kokemattomat ulommaiseen kehään, vanhat ja viisaat sisemmäksi. Sisimpänä oli Päivärinta, joutsenten kuningas, ja Lumivalko, joutsenten kuningatar, jotka olivat kaikkia muita vanhemmat ja joista useimmat muut polveutuivat.

Päivärinta ja Lumivalko voivat kertoa niistä päivistä, jolloin heidän heimonsa joutsenia ei vielä elänyt kesyttöminä missään koko Ruotsissa, vaan ainoastaan kesyinä linnojen vallihaudoissa ja kanavissa.

Mutta sitten muuan joutsenpari oli karannut vankeudesta ja asettunut Hjälstavikiin, ja niistä kahdesta polveutuivat kaikki ne joutsenet, jotka siellä nyt asuivat. Nyt oli kesyttömiä joutsenia monessa Määlarin lahdessa samoin kuin Tookernissa ja Hornborgajärvessä. Kaikki nämä uudisasukkaat olivat tulleet Hjälstavikistä, ja siellä asuvat joutsenet olivat hyvin ylpeitä siitä, että heidän sukunsa sillä tavalla levisi järvestä järveen.

Villihanhet olivat tulleet laskeutuneiksi läntiselle rannalle, mutta kun Akka näki, missä joutsenet olivat, lähti hän heti kohta uimaan heitä kohti. Hjälstavikissä ovat Päivärinta ja Lumivalko mielestään isäntäväkeä; he pahastuvat kovin, jolleivät ne muuttolinnut, jotka tahtovat levätä lahdessa, tule heitä tervehtimään ja pyytämään yösjaa.

Lähestyessään joutsenia Akka pysähtyi ja kääntyi katsomaan, uivatko hanhet suorassa linjassa ja yhtä suurten välimatkojen päässä toisistaan. "Uikaa nyt reippaasti ja kauniisti!" sanoi hän. "Älkää katsoko joutsenia kuin ette koskaan ennen olisi nähneet mitään niin kaunista, älkääkä välittäkö siitä, mitä he teille sanovat!"

Ei ollut Akka ensi kertaa tervehtimässä vanhaa joutsenherrasväkeä, ja tämä oli aina ottanut hänet vastaan sillä kunnioituksella, jota niin paljon matkustellut ja arvossa pidetty lintu kuin Akka on oikeutettu saamaan. Mutta Akkaa ei ollut koskaan miellyttänyt uida kaikkien niiden joutsenien lomitse, jotka olivat noiden kahden ympärillä. Ei koskaan tuntenut hän olevansa niin pieni ja harmaa kuin sattuessaan joutumaan joutsenien keskeen, ja ainahan niistä joku tuli maininneeksi sanan pari harmaista ja köyhistä. Mutta viisainta oli olla semmoisesta välittämättä ja kiiruhtaa vain ohi.

Tällä kertaa näytti kaikki käyvän aivan tavattoman hyvin. Joutsenet vetäytyivät hiljaisesti syrjään, ja villihanhet uivat näiden suurten valkoiselle välkkövien lintujen reunustamaa kujaa pitkin. Oli hyvin kaunista katsella, miten he kelluivat siinä ja levittivät siipensä kuin purjeiksi näyttäytyäkseen vieraille oikein edukseen. He eivät tehneet ainoakaan huomautusta, ja Akka oli oikein ihmeissään. "Päivärinta on varmaan saanut tietää heidän tyhmyksistään ja sanonut heille, että heidän pitää käyttäytyä kohteliaasti", ajatteli johtajahanhi.

Mutta juuri kun joutsenet tällä tavoin koettivat parhaansa mukaan käyttäytyä siivosti, he huomasivat valkoisen hanhikukon, joka ui viimeisenä hanhirivissä. Silloin kulki hämmästyksen ja harmin kohahdus koko seurueen läpi; ja samassa oli hieno käytöskin tipotiessään.

"Mitä ihmettä?" huudahti yksi heistä. "Aikovatko villihanhet hankkia itselleen valkoisia höyheniä?"

"Älkää luulkokaan, että teistä silti tulee joutsenia!" huudettiin joka taholta.

He alkoivat huutaa kilpaa helein, voimakkain äänin. Oli mahdotonta selittää heille, että tämä oli kesy hanhikukko, joka oli seurannut villihanhia.

"Tuo on varmaankin itse hanhikuningas", he ivasivat.

"Eipä ole hävyttömämpää nähty."

"Ei se ole mikään hanhi, se on vain kesy anka."

Suuri valkoinen muisti Akan käskyn, ettei saa olla tietävinään mistään, mitä kuuleekin. Hän oli vaiti ja ui niin reippaasti kuin voi, mutta siitä ei ollut apua. Joutsenet tulivat yhä hävyttömämmiksi. "Mikä sammakko sillä on selässään?" kysyivät he. "Ne varmaankin luulevat, ettemme näe sen olevan sammakko, kun se on ihmisten vaatteissa."

Joutsenet, jotka äsken olivat olleet niin kauniissa järjestyksessä, uivat nyt sikin sokin ja tunkivat toisia syrjään päästäkseen näkemään valkoista villihanhea.

"Ainakin tuon valkoisen hanhikukon pitäisi hävetä näyttäytymästä täällä meidän joutsenten joukossa."

"Se on kyllä yhtä harmaa kuin muutkin. Se on vain kastunut jonkun talonpojan maitoammeessa."

Akka oli juuri ehtinyt Päivärinnan luo ja alkanut puhua hänen kanssaan, kun tämä huomasi häläkän. "Mitä nyt? Enkö minä ole käsenyt teitä olemaan kohteliaita vieraille?" sanoi hän ja näytti tyytymättömältä.

Lumivalko, joutsenten kuningatar, ui pitämään kansaansa kurissa, ja Päivärinta kääntyi taas Akan puoleen. Silloin tuli Lumivalko takaisin ja näytti olevan hyvin kuohuksissaan. "Etkö voi saada heitä pitämään suutaan kiinni?" huusi joutsenkuningas hänelle.

"Siellä on valkoinen villihanhi", vastasi Lumivalko. "Onhan häpeä nähdä semmoista. En ollenkaan ihmettele, että he ovat niin suutuksissaan."

"Valkoinen villihanhi!" sanoi Päivärinta. "Sepä hullua. Se on liian hassua. Semmoista ei voi olla olemassa. Sinä olet varmaan erehtynyt."

Martti hanhikukon ympärillä kävi ahdinko yhä suuremmaksi. Akka ja muut villihanhet koettivat uida hänen luokseen, mutta heidät sysättiin syrjään, eivätkä he voineet päästä hänen avukseen.

Vanha joutsenkuningas, joka oli voimakkaampi kuin kukaan muu, lähti silloin nopeasti liikkeelle, työnsi kaikki muut syrjään ja tunkeutui valkoisen luo. Mutta kun hän näki, että siinä todellakin oli valkoinen hanhi, suuttui hän yhtä paljon kuin kaikki muutkin. Hän sahähti vihasta, karkasi Martti hanhikukon kimppuun ja repäisi hänestä pari höyhentä. "Minä opetan sinua, villihanhi, tulemaan joutsenten luo tuolla tavalla kummitellen", sanoi hän.

"Lennä, Martti hanhikukko, lennä, lennä!" huusi Akka, sillä hän ymmärsi, että joutsenet tulisivat kynimään hänet paljaaksi, ja "Lennä, lennä!" huusi myöskin Peukaloinen. Mutta joutsenet olivat puristaneet hanhikukon väliinsä niin, ettei hän voinut siipeään liikauttaa. Ja joka taholta ojensivat joutsenet esiin voimakkaan nokkansa repiäkseen hänen höyhenensä.

Martti hanhikukko puolustihe puremalla ja iskemällä parhaan kykynsä mukaan, ja muutkin villihanhet ryhtyivät taisteluun joutsenten kanssa. Mutta onhan selvää, kuinka tämä kahakka olisi päättynyt, elleivät villihanhet yht'äkkiä olisi saaneet apua.

Olipa muuan leppälintu huomannut, että hanhet olivat joutuneet pulaan; ja kohta hän päästi suustaan sen kimakan huudon, jonka pikkulinnut päästävät silloin kun haukka tai muu petolintu on ajettava pois. Ja tuskin oli huuto kuulunut kolmea kertaa, kun kaikki seudun pikkulinnut kiisivät nuolennopeasti meluavana laumana Hjärstaviikiin.

Ja nämä pienet voimattomat raukat karkasivat joutsenten kimppuun. Ne kirkuivat heidän korvissaan, ne sokaisivat heidän silmänsä siivillään, panivat heidän päänsä pyörälle räpytyksellään ja saivat heidät ihan suunniltaan huutaessaan: "Hävetkää, joutsenet, hävetkää! Hävetkää, joutsenet, hävetkää!"

Pikkulintujen hyökkäys kesti vain pari lyhyttä hetkeä, mutta kun he olivat poissa ja joutsenet tulivat taas tuntuihinsa, näkivät he, että villihanhet olivat lähteneet lentoon ja leijailivat lahden toisella rannalla.

Uusi kahlekoira

Joutsenten kunniaksi on kuitenkin mainittava, että kun villihanhet olivat päässeet pakoon, heidän ylpeytensä ei sallinut heidän lähteä takaa-ajoon. Villihanhet voivat siis rauhassa asettua nukkumaan kaislamättäälle.

Niilo Holgerinpoika oli kyllä väsynyt, mutta hän oli niin märkä ja nälkäinen, ettei sittenkään voinut nukkua. "Minun täytyy välttämättä päästä johonkin tupaan lämmittelemään", hän ajatteli.

Kun niinä päivinä kaikenlaisia kapineita uiskenteli veden pinnalla, oli semmoisen kuin Niilo Holgerinpojan helppo löytää jotakin, jonka päällä pääsisi maihin. Hän ei vitkastellut kauan, hyppäsi puupalan päälle, jonka tuuli oli kantanut kaislikkoon, sorkki vedestä kepakon ja alkoi matalassa vedessä työnnellä venettään maata kohti.

Tuskin hän oli päässyt rantaan, kun kuuli polskahduksen ihan vierestään. Hän oli hiljaa ja huomasi ensin naarasjoutsenen, joka hautoi suurena pesässään ainoastaan muutaman metrin päässä siitä, missä hän oli, sitten hän näki ketun, joka oli astunut pari askelta veteen hiipiäkseen joutsenen pesälle. "Hei, hei, hei! Nouse ylös, nouse ylös!" kirkaisi poika ja sivalsi kepillään veteen, joutsen nousi, mutta kettu olisi kuitenkin voinut saavuttaa hänet, jos olisi vain tahtonut. Mutta hän jätti joutsenen rauhaan ja kääntyi sen sijaan poikaa vastaan. Peukaloinen näki ketun tulevan ja lähti livistämään maata kohti. Hänen edessään oli laajoja, tasaisia niittyjä. Hän ei nähnyt ainoakaan puuta, johon olisi voinut kiivetä, ei reikää, johon olisi voinut piiloutua. Ei auttanut muu kuin juosta pakoon. Poika oli hyvä juoksija, mutta selvään oli, ettei hän voisi kilpailla ketun kanssa, koska tällä ei ollut mitään kantamista. Vähän matkaa järvestä oli muutamia pieniä torppia, joiden ikkunoista tuikki tulta. Poika juoksi tietysti sinne päin, mutta hän kyllä ymmärsi, että ennen kuin hän ehtisi sinne, olisi kettu jo monta kertaa saavuttanut hänet.

Kettu oli jo kerran häntä niin lähellä, että jo luuli olevansa varma saaliistaan, mutta silloin heittäytyi poika nopeasti syrjään ja kääntyi takaisin lahdelta päin. Käänteessä meni ketulta vähän aikaa; ja ennen kuin hän uudelleen oli saavuttanut pojan, oli tämä jo rientänyt kahden miehen luo, jotka olivat olleet koko päivän järvellä pelastamassa tuuliajolle joutuneita tavaroita ja nyt olivat kotimatalla.

Miehet olivat väsyksissä ja unissaan. He eivät olleet huomanneet poikaa eikä kettuakaan, vaikka nämä olivat juosseet aivan heidän edellään. Poika ei huolinut virkkua mitään eikä pyytää heiltä apua, kulki vain ihan lähellä heitä. "Ei kettu nyt sentään uskaltane tulla ihmisten lähelle", ajatteli hän.

Mutta kohta hän kuuli, miten kettu tassutteli hänen takanaan. Se oli aivan oikein päätelty, että miehet luulivat sitä koiraksi, koska se uskalsi tulla ihan lähelle heitä. "Mikä koira hiipii meidän perässämme?" sanoikin silloin toinen miehistä. "Tulee niin lähelle kuin tahtoisi purra." Toinen pysähtyi ja katsahti taakseen. "Tiehesi siitä! Mitä sinulla on täällä tekemistä?" ärjäisi hän ja potkaisi kettua, niin että tämä lensi tien yli. Sitten pysyttelihe kettu parin askelen päässä, mutta seurasi kuitenkin koko ajan mukana.

Miehet saapuivat pian torppien luo ja menivät erääseen tupaan. Poika oli aikonut livahtaa heidän kanssaan tupaan, mutta tultuaan porstuan rappusille hän näki suuren, komean, pitkävillaisen kahlekoiran hyökkäävän kopistaan tervehtimään isäntäänsä. Silloin poika äkkiä muutti mielensä ja jäi ulos.

"Kuulehan, kahlekoira!" sanoi hän hiljaa niin pian kuin miehet olivat vetäneet oven kiinni. "Mahtaisitkohan sinä auttaa minua pyydystämään kettua tänä yönä?"

Kahlekoiralla oli huonot silmät ja hän oli ärtynyt ja äkiintynyt siitä, että häntä pidettiin sidottuna. "Kuinkas minä voisin pyydystää ketun?" hän haukkui vihoissaan. "Mikä sinä olet, joka tulet tänne pitämään minua pilkkanasi? Tulehan vain lähelle, niin saat nähdä, ettei minun kanssani ole hyvä leikkiä laskea!"

"En minä pelkää sinua", sanoi poika ja juoksi koiran luo. Nähdessään hänet koira hämmästyi niin, ettei saanut sanaa suustaan.

"Minä olen se, jota kutsutaan Peukaloiseksi ja joka matkaa maita mantereita villihanhien seurassa", sanoi poika. "Etkö ole koskaan kuullut minusta puhuttavan?" — "Varpuset ovat kyllä viserrelleet sinusta joskus", sanoi koira. "Kokoiseksesi olet tainnut toimittaa aimo asioita." — "Onhan minun käynyt hyvin tähän saakka", sanoi poika, "mutta nyt lienee tuhoni tullut, jollet sina rupea minua auttamaan. Kettu on kintereilläni. Se seisoo ja kurkistelee tuolla nurkan takana." — "Totta vieköön minä tunnen hänen hajunsa", sanoi kahlekoira. "Siitä me pian pääsemme." Ja kahlekoira hyökkäsi eteenpäin niin pitkälle kuin kahleeltaan pääsi ja haukkui ja rähisi pitkän aikaa.

"Nyt se ei luulemma näyttäydy enää tänä iltana", sanoi koira. — "Ei se kettu taida haukusta hätkähtää", sanoi poika. "Se on täällä kohta taas, ja hyvä olisi, jos se palaisi, sillä minä olen päättänyt, että sinun pitää ottaa se kiinni." — "Joko sinä taas alat kujeilla minun kanssani!" sanoi koira. — "Tulehan kanssani koppiin, niin ettei kettu meitä kuule", sanoi poika, "niin sanon, miten sinun on tehtävä!"

Poika ja kahlekoira ryömivät koppiin ja kuiskailivat siellä.

Hetken kuluttua pisti kettu kuononsa nurkan takaa, ja kun kaikki oli hiljaista hän hiipi pihalle. Hän seurasi pojan jälkiä aina koirankopille asti ja istuutui sitten vähän matkan päähän miettimään, miten saisi koiran ulos. Yht'äkkiä pisti kahlekoira päänsä kopista ja murisi ketulle. "Mene tiehesi! Muuten minä tulen ja otan sinut." — "Kyllä minä tässä istun niin kauan kuin itse tahdon", sanoi kettu. — "Mene tiehesi!" murahti koira vielä kerran. "Muuten olet tänä yönä ollut viimeistä kertaa metsästävässä." Mutta kettu vain nauraa irvisteli eikä väistynyt vähääkään. "Kyllä minä tiedän, kuinka pitkälle sinun kahleesi ulottuu", hän sanoi. — "Minä olen varottanut sinua kahdesti", sanoi koira ja tuli kopista. "Nyt saat syyttää itseäsi."

Samassa hän heittäytyi pitkässä laukassa kettua kohti ja saavutti tämän aivan helposti, irti kun oli. Poika oli näet avannut hänen kaulahihnansa.

Syntyi taistelu, mutta se päättyi pian. Koira voitti, kettu kellotti maassa eikä uskaltanut liikahtakaan. "Niin, pysy vain siinä!" sanoi koira. "Muuten minä puraisen sinut kuoliaaksi." Ja hän tarttui kettua niskaan ja kiskoi koppiinsa; ja siellä poika pani kaulahihnan kaksin kerroin ketun kaulaan ja tiukotti sitä niin, että otus oli lujasti kiinni. Ja hänen sitä tehdessään täytyi ketun maata ihan hiljaa uskaltamatta liikahtakaan.

"Nyt minä toivon, Smirre kettu, että sinusta tulee hyvä kahlekoira", sanoi poika toimitettuaan tehtävänsä.

TARU UPLANNISTA

Torstaina toukokuun 5. p:nä.

Seuraavana päivänä sade oli lakannut, mutta myrskyä kesti koko aamupäivän. Vedenpaisumus levisi yhä laajemmalle, ja Niilo Holgerinpojalla oli kova työ pelastaessaan pesiä ja poikasia.

Mutta kohta iltapäivällä tapahtui käänne. Tuli yht'äkkiä mitä kaunein ilma, lämmintä, tyyntä ja ihanaa. Melkein samaan aikaan lakkasi vesi Määlarissa nousemasta; eikä pojan enää tarvinnut mennä järveen pelastamaan pikkulintuja ja kuljettamaan maihin niiden pesiä.

Hän loikoi tyytyväisenä keskellä kukkivaa mätästä ja katseli taivaalle, kun kaksi koululasta tuli kirjoineen ja eväkoreineen pientä polkua, joka mutkitteli rantaa myöten. He kulkivat hitaasti ja näyttivät hyvin murheellisilta. Tultuaan Niilo Holgerinpojan kohdalle he istahtivat ja alkoivat puhua onnettomuudesta.

"Äiti suuttuu meille saatuaan kuulla, ettemme ole osanneet läksyjämme tänäkään päivänä", sanoi toinen lapsista. — "Niin, ja entä isä sitten", sanoi toinen; ja silloin sai suru heidät niin valtaansa, että he pillahdivat itkemään.

Peukaloinen makasi siinä ja mietti, voisiko hän lohduttaa heitä jollakin tavalla, kun pieni, koukkuselkäinen eukko, jolla oli ystävälliset kasvot, tuli polkua pitkin ja pysähtyi heidän eteensä.

"Mitä ne nämä lapset itkevät?" kysyi mummo, ja silloin pienokaiset kertoivat, että he eivät olleet osanneet läksyjään koulussa, ja nyt heitä hävetti niin, etteivät kehdanneet mennä kotiin.

"No, mikähän nyt mahtoi olla niin vaikeaa, ettette sitä oppineet?" kysyi mummo; ja lapset kertoivat, että heillä oli ollut läksynä koko Uplanti.

"Niin, se ei ehkä olekaan niin helppoa oppia kirjoista", sanoi mummo, "mutta nyt saatte kuulla, mitä minun äitini kerran kertoi minulle tästä maasta. Minä en ole käynyt koulua, minä, niin etten ole koskaan saanut kuulla siitä sen enempää, mutta sen, mitä äitini kertoi, minä olen muistanut kaiken ikäni."

"Niin, äiti sanoi", alkoi mummo ja istuutui kivelle lasten viereen, "äiti sanoi, että kauan, kauan sitten oli Uplanti Ruotsin köyhin ja vähäpätöisin maakunta. Ei siinä ollut muuta kuin laihoja savipeltoja, joihin oli siroteltu pieniä matalia kivimäkiä, ja lienee niitä monessa paikassa vielä tänäkin päivänä, vaikk'emme me, jotka asumme täällä Määlarin rannoilla, niitä näe.

"No niin, mistä lieneekään johtunut, joka tapauksessa on varmaa, että täällä oli köyhää ja surullista. Uplannista tuntui siltä, että muut maakunnat katselivat häntä kuin mitäkin hylkyä, ja sellainen alkaa lopulta harmittaa. Eräänä päivänä hän suuttui ja sydäntyi oloonsa ja elämäänsä, heitti repun selkäänsä ja otti kepin käteensä ja lähti kerjäämään niiltä, joilla oli paremmat päivät.

"Uplanti kulki ensin etelää kohti aina Skooneen asti; ja sinne tultuaan hän alkoi valittaa köyhyyttään ja pyytää maata. 'Eihän tässä enää tiedä mitä antaa millekin kerjäläiselle', sanoi Skoone. 'Mutta annahan olla! Olen tässä juuri kaivanut pari lantakaivoa. Saat ottaa muutamia turpeita kaivon reunalta, mikäli niistä on sinulle hyötyä.'

"Uplanti kiitti ja otti ja meni sitten Länsi-Göötanmaalle. Sielläkin hän ruikutti köyhyyttään ja pyysi maata. 'Maata en sinulle anna', sanoi Länsi-Göötanmaa. En anna minä kenellekään kerjäläiselle palaakaan lihavista pelloistani. Mutta sinä voit saada jonkin pienen jokeni, joita on täällä tasangollani, jos sinulle siitä on vähänkin hyötyä.'

"Uplanti kiitti ja otti vastaan ja poikkesi nyt Hallantiin. Siellä hän alkoi uudelleen valitella köyhyyttään ja pyytää maata. 'Minä en ole rikkaampi kuin sinäkään', sanoi Hallanti, 'ja sentähden ei minun pitäisi sinulle antaa mitään. Mutta sinä voit vääntää maasta joitakin kivimäkiä ja viedä mennessäsi, jos luulet sen kannattavan.'

"Uplanti kiitti ja otti ja ponnisteli Bohuslääniä kohti Siellä hän sai poimia säkkiinsä niin monta alastonta karia kuin mieli teki. 'Eiväthän nämä juuri miltään näytä, mutta ne ovat hyvät olemassa tuulen suojana', sanoi Bohuslääni. 'Niistä voi olla sinulle hyötyäkin, koska olet kotoisin meren rannalta kuten minäkin.'

"Uplanti oli kiitollinen kaikesta siitä mitä sai; eikä hän hylkinyt mitään, vaikka joka paikasta sai vain

semmoista, jota muut eivät luulleet tarvitsevansa. Vermlanti heitti hänelle vähän kallioperäistä maata. Vestmanlanti antoi muutamia harjujaan. Itä-Göötanmaa lahjoitti palan jylhää Kolmårdenia, ja Smoolanti poimi pyytäjän säkin täyteen soita ja kiviraunioita ja kanervakankaita.

"Sörmlanti ei tahtonut antaa muuta kuin pari Määlarin lahtea, ja Taalainmaa ajatteli samalla tavalla, ettei sopinut antaa maata, mutta lupasi Uplannille palasen Taalainjokea.

"Viimeksi hän sai Närkeältä muutamia vesiperäisiä niittyjä Jälmarin rannalta, ja nyt oli Uplanti saanut säkkinsä niin täyteen, ettei hän enää uskonut olevan tarpeellista mennä edemmäksi.

"Tultuaan kotiinsa ja poimittuaan esiin kaikki mitä oli kerännyt, oli Uplanti omasta mielestäänkin saanut kauhean paljon tyhjää rojua, ja hän huokasi haikeasti eikä oikein ymmärtänyt, kuinka voisi käyttää hyödykseen kaikkia näitä lahjoja.

"Vuodet vierivät, ja Uplanti käyskenteli kotonaan ja järjesteli ja lajitteli, ja viimein hän oli päässyt niin pitkälle kuin oli tahtonut.

"Siihen aikaan ruvettiin Ruotsissa tuumimaan, missä kuninkaan ja kaikkien hänen miestensä oli asuttava, ja kaikki maakunnat kokoontuivat siitä keskustelemaan. Selväähän oli, että jokainen tahtoi kuninkaan luokseen ja siitä tuli pitkä jupakka. 'Minun mielestäni on kuninkaan asuttava siinä maakunnassa, joka on viisain ja kyvykkäin', sanoi Uplanti, ja se oli kaikkien mielestä viisas neuvo. He hajaantuivat tehtyään sen päätöksen, että se maakunta, joka voi osoittaa olevansa viisain ja kyvykkäin, saa kuninkaan luokseen.

"Tuskin kaikki maakunnat olivat ennättäneet kotiinsa, kun tuli sana Uplannilta, että he saapuisivat pitoihin hänen luokseen. 'Vähän taitaa tuolla olla tarjottavaa', sanoivat muut maakunnat, mutta tulivat kuitenkin kesteihin.

"Mutta kun he tulivat perille, niin he aivan hämmästyivät näkemästään. Siinä oli Uplanti, sisämaa täynnä komeita taloja ja kyliä, ja rannikko täynnä kaupunkeja, ja kaikki vedet, jotka sitä ympäröivät, täynnä laivoja.

"On häpeä kulkea kerjuulla, kun on itsellään niin paljon hyvää', sanoivat muut maakunnat.

"Olen kutsunut teidät tänne kiittäakseni teitä lahjoistanne', sanoi Uplanti ja jatkoi: 'sillä teidän ansiotanne on, että minä voin tulla toimeen.

"Ensi töikseni minä kotiin tultuani johdin Taalainjoen omalle alueelleni ja toimitin niin, että sen täytyi muodostaa kaksi komeaa putousta: toisen Söderforsissa ja toisen Älvkarlebyssä. Joen eteläpuolelle, Dannemorán luo, minä panin kalliopohjan, jonka olin saanut Vermlannilta, ja silloin minä huomasin, ettei Vermlanti ollut oikein katsonut, mitä antoi, sillä vuori oli parasta rautamalmia. Ylt'ympäri minä istutin metsän, jonka olin saanut Itä-Göötanmaalta, ja kun nyt samassa paikassa oli sekä malmia että sysimetsää ja vesivoimaa, niin tulihan siitä väkisinkin rikas vuorikaivosseutu.

"Kun olin saanut kaikki näin hyvään järjestykseen ylhäällä pohjolassa, oikaisin suoraksi nuo länsigöötanmaalaiset harjut ja venyttelin niitä niin, että ne ulottuivat aina Määlariin asti ja muodostivat siellä niemiä ja saaria, jotka alkoivat vihertää ja joista on tullut kauniita kuin puutarhoja. Mutta järvet, jotka Sörmlanti oli antanut minulle, minä vedin kauas sisämaahan, jotta siellä voisi syntyä laivaliikennettä ja jotta sieltä voitaisiin päästä muun maailman yhteyteen.

"Kun olin saanut työni pohjoisessa ja etelässä valmiiksi, menin itäiselle rannalle ja otin kaikki ne teiltä saamani paljaat karit ja kivimäet ja kanervikkokankaat ja alastomat maat ja nakkasin ne mereen. Ja niistä syntyivät kaikki saareni, ja niistä on minulla kalastusta ja laivaliikennettä ajatellen ollut niin paljon hyötyä, että pidän niitä parhaana omaisuutenani.

"Sitten ei minulla ollut lahjoista paljon muuta jäljellä kuin ne mättäät, jotka olin saanut Skoonelta, ja ne minä panin alueeni keskelle, ja siitä syntyi tuo viljava Vaksla-tasanko. Ja sen hidasjuoksuisen joen, jonka olin saanut Länsi-Göötanmaalta, minä johdin tasangon halki, jotta se sitä myöten pääsisi helposti Määlarin vesiin.'

"Nyt toiset maakunnat ymmärsivät, kuinka kaikki oli käynyt, ja vaikka heitä vähän harmitti, täytyi heidän myöntää, että Uplanti oli taitavasti järjestänyt asiansa. 'Olet saanut paljon aikaan pienillä keinoilla', sanoivat maakunnat. 'Sinä olet meistä sekä viisain että kyvykkäin.'

"Paljon kiitoksia sanoistanne!' sanoi Uplanti. 'Koska noin sanotte, niin minä siis saan kuninkaan ja pääkaupungin luokseni.'

"Taas harmitti toisia maakuntia hiukan, mutta päätöksessä oli pysyttävä.

"Ja Uplanti sai kuninkaan ja pääkaupungin ja siitä tuli maakuntien ensimmäinen; ja se oli oikein ja kohtuullista, sillä äly ja kyky se tekee kerjäläisistä ruhtinaita vielä tänäkin päivänä."

XXXV

UPSALASSA

Ylioppilas

Torstaina toukokuun 5. p:nä.

Siihen aikaan, kun Niilo Holgerinpoika matkasi maita mantereita villihanhien seurassa, oli Upsalassa nuori, reipas ylioppilas. Hän asui pienessä ullakkokamarissa ja oli niin säästäväinen, että ihmiset sanoivat hänen elävän tyhjästä. Hän harjoitti opintojaan suurella innolla ja valmistui pikemmin kuin kukaan muu. Mutta hän ei kuitenkaan ollut mikään kirjatoukka, vaan osasi pitää hauskaa toveriensa seurassa. Hän oli juuri semmoinen kuin ylioppilaan tulee olla. Hänessä ei ollut mitään muuta vikaa kuin ehkä se, että hän oli hiukan hemmoteltu, menestynyt kun oli. Mutta semmoistahan voi sattua parhaimmallekin. Onnea ei ole niinkään helppo kantaa, ei varsinkaan nuoruudessa.

Eräänä aamuna herättyään hän loikoi vuoteessaan ja ajatteli, kuinka hyvin hänen oli käynyt. "Kaikki ihmiset suosivat minua, sekä toverit että opettajat", hän sanoi itsekseen. "Ja kuinka mainiosti ovatkaan opintoni sujuneet! Tänään minä menen viimeiseen tutkintoon, ja sitten olen pian valmis. Ja kun vain valmistun aikani, saan heti paikan ja hyvän palkan. On ihmeellistä, miten hyvä onni minulla on. Mutta minähän hoidankin asiani niin hyvin, että minun täytyy väkisinkin onnistua."

Upsalan ylioppilaat eivät istu luokkahuoneissa lukemassa monta yhdessä niinkuin koululapset, vaan he opiskelevat erikseen, kukin kotonaan. Kun he ovat lukeneet yhden aineen valmiiksi, he menevät professorin luo kuulusteltaviksi koko aineesta yhdellä kertaa. Sellaista kuulustelua sanotaan tutkinnoksi ja tänään oli ylioppilaan suoritettava viimeinen ja vaikein tutkinto.

Pukeuduttuaan ja syötyään aamiaisensa hän istuutui kirjoituspöytänsä ääreen luodakseen vielä viimeisen silmäyksen kirjoihinsa. "Olen niin hyvin valmistautunut, että tämä katseleminen oikeastaan on aivan turhaa", ajatteli ylioppilas, "mutta jospa minä nyt pänttään päähäni viimeiseen asti, niin ei minulla ole mitään katumista."

Ei hän ollut kauankaan lukenut, kun koputettiin ovelle, ja sisään astui ylioppilas, jolla oli paksu käärö kainalossa. Se ylioppilas oli aivan toisenlainen kuin kirjoituspöydän ääressä istuva. Hän oli ujo ja arka ja näytti nukkavierulta ja köyhältä. Hän oli sellainen, joka ymmärsi kirjoja, mutta ei mitään muuta. Hänen sanottiin olevan hyvin oppinut, mutta hän oli niin arka ja ujo, ettei hän koskaan uskaltanut mennä tutkintoon. Kaikki luulivat, että hänestä tulee sellainen yli-ikäinen ylioppilas, joka jää Upsalaan vuosikausiksi ja lukee ja lukee eikä koskaan tule miksikään.

Nyt hänellä oli semmoista asiaa, että hän pyysi toveriaan lukemaan kirjan, jonka hän oli itse kirjoittanut. Se ei ollut painettu, vaan ainoastaan käsin kirjoitettu. "Tekisit minulle suuren palveluksen, jos vähän vilkaisisit tätä ja sanoisit kelpaako se mihinkään", sanoi hän.

Ylioppilas, se jolla oli niin hyvä onni kaikessa, ajatteli: "Eikös ole totta niinkuin sanoin, että kaikki minua suosivat? Tuossa tulee nyt tuokin erakko, joka ei ole saanut näytetyksi teostaan kenellekään muulle ja tahtoo, että minä sitä arvostelisin."

Hän lupasi lukea käsikirjoituksen niin pian kuin suinkin, ja toinen asetti sen kirjoituspöydälle hänen eteensä. "Sinun pitää säilyttää tätä huolellisesti", hän sanoi. "Minä olen kirjoittanut tätä viisi vuotta, ja jos se häviää, en voi kirjoittaa sitä uudelleen." — "Ei sille täällä minun luonani mitään tapahdu", sanoi ylioppilas, ja vieras lähti.

Ylioppilas alkoi silmäillä paksua paperikääröä. "Mitähän se on mahtanut näperrellä ja laitella", sanoi hän. "Vai niin, oikein Upsalan kaupungin historian! Sehän kuuluu oikein komealta!"

Kas, oli niin että tämä ylioppilas rakasti Upsalaa enemmän kuin mitään muuta paikkaa maailmassa, ja hän oli utelias lukemaan, mitä vanha ylioppilas oli kirjoittanut kaupungista. "Kun oikein ajattelen, voin lukea hänen historiansa heti paikalla", hän tuumi. "Ei viime hetkessä pänttäminen kuitenkaan mitään

auta. Ei sitä silti käy sen paremmin, kun tulee professorin eteen."

Ylioppilas luki eikä nostanut silmiään paperiarkeista, ennen kuin oli päässyt viimeisen lehden loppuun. Lopettaessaan hän oli varsin tyytyväinen. "Katso vain!" hän myhäili. "Onpas se mies oppinut. Tämän kirjan ilmestyttyä on hänen tulevaisuutensa taattu. On hauska sanoa hänelle, kuinka hyvä se on."

Käsikirjoitus oli irtonaisia paperiliuskoja, hän kokosi ne ja asetti pöydälle. Sitä tehdessään hän yht'äkkiä kuuli kellon lyövän.

"Kas vain! On aika lähteä professorin luo", hän tuumi ja riensi noutamaan mustia vaatteitaan, jotka riippuivat ullakon komerossa. Usein sattuu, että silloin kun on kiire, sekä lukot että avaimet tekevät kiusaa, ja nytkin kesti kotvan, ennen kuin hän pääsi takaisin.

Ovessa häneltä pääsi huudahdus. Ulos mennessään hän oli kiireissään jättänyt oven auki, ja ikkuna, jonka ääressä kirjoituspöytä oli, oli sekin auki. Oli syntynyt voimakas veto, ja nyt ylioppilas näki käsikirjoituksen irtonaisten lehtien lentelevän ulos ikkunasta. Hän harppasi lattian yli ja pani kätensä paperien päälle, mutta jäljellä ei enää ollut paljonkaan pelastettavaa. Ainoastaan kymmenkunta sivua oli enää kirjoituspöydällä. Kaikki muu lenteli tuulen vietävänä talojen ja kattojen yli. Ylioppilas kumartui katsomaan ikkunasta nähdäkseen paperit. Musta lintu istui katolla ja katseli häntä pilkallisen juhlallisesti. "Eikö tuo ole korppi?" ajatteli ylioppilas. "Sanotaanhan, että korvit tuottavat onnettomuutta."

Hän näki katolla muutamia paperiliuskoja; ja varmaankin hän olisi voinut pelastaa ainakin osan käsikirjoituksesta, jollei hänellä olisi ollut tutkinto mielessä. Mutta hänen oli mielestään ensin ajateltava omia asioitaan. "Tässähän on kysymyksessä koko minun tulevaisuuteni", hän ajatteli.

Hän pukeutui kiireesti ja riensi professorin luo. Koko ajan hänellä oli hävinnyt käsikirjoitus mielessä. "Tämä on hyvin harmillinen juttu", hän mietti. "Oli onnettomuus, että minulla oli semmoinen kiire."

Professori alkoi kuulustella häntä, mutta hän ei voinut saada ajatuksiaan irti käsikirjoituksesta. "Mitäs se sanoikaan, miesparka?" hän ajatteli. "Että oli valmistanut kirjaansa viisi vuotta eikä jaksaisi kirjoittaa sitä enää uudestaan? En tiedä, mistä minä saan rohkeutta sanoa hänelle, että se on hävinnyt."

Hän oli niin kuohuksissaan ja niin onneton siitä, mitä hänelle oli tapahtunut, ettei voinut pitää ajatuksiaan koossa. Hänen tietonsa olivat kuin tuuleen haihtuneet. Hän ei kuullut, mitä professori kysyi, vielä vähemmän mitä itse vastasi. Professori aivan kauhistui semmoista tietämättömyyttä eikä voinut antaa hänelle muuta kuin repposet.

Tultuaan taas kadulle tunsyi ylioppilas olevansa kauhean onneton. "Nyt minä menetän paikkani", hän ajatteli, "ja se on tuon vanhan ylioppilaan syy. Mitä varten hän toi sen käsikirjoituksensa juuri tänään? Mutta niin sitä käy, kun tahtoo olla avulias."

Samassa ylioppilas näki toisen, juuri ajattelemansa, tulevan vastaansa. Hän ei tahtonut puhua käsikirjoituksen häviämisestä, ennen kuin oli koettanut tehdä jotakin sen takaisin saamiseksi, ja hän aikoi mennä mitään virkkamatta hänen ohitse. Mutta toinen kulki siinä huolissaan ja levottomana; hän olisi tahtonut tietää, mitä ylioppilas ajatteli hänen teoksestaan, ja kun hän näki tämän rientävän ohitse eikä muuta kuin nyökäyttävän epäystävällisesti päätään, hän pelästyi vielä enemmän. Hän tarttui ylioppilasta hihasta ja kysyi, oliko tämä lukenut mitään. "Minulla oli tentti", sanoi ylioppilas ja aikoi jatkaa matkaansa. Mutta toinen luuli, että ylioppilas karttoi häntä päästäkseen sanomasta, kuinka tyytymätön oli hänen kirjaansa. Hänestä tuntui kuin hänen sydämensä olisi ollut pakahtumaisillaan tuskasta sen vuoksi, että teos, jota hän oli valmistanut viisi pitkää vuotta, ei kelvannutkaan mihinkään, ja hän sanoi ylioppilalle tässä suuressa surussaan: "Muista, mitä sanoin sinulle! Ellei työni kelpaa, niin en tahdo sitä enää nähdä. Lue se niin pian kuin voit ja sano minulle, mitä siitä ajattelet! Mutta ellei se kelpaa, niin voit polttaa sen. Silloin en tahdo sitä enää nähdä."

Hän meni nopeasti tiehensä. Ylioppilas katseli hänen jälkeensä kuin olisi tahtonut kutsua hänet takaisin, mutta ei kuitenkaan kutsunut, vaan meni kotiinsa.

Siellä hän pukeutui arkivaatteisiinsa ja lähti sitten ulos etsimään käsikirjoitusta. Hän etsi kaduilta, toreilta ja puistoista. Hän meni talojen pihoihin ja käveli maaseudulle päin. Mutta hän ei löytänyt lehteäkään.

Etsittyään näin pari tuntia hän tunsyi olevansa niin nälissään, että päätti mennä syömään päivällistä. Mutta ruokapaikassa hän tapasi sen vanhan ylioppilaan. Tämä tuli heti hänen luokseen kuulemaan jotakin kirjastaan.

"Tulen luoksesi tänä iltana puhumaan siitä", sanoi ylioppilas lyhyesti ja ynseästi. Hän ei tahtonut

tunnustaa kadottaneensa käsikirjoitusta, ennen kuin oli aivan varma siitä, ettei sitä löytänyt. Toinen kävi ihan kalpeaksi. "Muista vain, että sinun pitää hävittää se, ellei se kelpaa!" hän sanoi ja lähti ja oli nyt aivan varma siitä, että ylioppilas oli tyytymätön hänen kirjaansa.

Ylioppilas riensi taas kaupungille ja etsi ja etsi pimeään saakka mitään löytämättä. Kotimatallaan hän tapasi pari toveria. "Missä sinä olet ollut, kun et tullutkaan kevätjuhlaan?" sanoivat toverit. — "Oliko tänään kevätjuhla?" ihmetteli yhyoppilas. "Sen minä ihan unohdin."

Hänen seisossaan ja puhellessaan toveriensa kanssa kulki siitä ohitse nuori tyttö, johon hän oli rakastunut. Tyttö ei ollut häntä näkevinään, vaan käveli ja puheli erään toisen ylioppilaan kanssa ja hymyili tälle kovin, kovin ystävällisesti. Silloin ylioppilas muisti pyytäneensä tyttöä kevätjuhlaan saadakseen tavata hänet siellä, ja nyt hän itse oli ollut sinne menemättä. Mitä tyttö mahtoikaan ajatella hänestä?

Hän tunsi piston sydämessään ja aikoi rientää tytön perässä, mutta silloin sanoi toinen hänen ystävästään: "Taitavat olla huonosti sen Stenberg paran asiat, sen vanhan ylioppilaan — hän on sairastunut tänä iltana." — "Ei kai se ole mitään vaarallista?" kysyi ylioppilas nopeasti. — "Taitaa olla vikaa sydämessä. Hänellä oli ollut pahanlainen kohtaus, ja se voi uudistua milloin hyvänsä. Tohtori epäilee, että häntä painaa jokin suru. Hän voi parantua ainoastaan siinä tapauksessa, että tuon surun aihe saadaan poistetuksi."

Hetken kuluttua ylioppilas oli vanhan ylioppilaan luona. Tämä makasi vuoteessaan hyvin kalpeana ja heikkona ja oli tuskin oikein tajuissaan ankaran kohtauksen jälkeen. "Olen tullut puhumaan kanssasi kirjastasi", sanoi ylioppilas. "Se oli mainio teos. Olen harvoin lukenut mitään niin hyvää."

Vanha ylioppilas nousi istumaan ja tuijotti häneen. "Miksi olit niin kummallinen iltapäivällä?" — "Olin huonolla tuulella, kun olin saanut reput tutkinnossa. En luullut sinun välittävän minun mielipiteestäni. Olin kovin tyytyväinen teokseesi."

Sairas katseli häntä tutkien ja tuli yhä varmemmaksi siitä, että ylioppilas koetti salata häneltä jotakin. "Tuon sinä sanot vain siksi, että olet kuullut minun sairastuneen ja tahdot lohduttaa minua." — "En suinkaan. Se oli mainio teos, siitä voit olla varma." — "Etkö todellakaan ole hävittänyt sitä, kuten minä pyysin?" — "Enhän minä toki ole hullu." — "Anna se tänne sitten! Näytä, ettet ole sitä hävittänyt, niin minä uskon!" sanoi sairaas ja vaipui tyynylle niin heikkona ja uupuneena, että ylioppilas pelkäsi hänen kohtauksensa uudistuvan.

Ylioppilas tunsi olevansa kerrassaan kurjan kurja. Hän tarttui sairasta käteen ja kertoi hänelle, että tuuli oli vienyt käsikirjoituksen, ja sanoi hänelle, kuinka onneton hän oli ollut kaiken päivää sentähden, että oli tuottanut hänelle näin suuren vahingon.

Kun hän oli lopettanut, taputti sairaas hänen kättään. "Olet kiltti, oikein kiltti. Mutta älä huoli seipitellä juttuja minua säästääksesi! Ymmärrän, että olet totellut minua ja hävittänyt käsikirjoituksen sentähden, että se oli niin keho, mutta et tahdo sitä myöntää. Pelkää, etten jaksa sitä kehtää."

Ylioppilas vannoi ja vakuutti puhuneensa totta, mutta toinen oli itsepäinen eikä ottanut uskoakseen. "Jos voisit antaa minulle käsikirjoituksen, niin minä uskoisin", sanoi hän.

Hän tuli yhä sairaammaksi, ja ylioppilaan täytyi lopulta mennä tiehensä, kun näki, että toisen tila hänen tähtensä vain paheni.

Kun hän tuli kotiin, painosti ja väsytti häntä niin, että hän tuskin pysyi pystyssä. Hän keitti teetä ja meni sitten nukkumaan. Vetäessään peitettä päälleen hän ajatteli, miten onnellinen oli ollut vielä aamulla. Paljon hän oli itse menettänyt, mutta sen hän vielä voi kehtää. "Pahinta on, että minun täytyy elämäni kaiken ajatella sitä, että olen ollut syynä toisen ihmisen onnettomuuteen", hän mielti.

Hän ei uskonut saavansa unta sinä yönä. Mutta merkillistä kyllä hän nukkui heti laskettuaan päänsä tyynylle. Ei hän edes ehtinyt ennen nukkumistaan sammuttaa lamppua, joka paloi yöpöydällä hänen vieressään.

Kevätjuhla

Mutta nyt tapahtui niin, että ylioppilaan nukkuessa seisoi pieni peukaloinen, joka oli sonnustautunut keltaisiin nahkahousuihin, vihreihin liiveihin ja valkoiseen suippolakkiin, katolla hänen ullakkokamarinsa ikkunan edessä ja ajatteli, että olisi ollut onnellinen, jos olisi saanut olla tuon toisen sijassa, joka makasi huoneessa vuoteessaan.

Siihen, että Niilo Holgerinpoika, joka pari tuntia sitten oli selällään loikoen lepäillyt muutamalla mättäällä Ekolsundin lahden pohjukassa, nyt oli Upsalassa, oli syynä Bataki, korppi, joka oli houkutelut hänet seikkailumatkalle.

Poika ei ollut odottanut mitään niin vähän kuin tätä. Hän oli maannut mättäällä ja tuijottanut taivaalle ja nahnyt Batakin lentävän ylhäällä kiitävässä pilvissä. Poika olisi mieluummin pysynyt piilossa, mutta Bataki jo huomannut hänet, ja tuokion kuluttua korppi oli ollut hänen luonaan ja alkanut jutella kuin paras ystävä.

Vaikka Bataki oli olevinaan hyvin synkkä ja juhlallinen, oli poika kuitenkin huomannut, että hänen silmistään välkyi veitikka. Hänestä tuntui kuin korppi olisi tullut tekemään hänestä pilaa, ja hän oli päättänyt olla ollenkaan välittämättä siitä, mitä tämä sanoi.

Korppi oli sanonut kyllä ajatelleensa, että hänen pitäisi antaa Peukaloiselle jotakin korvaukseksi siitä, ettei voinut ilmaista, missä vanhemman jätittären perintöosa oli, ja sentähden hän nyt tuli ilmoittamaan hänelle toista salaisuutta. Bataki näet sanoi tietävänsä, kuinka semmoinen, joka oli loihdittu kuin Peukaloinen, taas voisi tulla ihmiseksi.

Korppi, tarjottuaan tämmöisen syötin, oli luullut pojan heti tarttuvan onkeen. Mutta sen sijaan poika oli vastannut välinpitämättömästi, että hän kyllä tiesi pääsevänsä takaisin ihmiseksi, jos vain voi viedä valkoisen hanhikukon vahingoittumattomana ensin Lappiin ja sitten takaisin Skooneen.

"Sinä tiedät, ettei ole helppoa viedä hanhikukkoa koko maan läpi", oli Bataki sanonut. "Sinun olisi kyllä hyvä tietää toinenkin keino, ellet onnistuisi. Mutta jollet tahdo mitään tietää, niin minä kyllä pidän suuni kiinni." Ja sitten poika oli vastannut, että Bataki kyllä sai, jos tahtoi, ilmaista hänelle salaisuuden.

"Sen minä teenkin", oli Bataki sanonut, "mutta vasta sopivassa tilaisuudessa. Istu selkääni ja tule kanssani huviretkelle, niin saamme nähdä, ilmaantuuko sopivaa tilaisuutta!" Silloin poika oli taas alkanut epäröidä, sillä hän ei oikein luottanut Batakiin. "Sinä et näy uskaltavan antautua minun haltuuni", sanoi korppi. Mutta poika ei sietänyt kuulla sanottavan, että hän pelkää, ja seuraavassa silmänräpäyksessä hän oli korpin selässä.

Bataki oli vienyt hänet Upsalaan. Siellä hän oli asettanut hänet eräälle katolle, kehoittaen häntä katselemaan ympärilleen; ja sitten hän oli kysynyt, kenen hän luuli tässä kaupungissa asuvan ja tätä hallitsevan.

Poika oli silmäillyt kaupunkia. Se oli aika suuri ja komea ja oli keskellä aavaa, viljeltyä tasankoa. Siinä oli monta uljasta, upeaa taloa, ja eräällä harjulla oli luja, kivistä rakennettu linna, jossa oli kaksi tukevaa tornia. "Täällä kai asuvat kuningas ja hänen miehensä", oli hän sanonut.

"Ei ole aivan huonosti arvattu", oli korppi vastannut. "Tämä on ennen vanhaan ollut kuninkaan kaupunki, mutta nyt on sen komeus lopussa."

Poika oli silmäillyt ympärilleen vielä kerran; ja silloin hän oli katsellut varsinkin suurta tuomiokirkkoa, jonka korkeat tornit, kauniit ovet ja koristellut seinät välkkivät illan paisteessa. "Kenties piispa ja hänen pappinsa asuvat täällä?" oli hän kysynyt.

"Ei ole aivan väärin arvattu", oli korppi vastannut. "Täällä on kerran maailmassa asunut arkkipiispoja, jotka olivat yhtä mahtavia kuin kuninkaat, ja täällä asuu vielä tänäkin päivänä arkkipiispa, mutta ei hänkään enää täällä hallitse."

"Silloinpa en tiedä, mitä keksisin", oli poika sanonut. — "Oppi se asuu ja hallitsee tässä kaupungissa, ja nuo suuret rakennukset, joita on kaikkialla, on rakennettu hänelle ja hänen kansalleen", oli korppi sanonut.

Poika ei tahtonut oikein uskoa. "Tule, niin saat nähdä!" oli Bataki kehoittanut, ja sitten he olivat käyneet katsomassa noita suuria taloja. Ikkunat olivat olleet avoinna monessa paikassa. Poika oli pistäytynyt useassa talossa, ja hän oli nähnyt, että korppi oli ollut oikeassa.

Bataki oli näyttänyt suuren kirjaston, joka oli täynnä kirjoja kivijalasta katon harjaan. Hän oli vienyt hänet uljaaseen yliopistorakennukseen ja näyttänyt hänelle komeat luentosalit. Hän oli lentänyt sen vanhan rakennuksen ohi, jota nimitetään Gustavianumiksi, ja poika oli ikkunasta nähnyt täytettyjä eläimiä. He olivat lentäneet yli suurten kasvihuoneiden, joissa oli monenlaisia ulkomaan kasveja, ja he olivat kurkistaneet observatorioon, jossa pitkä kaukoputki oli tähdättyä taivasta kohti.

He olivat myöskin leijailleet monen ikkunan ohi ja nähneet monta vanhaa herraa silmälasit nenällä istumassa tai kirjoittamassa huoneissa, joiden seinät olivat kirjojen peitossa, ja he olivat kulkeneet ohi ullakkokamarien, joissa ylioppilaat loikoilivat sohvillaan ja hikoilivat paksujen nidosten ääressä.

Viimein korppi oli laskeutunut katolle. "Näetkös, että on totta, mitä sanoin: oppi se on isäntänä tässä kaupungissa", oli hän sanonut ja poika oli myöntänyt hänen olleen oikeassa. "Ellen olisi korppi", oli Bataki vielä sanonut, "vaan ainoastaan ihminen, kuten sinä, niin asettuisin tänne asumaan. Istuisin päivät päästään huoneessa, joka on kirjoja täynnä, ja opettelisin kaiken mitä niissä on. Eikö sinunkin tekisi mielesi tehdä sellaista?" — "Minä luulen, että minä mieluummin matkustelen villihanhien kanssa", oli poika vastannut. "Eikö sinun tekisi mielesi ruveta sellaiseksi, joka voi parantaa tauteja?" oli korppi kysynyt. — "Voisihan tuota koettaa." — "Eikö sinua haluttaisi ruveta sellaiseksi, joka tietää kaiken, mitä on tapahtunut maailmassa, joka puhuu kaikkia kieliä ja joka tietää, mitä ratoja aurinko ja kuu ja tähdet taivaalla kulkevat?" oli korppi kysynyt. — "Saattaisihan tuo olla hauskaa." — "Eikö sinun tekisi mielesi osata sanoa, mikä on hyvä ja mikä paha, mikä oikein, mikä väärin?" — "Se olisi kyllä hyvin tarpeellista tietää", oli poika sanonut, "sen olen huomannut monta kertaa." — "Ja etkö tahtois lukea papiksi ja saarnata oman pitäjäsi kirkossa?" — "Isä ja äiti varmaan ilostuisivat kovin, jos vois in päästä niin pitkälle", oli poika vastannut.

Tällä tavalla korppi oli saanut pojan ymmärtämään, että onnellisia olivat ne, jotka saivat olla Upsalassa oppimassa, mutta ei Peukaloista vielä silloin ollut haluttanut olla yksi heistä.

Mutta sitten oli sattunut, että juuri tänä iltana vietettiin sitä suurta juhlaa, jota joka vuosi vietetään Upsalassa kevään kunniaksi. Se olisi oikeastaan ollut vietettävä toukokuun ensimmäisenä päivänä, mutta silloin oli satanut, ja juhla oli täytynyt siirtää ensimmäiseen kauniiseen päivään.

Ja niinpä oli Niilo Holgerinpoika saanut nähdä ylioppilaat näiden marssiessa Kasvitieteelliseen puutarhaan, jossa juhla vietettiin. He olivat tulleet pitkänä, leveänä kulkueena, päässä valkoiset lakit, ja koko katu oli ollut kuin musta virta täynnä valkoisia lumpeenkukkia. He olivat kantaneet edellään valkoisia, kullalla kirjailtuja silkkipippuja, ja he olivat kulkiessaan laulaneet kevätlauluja. Mutta Niilo Holgerinpojasta oli tuntunut kuin he eivät itse olisi laulaneet, vaan kuin laulu olisi leijaillut heidän mukanaan heidän päänsä päällä. Hän oli ajatellut, että ylioppilaat eivät laulaneet keväälle, vaan että kevät oli jossakin piilossa laulamassa ylioppilaille. Hän ei uskonut, että ihmisten laulu voi kaikua noin. Se oli kuin havumetsän huminaa, kuin teräksen helinää, kuin villijoutsenten laulua kaukana merellä.

Tultuaan puutarhaan, jossa nurmikot jo hiukan vihoittivat ja puiden lehdet olivat hiirenkorvalla, ylioppilaat olivat pysähtyneet puhujalavan ympärille, ja vanha mies oli noussut lavalle ja puhunut heille.

Puhujalava oli rakennettu suuren kasvihuoneen portaille, ja korppi oli asettanut pojan kasvihuoneen katolle. Siinä hän oli istunut ja kuunnellut. Vanha mies oli sanonut, että parasta maailmassa on olla nuori ja saada viettää nuoruutensa ajan Upsalassa. Hän oli puhunut rauhallisesta työstä kirjan ääressä ja runsaasta valoisasta nuoruuden ilosta, jota ei voida nauttia missään niinkuin täällä suuressa toveripiirissä. Kerta kerran perästä hän oli puhunut siitä, miten onnellista on, että saa elää iloisten, jalojen toverien seurassa. Se teki vaikeudet helpoiksi ja surut ohimeneviksi ja toiveet valoisiksi.

Poika oli istunut ja katsellut ylioppilaita, jotka seisovivat puoliympyrässä puhujalavan edessä, ja hän alkoi ymmärtää, että ihaninta kaikesta on kuulua heidän piiriinsä. Jokainen tuns i olevansa enemmän kuin olisi ollut yksin ollessaan, sentähden että kuului tällaiseen parveen.

Puheen jälkeen laulu oli taas kaikunut ja laulun jälkeen oli seurannut uusia puheita. Poika ei ollut koskaan uskonut eikä ymmärtänyt, että sanoja voitaisiin sovitella niin, että ne kykenisivät liikuttamaan ja ilahduttamaan mieltä niinkuin nämä.

Niilo Holgerinpoika oli enimmäkseen katsellut ylioppilaita, mutta hän huomasi kyllä puutarhassa olevan muitakin. Siellä oli nuoria neitosia, joilla oli valkoiset puvut ja hienot keväthatut, ja myöskin paljon muuta kansaa. Mutta ne, samoin kuin hänkin näyttivät tulleen sinne vain katsomaan ylioppilaita.

Välistä oli ollut lomaa puheiden ja laulujen välillä, ja silloin olivat ihmislaumat hajaantuneet koko puutarhaan. Mutta kohta oli uusi puhuja esiintynyt, ja kohta olivat kuulijat kokoontuneet hänen ympärilleen, ja sitä oli kestänyt aina yöhön asti.

Kun kaikki oli lopussa, oli poika huokaissut syvään ja hieraissut silmiään, niinkuin tehdään silloin, kun herätään unesta. Hän oli ollut matkalla maassa, jossa ei ollut koskaan ennen käynyt. Kaikista niistä, jotka iloitsivat elämästään ja katselivat voiton varmuudella tulevaisuuttaan, oli ilo ja onni tarttunut häneenkin, ja hän oli ollut ilojen maassa niinkuin hekin. Mutta viimeisen laulun kajahdettua oli poika tuntenut, kuinka surullista hänen elämänsä oli, ja hänen oli ollut vaikeaa kaiken tämän jälkeen palata matkatoveriensa hanhiparkain luo.

Korppi oli istunut pojan vieressä ja oli nyt alkanut rääkyä hänen korvaansa. "Nyt minä sanon sinulle, Peukaloinen, kuinka voit tulla ihmiseksi. Odota siksi kunnes tapaat jonkun, joka sanoo sinulle, että hän tahtois olla sinun housuissasi ja matkustella villihanhien seurassa. Silloin sinun pitää käyttää tilaisuutta hyväksesi ja sanoa hänelle näin..." Ja nyt oli Bataki opettanut pojalle pari sanaa, jotka olivat

niin voimakkaita ja vaarallisia, ettei niitä voinut lausua ääneen; ne oli kuiskattava, kunnes tahtoi käyttää niitä todenteossa.

"Niin, muuta et tarvitse tullaksesi ihmiseksi jälleen", oli Bataki lopulta sanonut.

"Sen minä kyllä uskon", sanoi poika, "sillä enpä taida tavata ketään, joka haluaisi vaihtaa osia minun kanssani."

"Ei se ehkä ole niinkään mahdotonta", oli korppi sanonut, ja sitten hän oli vienyt pojan kaupunkiin ja asettanut hänet katolle erään ullakkokamarin eteen. Huoneessa paloi lamppu, ikkuna oli raollaan ja poika oli pitkän aikaa seisonut siinä ja miettinyt tuolla sisällä nukkuvan ylioppilaan onnea.

Koetus

Yhoppilas säpsähti hereille unestaan ja näki lampun palavan pöydällä. "Kas niin, nyt unohdin sammuttaa sen", hän ajatteli ja kohosi kyynärpäilleen vääntääkseen alas liekkiä. Mutta ennen kuin ehti sammuttaa hän huomasi, että jotakin liikkui kirjoituspöydällä.

Huone oli hyvin pieni. Ei ollut pitkä matka vuoteesta pöytään, ja hän saattoi selvästi nähdä sen kaikkine kirjoineen, papereineen, kirjoitustarpeineen ja valokuvineen. Spriikeittimen ja teetarjottimen hän oli jättänyt pöydälle, ja hän näki nekin. Mutta ihmeellisintä oli, että yhtä selvästi kuin hän näki kaiken muun, hän näki myöskin pienen peukaloisen, joka seiso i kumartuneena voirasian yli ja parhaillaan valmisti itselleen voileipää.

Ylioppilas oli edellisenä päivänä kokenut niin monenmoista, että hän melkein oli tullut välinpitämättömäksi siitä, mitä hänelle tapahtui. Hän ei pelästynyt eikä hämmästynyt, vaan hänestä oli aivan luonnollinen asia, että peukaloinen oli tullut saamaan vähän ruokaa.

Hän laskeutui takaisin vuoteeseensa sammuttamatta lamppua ja katseli pikkaraista, silmät sirrallaan. Tämä oli nyt asettunut kirjepainimen päälle ja istui siinä ylen tyytyväisen näköisenä ja syödä maiskutteli ylioppilaan illallisen tähteitä. Näkyi selvästi, että hän venytteli syömistään niin pitkälle kuin mahdollista. Hän istui ja pyöritteli silmiään ja maiskautteli kieltään joka palan lomassa. Kuiva leivänkannikka ja kuiva juustonkuori olivat hänelle harvinaisia herkkuja.

Ylioppilas ei tahtonut häiritä häntä hänen syödessään, mutta kun vieras ei näyttänyt jaksavan enempää, hän alkoi puhella hänen kanssaan.

"Hoi!" hän sanoi. "Mikäs sinä olet miehiäsi?"

Poika säpsähti ja juoksi ikkunaa kohti, mutta huomattessaan ylioppilaan makaavan hiljaa vuoteessaan ajamatta häntä takaa hän pysähtyi. "Minä olen Niilo Holgerinpoika Västra Vemmenhögistä", hän sanoi, "ja minä olen ihminen, minä yhtä hyvin kuin sinäkin, mutta minut on loihdittu tontuksi, ja siitä pitäen minä olen matkustellut villihanhien seurassa."

"Sepä merkillistä", sanoi ylioppilas ja alkoi kuulustella poikaa, kunnes sai tietää melkein kaiken, mitä tämä oli kokenut kotoa lähdettyään.

"Sinulla on hyvät päivät", sanoi ylioppilas. "Ollapa sinun housuissasi ja matkustella ja heittää huolet hiiteen!"

Bataki seiso i ulkona ikkunalaudalla ja ylioppilaan sanottua tämän napautti nokallaan ikkunaan. Poika ymmärsi, että hän tahtoi huomauttaa häntä siitä, ettei vain myöhästyisi, kun ylioppilas ehkä sanoo ne oikeat sanat. "Et sinä taitaisi vaihtaa osia minun kanssani", sanoi poika. "Se, joka on ylioppilas, ei tahtone olla mitään muuta."

"Sitä samaa ajattelin minäkin tänä aamuna herätessäni", sanoi ylioppilas. "Mutta kunpa vain tietäisit mitä minulle on tapahtunut tänä päivänä. Olen ihan mennyttä miestä. Olisi aivan varmasti parasta, jos saisin matkustaa pois villihanhien seurassa."

Poika kuuli taas Batakin napauttavan ikkunanruutuun, ja hänen päätään huimasi ja sydäntään kouristi, sillä kuuluihan melkein siltä kuin ylioppilas tulisi lausumaan oikeat sanat.

"Olen kertonut sinulle, kuinka minun asiani ovat, kerro sinä nyt minulle, kuinka sinun asiasi ovat!" Peukaloinen kehoitti. Ja ylioppilas oli iloinen saadessaan jonkun kuulijan; ja hän kertoi, mitä hänelle oli tapahtunut. "Tuo muu nyt vielä menettelisi", sanoi ylioppilas lopuksi. "Mutta minä en kestä, että olen saattanut toverini onnettomuuteen. Minusta olisi paljon parempi, jos olisin sinun housuissasi ja saisin kierrellä maailmaa villihanhien seurassa."

Bataki koputti kiivaasti ikkunanruutuun, mutta poika istui pitkän aikaa hiljaa ja mitään puhumatta ja tuijotti vain suoraan eteensä.

"Odotahan vähän! Minä tulen kohta takaisin", sanoi hän hiljaisella äänellä ylioppilaalle, ja sitten hän asteli arvelevin askelin kirjoituspöydän yli ja ulos ikkunasta. Juuri hänen katolle tullessaan nousi aurinko ja punainen aamuvalo tulvaili Upsalan ylle. Kaikki tornit ja harjat kimmeltelivät, ja pojan täytyi vielä kerran tunnustaa, että tämä oli oikea ilojen kaupunki.

"Mikäs sinua vaivaa?" sanoi korppi. "Nyt sinä menetit tilaisuuden tullaksesi ihmiseksi." — "Minä en välitä vaihtaa tuon ylioppilaan kanssa", sanoi poika. "Nuo tuulen viemät paperit tuottaisivat minulle vain ikävyyksiä."

"Niistä sinun ei tarvitse huolehtia", sanoi Bataki. "Ne minä voin hankkia sinulle takaisin." — "Minä kyllä tiedän, että sinä voit", sanoi poika, "mutta minä en ole varma siitä, että teet niin. Minun täytyy ensin olla varma siitä asiasta."

Bataki ei sanonut sanaakaan. Hän vain levitti siipensä, lensi tiehensä ja tuli kohta takaisin tuoden pari lehteä. Hän lenteli kokonaisen tunnin edestakaisin niin ahkerasti kuin pääskynen, kun se kantaa savea pesäänsä, ja toi paperin toisensa perästä pojalle. "Kas niin, nyt siinä taitaa olla kaikki", hän sanoi lopuksi ja istahti lähättäen ikkunanlaudalle.

"Kiitoksia paljon!" sanoi poika. "Nyt minä menen puhelemaan ylioppilaan kanssa." Samassa Bataki katsahti huoneeseen ja näki, kuinka ylioppilas seiso siellä ja järjesteli papereitaan. "Sinä olet maailman suurin tyhmeliini!" äsähti hän pojalle. "Oletko sinä antanut ylioppilaalle käsikirjoituksen? Ei sinun enää maksa vaivaa mennä hänen luokseen. Ei koskaan hän sano tästä lähin tahtovansa olla sinun kaltaisesi."

Poika seiso ja tuijotti ylioppilaaseen, joka oli niin iloinen, että paitasillaan hyppi ja tanssi pienessä huoneessaan, ja sitten hän kääntyi Batakin puoleen. "Minä ymmärrän kyllä hyvin, Bataki, että tahdot minut koetukselle", hän sanoi. "Sinä luulit, että minä jättäisin Martti hanhikukon oman onnensa nojaan tällä vaikealla matkalla, niin pian kuin itse olisin päässyt paremmille päiville. Mutta kun ylioppilas puhui omista asioistaan, tulin minä ajatelleeksi, kuinka rumaa on pettää toverinsa, enkä tahtonut sitä tehdä."

Bataki alkoi raapia niskaansa jalallaan ja näytti olevan melkein hämillään. Hän ei saanut sanaa suustaan, vaan lensi tiehensä ja vei pojan suoraa päätä villihanhien luo.

XXXVI

HIENOHÖYHEN

Veden päällä kelluva kaupunki

Perjantaina toukokuun 6. p:nä.

Ei ollut toista niin lempeää ja hyvää kuin hieno ja pieni harmaahanhi Hienohöyhen. Hän oli kaikkien villihanhien suosikki, ja valkoinen hanhikukko olisi voinut mennä kuolemaan hänen tähtensä. Kun Hienohöyhen pyysi jotakin, ei edes Akkakaan voinut kieltää.

Niin pian kuin Hienohöyhen tuli Määlarille, alkoivat maisemat näyttää hänestä tutuilta. Tuolla oli meri saaristoinen, ja siellä asuivat hänen vanhempansa ja siskonsa pienellä saarella. Hän pyysi villihanhia lähtemään hänen kotiinsa, ennen kuin matkustavat edemmäksi pohjolaan, että hän saisi näyttää omaisilleen olevansa vielä elossa. Se heitä varmaan suuresti ilahduttaisi.

Akka sanoi suoraan, että hänen mielestään Hienohöyhenen vanhemmat ja siskot eivät olleet osoittaneet hänelle suurtakaan rakkautta hyljätessään hänet Öölannissa. Mutta Hienohöyhen ei tahtonut myöntää sitä oikeaksi. "Mitäs he olisivat osanneet tehdä muutakaan, kun näkivät, etten minä osaa lentää?" sanoi hän. "Eivät kai ne voineet jäädä Öölantiin minun tähteni."

Hienohöyhen rupesi kertomaan villihanhille kodistaan saaristossa saadakseen heidät matkaamaan sinne. Se oli kalliosaari. Jos sitä katseli kaukaa, niin saattoi luulla, ettei siellä ollut muuta kuin kiveä, mutta sinne tultuaan havaitsikin, että rotkoissa ja syvennyksissä oli mitä mainiointa laidunmaata. Ja

turhaan sai hakea parempia pesimäpaikkoja kuin ne, jotka olivat siellä vuorenhalkeamissa ja pajukoissa. Mutta kaikista paras oli siellä asuva vanha kalastaja. Hienohöyhen oli kuullut, että hän nuoruudessaan oli ollut mainio metsästäjä ja alinomaa oleskellut ulkosaarissa lintuja ampumassa. Mutta nyt vanhoilla päivillään, kun vaimo oli kuollut ja lapset olivat lähteneet maailmalle, niin että hän oli yksin mökissään, oli hän alkanut pitää huolta saarensa linnuista. Hän ei koskaan ampunut laukaustakaan heitä kohti eikä sallinut muidenkaan sitä tehdä. Hän käyskenteli pesältä pesälle, ja kun naaraat hautoivat muniaan, hän kantoi heille ruokaa. Ei kukaan pelännyt häntä. Hienohöyhen oli monta kertaa ollut hänen tuvassaan ja saanut leivänmurusia. Mutta kun kalastaja oli näin hyvä linnuille, oli niitä muuttanut saareen niin paljon, että se alkoi käydä ahtaaksi. Jos sinne saapui liian myöhään jonakin keväänä, saattoi tapahtua, että kaikki pesimäpaikat oli jo otettu. Sentähden Hienohöyhenen vanhempien ja siskojen oli ollut pakko jättää hänet ja rientää eteenpäin.

Hienohöyhen pyyteli niin kauan, että hänen pyyntöönsä viimein suostuttiin, vaikka villihanhet kyllä tunsivat olevansa jo myöhässä ja heidän siis olisi pitänyt rientää pohjoista kohti. Mutta eihän tuo matka saaristoon kestäisi kauempaa kuin päivän.

He lähtivät liikkeelle eräänä aamuna, kun ensin olivat vahvistaneet itseään hyvällä aterialla, ja lensivät itää kohti Määlarin yli. Poika ei tiennyt niin tarkkaan, mihin he olivat matkalla, mutta hän huomasi, että kuta idemmäksi he tulivat, sitä vilkkaammaksi kävi vesiliikenne ja sitä asutummiksi kävivät rannat.

Täydessä lastissa olevia proomuja ja pursia, veneitä ja kalasumppuja oli matkalla itäänpäin, ja niitä vastaan tuli tai niiden ohitse kulki paljon kauniita valkoisia höyryveneitä. Rantoja pitkin kulki maanteitä ja rautateitä, aina vain samaa päämäärää kohti. Tuolla idässä oli jokin paikka, jonne kaikki pyrkivät nyt aamulla.

Eräällä saarella poika näki suuren, valkoisen linnan, ja vähän matkaa idempänä alkoivat rannat pukeutua huviloihin. Aluksi ne olivat kaukana toisistaan, sitten tiheämmässä, ja lopulta oli huvila huvilan vieressä pitkin koko rantaa. Niitä oli jos jonkinlaisia. Tuolla oli linna ja tuolla tupanen. Tuolla oli pitkä ja matala herraskartano ja tuolla huvila monine pikku torneineen. Muutamat niistä olivat puutarhan ympäröimiä, mutta useimmat olivat lehtimetsässä, joka reunusti rantaa. Mutta vaikka ne olivatkin näin erilaisia, oli niissä kuitenkin yhteistäkin: ne eivät olleet totisia ja yksinkertaisia niinkuin muut rakennukset, vaan ne olivat koreasti ja räikeästi maalatut vihreiksi ja sinisiksi ja punaisiksi, kuin lasten leikkimökit.

Poika istui ja katseli noita kummallisia rantahuviloita, kun Hienohöyhen yht'äkkiä huudahti. "Nyt minä tunnen paikat! Tuolla on se veden päällä uiva kaupunki."

Silloin poika katsahti eteenpäin, mutta ei aluksi huomannut muuta kuin joitakin valkoisia sumupilviä, jotka vyöryivät veden päällä. Mutta sitten alkoi häämöttää tornien huippuja ja siellä täällä joku talo, jossa oli monta ikkunariviä. Ne tulivat näkyviin ja katosivat taas aina sen mukaan kuin sumu liikkui sinne tänne. Mutta mitään rantaa hän ei nähnyt. Kaikki näytti tuolla lepävään veden päällä.

Kun poika lähestyi kaupunkia, ei hän enää nähnyt rannoilla hauskoja leikkimökkejä. Sensijaan ne olivat täynnä mustia tehdasrakennuksia. Korkeiden lautaaitojen takana oli suuria hiili- ja lautavarastoja, ja mustien, likaisten laiturien ääressä oli kömpelöitä lastilaivoja. Mutta kun kaiken tuon yli levisi välkkyvää, läpikuultavaa sumua, niin näytti se niin suurelta ja mahtavalta, että se melkein oli kaunista.

Villihanhet lensivät tehtaiden ja lastilaivojen ohi ja lähestyivät sumun ympäröimiä tornien huippuja. Silloin kaikki sumupilvet yht'äkkiä laskeutuivat vettä kohti, paitsi muutamat, jotka leijailivat vaalean sinisinä ja hienoina heidän päitensä päällä. Toiset vyöryivät vesien ja maan yllä. Huoneiden perustukset ja alaosat kätkeytyivät niihin kokonaan, mutta yläkerrat, katot, tornit, päädyt pysyivät näkyvissä. Muutamat talot näyttivät tällä tavalla kuin Baabelin torneilta. Poika kyllä ymmärsi, että ne oli rakennettu kukkuloille, mutta niitä hän ei nähnyt, vaan ainoastaan talot, jotka kohosivat sumusta. Sumu oli valkoista ja kirkasta, ja valot olivat mustia, sillä aurinko paistoi idästä eikä valaissut niitä.

Poika ymmärsi kulkevansa suuren kaupungin yli, sillä hän näki sumun keskeltä kaikkialta kattoja ja huippuja. Välistä syntyi aukko aaltoilevaan sumuun, ja hän näki kuohuvan virran, mutta maata hän ei huomannut missään. Kaikki tämä oli kaunista katsella, mutta hänen rintaansa melkein ahdisti, niinkuin tekee silloin, kun näkee jotakin, jota ei voi käsittää.

Niin pian kuin hän oli kulkenut kaupungin yli, ei maa enää ollut sumun peitossa, vaan rannat, vesi ja saaret näkyivät taas selvästi. Hän kääntyi katsomaan taakseen nähdäkseen kaupungin paremmin, mutta ei onnistunut siinä. Nyt se näytti vielä enemmän lumotulta. Nyt olivat sumut saaneet väriä auringosta, ja ne leijailivat vaaleanpunaisina, sinisinä tai keltaisina. Talot olivat valkoiset kuin ne olisivat olleet valosta rakennetut, mutta ikkunat ja tornien huiput välkkyivät tulena. Ja kaikki kellui veden päällä niinkuin ennenkin.

Villihanhet kulkivat suoraan itää kohti. Alussa oli kaikki melkein samanlaista kuin Määlarissakin. Ensin he lensivät tehtaiden ja työpajain ylitse. Sitten ilmaantui huviloita rannoille. Täälläkin vilisi höyrylaivoja ja purjepursia, mutta nyt ne tulivat idästäpäin ja menivät länteenpäin kaupunkia kohti.

He kulkivat yhä eteenpäin, mutta kaitaisten Määlarin selkien ja pienten saarien sijasta aukeni heidän allaan laajempia vesiä, suurempia saaria. Mannermaa väistyi eikä sitä kohta enää ollenkaan näkynyt. Kasvillisuus kävi karummaksi, lehtipuita oli harvemmassa ja petäjät pääsivät voitolle. Huvilat loppuivat, ja ilmaantui talonpoikaistaloja ja kalastajien majoja.

He kulkivat vielä edemmäksi itää kohti, ja nyt he eivät enää nähneet suuria, asuttuja saaria, ainoastaan lukemattoman määrän pieniä kareja, jotka olivat hajallaan veden pinnalla. Maa ei enää ahdistellut ulapoita, meri avautui heidän eteensä suurena ja rajattomana.

Täällä villihanhet laskeutuivat kalliosaarelle, ja kun he seisoivat maassa, kysyi poika Hienohöyheneltä: "Mikä se oli se suuri kaupunki, jonka ylitse me kulimme?"

"En tiedä, miksi sitä ihmiset sanovat", virkkoi Hienohöyhen. "Me harmaat hanhet sanomme sitä veden päällä kelluvaksi kaupungiksi."

Me tiedämme, että se kaupunki oli Tukholma.

Sisarukset

Hienohöyhenellä oli kaksi sisarta: Kaunissiipi ja Kultasilmä. Nämä olivat voimakkaita ja älykkäitä lintuja, mutta heidän höyhenpukunsa ei ollut niin pehmoinen ja loistava kuin Hienohöyhenen, eikä heidän luontonsakaan ollut niin lempeä kuin hänen. Aina siitä alkaen kun he olivat olleet pieniä keltaisia poikasia, olivat sekä vanhemmat että omaiset, jopa vanha kalastajakin selvästi osoittaneet rakastavansa Hienohöyhentä enemmän kuin heitä, ja sentähden sisaret olivat aina vihanneet häntä.

Villihanhien laskeutuessa saarelle olivat Kaunissiipi ja Kultasilmä syömässä pienellä vihreällä nurmikolla vähän matkaa rannasta ja huomasivat heti tulokkaat.

"Katsos, sisar Kultasilmä, kuinka kauniita, komeita villihanhia laskee meidän saarellemme!" sanoi Kaunissiipi. "Olen harvoin nähnyt noin ryhdikkäitä lintuja. Ja näetkö, että heillä on valkoinen hanhikukko seurassaan? Oletko koskaan nähnyt kauniimpaa lintua? Häntä voisi melkein luulla joutseneksi."

Kultasilmä oli samaa mieltä kuin sisarinkin, että tulijat varmaan olivat hyvin etevä muukalaisia. Mutta yht'äkkiä hän keskeytti puheensa ja huusi: "Sisar Kaunissiipi, sisar Kaunissiipi! Etkö näe, kuka niillä on mukanaan?"

Samassa sattui myöskin Kaunissiiven silmät Hienohöyheneen, ja hän hämmästyi niin, että pitkän aikaa seiso i nokka avoinna ja sähisi: "Se ei voi olla hän! Kuinka hän olisi päässyt semmoiseen seuraan? Mehän jätimme hänet Öölantiin kuolemaan nälkään."

"Pahinta on, että hän tulee kantelemaan isälle ja äidille ja kertomaan, että me lensimme häntä kohti niin nopeasti, että siipi meni sijoiltaan", sanoi Kultasilmä. "Saat nähdä, että tämä päättyy vielä niin, että meidät ajetaan pois saarelta."

"Ei meillä tuon hemmotellun penikan takaisin tulosta ole muuta kuin ikävyyksiä odotettavana", sanoi Kaunissiipi. "Mutta nyt minä luulen, että on parasta, että aluksi olemme olevinamme niin iloisia kuin suinkin voimme siitä, että hän on tullut takaisin. Hän on niin tyhmä, että tuskin huomasi, että tyrkkäsimme häntä tahallamme."

Kun Kaunissiipi ja Kultasilmä puhelivat tällä tavalla, olivat villihanhet seisoneet rannalla ja järjestäneet höyheniään lennon jälkeen. Nyt he vaelsivat pitkässä rivissä kaihoista rantaa myöten kallionhalkeamaan, jossa Hienohöyhen tiesi vanhempiansa tavallisesti oleskelevan.

Hienohöyhenen vanhemmat olivat erinomaista väkeä. He olivat asuneet saarella kauemmin kuin kukaan muu, ja heillä oli tapana auttaa ja neuvoa kaikkia vastatulleita. Hekin olivat nähneet villihanhien tulevan, mutta he eivät tunteneet Hienohöyhentä joukosta. "Onpa merkillistä, että villihanhet ovat laskeutuneet tälle karille", sanoi hanhiukko, Hienohöyhenen isä. "Se on komea parvi. Sen näkee jo lennostakin. Mutta ei ole helppoa löytää asuinpaikkoja niin monelle." — "Ei täällä paikat vielä liene niin täydet, ettemme voisi ottaa vastaan niitä, jotka tulevat", sanoi hänen vaimonsa, joka oli lempeä ja hyväluontoinen niinkuin Hienohöyhenkin.

Nähdessään Akan joukkoineen tulevan menivät Hienohöyhenen vanhemmat heitä vastaan ja aikoivat

juuri toivottaa heidät tervetulleiksi saareen, kun Hienohöyhen lensi paikaltaan jonon päästä ja pyrähti vanhempiensa väliin. "Isä ja äiti, nyt minä olen täällä! Ettekö tunne Hienohöyhentä?" huusi hän. Ensimmäiset eivät vanukset oikein tahtoneet uskoa omia silmiään, mutta sitten he tunsivat tyttärensä ja tulivat tietysti äärettömän iloisiksi.

Kun villihanhet ja Martti hanhikukko ja Hienohöyhen itse kaakattivat kiihkeimmillään ja kertoivat siitä, kuinka Hienohöyhen oli pelastunut, juoksivat Kaunissiipi ja Kultasilmä esiin. He huusivat tervetuliaisensa jo kaukaa ja osoittivat niin suurta iloa Hienohöyhenen kotiintulosta, että tämä oli oikein liikuttunut.

Saari miellytti villihanhia, ja niin päätettiin, etteivät he lähtisi ennen kuin seuraavana aamuna. Hetken kuluttua sisaret kysivät Hienohöyheneltä, eikö hänen tehnyt mieli tulla katsomaan, mihin he olivat aikoneet laittaa pesänsä. Hän seurasi heitä heti ja näki, että he olivat valinneet itselleen hyvin kätkeytyt ja suojatut hautomapaikat. "Mihinkäs sinä, Hienohöyhen, aiot asettua?" kysivät he. — "Minäkö?" sanoi Hienohöyhen. "Minä en aio jäädä tälle saarelle. Minä aion seurata villihanhiensa mukana Lappiin." — "Ikävä, että sinun täytyy lähteä ja jättää meidät", sanoivat sisaret. — "Olisin kernaasti jäänyt teidän ja vanhempien luo", sanoi Hienohöyhen. "Mutta minä olen jo luvannut suurelle valkoiselle..." — "Mitä?" huudahti Kaunissiipi. "Sinäkö saat sen kauniin hanhikukon? Se nyt on..." Mutta tässä syäsi Kultasilmä kiivaasti sisartaan, ja tämä keskeytti puheensa.

Ilkeillä sisaruksilla oli paljon puhumista sinä päivänä. He olivat ihan suunniltaan siitä, että Hienohöyhen oli saanut sulhasekseen valkoisen hanhikukon. Heillä oli itsellään sulhaset, mutta ne olivat vain tavallisia harmaita hanhia, ja kun he nyt olivat nähneet hanhikukon, olivat heidän omansa heistä niin rumat ja vähäpätöiset, että he eivät tahtoneet niitä nähdäkään. "Minä kuolen harmista", sanoi Kultasilmä. "Kun edes sinä, sisar Kaunissiipi, olisit saanut hänet!" — "Soisin ennemmin, että hän olisi kuollut kuin että minun täytyy kulkea täällä koko kesä ja ajatella, että Hienohöyhen on saanut valkoisen hanhikukon", sanoi Kaunissiipi.

Sisarukset olivat kuitenkin yhä edelleen hyvin ystävällisiä Hienohöyhenelle, ja iltapäivällä Kultasilmä otti hänet mukaansa näyttääkseen hänelle sulhasensa. "Hän ei ole niin kaunis kuin tuo sinun omasi", sanoi Kultasilmä. "Mutta sen sijaan minä voin olla varma siitä, että hän on se, mikä on." — "Mitä tarkoitat, Kultasilmä?" sanoi Hienohöyhen. Kultasilmä ei ensin tahtonut selittää, mitä oli tarkoittanut, mutta sitten hän mutisi, että hän ja Kaunissiipi olivat arvelleet, että kuinkahan oikein mahtoi olla tuon valkoisen laita. "Emme ole koskaan nähneet valkoisen hanhen seuraavan villihanhia", sanoi sisar, "ja me olemme miettineet, että kunhan se vain ei olisi noiduttu." — "Kylläpä te olette tyhmiä! Sehän on kesy hanhi", sanoi Hienohöyhen harmissaan. — "Hänellä on mukanaan muuan, joka on noiduttu", sanoi Kultasilmä, "ja silloin hän voi olla noiduttu itsekkin. Etkö sinä pelkää, että se voi olla musta merimetso?"

Hän osasi puhua oikein hyvin ja sai Hienohöyhen-paran ihan säikäyksiinsä. "Sinä et kai tarkoita, mitä sanot", sanoi pieni harmaa hanhi. "Sinä vain pelottelet minua." — "Tahdon sinun parastasi, Hienohöyhen", sanoi Kultasilmä. "En voi ajatella mitään kauheampaa kuin että sinä lennät tiehesi merimetson kanssa. Mutta minä sanon sinulle jotakin. Koeta saada häntä syömään näitä juuria, joita olen poiminut. Jos hän on loihdittu, niin näky se kohta. Ellei ole, niin hän jää entiselleen."

Poika istui hanhiensa keskellä ja kuunteli Akan ja vanhan hanhikukon puheita, kun Hienohöyhen tuli lentäen. "Peukaloinen! Peukaloinen!" huusi hän. "Minä olen tappanut hänet!" — "Anna minun nousta selkääsi, Hienohöyhen, ja vie minut hänen luokseen!" huusi poika. He menivät, ja Akka ja muut hanhet seurasivat mukana. Hanhikukko makasi maassa pitkällään. Hän ei voinut sanoa mitään, ei muuta kuin haukkoa henkeään. "Kutita häntä kurkun alta ja lyö selkään!" sanoi Akka. Poika teki niin, ja heti rykäisi suuri valkoinen suustaan paksun juuren, joka oli tarttunut hänen kurkkuunsa. "Näitkö sinä olet syönyt?" sanoi Akka ja osoitti muutamia maassa olevia juuria. — "Niitähän minä", sanoi hanhikukko. — "Olipa hyvä, että ne tarttuivat kurkkuusi", sanoi Akka. "Ne ovat myrkyllisiä. Jos sinä olisit nielaissut ne, olisit varmaan kuollut." — "Hienohöyhen pyysi minua niitä syömään", sanoi hanhikukko. — "Minä sain ne sisareltani", sanoi Hienohöyhen ja kertoi koko asian. — "Sinun pitää varoa sisariasi, Hienohöyhen", sanoi Akka, "sillä he eivät varmaankaan tarkoita sinun parastasi."

Mutta Hienohöyhen oli sellainen, ettei hän voinut uskoa pahaa kenestäkään, ja kun Kaunissiipi hetken kuluttua tuli ja tahtoi näyttää hänelle sulhasensa, seurasi hän heti mukana. "Niin, eihän hän ole niin komea kuin se, jonka sinä saat", sanoi sisar, "mutta hän on kovin urhoollinen ja pelkäämätön." — "Mistä sinä sen tiedät?" sanoi Hienohöyhen. — "Täällä on ollut, täällä meidän saarellamme, viime aikoina suurta itkua ja hammasten kiristystä lokkien ja sorsien kesken, sillä joka aamupäivän valjetessa tulee tänne vieras petolintu ja vie pois yhden heistä." — "Mikä lintu se on?" kysyi Hienohöyhen. — "Sitä emme tiedä", vastasi sisar. "Hänen näköistään ei ole koskaan nähty tällä saarella, ja merkillistä on, ettei hän koskaan käy meidän hanhiensa kimppuun. Mutta nyt on minun sulhaseni päättänyt taistella hänen kanssaan huomenaamulla ja karkottaa hänet pois." — "Kunpa vain kävisi hyvin!" sanoi Hienohöyhen. — "Pelkään, ettei käy", sanoi sisar. "Jos minun hanhikukkoni olisi niin suuri ja voimakas kuin sinun, niin

silloin voisi olla jotakin toivoa." — "Tahdotko sinä, että minä pyydän Martti hanhikukkoa menemään sitä vierasta lintua vastaan?" sanoi Hienohöyhen. — "Tahtoisin kyllä", sanoi Kaunissiipi. "Suurempaa palvelusta et voisi minulle tehdä,"

Seuraavana päivänä hanhikukko oli valveilla ennen auringon nousua, asettui saaren korkeimpaan paikkaan ja tähysteli joka suunnalle. Pian hän näki suuren, tumman linnun tulevan lännestä päin. Sen siivet olivat tavattoman pitkät, ja oli helppo nähdä, että se oli kotka. Hanhikukko ei ollut odottanut sen vaarallisempaa vastustajaa kuin enintään huuhkainta, ja nyt hän tiesi, ettei pääsisi siitä hengissä. Mutta ei hänelle juolahtanut päähänkään olla rupeamatta taisteluun, vaikka vastustaja oli monta kertaa voimakkaampi kuin hän.

Kotka ampui kalalokin niskaan ja iski kyntensä sen ruumiiseen. Ennen kuin hän ehti lähteä lentoon, hyökkäsi hanhikukko esiin. "Heitä irti se!" huusi hän. "Äläkä tule koskaan takaisin, muuten joudut minun kanssani tekemisiin." — "Mikä houkka sinä olet?" sanoi kotka. "Kiitä onneasi, etten minä koskaan taistele hanhien kanssa. Muuten olisit pian mennyttä miestä."

Martti hanhikukko luuli, että kotka oli mielestään liian hyvä taistelemaan hänen kanssaan, ja hän hyökkäsi sen kimppuun vihoissaan, puri sitä kurkkuun ja pieksi siivillään. Tuota kotka ei tietysti voinut sietää, vaan alkoi taistella, ei kuitenkaan täydellä voimallaan.

Poika makasi samassa paikassa kuin Akka ja villihanhet; he kuulivat Hienohöyhenen huutavan: "Peukaloinen! Peukaloinen! Kotka repii Martti hanhikukon kuoliaaksi!" — "Anna minun nousta selkääsi, Hienohöyhen, ja vie minut hänen luokseen!" sanoi poika.

Kun hän tuli perille, oli Martti hanhikukko verissään ja pahoin revittynä, mutta hän taisteli vielä. Poika ei voinut taistella kotkan kanssa; eikä ollut muuta keinoa kuin rientää hakemaan parempaa apua. "Pian, Hienohöyhen! Kutsu tänne Akka ja villihanhet!" huusi hän. Mutta samassa kun hän sen sanoi, lakkasi kotka taistelemasta. — "Kuka täällä puhuu Akasta?" kysyi hän. Ja kun hän näki Peukaloisen ja kuuli villihanhien kaakatuksen, hän levitti siipensä ja lähti lentoon. "Sano Akalle, etten minä koskaan ollut odottanut tapaavani häntä enkä ketään hänen seurueestaan täällä kaukana merellä!" sanoi hän ja leijaili pois kauniisti ja nopeasti. — "Tuo sama kotka kantoi minut kerran takaisin villihanhien luo", sanoi poika ja katseli kummastellen hänen jälkeensä.

Villihanhet aikoivat lähteä hyvissä ajoin liikkeelle saarelta, mutta ensin he kuitenkin tahtoivat syödä vähän aikaa. Heidän kävellessään ja etsiessään ruokaansa tuli sorsa Hienohöyhenen luo. "Sisaresi käskivät sanomaan terveisiä", sanoi hän. "Ne eivät uskalla näyttäytyä villihanhille, mutta ne käskivät muistuttamaan sinua siitä, ettei sinun pidä lähteä saaresta, ennen kuin olet käynyt tervehtimässä vanhaa kalastajaa." — "Niinpä kyllä", sanoi Hienohöyhen. Mutta hän pelkäsi nyt jo niin, että pyysi hanhikukkoa ja Peukaloista tulemaan kanssaan kalastajan majalle.

Majan ovi oli auki. Hienohöyhen meni sisään, mutta muut jäivät ulkopuolelle. Samassa he kuulivat Akan antavan lähtömerkin ja kutsuivat Hienohöyhentä tulekaan. Harmaahanhi tuli majasta ja lensi villihanhien kanssa pois saarelta.

He olivat lentäneet aika pitkän matkan sisäsaaristoon päin, kun poika alkoi ihmetellen katsella harmaata hanhea, joka seurasi heitä. Hienohöyhenhän lensi äänettömästi ja keveästi. Mutta tämä aherteli eteenpäin raskain, kohisevin siivin. "Akka, käänny takaisin! Akka, käänny takaisin!" huusi hän nopeasti. "Me olemme joutuneet väärään seuraan! Olemme saaneet Kaunissiiven seuraamme!"

Tuskin tämä oli sanottu, kun harmaa hanhi päästi suustaan niin ruman ja äkäisen huudon, että kaikki ymmärsivät, kuka hän oli. Akka ja muut kääntyivät häntä vastaan, mutta harmaahanhi ei paennut heti kohta. Sen sijaan hän hyökkäsi suuren valkoisen päälle, sieppasi nokkaansa Peukaloisen ja lensi häntä kantaen tiehensä.

Siitä tuli tuima ajo saaristomerellä. Kaunissiipi pakeni nopeasti, mutta villihanhet olivat aivan hänen kintereillään eikä hänellä ollut toivoakaan pakoon pääsemisestä.

Yht'äkkiä he näkivät pienen valkoisen savun pullahtavan alhaalta merestä ja kuulivat laukauksen. Innoissaan he eivät olleet huomanneet tulleensa parin venheen kohdalle, jotka olivat täynnä metsämiehiä.

Ei kuitenkaan sattunut kehenkään, mutta juuri venheiden kohdalla Kaunissiipi avasi nokkansa ja pudotti Peukaloisen mereen.

TUKHOLMA

Lauantaina toukokuun 7. p:nä.

Muutamia vuosia sitten oli Skanssenilla, tuossa suuressa puutarhassa lähellä Tukholmaa, johon on koottu niin paljon ihmeellistä, pieni ukko, jonka nimi oli Klement Larsson. Hän oli kotoisin Helsinglannista ja hän oli tullut Skanssenille soittamaan viulullaan kansantansseja ja muita vanhoja lauluja. Tavallisesti hän vasta iltapäivisin esiintyi viuluniekkana. Aamupäivällä hän istui ja oli vartijana jossakin noista komeista talonpoikaistuvista, joita oli tuotu Skanssenille maan kaikista osista.

Alussa oli Klement luullut vanhoilla päivillään päässeensä parempiin oloihin, kuin mitä hän milloinkaan oli osannut uneksiakaan, mutta jonkin ajan kuluttua hän alkoi ikävystyä aivan kauheasti, varsinkin vartijantoimeensa. Vielähän tuo menetteli, kun tuli ihmisiä tupaa katsomaan, mutta välistä sai Klement tuntikaupalla istua aivan yksin. Silloin hän ikävöi kotipuoleen niin haikeasti, että poislähtö tuntui välttämättömältä. Hän oli hyvin köyhä, ja hän tiesi kotona joutuvansa pitäjän rasiukseksi. Sentähden hän koetti kärsiä niin kauan kuin suinkin voi, vaikka hän tunsikin tulevansa päivä päivältä yhä onnettomammaksi.

Eräänä iltapäivänä toukokuun alussa Klement oli saanut vapautta pari tunniksi ja oli laskeutumassa sitä jyrkkää tietä, joka vie alas Skanssenilta, kun hän tapasi saaristolaiskalastajan, joka tuli kantaen verkkopussia selässään. Tämä oli nuori, reipas mies, joka usein tuli Skanssenille tuomaan vesilintuja, joita hän oli onnistunut saamaan kiinni elävinä, ja Klement oli tavannut hänet monta kertaa ennenkin.

Kalastaja kysyi Klementiltä, oliko Skanssenin johtaja kotona, ja vastattuaan siihen Klement kysyi vuorostaan mitä hyvää kalastajalla oli verkkopussissaan. "Saat nähdä, mitä minulla on", vastasi kalastaja, "jos vuorostasi annat minulle hyvän neuvon ja sanot, mitä tämmöisestä on pyydettävä."

Hän ojensi pussin Klementille. Tämä kurkisti sen sisään kerran ja toisenkin ja hypähti sitten pari askelta taaksepäin. "Voi minun päiviäni, Oosbjörn!" sanoi hän. "Mistä olet saanut tuommoisen?"

Hän muisti, että hänen pienenä ollessaan äiti oli puhunut pikkuväestä, joka asusti tuvan lattian alla. Ei saanut huutaa eikä tehdä pahojaan, muuten suuttui pikkuväki. Kun hän oli kasvanut suuremmaksi, oli hän luullut, että äiti oli keksinyt nuo pikkuraiset pitääkseen häntä kurissa. Mutta tottapa ne eivät olleetkaan vain äidin keksimiä, koska tuossa Oosbjörnin pussissa oli kuin olikin yksi pikkurainen.

Klementissä oli vielä lapsuuden aikaista pelkoa, ja hänen selkäpiitään karmi, kun hän vain katsahti verkkopussiin päinkään. Oosbjörn huomasi hänen pelkonsa ja alkoi nauraa, mutta Klement oli hyvin totinen. "Kerro minulle, Oosbjörn, mistä olet saanut tuon käsiisi!" sanoi hän. — "En minä ole häntä mitenkään väijynyt", sanoi Oosbjörn. "Hän tuli itse minun luokseni. Lähdin tänä aamuna varhain liikkeelle ja otin pyssyn mukaani veneeseen. En ollut ehtinyt kauas rannasta, kun näin muutamia villihanhia, jotka tulivat idästä päin kauheasti huutaen. Paukautin heidän peräänsä, mutta en saanut mitään. Sen sijaan tämä tuli alas ja putosi niin lähelle venettä, ettei minun tarvinnut muuta kuin ojentaa käteni ottaakseni hänet." — "Et vain liene ampunut häntä?" — "Enhän toki, hän oli terve ja vahingoittumaton. Mutta alas tultuaan hän oli vähän pyörällä, ja silloin minä sitaisin hänen jalkansa ja kätensä purjelangalla, ettei hän pakenisi. Katsos, minä ajattelin heti, että tässä on jotakin, joka pitää viedä Skanssenille."

Kalastajan tätä kertoessa Klement näytti hyvin huolestuneelta. Hänen mieleensä muistui kaikki se, mitä hän lapsuudessaan oli kuullut pikkuväestä, heidän kostonhimostaan vihamiehiä kohtaan ja heidän avuliaisuudesta ystäviä kohtaan. Ei koskaan ollut käynyt hyvin kenellekään, joka oli koettanut pitää heitä vankinaan. "Teidän olisi pitänyt päästää hänet heti irti", sanoi hän. "Vähällä oli, ettei minun ollut pakko päästää häntä vapaaksi", sanoi kalastaja. "Sillä senhän arvaatte, Klement, että villihanhet seurasivat minua aina kotiin saakka, ja sitten ne lentelivät saaren päällä koko aamun ja huusivat niinkuin olisivat tahtoneet saada hänet takaisin. Eikä sillä hyvä, vaan koko heidän joukkonsa, lokit ja tiirat ja muut, joihin ei kannata tuhlata yhtä ainoata panosta ruutia, tulivat ja laskeusivat saarelle pitämään pahaa elämää, ja kun minä menin ulos, niin lentelivät ne ympärilläni niin, että minun täytyi mennä takaisin sisään. Eukkoni pyysi, että päästäisin hänet vapaaksi, mutta minä olin saanut päähäni, että hänet on tuotava tänne Skanssenille. Ja sitten minä asetin lasten nukken ikkunaan, piilotin pienokaisen verkkopussin pohjaan ja lähdin tulemaan. Ja linnut luulivat ikkunassa seisojaa häneksi, koska antoivat minun poistua, ajamatta minua takaa."

"Eikö se sano mitään?" kysyi Klement. — "Alussa se kyllä koetti huutaa linnuille, mutta sitä minä en

sallinut, vaan pistin kapulan sen suuhun." — "Mutta Oosbjörn, kuinka voitte semmoista tehdä? Ettekö ymmärrä, että hän on jotakin ylikuonnollista?" — "En tiedä, mitä hän lienee", sanoi Oosbjörn rauhallisesti. "Siitä saavat muut ottaa selon. Minä olen tyytyväinen, kun vain saan hänestä hyvän maksun. Ja sanokaa nyt minulle, Klement, mitä luulette Skansenin tohtorin minulle tästä antavan."

Klement ei vastannut pitkään aikaan. Mutta hän oli tullut kovin levottomaksi Peukaloisen tähden. Hänestä tuntui kuin hänen äitinsä olisi seisonut hänen vieressään ja sanonut hänelle, että hänen aina pitää olla hyvä pikkuväkeä kohtaan. "En tiedä, mitä tohtori sinulle maksaa, Oosbjörn", sanoi hän. "Mutta jos annat hänet minulle, niin saat kaksikymmentä kruunua."

Oosbjörn hämmästyti äärettömästi kuullessaan mainittavan semmoisen summan. Hän ajatteli, että Klement mahtoi luulla Peukaloisella olevan jonkin salaisen voiman, josta hänellä olisi hyötyä. Ehkei tohtori pitäisikään häntä yhtä merkillisenä eikä maksaisi hänestä niin suurta hintaa. Ja niin hän suostui Klementin tarjoukseen.

Soittoniekka pisti Peukaloisen leveään taskuunsa, palasi takaisin Skansenille ja meni erääseen karjamajaan, jossa ei ollut katselijoita eikä vartijoita. Hän veti oven kiinni perässään, otti esille Peukaloisen, jonka kädet ja jalat olivat vielä sidotut ja jonka suussa oli kapula, ja asetti hänet varovasti penkille.

"Kuulehan nyt, mitä minä sinulle sanon!" sanoi Klement. "Minä tiedän kyllä, että sinunlaisesi eivät mielellään näyttäydy ihmisille, vaan tahtovat liikkua ja puuhata ja laitella yksikseen. Sentähden minä olen ajatellut päästää sinut vapaaksi, mutta sinun täytyy ensin luvata, ettet lähde täältä Skansenilta, ennen kuin saat minulta luvan. Jos siihen suostut, niin nyökäytä kolme kertaa päätäsi!"

Klement katseli odotellen Peukaloista, mutta tämä pysyi liikkumattomana.

"Sinulle tulee täällä hyvä ollaksesi", sanoi Klement. "Minä panen sinulle ruokaa joka päivä ja minä luulen, että sinulle tulee täällä niin paljon tekemistä, ettei aikasi käy pitkäksi. Mutta sinä et saa mennä minnekään muuanne, ennen kuin saat siihen minulta luvan. Sovitaan jostakin merkistä. Niin kauan kuin minä panen ruokaa valkoiseen maljaan, on sinun oltava täällä. Mutta kun minä panen sen siniseen, saat lähteä."

Klement vaikeni uudelleen ja odotti, että Peukaloisen antaisi merkin, mutta tämä ei liikahtanutkaan.

"Vai niin", sanoi Klement, "silloin ei kai auta muu kuin että minä vien sinut tämän talon isännän luo. Ja silloin sinut pannaan lasikaappiin ja kaikki ihmiset Tukholman suuresta kaupungista tulevat sinua katsomaan."

Mutta siitä näytti pikkurainen säikähtävän ja tuskin se oli sanottu, kun hän jo antoi merkin.

"Se on oikein", sanoi Klement, otti veitsensä ja leikkasi poikki nuoran, jolla Peukaloisen kädet oli sidottu. Sitten hän meni nopeasti ovea kohti.

Poika päästeli nuorat jaloistaan ja työnsi pois suukapulan, ennen kuin ryhtyi mihinkään muuhun. Kun hän sitten kääntyi Klement Larssonin puoleen, oli tämä jo poissa.

Klement oli tuskin tullut ulos ovesta, kun hän kohtasi komean vanhan herran, joka näytti olevan matkalla lähellä olevalle kauniille näköalapaikalle. Klement ei muistanut ennen nähneensä tätä komeaa vanhaa miestä, mutta tottapa herra lienee nähnyt hänet joskus viulua soittamassa, koska hän pysähtyi ja alkoi jutella hänen kanssaan.

"Päivää, Klement!" sanoi hän. "Kuinka voit? Et kai ole sairas? Minusta näyttää kuin olisit vähän laihtunut viime aikoina."

Vanha herra oli tavattoman ystävällinen, ja Klement rohkaisi mielensä ja kertoi hänelle, kuinka vaikea hänen oli ollut kestää koti-ikävänsä.

"Mitä?" sanoi komea vanha herra. "Onko sinulla ikävä, vaikka olet Tukholmassa? Onko se mahdollista?"

Ja vanha komea herra näytti melkein loukkautuneelta. Mutta sitten hän kai ajatteli, että tuo on vain vanha tyhmä ukko, ja muuttui taas ystävälliseksi.

"Sinä et varmaankaan ole kuullut, kuinka Tukholman kaupunki on syntynyt, Klement. Jos olisit sen kuullut, niin ymmärtäisit, että sinä vain luulet, että sinulla on täällä ikävä. Tule kanssani tuolle penkille, niin kerron sinulle jotakin Tukholmasta."

Kun vanha komea herra oli istunut penkille, katseli hän ensin vähän aikaa Tukholmaa, joka näkyi

siihen kaikessa komeudessaan, ja hän hengähti syvään kuin olisi tahtonut vetää keuhkoihinsa seudun kaiken kauneuden. Sitten hän kääntyi soittoniekan puoleen.

"Katsos, Klement!" hän sanoi ja alkoi puhuessaan piirrellä hiekkakäytävään pientä karttaa. "Tässä on nyt Uplanti, ja tässä pistää etelää kohti niemi, jossa on paljon lahtia. Ja tässä tulee vastaan Sörmlanti toisena niemenä, jossa siinäkin on paljon lahtia ja joka menee suoraan pohjoista kohti. Ja tässä tulee lännestä päin järvi, joka on saaria täynnä; se on Määlarin. Ja tässä tulee idästäpäin toinen vesi, joka tuskin pääsee tunkeutumaan esiin saarien ja karien välitse; se on Itämeri. Ja tässä, Klement, tässä, missä Uplanti tapaa Sörmlannin ja Määlarin järvi tapaa Itämeren, juoksee pieni joki, jota sanotaan Norrströmiksi, ja keskellä Norrströmiä on kolme pientä saarta.

"Nämä saaret olivat alun pitäen vain tavallisia lehtosaaria, semmoisia, joita Määlarissa on niin paljon vielä tänäkin päivänä, ja ne olivat kauan aikaa aivan asumattomia. Nehän olivat mukavassa paikassa, kahden veden ja kahden maakunnan välissä, mutta sitä ei kukaan huomannut. Vuosia kului. Ihmisiä asettui molemmille puolin Määlarin, saariin ja saaristoon, mutta kukaan ei asettunut noille kolmelle Määlarin saarelle. Joskus sattui, että jokin venemies laski jonkin saaren rantaan ja laittoi siihen yöksi telttansa. Mutta ei kukaan asettunut niihin asumaan.

"Eräänä päivänä oli muuan kalastaja, joka asui Lidingöissä suolameren rannalla, ohjannut purtensa Määlarisiin ja saanut sieltä niin paljon kaloja, ettei ollut muistanut lähteä ajoissa kotiin. Hän ei ollut ehtinyt edemmäksi kuin noihin saariin, kun jo tuli ihan pimeä, ja silloin hän oli arvellut parhaaksi nousta maihin jollekin saarista ja odottaa kuun nousua, sillä hän tiesi, että kuu nousee myöhemmin yöllä.

"Oli syyskesä ja kaunis ja lämmin sää, vaikka illat jo olivatkin alkaneet pimetä. Kalastaja veti venheensä maalle, laskeutui sen viereen maata ja painoi päänsä kivelle ja nukkui. Kun hän heräsi, oli kuu jo aikoja sitten noussut. Se oli ihan hänen päänsä päällä ja paistoi niin komeasti, että oli melkein niin valoisaa kuin keskipäivällä.

"Mies hypähti pystyyn ja aikoi juuri ruveta työntämään venhettään vesille, kun näki joitakin mustia pilkkuja liikkuvan virrassa. Siinä oli suuri parvi hylkeitä, jotka täyttä vauhtia uivat saarta kohti. Kun kalastaja huomasi, että hylkeet näyttivät aikovan nousta maihin, kumartui hän ottamaan keihästään, joka hänellä aina oli venheessään. Mutta kun hän oikaisi, ei hän enää nähnytäkään hylkeitä, vaan sen sijaan seisoj rannalla joukko mitä ihanimpia impiä, joilla oli yllään vihreät, maata viistävät silkkihameet ja päässään helmikruunut. Silloin kalastaja ymmärsi, että ne olivat merenneitoja, jotka asuvat saaristossa ulkona meressä ja nyt olivat muuttaneet hylkeiksi voidakseen uida maihin ja huvittelakseen kuutamossa näillä vihreillä saarilla.

"Hän laski hyvin hiljaa peitsensä maahan, ja kun immet nousivat saareen karkeloimaan, hän hiipi heidän jälkeensä ja katseli heitä. Hän oli kuullut, että merenneidot ovat niin kauniita ja suloisia, ettei kukaan voi katsella heitä ihastumatta heidän kauneuteensa, ja hän sanoi itselleen, ettei heitä ollut liaksi keuhuttu.

"Katseltuaan vähän aikaa heidän tanssiaan puiden alta hän meni rantaan, otti rannalle jätetyistä hylkeen hahmoista yhden ja piilotti sen kiven alle. Sitten hän meni takaisin veneen luo, paneutui sen viereen maata ja oli nukkuvinaan.

"Kohta hän näki nuorten impien tulevan takaisin rantaan pukeutuakseen hylkeenhahmoihin. Alussa siinä iloittiin ja hulluteltiin, mutta sitten syntyi itkua ja valitusta, kun yksi heistä ei löytänytäkään hahmoaan. He juoksentelevat kaikki edestakaisin rannalla ja etsivät, mutta eivät mitään löytäneet. Etsiessään he yht'äkkiä huomasivat, että taivas alkoi valjeta ja päivä oli tulossa. Silloin he eivät näyttäneet voivan viipyä kauemmin, vaan lähtivät pois kaikki muut paitsi se, jolla ei ollut hylkeenhahmoa. Hän jäi rannalle istumaan ja itkemään.

"Kalastaja häntä kyllä sääli, mutta malttoi mielensä ja makasi hiljaa siksi, kunnes päivä kokonaan valkeni. Silloin hän nousi ja työnsi venheensä vesille, ja sitten näytti siltä kuin hän aivan sattumalta olisi huomannut rannalle jääneen immen aikoessaan lähteä soutamaan. 'Mikä sinä olet?' huusi hän. 'Oletko jokin haaksirikko?'"

"Neito juoksi hänen luokseen ja kysyi, oliko hän nähnyt hänen hylkeenhahmoansa, mutta kalastaja ei ollut ymmärtävinään, mitä hän kysyi. Silloin neito istahti uudelleen itkemään, mutta nyt ehdotti kalastaja, että tyttö tulisi hänen venheeseensä. 'Tule kanssani minun tupaani', sanoi hän, 'niin ottaa minun äitini sinut turviinsa! Ethän sinä voi jäädä tänne saareenkaan, jossa sinulla ei ole makuupaikkaa eikä ruokaa.' Ja kalastaja puhui tytölle niin kauniisti, että tämä tuli hänen veneeseensä.

"Sekä kalastaja että hänen äitinsä olivat äärettömän hyviä merenneitoparalle, ja hän näytti viihtyvän hyvin heidän luonaan. Hän tuli päivä päivältä yhä iloisemmaksi, auttoi vanhusta hänen toimissaan ja oli

kuin mikä muu saaristolaistyttö hyvänsä; mutta hän oli kaikkia muita kauniimpi. Eräänä päivänä kalastaja kysyi, eikö tyttö tahtois tulla hänen vaimokseen, eikä tytöllä ollutkaan mitään sitä vastaan; hän suostui heti paikalla.

"Sitten alettiin valmistaa häitä, ja kun merenneidon oli pukeuduttava morsiameksi, hän pani päälleen vihreän, pitkähelmaisen hameen ja kimmeltävän helmikruunun, jotka hänellä oli ollut yllään silloin, kun kalastaja oli nähnyt hänet ensimmäisen kerran. Kun saaristossa ei siihen aikaan ollut pappia eikä kirkkoa, täytyi morsiusparin lähteä soutamaan Määlarille päin saadakseen papin siunauksen jossakin kirkossa, jonka siellä tapaisivat.

"Kalastajalla oli venheessään morsian ja äiti, ja hänen veneensä purjehti niin hyvin, että hän pääsi edelle kaikista muista. Tultuaan niin pitkälle, että näki saaren, jossa oli tavannut morsiamensa, joka nyt komeana ja koristeltuna istui hänen vieressään, hän ei voinut olla hymähtämättä itsekseen. 'Mitä sinä hymyilet?' kysyi morsian. — 'Minä vain ajattelen sitä yötä, jolloin piilotin sinun hylkeenhahmosi', vastasi kalastaja, sillä hän tunsu nyt olevansa niin varma työstä, ettei enää luullut olevan tarpeellista mitään salata. — 'Ei suinkaan minulla ole ollut mitään hylkeenhahmoa.' Näytti siltä kuin hän olisi unohtanut kaiken. — 'Etkö muista, kuinka tanssit merenneitosten kanssa?' kysyi kalastaja. — 'En tiedä mitä tarkoitat', sanoi morsian. 'Olet mahtanut nähdä ihmeellistä unta viime yönä.'

"'Jos minä näytän sinulle hylkeenhahmosi, niin ehkä uskot', sanoi kalastaja ja käänsi venheensä maata kohti. He nousivat maihin ja hän etsi ja löysi hylkeenhaamun kiven alta, jonne oli sen kätkenyt.

"Mutta tuskin morsian oli nähnyt hylkeenhahmon, kun hän tempasi sen käteensä ja heitti sen päälleen. Se kietoutui hänen ympärilleen niinkuin olisi siinä ollut henki, ja neito heittäytyi heti virtaan.

"Sulhanen näki hänen liukuvan pois, juoksi häntä tavoittaen veteen, mutta ei voinut häntä saavuttaa. Epätoivoissaan, nähdessään, ettei voinut häntä muulla tavalla pysähdyttää, hän tarttui keihääseensä ja heitti sillä. Se mahtoi sattua hyvin, varmaankin paremmin kuin hän oli tarkoittanutkaan, sillä merenneitoparalta pääsi valittava huuto ja hän katosi syvyyteen.

"Kalastaja seiso rannalla ja odotti, että neito ilmaantuisi. Mutta sitten hän näki, että vesi hänen ympärillään alkoi muuttua lempeän näköiseksi. Se muuttui niin kauniiksi, ettei hän koskaan ennen ollut semmoista nähnyt. Se kimmelteli kuin näkinkuoren sisusta.

"Kun välkkyilevä vesi loiskahteli rantoja vastaan, näytti kalastajasta siltä kuin rannatkin olisivat alkaneet muuttua. Ne alkoivat kukkia ja tuoksua. Niiden yli levisi lempeä loiste, niin että niihin tuli suloutta, jota niissä ei ollut ennen ollut.

"Ja hän ymmärsi, mistä kaikki tämä johtui. Sillä merenneitojen laita on niin, että ne katsojasta näyttävät kauniimmilta kuin kaikki muut, ja kun merenneidon veri sekoittui veteen ja vesi huuhtoi rantoja, meni hänen kauneutensa rantoihin, ja ne saivat sen häneltä perinnöksensä, ja kaikkien, jotka niitä katselevat, täytyy niitä rakastaa ja ikävöidä niiden luo."

Kun tuo komea vanha herra oli ehtinyt näin pitkälle, kääntyi hän Klementin puoleen ja katseli häntä, ja Klement nyökäytti totisena hänelle päätään, mutta ei puhunut mitään, ettei kertomus keskeytyisi.

"Nyt on sinun otettava huomioon, Klement", jatkoi vanha herra, ja yht'äkkiä hänen silmissään välähti veitikka, "että siitä ajasta alkaen näille saarille rupesi muuttamaan ihmisiä. Ensin tuli kalastajia ja talonpoikia, mutta eräänä päivänä tulivat kuningas ja hänen jaarlinsa virtaa pitkin purjehtien. He alkoivat heti puhua näistä kolmesta saaresta ja he huomasivat, että jokaisen laivan, joka pyrki Määlariin, täytyi kulkea näiden saarien ohitse. Ja jaarli arveli, että tähän pitäisi panna väylän suulle lukko, jota voi avata ja sulkea tarpeen mukaan: päästää sisään kauppalaiivat ja tukkia tie merirosvoilta."

"Ja siitä tuli tosi, näetkös", sanoi vanha herra ja nousi ja alkoi uudelleen piirrellä kepillään hiekkään. "Suurimmalle saarelle, tässä, näetkös, rakensi jaarli linnan ja siihen päätornin, jota kutsuttiin Kärnaniksi. Ja saaren ympärille hän rakensi muureja, tällä tavalla, ja tähän, etelän puolelle, hän teki muuriin portin ja pani sen päälle lujan tornin. Hän rakensi siltoja toisiin saariin ja varusti nekin korkeilla muureilla. Ja veteen kaiken sen ympärille hän iski paaluja ja teki paaluihin puomeja, joita voitiin avata ja sulkea, niin ettei yksikään laiva voinut päästä ohi ilman hänen suostumustaan.

"Niinpä nyt näet, Klement, että ne kolme saarta, joita ei kukaan siihen saakka ollut huomannut, yht'äkkiä ovat muuttuneet lujiksi linnoituksiksi. Mutta ei sillä hyvä. Nämä rannat ja salmet vetävät ihmisiä puoleensa, ja kohta tuli kaikkialta kansaa, joka tahtoi asettua saarille asumaan. Näitä ihmisiä varten jaarli alkoi rakentaa kirkkoa, jota sitten senjälkeen on kutsuttu Suurkirkoksi. Se oli tässä aivan linnan vieressä, ja tässä muurien sisäpuolella olivat ne pienet mökit, joita uudisasukkaat rakensivat itselleen. Eivät ne olleet juuri minkään arvoisia, mutta siihen aikaan ei tarvittu sen enempää päästäkseen kaupunkien kirjoihin. Ja kaupunkia ruvettiin nimittämään Tukholmaksi ja siksi sitä sanotaan vielä tänäkin päivänä.

"Tuli sitten päivä, jolloin jaarlin oli mentävä levolle suuren päivätyönsä jälkeen, mutta Tukholma ei kuitenkaan jäänyt rakennusmestaria vaille. Tähän maahan tuli munkkeja, joita kutsuttiin Mustiksi veljiksi, ja Tukholma houkutteli heitä luokseen niin, että he pyysivät lupaa saada rakentaa sinne luostarin. Se rakennettiin Stadsholmenin saareen, tähän näin, Suurkirkon taakse. Tuli myöskin muita munkkeja, joita kutsuttiin Harmaiksi veljiksi. Hekin pyysivät saada rakentaa luostarin Tukholmaan, mutta heidän luostarinsa ei liene mahtunut suurelle saarelle. Se rakennettiin eräälle pienemmälle, tälle, joka on Määlariin päin, ja sitä kutsuttiin sitten Gråmunkeholmiksi eli Harmaiden veljien saareksi. Kolmannen saaren asuttivat hurskaat miehet, joita on kutsuttu Pyhän Hengen veljiksi ja jotka tavallisesti hoitivat sairaita. He rakensivat tänne sairashuoneen, ja saarta on siitä lähtien kutsuttu Pyhän Hengen saareksi eli Helgeandsholmiksi.

"Nyt olivat nuo kolme pientä lehtosaarta jo täynnä taloja, mutta ihmisiä tulvi yhä lisää, sillä nämä rannat ja vedet olivat, niinkuin sinä tiedät, Klement, semmoisia, että ne vetivät ihmisiä puoleensa. Tänne tuli hurskaita naisia Pyhän Klaran sisaruskunnasta, ja he pyysivät rakennusmaata. Heidän täytyi asettua pohjoiselle rannalle, Norrmalmiin, niinkuin sitä nimitettiin. Varmaankaan he eivät olleet paikkaan tyytyväisiä, sillä Norrmalmin yli kulki korkea harju, ja siinä oli kaupungin mestauspaikka, jonka tähden se oli halveksittu paikka. Klarasisaret rakensivat kuitenkin kirkkonsa ja pitkät luostarihuoneensa rannalle harjun alle. Ja kun he kerran tulivat tähän seutuun, tuli muita perässä. Tänne kauas pohjoiseen, itsensä harjun päälle, rakennettiin sairashuone kirkkoineen; ja se pyhitettiin Pyhälle Yrjänälle, ja tähän harjun alle rakennettiin toinen kirkko Pyhälle Jaakopille.

"Ja myöskin Södermalmiin, missä vuori nousee äkkijyrkkänä rannasta, alettiin rakentaa taloja. Siellä lahjoitettiin kirkko Pyhälle Marialle.

"Mutta älä sinä luule, Klement, että ainoastaan luostariväkeä muutti Tukholmaan. Sinne muutti paljon muitakin. Varsinkin muutti sinne paljon kauppamiehiä ja käsityöläisiä. Ne olivat taitavampia kuin ruotsalaiset, ja heidät otettiin hyvin vastaan. He asettuivat kaupunkiin muurin sisään, repivät maahan nuo pienet, kurjat hökkelit, joita siellä oli ennestään, ja rakensivat korkeita ja komeita kivitaloja. Mutta täällä oli ahtaat paikat. Heidän täytyi asettaa rakennukset lähelle toisiaan, päädyt käännettyinä kaitaisia katuja kohti.

"Niin, sinä näet, että Tukholma vetää ihmisiä puoleensa."

Nyt tuli esiin toinen herra, nopeasti käyden heitä kohti. Mutta se, joka puhui Klementin kanssa, viittasi kädellään, ja toinen jäi seisomaan jonkin matkan päähän. Tuo komea vanha herra istuutui nyt penkille soittoniekkan viereen.

"Nyt pitää sinun tehdä minulle mieliksi, Klement", sanoi hän. "Minulla ei ole aikaa puhella kanssasi, mutta minä lähetän sinulle kirjan Tukholmasta, ja se sinun pitää lukea kannesta kanteen. Nyt minä olen niin sanoakseni pannut perustuksen Tukholmalle, Klement. Tutki itse lisää ja ota selkoa siitä, kuinka kaupunki on elänyt ja muuttunut. Lue, kuinka tuo pieni, ahdas muurien ympäröimä, saarille rakennettu kaupunki on laajennut tuoksi rakennusmereksi, jonka näemme jalkaimme alla! Lue, kuinka tuo musta torni Kärnan on muuttunut tuoksi kauniiksi valoisaksi linnaksi, ja kuinka Harmaiden veljien kirkosta on tullut Ruotsin kuninkaiden hauta! Lue, kuinka saari toisensa jälkeen on tullut rakennuksia täyteen! Lue, kuinka kaalimaista etelässä ja pohjoisessa on tehty kauniita puistoja ja asutuita kaupunginosia! Lue, kuinka harjuja on alennettu ja lahtia täytetty! Lue, kuinka kuninkaiden suljetusta eläintarhasta on tullut kansan mieluisin huvittelupaikka! Sinun pitää kotiutua tänne, Klement. Tämä kaupunki ei ole vain tukholmalaisten, vaan se on sinun ja koko Ruotsin.

"Ja kun luet Tukholmasta, Klement, niin muista, että minä olen puhunut totta ja että sillä on voimaa vetää kaikki luokseen! Ensin muutti tänne kuningas, sitten rakensivat hienot herrat tänne linnansa. Sitten tuli toinen toisensa perästä, niin että nyt ei Tukholma enää ole kaupunki itseänsä varten eikä lähintä ympäristöänsä varten. Se on koko valtakuntaa varten.

"Sinä tiedät, Klement, että joka pitäjässä pidetään kuntakokouksia, mutta Tukholmassa pidetään koko kansan eduskuntakokousta. Sinä tiedät, että joka tuomiokunnassa on tuomari, mutta Tukholmassa on tuomioistuin, joka on korkeampi kaikkia muita. Sinä tiedät, että kaikkialla maassa on kasarmeja ja sotaväkeä, mutta Tukholmassa ovat ne, jotka komentavat koko sotajoukkoa. Kaikkialla maassa kulkee rautateitä, mutta Tukholmasta johdetaan koko tämä suuri laitos. Täällä on hallitus pappeja varten, opettajia, lääkäreitä, vouteja ja nimismiehiä varten. Tämä on tämän maan keskipiste, Klement. Täältä tulevat rahat, jotka sinulla on taskussasi, ja merkit, joita me panemme kirjeisiimme. Täältä tulee jotakin kaikille ruotsalaisille ja tänne on jokaisella ruotsalaisella jotakin asiaa. Täällä ei kenenkään tarvitse tuntea olevansa vieras eikä ikävöidä täältä kotiinsa. Täällä ovat kaikki ruotsalaiset kotonaan.

"Ja kun luet kaikesta, mitä on koottu tänne Tukholmaan, niin ajattele, Klement, silloin myöskin sitä, mitä se viimeksi on vetänyt luokseen: näitä vanhoja tupia täällä Skansenilla! Ja myöskin vanhoja pukuja ja vanhoja huonekaluja. Vanhoja soittoniekkoja ja satujen kertojia. Kaikkea hyvää ja vanhaa se on

vetänyt luokseen kunnioittaakseen sitä ja nostaakseen sitä uuteen kunniaan kansan silmissä.

"Mutta ensimmäiseksi ja viimeiseksi muista, Klement, että kun luet Tukholmasta, niin pitää sinun istua tällä paikalla! Sinun pitää nähdä, kuinka laineet kimaltelevat iloisessa karkelossa ja kuinka rannat välkkyvät kauneutta. Sinun täytyy antautua sen lumouksen valtaan, Klement."

Vanha herra oli korottanut ääntään niin, että se kuului voimakkaalta ja mahtavan käskevältä, ja hänen silmänsä salamoivat. Nyt hän nousi ja poistui Klementin luota tehden pienen liikkeen kädellään. Ja Klement luuli samassa ymmärtävänsä, että se mahtaa olla korkea herra, ja hän kumarsi niin syvään kuin voi hänen jälkeensä.

* * * * *

Seuraavana päivänä tuli kuninkaan lakeija ja toi kirjan ja kirjeen Klementille, ja kirjeessä sanottiin, että kirja oli kuninkaan lähettämä.

Tämän jälkeen pikku ukko Klement Larsson oli kuin höperönä useita päiviä, eikä ollut juuri mahdollista saada hänen suustaan järkevää sanaa. Kun viikko oli kulunut, hän meni tohtorin luo ja pyysi päästä palveluksestaan. Hänen täytyi välttämättä päästä kotiin. "Minkä tähden? Etkö enää viihdy täällä?" sanoi tohtori. "Viihdyn, kyllähän minä viihdyn", sanoi Klement, "en minä sen puolesta enää, mutta minun pitää kuitenkin päästä kotiin."

Klement oli ollut pahassa pulassa, sillä kuningas oli sanonut, että hänen tuli ottaa selkoa Tukholmasta ja viihtyä siellä, mutta Klement ei voinut päästä rauhaan, ennen kuin oli saanut kotona kertoa siitä, että kuningas oli sanonut hänelle tämän. Hän ei voinut kieltäytyä ilosta saada seisoa kotikirkon mäellä ja kertoa ylhäisille ja alhaisille, että kuningas oli ollut niin hyvä, että oli istunut hänen vieressään samalla penkillä ja lähettänyt hänelle kirjan. Ja että hän oli jouduttanut itsensä puhelemaan hänen, vanhan köyhän soittoniekan kanssa kokonaisen tunnin parantaakseen hänet koti-ikävästä. Suurta oli kertoa tästä täällä Skanseniilla lappalaisukoille ja taalalaisnaisille, mutta ei se ollut mitään sen rinnalla, että saisi puhua siitä siellä kotona!

Vaikkapa joutuisi vaivaistalollekin, niin ei sekään enää olisi niin vaikeaa kuin ennen. Hän oli nyt aivan toinen mies kuin ennen, häntä arvostetaan ja kunnioitetaan aivan toisella tavalla kuin ennen!

Ja tämä uusi ikävä kävi voittamattomaksi. Hänen täytyi mennä tohtorin luo sanomaan, että hänen oli pakko lähteä kotiin.

XXXVIII

GORGO, KOTKA

Tunturilaaksossa

Kaukana Lapin tuntureilla oli vanha kotkanpesä pengermällä, joka pisti jyrkästä vuoren seinästä. Se oli tehty havunoksista, joita oli asetettu kerroksittain toinen toisensa päälle. Monen vuoden kuluessa sitä oli uudistettu ja vahvistettu, ja nyt se oli siinä vuorenhyllyllä, leveydeltään pari metriä ja melkein yhtä korkea kuin lappalaiskota.

Vuoren seinä, jossa kotkanpesä oli, kohosi melkoisen suuren laakson kupeella, jossa kesäisin asui lauma villihanhia. Tämä laakso oli heille mainio piilopaikka. Se oli niin kätkössä vuorten välissä, ettei ollut montakaan, jotka sen tunsivat, ei edes lappalaistenkaan joukossa. Keskellä laaksoa oli pieni pyöreä järvi, jossa oli runsaasti ruokaa pikku hanhenpojille, ja mättäisillä rannoilla, jotka kasvoivat pajupensaita ja vaivaiskoivuja, oli aivan mainioita pesäpaikkoja.

Kaikkina aikoina oli ylhäällä kalliolla asunut kotkia ja alhaalla laaksossa villihanhia. Joka vuosi kotkat veivät heistä joitakuuta, mutta varoivat kuitenkin ottamasta niin monta, että villihanhet eivät uskaltaisi asua laaksossa. Villihanhilla vuorostaan oli aika paljon hyötyä kotkista. Ryöväreitähän nämä olivat, mutta he pitivät muut ryövärit loitolla.

Pari vuotta ennen kuin Niilo Holgerinpoika kierteli maailmaa villihanhien seurassa, seisoi vanha johtajahanhi Akka Kebnekaiselainen eräänä aamuna tunturilaakson pohjalla tähystellen kotkanpesää.

Kotkien oli tapana lähteä retkilleen vähän jälkeen auringon nousun, kaikkina niinä kesinä, joina Akka oli asunut tässä laaksossa, hän oli joka aamu tällä tavalla odottanut heidän lähtöään nähdäkseen, jäisivätkö he laaksoon metsästämään vai lentäisivätkö muille metsästysmaille.

Hänen ei tarvinnut odottaa kauan, kun molemmat komeat linnut lähtivät liikkeelle kalliohylyltään. Kauniina, mutta pelottavina he leijailivat ilmassa. He lensivät tasangolle päin, ja Akka huokasi helpotuksesta.

Vanha johtajahanhi oli lakannut munimasta ja elättämästä poikasia, ja kesällä hän kulutti aikansa kulkemalla hanhen pesältä toiselle ja antamalla neuvoja hautomisesta ja poikasten hoidosta. Sitä paitsi hän piti silmällä ei ainoastaan kotkia, vaan myöskin tunturikettuja, huuhkaimia ja muita vihamiehiä, jotka uhkasivat hanhia ja heidän poikasiaan.

Keskipäivän aikaan Akka alkoi uudelleen tähystellä kotkia. Samalla tavalla hän oli tehnyt joka päivä kaikkina niinä kesinä, joina oli asunut laaksossa. Hän näki heti heidän lennostaan, oliko heidän metsästyksensä onnistunut, ja hänen ei enää tarvinnut olla levoton joukkonsa tähden. Mutta tänä päivänä hän ei nähnyt kukaan kotkien palaavan. "Olen mahtanut vanhentua ja tylsistyä", hän ajatteli, kun oli odottanut heitä hetken aikaa. "Kyllä kai kotkat ovat tulleet kotiin jo aikoja sitten."

Hän tähysteli iltapäivällä ylös vuorensinälle ja toivoi näkevänsä kotkat pengermän huipulla, jossa niiden oli tapana istua ja nukkua ruokaleponsa, ja hän koetti keksiä heitä illalla, kun heidän oli tapana kylpeä vuorijärvestä, mutta ei vielä kukaan heitä nähnyt. Taas vaikeroi hän vanhuuttaan. Hän oli niin tottunut siihen, että kotkat asuivat vuorella hänen päänsä päällä, ettei voinut ajatella mahdolliseksi sitä, etteivät he palaisi.

Seuraavana aamuna Akka oli varhain valveilla tähystelläkseen kotkia. Mutta ei nytkään hän heitä nähnyt.

Sitä vastoin hän kuuli aamun hiljaisuudessa huudon, joka oli sekä äkäinen että valittelevan vaikerteleva, ja se kuului tulevan kotkan pesästä. "Voisivatko asiat tuolla kotkalassa todellakin olla hullusti?" ajatteli hän. Hän kohosi nopeasti ilmaan niin korkealle, että voi nähdä kotkanpesään.

Hän ei nähnyt siellä uros- eikä naaraskotkaa. Koko pesässä ei ollut muita kuin uninen, puolialaston poikanen, joka huusi ruokaa.

Akka laskeutuu hitaasti ja epäröiden kotkan pesälle. Se oli kamala paikka. Näkyi, millaista ryövärijoukkoa täällä asui. Pesässä ja kalliohylyllä oli valkenevia luita, verisiä höyheniä ja nahan palasia, jäniksen päitä, linnun nokkia ja karvaisia riekon jalkoja. Myöskin kotkan poika, joka makasi kaiken tämän keskellä, oli vastenmielisen näköinen suurine ammottavine nokkineen, kömpelöine untuvaruumiineen ja keskenkasvuisine siipineen.

Viimein Akka voitti vastenmielisyytensä ja laskeutui pesän reunalle, mutta tähysteli samalla levottomasti ympärilleen kaikille tahoille, sillä hän odotti joka hetki, että vanhat kotkat palaisivat.

"Onpa toki hyvä, että joku viimeinkin tulee", huusi kotkanpoika. "Tuo pian ruokaa minulle!"

"No, no, ennättää tästä vähemmälläkin!" sanoi Akka. "Sanohan ensin, missä isäsi ja äitisi ovat!"

"Kunpa vain tietäisin! He lähtivät eilen aamulla ja jättivät minulle ruoaksi ainoastaan tunturisopulin poissaoloajakseen. Sinä kai ymmärrät, että se on loppunut jo aikoja sitten. On hävytöntä, että äiti antaa minun nähdä nälkää tällä tavalla."

Akka rupesi nyt arvelemaan, että vanhat kotkat todella oli ammuttu, ja hän ajatteli, että jos hän antaisi pojan nääntyä nälkään, hän pääsisi koko ryövärijoukosta vastaisuudessa. Mutta samalla hänestä oli kovin vastenmielistä olla auttamatta hylättyä poikaa, mikäli se hänelle oli mahdollista.

"Mitä sinä siinä istut ja tuijotat?" sanoi kotkanpoika. "Etkö sinä kuullut, että minä tahdon ruokaa."

Akka levitti siipensä ja laskeutui pienelle järvelle, joka sijaitsi laakson pohjassa. Hetken kuluttua hän tuli takaisin kotkan pesälle lohenpoikanen nokassaan.

Kotkanpoika suuttui pahanpäiväisesti, kun Akka laski kalan hänen eteensä. "Luuletko sinä, että minä osaan syödä tuommoista?" hän sanoi ja työnsi kalan syrjään ja koetti iskeä Akkaa nokallaan. "Hanki minulle riekko tai sopuli, kuuletko?"

Nyt Akka ojensi kaulansa ja tukisti häntä niskasta. "Minä sanon sinulle", sanoi vanhus, "että jos minä hankin sinulle ruokaa, niin pitää sinun olla tyytyväinen siihen, mitä voin antaa. Isäsi ja äitisi ovat kuolleet, niin että heiltä et voi saada mitään apua, mutta jos sinä tahdot kuolla täällä nälkään odottaessasi riekkoja ja sopuleja, niin minä en suinkaan tahdo sinua siitä estää."

Sen sanottuaan Akka lensi nopeasti tiehensä ja näyttäytyi kotkan pesässä vasta hyvän ajan kuluttua. Kotkanpoika oli syönyt kalan, ja kun Akka pani vielä toisenkin hänen eteensä, hän nielaisi sen heti, vaikka näkyikin, että se oli hänestä hyvin vastenmielistä.

Akka sai paljon tekemistä. Vanhat kotkat eivät enää koskaan palanneet, ja hänen täytyi yksin hankkia kotkanpojalle, mitä tämä tarvitsi. Hän kantoi tälle kaloja ja sammakoita, eikä syötettävä näyttänyt ollenkaan pahenevan siitä mitä sai, vaan kasvoi suureksi ja voimakkaaksi. Hän unohti pian vanhempansa ja luuli, että Akka oli hänen oikea äitinsä Akka vuorostaan rakasti häntä niinkuin kotkanpoika olisi ollut hänen oma lapsensa. Hän koetti antaa hänelle hyvän kasvatuksen ja vieroittaa häntä rajuudesta ja ylpeydestä.

Kun pari viikkoa oli kulunut, alkoi Akka huomata, että hänelle oli tulemassa siipisato, jolloin hän ei voisi lentää. Kokonaisen kuun kierroksen aikana hän ei voisi kantaa ruokaa kotkanpojalle, ja tämän täytyisi siis kuolla nälkään.

"Nyt, Gorgo, ovat asiat niin", sanoi hän eräänä päivänä kotkanpojalle, "että minä en enää voi tuoda sinulle kalaa. Jos uskallat, on sinun koettava päästä alas laakson pohjaan, niin että voin tuoda sinulle ruokaa. Sinun on päätettävä, tahdotko kuolla nälkään täällä ylhäällä vai heittäytyä laaksoon, mutta se saattaa sekin maksaa henkesi."

Hetkeäkään miettimättä kotkanpoika astui pesän reunalle, hän ei huolinut edes mitata välimatkaa alas laaksoon, vaan levitti pienet siipensä ja antoi mennä. Hän pyörähti ilmassa pari kertaa ympäri, mutta sai kuitenkin siivistään sen verran apua, että tuli jotakuinkin ehjänä maahan.

Täällä alhaalla Gorgo tuli nyt viettäneeksi kesänsä pienten hanhenpoikasten seurassa ja hänestä tuli näiden hyvä toveri. Koska hän luuli olevansa hanhen poika, hän koetti elää samalla tavalla kuin hekin, ja kun he uivat järvelle, hän meni mukana, kunnes oli vähällä hukkaa. Häntä nöyryytti kovin, ettei hän voinut oppia uimaan, ja hän meni Akan luo valittamaan. "Minkätähden minä en osaa uida niinkuin muut?" kysyi hän. — "Sinulle kasvoi liian suuret kynnet ja liian käyrät varpaat maatessasi tuolla ylhäällä kalliohyllyllä", sanoi Akka. "Mutta älä ole siitä milläsikään! Sinusta tulee kyllä hyvä lintu sittenkin."

Kotkanpojan siivet kasvoivat pian niin pitkiksi, että ne kantoivat häntä, mutta vasta syksyllä, kun hanhenpojat saivat oppia lentämään, pisti hänenkin päähänsä, että hän voi käyttää niitä lentämiseen. Hänelle tuli nyt ihana aika, sillä tässä urheilussa hän heti oli ensimmäinen. Hänen toverinsa eivät koskaan viipyneet ilmassa kauemmin kuin oli välttämätöntä, mutta hän asusteli ilmassa melkein koko päivän ja harjoittelihe lentämään. Hän ei ollut vielä päässyt selville siitä, että hän oli toista sukua kuin hanhet, mutta hän huomasi kuitenkin koko joukon asioita, jotka ihmetyttivät häntä, ja hän teki Akalle yhtä mittaa jos jonkinlaisia kysymyksiä. — "Minkä tähden livistävät riekot ja sopulit piiloon, kun minun varjoni sattuu vuoren rinteeseen?" kysyi hän. "Eiväthän ne pelkää muita hanhenpoikia." — "Sinun siipesi kasvoivat liian pitkiksi tuolla kalliohyllyllä", sanoi Akka. "Nepä säikäyttävät noita pikku elukoita. Mutta älä ole siitä milläsikään. Sinusta tulee kyllä hyvä lintu sittenkin."

Opittuaan lentämään kotka oppi myöskin itse pyydystämään kaloja ja sammakoita, mutta kohta hän alkoi kummastella tätäkin. "Mistä syystä minä syön kaloja ja sammakoita?" kysyi hän. "Eiväthän muut hanhet kitä syö." — "Minulla ei ollut sinulle muuta ruokaa annettavana, kun olit tuolla kalliohyllyllä", sanoi Akka. "Mutta älä ole milläsikään. Hyvä lintu sinusta tulee sittenkin."

Kun villihanhet muuttivat syksyllä, lensi Gorgo heidän parveensa. Yhä hän katsoi olevansa yksi heistä. Mutta ilma oli täynnä lintuja, jotka olivat matkalla etelän, ja syntyi suuri hälinä, kun Akka näyttäytyi kotkan seurassa. Villihanhien ympärillä lenteli alinomaa laumoittain uteliaita, jotka ääneensä ilmaisivat kummastuksensa. Akka käski heidän olla vaiti, mutta ei ollut mahdollista kahlehtia niin monia pahoja kieliä. "Miksi he kutsuvat minua kotkaksi?" kysyi Gorgo lakkaamatta ja suuttui ja närkästyi yhä useammin. "Ettekö näe, että olen villihanhi? Minä en ole mikään linnunsyöjä, joka tappaa vertaisiaan. Kuinka rohkenette antaa minulle niin ruman nimen?"

Eräänä päivänä he lensivät talon yli, jossa oli paljon kanoja rikkatunkiolla. "Kotka! Kotka!" kirkuivat kanat ja alkoivat juosta pakoon. Mutta Gorgo, joka aina oli kuullut kotkien olevan raakoja pahantekijöitä, ei voinut hillitä vihaansa. Hän pani siipensä suppuun, ampui maahan ja iski kyntensä erääseen kanaan. "Kyllä minä opetan sinulle, etten ole kotka!" huusi hän vihoissaan ja hakkasi häntä nokallaan.

Samassa hän kuuli Akan huutavan ilmasta, ja hän totteli ja nousi pois. Villihanhi lensi häntä vastaan ja alkoi kurittaa häntä. "Mitä sinä teet?" hän huusi ja iski häntä nokallaan. "Oliko ehkä tarkoituksesi repiä kuoliaaksi tuo kanaparka? Häpeäisit toki!" Mutta kun kotka vastaan panematta antoi villihanhen kurittaa itseään, syntyi siitä heitä ympäröivissä lintulaumoissa ivan ja pilkkasanojen myrsky. Kotka kuuli tämän ja kääntyi vihaisena Akan puoleen ikään kuin olisi tahtonut käydä hänen kimppuunsa. Mutta hän muutti pian mielensä, kohosi voimakkain vedoin ilmaan, nousi niin korkealle, ettei mikään

huuto voinut sinne kuulua ja leijaili siellä niin kauan kuin villihanhet voivat hänet nähdä.

Kolmen päivän kuluttua hän taas ilmestyi villihanhilaumaan.

"Minä tiedän nyt, kuka minä olen", sanoi hän Akalle. "Koska minä olen kotka, täytyy minun elää niinkuin kotkan sopii, mutta minun mielestäni me voimme silti olla ystävät. Sinua ja sinun sukulaisiasi minä en koskaan ahdista."

Mutta Akka oli päättänyt, että hänen täytyi saada kasvatetuksi kotkasta lempeä ja vaaraton lintu, ja hän ei voinut sietää, että tämä tahtoi elää oman mielensä nukaan. "Luuletko sinä, että minä tahdon olla linnunsyöjän ystävä?" sanoi hän. "Elä niinkuin minä olen neuvonut sinua elämään, niin saat seurata laumaani niinkuin ennenkin!"

He olivat molemmat itsepäisiä, niin ettei heistä kumpikaan tahtonut taipua. Se päättyi niin, että Akka kielsi kotkaa näyttäytymästä hänen läheisyydessään, ja hänen vihansa kotkaa kohtaan oli niin suuri, ettei kukaan uskaltanut mainita hänen nimeään Akan kuullen.

Sen jälkeen Gorgo kiersi maailmaa yksinään ja vihattuna niinkuin kaikki suurryövärit. Hän oli usein synkällä mielellä, ja varmaankin hän usein ikävöi takaisin sitä aikaa, jolloin luuli olevansa villihanhi ja leikkeli iloisten hanhenpoikasten seurassa.

Eläinten kesken hän oli suuressa maineessa rohkeudestaan. Näiden oli tapana sanoa, ettei hän pelännyt ketään muuta kuin kasvattiäitiään Akkaa. Hänestä tiedettiin myöskin kertoa, ettei hän koskaan ollut ahdistanut hanhia.

Vankeudessa

Gorgo oli vain kolmen vuoden vanha eikä ollut vielä ajatellut ottaa itselleen vaimoa eikä asettua mihinkään varmaan paikkaan asumaan, kun metsämies päivänä muutamana sai hänet kiinni ja möi Skansenille. Siellä oli jo ennestään kaksi muuta kotkaa. Heitä pidettiin vankina häkissä, joka oli rakennettu rautatangoista ja teräslangasta. Se oli ulkona ja niin suuri, että sen sisään oli voitu istuttaa pari puuta ja laittaa kiviraunio, jotta kotkat kotiutuisivat. Mutta siitä huolimatta kotkat eivät viihtyneet. He istuivat melkein koko päivän liikkumattomina samalla paikalla. Heidän kaunis, tumma höyhenpukunsa kävi takkuiseksi ja kiillottomaksi, ja heidän silmänsä tuijottivat toivottomina avaruuteen.

Vankeutensa ensimmäisellä viikolla Gorgo vielä oli valpas ja vilkas, mutta sitten alkoi raskas raukeus häntä painaa. Hän jäi istumaan hiljaa paikalleen niinkuin muutkin kotkat, tuijotti suoraan eteensä mitään näkemättä eikä enää tiennyt, kuinka päivät kuluivat.

Eräänä aamuna, kun Gorgo istui tavallisessa horrostilassaan, hän kuuli jonkun kutsuvan häntä alhaalta maasta. Hän oli niin raukea, että tuskin viitsi kääntää katsettaan maahan. "Kuka minua huutaa?" kysyi hän. — "Mutta, Gorgo, etkö tunne minua? Minä olen Peukaloinen, joka lenteli villihanhien seurassa." — "Onko Akkakin vankina?" kysyi Gorgo semmoisella äänellä kuin olisi selviteltyt ajatuksiaan pitkän unen jälkeen. — "Ei, Akka ja valkoinen hanhikukko ja koko lauma ovat kai jo hyvässä turvassa kaukana Lapissa", sanoi poika. "Minä vain olen joutunut vangiksi."

Puhuessaan näin huomasi poika, että Gorgo käänsi pois päänsä ja alkoi tuijottaa eteensä avaruuteen samalla tavalla kuin ennen.

"Lintujen kuningas!" huusi poika. "Minä en ole unohtanut, että sinä kerran veit minut takaisin villihanhien luo ja että sinä säästit valkoisen hanhikukon hengen. Sano, voinko minä millään tavalla auttaa sinua?"

Gorgo tuskin nosti päätään. — "Älä häiritse minua, Peukaloinen!" sanoi hän. "Minä istun ja uneksin, että leijailen vapaana ylhäällä ilmassa. Minä en tahdo olla hereillä." — "Sinun pitää liikkua ja katsoa, mitä ympärilläsi tapahtuu", neuvoi poika. "Muuten sinä käyt yhtä kurjan näköiseksi kuin nuo muut kotkat." — "Toivon, että olisin niinkuin he. He ovat niin kaukana unelmissaan, ettei mikään enää voi häiritä heitä", sanoi kotka.

Yöllä, kun kaikki kotkat nukkuivat, kuului rapinaa teräsverkossa, joka peitti heidän häkkinsä katon. Vanhat ja tylsistyneet kotkat eivät häiriytyneet melusta, mutta Gorgo heräsi. "Kuka siellä? Kuka siellä katossa liikkuu?" kysyi hän.

"Se on Peukaloinen", vastasi poika. "Minä istun täällä ja viilaan poikki teräslankoja, että sinä pääsisit lentämään tiehesi."

Kotka kohotti päätään ja näki kesäyön valossa pojan istuvan ja viilaavan teräslankaverkkoa, joka oli pingoitettu häkin yli. Hänessä heräsi hetken toivo, mutta sitten hän taas joutui epätoivon valtaan. "Minä olen suuri lintu, Peukaloinen", sanoi hän. "Et sinä jaksaa viilata poikki niin monta lankaa, että minä mahdun ulos. On parasta, että lakkaat ja annat minun olla rauhassa." — "Nuku sinä vain äläkä välitä minusta!" sanoi poika, "Minä en saa tätä valmiiksi tänä yönä enkä vielä ensi yönäkään, mutta minä tahdon kuitenkin koettaa pelastaa sinut, sillä täällähän sinä aivan menehdyt."

Gorgo vaipui uneen, mutta kun hän heräsi seuraavana aamuna, hän näki heti, että poika oli viillannut poikki useita teräslankoja. Sinä päivänä hän ei enää näyttänyt niin raukealta kuin edellisinä päivinä. Hän levitteli siipiään ja hyppeli puitten oksilla verryttääkseen jäykistyneitä jäseniään.

Eräänä varhaisena aamuna, juuri kun ensimmäinen aamurusko syyti taivaalla, Peukaloinen herätti kotkan.

"Koeta nyt, Gorgo!" sanoi hän.

Kotka katsahti ylös. Peukaloinen oli todellakin viillannut poikki niin monta lankaa, että teräslankaverkossa oli suuri aukko. Gorgo liikautti siipiään ja hypähti sinne ylös. Pari kertaa hän yritti turhaan ja putosi takaisin häkkiin, mutta viimein hänen onnistui päästä vapauteen.

Hän kohosi uljaassa lennossa pilviin. Pikku Peukaloinen istui ja katseli hänen jälkeensä surullisin silmin ja toivoi, että joku vapauttaisi hänetkin.

Poika oli nyt kotiutunut Skansenille. Hän oli tutustunut kaikkiin siellä oleviin eläimiin ja tullut hyväksi ystäväksi monen kanssa. Ja täytyihän hänen myöntää, että täällä oli niin paljon opittavaa ja nähtävää, ettei hänen ollut vaikea saada aikaansa kulumaan. Mutta kyllä hänen ajatuksensa joka päivä kaihoten kulkivat Martti hanhikukkoon ja muihin matkatovereihin. "Ellei lupaukseni vain sitoisi minua", ajatteli hän, "niin kyllä kai löytäisin linnun, joka veisi minut heidän luokseen."

Voihan näyttää kummalliselta, ettei Klement Larsson ollut vapauttanut poikaa, mutta tulee muistaa, kuinka pyörällä pienen soittoniekan pää oli silloin, kun hän lähti Skansenilta. Sinä aamuna, jolloin hän lähti, hän kyllä oli aikonut asettaa Peukaloiselle ruokaa siniseen maljaan, mutta pahaksi onneksi hän ei ollut löytänyt sinistä maljaa. Sitten olivat kaikki skansenilaiset, lappalaiset, taalalaistytöt, työmiehet tulleet heittämään hänelle hyvästiään eikä hän ollut ehtinyt hankkia tuota sinistä maljaa. Lähtö läheni, eikä hänellä lopuksi olly muuta neuvoa kuin pyytää lappalaisukkoa avukseen. "On nyt niin, että muuan pikkukansan mies asuu täällä Skansenilla", sanoi Klement, "ja minä olen antanut hänelle vähän ruokaa joka aamu. Olkaa hyvä ja ottakaa nämä lantit, ostakaa niillä sininen malja ja pankaa siihen huomenna vähän maitoa ja puuroa ja asettakaa se Bollnäsin tuvan portaiden alle." Lappalainen näytti vähän ihmettelevän, mutta Klementillä ei ollut aikaa sen pitempiin selityksiin, sillä hänen täytyi rientää asemalle.

Lappalainen olikin mennyt ostamaan maljaa, mutta kun hän ei nähnyt sopivaa sinistä, hän osti valkoisen. Ja valkoiseen maljaan hän pani tunnollisesti ruokaa joka aamu.

Tällä tavalla poika ei ollut vapautunut lupauksestaan. Hän tiesi, että Klement oli poissa, mutta itse hän ei ollut saanut matkalupaa.

Sinä yönä ikävöi poika tavallista enemmän vapauttaan, ja se johtui siitä, että nyt toden teolla oli tullut kevät. Hänen oli ollut monta kertaa matkallaan vaikea tulla toimeen kylmässä ja pahassa ilmassa, ja kun hän ensin tuli Skanseniin, hän oli ajatellut, että ehkä oli hyvä, että matka oli keskeytynyt, sillä varmaankin hän olisi paleltunut kuoliaaksi, jos olisi tullut Lappiin toukokuussa. Mutta nyt oli tullut lämmin, maa vihersi, koivut ja poppelit olivat verhoutuneet silkille välkkyviin lehtiin, kirsikkapuut ja kaikenlaiset hedelmäpuut olivat täydessä kukassa, marjapensaissa oli jo pieniä raakileita, tammet kehittelivät varovasti auki lehtiään, herneet, kaalit ja pavut kukoistivat Skansenin kasvimaalla. "Nyt kai lienee lämmintä ja kaunista myös Lapissa", ajatteli poika. "Kovin tekisi mieleni istua Martti hanhikukon selässä tällaisena kauniina aamuna. Olisi suloista saada ratsastaa lämpimässä ja tyyneessä ilmassa ja katsella maahan, nyt kun se on koreana vihreästä ruohosta ja ihanista kukkasista."

Tätä hän ajatteli siinä istuessaan, kun kotka yht'äkkiä ampui ilmasta alas ja istahti häkin katolle. "Tahtooin koettaa siipiäni nähdäkseni, kelpaavatko ne vielä mihinkään", sanoi Gorgo. "Et kai sinä luullut, että minä aion jättää sinut vankeuteen? Nouse nyt minun selkääni, niin minä vien sinut takaisin matkatoveriesi luo."

"Se on mahdotonta", sanoi poika. "Minä olen kunniasanallani luvannut pysyä täällä, kunnes minut vapautetaan."

"Mitä tyhmyyksiä sinä puhut?" sanoi Gorgo. "Ensin ne ovat tuoneet sinut tänne vastoin sinun tahtoasi ja sitten ne ovat pakottaneet sinua lupaamaan, että jätät tänne! Sinä kai käsität, että semmoista

lupausta ei tarvitse pitää." — "Minun on kuitenkin pakko se pitää", sanoi poika. "Kiitoksia paljon hyvästä tahdostasi, mutta sinä et voi auttaa minua."

"Enkö voi?" sanoi Gorgo. "Sen sinä saat pian nähdä." Ja samassa hän tarttui Niilo Holgerinpoikaan suurella, karvaisella jalallaan, kohosi hänen kanssaan taivaan pilviin ja katosi pohjoista kohti.

XXXIX

MATKA GASTRIKLANNIN YLI

Kallisarvoinen vyö

Keskiviikkona kesäkuun 15. p:nä.

Kotka lensi, kunnes oli päässyt hyvän matkaa Tukholman pohjoispuolelle. Siellä hän laskeutui metsämäkeen ja päästi pojan kynsistään.

Mutta tuskin poika tunsii olevansa irti, kun hän alkoi juosta kaupunkia kohti minkä kerkesi.

Kotka hyppäsi silloin pitkän laukan, saavutti pojan ja pani jalkansa hänen päälleen. "Onko sinun aikomuksesi palata vankeuteen?" kysyi hän. — "Mitäs sinulla on minun kanssani tekemistä? Minä kai saan mennä mihin tahdon, sinulta kysymättä", sanoi poika ja koetti päästä irti. Silloin kotka tarttui häneen kiinni voimakkailla kynsillään, nousi ilmaan ja lensi taas pohjoista kohti.

Nyt kotka lensi pojan kanssa yli koko Uplannin eikä pysähtynyt ennen kuin tuli Älvkarlebystä suurelle vesiputoukselle. Hän laskeutui kivelle aivan tuon kuohuvan kosken alle ja päästi pojan uudelleen irti.

Poika huomasi heti, ettei tässä ollut mitään mahdollisuutta päästä pakoon kotkan kynsistä. Yläpuolella oli putouksen vaahtoinen seinä ja ylt'ympäri kuohui joki mahtavana koskenä. Hän oli hyvin kiukuissaan siitä että hänestä näin tehtiin sanansa syöjä. Hän käänsi selkensä kotkalle eikä puhunut hänelle sanaakaan.

Mutta pantuaan nyt pojan paikkaan, josta tämä ei voinut paeta, kotka kertoi olevansa Akka Kebnekaiselaisen kasvattipoika ja että hän oli joutunut riitaan kasvattiäitinsä kanssa. "Ja nyt sinä ehkä ymmärrät, miksi minä tahdon viedä sinut takaisin villihanhien luo", hän sanoi lopuksi. "Olen kuullut sanottavan, että sinä olet Akan suuressa suosiossa, ja tarkoitukseni oli pyytää, että solmisit rauhan meidän välillemme."

Ymmärrettyään, että kotka ei ollut vienyt häntä vain itsepäisyydestä, poika muuttui heti ystävälliseksi häntä kohtaan. "Olisin kernaasti auttanut sinua tässä asiassa", sanoi hän, "mutta antamani sana sitoo minut." Ja nyt hän vuorostaan kertoi kotkalle, kuinka oli joutunut vankeuteen, ja että Klement Larsson oli lähtenyt Skansenilta päästämättä häntä vapauteen.

Mutta kotka ei kuitenkaan tahtonut luopua aikeistaan. "Kuulehan nyt, Peukaloinen", hän sanoi. "Minun siipeni voivat kantaa sinut minne tahtonetkin mennä ja minun silmäni saavat selkoa kaikesta, mitä tahdot löytää. Kerro minulle, minkä näköinen tuo mies on, jolle annoit lupauksesi, ja minä etsin hänet käsiini ja vien sinut hänen luokseen! Sitten olkoon sinun asiasi saada hänet päästämään sinut vapaaksi."

Tämä oli pojan mielestä hyvä ehdotus. "Minä huomaan kyllä, Gorgo, että olet viisaan linnun kasvattama", hän sanoi. Hän kertoi sitten hyvin tarkkaan, minkä näköinen Klement Larsson oli, ja lisäsi kuulleensa Skansenilla, että pieni soittoniekka oli kotoisin Helsinglannista.

"Me etsimme läpi koko Helsinglannin Lingbosta Mellansjöhön ja Storbergistä Huurnslantiin", sanoi kotka. "Huomenna ennen iltaa pääset sen miehen puheille."

"Nyt lupaat varmaan enemmän kuin voit pitää", sanoi poika. — "Kylläpä olisin huono kotka, ellen kelpaisi sen enempään", sanoi Gorgo.

Kun Gorgo ja Peukaloinen lähtivät liikkeelle Älvkarlebystä, olivat he hyviä ystäviä, ja poika asettui nyt ratsastamaan kotkan selkään. Sillä tavalla hän taas tuli nähneeksi niitä paikkoja, joiden yli kuljettiin. Silloin kun kotka oli kantanut häntä kynsissään, ei hän ollut mitään nähnyt. Se olikin ehkä hyvä, sillä jos

hän olisi tiennyt, että oli sinä aamuna kulkenut semmoisten paikkain kuin Upsalan kukkulain, Österbyn suuren tehtaan, Dannemorän kaivoksen ja Örbyhusin vanhan linnan yli, hän olisi varmaan ollut hyvin pahoillaan siitä ettei saanut niitä nähdä.

Kotka kantoi häntä nyt hyvää vauhtia Gästriklandin yli. Eteläosassa ei ollut paljontakaan nähtävää. Siellä oli tasanko, joka melkein kaikkialla oli kuusimetsän peitossa. Mutta pohjoisempaan kulkien maakunnan poikki Taalain rajalta Pohjanlahteen kaunis seutu, jossa näkyi lehtoisia kukkuloita, kirkkaita järviä ja kuohuvia koskia. Täällä oli väkirikkaita pitäjiä valkoisten kirkkojensa ympärillä, teitä ja rautateitä kulki ristiin rastiin, talot olivat vihreiden puiden siimeksessä ja kukkivista puutarhoista nousi ilmaan suloista lemua.

Vesien varsilla oli useita suuria rautatehtaita, samanlaisia, joita poika oli nähnyt Bergslagenissa. Niitä oli siinä jokseenkin yhtä pitkien välimatkojen päässä toisistaan aina mereen saakka, jossa oli iso, valkeataloinen kaupunki. Tämän varakkaan seudun pohjoispuolella alkoivat taas synkät salot, mutta siellä ei maa ollut tasaista, vaan nousi harjuiksi ja laskeutui laaksoiksi niinkuin myllertelevä meri.

"Tämä maa on puettu havuhameeseen ja kivipuseroon", ajatteli poika. "Mutta vyötäisillään sillä on verrattoman kallis vyö, sillä siihen on kirjailtu sinertäviä järviä ja kukkivia lehtoja, suuret rautatehtaat koristavat sitä kuin jalokivet, ja solkena on siinä kokonainen kaupunki linnoineen ja kirkkoineen ja taloineen."

Kun matkustajat olivat kulkeneet vähän matkaa pohjoista metsäseutua kohti, laskeutui Gorgo kaljun vuorenhuipun ylimmälle laelle, ja kun poika oli hypännyt maahan, sanoi kotka: "Täällä on riistaa metsässä ja minusta tuntuu kuin en voisi unohtaa vankeuttani enkä tuntea itseäni oikein vapaaksi, ellen ensin saa vähän metsästellä. Ei kai sinua pelota, jos minä jätän sinut?" — "Eihän minua taida kovin pelottaakaan", sanoi poika. — "Voit mennä mihin haluat, kunhan olet tässä auringon laskun aikana", sanoi kotka ja lensi tiehensä.

Pojasta tuntui vähän yksinäiseltä ja ikävältä, kun hän istui siinä kivellä ja katseli alastonta vuorimaata ja ympärillään olevia suuria metsiä. Mutta ei aikaakaan, kun hän kuuli laulua metsästä ja näki jotakin valkoista vilahtelevan puiden lomasta. Hän näki pian, että se oli sinikeltainen lippu, ja hän ymmärsi laulusta ja iloisesta hälinästä, että lippua kannettiin pitkän ihmisjonon etunenässä, mutta kesti kauan, ennen kuin hän saattoi nähdä, keitä kulkijat olivat. Lippua kannettiin luikertelevia polkuja myöten, ja poika istui ja ihmetteli, minne niiden, jotka sitä seurasivat, oli aikomus mennä. Hän ei voinut ajatellakaan, että ne tulisivat tänne rumaan autioon vuoristoon, missä hän oli. Mutta sinne ne kuitenkin tulivat. Siinä tuli lippu esille metsän rinnasta ja sen perässä tulivat yhtenä vilinästä kaikki, joille se oli tietä näyttänyt. Kukulalla syntyi eloa ja hikettä, ja pojalla oli sinä päivänä niin paljon näkemistä, ettei hänellä ollut ikävä hetkeäkään.

Metsän päivä

Noin kymmenen vuotta sitten oli kulo polttanut sen vuorenharjanteen, johon Gorgo oli jättänyt Peukaloisen. Hiiltyneet puut oli kaadettu ja viety pois, ja palanut maa oli alkanut vihertää lähempänä metsää. Mutta suurin osa ylänköä oli kamalan alastonta ja autiota. Kalliopaasien välissä oli mustia kantoja muistuttamassa siitä, että täällä oli ollut suuri ja komea metsä, mutta palaneesta pohjasta ei pistänyt esiin nuoria puun taimia.

Ihmiset kummastelivat sitä, miksi vuoriylänkö niin hitaasti otti metsää, mutta eivät ajatelleet, että kun metsäpalo oli kulkenut tätä kautta, maa oli ollut kuivaa pitkän poudan jälkeen. Sentähden ei ollut sillä hyvä, että puut olivat palaneet ja että kaikki, mitä maassa kasvoi: kanerva ja pursu ja sammal ja puolukan varsikko, oli mennyt samaa tietä, vaan myöskin itse vuorta peittävä ruokamulta oli palon jälkeen muuttunut kuivaksi ja irtonaiseksi kuin tuhka. Se tuprusi ilmaan joka tuulenpuuskan puhaltaessa, ja kun ylänkö oli ilmojen tiessä, oli toinen paasi toisensa perästä puhdistunut. Sadevesi tietysti sekin osaltaan huuhtoi pois ruokamultaa, ja kun nyt vesi ja tuuli olivat puhdistaneet vuorta kymmenen vuotta, oli se niin alastoman näköinen, ettei voinut muuta luulla kuin että se oli pysyvä autiona maailman loppuun asti.

Mutta eräänä päivänä kesän alkupuolella kokoontuivat kaikki sen pitäjän lapset koulutalonsa edustalle. Jokaisella lapsella oli kuokka tai lapio olalla ja eväsnyytti kädessä. Kun kaikki olivat kokoontuneet, he lähtivät pitkässä jonossa metsään. Lippua kannettiin edellä, opettajat ja opettajattaret kulkivat kupeella ja viimeisenä tuli pari metsänvartijaa ja hevonen, joka veti kuormaa, missä oli petäjäntaimia ja kuusen siemeniä.

Jono ei pysähtynyt taloja lähellä oleviin koivulehtoihin, ei, se pyrki kauemmaksi metsään. Se seuraili vanhoja karjan uria, ja ketut pilkistivät ihmeissään pesistään ja katselivat kummastellen näitä

karjankuljettajia. Se kulki vanhojen hiilihautojen ohitse, ja ristinokat raksuttelivat käyriä neniään ja kysyivät toisiltaan, mitä ihmeen hiilenpolttaja-ukkoja nämä olivat.

Ja niin he viimein tulivat suurelle, palaneelle ylängölle. Siellä olivat kivet paljaita, eikä niillä, niinkuin ennen, kasvanut hienoja vanamoita, paasien päällä ei ollut kaunista hopeasammalta eikä valkoista, herttaista jäkälää. Rotkoihin ja syvennyksiin kerääntyneen veden ympärillä ei ollut käenkaalia eikä lahnankukkia. Pienillä maapälvekkeillä, joita vielä oli joissakin halkeamissa ja kivien välissä, ei ollut kuolleenkouria, ei metsätähtiä, ei valkoista talvikkia, ei mitään tuosta vihreästä ja punaisesta ja keveästä ja sirosta, joka verhoaa metsän pohjan.

Oli kuin olisi harmaa vuoriylänkö valjennut, kun pitäjän kaikki lapset hajaantuivat sen päälle. Siinä oli taas iloa ja kauneutta, tuoreutta ja punerrusta. Siinä oi; nuorekkuutta ja kasvunhalua. Ehkä tuo hylätty raukka taas herää henkiin.

Kun lapset olivat levähtäneet ja syöneet, he tarttuivat kuokkiinsa ja lapioihinsa ja alkoivat tehdä työtään. Metsänvartijat näyttivät heille, mitä heidän oli tehtävä, ja he istuttivat taimen toisensa perästä jokaiselle maapälvekkeelle minkä sattuivat löytämään.

Istutellessaan lapset käyskentelivät ja juttelivat keskenään siitä, kuinka ne pienet taimet, joita he panevat maahan, sitovat vähitellen maan niin, ettei tuuli pääse sitä viemään. Eikä sillä hyvä, vaan puiden alle muodostuu uuttakin maata. Ja siihen putoaa siemeniä, ja muutamien vuosien päästä he voivat poimia vattuja ja mustikoita täältä, missä nyt on vain paljasta kalliota, ja ne pienet taimet, joita he istuttavat maahan, kasvavat vähitellen suuriksi puiksi. Niistä rakennetaan vielä kerran suuria taloja ja komeita laivoja.

Mutta jos lapset eivät olisi tulleet tänne istuttamaan, kun vielä oli vähän maata halkeamissa, niin olisi tuuli ja vesi vienyt pois viimeisenkin mullan eikä vuori olisi enää koskaan voinut ruveta metsää kasvamaan.

"Olipa toki hyvä, että me tulimme tänne", sanoivat lapset. "Tulimme viime tingassa." Ja he olivat hirveästi olevinaan.

Lasten työskennellessä vuorella liikkuivat isät ja äidit kotiaskareissaan, ja jonkin ajan kuluttua he alkoivat arvella, kuinkahan lapset siellä oikein tulivat toimeen. Tietysti oli ihan jonninjoutavaa, että semmoiset istuttivat metsää, mutta onhan kuitenkin hauskaa mennä katsomaan, miten se käy. Eikä aikaakaan, niin olivat isät ja äidit matkalla metsään. Tultuaan karjauralle he tapasivat useita naapureita. "Menettekö tekin kulolle?" — "Niinpä tässä arveltiin." — "Lapsiako katsomaan?" — "Niin, katsomaan, mitä ne siellä toimivat." — "Se nyt on tietysti vain leikintekoa." — "Eivät ne semmoiset taida saada montakaan puuta istutetuksi." — "Olemme ottaneet kahvipannut mukaan, että ne saavat vähän lämmintä, kun ovat saaneet koko päivän elää kylmällä ruoalla."

Niinpä tulivat isät ja äidit vuorelle, ja ensin he ajattelivat vain sitä, kuinka kauniilta näyttivät kaikki nuo harmaalle kalliolle hajaantuneet rusoposkiset pienokaiset. Mutta sitten he alkoivat tarkastella lasten työskentelyä, kuinka toiset istuttelivat taimia ja kuinka toiset vetivät vakoja ja kylvivät siemeniä ja kuinka muutamat nyhtivät pois kanervaa, että se ei tukehduksi pieniä puita. Ja he näkivät, että lapset tekivät työtä tosissaan ja olivat niin innoissaan, että tuskin joutivat nostamaan silmiään maasta.

Isät seisoivat siinä vähän aikaa ja katselivat lasten työtä, mutta alkoivat sitten repiä kanervaa maasta. Niin kuin leikillä vain. Lapset neuvoivat, sillä he tiesivät, miten oli tehtävä, ja saivat nyt näyttää taitoaan isälle ja äidille.

Kävi lopulta niin, että kaikki aikaihmiset, jotka olivat tulleet katsomaan lapsia, osallistuivat työhön. Nyt tuli tietysti vielä hauskeempaa kuin äsken oli ollut. Ja hetken kuluttua lapset saivat vielä enemmän apua.

Siellä ylhäällä tarvittiin työkaluja ja pari pitkäkoipista poikaa lähetettiin kylään noutamaan kuokkia ja lapiota. Kun he juoksivat talojen ohi, tulivat kotiin jääneet kysymään: "Mikä on hätänä? Onko tapahtunut jokin onnettomuus?" — "Eikö mitään, mutta koko pitäjä on tuolla kulolla istuttamassa metsää." — "Jos siellä on koko pitäjä, niin ei kai meidänkään sovi jäädä kotiin."

Ja niin tuli ihmisiä tulvimalla palaneelle vuorelle. Ensin he seisoivat paikoillaan vähän aikaa ja katselivat, sitten he eivät enää voineet olla yhtymättä työtä tekevien joukkoon. Sillä voihan olla hauska kylvää peltonsa ja keväällä jo ajatella viljaa, joka maasta kasvaa, mutta tämä on vieläkin houkuttelevampaa. Tästä kylvöstä ei nouse vain heikkoja korsia, vaan voimakkaita puita, joilla on korkeat rungot ja mahtavat oksat. Tästä ei kypsy vain vuotuinen vilja, vaan monen vuoden kasvillisuus. Siitä herää eloon sääskien surina ja rastaan laulu ja metson soitto ja kaikenlainen elämä autiolla kulolla. Ja sitten se on kuin todellinen muistopatsas tuleville sukupolville. Niille olisi voitu jättää perinnöksi kalju, alaston ylänkö, ja nyt ne sensijaan saavat periä komean metsän. Ja miettiessään tätä kaikkea

jälkeentulevat ymmärtävät esi-isiensä olleen hyviä ja järkeviä ihmisiä, ja he ajattelevat heitä kunnioittaen ja kiitollisina.

XL

PÄIVÄ HELSINGLANNISSA

Suuri vihreä lehti

Torstaina kesäkuun 16. p:nä.

Seuraavana päivänä poika kulki Helsinglannin yli. Sen havumetsät vihersivät, koivut olivat nuoressa lehdessä, niityillä kasvoi kevään ruohoa ja vilja orasti pelloilla. Tämä oli korkeata ja vuorista maata, mutta sen keskitse kulki laaja ja valoisa laakso ja siitä lähti molemmille puolin muita laaksoja, toiset ahtaita ja lyhyitä, toiset leveitä ja pitkiä. "Tätä maata voi varmaankin verrata lehteen", ajatteli poika, "sillä se on vihreä kuin lehti ja laaksot haarautuvat melkein samalla tavalla kuin suonet lehdessä."

Suuresta päälaaksosta kulki ensin kaksi mahtavaa haaralaaksoa toinen itään, toinen länteen. Sitten se lähetti vain pieniä laaksoja, kunnes tuli jokseenkin kauas pohjoiseen. Siellä se taas ojensi kaksi voimakasta käsivartta. Tämän jälkeen jatkui sitä vielä vähän matkaa eteenpäin, mutta sitten se kapeni ja katosi erämaahan.

Keskellä suurta laaksoa virtasi leveä komea joki, joka monin paikoin laajeni järveksi. Lähinnä jokia oli niittyjä, jotka olivat täynnä pieniä harmaita latoja, niittyjen takana oli peltoja, ja laakson rajalla, missä metsä alkoi, olivat talot. Ne olivat suuria ja hyvin rakennettuja ja niitä oli melkein katkeamattomassa jonossa. Jokirannoilla kohoili kirkkoja, ja niiden ympärille olivat talot ryhmittyneet suuriksi kyliksi. Samaten tunkeutuivat talot toisiinsa kiinni rautatieasemien ja sahalaitosten ympärille, joita oli siellä täällä järvien ja jokien rannoilla ja jotka helposti tunsivat niiden ympärillä olevista lautatarhoista.

Sivulaaksot olivat samoin kuin keskilaakso täynnä järviä, peltoja, kyliä ja taloja. Ne liukuivat valkoisina ja hymyilevinä vuorien väliin, kunnes vähitellen puristuivat ja kävivät niin kaitaisiksi, ettei niihin mahtunut muuta kuin pienoinen puro.

Ylängöllä laaksojen välissä oleili havumetsä. Se ei kasvanut tasaisella maalla, vaan louhuisella pohjalla, mutta pohjan peitti metsä kuin mikäkin karvainen nahka, joka on levitetty rosoisen ruumiin yli.

Tämä oli kaunista maata pojan katsella. Hän saikin nähdä siitä aika paljon, sillä kotka etsi vanhaa pelimannia Klement Larssonin ja lenteli laaksosta laaksoon tähystellen häntä.

Kun aamu alkoi koittaa, syntyi taloissa eloa ja liikettä. Navettain ovet avattiin selkoselälleen ja lehmät päästettiin ulos. Navetat tässä maakunnassa olivat suuria ja korkeita, ja niissä oli lakeistorvet ja suuret, leveät ikkunat. Lehmät olivat kauniita, pienikasvuisia ja vikkeliä, ketteräjalkaisia ja niin iloisia, että ne tekivät mitä hullunkurisimpia hyppyjä. Vasikat ja lampaat tulivat nekin ulos, ja oli helppo nähdä, että ne olivat hyvillä mielin.

Hetki hetkeltä vilkastui elämä pihamailla. Pari nuorta konttiselkätyttöä käyskenteli karjan keskellä. Muuan poika piti lampaista koossa heilutellen pitkää risua. Pieni koira laukkaili lehmien keskellä ja haukkui niitä, jotka puskiivat toisiaan. Isäntä valjasti hevosen kärryjen eteen ja pani kärryihin voipyytyjä, juusto-upokkaita ja kaikenlaista ruokatavaraa. Ihmiset nauroivat ja rallattelivat. Sekä he että elukat olivat iloissaan niinkuin olisivat odottaneet oikeata juhlapäivää.

Hetken kuluttua olivat kaikki matkalla metsiin. Yksi tytöistä kulki etunenässä ja houkutteli karjaa kauniisti kajahtelevin huudoin. Hänen jälkeensä tulivat elukat pitkässä jonossa. Paimenkoira ja paimenkoira juoksentelivat sinne tänne katsoakseen, ettei yksikään eläin poikkeaisi tieltä. Viimeisenä tuli isäntä ja hänen renkinsä. He kävelivät kärryjen kupeella estääkseen niitä kaatumasta, sillä tie, jota he kulkivat, oli vain kaitainen, kivinen metsäpolku.

Joko lienee kaikilla Helsinglannin talonpojilla tapana ajaa karjansa metsiin samana päivänä tai sattui nyt sillä tavalla vain sinä vuonna. Mutta kyllä poika vain näki näitä iloisia kulkueita lähtevän joka laaksosta ja joka talosta ja menevän autioon metsään sitä vilkastuttamaan. Metsän mustista syvyyksistä kuului koko päivän paimentyttöjen torven toivotusta ja lehmänkellojen kalkatusta. Useimmilla oli pitkät

matkat taivallettavanaan, ja poika näki, kuinka he vaivalloisesti kulkivat vetelien soiden yli, kuinka heidän täytyi tehdä pitkiä kierroksia tuulenkaatamien puiden ympäri ja kuinka sattui monta kertaa, että kärkyt kolahtivat kiviin ja kaatuivat kaikkine päivineen. Mutta ihmiset vain nauroivat kommelluksille ja olivat hyvällä tuulella.

Iltapäivällä saapuivat matkamiehet kukin omalle metsäaukealleen, jossa oli pitkä navetta ja pari pientä harmaata tupaa. Tultuaan pihalle lehmät ammahtivat iloisesti kuin paikka olisi ollut heille tuttu ja alkoivat heti syödä vihreätä, mehevää heinää. Ihmiset kantoivat ilakoiden ja leikkiä laskien vettä ja puita suurempaan tupaan; ja sinne vietiin kaikki tavarat, jotka oli tänne kärkyillä kuljetettu. Kohta tuprusi lakeisesta savu. Ja sitten istuutuivat tytöt ja paimenpoika ja miehet litteälle paadelle ja rupesivat syömään.

Gorgo kotka luuli varmaankin tapaavansa Klement Larssonin niiden joukosta, jotka olivat matkalla metsään, sillä niin pian kuin hän näki uuden karjaretkueen, laskeutui hän alas ja tarkasteli sitä terävin silmin. Mutta tunti tunnin perästä kului eikä hän löytänyt etsimäänsä.

Kauan aikaa leijailtuaan sinne tänne kotka joutui illan suussa vuoriseen ja autioon seutuun, joka oli suuren laakson itäpuolella. Taas hän näki karjamajan allaan. Ihmiset ja eläimet olivat saapuneet perille. Miehet hakkasivat halkoja ja tytöt lypsivät lehmiä.

"Katsohan tuonne!" sanoi Gorgo. "Tuolla se nyt taitaa viimeinkin olla."

Hän laskeutui, ja suureksi hämmästykseseen poika näki, että kotka oli oikeassa. Siinä oli kuin olikin Klement Larsson hakkaamassa halkoja karjamajalla.

Gorgo laskeutui sankkaan metsään vähän matkaa majasta. "Nyt minä olen tehnyt mitä lupasin", hän sanoi ja kohotti ylpeästi päätään. "Koeta nyt sinä päästä miehen puheille. Minä istun tuon tuuhean petäjän latvaan odottamaan sinua."

Eläinten uudenvuoden yö

Karjamajalla oli työ päättynyt ja illallinen syöty. Oli kauan siitä, kun he olivat olleet metsässä kesäisenä yönä ja heistä tuntui, kuin heillä ei olisi ollut varaa panna maata. Oli valoisaa kuin päivällä ja karjatyötökset tekivät uutterasti käsitöitään, mutta tuon tuostakin he katsahivat metsään ja hymähtivät. "Niin, nyt olemme taas täällä", he sanoivat ja levoton kotikylä haihtui heidän mielestään ja metsä sulki heidät hiljaiseen, rauhalliseen helmaansa. Kun he kotona ajattelivat, että heidän oli oltava metsässä koko kesä, voivat he tuskin ymmärtää, kuinka he jaksaisivat sen kestää, mutta niin pian kuin he olivat saapuneet karjamajalle, he tunsivat, että tämä elämä täällä kuitenkin oli heidän parasta elämäänsä.

Lähellä olevista karjamajoista oli tyttöjä ja nuoria miehiä tullut heitä tervehtimään, niin että heitä oli koko joukko, jotka olivat istahtaneet nurmikolle tupain eteen; mutta puheen alkuun ei kuitenkaan tahdottu päästä. Miesten oli huomenna palattava kotiin, ja tytöt antoivat heille pieniä asioita toimitettaviksi ja pyysivät heitä viemään terveisiä kotipuoleen. Muusta ei juuri puhuttu.

Silloin vanhin tytöistä nosti päätään ja sanoi iloisesti: "Eihän täällä tarvitsisi olla näin hiljaista tänä iltana, kun täällä on kaksi hyvää kertojaa. Toinen on tämä Klement Larsson, joka istuu tässä vierelläni, ja toinen on tuo Sunnasjön Bernhard, joka seisoo tuolla ja katselee Blaksoosena kohti. Nyt minun mielestäni meidän pitäisi pyytää heitä kertomaan meille jotakin; toiselle, jonka juttu meitä enemmän huvittaa, minä annan tämän kaulahuivin, jota juuri neulon."

Tämä ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Kertojat, joiden oli määrä kilpailla, estelivät tietysti ensin, mutta suostuivat kuitenkin pian. Klement pyysi Bernhardia aloittamaan, ja tällä ei ollutkaan mitään sitä vastaan. Hän ei tuntenut paljonkaan Klement Larssonia, mutta arveli, että ukko tietysti kertoisi jonkin vanhan sadun peikoista ja hiisistä, ja kun hän tiesi, että ihmiset mielellään kuuntelevat sentapaisia, katsoi hän viisaimmaksi valita sellaisen jutun.

"Monta sataa vuotta sitten", hän sanoi, "sattui, että muuan rovasti täällä Delsbossa ratsasti eräänä uudenvuoden yönä synkässä metsässä. Hän istui hevosen selässä turkki yllään, nahkalakki päässään, ja satulan nupissa oli hänellä laukku, jossa oli ehtoollisvälineet, käsikirja ja papin kauhtana. Hänet oli kutsuttu sairaan luo kauas metsäseutuun, ja hän oli istunut ja puhellut sairaan kanssa niin kauan, että oli tullut iltamyöhä. Nyt hän vihdoinkin oli kotimatalla, mutta ei uskonut ennättävänsä pappilaan ennen kuin puoliyön jälkeen.

"Hän oli kuitenkin iloinen siitä, että ilma oli kohtalainen, kun hänen näin piti matkata hevosen selässä eikä saanut levätä omassa vuoteessaan. Oli suvisää ja tyyni ilma ja taivas oli pilvessä. Täysikuu vaelsi suurena ja pyöreänä pilvien takana ja valaisi, vaikkei se itse tullutkaan näkyviin. Jos ei olisi ollut

kuutamoa, olisi hänen ollut vaikea erottaa polkua muusta maasta, sillä oli lumeton talvi ja kaikki oli yhtä ruskeaa ja harmaata.

"Tuona yönä ratsasti rovasti hevosella, jota hän piti erinomaisena. Se oli voimakas, kestävä ja melkein niin viisas kuin ihminen. Muun muassa se osasi kotiinsa, vaikka olisi ollut millä laidalla pitäjää hyvänsä. Sen oli rovasti todennut monta kertaa, ja hän luotti siihen niin täydellisesti, ettei koskaan huolinut ajatellakaan tietä, ratsastaessaan sillä hevosella. Niinpä hän nytkin ratsasti pimeässä yössä ja eksyttävässä metsässä ja antoi suitsien riippua ja ajatusten noudatella omia latujaan.

"Rovasti istui ja ajatteli huomista saarnaansa ja ajatteli vielä paljon muutakin, ja kesti kauan, ennen kuin hän tuli ottaneeksi selkoa siitä, kuinka pitkälle kotimatka jo oli kulunut. Kun hän viimein katsahti ympärilleen ja huomasi metsän olevan ympärillään yhtä sakeana kuin matkan alussakin, hän hämmästyti aika tavalla. Hän oli nyt ratsastanut niin kauan, että hänen jo olisi pitänyt olla pitäjän viljellyssä osassa.

"Siihen aikaan elettiin Delsbon pitäjässä samaan tapaan kuin nytkin. Kirkko ja pappila ja kaikki suuret talot ja kylät olivat pitäjän pohjoisessa osassa Dellenin ympärillä, ja eteläisessä osassa oli vain metsiä ja vuoria. Nähdessään olevansa vielä erämaassa rovasti samalla tiesi myöskin sen, että hän oli pitäjän eteläisessä osassa ja että hänen täytyi kulkea pohjoista kohti tullakseen kotiin. Mutta nyt hänestä näytti siltä, ettei hän tehnyt niin. Hän ei voinut saada johtoa tähdistä eikä kuusta, mutta hän oli niitä, joilla on ilmiansuunnat päässään, ja hänellä oli varma tunne siitä, että ratsasti etelää tai ehkä itää kohti.

"Hän aikoi heti kääntää hevosensa, mutta jätti sen sitten tekemättä. Eihän hevonen ollut koskaan ennenkään eksynyt, eikä se varmaan ollut nytkään eksynyt. Oli luultavampaa, että hän itse oli erehtynyt. Hän oli harhailut kaukana ajatustensa maailmoissa eikä ollut tarkastanut tietä. Ja sitten hän antoi hevosen kulkea vanhaa suuntaansa ja vaipui takaisin mietteisiinsä.

"Mutta kohta sen jälkeen iso oksa löi häntä niin kovasti, että hän oli vähällä pudota hevosen selästä. Silloin hän ymmärsi, että hänen täytyi ottaa selko siitä, mihin oli tullut.

"Hän katseli maahan ja huomasi kulkevasa pehmoisella sammalella, jossa ei ollut poljettua tietä. Hevonen kulki kuitenkin aika reippaasti eikä näyttänyt yhtään epäröivän. Mutta ihan niinkuin äsken tunsivat rovasti olevansa varma siitä, että hevonen kulki väärään suuntaan.

"Tällä kertaa hän heti tarttui päättävästi ohjaksiin, pakotti hevosen kääntymään ja saikin sen taas takaisin polulle. Mutta tuskin he olivat polulla, kun hevonen taas poikkesi siltä ja lähti menemään metsään.

"Rovasti oli aivan varma siitä, että mentiin väärään suuntaan, mutta kun hevonen oli näin itsepäinen, hän arveli sen pyrkivän paremmalle tielle, ja niin hän antoi sen taas jatkaa oman mielensä mukaan.

"Hevonen suoriutui hyvin, vaikkei sillä ollutkaan tietä mitä kulkea. Jos tiellä oli kallio, se kiipesi sen yli yhtä vikkelaasti kuin vuohi, ja laskeutuessaan alas se asetti jalkansa yhteen ja laski luisua jyrkkää rinnettä myöten.

"Kun vain joutuisin kotiin ennen kirkkonaikaa!" ajatteli rovasti. "Kyllä kai delsbolaiset hämmästyisivät aika tavalla, ellen joutuisi ajoissa kirkkoon."

"Kauan hän ei ehtinyt tuumia tämmöisiä, sillä hän tuli yht'äkkiä paikkaan, jonka tunsivat. Se oli pieni, musta lampi, jossa hän viime kesänä oli kalastellut. Nyt hän näki, että oli käynyt juuri niinkuin hän oli pelännyt. Hän oli kaukana metsäseudussa, ja hevonen pyrki kaakkoa kohti. Se näkyi oikein saaneen päähänsä viedä hänet niin kauas kirkosta ja pappilasta kuin suinkin.

"Rovasti hyppäsi nopeasti satulasta. Eihän voinut sallia, että hevonen tällä tavoin vei hänet synkkään erämaahan. Hänen täytyi päästä kotiin, ja koska hevonen väkisinkin tahtoi viedä väärään, rovasti päätti astua maahan ja taluttaa sitä, kunnes tapaisi tutun tien. Hän kääri suitset käsivartensa ympärille ja alkoi kulkea. Ei ollut helppo kulkea metsässä raskas turkki päällä, mutta rovasti oli vahva ja karaistunut mies eikä pelännyt mitään.

"Hevosesta oli hänellä kuitenkin paljon vastusta. Se ei tahtonut seurata häntä, vaan se iski kavionsa maahan ja ponnisti vastaan.

"Silloin rovasti lopulta suuttui. Hänen ei ollut koskaan tapana lyödä tätä hevosta, eikä hän tehnyt niin nytkään. Sen sijaan hän heitti ohjakset käsistään ja lähti menemään. 'Meidän kai pitää sitten erota, koska sinä tahdot kulkea omia teitäsi.'

"Hän oli tuskin astunut pari askelta, kun hevonen tuli hänen perässään, tarttui häntä varovasti hihaan ja koetti pidättää häntä. Rovasti kääntyi silloin siihen päin ja katsoi hevosta silmiin ikään kuin tutkiakseen, minkä tähden se käyttäytyi niin kummallisesti.

"Rovasti ei oikein voinut ymmärtää, miten se oli mahdollista, mutta varmaa on, että vaikka olikin pimeä, hän näki hevosen kasvot aivan selvään ja ymmärsi niiden ilmeen aivan kuin ne olisivat olleet ihmisen kasvot. Hän näki, että hevonen oli mitä kauheimman levottomuuden ja pelon vallassa. Se loi häneen katseen, joka oli sekä rukoileva että moittiva. 'Olen palvellut sinua ja täyttänyt tahtosi joka päivä', niin se näytti tahtovan sanoa 'Etkö sinä nyt voisi seurata minua tänä ainoana yönä?'

"Rovastia liikutti tämä rukous, jonka hän luki eläimen silmistä. Oli ilmeistä, että hevonen tarvitsi hänen apuaan tavalla tai toisella tänä yönä, ja oikea miesten mies kun oli, hän päätti seurata. Sen enempiä viivyttelystä hän talutti hevosensa kiven luo ja nousi satulaan. 'Mene sitten', hän sanoi. 'En minä hylkää sinua, koska kerran tahdot minut mukaasi. Ei kukaan saa sanoa Delsbon rovastista, että hän kieltäytyy auttamasta ketään, joka on hädässä.'

"Näin sanoen hän päästi hevosen kulkemaan vapaasti eikä enää ajatellut muuta kuin satulassa pysyttelemistä. Siitä tuli vaivalloinen ja vaarallinen retki ja koko ajan kuljettiin ylöspäin. Metsä oli niin sakeaa, että hän ei voinut nähdä montakaan askelta eteensä, mutta hänestä tuntui kuin olisi noustu korkealle vuorelle. Hevonen pujotteli ylös vaarallisen jyrkkiä rinteitä. Jos rovasti itse olisi ollut ohjaamassa, ei hän koskaan olisi rohjennut viedä hevostaan tällaiseen maastoon. 'Ethän sinä vain aikone kiivetä Blaksoosenin harjulle?' sanoi rovasti ja naurahti samalla, sillä hän tiesi, että Blaksoosen on Helsinglannin korkeimpia vuoria.

"Ratsastaessaan rovasti alkoi huomata, etteivät hän ja hänen hevosensa olleet ainoita matkamiehiä tänä yönä. Hän kuuli kivien vierivän ja oksien taittuvan. Oli kuin olisi suuria eläimiä tunkeutunut metsän läpi. Hän tiesi, että näillä seuduilla oli paljon susia, ja hän jo ajatteli niinkin, että hevonen tahtoo viedä hänet taisteluun villipetoja vastaan.

"Yhä ylemmäksi vain mentiin, ja kuta ylemmäksi he tulivat, sitä harvemmaksi metsä muuttui.

"Lopulta rovasti ratsasti melkein kaljua vuoren selännettä, josta voi nähdä joka taholle. Hän näki äärettömät alat maata, joka nousi ja laski ja oli kaikkialla synkkien metsien peitossa. Hänen oli vaikeaa saada tästä kaikesta selkoa, mutta pian hän oli selvillä siitä, minne oli joutunut.

"Niinpä niin, minä olen kuin olenkin ratsastanut Blaksoosenille', ajatteli hän. 'Tämä ei voi olla mikään muu vuori. Tuolla lännessä minä näen Järvisön huipun ja idässä kimaltelee meri Agön ympärillä. Pohjoisessakin minä näen jotakin kiiltävää. Se on Dellen. Ja tuolla syvyydessä jalkaini alla minä näen Niamkosken valkoisen usvan. Niin on, minä olen joutunut Blaksoosenin harjalle. Olipa tämäkin seikkailu!'

"Tultuaan vuoren korkeimmalle laelle hevonen pysähtyi tuuhean kuusen suojaan niinkuin olisi tahtonut kätkeytyä sen taakse. Rovasti kumartui vähän ja työnsi pois oksat nähdäkseen tarkemmin.

"Hänen edessään oli paljas vuoren laki, mutta täällä ei ollut autiota ja tyhjää niinkuin hän oli luullut. Aukon keskellä oli suuri kallionmöhkäle ja sen ympärille oli kokoontunut paljon petoeläimiä. Rovastista näytti siltä kuin ne olisivat kerääntyneet tänne pitämään jonkinlaisia käräjiä.

"Lähinnä suurta kiveä rovasti näki karhut, jotka olivat niin raskasmuotoisia ja lujatekoisia, että ne olivat kuin turkkiin puettuja kivimöhkäleitä. Ne olivat paneutuneet maahan ja vilkuttivat levottomasti pieniä silmiään. Näki selvästi, että ne olivat nousseet talviunestaan ollakseen mukana käräjillä ja että niiden oli vaikea pysyä hereillä. Niiden takana oli muutamia satoja susia tiheissä riveissä. Ne eivät olleet unisia, vaan olivat näin keskellä talven pimeyttä vilkkaampia kuin kesällä. Ne istuivat jalkojensa päällä niinkuin koirat, pieksivät maata hännällään ja lähättivät kieli suusta riipuksissa. Susien takana hiiviskeli ilveksiä, kankeajalkaisia ja kömpelöitä, kuin rumia kissoja. Ne näyttivät välttelevän muita eläimiä ja sähähtivät vihaisesti, kun joku niistä lähestyi. Ilvesten takana oli ahmoja, joilla on kissan naama ja karhun turkki. Ne eivät viihtyneet maassa, vaan tepastelivat levottomasti leveillä kypälillään ja odottivat, milloin pääsisivät puuhun. Ja niiden takana metsän rajaan asti vilisi kettuja, kärppiä ja näätiä, jotka kaikki olivat pieniä ja erittäin kaunisrakenteisia, mutta näyttivät vieläkin verenhimoisemmilta ja hurjemmilta kuin suuremmat eläimet.

"Kaikki nämä eläimet rovasti voi nähdä varsin hyvin, sillä koko paikka oli valaistu. Korkealla kivellä sen keskellä seisoi näet metsän peikko ja piti kädessään tervasoitua, joka paloi suurena punaisena lieskana. Peikko oli niin korkea kuin metsän korkein puu, Sen hartioilla oli kuusenhavuinen viitta ja päässä naavainen tukka. Se oli aivan hiljaa kasvot metsään päin. Se tähysteli ja kuunteli.

"Vaikka rovasti näkikin kaikki ihan selvään, hän oli niin ihmeissään, että koetti taistella vastaan eikä tahtonut uskoa omien silmiensä todistusta. 'Tämähän on ihan mahdotonta', hän ajatteli. 'Minussa on jotakin hullusti. Olen ratsastanut liian kauan synkässä metsässä. Olen joutunut mielikuvitukseni valtaan.'

"Mutta siitä huolimatta hän sangen jännittyneenä katseli kaikkea ja odotti mitä oli tapahtuva.

"Hänen ei tarvinnutkaan kauan odottaa, kun metsästä kuului kellon kalkatusta. Ja heti sen jälkeen hän kuuli uudelleen liikettä ja askeleita ja risujen rusahtelemista, niinkuin silloin, kun joukko eläimiä tunkeutuu metsän läpi.

"Tuli suuri joukko kotieläimiä vuorelle. Ne astuivat esiin metsästä samassa järjestyksessä kuin ollessaan matkalla karjamajoille. Ensin kulki kellokas, sitten härkä, sitten muut lehmät ja sitten hiehot ja vasikat. Lampaat seurasivat heitä taajassa katraassa, sitten tulivat vuohet ja viimein pari hevosta ja varsat. Paimenkoira kulki karjan vieressä, mutta paimenia ei näkynyt.

"Rovastin mielestä oli sydäntä särkevää nähdä kesyjen eläinten tulevan suoraan petoeläimiä kohti. Ne näyttivät kurjilta ja hätäntyneiltä. Yksin kellokaskin asteli eteenpäin pää riipuksissa ja pelokkain askelin. Vuohien ei tehnyt mieli leikkiä eikä puskea. Hevoset koettivat pysyä rohkeina, mutta koko niiden ruumis värähteli kauhusta. Kaikkein kurjimman näköinen oli paimenkoira. Sillä oli häntä koipien välissä ja se melkein mateli maata myöten.

"Kellokas vei kulkueen aina metsänpeikon eteen, joka seisoivat kivellä vuoren huipulla. Se kiersi kiven ja kääntyi sitten takaisin metsään. Pedot eivät koskeneet ainoakaan. Ja samalla tavalla vaelsi kaikki karja rauhassa petojen ohitse.

"Eläinten vaeltaessa ohi rovasti näki, että metsänpeikko käänsi soihtuaan alaspäin milloin minkin elukan kohdalla.

"Joka kerta hänen tehdessään niin pääsi petojen suusta äänekäs ja iloinen karjunta, varsinkin silloin, kun soihtu laskeutui jonkin lehmän tai muun suuremman elukan kohdalla, mutta se eläin, joka näki soihdun kääntyvän itseään kohti, parkaisi kovasti ja kimakasti niinkuin sitä olisi puukolla pistetty, ja koko se lauma, johon se kuului, puhkesi myöskin valittamaan. Nyt rovasti alkoi ymmärtää mitä näki. Hän oli ennenkin kuullut puhuttavan siitä, että Delsbon eläimet joka kuutena vuotena kokoontuivat Blaksooseniin, jotta metsänpeikko siellä saisi merkitä, mitkä kesyt eläimet seuraavana kesänä joutuvat petoeläinten saaliiksi. Hänen tuli kovin sääli noita eläinparkoja, jotka olivat petojen vallassa, vaikkei niillä olisi pitänyt olla muita herroja kuin ihminen.

"Tuskin ensimmäinen lauma oli mennyt, kun taas kuului kellon kalkatusta metsästä ja toisen talon karja saapui samalla tavalla vuoren huipulle. Se kulki samassa järjestyksessä kuin edellinenkin lauma ja astui metsänpeikon luo, joka seisoivat siinä ankarana ja totisena ja merkitsi eläimen toisensa perästä kuolemaan. Ja tämän jälkeen tuli lauma lauman perästä keskeytyttä. Muutamia laumia olivat niin pieniä, että niissä oli vain yksi ainoa lehmä ja muutamia lampaita. Muutamissa ei ollut kuin pari vuolta. Ne tietysti tulivat köyhistä metsätorpista, mutta metsänpeikon eteen täytyi niidenkin tulla, eikä siinä säästetty toista enemmän kuin toistakaan.

"Rovasti ajatteli Delsbon talonpoikia ja heidän suurta eläinrakkauttaan. Jos he vain tietäisivät tästä, eivät he varmaankaan sallisi sen näin jatkua, hän ajatteli. He varmaankin panisivat ennemmin henkensä alttiiksi, kuin antaisivat karjansa vaeltaa karhujen ja susien keskellä saamassa tuomiotaan metsänpeikolta.

"Viimeinen lauma oli pappilan karja. Rovasti tunsikin kellokkaan kellon äänen jo pitkän matkan päästä, ja hevonenkin sen oli mahtanut tuntea. Sen joka jäsen rupesi vapisemaan ja se tuli aivan märäksi. 'Vai niin, nyt on sinun vuorosi kulkea peikon ohi ja saada tuomiosi', sanoi rovasti hevoselle. 'Mutta älä hätäile! Minä ymmärrän kyllä, miksi olet tuonut minut tänne, enkä minä jätä sinua.'

"Pappilan komea karja tuli pitkässä jonossa metsästä ja meni metsänpeikkoa ja petoeläimiä kohden. Viimeisenä oli hevonen, joka oli kantanut isäntänsä Blaksooseniin. Rovasti ei ollut astunut alas satulasta, vaan istui siinä yhä ja antoi hevosensa viedä hänet metsänpeikon eteen.

"Hänellä ei ollut pyssyä eikä veistäkään puolustukseksi, mutta hän oli ottanut esille käsikirjan ja painoi sitä rintaansa vasten, käydessään taistelemaan hirviötä vastaan.

"Ensin ei kukaan näyttänyt häntä huomaavan. Pappilan karja kulki metsänpeikon ohi niinkuin muutkin laumat. Metsänpeikko ei laskenut tervasoituaan yhdenkään pappilan elukan kohdalla. Vasta kun viisas hevonen tuli, hän teki liikkeen ikään kuin merkitäkseen sen kuolemaan.

"Mutta samassa kohotti rovasti käsikirjaansa ja soihdun valkea sattui kirjankannen ristiin. Metsänpeikolta pääsi kimakka kiljahdus ja soihtu putosi hänen kädestään maahan.

"Liekki sammui heti, ja silloin kun valo vaihtui pimeydeksi, ei rovasti voinut mitään nähdä. Ei hän myöskään kuullut mitään. Hänen ympärillään oli sama hiljaisuus, joka aina on talvella erämaassa.

"Silloin hajosivat yht'äkkiä raskaat pilvet ja halkeamasta tuli esiin täysikuu ja heitti valonsa maahan. Ja nyt rovasti huomasi seisovansa hevosineen yksin Blaksoosenin huipulla. Ei ainoatakaan petoeläintä

ollut näkyvissä. Ei mikään karja näyttänyt maata polkeneen. Mutta itse hän istui käsikirja ojennettuna ja hevonen hänen allaan vapisi ja oli vaahdossa.

"Ratsastettuaan vuorelta kotiinsa ei rovasti enää tiennyt, oliko hän nähnyt unta vai totta. Mutta hän ymmärsi, että hänen pitäisi ajatella noita eläinparkoja, jotka olivat petoeläinten vallassa. Ja hän saarnasi niin tärisyttävästi Delsbon pitäjän talonpojille, että hänen aikanaan hävitettiin tästä pitäjästä kaikki karhut ja sudet, vaikka ne sitten myöhemmin lienevät tulleet takaisin."

Tähän loppui Bernhardin kertomus. Kaikki häntä kiittivät, ja näytti jo olevan ratkaistu asia, että hän saisi palkinnon. Useimpien mielestä oli melkein sääli, että Klementin vielä piti kilpailla hänen kanssaan.

Mutta Klement alkoi kertoa pelkäämättä. "Eräänä päivänä, kun minä kävelin Skansenilla vähän matkaa Tukholmasta ja minulla oli ikävä kotiin", hän sanoi ja sitten hän alkoi kertoa pikkumiehestä, jonka oli ostanut vapaaksi, jottei sitä pantaisi häkkiin ja näyteltäisi metsän petona. Ja hän kertoi, että tuskin hän oli ehtinyt tehdä tämän hyvän työn, kun hän jo sai siitä palkkansa. Hän kertoi kertomistaan, ja sitä mukaa kuin hän kertoi, kasvoi kuulijain hämmästys, ja kun hän viimein joutui kuninkaalliseen lakeijaan ja koreaan kirjaan, olivat kaikki karjatytöt laskeneet käsityönsä polvelleen ja istuivat liikkumattomina ja tuijottivat Klementiin, jolle oli tapahtunut niin merkillisiä asioita.

Niin pian kuin Klement oli lopettanut, sanoi tyttö antavansa kaulahuivin hänelle. "Bernhard on kertonut vain semmoista, jota on tapahtunut toiselle, mutta Klement on itse ollut sadussa mukana, ja se on minusta enemmän", hän sanoi.

Muut olivat samaa mieltä. He katselivat nyt Klementiä aivan toisin silmin kuin ennen saatuaan kuulla, että hän oli puhunut kuninkaan kanssa, ja pieni soittoniekka oikein pelkäsi näyttävänsä liian ylpeältä. Mutta hänen nauttiessaan tätä suurta onneaan sattui joku kysymään, mihin hän oli pannut peukaloisen. "En ennättänyt itse asettaa sinistä maljaa", sanoi Klement. "Mutta minä pyysin lappalaisukkoa sen tekemään. Mihin se sitten on joutunut, sitä en tiedä."

Tuskin Klement oli tämän sanonut, kun pieni männynkäpy napsahti hänen nenäänsä. Se ei tullut puusta, eikä sitä ollut kukaan ihmisistäkään heittänyt. Oli aivan mahdotonta ymmärtää, mistä se oli tullut.

"Aijai, Klement!" sanoi tyttö. "Näyttää siltä kuin pikkuväki kuuntelisi, mitä täällä puhutaan. Teidän ei olisi pitänyt jättää sinistä maljaa kenenkään toisen pantavaksi."

XLI

Medelbadissa

Perjantaina kesäkuun 17. p:nä.

Kotka ja poika olivat liikkeellä ani varhain seuraavana aamuna, ja Gorgo ajatteli kyllä ehtivänsä kauas Vesterbotteniin sinä päivänä, mutta sitten sattui niin hullusti, että hän kuuli pojan sanovan itsekseen: "Tämmöisessä maassa kuin tämä, jonka yli nyt kuljemme, ei liene mahdollista kenenkään elää."

Heidän allaan oleva maa oli eteläinen Medelbad, eikä siellä ollut mitään muuta kuin autioita metsiä. Mutta kuultuaan pojan sanat kotka huusi heti: "Täällä niillä on metsä peltonaan."

Poika ajatteli, kuinka suuresti eroavatkaan toisistaan valoisat kellahtavat ruispellot, joiden hennot korret kasvavat yhdessä ainoassa kesässä, ja nuo synkät kuusimetsät, joiden lujat rungot tarvitsevat vuosikausia kypsyykseen leikattaviksi. "Kärsivällisyyttä siinä tarvitaan siltä, jonka täytyy saada elatuksensa tämmöisestä pellostä", hän sanoi. Enempää ei puhuttu, ennen kuin tultiin paikkaan, missä metsä oli hakattu, niin että maassa oli vain kantoja ja risuja. Kun he tulivat kannokon yli, kuuli kotka pojan sanovan, että kylläpä tämä oli ruma ja köyhännäköinen paikka.

"Se on pelto, joka leikattiin viime talvena", sanoi kotka heti.

Poika ajatteli, kuinka leikkuumiehet hänen kotipuolessaan kauniina kesäaamuna ajavat pelloilleen niittokoneensa ja lyhyessä ajassa kaatavat maahan suuren vainion viljan. Mutta metsäpelto leikataan talvella. Kirvesmiehet lähtevät erämaahan lumen ollessa korkeimmillaan. Yhden ainoankin puun kaataminen jo kysyy kovaa työtä, ja tämmöistä metsäpalstaa hakkaamassa heidän on kai täytynyt olla

metsässä monta viikkoa. "Pitää olla voimakasta väkeä tällaisen pellon korjaamiseen", sanoi hän.

Kun kotka oli pari kertaa liikauttanut siipiään, he huomasivat pienen majan, joka oli kannokkon reunassa. Se oli tehty paksuista kuorimattomista hirsistä, siinä ei ollut ikkunoita, ja ovena oli siinä vain irtonaisia lautoja. Katto oli ollut peitetty kaarnalla ja oksilla, mutta nyt se oli pudonnut sisään, niin että poika saattoi nähdä, että sisässä oli ainoastaan suuri kivi, joka oli toimittanut tulisijan virkaa, ja pari leveää puupenkkiä. Heidän kulkiessaan majan yli kotka kuuli pojan kummailevan, kuka oli mahtanut asua noin kurjassa majassa.

"Leikkuumiehet, jotka leikkasivat metsäpellon, asuivat täällä", huusi kotka heti.

Poika ajatteli, miten leikkuumiehet hänen kotipuolellaan palaavat illalla työstään iloisina ja reippaina ja kuinka heidän eteensä pannaan parasta, mitä emäntä on aitastaan löytänyt. Täällä on niiden työnsä tehtyään pitänyt mennä koviin penkeille majaan, joka on ulkokuonetta kehnempi. Ja mitä he söivät, sitä hän ei ollenkaan voinut ymmärtää. "Pelkään pahoin, ettei täällä pidetä työmiehille mitään elojuhlia", hän sanoi.

Vähän edempänä he näkivät kauhean kehnon tien luikertelevan metsän läpi. Se oli kaitainen ja kivinen ja kuoppainen ja monessa paikassa juoksi puroja sen poikki. Kun he kulkivat metsätien yli, kuuli kotka pojan kummailevan, mitä tällaisella tiellä mahdettiin kuljettaa.

"Tätä tietä viedään viljaa pielekseen", sanoi kotka.

Taaskin poika ajatteli, mikä iloinen elämä on kotona silloin, kun suuret, kahden hyvän hevosen vetämät vaunut kuljettavat pellolta viljaa. Ajaja istuu uljaana kuorman päällä, hevoset ylpeilevät ja kyömistävät niskaansa, ja kylälapset, jotka ovat saaneet luvan kiivetä lyhteiden päälle, istuvat siellä ja huutavat ja nauravat, iloissaan ja peloissaan. Mutta täällä kuljetetaan raskaita hirsiiä mäkiä ylös ja alas. Hevonen kiskoo varkaan itsensä pilalle ja ajaja joutuu monta kertaa epätoivoon. "Pelkään pahoin, ettei tällä tiellä ole kuulunut isoakaan ilonpitoa", sanoi poika.

Kotka leijaili eteenpäin mahtavin lennoin, ja hetken kuluttua he saapuivat joen rannalle. Täällä he näkivät paikan, joka oli aivan lastujen, tikkujen ja kaarnan peitossa. Kotka kuuli pojan kummailevan, miksi tuossa oli niin paha siivo.

"Tässä on vilja ollut kuhilaalla pieleksessä", huusi kotka.

Poika ajatteli, kuinka vilja-aumat hänen kotipuolellaan tehdään ihan talojen lähelle, niinkuin ne olisivat niiden paras koristus. Täällä ajetaan vilja autiolla virran rannalle ja jätetään siihen. "Mahtaneeko täällä kukaan mennä erämaahan lukemaan aumojaan ja vertaamaan niitä naapurin aumoihin", hän sanoi.

Hetken kuluttua he tulivat suuren Junganin virran luo, joka juoksi leveässä laaksossa. Heti paikalla oli kaikki muuttunut niin, että olisi voinut luulla tulleensa toiseen maahan. Tumma kuusimetsä oli jäänyt laaksontakaisille jyrkänlehtisille, ja rinteillä kasvoi valkorunkoisia koivuja ja haapoja. Laakso oli niin leveä, että joki monin paikoin saattoi laajeta järveksi. Rannoilla oli suuria vauraita kyliä, joiden talot olivat komeita, hyvin rakennettuja. Kun he kulkivat laakson yli, kuuli kotka pojan kummailevan, mahtoivatko nuo pellot ja niityt riittää näin lukuisalle väestölle.

"Täällä asuu leikkuuväki, joka leikkaa metsäpellon viljan", huusi kotka.

Poika ajatteli Skooneen matalia tupia ja neliöön rakennettuja taloja. Täällähän talonpojat asuivat oikeissa herrastaloissa. "Näyttääpä siltä kuin metsässä kannattaisi tehdä työtä", hän sanoi.

Kotka oli aikonut mennä pohjoista kohti suoraan Junganin yli, mutta kun hän tuli vähän matkaa joelle, kuuli hän pojan kummailevan, kuka mahtoi ottaa huostaansa hirret, sitten kun ne oli aumattu joen rannalle. Silloin pyörähti Gorgo toisaallepäin ja lensi itää kohti jokea alas. "Joki ottaa ne huostaansa ja ajaa ne myllyyn", hän huusi.

Poika ajatteli, kuinka tarkkoja kotona oltiin siitä, ettei jyvääkään saisi mennä hukkaan. Täällä uiskenteli nyt tuhansittain tukkeja virrassa, eikä kukaan näyttänyt niistä pitävän huolta. Hän oli varma siitä, ettei puoliakaan puista tullut perille sinne, mihin ne oli aiottu. Toiset kulkivat keskellä virtaa, ja niillä ei ollut mitään hätää, mutta toiset olivat joutuneet rannoille, ja ne törmäsivät niemiin tai jäivät lahtien tyyneen veteen. Järviin kokoontui hirsiiä semmoiset määrät, että veden pinta oli aivan ummessa. Siinä ne näyttivät olevan ja lepäävän kuinka kauan tahansa. Ne tarttuivat kiinni siltoihin, putouksissa ne saattoivat katketa, koskissa ne pysähtyivät kiviin ja kohosivat korkeiksi, hujuviksi ruuhkiksi. "Kuinkahan kauan tämä vilja tarvinnee joutuakseen myllyyn", sanoi poika.

Kotka lensi verkalleen Jungania pitkin. Monen paikan päällä hän pysytteli yhdessä kohti, siivet

levällään, että poika saisi oikein tarkkaan nähdä, kuinka tässä maassa viljan korjuuta toimitettiin.

Hetken kuluttua he tulivat paikkaan, jossa uittajat olivat työssä. Ja kotka kuuli pojan kummailevan, että mitähän miehiä mahtoivat olla nuo, jotka juoksivat rantoja pitkin.

"Ne ovat niitä, jotka ottavat haltuunsa kaiken sen viljan, joka on viivästynyt kulkiessaan", huusi kotka.

Poika ajatteli, kuinka tyynesti ja rauhallisesti vilja hänen kotipuoleltaan ajetaan myllyyn. Täällä juoksentelivat miehet jokirantaa pitkin kädessään pitkät keksit, ja suurella vaivalla he saivat autetuksi tukit oikealle tolalle. He kahlasivat vedessä, niin että kastuivat kantapäätä kiireeseen. He hyppivät kiveltä kivelle kauas koskeen ja juoksentelivat heiluvien tukkien päällä niin rauhallisesti kuin olisivat olleet sileällä maalla. Ne olivat reipasta ja rohkeata väkeä. "Kun näen tämän kaiken, johtuvat mieleeni Bergslagenin sepät, jotka käsittelivät tulta niinkuin se olisi ollut aivan vaaratonta", sanoi poika. "Nämä tukkimiehet leikkivät veden kanssa niinkuin olisivat sen valtiaita. He näyttävät kukistaneen sen niin, ettei se uskalla heitä vahingoittaa."

Näin he olivat vähitellen lähestyneet joen suuta, ja heidän edessään oli Pohjanlahti. Mutta Gorgo ei jatkanut matkaansa suoraan eteenpäin, vaan lensi pohjoista kohti rannikkoa pitkin. Ei hän ollut kulkenut vielä kauas, kun he näkivät allaan sahalaitoksen, niin suuren kuin pikkukaupunki. Kotka kuuli leijaillessaan sen päällä pojan mutisevan itseksensä, että kylläpä tämä on suuri ja komea paikka.

"Tässä nyt on se suuri hirsimylly, jota sanotaan Svartvikiksi", huusi kotka.

Poika ajatteli kotipuolensa tuulimyllyjä, jotka pyörivät hitaasti ja rauhallisesti vihreiden puiden ja vainioiden keskellä. Tämä mylly, jossa metsän viljaa jauhettiin, oli aivan meren rannalla. Veden päällä sen läheisyydessä uiskenteli tukkeja, joita rautakettingillä hinattiin viettävää siltaa myöten suuren ladon näköiseen huoneeseen. Mitä siellä sisällä tapahtui, sitä poika ei voinut nähdä, mutta kovaa pauhua ja kolinaa sieltä kuului, ja rakennuksen toisesta päästä tuli ulos pieniä vaunuja, jotka olivat täynnä valkeita lankkuja. Vaunut vierivät kirkkaita kiskoja myöten lautatarhaan, missä lankut asetettiin pinoihin, jotka olivat kuin kaupungin taloja. Eräässä paikassa rakennettiin uusia pinoja, toisessa purettiin vanhoja ja lankut kannettiin pariin suureen laivaan, jotka odottivat lastia. Siellä vilisi työmiehiä, ja heidän asuntonsa olivat lautatarhan takana metsään päin. "Täällähän ne tekevät työtä niin, että pian sahaavat kaiken metsän Medelbadista", sanoi poika.

Kotka liikautteli siipiään, ja heti he näkivät uuden suuren sahalaitoksen, joka oli melkein samanlainen kuin ensimmäinenkin; siinä saharakennukset, siinä lautatarhat, lastaussillat ja työmiesten asunnot.

"Tässä on toinen suuri mylly. Sen nimi on Kubikenborg", huusi kotka.

"Näen, että metsästä tulee enemmän viljaa kuin osasin uskoakaan", sanoi poika. "Mutta nyt kai hirsimyllyt ovat lopussa."

Kotka liikautti verkalleen siipiään, lensi vielä parin sahalaitoksen ohi ja tuli suureen kaupunkiin. Kun kotka kuuli pojan kummailevan, että mikähän kaupunki tämä mahtaa olla, huusi hän:

"Tämä on Sundsvall. Se on tämän seudun suurin talo", huusi hän.

Poika ajatteli Skoonen kaupunkeja, joiden hän muisti näyttävän harmailta ja vanhoilta ja totisilta. Täällä kolkossa pohjolassa oli Sundsvall kauniin lahden pohjassa ja näytti uudelta ja loistavalta. Siinä oli jotakin erityisen hullunkurista, kun sitä katseli ylhäältä päin, sillä keskellä oli rykelmä korkeita kivitaloja, niin komeita, ettei semmoisia ollut edes Tukholmassa. Kivirakennusten ympärillä oli aukio, ja sitten alkoi kehä puutaloja, joita hauskasti ja kodikkaasti ympäröivät pienet puutarhat, mutta nämä pikku talot näyttivät tietävän olevansa kivitaloja paljon huonommat eivätkä uskaltaneet niitä lähestyäkään. "Tämä on kyllä rikas ja mahtava kaupunki", sanoi poika. "Voiko olla mahdollista, että tuo karu metsämaa on saanut aikaan kaiken tämän?"

Kotka liikautti siipiään ja lensi Alnön saaren yli, joka on vastapäätä Sundsvallia. Täällä poika joutui aivan ihmeihinsä nähdessään kaikki ne sahalaitokset, jotka oli rakennettu saaren rannoille. Niitä oli täällä Alnössä toinen toisensa vieressä ja niitä oli vastapäätä olevalla mantereella, laitos laitoksessaan, lautatarha lautatarhassaan kiinni. Hän laski niitä ainakin neljäkymmeneen, mutta kyllä niitä oli enemmänkin. "Onpa merkillistä, että täällä voi olla tämmöistä", hän sanoi. "Tämmöistä elämää ja tämmöistä liikettä en ole nähnyt missään muussa paikassa koko matkalla. Tämä on merkillinen maa tämä meidän maa. Mihin vain tulen, kaikkialla on jotakin, josta ihmiset voivat elää."

AAMU ONGERMANLANNISSA

Leipä

Lauantaina kesäkuun 18. p:nä.

Kun kotka seuraavana aamuna oli lentänyt vähän matkaa Ongermanlantia kohti, hän sanoi, että hänen tänään oli nälkä ja että hänen täytyi lähteä hankkimaan ruokaa. Hän pani pojan suureen petäjään, joka oli korkealla harjulla, ja lensi sitten tiehensä.

Poika löysi hyvän istumapaikan kahden oksan haarassa ja istui siinä ja katseli Ongermanlantia. Oli kaunis aamu, aurinko kultaili puiden latvoja, heikko tuuli suhahteli havunneulasissa, mitä ihanin tuoksu nousi metsästä, suurenmoinen maisema aukeni hänen allaan ja itse hän tunsu olevansa huoleton ja iloinen. Hänen oli aivan erinomaisen hyvä olla.

Siitä oli laaja näköala kaikille haaroille. Lännessä päin oleva maa kumpuili harjuja ja vuorenhuippuja, jotka kävivät yhä korkeammiksi ja jylhemmiksi kuta kauempana ne olivat. Idässä oli myös harjuja, mutta ne kävivät yhä matalammiksi ja litistyneemmiksi, kunnes maa meren rannalla oli aivan tasaista. Kaikkialla välkkyi jokia ja virtoja, joiden kulku läpi koskien ja putousten oli työlästä niin kauan kuin ne olivat vuorten välissä, mutta jotka sitten rannikkoa lähestyessään levenivät kirkkaiksi ja suuriksi. Pohjanlahdenkin hän näki. Lähellä maata oli meri kirjavanaan saaria, ja mantereesta pisti siihen niemiä kuin hampaita, mutta ulompana se oli kirkas ja tasaisen sininen kuin kesäinen taivas. "Tämä maa on kuin joen ranta sateen jälkeen, kun purot juoksevat sitä pitkin ja kaivavat siihen uomiaan, jotka luikertelevat ja polveilevat ja juoksevat yhteen", ajatteli poika. "Ja kovin kaunista se on katsella. Muistuu mieleeni, että Skansenin lappalaisukon oli tapana sanoa, että Meidän Herramme asettaessaan Ruotsin paikoilleen oli sattunut kääntämään sen ylösalaisin. Muut sille nauroivat, mutta hän väitti, että jos he vain olisivat nähneet, kuinka kaunista ylhäällä pohjolassa on, he ymmärtäisivät, ettei alun pitäen oltu voitu tarkoittaa, että semmoinen maa olisi niin kaukana maailmasta. Ja minä melkein luulen, että hän oli oikeassa."

Kun poika oli katsellut kyllikseen maailmaa, hän irroitti repun selästään, otti esille palasen valkoista, hienoa leipää ja alkoi syödä. "En ole tainnut ikinä maistaa näin makeata leipää", hän ajatteli. "Ja kuinka paljon sitä sitten on! Siinä on minulle ainakin pariksi päiväksi. Enpä olisi osannut eilen tähän aikaan aavistaakaan, että tänään olisin näin rikas."

Popsiessaan hän muisteli, kuinka oli saanut leivän. "Sen syöminen on minusta varmaankin niin hauskaa sentähden, että sain sen niin kauniilla tavalla", hän tuumi.

Kotka oli jättänyt Medelbadin jo eilisenä iltana, ja tuskin hän oli kulkenut Ongermanlannin rajan yli, kun poika oli huomannut laakson ja joen.

Harjujen välissä oleva laakso oli ollut niin leveä, että poika oli ajatellut, eikö se ehkä ollut nykyistä paljon suuremman ja leveämmän joen kaivama. Kun laakso oli tullut valmiiksi, oli se jotenkuten mahtanut tulla täyteen hiekkaa ja maata, ei tosin kokonaan, mutta pitkän matkaa vuoristoon päin. Ja tämän irtonaisen täytteen läpi oli se joki, joka nyt kulki laakson läpi ja joka oli hyvin leveä ja vesirikas sekin, kaivanut syvän uoman. Se oli leikellyt itselleen komeat rannat: milloin oli siinä pehmoisia rinteitä, jotka kukkivat niin komeasti, että ne pojan silmään asti loistivat punaisina, sinisinä ja keltaisina; milloin kohosivat ne osat rantatörmää, jotka olivat olleet niin kovia, ettei vesi ollut voinut niitä kuluttaa, joen rannasta jyrkkinä muureina ja torneina.

Matkatessaan ylhäällä korkeudessa poika oli ollut näkevinään yht'aikaa kolme erilaista maailmaa. Laakson pohjassa, jossa joki virtasi, oli yksi maailma. Siellä uitettiin tukkeja, siellä kulki höyrylaivoja sillasta siltaan, siellä hyrisivät sahat, siellä lastattiin suuria laivoja, siellä pyydettiin lohia, siellä soudettiin, purjehdittiin, siellä lenteli edestakaisin suuri joukko pääskysiä, joilla oli pesänsä joen äyräessä.

Mutta yhtä kerrosta korkeammalla, tasaisella maalla, joka ulottui aina vuoriseutuun saakka, oli toinen maailma. Siellä oli taloja, kyliä, kirkkoja, siellä kylvivät talonpojat peltojaan, kulki karja laitumella, siellä vihersivät niityt, siellä työskentelivät naiset pienissä kaalimaissaan, siellä luikerteli maanteitä ja ujui ratoja, joita myöten junat mennä jyrisivät.

Ja kaiken tämän takana, ylhäällä metsäisillä harjuilla, hän näki kolmannen maailman. Siellä hautoivat

koppelot muniaan, siellä seisoivat hirviä tiheissä viidakoissa, siellä väijyivät ilvekset, siellä nakertelivat oravat, siellä tuoksui havumetsä, siellä kukkivat mustikan varret, siellä helähdyttelivät laulurastaat.

Nähdessään vauraan jokilaakson poika oli alkanut vaikeroida nälkäänsä. Hän ei ollut saanut syödä kahteen päivään ja nyt hän oli ihan nälkään näentymässä.

Gorgo ei tahtonut kuulla sanottavan, että pojalla oli huonompi olo seuratessaan häntä kuin matkatessaan villihanhien seurassa, ja hän oli heti hiljentänyt vauhtiaan. "Mikset puhunut siitä ennen?" hän oli sanonut. "Sinä saat ruokaa niin paljon kuin tahdot. Ei sinun tarvitse nähdä nälkää sentähden, että sinulla on kotka matkatoverinasi."

Kohta oli kotka huomannut talonpojan, joka kylvi peltoaan aivan lähellä joen rantaa. Mies kantoi jyviä vasussa, joka riippui hänen rinnallaan, ja joka kerta kun se tyhjentyi, meni hän ottamaan uutta siementä säkistä, joka oli pellon pientarella. Kotka oli laskenut, että tuo säkki oli täynnä parasta ruokaa, mitä poika saattoi toivoa syödäkseen, ja hän oli laskeutunut sitä kohti.

Mutta ennen kuin kotka oli ehtinyt maahan, oli hänen ympärillään syntynyt hirvuinen meteli. Siinä luulossa, että kotka aikoi iskeä johonkin lintuun, oli siihen rientänyt variksia, varpusia ja pääskysiä. "Pois, ryöväri! Pois, linnuntappaja, pois!" olivat ne huutaneet. Ne olivat pitäneet semmoista melua, että talonpoika oli huomannut kotkan ja rientänyt hätään. Silloin kotkan oli pitänyt paeta. Poika ei ollut saanut ainoatakaan jyvää.

Ne olivat kummallisia nuo pikkulinnut. Ne eivät olleet ainoastaan pakottaneet kotkaa pakenemaan, vaan olivatpa vielä seuranneet häntä pitkän matkaa laaksoa ylös, ja kaikkialla olivat ihmiset kuulleet heidän huutonsa. Naiset olivat tulleet pihamaalle ja räpyttäneet käsiään, niin että ne olivat räiskyneet kuin yhteislaukaukset, ja miehet olivat juosseet haulikkoineen hätään.

Noin oli käynyt joka kerta, kun kotka oli laskeutunut maata kohti. Poika oli herennyt toivomasta, että kotka voisi hankkia hänelle ruokaa. Hän ei ollut koskaan ennen ajatellut, että Gorgo oli niin vihattu ja inhottu. Melkein kävi sääliksi poloinen.

Hetken kuluttua he olivat lentäneet suuren talon yli, jossa emännällä näkyi olleen leipomus sinä päivänä. Hän oli nyt asettanut vastapaistettuja kakkuja laudalle jäähtymään ja seisoivat itse vieressä vartioimassa niitä kissoilta ja koirilta.

Kotka oli laskeutunut pihan yläpuolelle, mutta ei ollut uskaltanut mennä ottamaan ihan emännän edestä. Hän oli lennellyt epäroiden sinne ja tänne. Pari kertaa hän oli ollut kattojen tasalla, mutta sitten hän taas oli kohonnut.

Mutta nyt oli emäntä huomannut kotkan. Hän oli nostanut päätään ja seurannut häntä silmillään. "Tuopa käyttäytyy kummallisesti", oli hän sanonut. "Näyttää kuin sen tekisi mieli minun vehnäpulliani."

Nainen oli kaunis, kookas ja vaaleaverinen, ja hänen kasvonsa olivat iloiset ja avomieliset. Hän oli nauranut sydämensä pohjasta, ottanut pelliltä pullan ja pitänyt sitä ilmassa päänsä päällä. "Kun tahtonet, niin tule ottamaan!" oli hän sanonut.

Kotka ei ollut ymmärtänyt hänen sanojaan, mutta oli oitis oivaltanut, että emäntä tahtoi antaa hänelle leivän. Nuolen nopeudella hän oli ampaissut leipää kohti, tarttunut siihen ja paennut taas takaisin korkeuteen.

Kun poika oli nähnyt kotkan pitävän leipää kynsissään, oli hänelle tullut vedet silmiin. Osaksi hän oli itkenyt siitä ilosta, että pääsi näkemästä nälkää, mutta häntä oli myös liikuttanut se, että emäntä oli antanut leipänsä julmalle petolinnulle.

Ja nyt istuessaan siinä hongan latvassa hän saattoi palauttaa muistiinsa tuon kookkaan, vaaleaverisen naisen juuri semmoisena kuin hän oli ollut seisossaan pihamaalla ja ojentaessaan leipää ilmaan.

Tuo nainen oli kyllä tiennyt linnun olevan kotkan, rosvon, jota ihmisten oli tapana laukauksin tervehtiä, ja hän oli kai nähnyt hänen selässään olevan kummallisen olennonkin, mutta hän ei ollut ajatellut, ketä ne olivat, vaan oitis ymmärrettyään niiden olevan nälkäisiä antanut heille osan makeasta leivästään.

"Jos minä kerran tulen takaisin ihmiseksi", ajatteli poika, "niin minä lähden ja haen käsiini tuon kauniin naisen tuon suuren joen varrelta ja kiitän häntä siitä, että hän oli meille niin hyvä."

Syödessään vielä aamiaistaan poika tunsu yks'kaks' savun hajua pohjoisesta päin. Hän kääntyi heti sinnepäin ja näki pienen savupatsaan kuin valkoisen usvan nousevan eräältä metsäharjulta; ei lähimmältä, vaan sen takaiselta. Oli hiukan kummallista nähdä savua metsässä, mutta saattoihan siellä olla karjamaja, ja tytöt kai keittivät aamukahviaan.

Oli ihmeellistä, kuinka tuo savu lisääntyi ja levisi. Se ei voinut tulla mistään karjamajasta, mutta ehkä oli metsässä hiilenpolttajia. Skanssenilla hän oli nähnyt hiilimajan ja hiilihaudan, ja hän oli kuullut, että niitä oli näissä metsissä. Mutta hiilenpolttajathan taisivat tehdä työtään enimmäkseen syksyllä ja talvella.

Savupilvi suureni hetki hetkeltä. Nyt tupruili sitä koko vuorenselänlehteltä. Ei ole mahdollista, että hiilihaudasta tulee niin paljon savua. Se mahtoi olla jonkinlainen tulipalo, sillä suuri joukko lintuja lähti lentoon ja muutti lähimmälle harjulle. Sekä haukat että metsot ja muut linnut, jotka olivat niin pieniä, ettei niitä voinut tuntea, pakenivat paloa.

Pieni valkoinen savupatsas oli kasvanut raskaaksi, valkoiseksi pilveksi, joka vyöryi harjun rinnettä alas ja painui laaksoon. Pilvestä lenteli kipinöitä ja nokihiutaleita, ja silloin tällöin näkyi punainen liekki savun keskellä. Siellä oli syttynyt mahtava tulipalo, sen näki kaikesta. Mutta mikä ihme siellä paloi? Ei suinkaan siellä voinut olla mitään suurta taloakaan metsän peitossa.

Eikä tuo tuommainen savun paljous voinut tulla yhdestä talosta. Nyt ei tullut savua ainoastaan harjulta; myöskin alhaalta laaksosta, jota poika ei voinut nähdä sentähden, että se oli lähimmän harjun peitossa, tuprusi savua. Tulipalon vallassa ei saattanut olla mikään muu kuin metsä.

Oli vaikea uskoa, että tuore, vihreä metsä saattoi palaa, mutta kyllä se sittenkin paloi. Mutta jos todellakin metsä paloi, silloin tuli ehkä joutuisi hänenkin luokseen? Ei se tosin näyttänyt kovin luultavalta, mutta hyvä kuitenkin olisi, jos kotka tulisi pian takaisin. Olisi parasta päästä pois tästä. Jo savun hajukin, jota hänen täytyi hengittää, häntä kiusasi.

Oli kauheaa tuo tuommainen rätinä ja pauke, joka nyt yht'äkkiä alkoi kuulua. Se tuli lähimmältä harjulta.

Siellä oli ylinnä korkea petäjä, juuri semmoinen kuin se, missä hän istui. Se oli niin korkea, että se pisti esiin yli muiden puiden. Äsken se oli helottanut korean punaisena aamuvalossa, nyt kimmeltelivät kaikki neulaset ja puu syttyi palamaan. Niin kauniilta se ei kyllä koskaan ennen ollut näyttänyt, mutta nyt se saikin viimeistä kertaa näyttää kauneuttaan. Petäjä oli harjulla ensimmäinen puu, joka syttyi palamaan, eikä ollut mahdollista ymmärtää, kuinka tuli oli voinut päästä sen kimppuun. Oliko se lentänyt punaisin siivin vai oliko se madellut sinne maata myöten kuin käärme? Niin, sitä ei voinut sanoa, mutta siinä se nyt kuitenkin oli. Koko honka suitsusi kuin risukokko.

Kas niin! Nyt tuprahteli valkoista savua monesta paikasta. Metsävalkea oli kyllä sekä lintu että käärme. Se voi sekä heittäytyä ilmojen halki pitkät matkat että hiipiä maata myöten. Se sytytti koko harjun palamaan samalla haavaa.

Linnuille tuli kiire lähtö. Ne lehahtivat ylös savun sisästä kuin suuret nokihiutaleet, lensivät laakson poikki ja tulivat sille harjulle, missä poika istui. Kissapöllö istui hänen viereensä honkaan ja aivan hänen päänsä päälle asettui kanahaukka. Ne olisivat olleet vaarallisia naapureita jonakin toisena päivänä, mutta nyt ne eivät katsahaneet häneen päinkään. Ne vain tuijottivat tuleen eivätkä nähtävästi voineet ymmärtää, mikä metsälle oli tullut. Näätäkin kipaisi hongan latvaan, asettui oksan viimeiselle huipulle ja katseli palavaa metsäkukkulaa kirkkain silmin. Ihan nädän vieressä istui orava, mutta ne eivät näkyneet huomaavan toisiaan.

Nyt tuli syöksy jo laakson rinnettä alas. Se sähisi ja pauhasi niinkuin myrsky. Savun läpi näkyi, kuinka liekit lensivät puusta puuhun. Ennen kuin jokin kuusi syttyi palamaan, se kietoutui ensiksi hienoon savuhuntuun, sitten alkoivat kaikki neulaset yht'aikaa hehkua ja sitten ne räsähtivät ja syttyivät.

Alhaalla laaksossa, joka oli hänen allaan, juoksi pieni puro, jonka reunalla kasvoi leppiä ja koivun vesoja. Näytti siltä kuin tuli pysähtyisi siihen. Lehtipuut eivät olleet niin herkat syttymään kuin havupuut. Metsävalkea seisoikin muurin edessä eikä voinut päästä edemmä. Se hehkui ja rätisi, koetti hypätä hongikkoon puron toiselle puolelle, mutta ei ulottunut sinne saakka.

Hetkeksi pysähtyi tulen kulku, mutta sitten nakkautui pitkä liekki kuivaan honkaan, joka seisoikin vähän matkaa rinteellä, ja heti oli honka ilmituleessa. Ja samassa oli tuli päässyt puron poikki. Kuumuus oli niin kova, että jokainen puu rinteellä oli valmis syttymään. Ja kohisten ja pauhaten kuin tuimin koski riensi tuli pojan harjua kohti.

Silloin lähtivät haukka ja kissapöllö lentoon ja näätä livisti alas puusta. Tuossa tuokiossa tuli oli

saavuttava hongan latvan. Pojan täytyi lähteä liikkeelle hänenkin. Ei ollut helppo sujuttautua alas petäjän suoraa pitkää runkoa. Hän piti siitä kiinni niin hyvin kuin voi, liukui oksien välitse ja putosi lopulta suin päin maahan. Mutta ei hänellä ollut aikaa katsoa, oliko vahingoittunut. Täytyi vain rientää pakoon. Tuli iski kuin tuulispää petäjään, maa hänen allaan oli lämmin ja alkoi suitsuta. Hänen toisella puolellaan juoksi ilves, toisella luikerteli pitkä kyykäärme, ja aivan käärmeen vieressä kaakatteli naarasteeri, ajaen edellään pieniä untuvapoikasiaan.

Kun pakenevat olivat tulleet rinteeseen alle, kohtasivat he ihmisiä, jotka olivat tulleet sammuttamaan paloa. Ne olivat kyllä jo olleet siellä pitkän aikaa, mutta poika oli tuijottanut niin herkeämättä sinnepäin, mistä tuli lähestyi, ettei ollut heitä huomannut. Tässäkin painanteessa oli puro ja leveä rivi lehtipuita, ja niiden takana tekivät ihmiset työtään. He kaatoivat lähinnä leppiä olevat havupuut, kantoivat vettä purosta ja valoivat sitä maahan, ja kitkivät pois sammaleen ja suopursun, ettei tuli pääsisi hiipimään maata myöten.

Ihmisetkin ajattelivat vain kulovalkeaa, joka nyt syöksyi heitä kohti. Pakenevat eläimet juoksivat heidän jalkojensa lomitse, mutta he eivät katsaneet niihin päinkään. He eivät iskeneet kyykäärmettä, he eivät koettaneet ottaa kiinni teertä, kun se juoksenteli edestakaisin puron rantaa pienten piipittävien poikastensa kanssa, eivätkä he välittäneet Peukaloisestakaan. Heillä oli kädessään purossa kastelemiaan havunoksia, ja niiden avulla heillä näytti olevan aikomus käydä taisteluun tulta vastaan. Heitä ei ollut kovinkaan monta. Oli ihmeellistä nähdä heidän seisovan siinä valmiina taisteluun, kun kaikki muut pakenivat.

Kun tuli laskeutui rinnettä alas pauhaten ja ryskyen ja sietämättömän kuumana, valmiina nakkautumaan puron ja lehtipuumuurin yli päästökseen toiselle rannalle pysähtymättä, silloin väistyivät ihmiset alussa ikään kuin eivät olisi voineet enää kestää. Mutta pako ei kestänyt kauan. He kääntyivät takaisin.

Metsäpalo teki hyökkäyksensä hirvittäväällä voimalla. Kipinät heittäytyivät tulisateena lehtipuiden päälle, pitkät liekit luikertelivat sähisten savun keskestä, ikään kuin vastapäätä oleva metsä olisi imenyt heitä itseensä.

Mutta tuli pysähtyi lehtipuihin, ja niiden takana tekivät ihmiset työtään. Missä maa alkoi höyrytä, siihen he kantoivat vettä ämpäreillään ja jäädyttivät sitä. Kun jokin puu kietoutui savuun, he kävivät kirveillään sen kimppuun ja kaatoivat sen nopeasti maahan ja sammuttivat liekit. Kun tuli hiipi kanervikkoon, he tukahduttivat sen märillä kuusenoksilla.

Savu sakeni niin, että se kietoi sisäänsä kaiken. Ei voinut nähdä, kuinka taistelua käytiin, mutta kyllä oli helppo ymmärtää, että kovalle siellä otti ja että palo monta kertaa oli vähällä tunkeutua edemmäksi.

Mutta ajatella, että hetken kuluttua tulen kova pauhu heikkeni ja savu haihtui! Silloin olivat lehtipuut menettäneet jok'ikisen lehtensä, maa niiden alla oli palanut mustaksi, ihmiset olivat nokisia ja hikisiä, mutta metsäpalo oli masennettu. Se oli lakannut palamasta ilmi tuleessa. Savu mateli valkeana ja pehmoisena maata myöten ja sen keskestä nousi mustia runkoja. Mitään muuta ei ollut enää jäljellä kauniista metsästä.

Poika oli kiivennyt kivelle ja seiso siinä katsellen, kuinka tulta sammutettiin. Mutta kun metsä oli pelastettu, alkoi vaara väijyä häntä. Kissapöllö ja haukka käänsivät yht'aikaa katseensa häneen.

Silloin hän kuuli tutun äänen kutsuvan. Gorgo, ilmojen kuningas, tuli suhahtaen metsästä. Ja kohta keinui poika ylhäällä pilvissä, eikä häntä enää mikään vaara uhannut.

XLIII

VESTERBOTTEN JA LAPINMAA

Viisi tiedustelijaa

Ollessaan Skanssenilla oli poika eräänä päivänä istunut Bollnäsin tuvassa ja kuunnellut mitä Klement Larsson ja lappalaisukko olivat puhelleet Norlannista. Molemmat he olivat olleet selvillä siitä, että se oli Ruotsin paras osa, mutta Klement Larssonista olivat Ongermanjoen eteläpuolella olevat seudut parhaat, jota vastoin lappalaisukko väitti, että tämän joen pohjoispuolella olevat tienoot olivat muita ehommat.

Heidän tässä puhellessaan tulikin yht'äkkiä ilmi, ettei Klement koskaan ollut käynyt Härnösandia pohjoisempaan, ja silloin täytyi lappalaisukon nauraa miehelle, joka puhui niin varmasti seuduista, joita ei ollut koskaan nähnyt. "Minun täytyy varmaankin kertoa sinulle satu, niin että saat tietää, miltä näyttää Vesterbottenissa ja Lapinmaassa, tuossa suuressa Saamemaassa, jossa et ole koskaan käynyt", hän sanoi. — "Ei kukaan saa sanoa minusta, että olen kieltäytynyt kuulemasta satua, niinkuin ei koskaan ole sanottu sinusta, että olet kieltäytynyt juomasta kahvia", sanoi Klement, ja lappalaisukko alkoi kertomuksensa.

"Tapahtui kerran, Klement, että linnut, jotka asuvat Ruotsissa etelään päin suuresta Saamemaasta, alkoivat huomata asuvansa liian ahtaasti ja tuumivat muuttamaan pohjoiseen. Ja niin he kokoontuivat neuvottelemaan. Nuoret ja innokkaat tahtoivat heti lähteä muuttoretkelle, mutta vanhat ja viisaat saivat ajetuksi asian niin, että ensin lähetettäisiin tiedustelijoita tutkimaan vierasta maata. 'Lähetäköön kukin viidestä suuresta lintukansasta tiedustelijansa', sanoivat viisaat, 'niin että me kaikki saamme tietää, onko meille pohjoisessa asuinpaikkoja, ruokaa ja piilopaikkoja!'

"Viisi hyvää ja viisasta lintua valittiin heti viiden suuren lintukansan keskuudesta. Metsälinnut valitsivat metson, niittyjen ja vainioiden asujat kiurun, merilinnut lokin, vesilinnut kuikan ja tunturien linnut pulmusen.

"Kun nämä viisi lintua olivat lähdössä matkalle, sanoi metso, joka oli suurin ja mahtavin: 'Meidän edessämme ovat isot alueet. Jos matkustamme yhdessä, kestää kauan, ennen kuin olemme lentäneet kaiken sen maan yli, joka meidän on tutkittava. Jos taas matkustamme kukin erikseen ja tutkimme kukin oman osamme maata, voimme saada koko asian toimitetuksi parissa päivässä.'

"Muut neljä tiedustelijaa olivat sitä mieltä, että tuuma oli viisas, ja he suostuivat siihen. Sovittiin, että metso tutkisi keskimaan, kiuru lentäisi vähän idempänä ja kalalokki vieläkin idempänä siellä, missä maa vaipuu mereen. Kuikka suostui lentämään vähän lännempänä kuin metso ja pulmunen Ruotsin länsirajaa pitkin.

"Tässä järjestyksessä linnut lähtivät matkaamaan pohjoista kohti niin pitkälle kuin maata riitti. Sitten he kääntyivät takaisin ja kertoivat kokoontuneille linnuille, mitä olivat nähneet.

"Kalalokki, joka oli lentänyt aavan meren partaalla, sai ensiksi sananvuoron.

"Tuolla pohjoisessa on hyvä maa. Se on täynnä kalaisia salmia ja metsäisiä niemiä ja saaria. Useimmat niistä ovat asumattomia, ja merilinnut löytävät sieltä riittävästi asuinpaikkoja. Ihmiset siellä kyllä jonkin verran kalastelevat ja liikuskelevat salmissa, mutta eivät niin paljon, että se häiritsisi meitä lintuja. Jos merilintujen kansa tahtoo seurata neuvoani, niin muuttakoon heti pohjoiseen.'

"Kalalokin jälkeen tuli kiuru, joka oli tutkinut maan läheltä rannikkoa.

"En ymmärrä, mitä kalalokki tarkoittaa saarillaan ja niemillään', hän sanoi. 'Minä olen matkannut suurten vainioiden ja mitä ihanimpien kukkasniittyjen yli. En koskaan ole nähnyt maata, jossa olisi niin paljon suuria jokia. Oli ilo nähdä niiden leveinä ja mahtavina rauhallisesti virtailevan läpi tasaisen lakeuden. Jokivarsilla ovat talot niin tiheässä kuin kaupungin kadun varrella, ja jokien suussa on kaupunkeja, mutta niiden välillä on maa hyvin autiota. Jos niittyjen ja vainioiden linnut haluavat seurata neuvoani, siirtykööt heti pohjoiseen.'

"Kiurun jälkeen tuli metso, joka oli lentänyt maan keskiosassa.

"En ymmärrä, mitä kiuru tarkoittaa niityillään, enkä mitä kalalokki saaristollaan', hän sanoi. 'Minä en ole koko matkallani nähnyt muuta kuin honkametsiä ja kuusimetsiä. Siellä on myöskin paljon suuria soita ja monta kuohuvaa ja virtaavaa jokea, mutta kaikki, mikä ei ole suota tai jokea, on mustaa, tummaa havumetsää. En ole nähnyt vainioita, en ole nähnyt ihmisasuntoja. Jos metsälintujen kansa tahtoo seurata neuvoani, muuttakoon heti pohjoiseen päin.'

"Metson jälkeen tuli kuikka, joka oli tarkastanut metsäseudun takaisen maan.

"En ollenkaan ymmärrä, mitä metso tarkoittaa metsillään enkä myöskään tiedä, missä kiurun ja kalalokin silmät ovat olleet', sanoi kuikka. 'Siellähän on tuskin ollenkaan maata, tuolla ylhäällä. Eihän siellä ole muuta kuin suuria järviä. Kauniiden rantojen välissä on tummansinisiä tunturijärviä, jotka purkautuvat kuohuviksi koskiksi. Näin muutamien järvien rannoilla kirkkoja ja suuria kirkonkyliä, mutta toiset olivat autioita ja rauhallisia. Jos vesilintujen kansa tahtoo noudattaa neuvoani, muuttakoon heti pohjoista kohti.'

"Viimeksi puhui pulmunen, joka oli lentänyt Ruotsin länsirajaa pitkin.

"En ymmärrä, mitä kuikka tarkoittaa järvillään, enkä myöskään, minkä maan metso ja kiuru ja

kalalokki ovat mahtaneet nähdä', sanoi hän. 'Minä löysin tuolta pohjoisesta suuren tunturimaan. En minä nähnyt tasankoja enkä suuria metsiä, vain vuorenhuippuja vuorenhuippujen, ylänköä ylängön jälkeen. Näin jääkenttiä ja lunta ja vuorivirtoja, joiden vesi on valkoista kuin maito. En huomannut lainkaan peltoja enkä niittyjä, vaan ainoastaan semmoisia maita, joissa kasvaa pajuja, vaivaiskoivuja ja jäkälää. En tavannut talonpoikia, en kotieläimiä, en taloja, ainoastaan lappalaisia, poroja ja lappalaiskotia. Jos tunturilintujen kansa haluaa seurata neuvoani, muuttakoon se heti pohjoiseen päin.'

"Kun nuo viisi tiedustelijaa olivat puhuneet tällä tavalla, he alkoivat haukkua toisiaan valehtelijöiksi ja olivat jo vähällä käydä toistensa kimppuun osoittaakseen kukin olevansa oikeassa. Mutta ne vanhat ja viisaat linnut, jotka olivat lähettäneet heidät, olivat kuunnelleet heidän puhettaan mielihyvin ja rauhoittivat nyt riiteleviä.

"Älkää olko vihoissanne toisillenne', he sanoivat. 'Me ymmärrämme teidän sanoistanne, että siellä pohjoisessa on sekä suuri tunturimaa että suuri järvimaa ja metsämaa, sekä suuri tasankomaa että suuri saaristomaa. Siellä on maata enemmän kuin odotimmekaan. Siellä on maata enemmän kuin monessa kuningaskunnassa.'"

Vaeltava maa

Lauantaina kesäkuun 18. p:nä.

Poika oli tullut ajatelleeksi lappalaisukon kertomusta, koska hän nyt itsekin kulki sen maan yli, josta tämä oli puhunut. Kotka oli sanonut hänelle, että tasainen rannikkoseutu, joka oli heidän allaan, oli Vesterbotten, ja että sinertävät harjut kaukana lännessä jo olivat Lapinmaata.

Tuntui hauskalta jo sekin, että taas sai istua turvallisena Gorgon selässä, kaiken tuon kauhistavan jälkeen, mitä hän oli kokenut metsäpalon aikana, mutta hyvin ihanaa oli tämä matkantekokin. Aamulla oli tuuli ollut pohjoisessa, mutta nyt se oli kääntynyt etelään, niin että heillä nyt oli myötätuuli, eikä ilmassa tuntunut viimaa. Matkanteko kävi niin rauhallisesti, että pojasta välistä tuntui kuin he seisoisivat yhdessä kohti ilmassa. Hänestä näytti kuin kotka olisi liikutellut siipiään liikahtamatta paikaltaan. Sen sijaan oli kaikki heidän allaan liikkeessä. Koko maa ja kaikki mitä siinä oli vetäytyi hiljaa etelää kohti. Metsät, talot, niityt, aidat, joet, kaupungit, saaret, sahat, kaikki oli liikkeessä. Hän ihmetteli, minne kaikki tuo oli matkalla. Olivatko ne kyllästyneet oloonsa niin kaukana pohjoisessa ja muuttivatko ne nyt etelään?

Kaiken sen keskellä, joka vaelsi etelää kohden, näki hän vain yhden, joka pysyi paikallaan, ja se oli rautatiejuna. Se oli aivan heidän allaan, ja junan laita oli sama kuin Gorgonkin, se ei liikahtanut paikaltaan. Veturista tuprusi savua ja kipinöitä; poika kuuli, kuinka pyörät kalisivat kiskoja vastaan, mutta juna ei liikahtanutkaan. Metsät liukuivat sen ohi, ratavartijain asunnot liukuivat sen ohi. Portit ja sähkölennätinpylväät liukuivat sen ohi, mutta juna seiso i yhdessä kohti. Tuli vastaan leveä joki ja suuri silta, mutta joki ja silta liukuivat junan alitse niinkuin ei mitään. Viimein tulla viiletti sieltä asema. Asemapäällikkö seiso i asemasillalla ja piti kädessään punaista lippuaan ja kulki hiljaa junaa vastaan. Kun hän heilutti pientä lippua, tuprusi veturin piipusta vielä mustempia savupilviä ja se vihelsi hätäisesti niinkuin olisi valitellut sitä, että sen täytyi seisoa paikoillaan. Mutta samassa sekin alkoi liikkua. Samalla tavalla kuin rautatieasema ja kaikki muukin liukui sekin nyt etelää kohti. Mutta silloin poika nosti katseensa maasta ja koetti katsoa suoraan eteensä. Hänestä tuntui kuin hänen päättään olisi pyörryttänyt tuon omituisen rautatiejunan katseleminen.

Mutta kun poika oli vähän aikaa istunut ja tuijottanut pientä valkoista pilveä, uuvutti häntä sekin ja hän katsoi taas alas maahan. Yhä hänestä vain näytti, että hän ja kotka pysyivät yhdessä kohti paikoillaan ja että kaikki muu kulki etelään. Istuessaan siinä kotkan selässä ja kun ei ollut muutakaan tekemistä, hän askarteli huvikseen omien ajatusten parissa ja kuvitteli, että koko Vesterbotten oli matkalla etelää kohti. Ajatella, jos tuo pelto, joka nyt kiittää hänen allaan ja joka mahtaa olla juuri kylvetty, koska siinä ei näy ainoakaan vihreää orasta, mennä huristaisi Skooneen, missä ruis jo on tähkällä tähän aikaan vuodesta.

Havumetsät olivat muuttuneet täällä pohjoisessa. Puut olivat harvassa, oksat olivat lyhyet, neulaset melkein mustat, monen puun latva oli paljas, ja ne näyttivät sairailta. Maa niiden alla oli täynnä vanhoja runkoja, joita ei kukaan ollut huolinut korjata. Jos tuommoinen metsä joutuisi niin kauas, että se saisi nähdä Kolmårdenin! Kyllä se varmaan tuntisi oman surkeutensa.

Ja tuo puutarha, jonka hän näki juuri nyt! Siinä oli kauniita puita, mutta ei hedelmäpuita eikä jaloja lehmuksia eikä kastanjoita, vaan ainoastaan vaahteroita ja koivuja. Siinä oli kauniita pensaita, mutta ei suinkaan seljoja, ainoastaan tuomia ja sireenejä. Siinä oli myös kasvitarhamaata, mutta se ei ollut puhdistettua eikä istutettua. Ajatella, jos semmoinen puutarha hurah taitaisi johonkin herraskartanon

puutarhaan Sörmlantiin! Kyllä kai sen täytyisi pitää itseään oikeana erämaana.

Tai tämä niitty, joka on niin täynnä pieniä harmaita latoja, että ainakin puolet maasta on mennyt niiden tonttipaikoiksi. Jos se lähtisi menemään Itä-Göötanmaahan, niin kyllä varmaan talonpoikien silmät siellä selälleen lentäisivät.

Mutta jos tuo suuri petäjäkangas, joka oli hänen allaan ja jossa petäjät eivät seisoneet suorina ja kankeina niinkuin tavallisessa metsässä, vaan olivat tuuheaoksaisina ja paksulatvaisina järjestäytyneet hauskoihin ryhmiin mitä ihanimmalle jäkälämatolle, jos tuo petäjäkangas lähtisi menemään ja pysähtyisi Övedsklosterin puistoon, silloin täytyisi sikäläisen komean puistonkin myöntää, että on se verta verrallakin.

Ajatella, jos tuo puukirkko, jonka seinät oli peitetty punaisilla puusuomuksilla ja jonka kellotapuli oli kirjavaksi maalattu ja jonka ympärillä oli pieni kaupunki kirkkomajoja, ajatella, jos se mennä karahuttaisi jonkin lujarakenteisen Gotlannin kirkon ohi! Mahtaisi niillä olla puhumista!

Maakunnan ylpeytenä ja kunniana olivat sen mahtavat tummat joet ja komeat laaksot, jotka olivat täynnä taloja, tukkipuita, sahalaitoksia, kaupunkeja. Jokien suussa oli lukemattomia höyrylaivoja. Jos tuollainen joki näyttäytyisi etelämpänä, niin saisivat kaikki Taalainjoen eteläpuolella olevat joet häpeissään ryömiä maan alle.

Ja ajatella, jos tuommoinen äärettömän suuri tasanko, niin helposti viljeltävä ja niin sopivalla paikalla oleva, liukuisi köyhien Smoolannin talonpoikien silmien editse! Silloin he varmaan juoksisivat pois laihoilta kiviperäisiltä pellontilkareiltaan ja alkaisivat viljellä tasankoa.

Yhtä täällä oli enemmän kuin missään muualla, valoa. Kurkia seiso ja nukkui soilla; taisi jo olla yö, mutta valo viipyi. Aurinko ei ollut mennyt etelään niinkuin kaikki muu. Se oli sen sijaan mennyt niin kauas pohjoiseen, että se nyt paistoi poikaa suoraan silmiin. Eikä se tänä yönä näyttänyt aikovankaan laskeutua taivaanrannan taa. Ajatella, jos tuo valo ja tuo aurinko helottaisi Västra Vemmenhögissä! Kylläpä maistaisi Holger Niilonpojalle ja hänen vaimolleen saada tehdä työtä kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa.

Uni

Sunnuntaina kesäkuun 19. p:nä.

Poika nosti päätään ja katseli ympärilleen aivan unenpöpperössä. Tämä oli sangen omituista. Tässä hän nukkui paikassa, jota ei koskaan ollut nähnyt. Ei, hän ei ollut koskaan nähnyt laaksoa, jossa nyt makasi, eikä myöskään vuoria, jotka olivat sen ympärillä. Hän ei tuntenut pyöreätä järveä, joka oli keskellä laaksoa, eikä hän ollut koskaan nähnyt semmoisia kurjia vaivaisia koivuja kuin ne, joiden alla hän nyt lepäsi.

Ja missä oli kotka? Häntä ei näkynyt missään. Gorgo oli mahtanut hylätä hänet. Olipa sekin seikkailu.

Poika paneutui taas maahan, sulki silmänsä ja koetti muistella, kuinka oli ollut silloin, kun hän oli nukkunut.

Hän muisti, että niin kauan kuin hän oli kulkenut Vesterbottenin yli, hänestä oli tuntunut kuin hän ja kotka olisivat olleet yhdessä kohti ilmassa ja että maa heidän allaan vaelsi etelää kohti. Mutta sitten kotka oli kääntynyt luoteeseen, tuuli oli tullut sivulta, ja hän oli taas tuntenut viiman, ja samassa maa tuolla alhaalla oli pysähtynyt ja hän oli huomannut, että kotka kantoi häntä eteenpäin huimaavaa vauhtia.

"Nyt me tulemme Lappiin!" oli Gorgo huutanut, ja poika oli kumartunut eteenpäin nähdäkseen tuon maakunnan, josta oli kuullut niin paljon puhuttavan.

Mutta hän oli pettynyt nähdessään vain suuria metsiä ja aavoja nevoja. Metsä seurasi suota ja suo seurasi metsää. Tuo tavaton yksitoikkoisuus oli lopulta ruvennut häntä raukaisemaan niin, että hän oli ollut vähällä pudota maahan.

Hän oli sanonut kotkalle, ettei enää jaksanut istua hänen selässään, vaan halusi nukkua vähän aikaa. Gorgo oli heti laskeutunut maahan, ja poika oli heittäytynyt sammaleelle, mutta silloin Gorgo oli iskenyt kyntensä häneen ja kohonnut hänen kanssaan ilmaan. "Nuku sinä vain, Peukaloinen", oli hän huutanut. "Auringon valo pitää minua hereillä, ja minä tahdon jatkaa matkaa."

Ja vaikka poika oli riippunut epämukavasti kotkan kynsien välissä, oli hän todellakin nukahtanut, ja nukkuessaan hän oli nähnyt unta.

Hän oli kulkevinaan leveää tietä Etelä-Ruotsissa, ja hän mennä kipitti eteenpäin sen minkä hänen pienet säärensä kantoivat. Hän ei ollut yksin, vaan joukko matkamiehiä kulki samaa tietä. Ihan hänen vieressään taivalsi raskastähkäisiä rukiinolkia ja kukkivia ruiskukkia, omenapuita mennä puuskutti tietä myöten ja niiden oksat nuokkuivat hedelmien painosta, ja niiden perässä tuli papujen painosta notkuvia pavun varsia, laumoittain päivänkakkaroita ja marjapensaita. Suuret lehtipuut, sekä pyökit että koivut ja vaahterat, humisivat ylpeästi eivätkä väistyneet kenenkään tieltä. Hänen jalkainsa alla mennä vilistivät pienet kasvit: mansikat, valkovuokot, voikukat, apilaat ja lemmikit. Ensimmäinen hänestä näytti, ettei siinä ollut muuta kuin kasveja näin kulkemassa, mutta pian hän huomasi, että sekä eläimet että ihmiset seurasivat mukana. Hyönteiset surisivat eteenpäin rientävien kasvien yllä, maantienojissa ui kaloja, linnut istuivat ja lauloivat vaeltavissa puissa, kesyjä ja kesyttömiä eläimiä mennä vilisti kilpaa eteenpäin, ja kaikkien noiden keskellä kulkivat ihmiset, kuka lapio ja viikate olalla, kuka kirves kädessä, kenellä pyssy, kenellä taas kalahaavi matkassaan.

Kulkue vaelsi tietään iloiten ja riemuiten, eikä hän sitä ollenkaan kummastellut nähtyään, kuka sitä johti. Sitä johti itse aurinko. Aurinko pyöri tietä myöten niinkuin suuri loistava pää, jonka tukka oli monivärisistä säteistä ja jonka kasvot loistivat iloa ja hyvyyttä. "Eteenpäin!" se huusi lakkaamatta. "Ei kenenkään tarvitse hätäillä, kun minä olen mukana. Eteenpäin! Eteenpäin!"

"Mihin ihmeeseen aikonee aurinko meitä viedä?" sanoi poika. Mutta rukiinkorsi, joka kulki hänen vierellään, oli kuullut hänen sanansa ja vastasi heti: "Se aikoo viedä meidät Lappiin taistelemaan suurta jähmetyttäjää vastaan."

Poika huomasi pian, että useat matkamiehet alkoivat epäröidä, hiljensivät vauhtiaan ja pysähtyivät lopuksi. Hän näki, että suuri pyökkipuu pysähtyi, kauris ja vehnä jäivät tiepuoleen ja samaten karhunmarjapensaat, suuret keltaiset voikukat, kastanjat ja peltopyyt.

Hän katseli ympärilleen nähdäkseen, miksi niin monet pysähtyivät. Silloin hän huomasi, ettei enää oltukaan Etelä-Ruotsissa, vaan oli vaellus käynyt niin nopeasti, että he jo olivat Svean maassa.

Täällä alkoi tammi siirtyä eteenpäin yhä enemmän arvelleen. Se seisoi paikoillaan vähän aikaa, astui muutamia epäröiviä askeleita ja pysähtyi viimein kokonaan. "Miksi ei tammi seuraa tämän edemmä?" kysyi poika. "Se pelkää sitä suurta jähmetyttäjää", sanoi nuori vaalea koivu, joka kulki etumaisena niin iloisesti ja reippaasti, että sitä oli oikein hauska katsella.

Mutta vaikka monet olivat keskeyttäneet matkansa, oli kuitenkin vielä suuri joukko niitä, jotka jatkoivat matkaa reippain mielin. Ja aurinko pyöri yhä vain jonon etunenässä, nauroi ja huusi: "Eteenpäin! Eteenpäin! Ei kenenkään tarvitse hätäillä, niin kauan kuin minä olen mukana."

Jono kulki samaa vauhtia. Kohta he olivat Norlannissa, ja nyt ei enää auttanut, vaikka aurinko olisi kuinkakin rukoillut ja pyytänyt. Omenapuu pysähtyi, kirsikkapuu pysähtyi. Kaura pysähtyi. Kalaparvet maantienojissa harvenivat. Poika kääntyi niiden puoleen, jotka jäivät tienoheen. "Miksi ette tulekaan? Miksi petätte auringon?" sanoi hän. — "Emme uskalla. Pelkäämme sitä suurta jähmetyttäjää, joka asuu Lapissa", he vastasivat.

Pian poika luuli huomaavansa, että oli tultu kauaksi Lappiin, ja täällä harveni harvenemistaan matkamiesten joukko. Rukiin korsi, ohra, mansikka, mustikka, herne, viinimarjapensas olivat seuranneet aina sinne saakka. Hirvi ja lehmä olivat kävelleet rinnakkain, mutta nyt ne kaikki pysähtyivät. Ihmiset tulivat vielä vähän matkaa, mutta nyt jäivät nekin seisomaan. Aurinko olisi jäänyt melkein yksin, ellei olisi tullut uutta saattoväkeä. Pajukot ja kaikenlaiset muut pikkurisut liittyivät jonoon. Siihen yhtyi lappalaisia ja poroja, tunturihuuhkaimia, tunturikettuja ja riekköjä.

Poika kuuli nyt, että heitä vastaan tuli jotakin. Joukko jokia ja puroja syöksyi voimakkaina koskina heitä vastaan. "Miksi noilla on niin kiire?" kysyi hän. — "Ne pakenevat suurta jähmetyttäjää, joka asuu vuoristossa", vastasi riekkö.

Yht'äkkiä poika näki, että heidän edessään kohosi korkea, tumma muuri, jonka huippu oli terävähampainen. Nähdessään muurin näyttivät kaikki säpsähtävän ja aikovan peräytyä, mutta aurinko käänsi heti loistavat kasvonsa sitä kohti ja vuodatti siihen valonsa. Silloin huomattiin, ettei se, mikä seisoi heidän edessään, ollutkaan mikään muuri, vaan jono mitä kauneimpia vuoria, jotka kohosivat toinen toisensa takaa. Huiput alkoivat punoittaa auringon valossa, rinteet olivat sinisen vihreitä ja vivahtelivat kullalle. "Eteenpäin! Eteenpäin! Ei hätää mitään niin kauan kuin minä olen mukana!" huusi aurinko ja pyöri vuoren jyrkkää rinnettä.

Mutta vuoristoon mentäessä hylkäsi hänet reipas koivu, luja petäjä ja itsepäinen kuusikin. Täällä jäivät hänestä poro, lappalainen ja paju. Lopulta, kun hän oli tullut vuoren huipulle, oli hänellä enää seurassaan vain pikku Niilo Holgerinpoika.

Aurinko pyörähti rotkoon, jonka seinät olivat jäätä, ja Niilo Holgerinpoika tahtoi seurata häntä sinnekin, mutta ei uskaltanut mennä luolan suuta edemmäksi, sillä tuolla sisällä hän näki vallan kauheaa. Luolan perällä istui vanha peikko, jonka ruumis oli jäätä, tukka jääpuikkoja ja vaippa lunta. Peikon edessä loikoi muutamia mustia susia, jotka kohosivat seisoalleen ja avasivat kitansa, kun aurinko näyttäytyi. Ja yhden suden suusta tuli pureva pakkanen, toisen suusta tuli kirvelevä pohjoistuuli ja kolmannen suden suusta tuli mustaa pimeyttä. "Tämä kai nyt on se suuri jäähmetyttävä", ajatteli poika. Hän ymmärsi, että hänen oli nyt parasta paeta, mutta hän oli niin utelias näkemään, mitä tapahtuisi, kun aurinko ja peikko kohtaavat toisensa, että jäi siihen seisomaan.

Peikko ei liikahtanut, tuijotti vain aurinkoon kamalin jääsilmin; ja aurinko seisoikin yhdessä kohti eikä tehnyt sekään mitään muuta kuin hymyili ja säteili. Sillä tavalla kului jonkin verran aikaa, ja poika oli huomaavinaan, että peikko alkoi huokailla ja voihkia, lumivaippa putosi pois ja nuo kauheat sudet eivät enää ulvoneet niin raivoisesti. Mutta yht'äkkiä aurinko huusi: "Nyt on aika lopussa", ja vyöryi takaperin luolasta. Silloin peikko päästi kolme sutta irti, ja samassa hyökkäsivät pohjoismyrsky, pakkanen ja pimeys luolasta ja alkoivat ajaa aurinkoa takaa. "Ajakaa se pois! Karkottakaa se kuulumattomiin!" huusi peikko. "Ajakaa se niin kauas, ettei se koskaan enää tule takaisin! Opettakaa sille, että Lapinmaa on minun!"

Mutta kun Niilo Holgerinpoika kuuli, että aurinko ajetaan pois Lapista, hän tuli niin pahoilleen, että heräsi omaan huutoonsa.

Toinnuttuaan hän huomasi makaavansa suuren vuorilaakson pohjassa. Mutta missä Gorgo oli? Ja kuinka hän pääsisi selville siitä, missä itse oli?

Hän nousi seisomaan ja katseli ympärilleen. Silloin hänen silmänsä sattuiivat kummalliseen petäjänoksista tehtyyn rakennelmaan, joka oli eräällä kallion pengermällä. "Tuommoisessa kotkanpesässä Gorgo varmaan..."

Hän ei ajatellut ajatustaan loppuun. Sen sijaan hän tempasi hatun päästään, heilutti sitä ilmassa ja hurrasi. Hän ymmärsi, minne Gorgo oli tuonut hänet. Tämä on se laakso, jossa kotkat asuvat kalliohyllyllään ja villihanhet laakson pohjassa. Hän on perillä! Hän saa tavata Martti hanhikukon, Akan ja kaikki matkatoverit tuossa tuokiossa.

Perille tulo

Poika käveli hiljalleen eteenpäin ja etsi ystäviään. Laaksossa oli aivan hiljaista. Aurinko ei vielä ollut noussut kallioseinien yli, ja Niilo Holgerinpoika ymmärsi, että oli niin varhaista, etteivät villihanhet vielä olleet valveilla. Hän ei ollut kulkenut vielä kauas, kun jo pysähtyi ja hymähti, sillä hän oli nähnyt jotakin hyvin kaunista. Villihanhi nukkui pienessä pesässään maassa ja hänen vieressään seisoikin hanhikukko. Hänkin nukkui, mutta selvää oli, että hän oli asettunut noin lähelle, ollakseen saapuvilla pienimmänkin vaaran uhatessa.

Poika kulki ohi häiritsemättä heitä ja katseli pieneen, mutta tiheään pajukkoon. Ei aikaakaan kun hän keksi toisen hanhiparin. Ne eivät kuuluneet hänen parveensa, vaan olivat vieraita, mutta hän tuli niin iloiseksi, että alkoi hyräillä vain siitä syystä, että oli tavannut villihanhia.

Hän katseli uuteen pajukkoon ja siinä hän viimeinkin keksi parin, jonka tunsikin. Tuo, joka hautoi, oli varmasti Neljä ja hanhikukko, joka seisoikin vieressä, oli Kolme. Niitä ne olivat. Se oli aivan varma.

Pojalla oli hyvä halu herättää heidät, mutta hän antoi heidän nukkua ja käveli eteenpäin.

Seuraavassa pajukossa olivat Viisi ja Kuusi, ja vähän matkan päässä Yksi ja Kaksi. Ne nukkuivat kaikki neljä, ja poika kulki heidän ohitseensa herättämättä heitä.

Lähestyessään seuraavaa pensaikkaa hän oli näkevinään, jotakin valkoista paistavan pensaiden välistä, ja hänen sydämensä alkoi jyskyttää ilosta. Aivan oikein, siinä ne olivat. Siinä makasi Hienohöyhen niin kauniina höyhenillään, ja hänen vieressään seisoikin valkoinen hanhikukko. Pojan mielestä hän näytti nukkuessaankin olevan ylpeä siitä, että sai seisoa ja vartioida toveriaan täällä kaukana Lapin tuntureilla.

Mutta poika ei tahtonut herättää valkoista hanhikukkoakaan, vaan meni ohi.

Hän sai etsiä aika kauan, ennen kuin muita villihanhia tuli näkyviin. Mutta sitten hän huomasi pienellä kukkulalla jotakin, joka oli kuin harmaa mätäs. Ja tultuaan kukkulan juurelle hän näki, että harmaa mätäs olikin Akka Kebnekaiselainen, joka seisoikin siinä ihan valveillaan ja katseli ympärilleen niinkuin olisi vartioinut koko laaksoa.

"Hyvää päivää, Akka muori!" sanoi poika. "Onpa hyvä, että olette hereillä. Teidän ei pidä vielä herättää muita, sillä minä tahtoisin kernaasti puhua teidän kanssanne kahden kesken."

Vanha johtajahanhi juoksi alas kukkulalta pojan luo. Ensin hän tarttui poikaan ja pudisteli häntä, sitten hieroi nokallaan hänen ruumistaan ja sitten taas pudisteli häntä. Mutta hän ei sanonut mitään, koska poika oli pyytänyt, ettei hän herättäisi muita.

Peukaloinen suuteli vanhaa Akka muoria molemmille poskille ja sitten hän alkoi kertoa, kuinka hänet oli viety Skansenille ja kuinka häntä siellä oli pidetty vankeudessa.

"Nyt minun pitää kertoa teille, että Smirre kettu, jolta toinen korva on puraistu poikki, oli vankina Skansenin kettutarhassa", sanoi poika. "Ja vaikka hän on ollut meille niin paha, en minä voinut olla häntä säälimättä. Suuressa kettutarhassa oli muitakin kettuja, ja ne näyttivät viihtyvän aika hyvin, mutta Smirre istui vain ja näytti olevan alakuloinen ja ikävöivän vapauteen. Olin saanut siellä monta hyvää ystävää ja eräänä päivänä minä kuulin, että muuan mies oli tullut Skansenille ostamaan kettuja. Hän oli kaukana meressä olevalta saarelta. Olivat tappaneet kaikki ketut siltä saarelta, mutta nyt alkoivat rotat päästä siellä valtaan, ja ne toivoivat takaisin kettujaan. Kuultuani sen menin Smirren häkin luo ja sanoin hänelle: 'Huomenna tulee tänne ihmisiä noutamaan kahta kettua. Älä silloin hiivi pakoon, vaan pysyttele näkyvässä ja toimi niin, että sinut otetaan kiinni, niin saat vapautesi takaisin!' Ja hän seurasi minun neuvoani, ja nyt hän juoksee vapaana saarellaan. Mitä sanotte tästä, Akka muori? Teinkö teidän mielenne mukaan?"

"Sinä teit niinkuin minäkin olisin tehnyt", sanoi johtajahanhi.

"Olipa hyvä, että hyväksyitte sen", sanoi poika. "Nyt minun täytyy kysyä teiltä vielä erästä toistakin asiaa. Näin eräänä päivänä, että Gorgo, se kotka, joka tappeli Martti hanhikukon kanssa, tuotiin Skansenille ja pistettiin kotkien häkkiin. Hän näytti surkealta ja alakuloiselta, ja minä ajattelin välistä, että minun pitäisi viilata rikki teräslankakatto ja päästää hänet vapauteen. Mutta sitten minä myöskin ajattelin, että hän on vaarallinen ryöväri ja linnunsyöjä. En tiennyt, tekisinkö oikein, jos päästäisin irti semmoisen pahantekijän, ja minä ajattelin, että olisi ehkä parasta antaa hänen olla siellä, missä oli. Mitä sanotte, Akka muori? Oliko se oikein?"

"Ei se ollut oikein", sanoi Akka. "Sanottakoon kotkista mitä tahansa, mutta ne ovat uljaita lintuja ja rakastavat vapauttaan enemmän kuin mitkään muut linnut, eikä heitä sovi pitää vankeudessa. Kuule, mitä sinulle ehdotan: Niin pian kuin olet oikein levännyt, me lennämme tuohon suureen lintuvankilaan ja vapautamme Gorgon."

"Tuommoista puhetta minä juuri odotin teidän suustanne, Akka", sanoi poika. "Olen kuullut sanottavan, ettette enää muka rakastaisi häntä, jonka kasvatitte niin suurella vaivalla, koska hän elää niinkuin kotkien täytyy elää. Mutta nyt minä kuulenkin, ettei se ole totta. Minä menen nyt katsomaan, eikö Martti hanhikukko jo ole hereillä, ja jos te sillä aikaa tahdotte sanoa sanan kiitokseksi sille, joka on tuonut minut tänne teidän luoksenne takaisin, niin minä luulen, että tapaatte hänet tuolta ylhäältä kalliohyllyltä, josta kerran löysitte turvattoman kotkanpojan."

XLIV

OOSA HANHIPAIMEN JA PIKKU MATTI

Tauti

Sinä vuonna, jolloin Niilo Holgerinpoika kiersi maailmaa villihanhiensa seurassa, puhuttiin paljon erästä pojasta ja tytöstä, jotka vaelsivat halki Ruotsin. He olivat Smoolannista, Sunnerbon kihlakunnasta, ja he olivat kerran asuneet vanhempiensa ja neljän sisaruksensa kera pienessä tuvassa suurella kanervakankaalla. Kun lapset vielä olivat hyvin pieniä, oli eräänä iltana myöhään köyhä eukko koputtanut ovelle ja pyytänyt yösijaa. Vaikka tupaan tuskin mahtuivat nekään, jotka siinä asuivat, oli hänet päästetty sisään, ja äiti oli tehnyt hänelle vuoteen lattialle. Yöllä hän oli rykinyt niin, että lapsista tuntui, kuin koko huone olisi jytissyt, ja aamulla hän oli tullut niin sairaaksi, ettei kyennytkään jatkamaan matkaansa.

Isä ja äiti olivat olleet hänelle niin hyviä kuin vain osasivat. He olivat antaneet hänelle oman sänkynsä

ja itse maanneet lattialla, ja isä oli mennyt lääkäriin ja toimittanut hänelle lääkkeitä. Ensimmäiset päivät oli sairas ollut kuin hurjistunut, pyydellyt vain ja vaatinut eikä koskaan sanonut sanaakaan kiitokseksi, mutta sitten hän oli heltynyt ja tullut nöyräksi ja kiitolliseksi. Lopuksi hän oli vain rukoillut ja pyytänyt, että he kantaisivat hänet pirtistä kanervikkokankaalle, jotta hän saisi kuolla siellä. Kun isäntäväki ei suostunut hänen pyyntöönsä, oli hän kertonut heille kuljeskelleensa viime vuodet mustalaisten seurassa. Ei hän itse ollut mustalaissukua: hän oli talon tytär, mutta hän oli karannut kotoaan ja kulkenut kiertolaisten mukana. Nyt hän luuli erään mustalaisakan, joka oli suuttunut häneen, lähettäneen häneen taudin. Mutta ei siinä kyllin, mustalaiseukko oli uhannut häntä ja sanonut, että kaikille, jotka ottavat hänet kattonsa alle ja ovat hänelle hyviä, tulee käymään yhtä pahoin kuin hänelle oli käynyt. Hän uskoi sen todeksi, ja siksi hän nyt pyysi, että he heittäisivät hänet tuvasta eivätkä välittäisi hänestä sen enempää. Hän ei tahtonut tuottaa onnettomuutta niin hyvälle ihmisille kuin he olivat. Mutta vanhemmat eivät tehneet, mitä hän oli pyytänyt. Ehkä he hiukan pelästyivät, mutta he eivät olleet sellaisia, että olisivat voineet heittää köyhän, kuolemaisillaan olevan ihmisen ulos.

Vähän senjälkeen hän oli kuollut, ja sitten olivat onnettomuudet alkaneet. Siihen asti ei siinä mökissä ollut tiedetty muusta kuin ilosta. He olivat tietysti olleet köyhiä, mutta eivät kuitenkaan kaikkein köyhimpiä. Isä oli pirrantekijä, ja äiti ja lapset olivat auttaneet häntä työssä. Isä valmisti kaiteet, äiti ja iso sisko sitoivat ne kiinni. Pienemmät lapset höyläsivät piit ja leikkasivat ne irti. He tekivät työtä aamusta iltaan, mutta olivat aina iloisia ja hyvällä tuulella, varsinkin kun isä kertoi niistä ajoista, jolloin hän oli vaeltanut kaukana vieraissa maissa ja myyskennellyt pirttoja. Isä oli ollut niin hullunkurinen, että äiti ja kaikki lapset välistä olivat ihan katketa nauruun.

Se aika, joka seurasi köyhän kulkijanaisten kuolemaa, oli lasten mielessä kuin pahaa unta. He eivät tienneet, oliko se ollut lyhyt vai pitkä, mutta sen he muistivat, että kotona siihen aikaan oli ollut yhtä mittaa hautajaisia. Heiltä olivat kuolleet veljet ja sisaret, ja niitä oli viety hautaan toinen toisensa perästä. Heitä oli ollut kuusi sisarusta, niin että hautajaisiakin siis oli voinut olla vain neljät, mutta lapsista niitä oli ollut paljon enemmän. Lopuksi oli mökissä tuntunut niin hiljaiselta ja raskaalta kuin siellä olisi aina ollut hautajaiset.

Äiti oli pysynyt kutakuinkin ennallaan, mutta isä oli tullut aivan toisenlaiseksi. Hän ei enää osannut laskea leikkiä eikä tehdä työtä; hän istui aamusta iltaan pää käsien varassa ja mietiskeli.

Kerran — se tapahtui kolmansien hautajaisten jälkeen — oli isä ratkennut puhumaan niin hurjistuneesti, että lapset olivat pelästyneet. Hän ei voinut ymmärtää, oli hän sanonut, miksi tällaisen onnettomuuden piti kohdata heitä. Hehän olivat tehneet hyvän työn auttaessaan sairasta. Oliko paha siis voimallisempi kuin hyvä tässä maailmassa? Äiti oli koettanut puhua isälle, mutta ei ollut saanut häntä yhtä rauhalliseksi ja alistuvaiseksi kuin itse oli.

Parin päivän perästä tuli isästä loppu. Ei hän kuollut, vaan meni tiehensä. Vanhin sisar oli sairastunut, ja hän oli aina ollut isästä rakkain. Ja kun isä näki, että hänkin kuolee, hän pakeni pois tästä kurjuudesta. Äiti ei ollut sanonut muuta kuin että isälle oli parasta, että hän oli poissa. Äiti pelkäsi hänen tulevan hulluksi. Isä hautoi ja aprikoi sitä, kuinka Jumala oli voinut antaa pahan ihmisen lähettää heille sellaisen onnettomuuden.

Isän mentyä he olivat kovin köyhtyneet. Alussa hän oli lähettänyt heille rahaa, mutta sitten hänelle varmaankin oli käynyt huonosti, ja hän oli herennyt lähettämästä rahaa. Ja samana päivänä, jona vanhin sisar oli haudattu, oli äiti lukinnut oven ja lähtenyt kotoa kahden jäljellä olevan lapsensa kanssa. Hän oli kulkenut Skooneen tekemään työtä juurikasvainioilla ja hän oli saanut paikan Jordbergan sokeritehtaassa. Äiti oli ollut hyvä työntekijä, ja hän oli iloinen ja reipas luonteeltaan. Kaikki olivat mieltyneet häneen. Monet olivat ihmetelleet, miten hän saattoi olla niin tyyni kaiken kokemansa jälkeen, mutta äiti oli hyvin luja ja kärsivällinen ihminen. Kun joku mainitsi niistä kukoistavista lapsista, jotka kulkivat hänen mukanaan, sanoi hän vain: "Kyllä nekin kohta kuolevat." Hän sanoi sen äänen värähtämättä ja silmän vettymättä. Hän oli valmistautunut siihen.

Mutta eipä käynytkään niin kuin äiti oli odottanut. Tauti olikin sensijaan iskenyt häneen itseensä. Äidin se vei vielä nopeammin kuin pikku siskot. Hän oli tullut Skooneen alkukesästä, ja ennen syksyä olivat lapset jo orpoja.

Sairastaessaan äiti monet kerrat käski lapsiaan muistamaan, ettei hän kertaakaan ollut katunut sitä, että oli antanut sairaan asua luonaan. Sillä silloin ei ole vaikea kuolla, kun on tehnyt oikein. Kaikkien ihmisten on kuoleminen, siitä ei pääse mihinkään. Mutta kunkin omassa vallassa on, tahtooko kuolla hyvällä vai huonolla omallatunnolla.

Ennen kuolemaansa äiti oli koettanut vähän järjestää lastensa tulevaisuutta. Hän oli pyytänyt, että lapset saisivat jäädä asumaan siihen kamariin, jossa he kaikki kolme olivat asuneet kesän. Kun lapsilla oli asunto, eivät he olleet kenenkään tiellä. He kyllä elättäisivät itsensä, sen hän tiesi.

Lapset olivat saaneet pitää huoneen, kun olivat luvanneet paimentaa hanhia, sillä aina on vaikea löytää lapsia, jotka siihen työhön rupeavat. Kävi tosiaankin niinkuin äiti oli sanonut; he elättivät itsensä. Tyttö osasi keittää karamelleja, ja poika osasi nikarrella puuleluja, joita he myyskentelivät. Heillä oli taipumusta kaupankäyntiin, ja kohta he alkoivat ostella talonpojilta munia ja voita, joita he möivät sokeritehtaalaisille. He olivat niin älykkäitä ja ymmärtäväisiä, että heille voi uskoa mitä tahansa. Tyttö oli vanhempi, ja kolmentoista vanhana häneen voi luottaa kuin aikaihmiseen. Hän oli hiljainen ja vakava, mutta poika oli puhelias ja iloinen, ja sisarella oli tapana sanoa, että hän kaakatti kilpaa hanhien kanssa pelloilla.

Kun lapset olivat olleet pari vuotta Jordbergassa, pidettiin eräänä iltana koululla esitelmä. Esitelmä oli kyllä aiottu aikaihmisille, mutta nuo kaksi smoolantilaislasta istuivat kuulijoiden joukossa. He eivät itse lukeneet itseään lasten joukkoon, eivätkä sitä tehneet juuri muutkaan. Esitelmänpitäjä oli kertonut siitä tuhoisasta taudista, keuhkotaudista, joka tappaa joka vuosi paljon ihmisiä Ruotsissa. Hän oli puhunut hyvin selvästi, ja lapset olivat ymmärtäneet joka ainoan sanan.

Esitelmän jälkeen lapset olivat asettuneet odottamaan koulun pihalle. Kun esitelmän pitäjä oli tullut ulos, he tarttuivat toisiaan käteen, menivät hyvin juhllallisina häntä vastaan ja pyysivät saada puhua hänen kanssaan.

Esitelmän pitäjä kyllä hiukan kummasteli noita kahta, jotka seisoivat siinä kasvot pyöreinä ja punakkoina ja puhuivat niin totisesti, että sellainen olisi sopinut heitä kolme kertaa vanhemmille, mutta hän kuunteli heitä kuitenkin hyvin ystävällisesti.

Lapset kertoivat, mitä heille kotona oli tapahtunut, ja kysyivät nyt esitelmänpitäjältä, luuliko hän, että äiti ja siskot olivat kuolleet siihen tautiin, josta hän oli puhunut. Se oli kyllä mahdollista, oli esitelmänpitäjä sanonut. Mitäpä muutakaan se olisi voinut olla.

Mutta jos äiti ja isä olisivat tietäneet sen, mitä lapset olivat saaneet kuulla tänä iltana, niin että olisivat osanneet olla varuillaan, jos he olisivat pesseet tuvan hyvin puhtaaksi eivätkä olisi käyttäneet kuolleen vuodevaatteita, olisivatkohan olleet hengissä kaikki ne, joita lapset nyt surivat? Ja esitelmänpitäjä oli sanonut, ettei sitä kukaan voi varmasti sanoa, mutta kyllä hän luulee, ettei kenenkään heidän perheestään olisi tarvinnut kuolla, jos he olisivat osanneet suojella itseään tartunnalta.

Nyt lapset vähän viivyttelivät seuraavaa kysymystään, mutta eivät kuitenkaan hievahtaneet paikaltaan, sillä se vastaus, jota he siihen odottivat, oli kaikista tärkein. Eikö sitten ollutkaan totta, että mustalaisakka oli lähettänyt heille taudin siksi, että he olivat auttaneet sitä, jota hän vihasi? Eikö heitä kohdannut onnettomuus ehkä ollutkaan mitään erikoista, joka oli vain heitä kohdannut? — Ei, sen voi esitelmänpitäjä varmasti vakuuttaa. Ei kenelläkään ihmisellä ole valtaa lähettää tautia toisiin. Ja heidän tiesivät, että tätä tautia oli kaikkialla. Se käy melkein joka kodissa, vaikka se ei joka paikassa vie niin monta kuin heiltä.

Sitten lapset kiittivät ja menivät kotiinsa. He puhelivat sinä iltana kauan keskenään.

Seuraavana päivänä he menivät ja pyysivät päästä palveluksestaan. He eivät voineet paimentaa hanhia sinä vuonna, heidän oli lähdettävä muualle. Minne heidän oli lähdettävä? — He lähtevät etsimään isää. Heidän täytyy sanoa hänelle, että äiti ja siskot olivat kuolleet tavalliseen tautiin ja että se ei ollut mitään häijyn ihmisen lähettämää. He olivat hyvin iloissaan siitä, että olivat saaneet tietää tämän. Ja nyt oli heidän velvollisuutensa kertoa tämä isälle, sillä hän varmaankin kulki ja murehti vielä tänäkin päivänä.

Lapset menivät ensin pieneen kotiinsa kanervakankaalle Sunnerbohon, ja suureksi ihmeekseen he näkivät tuvan olevan tulessa. He olivat tulleet hirveän pahoilleen, mutta muistelleensa kaikkea, mitä esitelmänpitäjä oli sanonut tartunnasta, he olivat ajatelleet, että olikin ehkä parasta, että oli käynyt niinkuin oli käynyt.

Sitten he olivat menneet pappilaan, ja siellä he olivat saaneet kuulla, että eräs mies, joka oli ollut rautatietyömiehenä, oli nähnyt heidän isänsä Malmivaarassa kaukana Lapissa. Hän oli ollut työssä kaivoksessa, ja ehkä hän oli siellä vieläkin, mutta sitä ei kukaan tiennyt. Kun pappi kuuli, että lapset aikoivat etsiä isäänsä, hän otti kartan, näytti, miten pitkä matka Malmivaaralle oli ja kielsi heitä lähtemästä. Mutta lapset sanoivat, että heidän täytyi lähteä etsimään isää. Isä oli lähtenyt kotoa siksi, että oli uskonut semmoista, joka ei ollut totta. Heidän täytyi mennä sanomaan hänelle, että hän oli erehtynyt!

Lapset olivat ansainneet vähän rahaa kaupallaan, mutta he eivät tahtoneet kuluttaa sitä rautatielippujen ostamiseen, vaan päättivät kulkea jalkaisin koko matkan. Ja sitä he eivät olleet katuneet. He olivat tulleet tehneeksi niin ihmeen kauniin matkan.

Ennen kuin olivat lähteneet Smoolannista he olivat eräänä päivänä menneet muutamaan taloon ostamaan vähän ruokaa. Emäntä oli ollut iloinen ja puhelias. Hän oli kysellyt lapsilta, keitä he olivat ja mistä he tulivat, ja lapset olivat kertoneet hänelle koko elämäkertansa. "Voi hyvänen aika! Voi hyvänen aika!" oli emäntä päivitelty moneen kertaan heidän kertoessaan. Sitten oli lapsia kestitty hyvällä ruoalla eikä maksua ollut lainkaan otettu. Kun he nousivat lähteäkseen, oli emäntä kysynyt, eivätkö he tahtoisi mennä seuraavassa pitäjässä hänen veljensä luo, ja hän oli sanonut heille, mikä veljen nimi oli ja missä hän asui. No, siitä olivat lapset hyvin mielissään, se on tietty. "Sanokaa minulta terveisiä ja kertokaa, mitä teille on tapahtunut", sanoi emäntä.

Lapset tekivät niin, ja heitä pidettiin hyvänä veljenkin luona. Hän vei heidät hevosellaan muutamaan paikkaan naapuripitäjässä, ja sielläkin otettiin heidät hyvästi vastaan. Joka kerta, kun he sitten aina lähtivät talosta, sanottiin: "Jos te tulette sinne ja sinne, niin menkää siihen ja siihen taloon ja kertokaa, mitä teille on tapahtunut!"

Niissä taloissa, joihin lapsia neuvottiin, oli aina joku keuhkotautinen. Ja lapset kulkivat halki maan ja tietämättään opettivat ihmisille, kuinka vaarallinen se tauti oli, joka oli hiipinyt taloon, ja kuinka sitä parhaiten oli vastustettava. Kauan aikaa sitten, kun se suuri rutto, jota kutsuttiin hirmukuolemaksi, riehui maassa, kerrottiin erään pojan ja tytön kulkeneen talosta taloon.

Pojalla oli kädessä harava, ja jos hän tuli ja haravoi jonkun talon edessä, niin se merkitsi, että siitä talosta kuolee monta, mutta ei kaikki, sillä haravassa on harvat piit, eikä se ota kaikkea. Tytöllä oli kädessä luuta, ja jos hän lakaisi oven edestä, merkitsi se, että kaikki siinä asuvat kuolisivat, sillä luuta on kapine, joka tekee puhdasta jälkeä.

Olihan merkillistä, että meidän päivinämme piti tuleman kaksi lasta, jotka vaelsivat halki maan kovan ja vaarallisen taudin tähden. Mutta nämä lapset eivät säilyttäneet ihmisiä haravalla eikä luudalla, he sanoivat sen sijaan: "Teidän ei pidä tyytyä ainoastaan pihan haravoimiseen ja lattian lakaisemiseen. Teidän on vielä otettava huosian ja harja ja saippuaa ja suopaa. Meidän on puhdistettava oviemme ulkopuolella ja oviemme sisäpuolella ja meidän on puhdistettava myöskin oma itsemme. Sillä tavalla me viimein voitamme taudin!"

Pikku Matin hautajaiset

Pikku Matti oli kuollut. Se tuntui ihan uskomattomalta kaikista niistä, jotka olivat nähneet hänet terveenä ja iloisena muutamia tunteja sitten, mutta totta se sittenkin oli. Pikku Matti oli kuollut ja hänet oli haudattava.

Pikku Matti oli kuollut eräänä aamuna varhain, eikä huoneessa ollut ketään muita kuin hänen sisarensa Oosa; ainoastaan hän näki hänen kuolevan. "Älä hae ketään muita", oli Pikku Matti sanonut, kun loppu läheni, ja sisar oli totellut häntä. "Minä olen iloinen, etten kuollut 'tautiin', Oosa", sanoi Pikku Matti. "Etkö sinäkin ole?" Ja kun Oosa ei vastannut mitään, hän jatkoi: "Minusta ei tee mitään, vaikka kuolenkin, kunhan ei tarvitse kuolla samalla tavoin kuin äiti ja siskot. Jos minäkin olisin kuollut siihen, niin en luule, että olisit milloinkaan saanut isää uskomaan, että se oli vain tavallinen tauti, joka heidät vei, mutta nyt se onnistuu, saat nähdä."

Kun kaikki oli ohi, istui Oosa pitkän aikaa ja muisteli, mitä hänen veljensä Pikku Matti oli saanut kokea eläessään maailmassa. Hänen mielestään Matti oli kantanut kaikki onnettomuudet kuin aikaihminen. Hän ajatteli hänen viimeisiä sanojaan. Noin rohkea hän oli aina ollut. Ja hänelle selvisi, että kun Matti lasketaan maahan, pitää hänet haudata yhtä suurella kunnialla kuin aikaihminen.

Hän ymmärsi kyllä, että se olisi vaikeaa, mutta hän halusi niin hartaasti. Hänen piti tehdä, mitä voi Pikku Matin tähden.

Oosa hanhityttö oli siihen aikaan kaukana Lapissa suurella kaivoksella, jota nimitetään Malmivaaraksi. Se oli kummallinen paikka, mutta ehkä oli hyvä, että se oli sellainen kuin oli.

Pikku Matti ja hän olivat kulkeneet suurien, äärettömien metsien halki, ennen kuin olivat joutuneet tänne. Moneen päivään he eivät olleet nähneet ei peltoja eikä taloja, vaan ainoastaan pieniä kurjia kyytiäsemia, kunnes yht'äkkiä tulivat isoon Jellivaaran kirkonkylään. Siinä oli kirkko ja rautatieasema ja käräjätalo ja pankki ja apteekki ja hotelli korkean vuoren juurella, jonka rinteillä oli lunta vielä juhannuksen aikana, jolloin lapset saapuivat sinne. Melkein kaikki Jellivaaran talot olivat uusia, mutta ne olivat huolellisesti ja siististi rakennettuja, ja ellei vuorella olisi ollut lunta ja elleivät koivut olisi olleet ilman lehtiä, niin eivät lapset olisi uskoneet olevansa kaukana Lapissa. Mutta he eivät etsineet isää Jellivaarasta, vaan Malmivaarasta, joka oli kappaleen matkaa pohjoisempaan, ja siellä ei ollutkaan niin järjestetyn näköistä.

Nähkääs, asia oli nyt niin, että vaikka ihmiset hyvin kauan olivat tienneet, että lähellä Jellivaaraa oli suuri rautamalmialue, oli louhiminen oikein aloitettu vasta muutamia vuosia sitten, kun rautatie valmistui. Silloin oli sinne yht'aikaa tulvannut useita tuhansia ihmisiä, ja työtä niille kyllä oli ollut, mutta ei asuntoja, ja niin he olivat saaneet kyhätä itselleen sellaisia kuin osasivat. Toiset olivat rakentaneet itselleen majoja veistämättömistä hirsistä, toiset olivat tehneet itselleen hökkeleitä tyhjistä dynamiittilaatikoista, joita he olivat latoneet päällekkäin kuin tiiliä. Nyt oli kyllä ennätetty rakentaa monta oikeaa taloa, mutta koko seutu oli kuitenkin hyvin merkillisen näköinen. Siellä oli suuria alueita, joissa oli kauniita, valoisia asuntoja, ja niiden välissä törrötti metsää kantoineen ja kivineen. Siellä oli suuria, kauniita johtajien ja insinöörien huviloita, ja siellä oli matalia, kummallisia hökkeleitä, jotka olivat vanhaa perua. Siellä oli rautatie ja sähkövalo ja suuria konehuoneita, ja raitiotietä pitkin voitiin ajaa syvälle vuoren sisään tunnelin läpi, jota pienet hehkulamput valaisivat.

Joka paikassa oli suurenmoista liikettä, ja malmijuna toisensa jälkeen lähti asemalta. Mutta ympärillä oli suuri erämaa, jossa ei peltoa kynnetty eikä taloja rakennettu ja jossa ei ollut muita kuin lappalaisia, jotka kuljeskelivat siellä porolaumoinensa.

Nyt Oosa istui ja ajatteli, että elämä oli samanlaista kuin tämä paikka. Yleensä kyllä kulki kaikki rauhallisesti, mutta hän oli nähnyt yhtä ja toista, joka oli villiä ja kummallista. Hänestä tuntui, että täällä ehkä voisi helpommin kuin muualla saada aikaan semmoista, joka ei ollut aivan tavallista.

Hän muisteli, mitä silloin oli tapahtunut, kun he tulivat Malmivaaraan ja kysyivät Jon Assarinpoika nimistä työmiestä, jolla oli yhteenkasvaneet kulmakarvat. Yhteenkasvaneet kulmakarvat olivat merkillisintä isän ulkomuodossa. Niistä ihmiset muistivat hänet helposti. Lapset saivatkin heti kuulla, että isä oli ollut useita vuosia työssä Malmivaarassa, mutta että hän nyt oli kulkusalla. Hänen oli tapana aina toisinaan lähteä liikkeelle, kun levottomuus sai hänet valtaansa. Eikä kukaan tiennyt, minne hän oli mennyt, mutta kaikki olivat varmoja, että hän tulisi muutamien viikkojen kuluttua takaisin. Ja koska he olivat Jon Assarinpojan lapsia, niin asukoot häntä odottaessaan siinä hökkelissä, jossa hän oli elänyt. Joku oli kopeloinut avaimen rapun alta ja päästänyt lapset sisään. Ei kukaan ollut ihmetellyt heidän sinne tuloaan, eikä kukaan näyttänyt kummastelevan, että isä toisinaan vetäytyi erämaahan. He olivat tottuneet täällä pohjolassa siihen, että kukin teki mielensä mukaan.

Oosan ei ollut vaikea kuvitella, minkälaiseksi hän tahtoi hautajaiset. Hän oli nähnyt, miten eräs kaivosmies oli haudattu viime pyhänä. Tehtaan johtajan omat hevoset olivat vetäneet hänet Jellivaaran kirkolle ja pitkä saattojoukko työmiehiä oli kulkenut arkun jäljessä. Haudalla oli soittokunta soittanut ja laulukuoro laulanut. Ja hautaamisen jälkeen oli kaikki, jotka olivat olleet kirkossa, kutsuttu koululle kahvia juomaan. Jotakin sentapaista toivoi Oosa hanhipaimen veljelleen Pikku Matille.

Hän oli niin hartaasti ajatellut asiaa, että melkein näki silmiensä edessä koko hautajaissaaton, mutta sitten hänen mielensä taas masentui ja hän tuumiskeli, ettei kai se sittenkään voine käydä, niinkuin hän tahtoi. Ei siksi, että se tuli liian kalliiksi. He olivat Pikku Matin kanssa säästäneet niin paljon rahaa, että hän kykeni toimittamaan tälle niin komeat hautajaiset, kuin ikinä halusi. Vaikeus oli siinä, että hän tiesi, että isot ihmiset eivät koskaan tahdo suostua lasten tuumiin. Hän ei ollut enempää kuin vuotta vanhempi Mattia, joka näytti niin pieneltä ja hennolta maatessaan tuossa hänen edessään. Hänhän oli vain lapsi hänkin. Ehkä aikaihmiset vastustaisivat hänen toiveitaan siksi, että hän oli vain lapsi.

Ensimmäinen, jolle Oosa puhui hautajaisista, oli sairaanhoitajatar. Sisar Hilma oli tullut kohta sen jälkeen kun Matti oli kuollut, ja hän oli tiennyt jo ennen kuin avasi oven, että poika ei enää voinut olla elossa. Pikku Matti oli eilen iltapäivällä kuljeksunut kaivoksen lähetyvillä. Hän oli seisonut liian lähellä suurta valoaukkoa silloin, kun kaivoslaukaus oli laukaistu, ja pari kiveä oli sattunut häneen. Hän oli ollut yksin, ja hän oli maannut kauan maassa pyörryksissä, kenenkään tietämättä onnettomuudesta. Viimein olivat muutamat miehet, jotka olivat työssä valoaukossa, saaneet siitä tiedon ihmeellisellä tavalla. He väittivät pienen peukaloisen, joka ei ollut paljon kämmenenleveyttä pitempi, tulleen kaivoksen reunalle ja huutaneen heille, että he tulisivat auttamaan Pikku Mattia, joka makasi maassa verta vuotavana. Sen jälkeen Matti oli kannettu kotiin ja sidottu, mutta se oli tapahtunut liian myöhään. Hänestä oli vuotanut niin paljon verta, ettei hän enää voinut elää.

Kun sairaanhoitajatar tuli tupaan, ei hän ajatellut niin paljon Mattia kuin tämän sisarta. "Mitä minä teen sille lapsiraukalle?" sanoi hän itsekseen. "Hän on tietysti aivan suunniltaan surusta."

Mutta sisar huomasi, että Oosa ei itkenyt eikä voivotellut, vaan auttoi häntä tyyneesti siinä, mitä oli tehtävä. Sisar oli ihmeissään, mutta asia selvisi hänelle, kun Oosa alkoi puhua hänelle hautajaisista.

"Kun on ollut tekemisissä sellaisen kuin Pikku Matin kanssa", sanoi Oosa, joka mielellään asetti sanansa aikaihmisittäin, "niin täytyy ensiksi ajatella hänen kunnioittamistaan niin kauan kuin vielä voi. Kylläpähän sitten on aikaa surra."

Ja sitten hän alkoi pyytää, että sisar auttaisi häntä toimittamaan Pikku Matille kunnialliset hautajaiset. Ei kukaan ansainnut niitä paremmin kuin hän.

Sairaanhoitajatar ajatteli, että jos vain tuo yksinäinen lapsiparka saisi siitä lohdutusta, olisi se kerrassaan onni. Hän lupasi auttaa Oosaa, ja tämä oli Oosalle suuri asia. Nyt hänestä oli päämäärä melkein saavutettu, sillä sisar oli hyvin mahtava. Suurella kaivosalueella, jossa kiviä porattiin joka päivä, tiesi jokainen työmies, että lentävä kivi saattoi sattua häneen milloin tahansa tai vuorenkieleke kaatua hänen päälleen, ja siksi tahtoi jokainen olla hyvissä väleissä sairaanhoitajattaren kanssa.

Kun siis sisar ja Oosa kävivät pyytämässä kaivostyömiehiä saattamaan ensi pyhänä Mattia hautaan, ei monikaan kieltänyt. "Totta kai me tulemme, koska sisar kutsuu meitä", sanoivat he.

Sisar sai aikaan, että torvisoittokunta lupautui soittamaan ja pieni laulukkuoro laulamaan haudalla. Kouluhuoneita hän ei koettanutkaan saada, mutta kun vielä oli lämmin ja lauha kesäilma, päätettiin, että hautajaisvieraille tarjotaan kahvit ulkona. He lainasivat penkkejä ja pöytiä raittiustalosta ja kuppeja kauppamiehiltä. Pari kaivostyömiehen vaimoa, joilla oli kirstuissaan tavaroita, joita he eivät käyttäneet täällä erämaassa oltaessa, ottivat sisaren tähden esille hienoja pöytäliinoja levittääkseen ne kahvipöydille.

Sitten tilattiin eräältä leipurilta Bodenista korppuja ja rinkilöitä ja mustia ja valkeita konvehteja Luulajan sokerileipurilta.

Näiden hautajaisten vuoksi, jotka Oosa tahtoi pitää veljelleen Pikku Matille, tuli niin paljon puuhaa, että siitä puhuttiin koko Malmivaaralla. Ja viimein itse tehtaanjohtajakin sai tietää, mitä oli tekeillä.

Kun johtaja kuuli, että viisikymmentä kaivostyöläistä tulee saattamaan hautaan kaksitoistavuotiasta poikaa, joka — mikäli hän tiesi — ei ollut muuta kuin kuljeksiva kerjäläinen, oli se hänestä kerrassaan hullua. Ja laulua ja soittoa ja kahvikutsut vielä, ja hauta vuorattu kuusenoksilla ja konvehteja Luulajasta! Hän kutsui luokseen sairaanhoitajattaren ja pyysi, että tämä estäisi moisen hullutuksen. "Onhan ihan väärin antaa tytön näin tuhjata rahansa", sanoi hän. "Eihän sovi, että aikuiset noin mukautuvat lapsen päähänpistoon. Tehän teette itsenne naurettaviksi kaikki tyynni."

Johtaja ei ollut vihainen eikä kiivas. Hän puhui aivan tyynesti ja pyysi sairaanhoitajattarta peruuttamaan laulun ja soiton ja pitkän saattokulkueen. Riittäähän, jos yhdeksän, kymmenen ihmistä tulee haudalle. Ja sairaanhoitajatar ei vastustanut johtajaa yhdellä ainoalla sanallakaan, osaksi kunnioituksesta ja osaksi siksi, että hänenkin mielestään johtaja oli oikeassa. Olihan tässä liian paljon puuhaa yhden kerjäläispojan tähden. Hän oli säälinyt tyttöraukkaa niin, ettei ollut joutanut kuulemaan järkensä ääntä.

Sairaanhoitajatar meni johtajan huvilasta hökkeli kaupunkiin kertomaan Oosalle, ettei asioita voikaan järjestää aikomusten mukaisesti, mutta hän teki sen raskain sydämin, sillä hän tiesi kyllä hyvin, mitä nuo hautajaiset merkitsivät lapsirukalle. Tiellä hän tapasi pari työmiehen vaimoa ja kertoi surunsa. He sanoivat heti, että heistä johtaja oli oikeassa. Ei sovi, että kerjäläispojan vuoksi puuhataan semmoista komeutta. Kyllähän tyttöä tietysti on sääli, mutta onhan liikaa, että lapsi saa niin komentoa ja määrätä. Oli oikein hyvä, ettei siitä tullut mitään.

Vaimot menivät sitten kukin omalle haaralleen ja levittivät tietoa asiasta. Kohta tiesivät kaikki hökkeli kaupungista kaivoskammareihin saakka, että Matille ei tulekaan isoja hautajaisia. Ja kaikki myönsivät heti, että se oli oikein. Koko Malmivaaralla oli vain yksi ainoa, joka oli toista mieltä, ja se oli Oosa hanhityttö.

Sairaanhoitajattarella oli tosiaan ollut vaikea hetki puhuessaan hänelle asiasta. Oosa ei ollut itkenyt eikä voitotellut, mutta hän ei ollut tahtonut taipua. Hän sanoi, että koska hän ei ollut pyytänyt johtajalta mitään apua, ei tällä siis ollut mitään tekemistä tässä asiassa. Ei hän voinut kieltää Oosaa hautaamasta veljeään, niinkuin sisar tahtoi.

Vasta sitten, kun useita vaimoja oli tullut hänen luokseen sanomaan, etteivät he tahdo tulla hautajaisiin, kun johtaja on sitä vastaan, hän ymmärsi, että hänen oli saatava lupa johtajalta.

Oosa hanhityttö oli hetken vaiti, sitten hän nousi nopeasti istualtaan. "Minne sinä menet?" kysyi sairaanhoitajatar. — "Minun pitää kaiketi mennä puhumaan johtajan kanssa", sanoi Oosa. — "Et suinkaan sinä kuvittele, että hän taipuu sinun tahtoosi", sanoivat vaimot. — "Luulen Pikku Matin toivovan, että menisin", sanoi Oosa. "Johtaja ei ehkä ole koskaan kuullut puhuttavan, mikä hän oli miehiään."

Oosa hanhityttö laittautui nopeasti kuntoon ja oli pian matkalla johtajan luo. Mutta nyt on

muistettava, että tuntuu ihan uskomattomalta, että lapsi koettaa taivuttaa johtajaa, Malmivaaran mahtavinta miestä, siitä, mitä tämä kerran oli päättänyt. Ja sekä sairaanhoitajatar että toiset naiset eivät voineet olla seuraamatta häntä vähän matkan päässä nähdäkseen, olisiko hänellä rohkeutta mennä perille.

Oosa hanhityttö kulki keskellä tietä, ja hänessä oli kulkiessaan jotakin, joka sai ihmiset kääntymään ja katsomaan hänen jälkeensä. Hän kulki niin totisena ja arvokkaana kuin nuori neitonen, joka menee ensi kertaa pyhälle ehtoolliselle. Päässä hänellä oli suuri, musta silkkihuivi, jonka hän oli perinyt äidiltään, toisessa kädessä hänellä oli kokoonkäärity nenäliina ja toisessa korillinen puuleluja, jotka Pikku Matti oli tehnyt.

Kun tiellä leikkivät lapset näkivät hänen tulevan, he juoksivat hänen luokseen ja huusivat: "Minne sinä menet?" Mutta Oosa ei vastannut. Hän ei edes kuullut, että he olivat kysyneet häneltä. Hän kulki vain eteenpäin. Ja kun lapset yhä kysyivät ja juoksivat hänen perässään, tarttuivat naiset heitä käsivarteen ja pysähdyttivät heidät. "Antakaa hänen mennä!" sanoivat he. "Hän menee johtajan luo pyytämään, että saisi isot hautajaiset veljelleen, Pikku Matille." Silloin lapsetkin kauhistuivat sitä, että hän uskalsi ryhtyä niin rohkeaan tekoon, ja pieni parvi seurasi perässä nähdäkseen, miten kävisi.

Tämä tapahtui kuuden aikaan iltapäivällä, silloin kun työt päättyvät kaivoksissa, ja kun Oosa oli kulkenut kappaleen matkaa, tuli useita satoja työstään kiiruhtavia miehiä häntä vastaan. He eivät muuten katsoneet oikealle tai vasemmalle, mutta kohdattuaan Oosan huomasivat jotkut heistä, että jotakin tavatonta oli tekeillä, ja he kysyivät häneltä, mitä se oli. Oosa ei vastannut sanaakaan, mutta toiset lapset huusivat äänekkäästi, mitä hän aikoi tehdä. Silloin se oli muutamista työmiehistä niin rohkea teko lapsen teoksi, että he lähtivät mukaan nähdäkseen, miten hänelle kävisi.

Oosa meni konttorirakennukseen, jossa johtajan oli tapana istua tähän asti. Kun hän tuli eteiseen, avautui ovi, ja johtaja seisoi hänen edessään hattu päässä ja keppi kädessä valmiina menemään päivälliselle asuntoonsa. "Ketä sinä tahdot puhutella?" hän kysyi nähdessään tyttösen, joka tuli niin juhlallisena silkkihuiveineen ja kokoonkäärityine nenäliinoineen. — "Minä tahdon puhua johtajan itsensä kanssa", sanoi Oosa. — "Vai niin, no tule sitten sisään!" sanoi johtaja ja meni huoneeseen. Hän jätti oven auki, sillä hän ei voinut kuvitella, että tytöllä olisi mitään pitkälististä asiaa. Siksi kävi niin, että ne, jotka olivat tulleet Oosa hanhitytön mukana ja nyt seisoivat eteisessä ja portailla, saivat kuulla, mitä sisällä konttorissa sanottiin.

Tultuaan sisälle oikaisi Oosa hanhityttö ensin, työnsi huivinsa taaksepäin ja katseli johtajaa pyörein lapsensilmien, jotka olivat niin totiset, että sydämeen koski. "Se on nyt niin, että Matti on kuollut", sanoi hän, ja ääni vapisi niin, että hän ei päässyt pitemmälle.

Mutta nyt ymmärsi johtaja, kenen kanssa hän puhui. "Vai niin, vai sinä olet se tyttö, joka tahtoo toimeenpanna ne suuret hautajaiset", hän sanoi ystävällisesti. "Luovu sinä siitä, lapsi. Se tulee sinulle liian kalliiksi. Jos minä olisin saanut kuulla siitä aikaisemmin, olisin heti estänyt sen."

Tytön kasvot värähtivät, ja johtaja luuli hänen rupeavan itkemään, mutta sen sijaan hän sanoi: "Minä kysyisin, saanko minä kertoa johtajalle jotakin Pikku Matista?"

"Minä olen jo kuullut teidän elämäkertanne", sanoi johtaja hiljaisella ja ystävällisellä tavallaan. "Älä sinä luule, etten sääli sinua. Minä vain tahdon sinun parastasi."

Silloin Oosa hanhityttö suoristautui vielä enemmän ja sanoi kovalla, selvällä äänellä: "Siitä lähtien kun Matti oli yhdeksänvuotias, ei hänellä ole ollut isää eikä äitiä, vaan hänen on täytynyt elättää itsensä aivan kuin aikaihminen. Hän on pitänyt itseään liian hyvänä kerjäämään yhtä ainoaa ateriaa; hän on aina tahtonut maksaa puolestaan. Hän sanoi aina, että miehen ei sovi kerjätä. Hän on kulkenut maaseudulla ja ostanut munia ja voita, ja hän hoiti ostokset yhtä hyvin kuin vanha kauppias. Hän ei ole koskaan hävittänyt mitään, eikä hän koskaan ole piilottanut penniäkään; hän on aina antanut minulle kaikki. Pikku Matilla oli työtä mukanaan pellolla, kun hän oli hanhia paimenessa, ja hän oli ahkera kuin aikamies. Skoonen talonpojat lähettivät aina suuria rahamääriä Matin mukana hänen kulkiessaan talosta taloon, sentähden että he tiesivät voivansa luottaa häneen kuin itseensä, niin että ei ole oikein sanoa, että Pikku Matti oli vain lapsi, sillä niitä on paljon suuria — — —"

Johtaja seiso ja katseli lattiaan, eivätkä hänen kasvonsa värähtäneetkään, ja Oosa hanhityttö vaiken, sillä hän luuli, ettei hänen puheensa vaikuttanut tähän mitään. Kotona ollessa hänestä oli tuntunut, että hänellä oli niin paljon sanomista Pikku Matista, mutta nyt se näytti hänestä niin vähältä. Kuinka hän saisi johtajan ymmärtämään, että Pikku Matti ansaitsi yhtä kunnialliset hautajaiset kuin aikaihminen?

"Katsokaa, minähän tahdon kustantaa hautajaiset itse — — —", sanoi Oosa ja sitten hän taas oli vaiti.

Silloin nosti johtaja katseensa ja katsoi Oosa hanhityttöä silmiin. Hän mittasi häntä ja punnitsi häntä

niinkuin täytyy osata sen, jolla on paljon ihmisiä alaisinaan. Ja hän ajatteli, että tyttö oli kadottanut vanhempansa ja sisaruksensa, mutta seisoikin tuossa murtumattomana, ja että hänestä kyllä tulisi kunnan ihminen. Eikä hän enää halunnut lisätä toisen kuormaa, sillä voisi sattua, että siitä tulisi se oljenkorsi, joka murtaisi hänet. Hän ymmärsi, mitä tyttö oli tehnyt, kun oli uskaltanut tulla puhumaan hänen kanssaan. Hän oli kyllä rakastanut tuota veljeä enemmän kuin mitään muuta. Sellaista rakkautta ei saa palkita kiellolla.

"Lienee parasta että saat tehdä niinkuin tahdot", sanoi johtaja.

XLV

LAPPALAISTEN LUONA

Hautajaiset olivat ohitse. Kaikki Oosa hanhitytön vieraat olivat menneet, ja hän istui yksinään pienessä hökkelissä, joka oli ollut hänen isänsä oma. Hän oli lukinnut oven saadakseen istua rauhassa ja ajatella veljeään. Hän muisteli kaikkea, mitä Pikku Matti oli tehnyt, ja muisteltavaa oli niin paljon, että hän ei tullut ruvenneeksi nukkumaan, vaan istui ylhäällä ei ainoastaan koko iltaa, vaan hyvän matkaa yötäkin. Mitä enemmän hän ajatteli veljeä, sitä paremmin hän ymmärsi, miten vaikeaa elämä oli oleva ilman häntä, ja viimein hän painoi päänsä pöytää vasten ja itki katkerasti. "Mitä minä nyt teen, kun ei Mattia enää ole", hän nyhkytti.

Oli jo myöhäinen yö, ja Oosa hanhitytöllä oli ollut rasittava päivä, niin ettei ollut ihme, että uni valtasi hänet heti, kun hän painoi päänsä alas. Eikä ollut mikään ihme sekään, että hän uneksi siitä, jota juuri muisteli. Hänestä tuntui, kuin Matti olisi tullut elävänä huoneeseen hänen luokseen. "Nyt sinun, Oosa, pitää mennä etsimään isää", sanoi hän. — "Kuinka minä voin, kun en edes tiedä, missä hän on?" oli hän vastaavinaan. — "Älä siitä hätäile!" sanoi Pikku Matti reippaasti ja iloisesti, niinkuin hänen tapansa oli. "Minä lähetän luoksesi erään, joka sinua auttaa."

Samassa kun Oosa hanhityttö oli kuullut nämä Matin sanat, koputettiin hänen kamarinsa ovelle. Se oli oikea koputus, ei mikään unissa kuultu. Mutta hän oli niin unessaan kiinni, ettei saanut selvää, mikä oli totta, mikä kuvittelua, ja mennessään avaamaan hän ajatteli: "Nyt tulee varmaankin se, jonka Pikku Matti lupasi lähettää minun luokseni."

Jos Oosa hanhitytön avatessa oven kynnyksellä olisi ollut sisar Hilma tai joku muu oikea ihminen, hän olisi heti ymmärtänyt, että uni oli loppunut, mutta nyt ei ollutkaan niin. Koputtaja oli näet pieni peukaloinen, joka ei ollut paljon pitempi kämmenen leveyttä. Vaikka oli myöhä yö, oli yhtä valoisaa kuin päivällä, ja Oosa näki heti, että tulija oli sama pikkarainen, jonka hän ja Pikku Matti olivat pari kertaa matkoillaan tavanneet. Silloin hän oli säikähtänyt häntä ja niin hän olisi tehnyt nytkin, jos olisi ollut aivan hereillä. Mutta hän luuli vielä uneksivansa ja siksi hän jäi tyynenä seisomaan. "Minä odotin juuri, että tuon Pikku Matti lähettää minulle apulaiseksi isää etsimään", ajatteli hän. Eihän hän ihan väärässä ollutkaan, sillä Peukaloinen tuli kuin tulikin puhumaan hänen kanssaan isästä. Kun pikku mies näki, ettei tyttö pelännyt häntä, hän selitti muutamin sanoin, mistä isä oli löydettävissä ja miten tytön oli meneteltävä päästäkseen hänen luokseen.

Hänen puhuessaan tuli Oosa hanhityttö vähitellen tajuihinsa, ja hänen lopettaessaan hän oli jo täysin hereillä. Ja silloin hän pelästyi sitä, että seisoikin puhumassa sellaisen kanssa, joka ei ollut hänen maailmaansa, niin ettei muistanut sanoa edes kiitoksia eikä mitään, vaan juoksi sisään ja pauskasi oven lujasti kiinni. Hän luuli näkevänsä, että pikkarainen tuli siitä pahoilleen, mutta hän ei voinut sille mitään. Hän oli aivan suunniltaan pelosta ja riensi sänkyyn ja veti peiton silmilleen.

Mutta vaikka hän niin pelkäsi pikku miestä, ymmärsi hän hyvin, että se oli tarkoittanut hänen parastaan, ja seuraavana päivänä hän riensi tekemään juuri niinkuin häntä oli neuvottu.

Luossajauren pienen järven pohjoisrannalla, joka oli monta peninkulmaa Malmivaarasta pohjoiseen, oli pieni lappalaisleiri. Järven eteläpäässä kohosi isohko vuorenmöhkäle, nimeltään Kiirunavaara, jonka sanottiin olevan melkein paljasta rautamalmia. Koillispuolella oli toinen vuori, jonka nimi oli Luossavaara, ja siinäkin oli runsaasti rautaa. Näiden vuorten vaiheille rakennettiin parhaillaan rautatietä Jellivaarasta, ja Kiirunavaaran luo rakennettiin rautatieasemaa, matkustajahotellia ja asuntoja kaikille niille insinööreille ja työmiehille, joiden oli tultava asumaan sinne, kun malmin louhiminen oli alkava. Näin oli kokonainen pieni kaupunki pienine hauskoine taloineen kohoamassa seudulle, joka oli niin kaukana pohjoisessa, että pienet maata matavat vaivaiskoivut eivät saaneet

lehtiään puhkeamaan ennen kuin juhannuksen jälkeen.

Länteen päin järvestä oli maa autio ja lakea, ja sinne oli, niinkuin sanoimme, asettunut kolttalappalaisia. He olivat tulleet sinne jokin kuukausi sitten, eivätkä he olleet tarvinneet pitkiä aikoja asuntonsa kuntoon saattamiseksi. Eivätkä he olleet poranneet eivätkä muuranneet asuntonsa perustusta, vaan valittuaan kuivan mukavan paikan järven läheltä he olivat vain hakanneet pari pajupensasta ja tasoittaneet muutamia mättäitä kotapaikan raivaamiseksi. Eikä heidän ollut tarvinnut veistää tai hakata monta päivää tukevien puuseiniä pystyttämiseksi, ei heillä ollut puuhaa katon panosta, ei laudoittamisesta eikä ikkunoiden teosta, eikä ovien ja lukkojen laittamisesta. He olivat vain iskeneet kodan riu'ut lujasti maahan ja ripustaneet telttakankaan niiden päälle, ja samassa asunto oli melkein valmis. Eikä heidän ollut tarvinnut nähdä paljon vaivaa sisustaessaan ja kalustaessaan. Tärkeintä oli panna nahkoja ja vähän katajan oksia lattialle ja ripustaa iso pata, jossa he keittivät poronlihansa, ketjuun, joka kiinnitettiin kotariukujen latvaan.

Itäpuolella järveä asuvat uudisasukkaat, jotka puuhasivat kiireen vilkkaa saadakseen huoneensa valmiiksi ennen ankaran talven tuloa, ihmettelivät lappalaisia, jotka olivat kuljeskelleet täällä pohjoisessa monet, monet sadat vuodet eivätkä tarvinneet pakkasta ja myrskyjä vastaan parempaa suojaa kuin ohuet kodanseinänsä. Ja lappalaiset ihmettelivät uudisasukkaita, jotka hankkivat itselleen niin paljon ja niin raskasta työtä, koska ihminen elääkseen ei tarvitse muuta kuin joitakin poroja ja kodan.

Eräänä heinäkuun päivänä satoi Luossajaurella ihan kamalasti, ja lappalaiset, jotka eivät muuten ole paljon sisällä kesän aikana, olivat kömpineet kaikki yhteen kotaan ja istuivat tulen ympärillä kahvia juoden. Lappalaisten parhaillaan pakistessa kahvipannun ympärillä tuli venhe Kiirunan puolelta ja laski lappalaisten rantaan. Venheestä nousi työmies ja tyttö, joka saattoi olla noin kolme-, neljätoistavuotias. Lappalaiskoirat hyökkäsivät heitä kohti kovasti haukkuen, ja yksi lappalaisista pisti päänsä kodanaukosta nähdäkseen, mitä se oli. Hän ihastui nähdessään työmiehen. Tämä oli lappalaisten hyvä ystävä, ystävällinen ja puhelias mies, joka osasi puhua lapin kieltä, ja lappalainen hoihkaisi häntä tulemaan telttaan. "Sinä Söderberg tulet nyt ihan kuin kutsuttuna", sanoi hän. "Kahvipannu on tulella. Eihän sateessa voi mitään toimittaa. Tule sisään kertomaan meille jotakin uutta."

Työmies kömpi lappalaisten luo, ja suurella vaivalla ja nauraen ja meluten tehtiin hänelle ja työlle tilaa pienessä kodassa, joka jo ennestään oli täpösen täynnä ihmisiä. Mies alkoi heti puhua lapinkieltä talonväen kanssa. Tyttö, joka oli hänen mukanaan, ei ymmärtänyt puheesta mitään, istui vain hiljaa ja katseli ihmeissään pataa ja kahvikattilaa, tulta ja savua, lappalaisukkoja ja -akkoja, koiria ja lapsia, seiniä ja lattiaa, kahvikuppeja ja piippuja, kirjavia vaatteita ja koristeltuja työkaluja. Kaikki oli hänelle uutta. Ei mikään ollut sellaista, mihin hän oli tottunut.

Mutta yht'äkkiä hänen piti lakata katselemasta ja kääntää silmänsä alas, sillä hän huomasi kaikkien kodassa olijain katselevan häntä. Söderberg oli kai puhunut hänestä jotakin, sillä nyt ottivat miehet ja naiset piippunysänsä suusta ja tuijottivat häneen. Hänen vieressään oleva lappalainen taputti häntä olalle, nyökytti päätään ja sanoi: "Hyvä, hyvä." Eräs lappalaisnainen kaatoi kahvia isoon kuppiin, joka ojennettiin hänelle touhukkaasti, ja eräs lappalaispoika, joka saattoi olla yhtä vanha kuin hän, pujottelihe istuvien välitse, kunnes pääsi hänen viereensä. Ja siinä hän loikoi ja katseli vain häntä.

Tyttö ymmärsi, että Söderberg kertoi lappalaisille, miten hän oli hommannut suuret hautajaiset veljelleen, Pikku Matille, mutta hän olisi toivonut, ettei Söderberg olisi puhunut niin paljon hänestä, vaan sen sijaan kysynyt lappalaisilta, tiesivätkö he mitään hänen isästään. Peukaloinen oli sanonut, että isä oli niiden lappalaisten luona, jotka olivat asettuneet Luossajauren länsipuolelle. Oosa oli pyytännyt ja saanut luvan tulla tänne sorajunalla etsimään isäänsä, sillä oikeita junia ei vielä kulkenut tällä radalla. Kaikki, sekä työmiehet että teettäjät, olivat auttaneet häntä parhaansa mukaan, ja eräs Kiirunan insinööri oli lähettänyt Söderbergin, joka osasi puhua lapinkieltä, hänen kanssaan järven yli isää tiedustelemaan. Hän oli toivonut tapaavansa hänet heti tänne tultuaan. Hän oli tarkastellut kaikkia kodassa olijoita, mutta kaikki olivat lappalaisväkeä. Isä ei ollut täällä.

Hän näki, että lappalaiset ja Söderberg tulivat yhä totisemmiksi, mitä kauemmin he puhuivat, ja lappalaiset pudistivat päätään ja koskettelivat otsaansa, niin kuin olisivat puhuneet jostakin, joka ei ollut oikein täysijärkinen. Silloin hän tuli niin rauhattomaksi, ettei enää malttanut istua hiljaa, vaan kysyi Söderbergiltä, mitä lappalaiset tiesivät hänen isästään.

"He sanovat hänen menneen kalastamaan", sanoi työmies. "He eivät tiedä, tuleeko hän takaisin tänä iltana, mutta niin pian kuin ilma paranee, lähtee yksi heistä häntä etsimään."

Sitten hän kääntyi lappalasiin päin ja jatkoi innokkaasti keskustelua heidän kanssaan. Hän ei näkynyt tahtovan, että Oosa kyselisi häneltä sen enempiä Jon Assarinpojasta.

* * * * *

Oli aamu ja kaunis ilma. Itse Ola Serka, lappalaisten ensimmäinen mies, oli sanonut menevänsä etsimään Jon Assarinpoikaa, mutta hän ei pitänyt kiirettä, vaan istui kyykyllään kodan edessä ja ajatteli Jon Assarinpoikaa ja mietti, miten hän ilmoittaisi hänelle, että hänen tyttärensä oli tullut häntä etsimään. Tämä oli tehtävä niin, ettei Jon Assarinpoika pelästyisi ja lähtisi pakoon, sillä hän oli omituinen mies, joka ei tahtonut nähdä lapsia. Hänen oli tapana sanoa, että kun hän näki lapsia, hänen mielensä tuli niin mustaksi, että hän ei kestänyt sitä.

Ola Serkan näin tuumiskellessa istuivat Oosa hanhityttö ja Aslak, nuori lappalaispoika, joka oli tuijottanut häneen illalla, kodan edustalla ja juttelivat. Aslak oli ollut koulussa ja osasi puhua ruotsia. Hän kertoi Oosalle saamelaisten elämästä ja vakuutti, että heillä oli paremmat olot kuin kenelläkään muulla. Oosasta ne olivat hirveät, ja sen hän sanoikin. "Sinä et tiedä, mitä puhut", sanoi Aslak. "Jäähän yhdeksi viikoksi meille, niin saat nähdä, että me olemme onnellisin kansa maailmassa!" — "Jos minä olisin täällä viikon, tukehtuisin jo kodan savuun", sanoi Oosa. — "Älä sano niin!" sanoi lappalaispoika. "Sinä et tiedä meistä mitään. Minä kun kerron sinulle jotakin, niin ymmärrät, että mitä kauemmin olet meidän luonamme, sitä paremmin sinä viihdyt."

Sitten Aslak rupesi kertomaan Oosalle, millaista silloin oli ollut, kun eräs tauti, hirmukuolema nimeltään, oli kulkenut maassa. Hän ei tiennyt, oliko se raivonnut oikeassa Saamemaassakin, jossa he nyt olivat, mutta Jemtlannissa se oli liikkunut niin kamalasti, että saamekansasta, joka asui siellä metsissä ja vuorilla, ei ollut jäänyt jäljelle muita kuin yksi viisitoistavuotias poika, eikä ruotsalaisista, jotka asuivat jokilaaksoissa, muita kuin tyttö, joka myöskin oli viidentoista vuoden vanha.

"Poika ja tyttö olivat kuljeskelleet autiossa maassa koko talven ihmisiä etsimässä, ja kevätpuoleen he olivat viimeinkin kohdanneet toisensa", kertoi Aslak edelleen. "Silloin ruotsalainen tyttö pyysi lappalaispoikaa tulemaan hänen mukanaan etelään, että hän pääsisi oman heimonsa luokse. Hän ei tahtonut enää jäädä Jemtlantiin, kun siellä ei ollut muuta kuin autioita taloja. 'Minä vien sinut minne tahdot', sanoi poika, 'mutta vasta talvella. Nyt on kevät, ja minun poroni kulkevat länteenpäin tuntureille, ja sinä tiedät, että meidän, jotka olemme saamekansaa, aina täytyy mennä sinne, minne meidän poromme vievät meitä.'

"Ruotsalainen tyttö oli rikkaiden vanhempien lapsi. Hän oli tottunut asumaan huoneessa, nukkumaan sängyssä ja syömään pöydän ääressä. Hän oli aina halveksinut köyhää tunturikansaa, ja hän luuli sellaisten, jotka asuvat paljaan taivaan alla, olevan hyvin onnettomia.

"Mutta häntä kammotti palata kotiinsa, koska siellä ei ollut muita kuin kuolleita. 'Anna minun sitten tulla muknasi tuntureille', hän sanoi pojalle, 'ettei minun tarvitse kuljeskella täällä yksin ihmisääntä kuulematta!' Tähän poika kernaasti suostui, ja niin tyttö sai tulla porojen mukana tuntureille. Porolauma kaipasi hyviä jäkälälaitumia ja kulki joka päivä pitkät matkat. Ei ollut aikaa pystyttää kotaa. Piti heittäytyä maahan ja maata hangella sillä aikaa kun porot pysähtyivät syömään. Elukat tunsivat etelätuulen nyhtävän turkkiaan, ne tiesivät, että se muutamassa päivässä pyyhkäisee lumen tunturien rinteiltä. Tytön ja pojan piti rientää niiden perässä sulamaisillaan olevassa lumessa ja lähtemäisillään olevia jäitä myöten. Ehdittyään niin ylös vuorille, että havumetsä loppui ja vaivaiskoivut alkoivat, he levähtivät muutamia viikkoja ja odottivat, että lumi sulaisi ylemmiltä tuntureilta; sitten he nousivat ylemmäksi. Tyttö valitti ja voihki ja sanoi monta kertaa olevansa niin väsynyt, että tahtoi palata jokilaaksoon, mutta hän tuli kuitenkin mukana ennemmin kuin jäi yksin.

"Heidän tultuaan tunturilaitumille poika pystytti tytölle kodan kauniille vihreälle paikalle, joka vietti tunturipuroon päin. Illan tultua hän otti porot kiinni heittonuoralla, lypsi ne ja antoi hänelle maitoa. Hän kaivoi esiin kuivattua poronlihaa ja poronjuustoa, jota saamelaiset olivat piilottaneet ollessaan siellä viime kesänä. Tyttö vaikerteli yhtenäään eikä ollut koskaan tyytyväinen. Hän ei tahtonut syödä kuivattua poronlihaa eikä poronjuustoa, eikä juoda poronmaitoa. Hän ei voinut tottua istumaan kyykyllään kodassa eikä makaamaan paljaalla maalla vuoteenaan vain poronnahka tai vähän risuja. Mutta tunturikansan poika vain nauroi hänen kaikerruksilleen ja oli yhtä hyvä hänelle.

"Muutamien päivien kuluttua tyttö tuli pojan luo, kun tämä lypsi vaatimiaan, ja tarjoutui auttamaan häntä.

"Hän teki myös tulen padan alle, missä poronliha keitettiin, ja kantoi vettä ja toi maitoa. Heillä oli nyt hyvä olla. Ilma oli lämmin ja ruokaa oli helppo saada. He kävivät yhdessä virittämässä linnunansoja, onkivat mullosia koskesta ja poimivat lakkoja suolta.

"Kesän loputtua he muuttivat niin paljon etelään päin, että tulivat havumetsän ja lehtimetsän rajalle, ja siihen he taas asettuivat olemaan. Nyt oli teurastusaika ja heillä oli työtä joka päivä, mutta sinä aikana olikin ruokaa vielä enemmän kuin kesällä. Kun lumi tuli ja järvet alkoivat jäätyä, siirtyivät he idemmäksi tiheään kuusimetsään. Kun kota oli saatu pystyyn, he ryhtyivät talvitöihin. Poika opetti tytön punomaan rihmaa poronsuonista, valmistamaan nahkoja, ompelemaan vaatteita ja jalkineita nahasta, tekemäänkampoja ja työkaluja poronsarvista, hiihtämään ja ajamaan ahkiolla. Kun pimeä talvi oli

mennyt ja aurinko paistoi melkein koko päivän, sanoi poika työlle, että nyt hän saattoi lähteä saattamaan tätä etelään, jotta hän löytäisi oman heimonsa. Mutta silloin tyttö katsoi häntä ihmeissään. 'Miksi sinä tahdot lähettää minut pois?' hän sanoi. 'Haluatko sinä olla yksin porojen kanssa?' — 'Minähän luulin, että sinä halusit pois', sanoi poika. — 'Minä olen nyt elänyt saamekansan elämää melkein koko vuoden', sanoi tyttö. 'En minä enää voi palata oman heimoni luo elämään ahtaissa asunnoissa, kun kerran olen saanut vaeltaa vapaana tuntureilla ja metsässä. Älä aja minua pois, vaan anna minun jäädä tänne, sillä teidän elämänne on parempaa kuin meidän.'

"Ja tyttö jäi poian luo koko iäkseen eikä kaivannut koskaan jokilaaksojen kansaa eikä elämää siellä. Ja jos sinä, Oosa, vain jäisit tänne yhdeksi kuukaudeksikin, et sinä koskaan enää voisi erota meistä."

Näin sanoen päätti Aslak kertomuksensa; ja samassa otti hänen isänsä, Ola Serka, piipun suustaan ja kömpi pystyy. Vanha Ola ymmärsi ruotsia enemmän kuin mitä tahtoi toisten tietävän, ja hän oli ymmärtänyt pojan puheen. Ja kuunnellessaan oli hänelle yht'äkkiä selvinnyt, miten hänen olisi meneteltävä sanoessaan Jon Assarinpojalle, että tytär oli tullut häntä etsimään.

* * * * *

Ola Serka meni Luossajauren rannalle ja kulki sitä pitkin, kunnes tuli miehen luo, joka istui kivellä ja onki. Onkijalla oli harmaantunut tukka ja kumara selkä. Silmät katselivat väsyneesti, ja hänessä oli jotakin herpaantunutta ja avutonta, niinkuin sellaisessa voi ajatella olevan, joka on koettanut opetella jotakin liian vaikeaa tai miettiä jotakin liian vaikeaa ja joka on murtunut ja käynyt alakuloiseksi siitä, ettei ole onnistunut.

"Taidat saada runsaasti kaloja, Jon, koska olet kököttänyt täällä koko yön onkimassa?" sanoi lappalainen lapinkielellä lähestyessään.

Toinen säpsähti ja katsoi tulijaan. Ongesta oli syötti poissa, eikä hänen vieressään rannalla ollut yhtään kalaa. Hän pani pian uuden syötin ja heitti ongen veteen. Sillä aikaa istahti lappalainen hänen viereensä.

"Minä tahtoisin puhua vähän sinun kanssasi", sanoi Ola. "Sinä tiedät, että minulla oli tytär, joka kuoli viime vuonna, ja häntä olemme aina ikävöineet kodassa." — "Niin, minä tiedän", sanoi onkimies kuivasti, ja hänen kasvojensa yli kulki pilvi, niinkuin hänestä olisi tuntunut vastenmeliseltä kuulla puhuttavan kuolleesta lapsesta. Hän puhui hyvää lappia. — "Mutta elämää ei pidä pilata surulla ja murheella", sanoi lappalainen. — "Eihän sitä pidä." — "Ja nyt minä olen ajatellut ottaa luokseni toisen lapsen. Eikö se olisi sinustakin viisasta?" — "Se riippuu siitä, minkälainen lapsi se on, Ola."

"Minä kerron sinulle, mitä minä työstä tiedän, Jon", sanoi Ola ja kertoi nyt kalastajalle, että juhannuksen aikaan oli kaksi lasta, poika ja tyttö, tullut Malmivaaralle etsimään isäänsä ja että ne, kuultuaan isän olevan poissa, olivat jääneet sinne häntä odottamaan. Mutta heidän siellä odottaessaan oli poika kuollut porauslaukauksesta, ja silloin tyttö oli tahtonut valmistaa hänelle suuret hautajaiset. Sitten Ola kertoi hyvin kauniisti, kuinka tuo pieni köyhä tyttö oli pakottanut kaikki ihmiset auttamaan häntä ja kuinka hän oli ollut niin reipas, että itse oli mennyt puhumaan tehtaanjohtajalle.

"Senkö tytön sinä tahtoisit ottaa kotaasi, Ola?" kysyi onkimies. — "Niin", sanoi lappalainen. "Kuullessamme sen emme voineet olla itkemättä kaikki tyynni, ja me sanoimme toisillemme, että niin hyvästä sisaresta tulee hyvä tyttärikin ja että me toivoimme hänen tulevan meidän luoksemme." Toinen istui hetken hiljaa. Oli selvää, että hän jatkoi keskustelua ollakseen vain ystävälleen lappalaiselle mieliksi. "Hän on kai sinun heimoasi?" — "Ei", sanoi Ola, "hän ei kuulu saameheimoon." — "Onko hän jonkun uudisasukkaan tytär, niin että hän on tottunut elämään täällä pohjoisessa?" — "Ei, hän on kaukaa etelästä", sanoi Ola ja oli olevinaan niinkuin tämä ei merkittäisi mitään. Mutta asia näytti alkavan huvittaa onkimiestä. — "Silloin minä luulen, ettet voi ottaa häntä", sanoi hän. "Hän ei varmaankaan voi asua kodassa talvea, kun ei ole syntymästään siihen tottunut." — "Hän saa hyvät vanhemmat ja siskot kodassa", sanoi Ola Serka itsepäisesti. "Pahempi on olla yksin kuin palella."

Mutta onkimies innostui yhä enemmän estämään asiaa toteutumasta. Näytti niinkuin hän ei voisi sietää ajatusta, että lapsi, joka oli ruotsalaisista vanhemmista, tulisi lappalaisten luo. "Sanoithan sinä, että hänellä oli isä Malmivaaralla?" — "Hän on kuollut", sanoi lappalainen yksikantaan. — "Onko se ihan varma, Ola?" — "Se nyt on varma kysymättäkin", sanoi lappalainen ylenkatseellisesti. "Tottahan minä sen tiedän. Ei suinkaan tytön ja hänen veljensä olisi tarvinnut vaeltaa koko maan halki, jos heillä olisi ollut isä elossa? Ei kai lasten olisi tarvinnut itse elättää itseään, jos heillä olisi ollut isä? Ei kai tytön olisi tarvinnut itse mennä puhumaan johtajan kanssa, jos hänen isänsä olisi elänyt? Ei kai hänen tarvitsisi olla yksin nyt enää, kun koko saamekansa puhuu hänen reippaudestaan, jollei isä jo olisi kuollut? Tyttö kyllä uskoo isänsä elävän, mutta minä sanon, että hän on kuollut."

Raukeakatseinen mies kääntyi Olaan päin. "Ola, mikä on tytön nimi?" sanoi hän. Lappalainen mietti.

— "Sitä minä en muista. Mutta minäpä menen kysymään." — "Kysymäänkö? Onko hän sitten jo täällä?" — "Hän on tuolla kodassa." — "Mitä, Ola? Oletko sinä sitten ottanut hänet luoksesi, ennen kuin tiedät, mitä hänen isänsä siitä sanoo?" — "Ei suinkaan minun tarvitse välittää hänen isästään. Ellei hän ole kuollut, niin hän on ainakin sellainen, ettei välitä lapsestaan. Olkoon iloinen, että toinen pitää siitä huolen."

Onkimies heitti vapansa ja nousi. Hän liikkui niin rivakasti kuin häneen olisi tullut uutta eloa. "Minä luulen, ettei se isä mahda olla samanlainen kuin muut ihmiset", jatkoi lappalainen. "Hän on ehkä sellainen synkän mielensä ajelema mies, joka ei jaksakaan tehdä työtä. Mitä tyttö semmoisella isällä tekee?"

Olan tätä sanoessa oli onkimies noussut rantatörmälle. "Minne sinä menet?" kysyi lappalainen. — "Minä lähdän katsomaan sinun kasvattitytärtäsi, Ola." — "Se on hyvä", sanoi lappalainen. "Tule vain häntä katsomaan! Minä luulen, että sinäkin myönnät, että minä saan hyvän tyttären."

Ruotsalainen käveli niin nopeasti, että lappalainen tuskin voi seurata häntä. Pari askelta kuljettuaan Ola sanoi toverilleen: "Nyt minä muistankin, että sen tytön nimi, jonka aion ottaa luokseni, on Oosa Jonintytär." Toinen vain kiiruhti kulkuaan, ja Ola Serka oli niin hyvillään, että olisi tahtonut nauraa ääneen. Heidän tultuaan niin pitkälle, että kodat näkyivät, sanoi Ola vielä pari sanaa. "Hän on tullut saameväen luo etsimään isäänsä eikä tullakseen minun kasvatikseni, mutta ellei hän löydä isäänsä, niin minä mielelläni otan hänet kotoani." Toinen riensi eteenpäin vielä kovempaa vauhtia. "Arvasinpas minä, että hän pelästyy, kun minä uhkaan ottaa hänen tyttärensä saameheimon huostaan", sanoi Ola itseksensä.

Kun Kiirunan mies, joka oli soutanut Oosa hanhitytön lappalaisten leiriin, päivemmällä palasi takaisin, oli hänellä venheessään kaksi ihmistä, jotka istuivat vierekkäin tuhdolla ja pitelivät toisiaan kädestä, ikään kuin eivät enää koskaan tahtoisi erota. Ne olivat Jon Assarinpoika ja hänen tyttärensä. Molemmat olivat toisenlaiset kuin pari tuntia sitten, sillä Jon Assarinpoika ei ollut enää niin köyryselkäisen ja väsyneen näköinen, ja hänen silmänsä tuikkivat kirkkaina ja lempeinä, niinkuin hän nyt olisi saanut vastauksen siihen, mikä kauan oli vaivannut häntä, eikä Oosa hanhityttö katsellut ympärilleen niin viisaasti ja valppaasti kuin tavallisesti. Hänellä oli nyt aikaihminen, johon voi turvautua ja luottaa, ja näytti siltä, kuin hän taas olisi tulemassa lapseksi.

XLVI

ETELÄÄ KOHTI! ETELÄÄ KOHTI!

Ensimmäinen matkapäivä

Lauantaina lokakuun 1. p:nä.

Poika istui valkoisen hanhikukon selässä ja ratsasti ylhäällä pilvissä. Kolmekymmentäyksi villihanhea lensi järjestyneessä rintamassa reippaasti etelää kohti. Höyhenissä humisi ja monet siivet pieksivät vinkuen ilmaa, niin että oli vaikea kuulla omaa ääntään. Akka Kebnekaiselainen lensi etunenässä ja hänen jäljessään Yksi ja Kaksi, Kolme ja Neljä, Viisi ja Kuusi, Martti hanhikukko ja Hienohöyhen. Ne kuusi nuorta hanhea, jotka viime syksystä alkaen olivat seuranneet laumaa, olivat nyt eronneet siitä koettaakseen tulla toimeen omin voimin. Sen sijaan oli vanhoilla hanhilla mukanaan kaksikymmentäkaksi hanhenpoikaa, jotka olivat tänä kesänä kasvaneet tunturilaaksossa. Yksitoista lensi oikealla ja yksitoista lensi vasemmalla ja ne koettivat parastaan pysyäksään toisistaan yhtä pitkien välimatkain päässä kuin suuretkin.

Poikaparit eivät koskaan olleet tehneet pitempiä matkoja, ja alussa niiden oli vaikea seurata mukana tällä nopealla retkellä. "Akka Kebnekaiselainen! Akka Kebnekaiselainen!" ne huusivat surkealla äänellä. — "Mikä hätänä?" kysyi johtajahanhi. — "Meidän siipemme eivät jaksakaan liikkua. Meidän siipemme eivät jaksakaan liikkua", huusivat nuoret hanhet. — "Käy sitä paremmin kuta kauemmin lennätte", vastasi johtajahanhi eikä hiljentänyt vauhtiaan vähäkään, vaan jatkoi matkaansa niinkuin ennenkin. Ja näyttipä todellakin siltä, kuin hän olisi ollut oikeassa, sillä kun hanhenpojat olivat lentäneet pari tuntia, ne eivät enää valittaneet väsymystään. Mutta tunturilaaksossa ne olivat tottuneet syömään koko päivän, eikä kestänyt kauan, ennen kuin niiden alkoi tehdä mieli ruokaa.

"Akka, Akka, Akka Kebnekaiselainen!" huusivat hanhenpojat surkealla äänellä. — "Mikäs nyt hätänä?"

kysyi johtajahanhi. — "Meidän on niin nälkä, ettemme jaksakaan lentää kauemmin", huusivat poikaset. — "Villihanhien täytyy oppia syömään ilmaa ja juomaan tuulta", vastasi johtajahanhi eikä pysähtynyt, vaan jatkoi matkaa niinkuin ennenkin. Näytti melkein siltä, kuin hanhenpojat olisivat tottuneet elämään ilmasta ja tuulesta, sillä kun ne olivat lentäneet vähän aikaa, eivät ne enää valittaneet nälkäänsä. Villihanhilauma oli vielä vuoristossa, ja vanhat hanhet huusivat jokaisen vuorenhuipun nimen, jonka ohitse he kulkivat, jotta ne tarttuisivat nuorten päähän. Mutta kun ne olivat jonkin aikaa huutaneet: "Tämä on Porstjokko, tämä on Sarjetjokko, tämä on Sulitelma", tuskastuivat nuoret taas.

"Akka! Akka! Akka!" huusivat ne sydäntä särkevällä äänellä. — "Mikä hätänä?" kysyi johtajahanhi. — "Emme saa mahtumaan päähämme useampia nimiä". — "Kuta enemmän päähänne pänttäätte, sitä enemmän sinne mahtuu", sanoi johtajahanhi ja huusi niinkuin ennenkin noita kummallisia nimiä.

Peukaloinen ajatteli, että jo oli ollutkin aika villihanhien lähteä matkalle etelää kohti, sillä lunta oli satanut niin paljon, että maa oli valkeana silmän kantamattomiin. Täytyi myöntää, että elämä tunturilaaksossa oli viime aikoina ollut sangen kolkkoa. Yhtä mittaa oli ollut sateista ja tuulista ja sumuista, ja jos ilma joskus oli kirkastunut, niin oli heti jäätynyt. Marjat ja sienet, joista poika oli kaiken kesää elänyt, olivat paleltuneet tai mädäntyneet, niin että hänen viimein oli täytynyt syödä raakaa kalaa, ja se ei ollut hänestä ollenkaan maistunut hyvältä. Päivät olivat lyhentyneet ja pitkät illat ja pimeät aamupuhteet olivat alkaneet tuntua aika ikäviltä, kun hän ei ollut aina jaksanut nukkuakaan niin kauan kuin aurinko oli poissa.

Nyt olivat hanhenpoikien siivet vihdoinkin kasvaneet niin pitkiksi, että matka etelää kohti oli voinut alkaa, ja poika oli niin iloinen, että hän sekä nauroi että lauloi ratsastaessaan hanhen selässä. Sillä hän ei ikävöinyt pois Lapista ainoastaan sen tähden, että siellä oli pimeää ja vähän ruokaa, vaan siihen oli muitakin syitä.

Ensimmältä hän ei ollut ollenkaan ikävöinyt sieltä pois. Hän ei ollut mielestään koskaan ennen ollut niin kauniissa ja ihanassa maassa, eikä hänellä ollut muita huolia kuin miten saisi estetyksi hyttysen syömästä häntä suuhunsa. Hänellä ei ollut suurtakaan iloa Martti hanhikukosta, sillä suuri valkoinen ei ajatellut muuta kuin Hienohöyhenen vartioimista eikä väistynyt askeltakaan hänen luotaan. Mutta sen sijaan hän oli turvautunut vanhaan Akkaan ja Gorgoon, ja näillä kolmella oli ollut monta hauskaa hetkeä toistensa seurassa. He olivat ottaneet hänet mukaansa monelle pitkälle retkelle. Poika oli seisonut Kebnekaisen lumisella huipulla ja katsellut jäätiköille, jotka olivat jyrkän, valkean keilan alla, ja hän oli käynyt monella muulla vuorella, joilla harva ihminen ennen häntä oli käynyt. Akka oli näyttänyt hänelle vuoriston kätkössä olevia laaksoja, joissa villipeura kävi lautumella, ja antanut hänen silmät kallioluoliin, joissa sudet kasvattivat penikoitaan. Tietysti hän oli tutustunut myöskin kesyihin poroihin, joita kävi laumoittain lautumella suuren kauniin Tornion järven rannoilla, ja hän oli ollut alhaalla meren rannalla Stora Sjöfalletissa ja tervehtinyt karhuja ja vienyt siellä asuville karuille terveisiä Bergslagenissa olevilta sukulaisilta. Kaikkialla oli maa ollut kaunista ja komeata. Hän oli hyvin iloinen siitä, että oli sen nähnyt, mutta ei hän juuri olisi tahtonut jäädä sinne asumaan. Hänen mielestään Akka oli ihan oikeassa sanoessaan, että tämän maan olisivat ruotsalaiset uudisasukkaat kernaasti voineet jättää rauhaan ja luovuttaa sen karuille ja susille ja poroille ja villihanhille ja tunturipöllöille ja sopuleille ja lappalaisille, jotka olivat luodut siellä asumaan.

Eräänä päivänä Akka oli vienyt hänet yhteen noista suurista kaivosseuduista, ja hän oli löytänyt Pikku Matin makaamassa rikki ammuttuna erään kaivosaukon suulta. Sitä seuraavina päivinä poika ei ajatellut muuta kuin Oosa paran auttamista, mutta kun tyttö oli löytänyt isänsä eikä pojan enää tarvinnut tehdä mitään hänen hyväkseen, oli hän mieluummin pysynyt kotona tunturilaaksossa, ja siitä pitäen hän oli vain ikävöinyt sitä päivää, jolloin saisi lähteä kotiin Martti hanhikukon kanssa ja muuttua ihmiseksi. Hän halusi päästä ihmiseksi varsinkin sentähden, että Oosa hanhityttö uskaltaisi puhua hänen kanssaan eikä paiskaisi ovea kiinni ihan hänen nenänsä edessä.

Niin, hän oli onnellinen, kun nyt viimeinkin oltiin matkalla etelään päin. Hän heilutti hattuaan ja huusi eläköötä nähdessään ensimmäisen kuusimetsän, ja samalla tavalla hän tervehti ensimmäistä uudisasukkaan tupaa, ensimmäistä vuohta, ensimmäistä kissaa ja ensimmäisiä kanoja. Hän kulki komeiden vesiputousten yli, ja oikealla puolellaan hän näki kauniita vuoria, mutta semmoisiin hän nyt oli tottunut niin, että tuskin viitsi katsoa sinnepäinkään. Toista oli kun hän heti vuorien itäpuolella näki Kvikkjoen kappelin ja sen pienen pappilan ja pienen kirkonkylän. Se oli hänestä niin kaunista, että hänelle tuli vedet silmiin.

Yhtä mittaa hän tapasi muuttolintuja, joita nyt tuli paljon suuremmissa laumoissa kuin keväällä. "Minne matka, villihanhet?" huusivat muuttolinnut. "Minne matka?" — "Ulkomaille mekin niinkuin tekin!" vastasivat villihanhet. "Ulkomaille mekin niinkuin tekin!" — "Eiväthän poikanne vielä osaa lentääkään", huusivat toiset. "Noin pienillä siivillä ei lennetä meren yli."

Lappalaiset ja porot muuttivat parhaillaan tuntureilta. He vaelsivat hyvässä järjestyksessä: jonon etunenässä kulki lappalainen, sitten tuli karja, suuret härät ensimmäisinä, sitten rivi vetoporoja, jotka

kantoivat lappalaisten telttoja ja tavaroita, ja viimeksi seitsemän kahdeksan ihmistä. Nähtyään porot villihanhet laskeutuivat vähän alemmaksi ja huusivat: "Kiitos kesästä! Kiitos kesästä!" — "Onnea matkalle ja tervetuloa takaisin!" vastasivat porot.

Mutta kun karhut näkivät villihanhien menevän, he osoittelivat heitä penikoilleen ja murisivat: "Katsokaas noita, jotka pelkäävät pientä pakkasta niin, etteivät uskalla jäädä talveksi kotiinsa!" Mutta vanhoilla villihanhilla oli vastaus valmiina, ja he huusivat poikasilleen: "Katsokaas noita, jotka ennemmin nukkuvat puoli vuotta kuin viitsivät vaelttaa etelään!"

Kuusimetsässä istuivat metsonpojat kokoon kyyristyneinä, höyhenet pörröllään ja viluissaan ja katselivat kaikkia noita suuria lintulaumoja, jotka iloiten ja riemuiten vaelsivat etelää kohti. "Milloin tulee meidän vuoromme?" he kysyivät emoltaan, "milloin tulee meidän vuoromme?" — "Te saatte jäädä isän ja äidin luo", sanoi emo. "Te saatte jäädä kotiin isän ja äidin luo."

Östbergin vuorella

Tiistaina lokakuun 4. p:nä

Jokainen, joka on vaeltanut vuoristossa, tietää, kuinka paljon vastusta on usvista, jotka vyöryvät esiin ja peittävät näköalan, niin ettei saa nähdä niin mitään kauniista vuorista, jotka kohoavat ympärillä. Usva voi tulla keskellä kesää, ja syksyllä sitä on mahdoton välttää. Niilo Holgerinpojalla oli ollut aika hyvä säänni niin kauan kuin hän oli Lapissa; mutta villihanhet ehtivät tuskin huutaa, että nyt oltiin Jemtlannissa, kun usvat sakenivat hänen ympärilleen, niin ettei hän voinut nähdä mitään siitä maasta. Hän kulki sen yli kokonaisen päivän, tietämättä oliko se vuorimaata vaiko tasankoa.

Iltapäivällä villihanhet laskeutuivat vihreälle paikalle, joka vietti joka taholle, niin että hän ymmärsi oltavan kukkulan laella, mutta oliko se suuri vai pieni, siitä hän ei päässyt selville. Hän päätteli oltavan asutuilla seuduilla, koska oli kuulevinaan sekä ihmisten ääniä että tieltä kantautuvaa ajopelien vinkunaa, mutta hän ei ollut siitäkään varma.

Hänen olisi kovin tehnyt mieli mennä johonkin taloon, mutta hän pelkäsi eksyvänsä usvassa, eikä siis uskaltanut lähteä villihanhien luota. Kaikki oli kosteaa ja likomärkää. Joka heinäkorossa ja joka kasvin lehdessä riippui pieniä vesipisaroita, niin että hän sai rankkasateen niskaansa joka kerta kun vähänkin liikautti. "Eipä täällä ole juuri sen parempaa kuin vuorilaaksossakaan", hän ajatteli.

Mutta pari askelta hän kuitenkin uskalsi astua, ja nyt hän näki rakennuksen hämmöttävän edessään. Se ei ollut erittäin iso, mutta siinä oli monta kerrosta: hän ei kuontunut näkemään sen huippua. Ovi oli kiinni ja koko talo näytti olevan asumaton. Hän ymmärsi heti, että se olikin vain näkötorni ja ettei sieltä saanut ruokaa eikä lämmintä. Mutta hän riensi kuitenkin kiireesti hanhikukon luo. "Hyvä Martti hanhikukko", sanoi hän, "ota minut selkääsi ja vie tuonne torniin! Täällä on niin märkää, etten voi nukkua, mutta sieltä ehkä löydän kuivan makuupaikan."

Martti hanhikukko oli heti valmis häntä auttamaan. Hän jätti pojan tornin parvekkeelle ja siellä tämä nukkui hyvässä rauhassa, kunnes aamuaurinko herätti hänet.

Mutta kun hän nyt avasi silmänsä ja katseli ympärilleen, ei hän aluksi voinut ymmärtää, mitä näki ja missä oli. Hän oli kerran markkinoilla ollut teltassa ja nähnyt suuren panoraaman, ja hänestä tuntui, kuin hän nytkin olisi seisonut semmoisen suuren pyöreän teltan keskessä, jonka katto on korean punainen ja seinät ja lattiat maalattu kauniiksi ja avaraksi maisemaksi, jossa on suuria kyliä ja kirkkoja, peltoja ja teitä, rautatie ja kaupunkikin. Hän kyllä huomasi, ettei tämä ollut semmoinen, vaan että hän seisoi näkötorнин huipulla, yllään punainen aamutaivas ja ympärillään oikea maa. Mutta hän oli niin tottumaton näkemään muuta kuin erämaita, ettei ollut ihme, että hän oli luullut sitä, mitä nyt näki ja joka oli oikeata viljelyksen rintamaata, tauluksi.

Yhtenä syynä siihen, että pojasta oli kuin taulua kaikki se, mitä hän näki, oli myöskin se, ettei millään paikalla maisemassa ollut sen tavallista ja oikeaa väriä. Näkötorni, jossa hän oli, oli rakennettu vuorelle, vuori oli saarella, ja saari oli lähellä suuren sisäjärven itäistä rantaa. Mutta tämä järvi ei ollut harmaa niinkuin sisäjärvet tavallisesti ovat, vaan suuri osa sen pinnasta oli yhtä kirkas kuin aamutaivas ja sen monet syvät lahdet välkkyivät melkein mustina. Järven rannat eivät olleet vihreät, vaan ne loistivat vaalean keltaisina, sillä rantapeltojen sänki oli keltainen ja rantalehtojen lehdet olivat keltaiset. Tuon keltaisen ympärillä oli leveä havumetsävyö. Pojasta tuntui, kuin havumetsä ei koskaan olisi näyttänyt niin tummalta kuin tänä aamuna, mutta kenties se johtui siitä, että sen sisällä oleva lehtimetsä oli vaalennut.

Tämän mustan takana näkyi idässä vaalean sinertäviä kukkuloita, mutta pitkin koko läntistä

taivaanranta oli pingotettu pitkä, välkkyvä kaari teräviä, monenmuotoisia vuorenhuippuja, joiden väri oli niin suloinen ja lempeä ja loistava, ettei poika osannut sanoa, oliko se punaista vai valkoista vaiko sinistä. Sille ei voinut antaa mitään nimeä.

Mutta poika käänsi silmänsä vuoristosta ja havumetsästä katsellakseen tarkemmin lähintä ympäristöään. Järven rannoilla, tuossa keltaisessa vyössä, hän huomasi toisen toisensa perästä punaisia kyliä ja valkoisia kirkkoja, ja idässä toisella puolen kapean salmen, joka erotti saaren mantereesta, hän näki kaupungin. Se oli rakennettu ihan järven rannalle, sen takana oli sitä suojaava vuori ja ylt'ympäriinsä oli tiheään asuttua seutua. "Onpa tämä kaupunki osannut löytää itselleen sopivan paikan", poika ajatteli. "Mikähän sen nimi mahtanee olla?"

Samassa hän säpsähti ja kääntyi katsomaan. Hän oli ollut niin kiintynyt seudun katselemiseen, ettei ollut huomannut, että torniin oli tullut ihmisiä. Nämä nousivat hyvää vauhtia portaita. Poika ehti parhaiksi pistäytyä piiloon, kun he jo olivat tornin huipulla.

Tulijat olivat nuoria retkeilijöitä. He puhuivat siitä, että olivat kulkeneet ristiin rastiin kautta koko Jemtlannin. He olivat iloissaan siitä, että olivat tulleet Östersundiin juuri edellisenä iltana, sillä nyt he saivat nähdä tuon suuren näköalan Östbergin vuorelta täällä Frösön saarella näin kirkkaana aamuna. Tästä he saattoivat nähdä kolmattakymmentä peninkulmaa kaikille suunnille, niin että he ennen lähtöään voivat luoda vielä viimeisen silmäyksen rakkaaseen Jemtlantiinsa. He osoittelivat ja nimittelivät toisilleen järven ympärillä olevia monia kirkkoja. "Tuolla on Sunne", sanoivat he, "ja tuolla näkyy Marby, ja tuolla Hallen. Tämä, joka näkyy suoraan pohjoisesta, on Rödön kirkko, ja se, joka on rautatien vieressä, on Mattmar." Sitten he alkoivat puhua vuorista. Lähin oli Oviksfjäll. Siitä olivat kaikki samaa mieltä. Mutta sitten he alkoivat arvella, missä Helagsfjäll mahtoi olla ja mitkä mahtoivat olla Hersongstötin huiput ja missä Sylin ja Snasahögin huiput ja missä Ooreskutan. Heidän tästä puhuessaan otti nuori tyttö kartan, levitti sen polvelleen ja alkoi tutkia sitä. Yht'äkkiä hän nosti silmänsä. "Kun minä katselen Jemtlantia tällä tavalla kartalta", hän sanoi, "niin on minusta aina kuin se olisi suuren komean vuoren näköinen. Minä odotan aina saavani kuulla jonkin kertomuksen siitä, että se kerran on seisonut pystyssä ja tähdännyt suoraan pilviin." — "Olisipa se ollut mahtava vuori", sanoi eräs toinen ja nauroi hänelle. — "Niin, ja sen tähden se kai kaatuikin kumoon. Mutta katso nyt itse, eikö se ole oikea vuori, jolla on leveä jalka ja terävä huippu!" — "Sopii hyvin, että tämmöinen vuorimaa on itsekin vuoren näköinen", sanoi muuan matkailijoista. "Mutta vaikka olen kuullut satuja Jemtlannista, en ole koskaan..." — "Oletko kuullut satuja Jemtlannista?" huusi nuori tyttö eikä malttanut hänen antaa puhua edes loppuun. "Silloin sinun täytyy heti kertoa. Se ei sovi missään niin hyvin kuin täällä ylhäällä, jonne näkyy koko maa."

Kaikki muut yhtyivät häneen, ja heidän toverinsa ei houkutteluttanut itseään, vaan alkoi heti.

Satu Jemtlannista

Siihen aikaan kun vielä oli jättiläisiä Jemtlannissa, tapahtui kerran, että vanha vuorijätti seisoi pihallaan ja harjasi asuntonsa edessä hevosiaan. Sitä tehdessään hän yht'äkkiä huomasi, että hevoset alkoivat vapista pelosta. "Mikäs teillä nyt on, heppaseni?" sanoi jättiläinen ja katseli ympärilleen saadakseen selville, mitä hevoset pelkäsivät. Hän ei voinut huomata karhuja eikä susiakaan läheisyydessä. Ainoa, minkä hän näki, oli matkamies, joka ei ollut läheskään niin suuri ja tanakka kuin hän, mutta joka kuitenkin oli aika kookas ja näytti olevan varsin väkevä; se kiipesi parhaillaan polkua, joka vei jättiläisen vuorimajaan.

Tuskin vanha jättiläinen oli nähnyt tulijan, kun hänkin alkoi vapista kiireestä kantapähän samalla tavalla kuin hevosetkin. Hän ei malttanut lopettaa työtään, vaan riensi tupaan vaimonsa luo, joka istui ja kehräsi tappuroita värttinällä.

"Mikä nyt?" sanoi jättiläisakka. "Sinähän olet kalpea kuin lumivuori." — "Ei ole ihme, jos olen kalpea", sanoi jättiläinen, "sillä tuolta tulee matkamies, joka yhtä varmaan on Oosa-Tuur kuin sinä olet minun vaimoni." — "Sepä ei ollut mikään tervetullut vieras", sanoi jättiläisakka. "Etkö voi kääntää hänen silmiään niin, että hän luulee taloa vuoreksi ja kulkee meidän ovementa ohitse?" — "On myöhäistä enää koettaa sitä taikaa", sanoi jättiläinen. "Kuulen hänen jo aukaisevan porttia ja astuvan pihalle." — "Silloin on parasta, että menet piiloon ja annat minun yksin ottaa hänet vastaan", sanoi jättiläisen vaimo päättävästi. "Minä koetan toimia niin, ettei sen tee mieli aivan pian tulla meitä toista kertaa tervehtimään."

Tämä ehdotus oli jättiläisukon mielestä aivan erinomainen. Hän meni pirtin peräkamariin, ja akka istui pirtin karsinapenkillä ja kehräsi niin rauhallisesti, kuin ei olisi tiennyt mistään vaarasta.

Nyt on huomattava, että Jemtlannissa siihen aikaan oli aivan toisennäköistä kuin meidän päivinämme.

Koko maa oli yksi ainoa suuri, litteä ylänkö, joka oli niin paljas ja kalju, ettei sen pinnalla kasvanut edes kuusia. Siellä ei ollut järviä, ei jokia, ei maata, mihin aura voi pystyä. Ei siellä ollut edes niitä vuoriakaan, jotka nyt ovat hajallaan mikä missäkin, ne seisoivat silloin vielä rivissä kaukana lännessä. Ihmiset eivät voineet elää ainoassakaan paikassa koko tuolla laajalla alueella, mutta jättiläiset viihtyivät siellä sitä paremmin. Heillä taisi kyllä olla osansa siinä, että maa oli noin autiota ja epäystävällistä, ja jättiläisellä mahtoi kyllä olla syytä levottomuuteensa nähdessään Oosa-Tuurin lähestyvän hänen majaansa. Hän tiesi, etteivät Oosat suvaitse niitä, jotka levittävät ympärilleen kylmyyttä, pimeyttä ja autiutta ja estävät maata muuttumasta rikkaaksi, hedelmällisemmäksi ja ihmisten asuttavaksi ja rakennettavaksi.

Jättiläisakan ei tarvinnut odottaa kauan, kun jo kuului rivakoita askelia pihalta, ja se sama matkamies, jonka ukko oli nähnyt tiellä, kiskaisi oven auki ja astui tupaan. Vieras ei pysähtynyt oven suuhun niinkuin matkamiesten on tapana tehdä, vaan lähti heti tulemaan akkaa kohti, joka istui karsinassa huoneen perällä. Mutta siitä tuli semmoinen vaellus, että kun kulkija jo luuli kulkeneensa pitkän aikaa, hän oli vasta päässytkin pikkuisen matkaa ovesta, ja hänellä oli vielä huikea taival tulisijalle, joka oli keskellä huonetta. Hän pitensi askeliaan, mutta kun hän oli harppaillut vielä jonkin aikaa, näytti hänestä siltä kuin sekä tulisija että jättiläisakka olisivat olleet kauempana kuin silloin, kun hän ensin astui pirttiin. Pirtti ei ollut ensin näyttänyt hänestä kovinkaan suurelta. Vasta sitten, kun hän oli tullut tulisijan kohdalle, hän huomasi, kuinka suuri tämä pirtti todella oli, sillä hän oli niin uupunut, että hänen oli nojaututtava sauvaansa vasten lepäämään. Kun jättiläisakka näki hänen pysähtyvän, hän pani pois varttinänsä, nousi penkiltään ja oli muutamia askeleita astuttuaan hänen luonaan.

"Me jättiläiset rakastamme suuria tupia", hän sanoi. "Ja minun mieheni valittelee, että täällä on ahdasta. Mutta kyllähän minä ymmärrän, että niin lyhytjalkaisten kuin sinun on vähän vaikea kulkea tällaisen jättiläistuvan perille. Sano minulle, kuka olet ja mitä sinulla on asiaa?" Näytti ensin siltä kuin vieras olisi aikonut vastata kiivaasti, mutta varmaankaan hän ei tahtonut ruveta rakentamaan riitaa akan kanssa, vaan vastasi heti rauhallisesti: "Minun nimeni on Lujakätinen, ja minä olen sankari, ja olen ollut monessa seikkailussa. Nyt olen istunut kotonani koko vuoden ja aloin juuri miettiä, eikö minulla enää olisikaan mitään tekemistä, kun kuulin ihmisten puhuvan siitä, että te jättiläiset hoidatte niin huonosti maata täällä ylhäällä, ettei täällä voi asua kukaan muu kuin te itse. Olen nyt tullut puhumaan ukkosi kanssa tästä asiasta ja kysymään, eikö hän tahtoisi saada aikaan täällä parempaa järjestystä."

"Ukko on mennyt metsälle", sanoi jättiläisakka, "ja vastatkoon hän itse kysymyksiisi tultuaan kotiin. Mutta minä sanon sinulle, että kun tulee tekemään semmoisia kysymyksiä vuorijättiläiselle, niin pitäisi olla vähän isompi mies kuin sinä. Olisi varmaankin maineesi parasta, jos menisit heti tiehesi tapaamatta jättiläistä." — "Kyllä minä häntä nyt odotan, kun olen kerran tullut tänne", sanoi hän, joka sanoi olevansa Lujakätinen. — "Olen neuvonut sinua parhaan ymmärrykseni mukaan", sanoi akka, "tee sitten niinkuin itse tahdot. Painahan puuta, niin tuon sinulle tervetuliaisjuomat!"

Akka otti nyt suunnattoman suuren simasarven ja meni huoneen perimmäiseen nurkkaan, jossa simatynnöri oli. Ei tuo näyttänyt vieraasta niin erittäin suurelta, mutta kun nainen avasi tapin, purskahti sima sarveen semmoisella pauhulla, että oli kuin olisi vesiputous syöksynyt huoneeseen. Sarvi oli pian täyttynyt, mutta kun emäntä nyt koetti panna tappia takaisin reikään, ei se onnistunutkaan. Sima puhalsi ulos semmoisella vauhdilla, että se heitti tapin hänen kädestään ja kuohui lattialle. Jättiläisakka koetti uudelleen, mutta ei onnistunut nytkään. Silloin hän kutsui vieraan avukseen. "Nyt sima valuu hukkaan, Lujakätinen. Tule tänne panemaan tappia tynnyriin!" Vieras riensi heti auttamaan. Hän otti tapin ja koetti painaa sitä reikään, mutta sima työnsi sen ulos, heitti sen pitkän matkan päähän ja tulvaili yhä vain lattialle.

Kerta toisensa perästä teki Lujakätinen uuden yrityksen, mutta se ei onnistunut, ja viimein hän heitti tapin menemään. Koko tupa oli nyt simaa tulvillaan, ja saadakseen lattian kuivaksi alkoi vieras piirrellä siihen syviä juovia, jotta sima pääsisi valumaan pois. Hän teki simalle teitä kovaan kallioon, niinkuin lapset keväällä tekevät tulvavedelle teitä hiekkaan, ja siellä täällä hän polki jalallaan syviä reikiä, joihin sima voi kokoontua. Jättiläisakka seiso hiljaa koko ajan ja katseli, ja jos vieras olisi katsahtanut häneen, olisi hän ehkä nähnyt, että emäntä hämmästyen ja kauhistuen katseli työtä. Mutta kun vieras oli lopettanut työnsä, akka sanoi ivallisella äänellä: "Minä kiitan sinua, Lujakätinen. Näen, että teet mitä osaat. Mieheni on minulle tavallisesti apuna tapin sulkemisessa, mutta mistäpähän kaikilla olisi hänen voimansa. Kun et siihen kykene, niin lienee parasta, että heti menet tiehesi." — "En minä lähde, ennen kuin olen esittänyt asiani", sanoi vieras, mutta hän näytti olevan alakuloinen ja häpeissään. — "Paina sitten puuta", sanoi jättiläisnainen, "niin panen padan tulelle ja keitän sinulle puuroa!"

Emäntä teki sanojensa mukaisesti. Mutta kun puuro oli melkein valmista, hän kääntyi vieraan puoleen. "Huomaan, että jauhot ovatkin lopussa, niin että puuro näkyy tulevan hiukan vetelää. Voisitko pyöryttää pari kertaa tuota myllyä, joka on siinä vieressäsi? Siellä on jyviä kivien välissä. Mutta väännä heti paikalla kaikin voiminesi, sillä mylly on raskaanpuoleinen."

Vieras heti kääntämään käsimylyä. Se ei näyttänyt kovinkaan isolta, mutta kun hän tarttui kampiin ja koetti pyöräyttää kiveä, se oli niin jäykkä, ettei liikahtanutkaan. Hänen täytyi ponnistaa kaikki voimansa, ja sittenkin se pyörähti vain yhden kierroksen.

Jättiläisakka katseli ääneti ja hämmästyneenä vieraansa työtä. Mutta kun vieras herkesi, hän sanoi: "Kyllä minä saan parempaa apua mieheltäni, kun en itse saa myllyä pyörimään. Mutta eihän sinulta kukaan voi vaatia enempää kuin mitä jaksat. Näethän nyt itsekin, että olisi parasta olla tapaamatta sitä, joka voi jauhaa tällä myllyllä niin paljon kuin tahtoo." — "Täytyy minun sittenkin häntä odottaa", sanoi Lujakätinen ja puhui tynesti ja sävyisästi ja hiljaisella äänellä. — "Painahan sitten puuta, niin minä valmistan sinulle hyvän vuoteen", sanoi jättiläisakka, "sillä kai sinun täytyy jäädä tänne yöksi!"

Emäntä teki hänelle vuoteen monista patjoista ja pieluksista ja sanoi hyvää yötä vieraalleen. "Pelkään, että tila tuntuu sinusta vähän kovalta, mutta minun ukkoni makaa semmoisessa vuoteessa joka yö."

Kun Lujakätinen ojensihe tilalle, hän tunsi allaan niin paljon nystyröitä ja epätasaisuuksia, ettei voinut ajatellakaan nukkumista. Hän vääntelihe ja kääntelihe, mutta nukkumisesta ei tullut mitään. Silloin hän rupesi nakkelemaan pois vuodevaatteita, patjan sinne, pieluksen tänne, ja sitten hän nukkui rauhassa aamuun asti.

Mutta kun aurinko paistoi sisään tuvan katosta, hän nousi ja lähti pois jättiläisen asunnosta. Hän astui pihamaan yli ja ulos portista ja painoi sen kiinni jälkeensä. Samassa jättiläisakka seisoi hänen vieressään. "Näen, että aiot mennä tiehesi, Lujakätinen", hän sanoi. "Parastapa taisi ollakin." — "Jos ukkosi voi nukkua semmoisella vuoteella kuin minkä minulle valmistit viime yöksi", sanoi Lujakätinen jurosti, "niin en tahdo tavata häntä. Mies mahtaa olla raudasta, jolle ei kukaan taida mitään."

Jättiläisakka seiso ja nojasi porttiin. "Kun nyt et enää ole minun talossani, Lujakätinen", hän sanoi, "niin minä sanon sinulle, ettei sinun matkasi tänne meidän jättiläisten luo ole ollut aivan niinkään maineeton kuin mitä itse näytät luulevan. Ei ollut ihme, että tie meidän tupamme lattian yli tuntui sinusta hieman pitkältä, sillä sinä sait kulkea koko sen vuoriylängön yli, jota sanotaan Jemtlanniksi. Ei ollut sekään ihmeellistä, että sinun oli vaikeaa panna tappi tynnöriin, sillä sinua vastaan virtasi kaikki se vesi, joka kuohuu lumivuorilta. Ja kun sinä johdit veden pois tupamme lattialta, niin teit sinä uomia ja syvennyksiä, jotka nyt ovat jokia ja järviä. Eikä se ollut aivan mitätön voiman näyte sekään, kun pyöräytit käsimylyä kerta ympäri, sillä kivien välissä ei ollut jyviä, vaan kalkkikiveä ja liuskakiveä, ja sillä yhdellä pyöräyksellä sinä jauhoit niin paljon, että koko vuoriylänkö peittyi hyvään ja hedelmälliseen multa. Ei minua ollenkaan kummastuta, ettet voinut maata minun valmistamallani vuoteella, sillä minä olin pannut siihen suuria, särmikkäitä vuorenhuippuja. Ne sinä nyt olet heittänyt huiskin haiskin ja tuskinpa ihmiset kiittävät sinua siitä niin paljon kuin muusta, mitä olet tehnyt. Hyvästi nyt, minä lupaan sinulle, että minä ja ukkoni muutamme täältä toiseen paikkaan, jonne sinun ei ole niin helppo tulla meitä tervehtimään."

Kaikkea tätä kuunteli vieras yhä julmistuneempana, ja kun jättiläinen oli herennyt puhumasta, hän tarttui vyöllään riippuvaan vasaraan. Mutta ennen kuin hän oli ehtinyt kohottaa sitä, oli eukko kadonnut, ja siinä, missä jättiläisen talo oli ollut, siinä ei näkynyt mitään muuta kuin harmaata vuoren seinää. Mutta sen sijaan siinä oli mahtavia jokia ja järviä, joille hän oli raivannut tilaa vuoren ylängöllä, ja oli siinä myöskin se hänen jauhamansa hedelmällinen maa. Siinä olivat myöskin ne ihanat vuoret, jotka ovat Jemtlannin kaunistuksena ja jotka antavat kaikille, jotka siellä käyvät, voimaa, terveyttä, iloa, rohkeutta ja elämäniloa, niin ettei Oosa-Tuurin sankaritöistä mikään ole mainiampi kuin se, jonka hän teki heittäessään vuoret huiskin haiskin pitkin sen pintaa.

XLVII

HÄRJEDALISSA

Tiistaina lokakuun 4. p:nä.

Poika kävi levottomaksi, kun retkeilijät viipyivät niin kauan näkötorjassa. Martti hanhikukko ei voinut tulla häntä noutamaan niin kauan kuin he olivat siellä, ja hän tiesi, että villihanhilla oli kiire. Kesken kerrontaa hän oli ollut kuulevinaan hanhien kaakatusta ja siipien havinaa, aivan niinkuin villihanhet olisivat lentäneet. Mutta hän ei uskaltanut mennä kaiteen luo ottamaan selkoa asiasta.

Kun retkeilijät vihdoinkin olivat menneet ja poika saattoi ryömiä piilostaan, ei hän nähnyt maassa

villihanhia, eikä Martti hanhikukkokaan tullut häntä noutamaan. Hän huusi: "Miss' olet sa? Tääll' olen ma!" niin kovasti kuin voi, mutta matkatovereita ei näkynyt. Hän ei epäillyt hetkeäkään, että he olivat hyljänneet hänet, mutta hän pelkäsi, että heille oli tapahtunut jokin onnettomuus, ja mietti, kuinka saisi tietää, missä he olivat, kun Bataki, korppi, laskeutui hänen viereensä.

Poika ei ollut koskaan aavistanut voivansa tervehtiä Batakia niin iloisesti, kuin hän nyt tervehti. "Rakas Bataki", sanoi hän, "kylläpä oli hyvä, että tulit tänne! Sinä kai tiedät, minne Martti hanhikukko ja villihanhet ovat joutuneet." — "Minä tuon juuri terveisiä heiltä", vastasi korppi. "Akka huomasi, että täällä vuorella hiiviskeli metsämies, ja sentähden hän ei uskaltanut jäädä sinua odottamaan, vaan lähti menemään edeltäpäin. Istu minun selkääni, niin vien sinut ystäväsi luo tuossa tuokiossa!"

Poika istahti kiireesti korpin selkään ja Bataki olisi piankin saavuttanut villihanhet, ellei sumu olisi estänyt. Aamuaurinko oli herättänyt sen uuteen eloon. Järveltä, pelloilta ja metsästä alkoi yhtä aikaa nousta pieniä keveitä usvahuntuja. Ne sakenivat ja levenivät ihmeen nopeasti, ja kohta oli maa valkoisten, aaltoilevien usvapilvien peitossa.

Bataki lensi kirkkaassa ilmassa ja häikäisevässä auringonpaisteessa, mutta villihanhet mahtoivat kulkea alhaalla usvan seassa, koska oli mahdotonta saada selkoa siitä, missä he olivat. Poika ja korppi huusivat ja kirkuivat, mutta eivät saaneet mitään vastausta. "Olipa tämä nyt harmillinen juttu", sanoi Bataki viimein. "Mutta mehän tiedämme, että ne menevät etelää kohti, ja niin pian kuin selkenee, saan minä kyllä heidät käsiini."

Poika oli kovin pahoillaan siitä, että oli haihtunut Martti hanhikukosta juuri nyt, kun oltiin matkalla ja suuri valkoinen voi joutua kaikenlaisiin vaaroihin. Mutta istuttuaan ja hätäiltyään pari tuntia hän sanoi itselleen, etteihän vielä ollut tapahtunut mitään onnettomuutta ja ettei maksanut vaivaa menettää hyvää tuultaan.

Samassa hän kuuli kukon laulavan maassa, ja heti hän kumartui katsomaan ja huusi: "Mikä on tämä maa?" — "Tämä' on Härjedal, Härjedal, Härjedal", kiekui kukko. — "Miltä siellä alhaalla näyttää?" kysyi poika. — "Vuorta lännessä, metsää idässä, leveä jokilaakso läpi koko maan", vastasi kukko. — "Kiitoksia paljon! Näytpä tietävän!" huusi poika kukolle.

Kun poika oli matkustanut vähän aikaa, hän kuuli variksen raakuvan alhaalla usvan sisässä. "Minkälaisia ihmiset ovat tässä maassa?" huusi poika. — "Hyviä ja kunnan talonpoikia", vastasi varis, "hyviä ja kunnan talonpoikia." — "Mitä ne toimittavat päivällä?" kysyi poika. "Mitä ne toimittavat?" — "Ne hoitavat karjaa ja hakkaavat metsää", raakui varis. — "Kiitoksia paljon! Näytpä tietävän", huusi poika.

Vähän matkaa kuljettuaan hän kuuli ihmisen rallattavan ja laulavan alhaalla sumun sisässä. "Onko tässä maassa mitään suurta kaupunkia?" kysyi poika. — — "Häh ... kuka siellä huutaa?" kysyi ihminen. — "Onko tässä maakunnassa mitään kaupunkia?" toisti poika. — "Minä tahdon ensin tietää, kuka siellä huutaa!" huusi ihminen. — "Tiesinhän minä, etten saisi ihmiseltä mitään vastausta", huusi poika.

Ei kestänyt kauan kun usva haihtui yhtä nopeasti kuin oli syntynytkin, ja poika näki nyt, että Bataki lensi leveän jokilaakson yli. Tämä oli kaunista seutua, ja täälläkin oli korkeita vuoria niinkuin Jemtlannissa, mutta täällä ei ollut vuorien liepeillä suurta ja laajaa viljeltyä seutua. Kylät olivat kaukana toisistaan ja pellot pienet. Bataki seurasi jokea etelää kohti, kunnes he tulivat erään kylän läheisyyteen. Siinä hän laskeutui sänkipellolle ja antoi pojan astua maahan.

"Tällä pellolla kasvoi ohraa tänä kesänä", sanoi Bataki. "Katsele nyt itsellesi jotakin syötävää!" Poika totteli neuvoa, eikä aikaakaan kun hän löysi tähkäpään. Hänen poimiessaan ja syödessään alkoi Bataki jutella.

"Näetkö tuon suuren komean vuoren, joka kohoaa tästä suoraan etelään?" kysyi hän. — "Kyllähän minä toki sen näen", vastasi poika. — "Se on Sonfjället", jatkoi korppi, "ja siellä oli aikoinaan paljon susia." — "Mahtoi niiden olla hyvä siellä piileksiä", poika tuumi. — "Ihmiset, jotka asuivat täällä jokilaaksossa, olivat heidän takiaan usein pahemmassa kuin palassa", sanoi Bataki. — "Ehkäpä sinä muistat jonkin hauskan susijutun?" poika innostui.

"Olen kuullut kerrottavan, että ennen vanhaan hyvin kauan sitten Sonfjälletin sudet olivat ahdistaneet miestä, joka oli lähtenyt myymään puuastioita", sanoi Bataki. "Hän oli kotoisin Heden kylästä, joka on tästä muutamia peninkulmia pohjoiseen päin joen varrella. Oli talvi ja sudet kävivät hänen kimppuunsa Jusnanin järven jäällä. Niitä oli neljätoista, ja kun Heden miehellä oli huono hevonen, ei hänellä ollut paljonkaan toivoa pelastumisestaan.

"Kuultuaan susien ulvovan ja nähtyään, kuinka suuri lauma niitä tuli hänen perästään, hän menetti kaiken malttinsa eikä muistanut edes heittää reestään pyttyjä, saaveja ja ammeita, keventääkseen kuormaansa. Hän vain pieksi hevostaan, ja hevonen laukkasi minkä suinkin jaksoi; mutta mies huomasi

pian, että sudet tulivat yhä lähemmäksi. Rannat olivat autiot, ja hänellä oli lähimpään taloon pari peninkulmaa. Hän uskoi jo varmasti viimeisen hetkensä tulleen ja tunki ruumiinsa kangistuvan kauhusta.

"Istuessaan siinä herpaantuneena hän näki jotakin liikkuvan kuusisten tienviittojen välissä. Ja kun hän näki, kuka siellä kulki, tuntui hänestä kuin hänen kauhunsa olisi kasvanut entistään vielä monta kertaa suuremmaksi.

"Sieltä ei tullutkaan susia, vaan vanha, köyhä eukko. Hänen nimensä oli Suomen-Maija ja hänellä oli tapana alinomaan vaelttaa teitä ja polkuja pitkin. Hän ontui hiukan ja oli kyttyräselkäinen, niin että hänet tunki jo pitkän matkan päähän.

"Eukko kulki suoraan susia kohti. Reki lienee estänyt häntä niitä näkemästä, ja Heden mies tajusi heti, että jos hän ajaa ohi varoittamatta eukkoa, joutuu tämä petojen suuhun, ja kun ne raatelevat häntä, ehtii hän itse pako.

"Eukko kulki hitaasti keppiinsä nojaten. Oli ilmeistä, että vanhukselle kävisi huonosti, ellei mies auttaisi häntä. Mutta jos hän pysähtyisikin ja antaisi eukon nousta rekeen, ei ollut sanottu, että eukko pelastuisi. Sillä jos hän ottaisi hänet rekeensä, oli luultavaa, että sudet saavuttaisivat heidät ja että sekä hän että hevonen saisivat surmansa. Eiköhän mahtaisi olla oikeinta uhrata yhden henki, jotta kaksi pelastuisi.

"Kaikki tuo välähti hänen mielessään samassa kun hän näki eukon. Mutta hänen mielessään välähti samalla sekin, miltä mahtaisi tuntua myöhemmin, tulisiko hän ehkä katumaan, ettei ollut auttanut eukkoa, ja saisivatko ihmiset tietää, että hän oli kohdannut eukon, mutta ei ollut auttanut häntä.

"Hän oli joutunut ankaraan kiusaukseen. 'Olisi ollut parempi, etten koskaan olisi häntä kohdannut', hän ajatteli.

"Samassa sudet päästivät hurjan ulvonnan. Hevonen säpsähti, puhalsi hurjaan laukkaan ja syöksi kerjäläisvaimon ohi. Eukkokin oli kuullut ulvonnan, ja ohi ajaessaan Heden mies oli huomannut, että eukko tiesi, mikä vaara häntä uhkasi. Hän oli pysähtynyt, suu oli auennut huutoon ja kädet olivat ojentautuneet kuin apua pyytämään, mutta hän ei ollut huutanut eikä koettanut heittäytyä rekeen. Lienee ollut jotakin, joka oli kivettänyt hänet. 'Ehkä minä näytin peikolta ajaessani hänen ohitse', ajatteli mies.

"Hän koetti olla tyytyväinen nyt, ollessaan varma siitä, että pääsi pako. Mutta samassa alkoi hänen rinnassaan kirveliä ja koskea. Hän ei ollut koskaan ennen tehnyt mitään epärehellistä, ja nyt hänestä oli kuin hänen koko elämänsä olisi mennyt. 'Ei, käyköön kuinka hyvänsä', hän sanoi ja pysähdytti hevosensa, 'mutta minä en voi jättää häntä yksin hurttain keskeen.'

"Vaivoin hän sai hevosen kääntymään, mutta se onnistui kuitenkin, ja pian hän tavoitti eukon. 'Tule pian ja heittäydy reen pohjalle!' hän sanoi ja puhui tyyliä ja oli itselleen suutuksissaan siitä, ettei ollut antanut eukon mennä. 'Saattaisit sinä, senkin noita-akka, välistä pysyä kotonasikin', hän torasi. 'Nyt ne syövät suuhunsa sekä Mustan että minut sinun tähtesi.'

"Eukko ei lausunut sanaakaan, mutta Heden mies pauhasi yhä edelleen. 'Musta on kulkenut jo viisi peninkulmaa tänä päivänä', hän sanoi, 'niin että kai ymmärrät, että se pian uupuu, eikä kuormakaan siitä kevennyt, että sinä vielä tulit rekeen.'

"Reen jalakset kitisivät, mutta siitä huolimatta hän kuuli susien läähätyksen ja ymmärsi, että nyt olivat hurtat saavuttamassa heidät. 'Nyt on meidän loppumme tullut', hän sanoi. 'Vähän kai tästä oli iloa sinulle niinkuin minullekin, että koetin sinua pelastaa.'

"Aina tähän saakka oli eukko ollut vaiti niinkuin semmoinen on, joka on tottunut haukkumisiin. Mutta nyt hän kuitenkin sanoi pari sanaa. 'En ymmärrä, miksi et heitä pois noita astioitasi ja kevennä kuormaa. Voithan sinä huomenna palata niitä noutamaan.' Mies ymmärsi, että tämä oli hyvä neuvo ja ihmetteli, kuinka ei ollut sitä ennen ajatellut. Hän antoi eukolle ohjokset, päästi irti nuoran, jolla kuorma oli sidottu rekeen ja alkoi heitellä astioita tiepuoleen. Hurtat huohottivat ihan reen takana. Mutta nyt ne pysähtyivät tarkastelemaan sitä, mitä heitettiin jälle, ja matkamiehet pääsivät taas vähän edelle.

"'Ei tästä ole apua, niin minä kyllä heittäyn susien eteen, että sinä pääset pako', sanoi eukko. Hänen tätä sanoessaan mies oli siirtämässä suurta kalja-ammetta reestä. Siinä puuhatessaan hän yht'äkkiä keskeytti työnsä niinkuin ei olisi voinut päättää, heittäisikö kalja-ammeen vai olisiko heittämättä. Mutta oikeastaan olivat hänen ajatuksensa kiintyneet aivan toisaalle. 'Olisihan nyt koko häpeä, jos hevonen ja mies, joilla ei ole mitään vikaa, syöttäisivät susilla vanhan eukon oman päänsä päästimiksi', hän ajatteli. 'Kai tässä nyt vielä on muitakin keinoja. Pulma on vain se, ettei niitä keksi.'

"Hän alkoi taas työntää kalja-ammetta, mutta sitten hän pysähtyi uudelleen ja räjähti nauruun.

"Eukko katsahti häneen kauhistuneena, luullen, että mies oli tullut hulluksi, mutta tämä nauroikin vain itselleen, sentähden että oli ollut tyhmä. Eihän tässä ollut kerrassaan mitään hätää. He voivat pelastua kaikki kolme. Eikä hän voinut ymmärtää, kuinka tuo ei heti ollut pälkähtänyt hänen päähänsä.

"Kuulehan nyt, Maija, mitä sanon!" sanoi hän. "Sinä olet kunnan eukko, kun tahdoit heittäytyä susien eteen. Mutta sitä ei sinun tarvitse tehdä, sillä nyt minä tiedän, kuinka me voimme pelastua kaikki kolme. Muista nyt, että mitä ikinä minä teenkin, niin pysyt sinä reessä ja ajat Linsällin kylään! Sinne tultuasi sinä herätät ihmiset ja sanot, että minä olen täällä jäällä yksin neljäntoista hurtan keskessä ja että minä pyydän heitä rientämään apuun."

"Mies odotti nyt, kunnes sudet tulivat aivan reen taa. Silloin vyöräytti hän suuren ammeen jäälle ja hyppäsi itse perässä.

"Tee nyt niinkuin sanoin!" huusi hän eukolle. — "Kyllä, kyllä", vastasi eukko ja ajoi tiehensä taakseen katsahtamatta. — "Tuo Suomen-Maija on viisaampi kuin luulinkaan", ajatteli mies.

"Samassa olivat kaikki sudet hänen ympärillään. Juuri sitä hän oli tarkoittanutkin. Hän juoksi heidän kanssaan vähän aikaa kilpaa poispäin, jotta reki pääsisi pakoon. Sitten hän teki tiukan käänteen ja juoksi ammeen luo ja ryömi sen alle.

"Se oli mahtavan iso amme. Se oli tehty siltä varalta, että siinä saataisiin tehdyksi kaikki joulukaljat. Sudet hyppivät sitä vasten, ne purivat vanteita ja koettivat keikauttaa sitä pystyyn. Mutta amme oli liian raskas ja liian vakava; ne eivät voineet saada kynsiinsä sen sisässä olijaa. Heden mies tiesi olevansa hyvässä turvassa, ja hän istui ja nauroi susille. Mutta hetken kuluttua hän kävi totiseksi. 'Kun vasta tulen johonkin ahdinkoon', ajatteli hän, 'täytyy minun aina muistaa tätä kalja-ammetta. Minun täytyy muistaa, ettei minun tarvitse menetellä väärin itseäni kohtaan eikä muita kohtaan. On aina olemassa kolmas keino, kun vain osaa sen keksiä.'"

Siihen lopetti Bataki kertomuksensa. Mutta nyt oli niin, että poika oli huomannut, ettei korppi koskaan puhunut mitään ilman jotakin erikoista tarkoitusta, ja kuta kauemmin hän kuunteli korpin puhetta, sitä enemmän hän vaipui ajatuksiinsa. "Minkä tähden sinä kerroit minulle tuon tapauksen?" hän kysyi. — "Se johtui vain mieleeni, kun tässä katselin Sonfjälletiä", vastasi korppi.

He kulkivat nyt edelleen Jusnania pitkin, ja noin tunnin kuluttua he olivat saapuneet Kolsättin kylään, joka on aivan Helsinglannin rajalla. Täällä laskeutui korppi maahan pienen majan läheisyyteen. Siinä ei ollut ikkunaa, ainoastaan luukku. Lakeistorvesta nousi savua ja kipinöitä ja huoneesta kuului kovaa taontaa. "Nähdessäni tuon pajan", sanoi korppi, "tulin ajatelleeksi, että sinä et ole mahtanut koskaan kuulla puhuttavan, että ennen muinoin oli Härjedalissa ja nimenomaan tässä kylässä niin hyviä seppiä, että niiden vertoja ei ollut koko maassa." — "Ehkä sinä muistat niistäkin jonkin jutun", sanoi poika. — "Olenhan minä kuullut", sanoi Bataki, "että ennen vanhaan asui ja eleli Härjedalissa seppä, joka kutsui kilpasille naulan tekoon kaksi muuta mestaria, toisen Taalainmaasta, toisen Vermlannista. Nuo kolme seppää tapasivat toisensa täällä Kolsättissa. Taalalainen alkoi. Hän takoi tusinan nauvoja niin tasaisia, sileitä ja teräviä, ettei kukaan olisi osannut tehdä parempia. Hänen jälkeensä tuli Vermlannin seppä. Hänkin takoi tusinan nauvoja, jotka olivat aivan erinomaisia, ja sen lisäksi hän oli saanut ne valmiiksi puolta lyhyemmässä ajassa kuin taalalainen. Kun kilpailun arvostelijat näkivät tämän, he sanoivat Härjedalin sepälle, ettei hänen maksanut vaivaa koettaakaan, sillä ei hän voisi takoa parempia kuin taalalainen eikä nopeammin kuin vermlantilainen. 'En minä antaudu. Eiköhän tässä vielä voi näyttää taitoaan jollakin kolmannellakin tavalla', sanoi härjedalilainen. Hän pani raudan alasimelle käyttämättä sitä ensin ahjossa, takoi sen lämpimäksi ja pyöräytti naulan toisensa perästä tarvitsematta hiiliä ja palkeita. Ei kukaan ollut nähnyt sepän käyttävän vasaraa taitavammin ja Härjedalin seppä julistettiin maan etevimmäksi sepäksi."

Bataki vaikenä, mutta poika vaipui vielä enemmän mietteihinsä. "Mitähän sinä oikeastaan tarkoitat kertoessasi minulle kaikesta tästä", hän sanoi. — "Johtuihan vain mieleeni tuo juttu, kun näin tuon vanhan pajan", sanoi Bataki välinpitämättömästi.

Matkamiehet kohosivat taas ilmaan, ja korppi vei pojan etelään päin Lillherdalin pitäjään, joka on Taalainmaan rajalla. Siellä hän laskeutui metsittyneelle kummulle, joka oli harjun laella. "Etpä taida tietää, mikä on tämä kumpu, jolla seisot?" sanoi Bataki. Pojan täytyi myöntää, ettei tiennyt. — "Se on hautakumpu", sanoi Bataki. "Se on luotu siihen miehen muistoksi, jonka nimi oli Härjulf ja joka ensiksi asettui Härjedaliin ja alkoi viljellä maata." — "Sinulla on ehkä jokin juttu hänestäkin?" sanoi poika.

"En ole kuullut hänestä mitään muuta kuin että hän lienee ollut norjalainen. Ensin hän oli norjalaisen kuninkaan palveluksessa, mutta riitaantui tämän kanssa niin, että hänen oli paettava maasta. Hän lähti silloin sen ruotsalaisen kuninkaan luo, joka asui Upsalassa, ja rupesi hänen palvelukseensa. Mutta

jonkin ajan kuluttua hän pyysi kuninkaan sisarta vaimokseen, ja kun kuningas ei tahtonut antaa hänelle niin ylhäistä morsianta, hän pakeni tytön kanssa. Hän oli nyt ajanut asiansa niin, ettei voinut asua Norjassa eikä Ruotsissa, ja ulkomaille hän ei tahtonut muuttaa. Mutta jokin keino kai tässä pitää keksiä, hän ajatteli ja lähti palveliijoihin ja aarteineen pohjoista kohti halki Taalainmaan, kunnes saapui niille suurille metsäseuduille, jotka ovat Taalain rajan takana. Sinne hän asettui, rakensi taloja ja raivasi maata ja oli niin muodoin ensimmäinen, joka asettui asumaan tälle seudulle."

Kuultuaan tämän jutun vaipui poika vielä enemmän mietteihinsä. "Minä en ymmärrä, mitä sinä tarkoitat näillä jutuillasi", hän sanoi vielä kerran. Bataki ei vastannut ensin mitään, käänteli hän vain päätään ja siristeli silmiään. "Koska olemme tässä kahden kesken", hän sanoi lopulta, "niin kysyn sinulta muuatta asiaa. Oletko milloinkaan ottanut oikein selkoa siitä, mitä ehtoja se haltija, joka muutti sinut, pani sinun ihmiseksi tulemisellesi?" — "En ole kuullut puhuttavan muista ehdoista kuin siitä, että minun on vietävä valkoinen hanhikukko vahingoittumattomana Lappiin ja sieltä takaisin Skooneen." — "Niinpä niin", sanoi Bataki, "minä arvasin sen, sillä kun viimeksi tapasimme, puhuit sinä niin ylpeästi siitä, ettei ollut mitään sen rumempaa kuin pettää ystävä, joka luottaa sinuun. Sinun pitäisi tiedustella Akalta tuosta ehdosta. Sinähän tiedät, että hän kävi sinun kotonasi puhumassa haltijan kanssa." — "Akka ei ole sanonut minulle siitä mitään", sanoi poika. — "Hän kai ajatteli, että sinun on parempi olla tietämättä, miten haltijan sanat sattuvat. Hän tahtoo tietysti auttaa sinua enemmän kuin Martti hanhikukkoa." — "On merkillistä, miten sinä aina saat minut levottomaksi ja pahalle tuulelle", sanoi poika. — "Se voi kyllä näyttää siltä", sanoi korppi, "mutta tällä kertaa minä luulen sinun tulevan kiittämään minua siitä, että sanon haltijan sanojen kuuluneen niin, että sinä saat tulla ihmiseksi, jos voit tuoda Martti hanhikukon kotiin niin, että äitisi saa panna hänet teurastuspenkille."

Poika kavahti pystyyn. "Tuo nyt ei voi olla muuta kuin sinun ilkeitä keksintöjäsi!" hän huusi. — "Kysy Akalta itseltään", sanoi Bataki. "Tuollapa tuo näkyykin tulevan koko laumansa kanssa. Älä nyt unohda sitä, mitä olen kertonut sinulle tänään! On kyllä keinoja, kuinka kaikista vaikeuksista päästään, kunhan niitä vain keksitään. On hauska nähdä, kuinka sinä olet onnistuva."

XLVIII

VERMLANTI JA DAL

Keskiviikkona lokakuun 5. p:nä.

Kun Akka seuraavana päivänä eräässä syöttöpaikassa käyskenteli hiukan erillään muista, meni poika hänen luokseen ja kysyi, oliko totta se, mitä Bataki oli sanonut, ja Akan täytyi se myöntää todeksi. Silloin poika otti johtajanhelta lupauksen, ettei tämä kertoisi asiasta Martti hanhikukolle. Sillä suuri valkoinen oli niin urhoollinen ja jalomielinen, että poika pelkäsi hänen saavan aikaan jonkin onnettomuuden, jos saisi tietää haltijan ehdot.

Sitten poika istui nyreissään ja äänettömänä hanhen selässä, pää riipuksissa, eikä katsellut ympärilleen. Hän kuuli villihanhien huutavan pojilleen, että nyt mennään Taalainmaahan ja että nyt he voivat nähdä Städjanin pohjoisessa ja että nyt he kulkevat Östedaljoen yli ja että nyt he ovat Hormundjärven päällä ja että heillä nyt on allaan Västerdaljin laakso, mutta hän ei viitsinyt katsoa tuota kaikkea. "Minä kai saan vaeltaa villihanhien seurassa kaiken ikäni", ajatteli hän, "niin että kyllä minä saan nähdä tätä maata vielä ihan kyläkseni."

Eikä hänen mielensä suinkaan kohentunut, kun villihanhet huusivat, että nyt tultiin juuri Vermlantiin ja että joki, joka kulki etelää kohti, oli Klarjoki. "Olen jo nähnyt niin monta jokea", ajatteli hän, "ettei minun enää tarvitse tästä välittää." Vaikka hän olisi ollutkin uteliaampi, ei hänellä olisi ollut paljonkaan näkemistä, sillä pohjoisessa Vermlannissa on vain suuria, yksitoikkoisia metsiä, joiden läpi kapea monikoskinen Klarjoki luikertelee. Siellä täällä näkyy hiilihauta, kaski, aho tai jokin matala musta tupa, jossa asuu suomalaisia. Mutta yleensä metsä on niin koskematonta, että luulisi olevansa kaukana Lapissa.

Villihanhet laskeutuivat nuorelle ruishalmeelle lähelle Klarjoen rantaa, ja kun linnut käyskentelivät siinä ja noukkivat tuoretta, vasta noussutta rukiin laihoa, kuuli poika naurua ja iloisia ääniä metsästä. Sieltä tuli seitsemän reipasta miestä, kontit selässä ja kirveet olalla. Sinä päivänä pojan teki sanomattomasti mieli tavata ihmisiä, ja hän oikein ilostui, kun työmiehet riisuivat konttinsa ja heittäytyivät joen rannalle lepäämään. He puhuivat yhtämittaa ja poika makasi mättään suojassa ja nautti siitä, että sai kuulla ihmisten ääntä. Hän sai pian tietää, että he olivat vermlantilaisia, jotka olivat

matkalla Norlantiin työn hakuun. Ne olivat iloisia miehiä, ja heillä oli paljon puhumista, sillä he olivat olleet työssä eri paikkakunnilla. Mutta heidän puhellessaan sattui joku heistä sanomaan, että vaikka hän oli vaeltanut kautta koko Ruotsin, ei hän kuitenkaan ollut nähnyt ainoakaan seutua, joka olisi ollut kauniimpi kuin läntisessä Vermlannissa sijaitseva Nordmarken, josta hän oli kotoisin.

"Saatatpa olla oikeassa, kun vain Nordmarkenin sijasta sanot Fryksdalen, josta minä olen kotoisin", virkkoi toinen. — "Minä olen Jössen kihlakunnasta", sanoi kolmas, "ja minä sanon, että se on kauniimpi kuin sekä Nordmarken että Fryksdalen."

Nyt kävi selville, että nuo seitsemän miestä olivat kotoisin eri paikoista Vermlantia ja että jokaisen mielestä hänen oma kotiseutunsa oli kauniimpi ja parempi kuin muiden. Siitä syntyi kiivasta väittelyä, eikä kukaan voinut vakuuttaa toiselle olevansa oikeassa. Näytti melkein siltä kuin heistä jo tulisi vihamiehiä, kun pitkätukkainen ja tihrusilmäinen ukko sattui kulkemaan ohi. "Mitä ne miehet riitelevät?" sanoi hän. "Niinhän te huudatte, että kuuluu läpi koko metsän."

Eräs vermlantilaisista kääntyi nopeasti tulijaa kohden. "Oletko sinä suomalainen, kun käyskentelet näin kaukana metsässä?" — "Saatanpa olla", sanoi ukko. — "Se on hyvä se", sanoi mies. "Olen aina kuullut, että te suomalaiset olette viisaampia kuin muut ihmiset." — "Hyvä maine on kultaa kalliimpi", myönsi suomalaisukko. — "Me istumme tässä ja kiistelemme siitä, mikä Vermlannin osa on paras. Etköhän sinä rupeaisi ratkaisemaan meidän riitaamme, niin pääsisimme joutumasta vihamiehiksi tämän asian tähden?" — "Koetetaan panna kirkko keskelle kylää", sanoi suomalainen. "Mutta teidän täytyy malttaa vähän mieltänne, sillä minun on ensin kerrottava teille muuan vanha tarina."

"Oli kerran niin", alkoi suomalainen ja istuutui kivelle, "että se maa, joka on Vennerin pohjoispuolella, oli kovin kaamean näköinen maa. Se oli niin täynnä paljaita vuoria ja jyrkkiä kukkuloita, että siinä oli mahdotonta elää ja asua. Teitä ei voitu tehdä eikä peltoja perata. Mutta maa, joka oli Vennerin eteläpuolella, oli siihen aikaan yhtä hyvää ja helposti viljeltävää kuin se on tänäkin päivänä."

"Nyt tapahtui niin, että etelässä oli mahtava mies, jolla oli seitsemän poikaa. Pojat olivat kaikki reippaita ja voimakkaita miehiä, mutta he olivat ylpeitä ja olivat alinomaa riidassa keskenään, kun jokainen tahtoi olla toistaan parempi."

"Isää ei miellyttänyt tämä ainainen kinastelu, ja saadakseen sen loppumaan hän kutsui eräänä päivänä poikansa puheilleen ja kysyi heiltä, suostuvatko he siihen, että hän panee heidät koetukselle saadakseen selville, kuka heistä on etevin."

"Johan toki. Juuri sitä hän he toivoivatkin."

"Silloin tehdään näin", sanoi isä. "Te tiedätte, että tämän pienen lammikon pohjoispuolella, jota nimitetään Venneriksi, on meillä ulkopalsta, joka on niin täynnä mättäitä ja kiven mukuloita, ettei meillä siitä ole mitään hyötyä. Ottakaa huomenna kukin auranne ja menkää sinne ja kyntäkää niin paljon kuin päivässä ehditte. Illan tultua käyn katsomaan, kuka teistä on suorittanut parhaan työn."

"Aurinko oli tuskin noussut seuraavana aamuna, kun veljekset seisoivat valmiina hevosineen ja auroineen. Ihan iloissaan katseli, kuinka he ajoivat työmaalleen. Hevoset oli harjattu kiiltäviksi, auran lehdet välkkyivät ja terät oli sileiksi tahkottu. He laskivat täyttä laukkaa, kunnes tulivat Vennerin rantaan. Silloin kääntyi heistä pari miestä syrjään, mutta vanhin ajoi suoraan eteenpäin. 'En minä pelkää tuommoista pikku rapakkoa', sanoi hän Venneristä."

"Kun toiset näkivät, että hän oli näin rohkea, eivät hekään tahtoneet olla pekkaa pahempia. He asettuivat aurojen päälle ja ajoivat veteen. Heillä oli isot hevoset, ja kesti hyvän aikaa, ennen kuin niiden täytyi antautua uimasille. Aurat kelluivat veden pinnalla, mutta ei ollut helppoa pysyä niiden päällä. Muuatta veti aura perässään, muutaman täytyi kahlata, mutta kaikki he pääsivät yli ja alkoivat heti kyntää ulkopalstaa, joka ei ollut mikään muu kuin se maa-alue, jota sittemmin on ruvettu nimittämään Vermlanniksi ja Daliksi. Vanhimman osaksi joutui keskivaon kyntäminen, häntä lähinnä olevat asettuivat hänen sivuilleen, heitä nuoremmat sijoittuivat laitimmaksi ja molemmat nuorimmat kyntivät kumpikin omaa vakoaan, toinen ulkopalstan läntisellä reunalla, toinen sen itäisellä."

"Vanhin veli kynti aluksi suoran ja leveän vaon, sillä maa lähellä Venneriä oli melko tasaista ja helposti viljeltävää. Mutta pian hänen tielleen tuli kivi niin suuri, ettei hän voinut päästä sen ohi, vaan hänen täytyi nostaa aura sen päälle. Sitten hän painoi auran kärjen maahan ja avasi leveän ja syvän vaon. Mutta hetken kuluttua hän tuli niin kovaan maahan, että hänen oli nostettava auraa. Niin sattui vielä toisenkin kerran, ja häntä harmitti, ettei hän saanut vakoaan joka kohdasta yhtä leveäksi ja hyväksi. Viimein maa kävi niin kivikovaksi, että hänen täytyi tyytyä vain sen raapimiseen. Sillä tavoin hän tuli kuitenkin ulkopalstan pohjoiselle rajalle ja istuutui siihen odottamaan isäänsä."

"Toinenkin veli alkoi kyntää leveätä ja syvää vakoa ja sattui löytämään hyvän paikan mättäiden

välissä, niin että voi jatkaa työtään keskeyttämättä. Siellä täällä hän ajoi muutamien luolien läpi, ja mitä pohjoisemmaksi hän tuli, sitä useampia mutkia täytyi hänen tehdä ja sitä kapeammaksi vako kävi. Mutta hän oli päässyt niin hyvään vauhtiin, ettei pysähtynyt edes rajalle, vaan ajoi hyvän matkaa kauemmaksikin kuin olisi tarvinnut.

"Kolmaskin veli, hän, joka oli vanhimman vasemmalla puolella, onnistui alussa hyvin. Hän sai kynnetyksi vaon, joka oli kaikkien toisten vakoa leveämpi, mutta pian hän tapasi niin kehoja maata, että hänen oli pakko väistää länteenpäin. Niin pian kuin oli mahdollista hän ajoi taas pohjoista kohti, kynti sekä leveältä että syvään, mutta sai pysähtyä paljon ennen kuin oli päässyt rajalle. Kun hän ei tahtonut jäädä siihen, hän käänsi hevosesensa ja poikkesi toisaanne. Mutta hetken kuluttua hän oli semmoisessa umpikujassa, että hänen oli pakko pysähtyä. 'Tästä vaosta varmaankin tuli kaikista kehoista', hän ajatteli istuutuessaan auransa päälle isää odottamaan.

"Mitäpä heistä kaikista kertomaan. He suoriutuivat kaikki kuin miehet. Keskeltä kyntäminen oli ollut vaikeaa, mutta niillä, jotka ahersivat idässä ja lännessä, oli vielä vaikeampaa, sillä tuolla loitompana oli maa niin täynnä kiviraunioita ja soita, että oli mahdotonta ajaa suoria ja tasaisia vakoja. Kahdesta nuorimmasta saattaa sanoa, että he vain kääntyivät ja koukkuilivat, mutta hyvää jälkeä siinä syntyi heiltäkin.

"Illan tultua kaikki seitsemän veljestä istuivat uupuneina ja alakuloisina kukin vakonsa päässä odottamassa.

"Niin tuli isä astellen katsomaan. Hän meni ensin sen luo, joka oli kyntänyt lännimmäisenä. 'Iltaa!' sanoi isä tullessaan. 'Kuinka työ on sujunut?' — 'Huonosti', vastasi poika. 'Pahan maan te annoitte kynnettäväksemme!' — 'Sinähän istut selin työmaahasi', sanoi isä. 'Katsohan taaksesi, niin näet, että olet saanut aikaan enemmän kuin luuletkaan.'

"Ja kun poika katsahti taakseen, niin hän huomasi, että siihen, missä hänen auransa oli kulkenut, oli syntynyt komeita laaksoja ja laaksojen pohjaan järviä, ja kauniita metsäisiä rinteitä. Hän oli menessään kääntänyt nurin hyvän osan Dalin ja Nordmarkin kihlakuntaa Vermlannissa ja kyntänyt esiin Laksjön ja Lelongin ja Stora Leen järvet ja kaksi Silajärveä, niin että isällä oli kyllä syytä olla häneen tyytyväinen.

"'Mennäänpäs nyt katsomaan, mitä muut ovat toimittaneet', sanoi isä. Se poika, jonka luo he tulivat — hän oli järjestyksessä viides — oli kyntänyt Jössen kihlakunnan ja Glefsojolenin järven. Kolmas poika oli kyntänyt Värmelenin, vanhin Fryksdalin ja Frykenijärvet, häntä lähin Älvdalenin ja Klarjoen. Viides oli saanut ponnistaa kaikki voimansa Bergslagenissa ja oli kyntänyt Yngenin ja Daglösenin ynnä muita pikku järviä. Kuudes oli noudattanut kummallista väylää. Ensin hän oli raivannut sijaa suurelle Skagernin järvelle, sitten hän oli kulkenut kaitaista uomaa, johon Letälvenin joki oli asettunut, ja sitten hän oli sattunut menemään rajan yli ja pistellyt auransa kärjellä joukon pikku järviä Vestmanlannin kaivosseutuun.

"Tarkastettuaan kynnöksen isä sanoi, että he hänen ymmärtääkseen olivat tehneet työnsä niin hyvin, että hän voi olla siihen tyytyväinen. Maa ei nyt enää ollut erämaata, vaan saattoi sitä hyvin viljellä. He olivat luoneet monta kalaista järveä ja hedelmällisiä laaksoja. Jokiin ja virtoihin oli tullut putouksia, jotka voivat pyörittää myllyjä, sahoja ja pajoja, vakojen välissä harjuilla oli tilaa metsälle, josta sai poltto- ja hiilipuita, ja nyhän voitiin tehdä teitä Bergslagenissa oleviin rautamalmiseutuihin.

"Pojat olivat hyvillään tämän kuullessaan, mutta nyt he tahtoivat myöskin kuulla, kenen vako oli paras.

"'Tämmöisissä kynnöksissä', sanoi isä, 'on tärkeämpää, että kaikki vaot sopivat hyvin toisiinsa kuin että yksi on parempi kuin toinen. Minä luulen, että sen, joka joutuu Nordmarkin ja Dalin kaitaisille järville, täytyy myöntää harvoin nähneensä mitään kauniimpaa. Mutta kuitenkin hän jäljestäpäin ilokseen katselee noita valoisia, hedelmällisiä seutuja Glefsojolenin ja Värmelenin ympärillä. Elettyään siellä aukeassa ja iloisessa seudussa vähän aikaa hän muuttaa mielellään pitkiin ja ahtaihin laaksoihin Frykenin ja Klarjoen varsilla, ja jos hän kyllästyy niihinkin, hän ilostuu tavatessaan nuo Bergslagenin monenmuotoiset järvet, jotka mutkittelevat ja luikertelevat ja joita on niin monta, ettei kukaan voi niistä lukua pitää. Niiden sokkeloista päästyään hän varmaan ilostuu kohdatessaan niin suuren ja avaran ulapan kuin Skagernin. Ja nyt minä sanon teille, että poikien laita on sama kuin vakojen. Ei kenenkään isän mieltä ilahduta, että yksi on parempi kuin toinen. Mutta jos hän voi yhtä suuresti iloiten luoda silmänsä nuorimmasta vanhimpaan, niin täyttää rauha hänen mielensä.'"

PIENI HERRASKARTANO

Torstaina lokakuun 6. p:nä.

Villihanhet seurasivat Klarjokea aina Munkforsin tehtaalle saakka. Sitten he poikkesivat länteenpäin Fryksdalenia kohti. Ennen kuin he olivat ehtineet Frykenin järvelle, alkoi pimetä, ja he laskeutuivat vetiselle nevalle erään metsäisen kukkulan laelle. Neva oli kyllä hyvä yösija villihanhille, mutta pojasta oli siinä kylmää ja koleaa, ja hän tahtoi hakea itselleen paremman nukkumapaikan. Ollessaan vielä ilmassa hän oli nähnyt, että harjun alla oli taloja, ja hän riensi sinnepäin.

Matka oli pitempi kuin hän oli luullutkaan, ja monta kertaa hän oli jo kääntyä. Mutta viimein metsä harveni hänen ympärillään, ja hän joutui maantielle, joka kulki metsän reunaa. Tieltä vei kaunis koivukuja muutamaan taloon, ja hän lähti kulkemaan sinnepäin.

Hän tuli ensin takapihalle, joka oli niin avara kuin kaupungin tori, ja sen ympärillä oli pitkä rivi punaisia rakennuksia. Kuljettuaan sen poikki hän näki toisen talon, jossa asuinrakennuksen edessä oli kaitainen hiekkakäytävä ja suuri pihamaa ja takana vehmas puutarha. Päärakennus oli pieni ja vähäpätöinen, mutta pihan ympärillä kasvoi äärettömän korkeita pihlajia, jotka seisoivat niin tiheässä, että ne olivat kuin seinänä sen ympärillä, ja pojasta tuntui, kuin hän olisi tullut komeaan, korkeakattoiseen huoneeseen. Taivas kaareili sen päällä tummansinisenä, pihlajat olivat keltaiset ja suuret marjatertut punaiset, nurmi oli vielä vihreää, mutta sinä iltana oli häikäisevän kirkas kuutamo, ja se valaisi nurmikkoa niin voimakkaasti, että maa oli valkoista kuin hopea.

Ei näkynyt ainoakaan ihmistä, ja poika voi kulkea vapaasti minne tahtoi, ja tullessaan puutarhaan hän huomasi jotakin, josta melkein tuli hyvälle tuulelle. Hän oli kiivennyt pieneen pihlajaan syömään marjoja, mutta ennen kuin oli saanut tertun taitetuksi hän näki tuomen, joka sekin oli täynnä marjoja. Hän hivutteli alas pihlajasta ja kiipesi tuomeen, mutta tuskin hän oli tuomessa, kun näki viinimarjapensaassa, jossa vielä riippui pitkiä, punaisia terttuja. Ja nyt hän näki, että koko puutarha oli täynnä karviaismarjoja ja vattuja ja orjantappuroita. Vihannesmaassa oli kaalia ja nauriita ja jok'ikisessä pensaassa marjoja. Ja tuossa käytävällä, ei, hänen silmänsä eivät pettäneet, siinä välkkyi kuutamossa suuri ihana omena.

Poika istahti nurmikolle suuren omenan ääreen ja alkoi puukollaan leikellä siitä pieniä palasia. "Saattaisihan tuota olla haltijanakin vaikka kaiken ikänsä, jos aina olisi niin helppo saada hyvää ruokaa kuin tässä paikassa", hän ajatteli.

Hän söi ja mietti ja mietti ja söi, ja viimein hän alkoi arvella, eikö mahtaisi olla yhtä hyvä jäädä tähän ja antaa villihanhien mennä etelään ilman häntä. "En ollenkaan ymmärrä, kuinka voin sanoa Martti hanhikukolle, etten voikaan palata kotiin", hän ajatteli. "On parasta, että kokonaan eroan hänestä. Voisinhan kerätä itselleni talven varan niinkuin oravatkin, ja jos minä asuisin jonkin tallin tai navetan pimeässä nurkassa, ei minun tarvitsisi paleltua kuoliaaksi."

Juuri ajatellessaan näin hän kuuli pienen suhauksen päänsä päällä, ja hetken kuluttua oli hänen vieressään maassa jotakin, joka oli kuin pieni lyhyt koivun kanto. Kanto kiertelihe ja kääntelihe ja sen päässä loisti kaksi valoisaa pistettä niinkuin tulikekälettä. Tämä oli kuin noiduttua, mutta poika huomasi pian, että kannolla oli kiverä nokka ja suuret höyhenseppeleet hehkuvien silmien ympärillä, ja silloin hän rauhoittui. "Olipa oikein hauska tavata jokin elävä olento", sanoi hän. "Kerroppas minulle, rouva kissapöllö, mikä tämän paikan nimi on ja keitä täällä asuu?"

Kissapöllö oli tänä iltana niinkuin kaikkina muinakin syysiltoina istunut tikapuiden päässä ja tähystellyt rottia hiekkakäytäviltä ja nurmikoilta. Mutta hänen ihmeekseen ei ollut näkynyt yhtä ainoaa harmaatakkia. Sen sijaan hän oli huomannut, että jokin ihmisen tapainen, vaikka paljon, paljon pienempi liikkui puutarhassa. "Se se on, joka pelottaa kaikki rotat", oli kissapöllö ajatellut. "Mikä ihmeen elukka tuo mahtaa olla? Ei se ole orava, eikä se ole kissanpoika eikä kärppäkään", ajatteli hän edelleen. "Luulin jo, että lintu, joka on niin kauan kuin minä asunut vanhassa herraskartanossa, olisi selvillä kaikesta, mitä maailmassa on. Mutta tästä minä en ymmärrä mitään."

Ja hän oli tuijottanut tuohon, joka liuskeli hiekkakäytävällä, niin kauan, että hänen silmänsä alkoivat hehkua. Viimein oli uteliaisuus päässyt voitolle, niin että hän oli lentänyt maahan tarkastamaan vierasta lähemmin.

Kun poika alkoi puhua, kumartui pöllö eteenpäin ja tarkasteli häntä. "Ei sillä ole kynsiä eikä piikkejä", ajatteli hän, "mutta saattaahan sillä olla myrkyhammas tai muu vieläkin vaarallisempi ase. Täytyy

päästä vähän paremmin siitä perille, ennen kuin uskallan käydä hänen kimppuunsa."

"Talon nimi on Mårbacka", sanoi pöllö, "ja tässä on ennen vanhaan asunut herrasväkeä. Mutta mikäs sinä olet?" — "Tuumailen muuttaakseni tänne", sanoi poika vastaamatta pöllön kysymykseen. "Luuletko, että se voi käydä päinsä?" — "Miksikä ei, vaikk'ei tämä enää ole entisensä veroinen", sanoi pöllö, "mutta kyllähän tässä toimeen tulee. Se riippuu vain siitä, mistä aiot elää. Aiotko ruveta rottia pyydystämään?" — "Enhän toki", sanoi poika. "Pikemminkin saattavat rotat syödä minut kuin minä tehdä heille mitään pahaa." — "Ei se nyt suinkaan mahda olla niin vaaraton kuin sanoo olevansa", ajatteli kissapöllö. "Mutta minun pitää kuitenkin tehdä koetus." Hän kohosi ilmaan, ja samassa hän iski kyntensä Niilo Holgerinpojan olkapäähän ja alkoi tavoitella nokallaan hänen silmiään. Poika suojeli toisella kädellä silmiään ja koetti toisella päästää itseään irti. Samalla hän huusi apua kohti kurkkuaan. Hän huomasi olevansa oikein hengenvaarassa, ja hän ajatteli, että nyt oli varmaankin hänen viimeinen hetkensä tullut.

Nyt kerron siitä merkillisestä seikasta, että juuri sinä vuonna kun Niilo Holgerinpoika kierteli maailmaa villihanhien seurassa, mietti muuan ihminen sitä, että olisi kirjoitettava Ruotsinmaasta kirja, joka soveltuisi lasten luettavaksi koulussa. Hän oli miettinyt sitä joulusta syksyyn saakka, mutta ei ollut saanut kirjoitetuksi riviäkään, ja viimein hän oli kyllästynyt asiaan niin, että sanoi itselleen: "Et kelpaa tähän. Istu sepittämään satuja ja kertomuksia, niinkuin tapasi on, ja anna jonkun toisen kirjoittaa tuo kirja, jonka on oltava opettava ja vakavahenkinen ja jossa joka sanan pitää olla totta!"

Hän oli jo melkein päättänyt luopua koko tuumasta, mutta kun hänestä kuitenkin olisi ollut hauskaa kirjoittaa jotakin kaunista Ruotsista, oli hänen vaikea jättää se tekemättä. Viimein johtui hänen mieleensä, ettei hän ehkä päässyt kirjoittamisen alkuun sentähden, että istui kaupungissa, jossa hänellä vain oli katuja ja talojen seiniä ympärillään. Jos hän lähtisi maalle, jossa voisi nähdä metsiä ja peltoja, sujuisi työ ehkä paremmin.

Hän oli kotoisin Vermlannista, ja hän oli selvillä siitä, että kirja oli aloitettava tästä maakunnasta. Ja ennen muuta hän päätti kertoa siitä paikasta, jossa oli kasvanut. Se oli ollut vanha herraskartano, joka oli ollut kaukana maailman kohinasta ja jossa oli säilynyt paljon vanhoja tapoja. Hän oli ajatellut, että lasten olisi hauska kuulla niistä monista töistä ja toimista, joita vuoden mittaan talossa suoriteltiin. Hän kertoo heille, kuinka hänen kotonaan oli vietetty joulua ja uutta vuotta ja pääsiäistä ja juhannusta, millaiset olivat olleet heidän huonekalunsa ja talouskapineensa, millaista oli ollut keittiössä ja aitoissa, navetassa ja tallissa, riihessä ja saunassa. Mutta kun hän ryhtyi kirjoittamaan tästä, ei kynä lähtenyt liikkeelle. Hän ei voinut ymmärtää, mikä siihen oli syynä, mutta niin se vain oli.

Olihan kyllä niinkin, että hän muisti kaiken tämän yhtä selvästi kuin jos yhä vielä olisi elänyt siinä. Mutta hän ajatteli, että kun hän kuitenkin matkustaa maalle, niin pitäisi ehkä matkustaa vanhaan kotitaloon ja katsella sitä, ennen kuin rupeaa siitä kirjoittamaan. Hän ei ollut käynyt siellä moneen vuoteen, ja hän ilostui, kun näin sai asiaa lähteäkseen sinne. Oikeastaan hän alituisen ja kaikkialla ikävöi sinne. Hän näki kyllä, että muut paikat olivat sekä kauniimmat että paremmat, mutta ei missään tuntunut hänestä elämä niin turvalliselta ja hauskalta kuin se oli tuntunut vanhassa lapsuudenkodissa.

Ei ollut kuitenkaan niin helppo matkustaa kotiin kuin olisi luullut, sillä talo oli myyty vieraille, joita hän ei tuntenut. Hän ajatteli kyllä, että ne ottaisivat hänet hyvin vastaan, mutta hän ei tahtonut palata vanhaan kotiinsa istumaan ja puhelemaan vierasten ihmisten kanssa, vaan oikein muistellakseen, kuinka heillä oli oltu ja eletty ennen vanhaan. Sentähden hän järjesti saapumisensa sinne iltamyöhäiseksi, kun työt olivat loppuneet ja ihmiset sisällä.

Hän ei ollut koskaan tiennyt, että olisi niin vaikeaa tulla kotiin. Istuessaan rattailla ja ajaessaan vanhaa taloa kohti hän tunsu hetki hetkeltä nuortuvansa, ja pianpa hän ei enää ollutkaan vanha ihminen, jonka tukka jo alkoi käydä harmaaksi, vaan lyhythameinen ja pitkäpalmikkoinen tyttönen. Tuntiessaan jok'ikisen talon tien varrella hän ei osannut kuvitella muuta kuin että kaiken tuolla kotona täytyi olla niinkuin ennen maailmassa. Isä ja äiti ja sisaret seisovat portailla häntä vastassa, vanha emännöitsijä seisoo keittiön ikkunassa ja katselee, kuka sieltä ajaa, ja Nero ja Freija ja pari muuta koiraa laukkaavat esiin ja hypivät häntä vasten.

Mitä lähemmäksi pihaa hän ehti, sitä iloisemmaksi hän tuli. Nyt oli syksy ja talossa oli työntäyteinen aika, mutta työn paljous kai aiheuttikin, ettei elämä kotona koskaan tuntunut ikävältä ja yksitoikkoiselta. Hän oli tullessaan nähnyt, että ihmiset nostivat perunoita, ja sitä ne varmaankin tekivät hänenkin kotonaan, niin että nyt oli ensiksikin jauhettava perunoita ja tehtävä perunajauhoja. Syksy oli ollut lämmin. Jokohan lie kaikki korjattu puutarhasta? Kaalit olivat varmaankin vielä ulkona. Ja jokohan humalat oli poimittu ja jokohan omenat?

Kunhan vain ei olisi suursiivousta kotona, sillä syysmarkkinat olivat tulossa. Markkinoiksi oli kaikki paikat puhdistettava ja kiilloitettava. Silloin oli suuri juhla, varsinkin palvelijoiden mielestä. Oli todella hauskaa tulla markkinoiden aattoiltana keittiöön ja nähdä lattia vasta pestynä ja katajoituna, seinät

valkaistuina ja kupariastiat kirkkaina.

Kun markkinat olivat ohi, alkoivat työt heti uudelleen. Silloin oli ryhdyttävä liinan loukuttamiseen. Liina oli mätäkuun aikana ollut levällään niityllä mädäntyäkseen. Nyt se pantiin vanhaan saunaan ja suurta kiuasuunia lämmitettiin, jotta liina kuivuisi. Ja kun se oli oikein hyvin kuivunut, kutsuttiin kaikki naapurin naiset kokoon. He istuutuivat saunan eteen ja alkoivat hakata liinoja loukuilla saadakseen kuivista kasoista esille hienot valkoiset kuidut. Työtä tehdessään kävivät naiset pölystä harmaiksi, mutta kyllä he silti olivat yhtä iloisia. Koko päivän lotisivat loukut ja kävivät kielen, niin että kun lähestyi vanhaa sauna, niin oli kuin olisi siinä pauhannut ainainen myrsky.

Kun liinat oli loukutettu, alettiin leipoa kuivia leipiä ja keritä lampaita, ja sitten tuli palvelijain muutto. Marraskuu tuli työteliäine teurastus- ja lihansuolaus- ja makkarantekopäivineen, ja silloin paistettiin verileipiä ja tehtiin kynttilöitä. Tähän aikaan tuli tavallisesti myöskin ompelijatar ompelemaan hameita kotikutoisesta villakankaasta, ja siinä kului pari hauskaa viikkoa, kun talon naiset istuivat yhdessä ompelemassa. Suutari, joka teki kenkiä talon kaikelle väelle, istui samaan aikaan renkituvassa, eikä koskaan uuvuttu katsomasta, kuinka hän leikkasi nahkaa ja pohjasi ja naulasi ja pani renkaita reikiin.

Mutta kiireisin aika oli joulun edellä. Lusian päivänä tuli kamarineitsyt, valkoisiin pukeutuneena ja kynttilä tukassa, ja tarjosi kahvia kaikille ihmisille kello viisi aamulla merkiksi siitä, että kahtena seuraavana viikkona ei saanut uniaan ajatella; nyt oli jouluolut pantava ja lipeäkala laitettava ja joululeivät leivottava ja joulupuhtaat tehtävä.

Hän muisteli parhaillaan joulutorttuja ja muita makeita, kun kyytimies pysähdytti hevosen puistokujan päähän, niinkuin hän oli pyytänyt. Vaunuissa istuja säpsähti kuin unesta heräten. Oli kaameaa olla yksin iltamyöhällä, kun juuri oli uneksinut olevansa omaistensa keskellä. Astuttuaan vaunuista ja lähdettyään kulkemaan käytävää tullakseen huomaamatta vanhaan kotiinsa tuntui hänestä ero entisyyden ja nykyisyyden välillä niin raskaalta, että teki mieli kääntyä takaisin. "Mitäpä hyödyttikään tulla tänne? Eihän täällä kuitenkaan ole niinkuin oli ennen vanhaan", hän ajatteli.

Mutta kun nyt kerran oli tullut näin pitkälle, niin oli kai kaikki kuitenkin nähtävä, ja hän jatkoi kävelyään, vaikka tunsikin tulevansa askel askeleelta yhä surullisemmaksi.

Hän oli kuullut sanottavan, että talo oli hyvin rappeutunut ja muuttunut, ja saattoipa ollakin niin. Mutta sitä hän ei voinut huomata tänä iltana. Hänestä oli päinvastoin kaikki entisellään. Tuossa on lammikko, joka hänen nuoruudessaan oli ollut ruutanoita täynnä, joita ei kukaan uskaltanut pyytää, kun isä tahtoi, että ruutanoiden täytyi olla rauhassa siinä, missä olivat. Tuossa on renkitupa ja aitta ja talli ja vellikello ja viiritanko. Ja pihamaa rakennuksen edustalla on yhäkin kuin aidattu alue, josta ei ole näköalaa minnekään päin, niinkuin oli ollut isänkin aikana, sillä isä ei ollut hennonut hakkauttaa maahan ainoakaan pensasta.

Hän pysähtyi suuren, portin pielessä seisovan vaahteran varjoon ja katseli ympärilleen. Ja hänen siinä seisoessaan tapahtui se ihme, että parvi kyyhkysia laskeutui maahan hänen viereensä.

Hän tuskin uskoi niitä oikeiksi linnuiksi, sillä eihän kyyhkysillä ole tapana liikkua auringon laskun jälkeen. Luultavasti oli kaunis kuutamo herättänyt ne. Ne olivat kai luulleet, että oli päivä, ja olivat lentäneet hänen luokseen ikään kuin häneltä tietä kysyäkseen.

Hänen vanhempiansa aikana oli talossa ollut tavattomasti kyyhkysia, sillä isä oli erityisesti suojellut myöskin kyyhkysia. Hän tuli pahalle tuulelle, kun vain puhuttiinkaan kyyhkysten teurastamisesta. Tulija ihastui kovasti siitä, että nuo kauniit linnut olivat tulleet häntä vastaan hänen vanhassa kodissaan. Kukapa tietää, eivätkö kyyhkysit ehkä sittenkin olleet lähteneet yöllä lentoon osoittaakseen hänelle, etteivät olleet unohtaneet, että heillä täällä oli hyvä koti? Vai oliko isä lähettänyt nuo linnut tuomaan häneltä terveisiä, ettei tuntuisi ikävältä ja yksinäiseltä tulla vanhaan kotiin?

Hänen tätä ajatellessaan heräsi hänessä niin voimakas kaipuu vanhoihin aikoihin, että hänen silmänsä kyyneltyivät. Hyviä päiviä he olivat viettäneet tässä paikassa. Työtä oli tehty, mutta olihan ollut juhliakin. Päivisin oli aherrettu, mutta iltaisin oli kokoonnuttu lampun ympärille ja luettu Tegnériä ja Runebergiä, rouva Lenngreniä ja mamselli Fredrika Bremeriä. Oli viljelty ruista, mutta myöskin ruusuja ja jasmineja; oli kehrätty pellavaa, mutta kehrätessä oli laulettu kansanlauluja. Oli pöntetty päähän historiaa ja kielioppia, mutta oli myöskin näytelty ja kirjoiteltu runoja, oli seisottu keittiössä ja valmistettu ruokaa, mutta oli osattu soittaa myöskin klaveeria ja kitaraa ja viulua ja pianoa. Oli istutettu kaalia ja naurista ja hernettä ja papuja puutarhaan, mutta heillä oli ollut toinenkin, joka oli täynnä omenia ja päärynöitä ja kaikenlaisia marjoja. Oli eletty muista erillään, mutta juuri sen vuoksi oli muistiin tarttunut niin paljon satuja ja tarinoita. Oli kuljettu kotikutoisissa vaatteissa, mutta senpä vuoksi oli voitu viettää huoletonta ja muista riippumatonta elämää.

"Ei missään maailmassa osata elää niin hyvin kuin minun nuoruudessani osattiin elää tämmöisessä

pienessä herraskartanossa", hän ajatteli. "Oli tarpeeksi työtä ja tarpeeksi vaihtelua ja iloa joka päivä. Kovin tekisi mieleni tulla tänne takaisin. Nähtyäni paikan on raskasta täältä lähteä."

Ja niin hän kääntyi kyyhkysparven puoleen ja sanoi niille, samalla kun sanoi itselleen: "Ettekö menisi takaisin isän luo sanomaan hänelle, että ikävöin kotiin? Olen jo tarpeeksi kauan harhailut vieraissa paikoissa. Kysykää häneltä, eikö hän voisi järjestää niin, että saisin muuttaa tänne takaisin?"

Tuskin hän oli sen sanonut, kun kyyhkysparvi lehahti lentoon ja lensi pois. Hän koetti seurata sitä silmillään, mutta se katosi samassa. Oli kuin koko tuo valkea lauma olisi haihtunut väkkyvään ilmaan.

Kyyhkysset olivat juuri menneet, kun hän kuuli haikeita hätähuutoja puutarhasta, ja kun hän riensi sinne, sai hän nähdä jotakin hyvin merkillistä. Siinä seisoi hänen edessään pieni peukaloinen, joka ei ollut kämmenen leveyttä korkeampi, ja tappeli kissapöllön kanssa. Ensiksi hän hämmästyi niin, että tuskin voi liikahtaa. Mutta kun pikkurainen huusi yhä surkeammin, hän riensi hätään ja erotti taistelevat toisistaan. Pöllö lensi puuhun, mutta Peukaloinen jäi seisomaan hiekkakäytävälle, vetäytymättä piiloon tai lähtemättä pakoon. "Suuret kiitokset avustanne!" sanoi hän. "Mutta teitte kovin tyhmästi päästäessänne tuon pöllön menemään. En voi lähteä täältä, kun se istuu tuossa ja vaanii minua."

"En tullut tuota ajatelleeksi, mutta enkö voi viedä sinua sinne, mistä olet kotoisin?" sanoi hän, tuo satujen kertoja, ja oli aika tavalla ihmeissään siitä, että oli näin yht'äkkiä joutunut puheisiin haltijan kanssa.

Mutta oikeastaan ei hän sentään ollut siitä niinkään ihmeissään. Oli niinkuin hän koko ajan olisi odottanut saavansa kokea jotakin ihmeellistä käyskennellessään kuutamossa vanhan kotinsa nurkissa.

"Oikeastaan aion jäädä tähän taloon koko yöksi", sanoi Peukaloinen. "Jos te vain voisitte näyttää minulle turvallisen nukkumapaikan, palaisin metsään vasta aamun koittaessa." — "Onko minun näytettävä sinulle makuupaikka? Etkö sitten asukaan täällä?" — "Minä kyllä ymmärrän, että te luulette minua haltijaksi", sanoi pikkurainen, "mutta minä olen ihminen, minä, niinkuin tekin, vaikka haltija minut noitui." — "Enpä ole kuullut kummempaa. Etkö tahtoisi kertoa minulle, kuinka sinun on näin hullusti käynyt?"

Poika kertoi mielellään seikkailunsa, ja hänen kuulijansa hämmästyivät ja ilostuivat yhä enemmän. "Olipa toki onni, että tapasin tuon, joka on matkustanut hanhen selässä kautta koko Ruotsin", hän ajatteli. "Juuri sen, mitä hän kertoo, minä panen kirjaani. Nyt ei enää tarvitse siitä huolehtia. Olipa hyvä, että lähdin käymään kotona. Ajatella, että sain apua tähän asiaan heti, kun tulin tähän vanhaan taloon!" ajatteli hän vielä.

Samassa välähti hänen mielessään jotakin, jota tuskin uskalsi ajatella päähän asti. Hänhän oli lähettänyt isälle kyyhkysten mukana sanan, että ikävöi kotiin, ja heti hän oli saanut apua asiassa, jota niin kauan oli miettinyt. Olisiko tämä isän vastaus siihen, mitä hän oli pyytänyt? Mitäpä semmoista kuvittelikaan! Kuolleet ovat kuolleet. Niiltä ei tule kirjeitä eikä muitakaan tietoja.

L

MERENKARIN AARRE

Matkalla merelle

Perjantaina lokakuun 8. p:nä.

Villihanhet olivat aina syysmatkansa alusta alkaen lentäneet suoraan etelää kohti, mutta lähdettyään Fryksdalenista he kääntyivät toiseen suuntaan ja lensivät läntisen Vermlannin ja Dalin yli Bohusläniä kohti. Siitä tuli hauska matka. Hanhenpojat olivat nyt tottuneet lentämään niin, etteivät ne enää valittaneet väsymystä, ja poika alkoi saada takaisin hyvän tuulensa. Hän oli iloinen saatuaan puhella ihmisen kanssa, sillä tämä oli reipastuttanut hänen mieltään sanomalla, että jos poika yhä edelleenkin niinkuin tähänkin saakka tekee hyvää kaikille, joita kohtaa, niin hänen ei voi käydä pahoin. Ei ihminen ollut voinut sanoa, kuinka hän oli saava entisen muotonsa, mutta toivoa ja luottamusta oli Niilo häneltä saanut, ja varmaankin juuri se oli vaikuttanut, että hän nyt oli voinut miettiä, millä tavalla suuri valkoinen oli estettävä palaamasta kotiin.

"Kuulehan, Martti hanhikukko", sanoi hän heidän lentäessään ylhäällä ilmassa, "meille tulee varmaan ikävä kotona talven pitkään, kun olemme olleet tämmöisellä matkalla. Minä tässä istun ja mietin, että meidän pitäisi seurata villihanhia ulkomaille." — "Älähän toki, et voi tarkoittaa mitä sanot", sanoi hanhikukko ja näytti kovin hämmästyvän, sillä kun hän nyt oli näyttänyt kyyneensä seuraamaan villihanhia aina Lappiin saakka, oli hän ihan tyytyväinen päästessään takaisin hanhikarsinaan Holger Niilonpojan navettaan.

Poika istui vähän aikaa ääneti ja katseli Vermlantia, jossa kaikki koivumetsät ja lehdot ja puutarhat olivat verhoutuneet syksyn keltaan ja punaiseen ja jossa pitkät järvet päilyivät kirkkaan sinisinä kellahtavien rantojensa välissä. "Tuskinpa koskaan olen nähnyt maailmaa allamme niin kauniina kuin tänään", sanoi hän "Järvet ovat kuin sinistä silkkiä ja rannat kuin leveitä kultanauhoja. Eikö sinusta tuntuisi ikävältä asettua Västra Vemmenhögiin, kun et enää saisi nähdä maailmasta mitään muuta kuin vanhat tutut tanhuat?" — "Ajattelin vain, että minun tekisi mieleni mennä kotiin isäsi ja äitisi luo näyttämään, kuinka reipas poika sinusta on tullut", sanoi hanhikukko. Hän oli pitkin kesää haaveillut hetkestä, jolloin hän laskeutuisi pihamaalle Holger Niilonpojan tuvan eteen ja siinä ylpeillen näyttelisi Hienohöyhentä ja kuutta poikastaan hanhille ja kanoille ja lehmille ja kissalle ja emännälle ja itselleen Holger Niilonpojallekin. Sentähden hän ei nyt ollenkaan ilostunut pojan ehdotuksesta.

Villihanhet levähtivät monta kertaa sinä päivänä, sillä he tapasivat kaikkialla niin komeita sänkipeltoja, että tuskin hennoivat niitä jättää, ja saapuivat Daliin vasta auringon laskun aikaan. He lensivät maakunnan luoteisen osan yli, ja siellä oli vielä kauniimpaa kuin Vermlannissa. Se oli niin täynnä järviä, että maa oli vain kaitaisina korkeakukkulaisina penkereinä vallien välissä. Siitä ei ollut pelloksi, mutta puut viihtyivät sitä paremmin, ja jyrkät rannat olivat kauneina puistoina. Ilmassa ja vedessä näytti olevan jotakin, joka ei päästänyt valoa pois vielä sittenkään, kun aurinko jo oli vaipunut harjujen taa. Kultaisia juovia karkeloi välkkyvien, tummien vesien pinnalla, ja maan pinnalla värähteli vaaleansinistä välkettä, josta tuli näkyviin kellanvalkeita koivuja, heleänpunaisia haapoja ja punakeltaisia pihlajia.

"Eikö sinustakin, Martti hanhikukko, ole ikävää, kun emme enää koskaan saa nähdä näin kaunista?" kysyi poika. — "Minusta ovat Söderslättnin lihavat pellot paljon kauniimmat kuin nämä lihat kivimäet", vastasi hanhikukko. "Mutta tiedäthän sanomattakin, että jos välttämättä haluat jatkaa matkaa, niin en minä voi sinusta erota." — "Olin varma, että saisin sinulta juuri sen vastauksen", sanoi poika, ja hänen äänestään kuuli, että hän oli päässyt suuresta huolesta.

Kun he sitten kulkivat Bohuslänin yllä, näki poika, että vuorten ylängöt muuttuivat yhtenäisemmiksi ja laaksot kaitaisiksi vuoriin haljenneiksi luoliksi, ja niiden pohjalla olevat järvet olivat niin mustat kuin ne olisivat tulleet maan alta. Tämä oli komeata seutua tämäkin, ja kun poika näki sen milloin auringon säteen valaisemana, milloin varjossa, oli siinä hänen mielestään jotakin jylhää ja omituista. Hän ei tiennyt, mistä sai päähänsä, että täällä oli ennen vanhaan ollut voimakkaita ja rohkeita urhoja ja että heillä oli ollut monta vaarallista ja rohkeaa seikkailua näissä salaperäisissä seuduissa. Hänessä heräsi vanha halu päästä kokemaan merkillisiä asioita. "Voi olla, että vielä kerran kaipaam, etten joka toinen päivä saa olla hengenvaarassa", hän ajatteli. "On parasta tyytyä siihen, mikä on."

Hän ei sanonut mitään kaikesta tästä suurelle valkoiselle, sillä hanhet lensivät Bohuslänin yli kaikkein kovinta vauhtiaan, ja hanhikukko huohotti niin, ettei olisi saanut vastatuksikaan. Aurinko oli ihan laskemassa ja katosi välistä kukkuloiden taakse, mutta villihanhet kiisivät eteenpäin semmoista vauhtia, että aurinko aina uudelleen tuli näkyviin.

Viimein he näkivät lännessä kirkkaan juovan, joka isoni ja leveni, kuta kauemmin he lensivät. Se oli meri, joka oli siellä maidon valkeana ja välkkyi ruusunpunaisena ja taivaansinisena, ja kun he kääntyivät rantakallioiden ohi, näkivät he taaskin auringon, joka kellui taivaan rannalla, suurena ja punaisena ja valmiina sukeltamaan aaltoihin.

Mutta kun poika katseli vapaata, ääretöntä merta ja punaista iltaurinkoa, joka loisti niin lempeästi, että hän uskalsi katsoa sitä silmiin, hän tunsu rauhan ja turvallisuuden laskeutuvan sieluunsa. "Älä haudo huoliasi, Niilo Holgerinpoika", sanoi aurinko. "Maailma on ihana elää sekä pienten että suurten. Ja hyvä on sekin, että saa olla vapaa ja huoleton ja liikkua aukeassa avaruudessa, minne ikinä tahtoo."

Villihanhien lahja

Villihanhet olivat asettuneet yöksi pienelle karille Fjällbakan edustalle. Mutta kun alkoi lähetä puoliyö ja kuu paistoi keskitaivaalta, pudisti vanha Akka unen silmistään ja herätti toisen toisensa perästä, Yhden ja Kahden, Kolmen ja Neljän, Viiden ja Kuuden. Kaikkein viimeksi hän nykäisi nokallaan Peukaloista, niin että tämä heräsi. "Mitä nyt, Akka muori?" sanoi poika ja hyppäsi pystyyn

pelästyksissään. — "Ei mitään vaarallista", vastasi johtajahanhi, "on vain niin, että me parven seitsemän vanhinta aiomme tänä yönä tehdä retken vähän ulommaksi merelle; me kysyisimme, tahtoisitko sinä lähteä mukaan."

Poika ymmärsi kyllä, ettei Akka olisi tehnyt tällaista ehdotusta, ellei olisi ollut jotakin tärkeää tekeillä, ja hän istuutui heti hänen selkäänsä. Kulku suunnattiin suoraan länttä kohti. Villihanhet lensivät ensin rannikon läheisyydessä olevien saarien yli, sitten leveän saarettoman ulapan yli; he saapuivat viimein Väderön saarien suureen ryhmään, joka oli uloimpana meressä. Kaikki saaret olivat keltaisia ja matalia, ja kuutamossa näkyi, että ne lännen puolella olivat aaltojen kiilloittamia. Muutamat niistä olivat aika suuria, ja niistä häämötti pojan silmään pari asumusta. Akka etsi yhden pienimmistä kareista ja laskeutui sille. Se oli vain yksi ainoa pyöreä harmaakivi, jonka keskessä oli leveä halkeama, mihin meri oli heittänyt hienoa, valkoista merihiekkaa ja muutamia näkinkuoria.

Kun poika astui alas hanhen selästä, hän huomasi vieressään jotakin, joka näytti korkealta, terävältä kiveltä. Mutta melkein samassa hän huomasi erehtyneensä ja että se oli vain suuri petolintu, joka oli yöpynyt karille. Mutta tuskin hän oli ehtinyt ihmetellä sitä, että villihanhet näin varomattomasti olivat asettuneet vaarallisen vihollisen viereen, kun lintu loikkasi heidän luokseen ja poika tunsu sen Gorgoksi, kotkaksi.

Näkyi, että Akka ja Gorgo olivat sopineet kohtaamisestaan täällä ulkona. Ei kumpikaan hämmästynyt toisensa läsnäoloa. "Hyvin tehty, Gorgo", kiitteli Akka. "En uskonut sinun tulevan ennen meitä kohtauspaikalle. Oletko odottanut jo kauan?" — "Tulin tänä iltana", vastasi Gorgo. "Mutta minä pelkään, etten saa kiitosta mistään muusta kuin siitä, että olen tullut hyvään aikaan; kävi hullusti sen asian, jonka sain teiltä toimittaakseni." — "Olen varma siitä, Gorgo, että olet tehnyt enemmänkin kuin olet ollut tekevinäsi", sanoi Akka. "Mutta ennen kuin kerrot, mitä sinulle on matkallasi tapahtunut, täytyy minun pyytää, että sinä, Peukaloinen, autat minua ottamaan selkoa jostakin, jonka pitäisi olla kätkettynä tälle karille."

Poika oli seisonut ja tarkastellut muutamia koreita näkinkuoria, mutta kun Akka mainitsi hänen nimensä, hän nosti silmänsä maasta. "Sinä kai olet ihmetellyt, Peukaloinen, miksi me olemme poikenneet oikeasta suunnastamme ja tulleet tänne Länsimerelle", sanoi Akka. — "Olihan se minusta hiukan omituista", vastasi poika, "mutta kyllähän minä tiedän, ettette tee syyttä suotta, mitä teette." — "Sinä uskot minusta aina hyvää", sanoi Akka, "mutta pelkään, että tulet tällä kertaa pettymään, sillä on hyvin luultavaa, että olemme tehneet turhan retken."

"Tapahtui monta vuotta sitten", jatkoi Akka, "että minä ja pari muuta niistä, jotka nyt ovat parvemme vanhimpia, myrskyn heittelemänä eräällä kevätmatkallamme kantauduimme näille kareille. Kun näimme, että edessämme oli vain rannatonta merta, pelkäsimme joutuvamme niin kauas, ettemme koskaan enää osuisi maihin, ja silloin me laskeuduimme laineille. Myrsky pakotti meitä viipymään näillä karuilla kallioilla monta päivää. Me kärsimme kovin nälkää, ja kerran me menimme tuohon halkeamaan etsimään ruokaa. Emme löytäneet ainoatakaan heinän kortta, mutta näimme hiekassa muutamia lujasti kiinni sidottuja pusseja. Toivoimme, että pusseissa olisi ollut viljaa, ja me revimme ja raastoimme niitä niin kauan, että saimme vaatteen rikki, mutta sieltäpä ei tullutkaan jyviä, vaan kirkkaita kultarahjoja. Semmoisilla me villihanhet emme mitään tehneet, ja me jätimme ne siihen. Emme ole sen koommin ajatelleet koko löytöä, mutta tänä syksynä tapahtui jotakin, joka aiheuttaa sen, että tarvitsemme kultaa. On kyllä hyvin vähän luultavaa, että aarre on enää tallessa, mutta olemme kuitenkin tulleet tänne pyytääksemme sinua ottamaan selkoa asiasta."

Poika hyppäsi halkeamaan, otti näkin kuoren kumpaankin käteensä ja alkoi heittää hiekkaa syrjään. Mitään pusseja hän ei löytänyt, mutta kun hän oli kaivanut aika syvän kuopan, hän kuuli metallin kilahtavan ja huomasi tavanneensa kultarahan. Hän kopeloi käsillään maata, tunsu, että hiekassa oli useita pyöreitä kultapalasia, ja riensi Akan luo. "Pussit ovat mädäntyneet ja hajonneet", hän sanoi, "niin että rahat ovat hajallaan hiekassa, mutta minä luulen, että kulta on tallella." — "Hyvä on", sanoi Akka. "Täytä nyt reikä ja aseta hiekka paikoilleen, niin ettei kukaan näe, että sitä on liikuteltu!"

Poika teki käskyn mukaan, mutta kun hän tuli takaisin kalliolle, hän hämmästyi nähdessään, että Akka oli asettunut kuuden villihanhensa etunenään ja että he kaikki astuivat häntä kohti hyvin juhlallisen näköisinä. Pysähtyessään hänen eteensä he notkistivat kaulojaan moneen kertaan ja näyttivät niin totisilta, että hänen täytyi ottaa reuhka päästään ja kumartaa hänenkin.

"Se on nyt niin", sanoi Akka, "että me vanhat tässä olemme sanoneet toisillemme, että jos sinä, Peukaloinen, olisit ollut ihmisten palveluksessa ja tehnyt heille yhtä suuria palveluksia kuin meille, niin ne eivät varmaankaan päästäisi sinua menemään maksamatta sinulle hyvää palkkaa." — "Enhän minä ole auttanut teitä, vaan tehän olette pitäneet huolta minusta", sanoi poika. — "Me ajattelimme myöskin", jatkoi Akka, "että kun ihminen on seurannut meitä näin pitkän matkan, ei hänen pitäisi erota meistä yhtä köyhänä kuin oli meihin yhtyessään." — "Minä tiedän, että se, mitä olen saanut teiltä oppia, on enemmän arvoista kuin tavarat ja kulta", sanoi poika.

"Kun nämä kultarahat ovat tallella tuolla halkeamassa vielä näin monen vuoden kuluttua, niin on kai varmaa, ettei niillä ole omistajaa", sanoi johtajahanhi, "ja minun mielestäni sinä voit ottaa ne haltuusi." — "Ettekös te itse, Akka muori, sanonut tarvitsevanne aarretta?" kysyi poika. — "Tarvitsimme, voidaksemme maksaa sinulle semmoisen palkan, että isäsi ja äitisi uskovat sinun palvelleen hanhipaimenena hyvällä herrasväellä."

Poika käänsihe hiukan pois, loi silmäyksen merelle päin ja katsoi sitten Akkaa suoraan kirkkaisiin silmiin. "On minusta vähän omituista, Akka muori, että te erotatte minut palveluksestanne ja maksatte minulle palkan, ennen kuin olen edes sanoutunut irti", sanoi hän. — "Niin kauan kuin me villihanhet viivymme Ruotsissa, uskon minä sinun tahtovan jäädä seuraamme", sanoi Akka. "Mutta minä tahdoin näyttää sinulle, missä aarre on, kun saatoimme tulla sen luo tekemättä aivan pitkää mutkaa." — "Mutta onhan kuitenkin niin, että tahdotte erottaa minut seurastanne, ennen kuin minua itseäni haluttaa", sanoi Peukaloinen. "Mutta kun meillä on ollut yhdessä niin hyvä olla, ei minun mielestäni olisi liikaa, jos saisain teidän kanssanne matkustaa ulkomaillekin."

Kun poika sanoi tämän, ojensivat Akka ja muut villihanhet pitkät kaulansa suoraan ylös ja seisoivat sillä lailla hetken aikaa ja imivät ilmaa puolillaan auki oleviin nokkiinsa. "Sitä en ole tullut ajatelleeksi", sanoi Akka, toinnuttuaan hämmästyksestään. "Mutta ennen kuin päätämme mitään siitä, on parasta, että saamme kuulla, mitä Gorgolla on kerrottavana. Ennen kuin lähdimme Lapista, sovimme Gorgo ja minä siitä, että hän matkustaa sinun kotiisi Skooneen ja koettaa hankkia sinulle parempia ehtoja."

"Niin on", sanoi Gorgo. "Mutta niinkuin jo sanoin sinulle, oli minulla huono onni. Sain kyllä pian selville Holger Niilonpojan torpan, ja kun olin pari tuntia liidellyt edestakaisin talon päällä, näin haltijan hiiviskelevän huoneiden välissä. Heittäysin heti hänen niskaansa ja vein hänet vähän matkan päähän pellolle, jotta saisimme jutella rauhassa. Sanoin, että Akka Kebnekaiselainen oli lähettänyt minut kysymään, eikö hän voisi antaa parempia ehtoja Niilo Holgerinpojalle. 'Minä kyllä kernaasti antaisin', vastasi hän, 'sillä olen kuullut, että hän on käyttäytynyt hyvin matkalla, mutta se ei ole minun vallassani.' Silloin minä suutuin ja sanoin, että minä nokin silmät hänen päästään, jos hän ei suostu. 'Saat tehdä niinkuin tahdot', sanoi hän. 'Mutta Niilo Holgerinpojan asia ei siitä muutu. Mutta sinä saat sanoa hänelle terveisiä, että hän tekisi oikein, jos palaisi kotiin hanhinensa, sillä täällä torpassa ovat asiat huonosti. Holger Niilonpoika on saanut maksaa takuita veljensä tähden, johon hän niin suuresti luotti. Hevosenkin hän osti velaksi, mutta hevonen alkoi ontua ensimmäisenä päivänä, kun hän sillä lähti ajamaan, ja sen jälkeen hänellä ei ole ollut siitä mitään hyötyä. Niin, sano Niilo Holgerinpojalle, että hänen vanhempiansa on jo ollut myytävä lehmä ja että heidän täytyy lähteä torpastaan, elleivät saa mistään apua.'"

Kuullessaan tämän poika rypisti kulmiaan ja hänen kätensä puristuivat nyrkkiin, niin että rystyset valkenivat. "On julmaa, että haltija on pannut minulle semmoisen ehdon, etten voi palata kotiin auttamaan vanhempiani. Mutta älköön luulkokaan saavansa tehdyksi minusta ystävän pettäjää. Isä ja äiti ovat kunnan ihmisiä, ja minä tiedän, että he kernaammin ovat minun apuani vailla kuin että minä tulisin heidän luokseen omatunto soimaavana."

LI

MEREN HOPEA

Lauantaina lokakuun 8. p:nä.

Meri on, niinkuin kaikki tiedämme, raju ja tunkeileva. Sitä osaa Ruotsista, jota sen hyökkäykset eniten uhkaavat, on sentähden ollut jo kauan suojaamassa kivimuuri, jota nimitetään Bohusläniksi.

Muuri on niin leveä, että se peittää koko maan Dalslannin ja meren välillä, mutta niinkuin muutkin rantapadot ja aallonmurtajat on sekin matalanpuoleinen. Se on rakennettu melkoisen suurista möhkäleistä, ja paikoitellen siinä on kokonaisia pitkiä harjuja. Ei kai käyntykään laatuun käyttää rakennusaineena pikkukiviä, kun oli tehtävä merta vastaan varustus, jonka tuli ulottua Idefjordista Götan jokeen.

Eihän tuommoisia suuria rakennuksia tehdä enää nykyaikana, ja jotenkin varmaa on, että muuri on äärettömän vanha. Ja onpa sitä aika rusikoinutkin melko tavalla. Nuo suuret möhkäleet eivät enää ole niin lähekkäin kuin lienevät olleet alun pitäen. Niiden väliin on syntynyt repeämiä, niin leveitä ja syviä,

että niiden pohjaan mahtuu sekä peltoja että taloja. Mutta kivimöhkäleet eivät kuitenkaan ole sen kauempana toisistaan kuin että näkee hyvin, että ne kerran ovat olleet samaa muuria.

Maan puolella on suuri muuri parhaiten säilynyt. Siellä se kulkee pitkät matkat yhtäjaksoisena ja ehyenä. Keskustassa on pitkiä ja syviä järvipohjaisia halkeamia ja lähellä rannikkoa se on niin särkynyttä, että kukin möhkäle on eri kukkulanaan.

Kun katselee sitä rannikolta päin, niin ymmärtää vasta oikein, ettei tuo suuri muuri ole siinä vain huvin vuoksi. Vaikka se alun pitäen näkyy olleenkin luja, on meri kuitenkin murtautunut sen läpi kuudessa seitsemässä paikassa ja tunkeunut sisään useita peninkulmia pitkinä vuonoina. Onpa sen äärimmäisin osa vedenkin alla, niin että ainoastaan möhkäleiden ylin osa on näkyvissä. Sillä tavoin on syntynyt joukko suuria ja pieniä saaria, jotka muodostavat saariston, ja se saa ottaa vastaan myrskyn ja meren pahimmat hyökkäykset.

Nythän voisi luulla, että maakunta, joka on ainoastaan suuri kivimuuri, olisi ihan hedelmätön, niin ettei siinä kukaan voi elää. Mutta eipä niinkään, sillä vaikka Bohuslänin kukkuloilla ja ylängöillä onkin karua ja kylmää, niin on sen sijaan kaikkiin halkeamiin keräytynyt paljon hyvää ja hedelmällistä ruokamultaa, jota saattaa mainiosti viljellä, vaikk'eivät sarat olekaan erittäin isot. Eivätkä talvet meren rannalla tavallisesti ole niin kylmät kuin sisämaassa, ja paikoissa, jotka ovat tuulen suojassa, viihtyy vilunarkojakin puita ja muita kasveja, jotka muuten vaivoin viihtyvät niinkään etelässä kuin Skoonessa.

Ei ole myöskään unohdettava, että Bohuslän on sen suuren yhteisalueen laidassa, joka on kaikkien maan kansojen yhteistä omaisuutta. Bohuslänin asukkaat voivat matkustella teitä, joita heidän ei tarvitse laittaa eikä korjata. He voivat ottaa kiinni karjaa, jota heidän ei tarvitse paimentaa ja hoitaa, ja heidän ajopelejiään kuljettavat juhdat, jotka eivät tarvitse ruokaa eivätkä talleja. Sentähden he eivät ole niin riippuvaisia maanviljelyksestä eikä karjanhoidosta kuin muut. He eivät häikäile asettumasta myrskyn myllertämille kareille, joissa ei kasva yhtä ainoata vihreätä kortta, eikä rantavuorten juurella oleville kaitaisille maakaistaleille, joissa tuskin on tilaa perunamaalle, sillä he tietävät, että suuri, rikas meri antaa kaiken, mitä he tarvitsevat.

Mutta jos onkin niin, että meri on rikas, niin on yhtä varmaa, että sen kanssa on tukalaa olla tekemisissä. Sen, joka tahtoo saada jotakin merestä, täytyy tuntea kaikki sen vuonot ja piilot, kaikki sen karit ja virrat, hänen täytyy ottaa selko jokaisesta meren pohjan kivistäkin. Hänen täytyy osata ohjata purttaan myrskyssä ja sumussa ja tietää tiensä pilkkoisimmassa pimeässä. Hänen täytyy osata selittää ilman merkkejä, jotka ennustavat myrskysäätä, ja hänen täytyy kestää kylmää ja kosteaa. Hänen täytyy tietää kalojen kulkupaikat ja meriravun kätköt, ja hänellä täytyy olla voimia liikutella raskaita verkkoja ja heittää rihmansa lainehtivaan mereen. Ja ennen kaikkea täytyy hänellä olla rinnassa rohkea sydän, niin ettei arkaile joka päivä uskaltamasta henkeään alinomaisessa taistelussa meren kanssa.

Sinä aamuna kun villihanhet lensivät Bohuslänin rannikkoa, oli saaristossa kaikki hiljaista. He näkivät useita pieniä kalastajakylä, mutta kaitaisilla kujilla ei ollut mitään liikettä, eikä ketään liikkunut pienten, koreiksi maalattujen talojen ovissa. Ruskeat verkot riippuivat rauhallisesti kuivauspaikoillaan, raskaat, vihreäl tai siniset kalaveneet keinuivat rannassa kokoon käärityin purjein. Ei näkynyt naisia pitkien penkkien ääressä, missä heidän oli tapana siivota turskia ja kampeloita.

Villihanhet kulkivat myöskin useiden luotsiasemien ohi. Luotsimajan seinä oli maalattu mustaksi ja valkoiseksi, merkkimasto oli vieressä, ja luotsikutteri oli kiinnitetty siltaan. Kaikki oli rauhallista, ei näkynyt ainoaakaan höyrylaivaa, joka olisi tarvinnut apua ahtaassa väylässä.

Pienet rantakaupungit, joiden yli villihanhet kulkivat, olivat sulkeneet suuret kylpylaitoksensa, vetäneet alas lippunsa ja naulanneet luokkuja hienojen kesähuviloittensa ikkunoihin. Ei näkynyt liikkeellä muita kuin joitakin vanhoja merikapteeneja, jotka käyskentelivät edestakaisin laitureilla ja tuijottivat odotellen merelle.

Mannermaan vuonojen pohjassa ja saarien itäpuolella näkivät villihanhet muutamia talonpoikaistaloja, ja siellä oli aina kalastajavene laiturissaan kiinni. Talonpoika ja hänen renkinsä nostivat perunoita tai koettelivat, olivatko korkeilla telineillä riippuvat pavut ehtineet kuivaa.

Suurissa kivilouhimoissa ja veneveistämöissä oli runsaasti työmiehiä. Ne heiluttivat vasaroitaan ja kirveitään kylläkin reippaasti, mutta katsahivat tuon tuosta merelle päin ikään kuin olisivat odottaneet jotakin keskeytystä.

Ja saariston linnut olivat näennäisesti yhtä rauhallisia kuin ihmiset. Jyrkän vuoriseinän päällä oli istunut ja nukkunut parvi merimetsoja, ne lähtivät toinen toisensa perästä lentoon kaitaisilta kalliohylyiltään ja lensivät verkalleen kalastuspaikoilleen. Lokit olivat tulleet pois mereltä ja käyskentelivät maissa kuin mitkäkin varikset.

Mutta yht'äkkiä muuttui kaikki. Lokkilauma lähti kiireesti lentoon eräältä pellolta ja puhaltautui

etelään päin semmoista vauhtia, että villihanhet tuskin ehtivät kysyä, minne heillä oli matka; vielä vähemmän oli lokeilla aikaa vastata. Merimetsot kohosivat vedestä ja seurasivat lokkeja raskaasti lentäen. Delfiinejä liukui meren pinnalla kuin pitkiä, mustia sukkulaisia, ja eräältä litteältä karilta hivuttelihe veteen joukko hylkeitä lähtien etelää kohti.

"Mitä on tekeillä? Mitä on tekeillä?" kysyivät villihanhet ja saivat viimeinkin vastauksen eräältä allilta. "Sillit ovat saapuneet Marstrandiin. Sillit ovat saapuneet Marstrandiin."

Mutta eivät ainoastaan linnut ja merieläimet olleet liikkeellä. Ihmisetkin lienevät jollakin tavoin saaneet sanan siitä, että ensimmäiset suuret silliparvet olivat saapuneet saaristoon. Kalastajakylä liukkailla kivillä juoksenteli kansaa sikin sokin. Kalaveneet pantiin kuntoon. Pitkät sillinuotat kannettiin varovasti veneisiin. Naiset sovittivat niihin ruokatavaroita ja öljyvaatteita. Miehet tulivat huoneista pihalle niin kiireesti, että vasta ulkona vetivät takin päälleen.

Pian olivat salmet täynnä ruskeita ja harmaita purjeita ja veneestä veneeseen sateli iloisia huudahduksia ja kysymyksiä. Nuoria tyttöjä seisoivat kalliolla tupien takana heiluttamassa lähteneille hyvästiksi huivejaan. Luotsit seisoivat tähyttämässä ja olivat niin varmoja siitä, että heitä kohti kutsutaan lähtemään, että jo olivat vetäneet merisaappaat jalkaansa ja laittaneet purtensa kuntoon. Vuonoista tuli pieniä höyrylaivoja kuljettaen tyhjiä tynnöreitä ja laatikoita. Talonpojat olivat heittäneet perunakuokkansa menemään ja laivanrakentajat olivat rientäneet tiehensä veistämöiltään. Vanhat ahavoituneet merikapteenit eivät olleet voineet jäädä kotiin, vaan olivat lähteneet höyrylaivoissa etelään saadakseen olla edes näkemässä sillinpyyntiä.

Ei kestänyt kauan, kun villihanhet jo olivat Marstrandissa. Silliparvet tulivat lännestä päin ja kulkivat Harneskärin majakan ohi maata kohti. Marstrandin ja Pater-Noster-karien välisellä vuonolla liikkui kalastajaveneet kolmisin. Kalastajat tiesivät, että missä vesi tummeni ja pieniä, lyhyitä laineita alkoi väreillä, siinä sillit liikkui, ja siihen he varovasti laskivat pitkät nuottansa, soutivat ne ympärille, lappoivat sisään ala-ainan niin että sillit olivat kuin äärettömän suuressa haavissa, vetivät ja lappoivat uudelleen, kunnes kehä pieneni ja välkkyvät kalat tulivat näkyviin nuotan pohjasta.

Toiset venekunnat olivat ehtineet niin pitkälle, että niillä oli veneet laitoja myöten kalaa täynnä. Kalastajat seisoivat polviaan myöten kaloissa ja kiittelivät sillin suomuksissa sadelakista öljytakin liepeisiin.

Sitten oli vastatulleita nuottueita, jotka purjehtivat edestakaisin ja etsivät sillejä, ja toisia, jotka suurella vaivalla olivat saaneet nuotan lasketuksi, mutta joiden täytyi nostaa se tyhjänä. Kun veneet olivat täynnä, menivät toiset kalastajat suurten vuonolla olevien höyrylaivain luo ja möivät saaliinsa, toiset lähtivät Marstrandiin ja purkivat kuormansa laivasillalle. Siellä olivat sillinsiivoojat jo aloittaneet työnsä pitkien pöytien ääressä, sillit pantiin tynnoreihin ja laatikkoihin, ja koko katu oli sillinsuomusten peitossa.

Oli siinä elämää ja liikettä. Ihmiset olivat kuin huumauksissaan tästä meren hopeasta, jota he ammensivat aalloista, ja villihanhet lensivät monta kertaa Marstrandin ympäri, jotta poika oikein saisi kaikkea katsella.

Pian hän kuitenkin pyysi, että lähdetäisiin pois. Hän ei sanonut, miksi hän tahtoi pois, mutta sitä ei kai ollut vaikea arvata. Kalastajien joukossa oli paljon kaunista ja komeaa väkeä. Siellä oli rotevia rohkeasilmäisiä miehiä ja ne olivat pelottoman ja uljaan näköisiä, jommoisia kaikki pojat tahtoisivat olla suuriksi tultuaan. Sentähden heitä ei ollut kovinkaan hauska katsella sen, jolla ei itsellään ollut koskaan toivoa kasvaa silliä pitemmäksi.

LII

SUURI HERRASKARTANO

Vanha herra ja nuori herra

Muutamia vuosia sitten oli eräässä Länsi-Göötanmaan pitäjässä tavattoman kiltti, pieni kansakoulunopettajatar. Hän oli taitava opettaja ja osasi pitää erinomaista järjestystä, ja lapset rakastivat häntä niin, etteivät he koskaan tahtoneet tulla kouluun osaamatta läksyjään. Hänellä oli vain

yksi vika, vaikk'ei ehkä ole oikein sanoa sitä viaksi, se oli oikeastaan vain pieni omituisuus: kun hän sattui joutumaan aikaihmissen seuraan, hän muuttui niin ujoksi ja saamattomaksi, ettei tahtonut saada sanaa suustaan. Se johtui ehkä siitä, että hän aina oli asunut ja elänyt hiukan yksin ja että hän tuskin koskaan oli seurustellut muiden kuin lasten kanssa. Mutta eihän ollut juuri tarpeellistakaan osata puhella vanhojen kanssa. Riittihän sekin, että vain osasi sanoa, mitä oli sydämellä silloin, kun lapset olivat ympärillä.

Kun opettajatar oli ollut virassaan muutamia vuosia, ehdotti kouluneuvosto, että hän suorittaisi oppijakson Näsien käsityöseminaarissa, jotta hän tästä lähin voisi opettaa lapsia tekemään työtä ei ainoastaan päällä, vaan myöskin käsillä. Ei kukaan voi uskoa, kuinka hän pelästyi saatuaan tämän kehoituksen. Näs oli melko lähellä hänen kouluaan. Hän oli kulkenut monta kertaa tämän kauniin ja komean laitoksen ohi, ja hän oli kuullut kehuttavan veistokursseja, joita pidettiin tuossa suuressa, vanhassa herraskartanossa. Mies- ja naisopettajia koko maasta kokoontui sinne oppiakseen käyttämään käsiään, niin, tulipa sinne ulkomaalaisiakin. Mutta ainoastaan aikaihmissä, ei ainoatakaan lasta. Hän tiesi jo edeltävän, kuinka kauhean ujona hän siellä esiintyisi. Hänestä tuntui, ettei hän mitenkään jaksaisi sitä kestää.

Mutta hän ei myöskään uskaltanut antaa kieltävää vastausta kouluneuvostolle; hän lähetti anomuksensa menemään. Hänet otettiin oppilaaksi, ja eräänä kauniina kesäkuun iltana hän pani vaatteensa pieneen matkalaukkuun ja lähti astelemaan Näsiin, jossa kesäkurssien oli määrä alkaa seuraavana päivänä. Monta kertaa hän pysähtyi matkalla, ja kaukana hän toivoi täältä olevansa, mutta perille hän kuitenkin lopulta tuli.

Näsissä oli hyörinää ja pyörinää, kun eri tahoilta tuleville kurssilaisille oli toimitettava asuntoja suureen kartanoon kuuluvista huviloista ja torpista. Kaikki olivat hiukan pyörällä päästään uusissa oloissa, mutta pikku opettajatar käyttäytyi mielestään kömpelömmiin ja hullummin kuin kukaan muu. Hän oli pelästynyt niin, ettei nähnyt eikä kuullut mitään. Hänelle olikin tapahtunut hirmuisia asioita. Hän oli saanut huoneen kauniista huvilasta, hänen oli asuttava muutamien nuorien tyttöjen seurassa, joita hän ei ollenkaan tuntenut, ja hänen täytyi syödä illallista seitsemänkymmenen vieraan kanssa. Toisella puolella häntä istui pieni keltaihoinen herra, joka kuului olevan Japanista, ja toisella jokmökiläinen kansakoulunopettaja. Pitkien pöytien ääressä oli iloista puhelua kestänyt katkeamatta heti alusta alkaen. Kaikki olivat puhelleet ja tehneet tuttavuuksia. Hän yksin ei ollut osannut sanoa mitään.

Seuraavana aamuna alkoi työ. Niinkuin tavallisessakin koulussa oli täälläkin päivä alettu aamurukouksella ja laululla; sitten seminaarin johtaja oli puhunut hiukan käsitöistä ja antanut lyhyitä ohjeita, ja sitten oli pieni opettajatar, oikein tietämättä, miten se oli tapahtunut, huomannut joutuneensa höyläpenkin ääreen, toisessa kädessä puupalanen ja toisessa puukko, ja muuan vanha veistonopettaja koetti neuvoa häntä vuolemaan kukkakeppiä.

Semmoista työtä hän ei koskaan ennen ollut tehnyt; eikä hän päässyt alkuunkaan. Hän oli niin sekaisin, ettei käsittänyt mitään. Kun opettaja oli mennyt, pani hän puukon ja puupalan höyläpenkille ja jäi seisomaan ja tuijottamaan eteensä.

Ympäri huonetta oli höyläpenkkejä, ja kaikkien niiden ääressä hän näki ihmisiä, jotka reippaasti kävivät työhönsä käsiksi. Joku toinenkin tuli tarjoamaan hänelle apuaan. Mutta hän ei kyennyt vastaanottamaan ainoatakaan neuvoa. Hän seisoi ja ajatteli, että nyt ne kaikki katsovat ja huomaavat, kuinka hullusti hän tekee, ja tästä hän tuli niin onnettomaksi, että oli ihan kuin kivettynyt.

Tuli aamiainen, ja sen jälkeen alkoi työ uudelleen. Johtaja piti esitelmän, sitten voimisteltiin ja sitten ruvettiin taas veistämään. Sen jälkeen seurasi päivällisloma, joka päättyi kahvinjuontiin suuressa, iloisessa kokoushuoneessa, ja iltapäivällä oli veistoa ja lauluharjoituksia ja lopuksi karkeloa ulkona. Opettajatar oli koko päivän liikkeessä, kulki muiden mukana, mutta tunsu kaiken aikaa olevansa yhtä onneton.

Kun hän sittemmin ajatteli ensimmäisiä Näsissä viettämiään päiviä, oli hänestä niinkuin hän olisi kulkenut sumussa. Kaikki oli ollut pimeää ja sekavaa, eikä hän ollut nähnyt eikä ymmärtänyt mitään siitä, mitä hänen ympärillään tapahtui. Sitä oli kestänyt kaksi päivää, mutta toisen päivän iltana oli hänen ympärillään yht'äkkiä ruvennut valkenemaan.

Aamiaista syötäessä oli muuan vanha kansakoulunopettaja, joka oli ollut Näsissä useita kertoja tätä ennen, kertonut eräille ensikertalaisille, kuinka tämä käsityöseminääri oli syntynyt, ja kun opettajatar oli sattunut istumaan ihan lähellä, oli hän tullut kuunnelleeksi hänen puhettaan.

Hän oli kertonut, että Näs oli hyvin vanha kartano, mutta se oli ollut jokseenkin samanlainen kuin mikä muu suuri ja kaunis herraskartano tahansa, ennen kuin se vanha herra, joka sen nyt omisti, oli sinne muuttanut. Hän oli rikas ja ensimmäisinä vuosinaan hän oli omistanut suurimman osan aikaansa

linnan ja puiston kaunistamiseen ja alustalaistensa asumusten korjailemiseen.

Mutta sitten hänen vaimonsa oli kuollut, ja kun hän oli lapseton, oli hänen aikansa suuressa talossa alkanut käydä hänelle pitkäksi. Hän kehoitti silloin nuorta sisarenpoikaansa, joka oli hänelle hyvin rakas, muuttamaan Näsiin.

Alussa oli ollut aikomuksena, että nuori herra ryhtyisi enonsa apuna hoitamaan kartanoa, mutta kun hän sitä varten kävi alustalaistensa luona ja näki, millaista elämä oli köyhien matalissa majoissa, olivat kummalliset ajatukset täyttäneet hänen mielensä. Hän oli huomannut, että useimmissa perheissä eivät miehet eivätkä lapset, eivätpä edes naisetkaan tehneet minkäänlaisia käsitöitä pitkinä talvi-iltoina. Ennen vanhaan oli ihmisten täytynyt ahkerasti käyttää käsiään valmistukseen vaatteita ja taloustarpeita, mutta nyt niitä sai ostaa, ja sentähden he olivat vieraantuneet semmoisesta työstä. Ja nyt luuli nuori herra ymmärtävänsä, että siitä tuvasta, jossa ei tehty käsityötä, oli viihtymys ja hyvinvointi väistynyt.

Joskus hän sattui tulemaan tupaan, jossa isä nikkaroi tuoleja ja pöytiä ja äiti kutoi kangasta. Oli helppo huomata, että nämä ihmiset eivät olleet ainoastaan varakkaampia, vaan myöskin onnellisempia kuin muualla.

Hän oli puhellut tästä enonsa kanssa, ja vanha herra oli älynnyt, että olisi suuri onni, jos ihmiset voisivat antautua käsitöihin joutohetkinään. Mutta heidän siihen tullakseen oli varmaan välttämätöntä, että he oppisivat käyttämään käsiään pienuudesta pitäen. Herrat arvelivat voivansa parhaiten edistää asiaa siten, että perustavat käsityökoulun lapsia varten. Näitä oli opetettava valmistamaan koruttomia puukapineita, koska kuka tahansa voi tehdä semmoista työtä. Joka kerran on totuttanut kätensä puukkoa hyvin käyttämään, hän oppii helposti pitelemään sepän moukaria ja suutarin vasaraa. Mutta se, joka ei nuorena ollessaan ole saanut kättään tottumaan työhön, hän ei ehkä koskaan pääse perille siitä, että hänen kätensä on työkalu, jolla ei ole vertaistaan. He olivat siis alkaneet Näsissä opettaa lapsille käsitöitä ja huomanneet pian sen olevan niin hyödyllistä ja hyvää pienokaisille, että he toivoivat Ruotsin kaikkien lasten saavan samanlaista kasvatusta.

Mutta kuinka se voisi toteutua? Ruotsissa kasvoi vuosittain satoja tuhansia lapsia. Eihän niitä kaikkia voinut koota Näsiin käsityöopetusta saamaan. Sehän oli kerrassaan mahdotonta.

Silloin nuori herra oli saanut uuden aatteen. Ajatella, jos he, sen sijaan että opettavat lapsia, perustaisivat käsityöseminaarin näiden opettajia varten. Ajatella, jos opettajat, miehet ja naiset, koko maasta tulisivat Näsiin oppimaan veistotöitä ja sitten antaisivat veistonopetusta kaikille oppilailleen. Sillä tavalla ehkä jokainen Ruotsin lapsi oppisi käyttämään kättään yhtä hyvin kuin päätäänkin.

Kun tämä ajatus oli heihin juurtunut, eivät he siitä luopuneet, vaan koettivat sitä toteuttaa.

Molemmat herrat auttoivat uskollisesti toisiaan. Vanha herra rakensi veistosaleja, kokoushuoneita, voimistelusaleja ja piti huolta siitä, että kouluun tulijat saivat ruokaa ja asuntoja. Nuoresta herrasta tuli seminaarin johtaja. Hän järjesti opetuksen, valvoi työtä ja piti luennoita. Eikä sillä hyvä. Hän oleskeli aina kurssilaisten seurassa ja otti selkoa kunkin oloista; ja hänestä tuli heidän lämpimin ja uskollisin ystävänsä.

Oppilaita tuli tulvimalla alusta alkaen. Joka vuosi pidettiin neljät kurssit ja niihin kaikkiin ilmoitautui oppilaita enemmän kuin voitiin ottaa vastaan. Koulu oli pian tullut tunnetuksi ulkomaillekin ja kaikista maailman ääristä tuli opettajia ja opettajattaria Näsiin oppimaan käden kouluttamista. Ei ollut mitään Ruotsin paikkakuntaa, joka muualla maailmassa olisi ollut niin tunnettu kuin Näs, eikä kenelläkään ruotsalaisella kautta koko maapallon niin monta ystävää kuin Näsien veistokouluseminaarin johtajalla.

Pieni ujo opettajatar istui ja kuunteli tätä kaikkea, ja kuta enemmän hän kuunteli, sitä enemmän valkeni hänen ympärillään. Hän ei ollut ennen ymmärtänyt, mistä syystä Näsissä oli olemassa veistokoulu, ei ollut ajatellut, että sen perustajat olivat tahtoneet hyödyttää kansaansa, hän ei ollut aavistanutkaan, että he tekivät sen ilman palkkaa, että he uhrasivat kaikki minkä voivat auttaakseen ihmisiä onnellisemmiksi ja paremmiksi.

Kun hän nyt ajatteli sitä suurta hyväntahtoisuutta ja ihmisrakkautta, joka heitä tähän elähdytti, niin heltui hän siitä niin, että hänen olisi tehnyt mielensä itkeä. Semmoista hän ei koskaan ennen ollut kuullut eikä nähnyt.

Seuraavana päivänä hän ryhtyi työhönsä aivan toisella mielellä. Kun kaikki tuo annettiin hyvästä tahdosta, niin täytyihän siitä ottaa vaarin paremmin kuin tähän saakka. Hän unohti ajatella itseään ja omaa arkuuttaan ja ajatteli vain veistotyötä ja sen avulla saavutettavaa suurta tarkoitusta. Ja siitä alkaen hän teki tehtävänsä hyvin, sillä hän kykeni kaikkeen, kunhan ujous ei vain häntä herpaissut.

Nyt kun hänen silmänsä olivat avautuneet, hän näki kaikkialla ilmauksia tuosta suuresta,

ihmeellisestä hyväntahtoisuudesta. Nyt hän huomasi, kuinka suurella rakkaudella kaikki oli järjestetty seminaarissa kävijäin hyväksi. Kurssilaiset saivat paljon muutakin kuin käsityön opetusta. Johtaja luennoi heille kasvatuksesta, he voimistelivat, lauloivat, ja melkein joka ilta oli illanviettoja, joissa soitettiin ja luettiin, ja sitä paitsi heitä varten oli kirjoja, veneitä, uimahuoneita ja piano. Tarkoitus oli, että heidän olisi hyvä olla ja että he viihtyisivät ja olisivat onnellisia.

Hän alkoi ymmärtää, mikä mainio etu oli saada kesän kauniina aikana oleskella suuressa ruotsalaisessa herraskartanossa. Linna, jossa vanha herra asui, oli korkealla kukkulalla, järven saarella, jonka yhdisti mantereeseen kaunis kivilta. Ei koskaan hän ollut nähnyt mitään niin kaunista kuin olivat linnan edustalla olevat kukkapenkereet, kuin olivat vanhat tammetsen puistossa, kuin sen rantatie, jossa puut taipuivat veteen, tai kuin näköalahuone järven kalliossaarella.

Kouluhuoneet olivat mantereessa vastapäätä linnaa vihreillä, varjoisilla niityillä, mutta hän sai vapaasti käyskennellä linnan puistossa silloin, kun hänellä oli siihen aikaa ja halua. Hänestä tuntui siltä kuin hän ei olisi tiennyt, kuinka suloinen kesä on, ennen kuin oli saanut nauttia sitä näin kauniissa paikassa.

Eihän hänessä tosin ollut mitään ihmettä tapahtunut. Puheliasta hänestä ei tullut, mutta hän tunsikin olevansa onnellinen ja iloinen. Hän lämpeni kaikesta tästä hyväntahtoisuudesta. Hän ei enää voinut ujustella ja hätäillä paikassa, jossa kaikki toivoivat hänen parastaan ja koettivat auttaa häntä. Kun opintoaika oli lopussa ja heidän täytyi lähteä Näsistä, kadehti hän kaikki niitä, jotka osasivat oikein kiittää vanhaa ja nuorta herraa ja sanoa kauniin sanoin, mitä tunsivat. Niin pitkälle hän ei koskaan päässyt.

Hän palasi kotiin, ryhtyi koulutyöhön niinkuin ennenkin ja iloitsi siitä niinkuin aina. Hän asui niin lähellä Näsiä, että voi vapaana iltapäivänä mennä siellä käymään. Ensi aikoina hän menikin sinne tuosta. Mutta siellä oli aina uusia kursseja ja uusia ihmisiä, arkuus sai hänet taas valtaansa ja yhä harvemmin hän kävi veistokoululla. Mutta se aika, jonka hän itse oli viettänyt Näsissä, oli aina hänen mielestään hänen elämänsä parasta aikaa.

Eräänä kevätpäivänä hän sai kuulla, että Näsin vanha herra oli kuollut. Silloin hän ajatteli sitä suloista kesää, jonka oli saanut viettää hänen maatilallaan, ja hänen mielensä kävi murheelliseksi siitä, ettei hän koskaan ollut häntä oikein kiittänyt. "Kyllä kai vanha herra on ilmankin saanut tarpeeksi kiitosta sekä ylhäisiltä että alhaisilta, mutta minä tuntisin itseni onnellisemmaksi, jos muutaminkaan sanoin olisin tullut sanoneeksi, kuinka paljon hyvää hän on minulle tehnyt."

Näsissä annettiin opetusta edelleenkin niinkuin vanhan herran aikana. Hän oli näet lahjoittanut koko kauniin talonsa koululle, ja hänen sisarenpoikansa johti ja hoiti kaikkea entiseen tapaan.

Joka kerta kun opettajatar kävi opistolla, oli siellä aina jotakin uutta nähtävää. Nyt ei siellä ollut vain veistokursseja, vaan johtaja tahtoi myöskin herättää henkiin kansan vanhat tavat ja vanhat ilonaiheet ja pani toimeen laululeikkikursseja ja monenlaisia muita leikkejä. Mutta siellä oli entisensä laista siinä suhteessa, että ihmisiä niinkuin ennenkin lämmitti hyväntahtoisuus ja että he tunsivat, kuinka täällä toimittiin ja johdettiin kaikki niin, että he olisivat onnellisia ja etteivät veisi mukanaan vain tietoja, vaan myöskin työn iloa, palatessaan pienten koululasten luo ympäri maata.

Ainoastaan muutama vuosi vanhan herran kuoleman jälkeen opettajatar sai eräänä pyhänä kirkolla kuulla, että Näsin johtaja oli sairastunut. Hän tiesi, että johtajalla viime aikoina usein oli ollut sydäntaudin kohtauksia, mutta mitään hengen vaaraa hän ei ollut tiennyt olevan olemassa. Mutta nyt arveltiin niin olevan.

Kuultuaan tämän ajatteli opettajatar vain sitä, että johtaja ehkä kuolee, hän niinkuin vanha herrakin, ennen kuin hän saa sanotuksi tälle kiitoksensa. Ja opettajatar mietti ja tuumi, millä tavoin saisi viedyksi kiitoksensa perille.

Sunnuntaina iltapäivällä kävi opettajatar naapurien luona pyytämässä, että heidän lapsensa saisivat lähteä hänen kanssaan Näsiin. Hän sanoi kuulleen johtajan olevan sairaana ja arveli, että tämä ehkä ilostuisi, jos lapset tulisivat ja laulaisivat hänelle jonkin laulun. Olihan jo jotenkin myöhä, mutta kun nyt oli niin kirkas kuutamoinen, niin ehkä sentään voisi lähteä. Opettajattaresta tuntui siltä, kuin hänen olisi mentävä Näsiin juuri tänä iltana. Hän pelkäsi, että huomenna olisi jo liian myöhäistä.

Taru Länsi-Göötanmaasta

Sunnuntaina lokakuun 9. p:nä.

Villihanhilta oli jäänyt selän taakse Bohuslän ja he seisoivat ja nukkuivat eräässä suossa, joka oli

Länsi-Göötanmaan läntisessä osassa. Pikku Niilo Holgerinpoika oli kömpinyt märkyttä pakoon maantielle, joka kulki suon poikki. Hän etsi juuri makuupaikkaa, kun näki parven ihmisiä tulevan tietä myöten. Siinä oli nuori opettajatar ja toistakymmentä lasta. He tulivat tiheässä ryhmässä, opettajatar keskellä ja lapset hänen ympärillään. He juttelivat niin hauskasti ja tuttavallisesti, että pojan teki mieli seurata vähän matkaa mukana kuullakseen, mitä he sanoivat toisilleen.

Sen hän voi helposti tehdä, sillä kun hän juostessaan tiepuolella pysyttelihe varjossa, ei häntä kukaan huomannut. Ja kun viisitoista ihmistä oli liikkeellä, niin syntyi siitä semmoinen töminä, ettei kukaan voinut kuulla soran narskahtelua hänen pienten puukenkiensä alla.

Pitääkseen lapsia matkan kestäessä hyvällä tuulella oli opettajatar kertonut heille vanhoja tarinoita. Hän oli juuri lopettanut yhden silloin, kun poika liittyi seuraan, mutta lapset pyysivät heti, että hän kertoisi vielä lisää.

"Oletteko kuulleet tarinaa Länsi-Göötanmaan jättiläisestä, joka oli muuttanut kaukaiseen pohjoismeren saareen?" kysyi opettajatar. — "Emme ole kuulleet!"

Ja opettajatar alkoi.

"Tapahtuipa kerran pimeänä ja myrskyisenä yönä, että laiva joutui haaksirikkoon pienen karin luona kaukana pohjoisessa meressä. Laiva pirstoutui rantakallioita vasten ja koko miehistöstä pelastui maihin ainoastaan kaksi miestä. He seisoivat karilla liejuisina ja kylmän kangistamina: ja kyllähän sen ymmärtää, että he ilostuivat nähdessään suuren nuotiotulen leimuavan rantatöyräällä. He riensivät tulta kohti aavistamattakaan vaaraa. Mutta kun olivat ihan lähellä, huomasivat he, että tulen ääressä istui hirmuinen, vanha soturi, niin suuri ja karkeatekoinen, ettei ollut epäilemistäkään siitä, että heidän tapaamansa mies oli jättiläisten sukua.

"He pysähtyivät ja olivat kahden vaiheilla, mutta jäätävä pohjoismyrsky vinkui karin yli. He tiesivät paleltuvansa kuoliaaksi, elleivät saisi lämmitellä jättiläisen nuotion ääressä, ja rohkaisten mieltänsä he menivät hänen luokseen. 'Iltaa, taatto', sanoi miehistä vanhempi. 'Saako kaksi haaksirikkoutunutta merimiestä lämmitellä tulenne ääressä?'

"Jättiläinen säpsähti ajatuksistaan, kohottihe vähän ja veti miekan tupestaan. 'Mitä te olette miehiänne?' kysyi hän, sillä hän oli vanha ja huonosilmäinen eikä tiennyt, mitä olentoja puhuttelijat olivat.

"'Me olemme länsigöötalaisia', sanoi merimiehistä vanhempi. 'Laivamme joutui haaksirikkoon tämän saaren lähellä ja me pelastuimme maihin kohmeisina ja puolialastomina.'

"'Ei ole tapani sietää ihmisiä saarellani, mutta jos te olette länsigöötalaisia, niin se on eri asia', sanoi jättiläinen ja pisti miekkansa tuppeen. 'Saatte istua lämmittelemään, sillä minä itsekkin olen Länsi-Göötanmaalta ja olen asunut Skalundan kummussa monta vuotta.'

"Merimiehet istahtivat kivelle. He eivät uskaltaneet puhutella jättiläistä, vaan tuijottivat häneen mitään sanomatta. Ja kuta kauemmin he häntä katselivat, sitä suuremmalta hän heistä näytti ja sitä pienempiä ja voimattomampia he olivat omasta mielestään.

"'Minulla on nyt huonot silmät', sanoi jättiläinen. 'Tuskinpa näen teistä hahmoakaan. Olisipa muuten ollut hauska tietää, miltä länsigöötalainen näyttää tähän maailman aikaan. Mutta ojentakoonpa toinen teistä minulle edes kätensä, että saan tuntea, onko ruotsalaisissa vielä lämmintä verta.'

"Mutta he katselivat vuoroin jättiläisen kämmeniä, vuoroin omiaan. Ei kumpaakaan heistä haluttanut mennä hänelle kättä paiskaamaan. Mutta he huomasivat, että jättiläiseltä oli unohtunut tuleen rautatanko, jolla tämän oli tapana liikutella kekäleitä nuotiossa. Se oli tulikuuma toisesta päästään. He kävivät siihen käsiksi yhteisin voimin ja ojensivat sen jättiläistä kohti, joka tarttui hiilihankoonsa ja puristi sitä niin, että sula rauta valui sormien lomitse. 'Hyvä on, näkyypä vielä olevan lämmintä verta Ruotsin miehissä', sanoi hän tyytyväisenä, merimiesten katsellessa häntä suu selällään.

"Syntyi taas hetken hiljaisuus nuotion ympärillä, mutta kun jättiläinen oli tavannut maanmiehiään, niin kulkivat hänen ajatuksensa takaisin Länsi-Göötanmaahan. Muistoja toisensa perään sukelsi esiin hänen mielessään. 'Minkähänlainen mahtanee Skalundan kukkula olla tätä nykyä?' kysyi hän merimiehiltä.

"Miehet eivät olleet kuulleet puhuttavankaan tuosta kummusta, mutta toinen heistä vastasi kuitenkin kuin koetteeksi: 'On se aika tavalla luhistunut kokoon.' Hän ikään kuin tunsikin, ettei käy laatuun olla vastaamatta tuommoiselle kysyjälle. — 'Jopa joo, kyllä, kyllä', sanoi jättiläinen ja nyökäytti hyväksyvästi päätään. 'Niin kai, niin kai, sillä tuon kummun kantoivat siihen eukkoni ja tyttäreni esiliinoissaan yhdessä aamurupeamassa.'

"Taas hän istui ja tuumi ja koetti koota muistojaan. Siitä oli jo kulunut aikaa kotvanen, kun hän oli ollut Länsi-Göötanmaassa, ja kesti vähän aikaa, ennen kuin hän oikein pääsi syventymään muistoihinsa.

"Kinnekulle ja Billingen ja ne muut pikkuvuoret, jotka olivat hujan hajan suurella tasangolla, ne ovat kai vielä jäljellä?" kysyi jättiläinen. 'Ovathan ne', sanoi länsigöötalainen, ja ilmaistakseen jättiläiselle, että hän ymmärsi, mimmoinen mies tämä oli, lisäsi hän: 'Te olitte rakentamassa jotakin noista vuorista, taatto?'

"Enpähän juuri sitäkään", sanoi jättiläinen, 'mutta minä voin sanoa sinulle, että saat kiittää minun isääni siitä, että nuo vuoret ovat olemassa. Minun poikana ollessani ei Länsi-Göötanmaassa ollut mitään suurta tasankoakaan, vaan siinä, missä tasanko nyt on, oli silloin vuoriylänkö, joka ulottui Vetteristä Göötanjokeen. Mutta silloin pisti joidenkin jokien päähän ruveta murtamaan rikki vuorta ja viemään sitä Venneriin. Se ei ollut oikeata harmaakivivuorta, vaan enimmäkseen kalkki- ja liuskakiveä, niin että jokien oli helppo saada se valtaansa. Muistan, kuinka ne tekivät uomansa ja laaksonsa yhä leveämmiksi, ja viimein ne levensivät ne tasangoiksi. Isä ja minä kävimme joskus katsomassa jokien työtä, ja isä oli vähän tyytymätön siihen, että ne hävittivät koko vuoriston. 'Voisivat ne nyt jättää meille ainakin joitakin lepopaikkoja', sanoi hän ja riisui jalastaan kivikenkensä ja asetti niistä toisen kauas länteen ja toisen kauas itään. Kivihattunsa hän asetti vuorenniippylälle Vennerin rannalle, minun kivimyssyni hän nakkasi kauemmaksi etelään ja heitti kivinuijansa menemään samaanne päin. Kaikki muut mukana olleet kivikalumme hän asetteli minkä minnekin. Sitten kävi niin, että joet huuhtoivat pois melkein koko vuoriston. Mutta niihin paikkoihin, jotka isä oli suojellut kivikaluillaan, ne eivät uskaltaneet koskea, vaan ne saivat jäädä paikoilleen. Siihen, mihin isä oli pannut toisen kenkensä, jäi Helleberg kantapään alle ja Hunneberg anturan alle. Toisen kengän alla säilyi Billingen; isäni hatun suojassa oli syntynyt Kinnekulle, ja minun myssyni alla oli Mösseberg ja kivinuijan alla piili Älleberg. Kaikki muut pikku vuoret Länsi-Göötan tasangolla säästyivät nekin isän tähden, ja nyt olisi hauska tietää, onko Länsi-Göötanmaassa montakin miestä, joille osoitetaan yhtä suurta kunniaa.'

"Kukapa hänen tiennee", sanoi toinen miehistä, 'mutta jos joet ja jättiläiset ovat olleet näin mahtavia ennen vanhaan, niin tuntuu minusta kuin kunnioitukseni ihmisiä kohtaan ikään kuin hiukan kasvaisi, sillä nythän ne ovat sekä tasangon että vuorien isäntiä.'

"Jättiläinen irvisti hiukan. Näytti vähän siltä kuin hän ei olisi ollut oikein tyytyväinen tähän vastaukseen, mutta kohta hän taas alkoi puhua. 'Minkälainen on Trollhättan tätä nykyä?' kysyi hän. — 'Se kuohuu ja pauhaa niinkuin ainakin', sanoi merimies. 'Te olette ehkä ollut panemassa liikkeelle suuria vesiputouksia niinkuin olitte säästämässä Länsi-Göötan vuoria häviämässä?' — 'Enpä juuri', sanoi jättiläinen, 'mutta sen minä muistan, että minä pikku poikana laskin veljeni kanssa niistä mäkeä. Asetuimme hirren selkään ja hurautimme alas Gullön ja Toppön putouksista ja kaikista kolmesta putouksesta. Tultiin alas semmoista vauhtia, että oltiin vähällä mennä mereen saakka. Mahtaneekohan enää olla Länsi-Göötanmaassa ketään, joka huvitteleikse tällä tavoin?' — 'Kukapa hänen tiennee', sanoi merimies. 'Mutta minusta on vielä suurempi uroteko se, että me ihmiset olemme osanneet tehdä kanavia putouksia pitkin, niin että emme ainoastaan kulje alas Trollhättanista, niinkuin te teitte nuoruudessanne, vaan nousemme vielä vastavirtaankin venheimme ja höyrylaivoimmme.'

"Olipa se merkillistä kuulla", sanoi jättiläinen, ja näytti siltä kuin hän vastauksen johdosta olisi käynyt hiukan totiseksi. 'Voitko sanoa minulle, miltä nyt näyttää siinä Mjörn-järven takaisessa seudussa, jonka nimi ennen oli Smältarna?' — 'Siitä on meillä ollut paljon huolta', sanoi länsigöötalainen. 'Lienettekö te, taatto, ollut tekemässä siitä seudusta niin karua ja toivotonta?' — 'Enpä juuri', sanoi jättiläinen, 'minun nuoruudessani se oli komean metsän peitossa. Oli niin, että kun valmistin häitä yhdelle tyttäristäni, tarvittiin paljon puita leivän paistamiseen, ja silloin minä otin pitkän nuoran, kiersin sen metsän ympärille, kiskaisin kerran nykäisten kaikki puut kumoon ja kannoin ne kotiin. Mahtaneeko enää olla ketään, joka voi yhdellä kertaa kiskaista kumoon niin paljon metsää?' — 'Enpä uskalla sanoa', tuumi länsigöötalainen, 'mutta minun nuoruudessani tuo seutu oli paljasta ja hedelmätöntä, mutta nyt ovat ihmiset istuttaneet metsää koko alueelle. Se on minusta miesten teko sekkin.'

"No, mutta eteläisessä osassa Länsi-Göötanmaata, siellä ei kai kukaan voi elää?" sanoi jättiläinen. — 'Oletteko ollut sitäkin maata valmistamassa?' kysyi länsigöötalainen. — 'Enpähän tiedä', sanoi jättiläinen, 'mutta minä muistan, että kun me jättiläislapset kuljimme siellä paimenessa, rakensimme me itsellemme niin monta kivihuonetta ja teimme toisiamme kivittämällä maan niin louhaiseksi, etten ymmärrä, kuinka niillä seuduin on voitu peltoja perata.' — 'Niin, eihän siellä juuri maksa vaivaa maata viljellä', sanoi länsigöötalainen, 'mutta sen seudun kansa on oppinut kutomaan ja tekemään puutöitä, ja minusta on kuin olisi henkensä elättäminen semmoisessa seudussa kunnokkaampaa kuin semmoisen seudun turmeleminen.'

"Nyt minä kysyn vielä yhtä asiaa", sanoi jättiläinen. 'Millaista on nyt rannikolla, missä Göötanjoki laskee mereen?' — 'Onko teillä ollut sielläkin jotakin tekemistä?' kysyi merimies. — 'Enpähän juuri tiedä', sanoi jättiläinen, 'mutta minä muistan, että meillä oli tapana mennä rantaan, houkutella

luoksemme valaita ja ratsastaa niiden selässä vuonoissa ja saarien salmissa. Mahtanetteko te tehdä samalla tavalla?' — 'Se jääköön sanomatta', vastasi merimies, 'mutta teko se on sekin, että me ihmiset olemme rakentaneet kaupungin Göötanjoen suuhun, josta lähtee laivoja kaikille maailman vesille.'

"Jättiläisen otsa oli hänen näitä vastauksia kuullessaan vetäytynyt yhä syvempiin ryppyihin, ja näkyi kyllä hyvin, että hän oli kovin tyytymätön siihen, että ihmiset olivat päässeet luonnon herroiksi. 'Huomaan, että Länsi-Göötanmaassa on tapahtunut suuria muutoksia', sanoi hän, 'ja minun tekisi mieleni palata sinne takaisin asettamaan yhtä ja toista ennalleen.' Kun merimiehet kuulivat tämän, he alkoivat käydä hiukan levottomiksi. He pelkäsivät, ettei jättiläinen palaisi Länsi-Göötanmaahan missään hyvissä aikeissa, mutta siitä he eivät tietysti uskaltaneet olla tietävinään. 'Varmaankin otettaisiin teidät, taatto, siellä hyvästi vastaan', sanoi toinen. 'Me panemme kaikki kirkon kellot soimaan teidän kunniaksenne.' — 'Vai niin, vai vielä siellä on kirkonkellojakin, Länsi-Göötanmaassa', sanoi jättiläinen ja näytti epäröivän. 'Eivätkö ne jo ole rämpyttäneet rikki niitä karjan kellojaan Husabyssä ja Skarassa ja Varnhemissa?' — 'Kyllä ne ovat vielä tallella kaikki, ja ne ovat saaneet monta sisarta lisää sen jälkeen. Nyt ei ole yhtä ainoaa paikkaa koko Länsi-Göötanmaassa, jonne ei kuuluisi kirkonkelloja.' — 'Silloin minun kai pitänee jäädä tänne, missä olen', sanoi jättiläinen, 'sillä nehän ne olivat ne kirkonkellot syynä siihen, että minä muutin pois kotimaastani.'

"Hän vaipui nyt ajatuksiinsa, mutta kohta hän taas kääntyi merimiesten puoleen. 'Voitte rauhallisesti laskeutua levolle tulen ääreen', sanoi hän. 'Huomenna varhain taitaa tästä kulkea laiva ohi, ja se ottaa teidät ja vie kotimaahanne. Mutta palkkioksi siitä vieraanvaraisuudesta, jota olen teille osoittanut, pyydän teiltä vain sen palveluksen, että heti kotiin tultuanne menette Länsi-Göötanmaan parhaan miehen luo ja annatte hänelle tämän sormuksen. Sanokaa hänelle minulta ne terveiset, että jos hän panee sen sormeensa, tulee hänestä paljoa enemmän, kuin mitä hän on.'

"Palattuaan kotimaahansa menivät merimiehet heti Länsi-Göötanmaan parhaan miehen luo ja antoivat hänelle sormuksen. Mutta hän oli liian viisas pannakseen sen heti sormeensa. Sen sijaan hän ripusti sen pihallaan olevaan pieneen tammeen. Samassa alkoi tammi kasvaa niin pian, että kaikki sen huomasivat. Se alkoi versoa ja oksittua. Runko paksuni ja kaarna kovettui. Puuhun tuli uusia lehtiä ja ne karisivat, se kukki ja hedelmöi ja kasvoi vähässä ajassa niin suureksi, ettei kukaan ollut nähnyt sen mahtavampaa tammea. Mutta tuskin se oli päässyt täysikasvuiseksi, kun se yhtä nopeasti alkoi kuihtua, oksat putosivat pois, runko kävi ontoksi ja puu mätäni, niin ettei siitä jäänyt jäljelle mitään muuta kuin juurikanto.

"Silloin tuo Länsi-Göötanmaan paras mies otti sormuksen ja nakkasi sen kauas. 'Tämä jättiläisen lahja on semmoinen, että se antaisi miehelle suuria voimia ja tekisi hänestä lyhyessä ajassa muita mainiomman miehen', sanoi hän. 'Mutta se saisi hänet ponnistamaan niin, että hänen kuntonsa ja onnensa pian olisi lopussa. En tahdo sitä käyttää, ja minä toivon, ettei kukaan sitä löydä, sillä sitä ei lähetetty tänne missään hyvässä tarkoituksessa.' Mutta voihan olla mahdollista, että sormus on löydetty. Aina kun joku jalo ihminen ponnistaa liaksi voimiaan tehdäkseen hyvää, tekee mieli kysyä, onko hän ehkä löytänyt sormuksen, ja sekö pakottaa häntä tekemään työtä niin, että hän turmelee itsensä ja että hänen täytyy jättää työnsä keskeneräiseksi."

Laulu

Pieni opettaja oli kertoessaan kävellyt reippain askelin, ja kun tarina oli lopussa, huomasi hän olevansa melkein perillä. Hän näki jo suuret ulkorakennukset, jotka olivat kauniiden puiden varjossa, niinkuin kaikki muukin tässä talossa. Ja ennen kuin hän oli mennyt niiden ohi, häämötti jo linna korkealta penkereeltään.

Tähän saakka hän oli iloinnut yrityksestään eikä vähääkään epäröinyt, mutta nyt kun hän näki linnan, rupesi rohkeus pettämään. Ajatella, jospa olikin ihan hullua se, mitä hän aikoi tehdä. Olihan hän niin pieni ja vähäpätöinen, ja kukapa nyt oli hänen kiitostaan vailla. Ehkä ne vain nauravat hänelle, kun hän tulla tupsahtaa tällä tavoin kansakoululasten kanssa. Eivät he eikä hän osaa laulaa niin kauniisti, että kukaan siitä välittää.

Hän alkoi kulkea hiljempää, ja kun hän oli tullut linnan kukkulalle vievään portaiden luo, hän poikkesi tieltä ja nousi niitä myöten ylös. Hän tiesi aivan hyvin, että suuri linnarakennus oli ollut asumaton aina siitä pitäen, kun vanha herra oli kuollut. Hän meni sinne vain saadakseen aikaa ajatella, oliko hänen mentävä eteenpäin vai oliko hänen käännäyttävä pois.

Tultuaan penkereelle ja nähtyään linnan, joka välkkyi valkoisena kuutamossa, nähtyään pensasaidat ja kukkaslaitteet ja kiviaidan nurmineen ja komeine portaineen, hän masentui yhä enemmän. Hänestä oli kaikki niin ylhäistä ja komeaa, ettei hän enää ymmärtänyt, mitä tekemistä hänellä oli täällä. Hieno, valkoinen linna näytti sanovan hänelle: "Älä lähesty minua! Luuletko, että sinä ja sinun koululapsesi

voitte tuottaa mitään iloa sille, joka on tottunut asumaan tämmöisessä paikassa."

Päästäkseen epäilyksistään kertoi opettajatar koululapsille vanhasta ja nuoresta herrasta juuri sen, mitä itse oli kuullut ollessaan oppilaana Näsissä. Ja se rohkaisi hänen mieltään. Olihan se kuitenkin totta, että linna ja koko paikka oli lahjoitettu käsityöseminaarille. Ne oli lahjoitettu sitä varten, että opettajat ja opettajattaret saisivat elää täällä onnellisina jonkin aikaa ja sitten viedä täältä mennessään tietoja ja iloa koululapsilleen. Mutta jos he täällä olivat antaneet koululle semmoisen lahjan, niin olivathan he sillä myöskin osoittaneet osaavansa antaa arvoa kouluväelle. Juuri he olivat osoittaneet pitävänsä Ruotsin lasten kasvatusta kaikkea muuta tärkeämpänä. Täällä ei ollut mitään aihetta ruveta ujostelemaan.

Nämä ajatukset rohkaisivat häntä hiukan, niin että hänestä tuntui kuin pitäisi hänen panna toimeen, mitä oli aikonut. Ja saadakseen lisää luottamusta hän kääntyi alas puistoon, joka oli linnan kukkulan ja järven välissä. Kävellessään ihanain puiden alla, jotka seisoivat tummina ja salaperäisinä kuutamossa, heräsi hänessä monta iloista muistoa. Hän kertoi lapsille, millaista oli ollut täällä Näsissä hänen aikanaan ja kuinka onnellinen hän oli ollut opiskellessaan ja joka päivä puuhaillessaan tässä kauniissa puistossa. Hän kertoi juhlista ja leikeistä ja työstä, mutta ennen kaikkea hän kertoi siitä suuresta hyväntahtoisuudesta, jonka ansiosta hän ja niin moni muu oli päässyt tähän paikkaan. Tällä tavoin opettajatar sai ylläpidetyksi rohkeuttaan sen verran, että pääsi puiston läpi ja vanhan kivisillan yli ja saapui rantaniitylle, missä johtajan huvila oli koulurakennusten keskellä.

Ihan sillan korvassa oli vihreä kisakenttä, ja kun hän kulki sen ohi, kertoi hän lapsille, kuinka kaunista siellä oli kesäiltoina, kun kenttä oli täynnä valkopukuisia ihmisiä ja kun laululeikit ja pallopelit seurasivat toisiaan. Hän näytti lapsille Vänhemmin, jossa oli kokoussali, seminaarin, jossa luennot pidettiin, huvilat, joissa olivat voimistelu- ja veistosalit. Hän kulki reippain askelin ja puheli lakkaamatta, ettei ehtisi ruveta hätäilemään, mutta kun hän viimein oli tullut niin pitkälle, että näki johtajan asunnon, pysähtyi hän yht'äkkiä.

"Tiedättekö, lapset, me emme taidakaan mennä edemmä", sanoi hän. "En tullut ennen ajatelleeksi, että johtaja ehkä on niin sairas, että me vain häiritsemme häntä laulullamme. Olisihan kauheaa, jos hän meidän tähtetme tulisi huonommaksi."

Pieni Niilo Holgerinpoika oli seurannut lapsia koko ajan ja kuullut kaiken, mitä opettajatar oli puhunut. Hän tiesi myöskin sen, että he olivat lähteneet liikkeelle laulaakseen jollekulle, joka oli sairaana tuolla huvilassa, ja hän ymmärsi nyt, ettei laulusta tulekaan mitään sentähden, että he pelkäävät häiritsevänsä sairasta.

"Onpa vahinko, että he menevät tiehensä laulamatta", ajatteli hän. "Olisihan helppo asia ottaa selkoa siitä, jaksako tuo sisällä olia kuulla heitä. Miksei opettajatar mene huvilaan kysymään joltakin?"

Mutta se ei näyttänyt johtuvan opettajan mieleen, vaan hän kääntyi ja meni hiljalleen pois. Koululapset väittelivät vähän vastaan, mutta hän sanoi: "Ei, ei! Oli tyhmää lähteä tänne laulamaan, kun on näin pimeä, me vain häiritsemme."

Silloin Niilo Holgerinpoika ajatteli, että jollei kukaan muu niin hän menee ottamaan selkoa siitä, onko sairas niin heikko, ettei siedä kuulla hiukan laulua. Hän erosi muista ja juoksi taloon. Huvilan edustalla oli vaunut ja vanha kuski seisoivat hevosten vieressä odottamassa. Poika oli tuskin ehtinyt portaiden eteen, kun eteisen ovi aukeni ja ovesta tuli sisäkkö tarjotinta kantaen. "Larsson saa vielä vähän aikaa odottaa tohtoria", sanoi hän. "Rouva lähetti minut tuomaan teille vähän lämmintä juotavaa."

"Kuinka isäntä voi?" kysyi kuski. "Kipu ei ole enää, mutta on niinkuin sydän olisi pysähtynyt. Tuntuu johtaja ei ole liikahtanutkaan." — "Luuleeko tohtori lopun lähestyvän?" — "Se on sillä vaiheella, Larsson, se on sillä vaiheella. On niinkuin johtaja lepäisi ja kuulostaisi, kutsuuko kukaan. Jos tulee kutsumus ylhäältä, on hän valmis sitä seuraamaan."

Niilo Holgerinpoika lähti kiireesti juoksemaan tietä pitkin saavuttaakseen opettajattaren ja lapset. Hän muisti, kuinka oli ollut silloin kun äidin isä kuoli. Hän oli ollut merimies ja kun hän oli viimeisillään, oli hän pyytänyt avaamaan ikkunan, saadakseen vielä kerran kuulla tuulen kohinaa. Ja jos nyt se, joka oli sairaana, oli niin mielellään ollut nuorten keskellä ja rakastanut heidän leikkejään ja laulujaan...?

Opettaja asteli kahden vaiheilla käytävää myöten. Kun hän näin poistui Näsistä, teki hänen mielensä kääntyä, ja kun hän oli ollut matkalla sinne, oli hänen mielensä myöskin tehnyt kääntymän. Hän oli yhäkin suuressa tuskassa eikä tiennyt mitä tehdä.

Hän ei enää puhunut lapsille, vaan asteli äänetönnä. Käytävä oli niin pimeä, ettei hän nähnyt mitään. Mutta hän oli kuulevinaan ihmisääniä ympäriltään. Hän oli kuulevinaan tuskaisia hätähuutoja tuhannelta taholta. "Olemme niin kaukana me muut", sanoivat äänet. "Mutta sinä olet lähellä. Mene ja laula, mitä me kaikki tunnemme!"

Ja hän muisteli kaikkia niitä, joita johtaja oli auttanut ja ottanut hoitoonsa. Olihan hän aivan suunnattomasti ponnistellut auttaakseen kaikkia niitä, jotka apua tarvitsivat. "Mene ja laula hänelle!" kuiskuteltiin hänen ympärillään. "Älä anna hänen kuolla, ennen kuin hän on saanut tervehdyksen koulustaan! Älä ajattele pienuuttasi ja vähäpätöisyyttäsi! Ajattele sitä suurta joukkoa takanasi! Saata hänen tietoonsa, ennen kuin hän lähtee meidän luotamme, kuinka me kaikki häntä rakastamme!"

Opettajatar kulki yhä hitaammin. Silloin hän kuuli jotakin, joka ei ollut vain hänen oman sielunsa ääntä ja kehoitusta, vaan joka tuli häntä itseään ulkopuolella olevasta maailmasta. Se ei ollut mikään tavallinen ihmisääni, se oli niinkuin linnun huutoa tai niinkuin sirkan soittoa. Mutta se huusi aivan selvästi sekin, että hänen pitäisi kääntyä.

Eikä enempää tarvittu. Hän kääntyi.

Opettajatar ja koululapset olivat laulaneet pari laulua johtajan ikkunan alla. Laulu oli hänen omastakin mielestään kaikunut niin merkillisen kauniilta tänä iltana. Oli niinkuin vieraat äänet olisivat laulaneet mukana. Oli kuin avaruus olisi ollut täynnä ääniä ja säveliä. Kun he vain alkoivat laulaa, niin oli heidän ääniensä tullut sointua ja voimaa, jota niissä ei ennen ollut. Silloin aukeni äkkiä eteisen ovi ja joku riensi ulos. "Nyt tullaan sanomaan, ettei saa laulaa enää", ajatteli opettajatar. "Kun en vain olisi saanut aikaan jotakin onnettomuutta!" — Mutta eipä ollutkaan niin. Tultiin sanomaan, että hän tulisi huoneeseen lepäämään ja että hän sitten vielä laulakii pari laulua.

Siellä tuli tohtori häntä vastaan. "Vaara on tällä kertaa ohi", sanoi hän. "Hän oli horroksissa ja sydän löi yhä heikommin. Mutta kun te aloitte laulaa, oli niin kuin hän olisi saanut kutsun kaikilta niiltä, jotka häntä tarvitsevat. Hän tunsu, ettei hänen leponsa aika vielä ollut tullut. Laulakaa hänelle vielä! Laulakaa ja iloitkaa, sillä minä luulen, että teidän laulunne palautti hänet elämään! Nyt ehkä saamme pitää hänet vielä pari vuotta."

LIII

MATKA VEMMENHÖGIIN

Torstaina marraskuun 3. p:nä.

Eräänä päivänä marraskuun alkupuolella lensivät villihanhet Hallandsåsin yllä Skoonessa. He olivat oleskelleet useita viikkoja Falköpingin ympärillä olevilla laajoilla tasangoilla, ja kun siellä oli ollut laumoittain muitakin villihanhia, oli aika kulunut hauskesti vanhain tarinoidessa ja nuorten alinomiaa kilpaa urheillessa.

Niilo Holgerinpoika oli puolestaan ollut hyvinkin tyytymätön pitkään viipymiseen Länsi-Göötanmaalla. Hän koetti kyllä pysyä reippaana, mutta hänen oli kuitenkin vaikea tyytyä kohtaloonsa. "Kunpa vain Skoone olisi selkäni takana ja olisin ulkomailla", hän ajatteli, "niin tietäisin, ettei minun maksa mitään toivoa; ja silloin olisin rauhallisempi."

Vihdoin viimein villihanhet olivat eräänä aamuna lähteneet lentämään Hallantia kohti. Tuon maakunnan katseleminen ei ollut alussa paljonkaan huvittanut poikaa. Hänestä ei siinä ollut mitään nähtävää. Itäosa oli kanervikko-ylänköä ja muistutti Smoolantia, ja lännempänä oli maa täynnä pyöreitä, paljaita vuorenkukkuloita, ja se oli lahtien murtamaa melkein niinkuin Bohuslänikin.

Kuta etelämmäksi pitkin kaitaista rannikkomaakuntaa tultiin sitä uteliaammin poika kurkotteli maahan hanhen kaulan yli. Hän näki mäkien harvenevan ja tasangon avartuvan. Samalla hän myöskin huomasi, että rannikko kävi ehjemmäksi. Sen edessä oleva saaristo oheni ja katosi ja aava meri kävi ihan mantereeseen kiinni.

Ja sitten hävisi metsä. Olihan sisempänä maassa ollut montakin kaunista tasankoa, mutta ne olivat olleet metsän kehyksessä. Metsää oli ollut joka paikassa. Oli niinkuin maa oikeastaan olisi ollut metsän oma, ja viljelty maa oli ollut niinkuin raivio metsässä. Ja kaikilla tasangoilla oli ollut metsiköitä ja hakamaita, niinkuin olisi ollut tarkoitus näyttää, että metsä milloin tahansa voi ottaa maan uudelleen haltuunsa.

Mutta täällä oli toisin. Täällä oli tasangon valta. Se levittelihe aina näköpiiriin saakka. Oli kyllä suuria metsäistutuksia, mutta ei mitään luonnostaan kasvavaa. Mutta juuri se, että maa oli niin aukeata vainiota, sai pojan muistamaan Skoonea. Tutulta tuntui myöskin tuo aukea rannikko hiekkakenttineen

ja kaislapenkereineen. Hänelle tuli hätä ja hyvä mieli tätä nähdessään. "Nyt ei enää voi olla pitkä matka kotiin", hän ajatteli.

Maisema kyllä muuttui. Tuli jokia kohisten Länsi-Göötanmaalta ja Smoolannista, ja ne vilkastuttivat tasangon yksitoikkoisuutta. Tuli järviä, soita, kanervikkokankaita ja lentohiekkakenttiä peltojen tielle, mutta ne laajenivat kuitenkin yhä suuremmiksi, kunnes Skoonen rajalla kohosi Hallandsåsin harju kauniine rotkoineen ja laaksoineen.

Matkan varrella oli usein tapahtunut, että nuoret hanhet olivat kysyneet vanhemmilta: "Millaista on ulkomailla? Millaista on ulkomailla?" — "Odottakaahan, odottakaahan! Sen saatte kohta tietää", olivat silloin vastanneet ne, jotka olivat matkustaneet halki maan moneen kertaan.

Kun nuoret hanhet olivat nähneet Vermlannin pitkät metsäharjut ja niiden välissä vilkkuvat kirkkaat järvet tai Bohuslänin kalliovuoret tai Länsi-Göötanmaan kauniit pikku vuoret, he olivat kummaillen kysyneet: "Onko koko maailma tämän näköinen? Onko koko maailma tämän näköinen?"

"Odottakaa, odottakaa! Kohta saatte nähdä, miltä suurin osa maailmaa näyttää", olivat vanhat vastanneet.

Kun villihanhet olivat lentäneet Hallandsåsin harjun yli ja tulleet vähän matkaa Skooneen, huusi Akka: "Katsokaa nyt alas! Katsokaa ympärillenne! Tämän näköistä on ulkomailla!"

Juuri silloin he kulkivat Söderdalin yli. Tuo pitkä harju kasvoi pitkin pituuttaan pyökkimetsää, ja metsästä yleni kauniita tornilinoja. Puiden välissä käyskenteli kauriita laitumella ja metsäniityillä hyppelehti jäniksiä. Metsästäjän torvet kajahtelivat ja koirien terävä haukunta kuului lentävän lintulauman luo. Leveät tiet halkoivat metsän ja niillä ajeli herroja ja naisia välkkyvissä vaunuissa tai ratsasti komeilla hevosilla. Ringsjön järvi oli kukkulan juurella, ja vanha Bosjön luostari oli kapealla kannaksella. Halki harjun kulki Skäralidin rotko, jonka pohjassa oli joki ja jonka kallioseinät olivat pensaiden ja puiden peitossa.

"Onko ulkomailla tämän näköistä? Onko ulkomailla tämän näköistä?" kysyivät hanhenpojat. — "Tämän näköistä siellä on, kun on metsäisiä harjuja", huusi Akka, "mutta ei usein. Odottakaa, niin saatte nähdä, millaista siellä useimmittain on!"

Akka vei laumansa yhä etelämmäksi suurelle Skoonen tasangolle. Sielläpä oli leveitä peltoja, oli sokerijuurikkasmaita, joilla juurikkaiden nostajat liikkuvat pitkissä riveissä, oli matalia valkaistuja ja umpinaisia taloja, oli lukemattomia pieniä valkeita kirkkoja, oli rumia harmaita sokeritehtaita, oli pikkukaupunkien kokoisia kauppaloita rautatieasemien ympärillä. Siellä oli turvepehkusoita pitkiin riveihin asetettuine turvepehkukokoineen, oli kivihiilikaivoksia mustine hiilikokoineen; tiet kulkivat leikelyjen satamakujien välitse, ristiin rastiin kulkevat rautatiet olivat kuin tasangolle levitetty verkko. Pieniä pyökkireunaisia tasankojärviä kimalteli siellä täällä ja kunkin luona oli komea herraskartano. "Katsokaa nyt! Katsokaa tarkkaan!" huusi johtajahanhi. "Tämän näköistä on ulkomailla Itämeren rannalta aina korkeisiin vuoriin asti, ja niitä edempänä emme ole koskaan käyneet."

Kun hanhenpojat olivat nähneet tasangon, vei johtajahanhi heidät Öresundin rannalle, veteliä niittyjä laskeutui siellä hiljalleen merta kohti ja rannoille oli patoutunut mustunutta ruokolevää pitkiksi penkereiksi. Paikoitellen oli korkeita rantavalleja ja toisin paikoin lentohiekkakenttiä, joissa hiekka oli ajautunut särkiksi ja kukkuloiksi. Rannalla oli kalastajakylä, ja niissä aina pitkä rivi samalla tavalla rakennettuja ja yhtä suuria tiilitaloja; kylän edessä pieni majakka aallonmurtajan päässä, ja ruskeita verkkoja riippui kuivamassa rannalla. "Katsokaa alas! Tähystäkää tarkkaan!" sanoi Akka. "Tämän näköistä on ulkomaan ranta."

Lopuksi johtajahanhi pistäytyi parissa kaupungissakin, missä oli äärettömän korkeita tehtaanpiippuja, syviä katuja korkeiden savuttuneiden talojen välissä, oli suuria kauniita puistoja ja kävelypaikkoja, oli satamia laivoja täynnä, oli vanhoja linnoituksia ja linnoja ja vanhanaikaisia kirkkoja.

"Tämän näköisiä ovat ulkomaan kaupungit, vaikka ne ovat paljon suurempia", sanoi johtajahanhi. "Mutta nämä kai kasvavat niinkuin tekin."

Näin kuljeskeltuaan Akka laskeutui eräälle suolle Vemmenhögin kihlakunnassa. Ja poika ajatteli, että Akka ehkä oli kuljetellut häntä tämän päivän Skooneessa näyttääkseen, että hänen maansa oli yhtä hyvä kuin mikä muu maa tahansa ulkomailla. Mutta sitä hänen ei olisi tarvinnut tehdä. Poika ei ajatellut, oliko maa rikas vai köyhä. Niin pian kuin hän oli nähnyt ensimmäisen satamapenkereen ja ensimmäisen ristikkohuoneen, oli koti-ikävä alkanut pakottaa hänen sydäntään.

HOLGER NIILONPOJAN LUONA

Tiistaina marraskuun 8. p:nä.

Oli sumuinen ja raskas ilma sinä päivänä. Villihanhet olivat syöneet ateriansa niillä suurilla pelloilla, joita on Skurupin kirkon ympärillä, ja he istuivat ja lepäsivät ruokalepoaan, kun Akka tuli pojan luo. "Näyttää siltä kuin tulisi tyynnet ilmat joksikin aikaa", hän sanoi, "ja minä luulen, että me matkustamme huomenna Itämeren yli." — "Vai niin", sanoi poika yksikantaan, sillä hänen kurkkuaan kuristi niin, ettei hän voinut puhua enempää. Hän oli sentään vielä toivonut Skoonessa ollessaan pääsevänsä lumouksestaan.

"Olemme nyt sangen lähellä Västra Vemmenhögiä", sanoi Akka, "ja minä ajattelin, että sinun ehkä tekisi mielesi pistäytyä kotonasi. Kestää kauan, ennen kuin saat nähdä ketään omaisistasi." — "Eikö liene parasta olla menemättä", sanoi poika, mutta äänestä kuului, että hän ilostui ehdotuksesta. — "Jos hanhikukko jää tänne meidän luoksemme, niin eihän voi tapahtua mitään onnettomuutta", sanoi Akka. "Minun mielestäni sinun pitäisi ottaa selko siitä, kuinka ovat kotonasi asiat. Sinä ehkä voit auttaa heitä jollakin tavalla, vaikket muutukaan ihmiseksi." — "Sinä olet aivan oikeassa, Akka muori. Olisihan minun pitänyt tuota jo ennenkin ajatella", sanoi poika ja innostui ihan.

Seuraavassa silmänräpäyksessä poika ja johtajahanhi olivat matkalla Holger Niilonpojan luo, eikä kestänyt kauan, kun Akka jo laskeutui maahan kiviaidan taakse, joka oli mäkituvan pihan ympärillä. "Onpa merkillistä kuinka kaikki täällä on entisellään", sanoi poika ja kiipesi ketterästi aidan päälle nähdäkseen paremmin ympärilleen. "Tuntuu ihan kuin ei olisi kulunut päivääkään siitä kun istuin tässä ja näin teidän tulevan ylhäällä ilmassa."

"Onkohan sinun isälläsi pyssyä?" kysyi Akka yht'äkkiä. — "On", sanoi poika. "Sen pyssyn tähdenhän minä juuri jäin kotiin tuona sunnuntaina sen sijaan, että olisin mennyt kirkkoon." — "Sitten en uskalla jäädä tänne sinua odottamaan", sanoi Akka. "On parasta, että tulet tapaamaan meitä Smygehugin luona huomonaamuna varhain, niin saat jäädä kotiisi yöksi." — "Ei, älä lähde vielä, Akka muori!" sanoi poika ja hyppäsi alas aidan päältä. Hän ei tiennyt, mistä se johtui, mutta häntä aavistutti, että villihanhelle tai hänelle itselleen tapahtuisi jotakin, niin etteivät he enää koskaan voisi tavata toisiaan. "Te kyllä näette, että minä olen suruissani siitä, etten koskaan saa takaisin entistä hahmoani", hän jatkoi. "Mutta minä tahdon sanoa teille, etten kadu sitä, että lähdin viime keväänä teidän mukaanne. Ei, ennemmin minä olen tulematta ihmiseksi, kuin että tuo matka olisi jäänyt tekemättä."

Akka särpäsi ilmaa nokkaansa pari kertaa ennen kuin vastasi. "On muuan asia, josta olisin puhunut kanssasi jo ennen, mutta kun et aikonut palata ihmisten luo, niin ajattelin, ettei sillä ole mitään kiirettä. Mutta saattaahan olla hyvä, että se tulee sanotuksi." — "Te kyllä tiedätte, että minä kernaasti teen, mitä tahdotte", sanoi poika. — "Jos olet meidän seurassamme oppinut jotakin hyvää, Peukaloinen, niin ehkä olet oppinut sen, että tämän maailman ei pitäisi olla ainoastaan ihmisiä varten", sanoi johtajahanhi juhlallisesti. "Ajatelkaa, teillä on suuri maa, ja teillä olisi kyllä varaa jättää muutamia karuja kallioita ja liejuisia järviä ja soita ja autioita tuntureita ja kaukaisia metsiä meille eläinparoillemme, jotta me saisimme elää siellä rauhassa! Kaiken ikäni minua on vainottu ja ahdistettu. Olisi lohdullista tietää, että minunkin kaltaisellani on jossakin turvapaikka."

"Olisin iloiten auttanut teitä siinä asiassa, jos vain olisin voinut", sanoi poika, "mutta en kai minä millonkaan saa mitään vaikutusvaltaa ihmisiin." — "Ei, mehän puhumme tässä niinkuin emme enää koskaan tapaisi toisiamme", sanoi Akka, "ja huomenna me kai kuitenkin näemme toisemme. Nyt minun täytyy lähteä joukkoni luo." Hän lähti lentoon, mutta tuli takaisin, hivelä pari kertaa nokallaan Peukaloista ja lensi sitten viimeinkin tiehensä.

Oli kirkas päivä, mutta pihalla ei näkynyt ketään liikkeellä, niin että poika voi mennä mihin tahtoi. Hän riensi navettaan, sillä hän tiesi lehmiltä saavansa tarkimmat tiedot. Navetassa oli surullisen näköistä. Keväällä oli siellä ollut kolme komeaa lehmää, mutta nyt siellä oli vain yksi. Se oli Ruusu, ja näki heti, että hän ikävöi tovereitaan. Hänen päänsä oli riipuksissa ja hän oli tuskin maistanutkaan ruokaansa.

"Päivää, Ruusu!" sanoi poika ja juoksi pelkäämättä parteen. "Kuinka isä ja äiti jaksavat? Kuinka kissa jaksaa ja kuinka hanhet ja kanat? Minne ovat joutuneet Kulta-Lilja ja Tähdikki?"

Kuultuaan pojan äänen Ruusu säpsähti ja näytti siltä kuin hän olisi aikonut puskea tulijaa. Mutta hän ei enää ollut niin kiivas kuin ennen, vaan malttoi mielensä ja tarkasteli Niilo Holgerinpoikaa, ennen kuin iskisi sarvillan. Poika oli yhtä pieni kuin lähtiessäänkin ja samoissa vaatteissa, mutta hän ei

kuitenkaan ollut entisensä lainen. Se Niilo Holgerinpoika, joka oli matkustanut pois keväällä, oli kävellyt hitaasti ja raskaasti ja hänen puheensa oli ollut velttoa ja hänen silmänsä uniset, mutta se, joka tuli takaisin, oli keveä ja ketterä, puhui reippaasti ja hänen silmänsä loistivat ja salamoivat. Hänellä oli myöskin niin reipas ryhti, että häntä pienuudestaan huolimatta täytyi kunnioittaa, ja vaikka hän itse ei näyttänyt iloiselta, muuttui se, joka hänet näki, iloiseksi.

"Muu!" ammui Ruusu. "Ne ovat sanoneet, että sinä olet muuttunut, mutta minä en ole oikein osannut sitä uskoa. Tervetuloa kotiin, Niilo Holgerinpoika, tervetuloa kotiin! Tämä on ensimmäinen iloinen hetkeni pitkästä kotvasta." — "Kiitoksia paljon, Ruusu!" sanoi poika ja tunsi tulevansa oikein iloiseksi tästä ystävällisestä vastaanotosta. "Sano nyt, kuinka on isän ja äidin laita!"

"Ei niillä ole ollut muuta kuin onnettomuuksia siitä pitäen kuin sinä lähdit", sanoi Ruusu. "Kaikista suurin onnettomuus oli se kallis hevonen, joka on seisonut syömässä koko kesän. Isäsi ei tahtoisit sitä ampuakaan, ja myydyksi hän ei ole sitä saanut. Hevosen tähdenhän ne on myyty sekä Kulta-Lilja että Tähdikki."

Pojan olisi oikeastaan tehnyt mieli tietää erästä toista asiaa, mutta hän oli niin hämillään, ettei kehdannut sitä suoraan kysyä. Sentähden hän vain sanoi: "Äiti varmaan pahastui kovin, kun sai nähdä, että Martti hanhikukko oli lentänyt tiehensä?"

"En minä luule että hän niin paljon olisi surrut hanhikukkoa, jos hän olisi tiennyt, kuinka hänen lähtönsä tapahtui. Nyt hän valittelee eniten sitä, että hänen oma poikansa hiipi kotoa pois ja vei hanhikukon mennessään."

"Vai niin, hän luulee, että minä varastin hanhikukon?" sanoi poika. — "Mitäpä hän muutakaan voisi luulla?" — "Isä ja äiti kai luulevat, että minä olen kuljeskellut koko kesän niinkuin mikäkin maankiertäjä?" — "Ne luulevat, että sinun asiasi ovat huonosti", sanoi Ruusu, "ja ne ovat surreet sinua niinkuin surraan silloin, kun kaikista rakkain on hävinnyt."

Poika poistui pian navetasta saatuaan kuulla tämän ja meni talliin. Se oli pieni, mutta siisti ja soma. Näkyi kaikesta, että Holger Niilonpoika oli koettanut laittaa niin, että tulokas viihtyisi. Tallissa oli komea hevonen, joka oikein uhkui hyvinvointia.

"Päivää talliin!" sanoi poika. "Olen kuullut, että täällä on sairas hevonen. Et kai sinä ole se, kun näytät niin terveeltä ja hyvinvoivalta?" Hevonen käänsi päänsä ja katseli hyvin tarkasti poikaa. "Sinäkö olet se tämän talon poika?" sanoi hän. "Olen kuullut sinusta hyvin paljon pahaa. Mutta sinä olet niin siivon näköinen, etten mitenkään voisi luulla sinua häneksi, jos en tietäisi, että hänet on muutettu haltijaksi." — "Minä kyllä tiedän, että minusta jäi paha maine tähän taloon", sanoi Niilo Holgerinpoika. "Minun oma äitini luulee, että minä lähdin täältä varkaana, mutta se on yhdentekevä, sillä minä en aio kauan viipyä kotona. Ennen kuin lähdän, tahtoisin kuitenkin tietää, mikä sinua vaivaa?"

"Ikävä, ettet jää", sanoi hevonen, "sillä minusta tuntuu kuin meistä voisi tulla hyvät ystävät. Minulla ei ole muuta vikaa kuin että olen saanut jotakin jalkaani, veitsen kärjen tai mikä tuo lienee. Se on niin piilossa, ettei tohtorikaan ole sitä löytänyt, mutta se pistää ja pistää niin, etten voi kävellä. Jos sinä puhuisit Holger Niilonpojalle, mikä minua vaivaa, niin minä luulen, että hän pian saisi minusta terveen. Olisin iloinen, jos minusta olisi jotakin hyötyä. Minua oikein hävettää, kun pitää seisoa syömässä eikä voi tehdä työtä."

"Olipa toki hyvä, ettei sinulla ole mitään oikeata tautia", sanoi Niilo Holgerinpoika. "Minun täytyy koettaa toimittaa niin, että paranet. Ei kai tee mitään, jos minä veitselläni piirrän jotakin kavioosi?"

Niilo Holgerinpoika oli juuri saanut tehdyksi sen mitä oli aikonut, kun kuuli ääniä pihalta. Hän raotti vähän tallin ovea ja katsoi ulos. Isä ja äiti tulivat maantieltä pihaan. Näkyi selvästi, että heitä painoi suru ja murhe. Äidin kasvoissa oli ryppyjä enemmän kuin ennen ja isän tukka oli harmaantunut. Äiti puhui isälle siitä, että tämän pitäisi koettaa saada lainaksi rahaa äidin lankomieheltä. "Ei, minä en enää tahdo lainata rahaa", sanoi isä. "Ei mikään ole niin vaikeaa kuin velassa oleminen. On parempi myydä tupa." — "Saattaisihan tuon myydäkin, ellei olisi sitä poikaa", sanoi äiti. "Mutta minne hän joutuu, jos hän jonakin päivänä tulee kotiin köyhänä ja kurjana, niinkuin varmaan tulee, ja me olemme poissa?" — "Niinhän se on", sanoi isä, "mutta meidän täytyy pyytää niitä, jotka tulevat meidän jälkeemme, ottamaan hänet ystävällisesti vastaan ja sanomaan hänelle, että me odotamme häntä. Emme sano hänelle pahaa sanaa, olkoonpa hän millainen tahansa. Emmehän, äiti?" — "Eipä ei! Jos hän vain olisi täällä, niin että tietäisin, ettei hänen tarvitse kulkea nälissään ja viluissaan, niin enpä välittäisi mistään muusta."

Tämän sanottuaan isä ja äiti menivät sisään, eikä poika enää voinut kuulla, mitä muuta he puhuivat. Hän ilostui ja tuli hyvin liikuttuneeksi kuullessaan, että he rakastivat häntä näin paljon, vaikka luulivat,

että hän oli joutunut aivan hunningolle, ja hänen teki mielensä rientää heidän luokseen. "Mutta ehkä heidän surunsa kaksinkertaistuu, jos he saavat nähdä minut semmoisena kuin nyt olen", ajatteli hän.

Hänen seisoessaan ja miettiessään pysähtyivät kärryt portin taa. Poika oli vähällä huutaa hämmästyksestä, sillä ne, jotka nousivat rattailta ja tulivat pihaan, eivät voineet olla ketään muita kuin Oosa hanhityttö ja hänen isänsä. He kulkivat käsikkäin ovea kohti ja olivat hiljaisia ja totisen näköisiä, mutta heidän silmistään loisti onni. Kun he olivat tulleet noin keskipihalle, pysähdytti Oosa hanhityttö isänsä ja sanoi hänelle: "Sinä kai muistat, isä, ettei saa sanoa heille mitään puukengistä eikä hanhista eikä peukaloisesta, joka oli niin Niilo Holgerinpojan näköinen, että minä olen ihan varma siitä, että se oli hän." — "Eihän toki", sanoi Jon Assarinpoika. "Minä sanon vain, että heidän poikansa auttoi sinua monta kertaa, kun sinä etsit minua, ja että me sentähden olemme tulleet tänne kysymään heiltä, emmekö me puolestamme voisi auttaa heitä, kun minä olen varakas mies ja minulla on enemmän kuin tarvitsen, kun löysin sen kaivoksen sieltä pohjoisesta." — "Niin niin, minä kyllä tiedän, että sinä osaat puhua niinkuin pitää", sanoi Oosa. "Minä vain tahtoisin muistuttaa sinua, ettet mainitsisi siitä yhdestä asiasta."

He menivät tupaan ja pojan olisi kovin tehnyt mieli kuulla, mitä siellä sisällä puhuttiin, mutta hän ei uskaltanut mennä pihamaalle. Ei kestänyt kukaan kovin kauan, kun he tulivat takaisin, ja silloin isä ja äiti saattoivat heitä portille. Oli oikein ihmeellistä nähdä, kuinka iloisilta he nyt näyttivät. He olivat ihan kuin uusia ihmisiä.

Kun vieraat olivat menneet, seisoivat isä ja äiti vielä portilla ja katselivat heidän jälkeensä. "Nyt minä en enää huoli surra, kun olen kuullut niin paljon hyvää Niilosta", sanoi äiti. — "Eiväthän ne kertoneet pojasta niinkään paljon", sanoi isä. — "Eikö siinä ollut tarpeeksi, että he tulivat varta vasten sanomaan tahtovansa antaa meille rahaa niin paljon kuin tarvitsemme, sentähden että meidän Niilomme oli heitä auttanut. Minun mielestäni sinun olisi pitänyt ottaa vastaan heidän tarjouksensa." — "Ei, äiti, minä en ota vastaan keneltäkään rahaa, en lahjaksi enkä lainaksi. Ensin minä maksan velkani ja sitten me työnteolla koetamme päästä entisellemme. Emmehän vielä ole niin pilavanhoja, äiti." Isä nauroi tätä sanoessaan. — "Näyttääpä melkein siltä kuin sinusta olisi hauskaa myydä tämä paikka, jonka hyväksi olemme niin uurastaneet", sanoi äiti. — "Sinä kyllä tiedät, miksi minä nauran", sanoi isä. "Pojan häviäminen se minua painoi niin, että olen ollut ihan kuin voimaton, mutta kun minä tiedän, että hän elää ja on hyvillä jäljillä, niin saatpa nähdä, että Holger Niilonpoika vielä kykenee johonkin."

Äiti meni tupaan, mutta pojalle tuli kiire painautua nurkkaan, sillä isä tuli talliin katsomaan hevosta. Hän meni pilttuuseen ja nosti tapansa mukaan hevosen jalkaa koettaakseen saada selville, mikä sitä vaivasi. "Mitä tämä on?" sanoi isä, sillä hän näki, että kavioon oli piirretty joitakin kirjaimia. "Ota rauta jalasta!" luki hän ja alkoi tarkastella ja tunnustella kavion pohjaa. "Siinä on totta tosiaan jotakin terävää", mutisi hän hetken päästä.

Kun isä puuhaili hevosen kimpussa ja poika istui tallin nurkassa piilossa, tapahtui, että taloon tuli toisiakin vieraita. Oli nimittäin käynyt niin, että kun Martti hanhikukko oli niin lähellä vanhaa kotiaan, hänessä oli herännyt vastustamaton halu näyttää vaimonsa ja lapsensa vanhoille tovereilleen entisessä kodissa, ja niinpä hän oli sen pitemmittä mutkitta ottanut mukaansa Hienohöyhenen ja hanhenpojat ja lentänyt tiehensä.

Ei ollut ketään Holger Niilonpojan pihalla, kun Martti hanhikukko tuli perille, ja hän laskeutui maahan kaikessa rauhassa ja käyskenteli paikasta toiseen ja näytteli Hienohöyhenelle, kuinka komeasti hän oli elellyt ollessaan kesy hanhi. Kun he olivat tarkastelleet pihamaan, hän huomasi että navetan ovi oli auki. "Katsokaapas pikimmältään tännekin", hän sanoi, "niin saatte nähdä, missä minä asuin ennen maailmassa! Se oli toista kuin se meidän soissa ja rämeissä rämpiminen."

Hanhikukko seisoi kynnyksellä ja katsoi navettaan. "Täällä ei ole ketään ihmistä", hän sanoi. "Tule Hienohöyhen, niin saat nähdä hanhenkarsinan! Älä pelkää! Ei tämä ole vähääkään vaarallista."

Ja niin astuivat hanhikukko, Hienohöyhen ja kaikki kuusi hanhenpoikaa suoraa päätä hanhikarsinaan nähdäkseen, missä komeudessa ja ihanuudessa suuri valkoinen oli elänyt, ennen kuin oli joutunut villihanhien pariin.

"Niin, näin sitä ennen elettiin. Tuolla oli minun paikkani ja tuossa oli ruoka-allas, joka oli aina täynnä kuroja ja vettä", hän sanoi. "Odottakaahan, täällä on vielä vähän ruokaa nytkin!" Ja hanhikukko juoksi altaalle ja alkoi särpää suuhunsa kuroja.

Mutta Hienohöyhen oli käynyt levottomaksi. "Mennään ulos jo!" hän sanoi. — "Muutama jyvänen vielä!" sanoi hanhikukko. Mutta samassa häneltä pääsi kova huuto ja hän riensi ovea kohti. Mutta se oli myöhäistä. Ovi paukahti kiinni, emäntä seisoi ulkona ja pani oven säppiin, ja siinä he nyt olivat satimessa!

Isä oli vetänyt terävän raudanpalasen Mustan jalasta ja seisoi tyytyväisenä ja hyväili hevostaan, kun äiti tuli talliin. "Tule ja katso, isä, millaisen saaliin minä olen saanut!" sanoi hän. — "Ei, odotahan, äiti, ja katso ensin tänne!" sanoi isä. "Nyt minä olen selvillä, mikä hevosta vaivasi." — "Näyttää siltä kuin onni taas alkaisi seurata meitä", sanoi äiti. "Ajatteles, että se suuri hanhikukko, joka katosi keväällä, lieneekin lähtenyt villihanhiin mukana! Se on tullut takaisin ja tuonut tullessaan seitsemän villihanhea. Ne menivät hanhikarsinaan, ja minä telkesin ne sinne kaikki tyynni." — "Sepä nyt oli merkillistä", sanoi Holger Niilonpoika. "Mutta tiedätkö, äiti, parasta siinä on se, ettei meidän enää tarvitse uskoa, että poika vei hanhikukon mennessään." — "Niinpä todellakin. Mutta tiedätkö, että meidän taitaa täytyä teurastaa ne jo tänä iltana. Parin päivän perästä on Martin markkinat, ja meidän on pidettävä kiirettä, jos mieli jouduttaa ne kaupunkiin." — "Minusta on sääli teurastaa hanhikukko, kun se on tullut niin suuressa seurassa", sanoi Holger Niilonpoika. — "Jos olisi toiset ajat, niin saisihan se elää, mutta kun me itsekin muutamme täältä, niin emmehän voi pitää hanhiakaan." — "Niin, olet oikeassa." — "Tule sitten, niin kannetaan ne tupaan", sanoi äiti.

He menivät pois ja hetken kuluttua poika näki, kuinka isä tuli kantaen kainalossaan Hienohöyhentä ja Martti hanhikukkoa, ja meni huoneeseen äidin kanssa. Hanhikukko huusi: "Peukaloinen, auta! Peukaloinen, auta!" niinkuin hänen tapansa oli, kun hänellä oli hätä, vaikkei hän tietänyt, että poika oli lähitienoilla.

Niilo Holgerinpoika kuuli kyllä hänen huutonsa, mutta ei kuitenkaan liikahtanut tallin ovelta. Hän ei ollut liikahtamatta sentähden, että tiesi sen koituvan itselleen hyväksi, jos hanhikukko pantaisiin teurastuspenkkiin — hän ei sitä sillä hetkellä muistanutkaan — vaan sentähden, että jos mieli pelastaa hanhikukko, hänen täytyi näyttäytyä isälle ja äidille, ja se oli hänestä hyvin vastenmielistä. "Eihän niillä ilmankaan ole hyvä olla", hän ajatteli. "Täytyykö minun tuottaa heille vielä tämä suru?"

Mutta kun ovi oli pamahtanut kiinni, tuli pojalle kiire. Hän riensi pihamaan yli, hyppäsi ulko-oven edessä olevalle tammilaudalle ja juoksi porstuaan. Siellä hän vanhasta tottumuksista pudisti jalastaan puukengät ja lähestyi ovea. Mutta hänen oli yhäkin niin vaikea näyttäytyä isälle ja äidille, ettei hän jaksanut nostaa kättään kolkuttaakseen. "Kuulehan sinä", hän ajatteli, "tässä on kysymys Martti hanhikukosta, hänestä, joka on ollut sinun paras ystäväsi aina siitä lähtien, kun seisoit tässä viimeksi."

Ja siinä silmänräpäyksessä hän muisti kaiken, mitä hän ja hanhikukko olivat kokeneet jäisillä järvilla ja myrskyisillä merillä ja vaarallisten petoeläinten keskellä. Hänen sydämensä paisui kiitollisuudesta ja rakkaudesta, ja hän voitti itsensä ja kolkutti oveen.

"Onko siellä joku, joka tahtoo tulla sisään?" sanoi isä ja avasi.

"Äiti, te ette saa koskea hanhikukkoon!" huusi poika ja samassa pääsi hanhikukolta ja Hienohöyheneltä, jotka oli sidottu penkkiin, ilonhuudahdus, niin että hän kuuli heidän vielä olevan elossa.

Mutta pääsipä äidiltäkin ilonhuudahdus. "Ei, mutta kylläpä sinusta on tullut iso ja komea poika!" huusi hän.

Poika ei ollut tullut tupaan, vaan seisoi kynnyksellä, niinkuin semmoinen, joka ei oikein tiedä, kuinka hänet otetaan vastaan. "Jumalalle olkoon kiitos, että olet taas täällä!" sanoi äiti. "Tule sisään! Tule sisään!" — "Ole tervetullut", sanoi isä, eikä saanut sen enempää sanotuksi.

Mutta poika seiso vielä kynnyksellä. Hän ei voinut ymmärtää, että he ilostuivat nähdessään hänet, kun hän oli semmoinen. Mutta silloin tuli äiti ja syleili häntä ja veti hänet huoneeseen, ja silloin hän huomasi, kuinka oikein oli.

"Hyvät ystävät, minähän olen suuri, minähän olen ihminen!"

LV

JÄÄHYVÄISET VILLIHANHILLE

Keskiviikkona marraskuun 9. p:nä.

Poika nousi ennen päivän valkenemista seuraavana aamuna ja käyskenteli merenrantaan. Hän seiso rannalla vähän matkaa itäänpäin Smygen kalastajakylästä. Oli vielä hämärä. Hän oli aivan yksin. Hän

oli käynyt karsinassa Martti hanhikukon luona ja koettanut herättää häntä. Mutta suuri valkoinen ei ollut tahtonut lähteä kotoa. Hän ei ollut sanonut sanaakaan, pistänyt vain päänsä takaisin siiven alle ja nukkunut uudelleen.

Näytti tulevan ihmeen kaunis ja kirkas päivä. Oli melkein yhtä ihana ilma kuin sinä kevätpäivänä, jona villihanhet olivat tulleet meren yli Skooneen. Meri oli tyyne ja kirkas. Tuuli ei hengähtänytkään, ja poika ajatteli, että villihanhien olisi helppo lentää meren poikki.

Hän itse oli vielä kuin huumeessa. Milloin hän oli mielestään haltija, milloin ihminen. Nähdessään kiviaidan tien vieressä hän pelkäsi mennä edemmäksi, ennen kuin oli ottanut selkoa siitä, väijyikö sen takana jokin petoeläin. Kohta hän taas nauroi itselleen ja oli iloinen siitä, että oli niin suuri ja voimakas, ettei hänen tarvinnut mitään pelätä.

Tultuaan meren rannalle hän asettui seisomaan ihan veden rajaan, että villihanhet näkisivät hänet. Oli suuri muuttopäivä. Hän kuuli yhtä mittaa houkutteluhuutoja ylhäältä ilmasta. Hän hymyili itseksensä ajattellessaan, ettei kukaan niinkuin hän ollut selvillä siitä, mitä linnut huusivat toisilleen.

Nyt tuli myöskin villihanhia lentäen. Suuri parvi seurasi toistaan. "Kunhan nuo vain eivät olisi minun hanhiani ja menisi pois sanomatta minulle jäähyväisiä!" hän ajatteli. Hänen teki mieli kertoa heille, kuinka kaikki oli käynyt, ja näyttää heille, että hän nyt oli ihminen.

Tuli lauma, joka lensi reippaammin ja huusi äänekkäämmin kuin muut, ja jokin ääni hänen sisimmässään vakuutti, että se oli juuri se lauma. Mutta hän ei tuntenut sitä niin varmasti kuin edellisenä päivänä.

Lauma hiljensi vauhtiaan ja lensi edestakaisin rannikkoa pitkin. Silloin poika ymmärsi, että se oli se oikea. Sitä hän vain ei ymmärtänyt, miksi eivät villihanhet laskeutuneet hänen viereensä. Olihan mahdotonta, etteivät ne olisi häntä nähneet siinä, missä hän seisoi.

Poika koetti antaa merkkiään, kutsuakseen heitä sillä tavalla luokseen. Mutta kieli ei totellutkaan! Hän ei voinut saada esille oikeaa ääntä.

Hän kuuli Akan huutavan ylhäällä ilmassa, mutta ei ymmärtänyt, mitä tämä sanoi. "Mitä tämä on? Ovatko villihanhet ruvenneet käyttämään toista kieltä?" ihmetteli hän.

Hän asettui huitomaan heille hatullaan, ja hän juoksi rantaa pitkin huutaen: "Täss' olen ma, miss' olet sa?"

Näytti siltä kuin ne vain olisivat siitä pelästyneet. Ne kohosivat ylemmä ja lensivät merelle. Silloin hän ymmärsi viimeinkin! Ne eivät tienneet, että hän oli ihminen. Ne eivät tunteneet häntä.

Eikä hän voinut kutsua niitä luokseen sentähden, että ihminen ei voi puhua lintujen kieltä. Hän ei osannut puhua sitä eikä hän myöskään sitä ymmärtänyt.

Vaikka poika olikin iloinen siitä, että oli vapautunut lumouksesta, tuntui hänestä kuitenkin katkeralta, että hänet näin oli erotettu kunnan tovereistaan. Hän istahti hiekkaan ja pani kätet silmiensä eteen. Mitäpä enää hyödytti katsoa niitä?

Mutta kohta sen jälkeen hän kuuli siipien havinaa. Vanhasta Akkamuorista oli tuntunut raskaalta erota Peukaloisesta, ja hän oli kääntynyt takaisin vielä kerran. Ja kun poika nyt istui hiljaa, uskalsi Akka lähestyä häntä. Luultavasti hänen silmänsä olivat sittenkin auenneet näkemään, kuka istuja oli. Lintu laskeutui niemeen ihan pojan lähelle.

Pojalta pääsi riemunhuuto, ja hän otti syliinsä vanhan Akan. Muut villihanhet hivelivät häntä nokallaan ja tunkeilivat hänen ympärillään. Ne kaakattivat ja juttelivat ja toivoivat hänelle sydämestään onnea, ja hän puhui heille hänkin ja kiitti heitä ihmeellisestä matkasta, jonka oli saanut tehdä heidän seurassaan.

Mutta yht'äkkiä syntyi villihanhien kesken omituinen hiljaisuus ja ne vetäytyivät pois hänen luotaan. Oli niinkuin ne olisivat tahtoneet sanoa hänelle: "Ah, hänhän onkin ihminen? Hän ei ymmärrä meitä, me emme ymmärrä häntä."

Silloin poika nousi seisomaan ja meni Akan luo. Hän nosti hänet maasta ja suuteli häntä molemmille poskille. Samoin hän teki Yhdelle ja Kahdelle, Kolmelle ja Neljälle, Viidelle ja Kuudelle, noille vanhoille, jotka olivat olleet mukana alusta alkaen.

Sitten hän astui rantaa myöten maihin, sillä hän tiesi, ettei lintujen suru koskaan kestä kauan, ja hän tahtoi erota heistä, kun he vielä olivat suruissaan siitä, että olivat hänet menettäneet.

Kun hän oli päässyt rantapenkereelle, hän kääntyi ja katseli meren yli lentäviä lintulaumoja. Kaikki huusivat houkutteluhuutojaan, ainoastaan yksi villihanhilauma lensi äänetönnä niin kauan kuin hän saattoi seurata sitä silmillään.

Mutta sen lentorintama oli tasainen ja hyvin järjestäytynyt ja vauhti hyvä; ja lento oli varmaa ja voimakasta. Ja pojalle tuli lentäviä niin ikävä, että hän melkein toivoi olevansa entinen Peukaloinen, joka osasi ratsastaa yli maiden ja merten villihanhien selässä.

Peukaloisen retket II, 1907.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PEUKALOISEN RETKET VILLIHANHIEN SEURASSA

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on

this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project

Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.